BUHR B
a39015 00027347

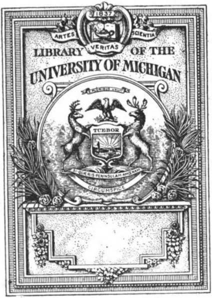

Digitized by Google

VIERDE DEEL.

GESCHIEDENIS

VAN HET

LEVEN, CHARACTER, EN LOTGEVALLEN

VAN WIJLEN

WILLEM DEN VIJFDEN,

PRINSE VAN ORANJE EN NASSAU.

UIT ECHTE BRONNEN EN BESCHEIDEN BIJEENGEBRAGT, EN IN EENE VOEGZAME ORDE OPGESTELD

DOOR

C.ornelis VAN DER AA. 1749-1816

VIERDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCCVIII.

VOORBERICHT

AAN DE

INTEEKENAREN

OP DIT WERK.

Zie hier, Geëerde Begunstigers *van mijnen Letterarbeid!* het Vierde *en* Laatste Deel *der Charactermatige Levensbeschrijving van wijlen den Doorluchtigen Vorst en Heere*, *Prinse* Willem den Vijfden, in Uwe handen gesteld, en aan Uwe mij zoo vaak te kennen gegevene begeerte naar de uitgave van hetzelve, voldaan! — Heb ik, in weerwil van de drieste en vinnige aanvallen die sommige *waanwijze Bedillers* en *Vorstenhaters* op deze *Levensgeschiedenis* gedaan hebben; bij vele gelegenheden Uwe goedkeuring over de *vorige Drie Deelen* mogen ontwaren, ik vleije mij, dat ook dit *Vierde* en *Laatste Deel*, uit hoofde van deszelfs interessanten inhoud, door Ulieden met genoegen zal ontvangen en gelezen worden, dewijl hetzelve in zich bevat, *een verhaal van des Vorsten Lotgevallen*, *sints het aanvangen van eenen volslagenen Binnenlandschen Burgeroorlog hier te Lande*, *in de Maand Mei* 1787 (*ten einde Hem van het wettig verkregen Bewind te ontzetten*), *tot op het tijdstip van Zijnen Dood*, *voorgevallen op den* 9 *April* 1806. — Een negentienjarig Tijdvak dehalven, dat zich aan Uwe opmerkzaamheid bijzonder aanbeveelt, vermits bij de beschou-

wing van hetzelve in *dit Vierde Deel*, U bij de ſtukken blijken zal, *dat alſchoon de toenmalige taning van* WILLEM'S *Gelukzon, door de Herſtelling van 's Lands Oude Conſtitutie, en door Zijne glorievolle terugkomst in den Haage aan het Roer van den Staat, en tot Zijne Wettige Eigendommen, door eenen helderen glans vervangen werdt*; dat heuchlijk licht echter kort van duuring was, en gevolgd werdt, *door eene gehele verduistering, en de eindelijke verdwijning beneden de kimmen, uit welken hetzelve voor dien Vorst op deze Wereld nimmer wederom ten voorſchijn kwam*, daar Hij, na Elf Jaren lang, door de woelingen van eenige Verwoesters van Zijn Geluk en van den Welvaart des Vaderlands, als een Balling op de Aarde gezworven te hebben, verre afgeſcheiden van het Land Zijner geboorte, door den Dood aan al Zijn harteleed onttoogen werdt, en binnen *Brunswijk's Hoofdkerk*, in het zwijgend graf ter ruste werdt gebragt.

Gebeurenisſen, die (wel is waar) gedeeltelijk onder Uw oog zijn voorgevallen; doch het is niet minder waar, dat een aanmerkelijk deel, en vooral de *ware toedragt van dat alles*, voor U is onbekend gebleven, door de afzichtelijke pogingen van een groot aantal Lieden, welken het zich, in de nu voorbijzijnde dagen van *Volksverblinding* en *Misleiding*, tot eene hoofdbezigheid ſtelden, om WILLEM DEN VIJFDEN, ondanks Zijne Deugd en Braafheid, als de Oorzaak van de door Hun zelfs bewerkte Rampen en Onheilen des weleer gelukkigen Vaderlands, aan de Natie voor te ſtellen, ten einde langs dien weg, den ſchijn

van

van billijkheid aan hunne onbetamelijke Handelwijzen bij te zetten: maar maakte dit dezen arbeid onnut of schadelijk? — Zoo lang toch, als die onzalige geest der tijden, geboren door de kracht der vooroordeelen, zoo algemeen bleef werken; zoo lang het Voorwerp van der zoodanigen haat zich op deze Wereld bevondt, was het zeker voor mij, noch anderen, die bij het lezen dier Geschriften het schandelijke van dat alles gevoelden, geene zaak, om dezelven *op gezach van 's Lands Registers* en *andere Echte Bescheiden* te Logenstraffen, en dus ging dat werk sints 1795, gedurende *Zes volle Jaren* zijnen gang: maar daar als toen de tijd der verkoeling geboren werdt, en *Vijf opvolgende Jaren*, welken sints den *aanvang der* 19 *Eeuwe* tot *aan des Prinsen dood* verliepen; duidelijk leerden, dat bij velen *al het* vorig geschreeuw in een *wrokkend zwijgen* veranderd was; en vele duizenden voorheen misleide Ingezetenen niet aarzelden, *om hunnen* Doorluchtigen Landgenoot *door de overreding der waarheid, recht te doen wedervaren*; toen was het slaan der laatste uure van Zijn Rampspoedig Leven, voor mij het eerste, om zoo velen van hunne dwaling teruggekeerden, en voorts alle ware Vrienden en Vereerers van den Overledenen Vorst, in hunne gedachten te versterken, door het schrijven Zijner *Levensgeschiedenis*, geput uit de zoo evengenoemde zuivere Bronnen, en op eene wijze, waar door elk die Waarheid begeert en Waarheid zoekt, zich in de gelegenheid gesteld vindt, om Willem den Vijfden uit Zijne *daden* en *gevoelens* te leeren kennen, en

Hem (als 't ware) *zelve te hooren ſpreken na dat* HIJ *geſtorven is*, in zoo vele *Voordragten*, *Declaratoiren*. *Advyzen*, en *vertrouwelijke Geſprekken*, als wij in den loop dezes Werks hebben te boek geſlagen.

Verkiezen nu ſommigen na dit alles, (om *bij hun* alleen geldende redenen,) *deze Levensgeſchiedenis van den braafſten Vorst* op den duur tot het voorwerp van hunne verachting te ſtellen; oordeelen zij zich bij aanhoudendheid bevoegd en gerechtigd, om *mij*, tot het doelwit van hunne zoutelooze Schimp- en Hekelzucht te ſtellen; ik zal mij des niet aantrekken! Genoeg, ik heb den mij voorgenomen taak ondanks der zoodaniger lage bedoelingen, naar het mij voorgeſtelde oogmerk volbragt, hetwelk ik bij den aanvang des Werks reeds opgaf alleen daar in te beſtaan, *om eenigzins bevoorderlijk te mogen zijn*, *tot vereering van de Nagedachtenis van den nu Zaligen Vorst*; en *tot uitbreiding van eene grondige kennis onzer Vaderlandſche Geſchiedenis!* Hoe aangenaam zal het mij zijn, ook na de uitgave van dit *Vierde Deel*, even als van de voorgaanden, te mogen vernemen, dat ik bij velen die oogmerken hebbe mogen bereiken, en dus een taak volvoerd, van welken ik nogmaals (in ſpijt van den ſtoutſten Beſchimper deszelven) van heler harte kan betuigen, *dat ik in de uure mijnes doods*, *bij het behoud mijner verſtandelijke vermogens*, *op denzelven zeer zeker met genoegen zal terugge zien!*

C. VAN DER AA.

Amſterdam den
1 *December* 1808.

IN-

INHOUD

DER

AFDEELINGEN

VAN DIT

WERK.

EERSTE DEEL.

EERSTE AFDEELING.

Geschiedenis, sints des Vorsten Geboorte ten jare 1748, tot op het Afsterven van Zijne Koninglijke Vrouwe MOEDER, in het jaar 1759.

TWEEDE AFDEELING.

Geschiedenis van des Prinsen Opvoeding, en Lotgevallen, geduurende de Voogdij van den HERTOG VAN BRUNSWIJK, *tot aan de* Aanvaarding

van

INHOUD.

van Zijne Erfſtadhouderlijke Waardigheden, *op den* 8 Maart 1766.

DERDE AFDEELING.

Vervolg der Geſchiedenis, zins des Vorsten komſte aan het Roer van den Staat, tot even na Hoogstdeszelfs Echtverbindtenis met de Kroonprinçesſe van Pruisſen.

TWEEDE DEEL.

VIERDE AFDEELING.

Beſchouwing van des Prinſen voornaamſte Staatkundige Werkzaamheden, geduurende het gelukkig Tijdperk Zijner Regeering, ter bevoordering van de inwendige belangen van het Vaderland.

VIJFDE AFDEELING.

Vervolg van de beſchouwing des voorgaanden Onderwerps, met betrekking tot het herſtellen van 's Lands vervallen Zeemacht, ſints Zijne komst aan het Bewind, tot aan het begin der Onlusten, over

over het al of niet verleenen van Convooi aan den Houthandel, in 1778.

ZESDE AFDEELING.

Geschiedenis van des Vorsten Lotgevallen, sints het jaar 1778, *tot aan het bloedig en roemruchtig Zeegevecht tegen de Engelschen, op den Doggersbank, den* 5 Augustus 1781.

DERDE DEEL.

ZEVENDE AFDEELING.

Vervolg van WILLEMS *Lotgevallen, sints het Zeegevecht op den Doggersbank, tot op het sluiten van den Vrede met* Engeland *te Parijs, in het jaar* 1783.

ACHTSTE AFDEELING.

Vervolg der Geschiedenis, sints den aanvang der openbare aanvallen op het Erfstadhouderschap, tot op het tijdstip, dat de meerderheid der Staten van Holland het opzet nam, om Z. H.

voor

voor zoo verre hun Gewest betrof, als Capitein Generaal te suspendeeren, *in het jaar* 1786.

NEGENDE AFDEELING.

Vervolg van des Vorsten Lotgevallen, sints Zijne Suspensie als Capitein Generaal, *door de Staten van Holland; tot aan het Publiek maken van Zijn* uitmuntend Declaratoir, wegens Zijn Gedrag en Gevoelens, *gegeven te* Nijmegen *den* 26 Mei 1787.

VIERDE DEEL.

TIENDE AFDEELING.

Geschiedenis van des Prinsen Lotgevallen, sints het aanvangen van eenen openbaren Burger-Oorlog, door de Ondermijners van 's Lands Constitutie en het Erfstadhouderschap in 1787, *tot aan de Herstelling der Oude Constitutie en het Erfstadhouderschap, in* September deszelven jaars.

ELF-

I N H O U D,

E L F D E A F D E E L I N G.

Vervolg van des Prinsen Levensgeschiedenis, sints de Herstelling der Constitutie en van het Erfstadhouderschap, tot aan den aftocht des Franschen Legers onder DUMOURIER, *in* April 1793.

T W A A L F D E A F D E E L I N G.

Vervolg vnn des Prinsen Lotgevallen, sints het openen van den Veldtocht in 1793, *door de Gecoäliseerde Mogendheden, tot aan des Vorsten Afsterven en Begraving te* Brunswijk, *in de maand* April 1806.

BIJVOEGSEL

TOT DE

DRIE VORIGE NAAMLIJSTEN

DER

INTEEKENAAREN

OP DIT WERK.

Mr. P. Verloren, Advocaat voor het Hof van Justitie, te *Utrecht.*

Adolph van Hoey, Schildhouwer van Oostéé; tot 1795 dienstdoende Capitein van een Compagnie Rijdende Artillerij, en Commandant van de Tweede Brigade, in dienst van den Staat der Vereenigde Nederlanden.

J. H. Wartjouw, Schoolhouder te *Leyden.*

P. W. Poppen.

T. P. Geb. B. te *Haarlem.*

Arent Jan Avinck, te *Rijswijk.*

Johannis Kraan, te *Rijswijk.*

Mejuffr. de Wed. C. Swart, te *Rijswijk.*

BEREKENING

van de Inteekenprijs voor dit IV. Deel.

$42\frac{1}{2}$ Bladen Letterdruk à $2\frac{1}{2}$ ſtt. . *f* 5 - 6 - [illegible]

GE-

GESCHIEDENIS

VAN HET

LEVEN, CHARACTER, EN LOTGEVALLEN

VAN WIJLEN

WILLEM DEN VIJFDEN,

PRINSE VAN ORANJE EN NASSAU.

TIENDE AFDEELING.

Vonden wij ons bij het ſamenſtellen van het voorgaande *Derde Deel* dezer Charactermatige Levensgeſchiedenis van WILLEM DEN VIJFDEN, in de onaangename verplichting, om aan ons verhaal den vorm eenes afzigtelijken Tafereels, van de grootſte mishandelingen en grievendſte beledigingen dien Vorst aangedaan, te geven; en eindigden wij hetzelve, met de mededeeling van Hoogstdeszelfs grootmoedig en Vaderlandlievend Declaratoir van den 26 Mei 1787, aangaande Zijne gezindheid, om met ter zijde ſtelling van alles wat Hem was aangedaan, als nog te willen me-

medewerken tot het herſtel des beroerden Vaderlands; thans eischt de order der Geſchiedenis van 's Vorsten Lotgevallen, dat wij aan onze Lezeren verſlag doen, van de gevolgen die deze welmeenende *poging* van den goedhartigen Vorst op de gemoederen van Zijne doodvijanden, die het op Zijnen ondergang, en die van geheel het Oranjehuis, en 's Lands wettige Regeringsvorm toelegden, te wege bragt, waar toe wij nu zonder eenig verwijl zullen overgaan.

Naauwlijks was des Prinſen Declaratoir, ingericht aan geheel de Natie, en bevattende eene onbewimpelde voordracht van Zijne Denk- en Handelwijzen in de plaatshebbende omſtandigheden van het deerlijk beroerde Vaderland, ter *Algemeene Staatsvergadering* gelezen, of de Afgevaardigden van de Provincien *Gelderland*, *Zeeland*, *Vriesland*, *Utrecht*, *Overijsſel*, en *Stad en Lande*, namen hetzelve over, om aan de Heeren hunne Prinçipalen ter kennisſe te brengen, en dezer gevoelens daar op inteneemen; maar wat de meerderheid der *Staten van Holland* betrof, dezen namen het ſlechts aan voor Notificatie, als behelzende hetzelve naar hun oordeel, *klachten over Behandelingen en Beſluiten van hunne Souveraine Provincie, die ter Vergadering van H. H. Mog. tot geene voorwerpen van Deliberatie geſteld*

kon-

konden worden: en toen het ſtuk bij *Holland* inkwam, vergenoegden de Leden zich met hetzelve eenvoudig overtenemen, en dus werdt het, (om zoo te ſpreeken) aan den ſpijker gehangen, dat is: als van geen aanbelang gerekend wordende, buiten deliberatie gehouden en aan een zijde gelegt. Hoe onbetamelijk dit ſtilzwijgen van de Leden dier Vergadering op zich zelven beſchouwd ook zijn mogte, en hoe zeer zulk eene handelwijze, als 't ware, het zegel der waarheid op des Vorsten rechtmatige klachten drukte, het gedrag van vele wraakgierige en toomelooze Vorstenhateren, was nog oneindig erger en verfoeijelijker, toen zij de overgave van dat Declaratoir tot eene voegzame gelegenheid bezigden, om den geduldigen en goedhartigen Vorst in openbare Dagbladen, uitgegeven wordende met toeſtemming der Geconſtitueerde Machten, en voorzien met de Wapens der Steden en Plaatſen waar dezelven gedrukt werden, wederom op nieuws te grieven, en Hem als het ſnoodſte Monſter dat ooit de aarde betrad, aan de wereld ten toon te ſtellen. Reeds op den 30 *Mei*, en dus twee dagen na dat des Vorsten Manifest ter *Staatsvergadering van Holland* ingekomen was, verſtoutten zich de Schrijvers van de *Nederlandſche Courant*, zijnde de beruchte TEGELAAR en NOMSZ, om de Natie daar te-

tegen optchitsen, door deze schandelijke taal: „ H. H. Mog. *de Heeren Staten Generaal*, *als* „ *mede* Hun Ed. Groot Mog. *de Heeren Sta-* „ *ten van Holland en Westvriesland*, *hebben ieder* „ *in 't bijzonder eene Missive van de Prins ont-* „ *vangen*, *waar van den inhoud* ALLERINPERTI- „ NENTST *en* HOONENDE *is. Dezelve involveert* „ *niets minder dan eene* OORLOGSDECLARATIE. „ Willem *de* Geldersche Despoot, *keurt in* „ *dezelve alles af*, *wat Holland ten opzichte* „ *van Utrecht gedaan heeft*, *en nog doet*, *met* „ *bedreiging*, *van de Amersfoortsche Staten en* „ *Gelderland met alle Zijne macht te zullen* „ *mainteneeren.* &c." En of dit nog te weinig gezegd was, het Orakel van dien tijd, de *Post van den Nederrhijn* deedt dat stuk voorkomen, „ *als eene Despotieke Oorlogsverklaring*, *'t welk* „ *niets dan hoon voor de Vrije Natie; las-* „ *ter voor de braafste Staatsleden; en beledigin-* „ *gen voor den Repræsentativen Souverain der* „ *Provincie Holland ademde*, *en waar van bijna* „ *ieder woord eene strafbare misdaad medebragt*, „ *dewijl* Willem de Vijfde *zich niet ontzag*, „ *bij hetzelve het Volk te beroeren*, *en tegen zijne* „ *weldenkende Vertegenwoordigers op te ruijen;* „ *Zijne Heeren en Meesters*, *de bitste en onge-* „ *grondste verwijtingen te doen; en den Souve-*

„ *rain*,

„ *rain*, *waarvan Hij den Dienaar was*, *en den* „ *Burger die Hem hadt grootgemaakt*, *en uit wiens* „ *zweet en bloed Hij onderhouden werdt*, *de wet* „ *voortèſchrijven.*" &c. Tenzelfden tijde, tegen de meerderheid der *Hollandſche*, der *Gelderſche*, der *Amersfoortſche*, en *Algemeene Staten*, zoo ook tegen die des *Raads van Staten*, welken geen deel in die booze bedrijven nemen wilden, de ſchandelijkſte lasteringen onbeſchaamd en ſtraffeloos uitſtotende. Handelingen, die de allerverderffelijkſte gevolgen voor Z. H. en geheel Zijn Huis ten gevolge hadden, en de tegen Hem reeds zoo hoog opgedrevene haat, tot eene nog aanmerkelijker trap van hoogte ſtijgen deedt.

Onbeſchrijffelijk groot, was volgens het getuigenis van verſcheidene geloofwaardige ooggetuigen het verdriet, dat de brave Vorst te dien tijde in Zijne grootmoedige ziele ondervond. En wat H. K. H. Zijne Gemaalinne betreft, ook deze was over dat alles niet minder ten ſterkſten met verontwaardiging aangedaan. Echter dachten Zij beiden over de keuze van middelen tot redres zeer verſchillende. De Prins van Zijne onſchuld en van de zuiverheid Zijner oogmerken ten vollen bewust, en wetende dat het grootſte gedeelte der Natie, de tegen Hem uitgeſtoten wordende lasteringen verfoeide, was van begrip, dat de

voornaamſte bewerkers van al dien euvelmoed, zich eindelijk genoodzaakt zouden zien, om het kwaad zelve te ſluiten, en tot inkeer te komen: en dat overzulks het veiligſte middel ware, om Zijn zaak en lot aan het Goddelijk Albeſtuur over te laten, en geene vreemde macht ter redding van den Staat in te roepen. Maar H. K. H. was van begrip, dat 'er van 's Vorsten beſtrijderen geen heil te wachten zijnde, geen beter middel was, dan aan het *Pruisſiſche Hof* van alles wat 'er in den Lande omging volledig verſlag te geven, en tevens den raad haares Broeders in te nemen. Een advis, hetwelk goedgekeurd en ten uitvoer gebragt zijnde, ten gevolge had, dat op raad van den *Minister* HERTZBERG, zoo bij den *Koning* als bij Hunne *Doorluchtige en Koninglijke Hoogheden*, goedgevonden werdt, dat H. K. H. in eigen Perſoon (vermits Z. H. in de plaatshebbende omſtandigheden, op het Hollandsch Territoir niet veilig komen konde,) zich met een zeer klein gevolg naar den *Haage* op reize begeven zoude, ten einde met de Leden der Hollandſche Staatsvergadering, was het mooglijk in onderhandeling te treden, en door minnelijke ſchikkingen de hooggaande verdeeldheden en twisten te termineeren, van welk oogmerk dan ook hoegenaamd geen geheim werd gemaakt, vermits H. K. H. alvorens

op

op reize te gaan, door eene eigenhandige Misſive, van dit Haar voornemen, aan den Preſident van de Heeren *Gedeputeerde Staten van Gelderland* en den Raad der Stad *Nijmeegen* in dezer voegen kennis gaf: „ *dat Zij voornemens was voor eenige* „ *weinige dagen naar den Haage te gaan, de-* „ *wijl zij een en hetzelfde belang met Haaren* „ GEMAAL *had, en Hoogstdezelve om bekende* „ *redenen niet gevoeglijk in den Haage komen* „ *konde. Dat zij geloofde, dat Haare tegen-* „ *woordigheid in der Staten Reſidentie, aldaar* „ *welligt iets nuttigs tot redding van het Vader-* „ *land, en bevestiging der Conſtitutie, zoude kun-* „ *nen bijbrengen.*" Met verdere betuiging: „ *dat* „ *dit, en het in ſtand houden der Conſtitutie,* „ *blotelijk het eenige oogmerk van Haare reize* „ *was.*" Naauwlijks was de brief afgezonden, of de Vorstinne nam met de daar toe beſtemde Perſoonen, in den vroegen morgen van den 28 *Junij* de reize van *Nijmegen*, langs den kortſten weg, en zelfs langs de nabijheid der Stad *Woerden*, (de plaats alwaar de *Commisſie ter Defenſie van Holland* zich bevondt,) naar den *Haage* aan, en dat wel op eene wijze, die duidelijk deedt zien, dat H. K. H. geen oogmerk had, om op eene bedekte of clandeſtine wijze, ter verwekking van oproer of tumult onder de Ingezetenen, den *Haage*

binnen te ſluipen, (zoo als men op de onbeſchaamdſte wijze verſpreid heeft;) maar dat Zij met de beste inzichten openlijk tot Haar Hof en Bezittingen terug keerde, ter bewerking van de nuttigſte eindens, en in de zekere vooronderſtelling, dat zij, die zich van de teugels des Bewinds hadden meester gemaakt, haar daarin niet op eene geweldadige wijze verhinderen zoude (*).

Dat

(*) Het is bekend, dat het niet ontbroken heeft aan de zoodanigen, die op het gezach van den befaamden gelukzoeker MANDRILLON, ten ſterkſten beweerd hebben, *dat de Pruisſiſche Staatsminister* VAN HERTZBERG, *die reize voornamelijk heeft aangeraden en doorgedrongen, dewijl hij wist, dat H. K. H. de terugreize wederom zou moeten aannemen;* in welk geval de Koning van Pruisſen met dies te meer recht Zijne Troupes naar de Republiek zou kunnen zenden, (zoo als dan ook bij de uitkomst gebleken is het geval geweest te zijn,) en dat de *Prinçesſe* van dit oogmerk zoude zijn onderricht geweest: waar uit de zoodanigen een bewijs voor de Haar aangetijgde wraakzuchtigheid hebben afgeleid. Dan, wie gevoelt niet, hoe mank het laatſte gedeelte van dit voorwendſel gaat, wanneer men in aanmerking neemt, dat H. K. H. nimmer eenige blijk van wraakzucht betoond heeft, zelfs op het tijdſtip, dat Haar de gelegenheid daartoe werdt aangeboden! Wij houden ons daarom op goede gronden verzekerd, dat Zij met goede oogmerken de reize ondernam, en dat *hoe zeer het Pruisſiſche Hof verklaarde dat de aanmarsch van Troupen alleen geſchiedde, om den hoon die Vorstinne aangedaan te wreeken; dien aanmarsch*

al-

Dat dit laatste echter het geval was, leerde de ondervinding reeds in den namiddag van dien zelfden dag, want het reizend Gezelschap tot in de nabijheid van de *Goejanverwellensluis* genaderd zijnde, sprongen eenige in hinderlage liggende *gewapende Goudsche Auxilliairen* voor den dag, welken na het aanhouden der Rijtuigen, aan H. K. H. te kennen gaven, dat Zij hare reize niet voortzetten mogt, en dus geleidden deze gewapende Helden,

alleen om dat geval niet ondernomen is geworden, maar dat dezelve het gevolg was, EENSDEELS, *van de violente maatregelen die de gewapende en ongewapende Genootschappers, met hunne aandrijvers in de maand Junij begonden uit te voeren.* ANDERDEELS: *van de onverzettelijkheid der Hollandsche Minderheid, om ter nederlegging van de droevige verdeeldheden, en het doen eindigen van eenen Burgeroorlog, met den* ERFSTADHOUDER *in onderhandeling te treden.* EN EINDELIJK: *Van de geheime Overeenkomst, tusschen de Cabinetten van* BERLIN *en* VERSAILLES, *waarbij het laatstgenoemde zijne toestemming aan het eerste gaf, om door het doen aanrukken van een Corps Troupes, het aanrichten van een Bloedbad voor te komen, en den* STADHOUDER *in Zijne wettige Erve terug te brengen, met belofte, dat het zulks niet beletten zou,* Dat dit laatste werkelijk plaats had, leerde de ondervinding, want zoodra de Pruisische Troupen naderden, verliet den Franschen Gezant de Residentie, en liet zijne Vrienden aan de wraak der Pruisschen bloot-gesteld.

den, de Vorstinne met haar gevolg naar de zoo evengenoemde Sluis, alwaar Zij in eene Boerenwoning moest intreden, en na aldaar een uitvoerig mondgesprek met de *Leden van het Defensiewezen* (die intusschen van *Woerden* aldaar aangekomen waren) gehouden te hebben, genoodzaakt werdt terug te keeren, de reize op *Schoonhoven* nemende, alwaar Zij haar intrek in den Stads Doelen nam, aldaar vernachte, en na het schrijven van twee brieven aan den *Griffier* FAGEL, en den *Raadpensionaris* VAN BLEISWIJK, in den vroegen morgen van den 30 dier maand, de terugreize naar *Nijmegen* aannam. Het is hier de plaats niet om over dit onstaatkundig en onbetamelijk bedrijf, de Persoone van H. K. H., ter eerster instantie, door *den Heer* DE LANGE VAN WIJNGAARDEN, in kwaliteit als *Commandant van de Goudsche Auxilliairen, aan de Goejanverwellensluis in bezetting liggende, aangedaan;* en door het *Woerdsche Defensiewezen* geapprobeert, in het brede uit te wijden, waarom wij van het verhandelde in de Boerenwoning, niets aanvoeren zullen; van meer belang en meer overeenkomende met ons tegenwoordig oogmerk zal het zijn, hier na te gaan, in de EERSTE PLAATS: *Hoe Hunne Doorluchtige en Koninglijke Hoogheden, over dat geval dachten?* In de TWEEDE PLAATS: *op welke ver-*

verschillende wijzen over hetzelve geoordeelt werdt, zoo door de Leden van de Hooge Staats-Collegien; als door de onderling verdeelde en in beweging zijnde Ingezetenen? En eindelijk in de DERDE PLAATS: *Welke gevolgen hetzelve voor het Vaderland in het algemeen, en voor* 'S LANDS ERFSTADHOUDER *en geheel Zijn Vorstelijk Huis en Geslacht te weege bragt?*

Wat het EERSTE dezer vraagstukken betreft: Daar de aanhouding en de terugzending van H. K. H., en derzelver gevolg, als een Heldendaad van den eersten rang, door de uitvoerders derzelver uitgebazuind, en door allen die met dezen eenstemmig dachten, met de uitbundigste lofuitingen toegejuicht werdt, zoo verspreidde zich de tijding dier arrestatie met de snelheid van het licht, over de uitgestrektheid der geheele Republiek, en dus ook tot binnen *Amersfoort*, alwaar de *Prins* ERFSTADHOUDER zich ten dien dage bevondt, bij het Legercorps in den omtrek dier Stad gecantonneerd liggende ten einde, ingevalle van eenen naderen vijandelijken aanmarsch van *Troupen* en *Auxilliairen* uit *Holland* en de Stad *Utrecht*, op alles een wakend oog te houden, en dezen het verder doordringen te beletten. 'Er zijn 'er onder des Prinsen hevige bestrijderen, die den Vorst hebben nagegeven, *dat Hij de tijding der arrestatie van H.*

H. K. H. met eene uitbundige vreugde, en de openlijkste blijken van genoegen zoude ontvangen hebben, zich kittelende met de aanstaande wraakneming des Konings van Pruissen: dan, ten bewijze van de hatelijkheid dier aantijging, kunnen rijkelijk opwegen, de onderscheidene pogingen zoo door Z. H. als door *Zijne Gemaalinne*, bij *H. H. Mog en de voornaamste Ministers* aangewend, ten einde de *minderheid der Hollandsche Staatsleden* te bewegen, om door het dadelijk herstellen van den aangedanen hoon, dat uiterste te voorkomen, dewijl men oordeelde in dat geval de gevolgen niet te kunnen berekenen. Immers Z. H. de mare te *Amersfoort* vernemende, vatte dadelijk de penne op, en schreef aan de *Algemeene Staten* deze navolgende missive.

Hoog Mogende Heeren!

„ Zoo op het oogenblik worden Wij in het
„ zekere onderrigt, dat H. K. H. Onze dierbare
„ Gemaalinne, op Hare reize van *Nijmegen* naar
„ *'s Haage*, bij en omtrent de Stad *Schoonhoven*,
„ door een partij gewapende Burgers en Militai-
„ ren is aangehouden, en dat vervolgens Hoogst-
„ dezelve uit naam van de Heeren Staten van
„ Holland word opgehouden en bewaard. — Wij
„ be-

„ behoeven *U Hoog Mog.* niet onder het oog te „ brengen, hoe zeer Wij getroffen en gevoelig „ zijn aangedaan, over eene zoo geweldige daad „ tegen eene Doorluchtige Perſoon, die Ons zoo „ dierbaar is, geattenteerd. — *U Hoog Mog.* be- „ grijpen ligtelijk, dat Wij Ons niet ongevoelig „ kunnen toonen over eene fletrisſure, Ons en „ Ons Huis, en aan de Perſoon van eene Koning- „ lijke Prinçesſe aangedaan: en Wij verwachten „ dus met eene volkomene fiduçie, dat *U Hoog* „ *Mog.* zoodanige maatregulen wel zullen willen „ nemen, dat H. K. H. zoo ſpoedig doenlijk uit „ Hare detentie ontſlagen worde. — Wij ver- „ wagten ook, dat *U Hoog Mog.*, als niet onver- „ ſchillig kunnende zijn omtrent de belangen en „ de eer van Ons, van Onze dierbare Gemaalinne „ en van Onze Kinderen, *wel zullen willen me-* „ *dewerken, dat de fletrisſure aan de Perſoon van* „ *Onze Gemaalinne aangedaan, ten ſpoedigſten* „ *gerepareerd worde*, terwijl Wij ook niet kun- „ nen verwagten, dat de Koninglijke Huizen, aan „ dewelke Onze Gemaalinne en Wij zoo na ge- „ parenteerd zijn, onverſchillig kunnen zijn, aan „ eene zoo geweldadige Handelwijze."

Waarmede &c.

(Geteekend) W. Pr. van Orange.

Amersfoort den 29 *Junij* 1787.

Een

Een schrijven, dat zeker geen zweem van wraakgezindheid in Z. D. H. opleverde, en even zoo was het ook met de brieven die de *Prinçesse* dien eigen dag des morgens ten 3 uuren aan de Heeren VAN BLEISWIJK en FAGEL, uit *Schoonhoven* geschreven had, in de eerste zich dus uitdrukkende. „ De vurigste wensch van mijn hart „ in dit hagchlijk oogenblik, waarin zich de Re- „ publiek bevindt, om, daar de *Prins Erfstad-* „ *houder* verhinderd is zelfs in *Holland* te ko- „ men, door Mijne tusschenkomst, zoo mogelijk „ mede te werken ter verhoeding van eenen drei- „ genden Burgeroorlog, en ter vereffening der „ geschillen, op gronden van de welgevestigde „ Constitutie, zijn de eenigste redenen geweest „ van mijne reize naar 's Gravenhage, dewelke „ ik mij geflatteerd had, geheim zoude zijn ge- „ bleven, tot na mijne aankomst op de Oranjezaal, „ van waar ik dadelijk mijn oogmerk in dezen „ zoude gecommuniçeert hebben aan *Hun Ed.* „ *Gr. Mog.*, als mede aan de *Staten Generaal.* „ Nimmer had ik gedagt dit heilzaam oogmerk „ eenigzints te zullen zien verijdelen, voor dat ik „ in staat was gesteld daartoe alle mijne pogingen „ aan te wenden. Het is *U Weled. Gestr.* be- „ kend, dat ik belet worde mijne reize voort te „ zetten: *Ik hoop evenwel niet, dat dit uitstel de*

„ *zaak*

„ *Zaak uit haar geheel zal brengen:* maar ik „ heb nodig geoordeeld aan *U Weled. Gestr.* kennis te geven van de ware redenen mijner aankomst in *Holland*, met verzoek dezelve onder „ het oog van *Hun Ed. Gr. Mog.* te willen „ brengen." &c. Terwijl Zij zich in de tweede dus hooren liet: „ Het singulier geval, dat mij „ van daag gebeurt, heeft mij doen schrijven den „ nevensgaanden brief aan den Heer *Raadpensionaris van Holland*, inhoudende de redenen van „ mijne aankomst, hem verzoekende, dezelve „ onder het oog van *Hun Ed. Gr. Mog.* te willen brengen. Ik heb het te gelijk van mijn „ plicht gerekend *U Weled. Gestr.* daar van kennisse te geven, om denzelven in staat te stellen *H. H. Mog.* daar van te verwittigen, het „ zij in het Besoigne, of in de Vergadering, zoo „ als *U Weled. Gestr.* het geschiktst zal oordeelen. „ Ik zal mij niet inlaten in eenige reflexien omtrent het gebeurde. Ieder een die mij kent zal „ ligtelijk begrijpen, hoe diep ik moet getroffen „ zijn, over eene gebeurtenis, zoo weinig overeenkomende met mijne gevoelens en oogmerken: „ hoopende in staat gesteld te zijn, de laatste te „ vervolgen, met allen den ijver en getrouwheid, „ die de ware belangen van het dierbaar Vaderland en van mijn Huis, de bevestiging van de

„ Conftitutie, en het herftel van de rust en vre-
„ de van mij verlangen. &c."

De groote zaak intusfchen waarop het nu aankwam, was, op welk eene wijze het gebeurde ten opzichte van H. K. H. in den *Haage* zoude opgenomen worden? Of men aldaar het gedrag van de *Commisfie te Woerden* afkeuren of approbeeren zoude? Had het eerfte algemeen plaats gehad, gewis 'er ware veel onheils verhoed geworden; dan, daar de bekende doordrijvers en voorftanders van de plaatshebbende Twisten en Verdeeldheden onder de Hollandfche Staatsleden, tegen het gevoelen van hunne Medeleden, en de Gedeputeerden ter Generaliteit van zes Gewesten, het gehouden gedrag van het Defenfiewezen als loffelijk aanmerkten, zoo veroorzaakte zulks het nemen van zeer verfchillende befluiten, waar door de zaak van langs hoe erger natuur werdt, zoo als uit de beantwoording van het door ons opgegeven *Tweede Vraagftuk*, duidelijk blijken zal.

Nauwlijks was de brief van H. K. H., gericht aan den Heer *Raadpenfionaris* VAN BLEISWIJK, door dezen ter *Vergadering van Holland* ingeleverd, *of de meerderheid der Leden namen den inhoud derzelver blotelijk over, ten einde dezelve ter kennisfe van hunne Principalen te brengen:* van welk befluit de PRINÇESSE na haar vertrek uit

Schoon-

Schoonhoven, en wel bepaaldelijk te *Leerdam*, legaal bericht ontving; waar uit zij duidelijk bemerken kon, dat den uitflag aldaar niet gunstig zoude uitvallen. Doch wat de brief van H. K. H. aan den *Griffier* FAGEL, en die van Z. D. H. aan de *Algemeene Staten* betreft, beiden vonden aldaar een veel gunstiger onthaal: want zoodra de zoo evengemelden Minister de Misfive ontvangen had, deedt hij het volgende antwoord aan H. K. H. afgaan.

MEVROUWE!

„ Deze morgen mij vereerd gevonden hebbende, met eenen brief van Uwe K. H., gedagteekend te *Schoonhoven* den 28 dezer, waarbij een affchrift gevoegd was, van Hoogstderzelver brief aan den Heer *Raadpenfionaris*, wegens het zoo onverwagt als bijzonder geval, hetwelk Uwe K. H. gebeurd was, heb ik het van mijn plicht geoordeeld, dezelve te moeten mededeelen aan H. H. Mog., bij wien het befluit genomen is, om deswegens aanftonds aan de *Heeren Staten van Holland* te fchrijven, en hen te verzoeken, *van zoo ras mogelijk te zorgen, dat men Uwe K. H. Hare reize zonder eenige verhindering late vervolgen, om aan de heilza-*

„ *me oogmerken, welke Hoogstdezelve bij deze reize* „ *gehad heeft, te kunnen voldoen.* Met verdere kennisgeving, „ dat de Hollandsche Gedeputeerden „ de zaak hadden overgenomen: en dat, vermits „ 'er derhalven eenige dagen verlopen moesten „ eer men den uitslag zou vernemen, door *H. H.* „ *Mog.* besloten was: *dat in afwachting van na-* „ *dere informatien, nopens dit zoo onverwagt als* „ *singulier geval, waar over H. H Mog hunne* „ *uiterste aandoening betuigden, Copie van de* „ *Missive en Bijlage, staande de Vergadering* „ *zou afgezonden worden aan die van Holland,* „ *en dat deze daar benevens per Missive zouden* „ *worden verzocht, om ten spoedigsten, en zonder* „ *eenig eenig verwijl, de nodige orders te stellen,* „ *ten einde H. K. H. in deszelfs voorgenomene* „ *reize geen verder oponthoud ontmoete, en dat* „ *alle verhinderingen die daaromtrent plaatse* „ *hadden, aanstonds werden geremoveert.*" Een verzoek, dat tot tweemalen toe, aan die van *Holland* door *H. H. Mog.* nog nader herhaald en aangedrongen werdt, doch dat aldaar geene verandering in het provisioneel genomen besluit tot overneming, te wege bragt.

Bleek uit het tot hier toe verhaalde hoe zeer *H. H. Mog.* over het werk dachten, nog sterker bleek dit in hunne Resolutie genomen den 1 *Julij*, strek-

ſtrekkende tevens, tot beantwoording van des Prinſen Misſive uit *Amersfoort*, die wij zoo ſtraks hebben doen kennen. Want na dat dezelve in deliberatie gelegd was, werd in ſubſtantie goedgevonden en verſtaan: „ dat de inſtantien op eer-
„ gisteren bij die van Holland gedaan, nogmaals
„ bij eene nadere Misſive, met allen aandrang
„ en beſcheidenheid zouden worden gereïtereert,
„ ten einde het leed H. K. H. overkomen, op
„ eene alſints billijke wijze werde gerepareert;
„ *door H. K. H. te verzoeken, om Hare reize*
„ *naar den Haage te volvoeren.* Met uitdrukke-
„ lijke verklaring, *dat H. H. Mog. aan de eene*
„ *kant de komste van H. K. H beſchouwden als*
„ *een zeer gepast en bekwaam middel, waardoor*
„ *onder Gods zegen, de zoo verregaande oneenig-*
„ *heden en verdeeldheden, met de akeligſte gevol-*
„ *gen die dezelven reeds gehad hadden, en bij*
„ *voortduuring nog verder te duchten waren, en*
„ *waar door de Republiek zich op den rand van*
„ *het verderf gebragt zag, nog voorgekomen, en*
„ *voor deszelfs gewisſen ondergang zoude kunnen*
„ *bewaard blijven; dewijl H. H. Mog. aan den*
„ *anderen kant, ten ſterkſten apprœhendeerden,*
„ *de rampzaligſte gevolgen die uit eene langere*
„ *verwijling voor de Republiek zouden kunnen*
„ *ontſtaan, en waar aan zij nogmaals moesten*

 „ *her-*

„ *herhalen geen het minste aandeel te willen heb-*
„ *ben of nemen, maar bij verder dilay of wei-*
„ *gering om aan Hunne instantien gehoor te*
„ *verleenen, dat alles zouden moeten overlaten*
„ *voor rekening en verantwoording van die van*
„ *Holland.* — Dat voorts aan Z. D. H. zal wor-
„ den gerescribeert, en te kennen gegeven, *de*
„ *gevoelige impressien die dit zoo onverwacht eve-*
„ *nement op de gemoederen van H. H. Mog. had*
„ *gemaakt, en dat zij tot nog toe het genoegen*
„ *niet gehad hebbende, om hunne demarches bij*
„ *de Staten van Holland, reeds gedaan, en nog*
„ *te doen, om dezelve met dat gewenscht succes*
„ *bekroond te zien, als zij met reden hadden ver-*
„ *wacht; zij niet zouden descontinueeren, door*
„ *alle gepaste middelen, overeenkomstig hunne*
„ *bevoegdheid, den aart der zake, de digniteit*
„ *van H. K. H., en het aanbelang hetwelke Zij*
„ *zoo voor Hare Persoone, als voor de Republiek*
„ *stelden, werkzaam te blijven, ten einde die*
„ *van Holland te bewegen, om met allen spoed*
„ *aan de zoo billijke instantien van Hunne*
„ *Hooge Vergadering, als aan die van Z. D.*
„ *H. te willen voldoen.* &c." Met welk besluit niet alleen Z. D. H., maar ook de PRINÇESSE volkomen genoegen namen, zich als nog vleijende, dat de *Staten van Holland* de weg hun door

door *H. H. Mog.* aangewezen, wel spoedig bewandelen zouden.

Dan, de ondervinding leerde weldra dat die hoope ijdel was. Want hoe zeer het bericht van de aanhouding der Vorstinne, in het eerste oogenblik *door de Leden ter Vergadering van Holland* was overgenomen, om de zaak ter kennisse van hunne Principalen te brengen, *en 'er mitsdien geen legaal besluit, het zij ter goed of afkeuring kon of vermogt genomen te worden, vóór en aleer de Resolutie van de Vroedschappen der stemmende Steden waren ingekomen;* zoo belette zulks echter niet, dat de voornaamste doordrijvers van de violentste maatregulen en besluiten, *het gedrag door de Leden van het Defensiewezen te Woerden gehouden, volkomen approbeerden*, en dat dezen hier van slechts *als van ter zijde, en geenzints op eene legale wijze door een wettig genomen Staatsbesluit geinformeert waren geworden*, zoo als bleek uit het bericht dat die van het Defensiewezen, aan H. K. H. te *Leerdam*, op Hare terugreize deden toekomen: en het was om die reden dat Hoogstdezelve te *Nijmegen* gearriveerd zijnde, noodzaaklijk keurde, deze navolgende Missive aan de *Staten van Holland* te doen afgaan.

EDELE GROOTMOGENDE HEEREN!

„ Hoe groot ook onze bevreemding was, toen
„ Wij op Donderdag den 28 laatstleden, op order
„ van Gecommitteerden van *UEd. Gr. Mog.* ter
„ defensie van Uwe Provincie en van de Stad
„ Utrecht zijn aangehouden, en door dezelve zijn
„ verhinderd geworden op Onze reize naar de
„ Oranjezaal; en zulks niettegenstaande Wij de
„ gemelde Gecommitteerden op het nadrukke-
„ lijkst en naar waarheid verzekerd hadden, dat
„ Onze reize geene andere, dan rust en vredelie-
„ vende bedoelingen had, en zelfs, ter voorko-
„ ming van alle opschudding, vooraf zoo veel
„ mooglijk geheim gehouden was; kunnen Wij
„ evenwel aan *UEd Gr. Mog.* niet ontveinzen, dat
„ Wij nog veel sterker getroffen zijn, over de wijze
„ op welke deze vreemde stap bij *UEd. Gr. Mog.*
„ opgenomen en behandeld is. — Toen Wij van
„ de plaats daar men Ons eerst had aangehouden,
„ tot binnen *Schoonhoven* teruggekomen zijnde,
„ aan *UEd. Gr. Mog.*, gelijk ook aan *H. H. Mog.*
„ kennis gaven van die zonderlinge gebeurenis,
„ en te gelijk op de zachtste wijze vertoonden,
„ hoe weinig diergelijke behandeling met Onze
„ gevoelens en oogmerken overeenkomstig was;
„ en hoezeer Wij verlangden door het voortzet-

„ ten

„ ten van Onze reize aan dezelve te kunnen vol-
„ doen; toen vleiden Wij Ons in de daad, uit
„ hoofde van de attentie welke Wij meenen van
„ *UEd. Gr. Mog.* te mogen verwagten, dat *UEd.*
„ *Gr. Mog.* het gedrag door Hunne Gecommit-
„ teerden gehouden, nimmer goedgekeurd, al-
„ thans op het bericht daar van, door eenige ver-
„ haasting hunner Vergadering, allen mooglijken
„ ſpoed zouden gemaakt hebben, om Ons nog
„ inſtaat te ſtellen, van Onze goede oogmerken
„ ten nutte van den Lande, door het voortzetten
„ Onzer reize te kunnen bevoorderen: en het
„ heeft Ons daarom te meerder bevreemd, dat
„ *Uw Ed. Gr. Mog.* Ons niet alleen tot Zatur-
„ dag 's morgens den 30. dezer, te *Schoonhoven*
„ naar derzelver antwoord hebben doen wagten,
„ maar Ons daar en boven bij dat antwoord niet
„ anders gemeld hebben, dan dat op Onze Mis-
„ ſive voor als noch geene Concluſie had kunnen
„ vallen, terwijl Wij bovendien door eene Mis-
„ ſive van derzelver voornoemde Gecommitteer-
„ den bericht ontvangen hebben, *dat hunne ge-*
„ *houdene Conduites door UEd. Gr. Mog. zijn*
„ *geapprobeerd.* —— Deze approbatie *Ed. Gr.*
„ *Mog. Heeren!* van Onze ophouding, en de zwa-
„ righeid, die niettegenſtaande Onze mondelinge
„ en ſchriftelijke opening van Onze bedoelingen,

„ en niettegenstaande de nadrukkelijke instantien
„ van de *Heeren Staten Generaal*, evenwel bij
„ de meerderheid Uwer Vergadering, door der-
„ zelver overneming gemaakt is, om Ons een
„ doortocht naar de Oranjezaal vrij te laten, heb-
„ ben Wij niet anders kunnen opnemen, *dan*
„ *voor een openbaar blijk van mistrouwen op*
„ *Ons Vorstelijk woord en verklaarde Oogmerken*,
„ *en te gelijk voor eene beradene en geweldige be-*
„ *lemmering in die Vrijheid, welke aan Ons, in*
„ *Onze betrekking, vooral tot deze Republiek in*
„ *het algemeen, en tot Uw Ed. Gr. Mog. Pro-*
„ *vincie in het bijzonder, niet kan gewijgerd*
„ *worden.* Wij hebben daarom ook niet geaar-
„ zeld, om op het ontvangen dier berichten, uit
„ Uwe Provincie terug, en weder herwaarts te
„ keeren, en na dat *UEd. Gr. Mog.* Onze goede
„ en vreedzame oogmerken, door deze hunne
„ handelwijze hebben doen mislukken, vinden
„ Wij Ons niet alleen aan Onszelven verplicht,
„ *om op het ernstigst eene openbare en genoegza-*
„ *me reparatie te vorderen, wegens den hoon wel-*
„ *ke Ons daar door is aangedaan*; maar ook, *om*
„ *op het nadrukkelijkst te protesteeren, dat Wij*
„ *van nu af aan, alle gevreesde gevolgen der te-*
„ *genwoordige verdeeldheid, en zelfs van eenen drei-*
„ *genden Burgeroorlog*, (die wij door Onze tus-
„ schen-

„ schenkomste hadden trachten te verhoeden) *al-*
„ *leenlijk laten voor rekening en ter verantwoor-*
„ *ding van die geenen, welke die geweldige belem-*
„ *mering Onzer pogingen door hunnen invloed*
„ *hebben doorgedrongen:* terwijl Wij nimmer zul-
„ len ophouden, met allen ijver de ware belan-
„ gens te helpen bevoorderen van eene Natie,
„ van welke Wij, zelfs in het midden van hare
„ verbijstering, en van de beledigingen Ons door
„ *UEd. Gr. Mog.* aangedaan, over het algemeen
„ meer blijken van eerbied en liefde hebben ont-
„ vangen, dan men na zulke vernederende be-
„ sluiten en handelingen van *UEd. Gr. Mog.* zou-
„ de hebben mogen verwachten. &c."

Intusschen, hoe zeer dit schrijven ten oogmerk had, om die van *Holland* aan te spooren, tot het dadelijk nemen van een besluit, waardoor alle gevreesde gevolgen van den gedanen stap, nog in tijds zouden kunnen afgewend worden, 'er verliepen echter nog eenige dagen, eer zij bij meerderheid van stemmen eene afkomst van die zaak maakten, toen de Gedeputeerden van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam*, en *Purmerende*, uit naam van hunne Principalen, de aanhouding der Vorstinne door het Defensiewezen verricht, ten vollen

ap-

approbeerden en goedkeurden, in tegenoverſtelling van de *Edelen*, en de Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Edam*, en *Medenblik*, welken die handelwijze ten hoogſten wraakten, terwijl de Afgevaardigden van *Gorinchem* en *Enkhuizen* verklaarden, *zich met die zaak niet te kunnen inlaten:* een uitſlag, die (zoo als uit het tot hier toe verhaalde ligtelijk opgemaakt kan worden) met zeer verſchillende, en elkander contrasteerende aandoeningen door de jammerlijk verdeelde Natie vernomen werdt. Vele *Regenten*, *de Gewapende* en *Ongewapende Genootſchappers*, *Geconſtitueerden der Burgerijen*, en voorts allen die zich ſints het ontſtaan der Troublen, als verklaarde Vijanden van den STADHOUDER en GEHEEL ZIJN HUIS hadden bekend gemaakt, juichten hetzelve als cordaat, vrijheidlievend, en een Souverain regt pasſend beſluit aan; terwijl allen die eenig inzien in de toekomst, eenig belang in het behoud van het Vaderland, en eenige achting voor den zoo zeer mishandelden Vorst in de ziel behouden hadden, hetzelve verfoeiden, en terugbeefden op het denkbeeld, welke droevige gevolgen dit gedrag *voor de Republiek* in het algemeen, en voor *de Provinçie Holland* in het bijzonder veroorzaken zoude, vermits zij zich verzekerd hielden, *dat de vrees voor oproer*, *wanneer H. K. H. op de Oranjezaal gekomen*

men was, (de eenige reden waarom men (quasie) het attentaat ondernomen had en goedkeurde) *als een onbeduidend voorwendzel bij den Koning van Pruisſen zou beſchouwd worden, en dat het Hem niet weêrhouden zou, om door middel van het zenden eener Legermacht, eene ſatisfactie aan H. K. H. te bezorgen, die men aan Hoogstdezelve, ondanks Haaren eisch, en de inſtantien der Algemeene Staten, weigerde te geven.* Op deze wijze althans beſchouwden de *Leden van de Hollandſche Ridderſchap*, deze roekelooze en onſtaatkundige Concluſie, door de geringe Meerderheid genomen, in het mannelijk Advis, dat zij op den 7 *Julij* aan de Vergadering voordroegen, begeerende, dat hetzelve ter hunner Decharge in de Notulen werde geinſereert, in ſubſtantie behelzende: „ dat zij zich verplicht vonden, uit hoofde van de aangelegenheid der zaak, het gewicht der gevolgen, en het verre uitzicht derzelver, onbewimpeld voor te dragen: dat zij niet dan met de uiterſte aandoening en verontwaardiging, de verregaande inſulte aan H. K. H. vernomen hadden; dat de conſequentien derzelve van oogenblik tot oogenblik hagchelijker werden, en van dien aart waren, dat zonder een allerſpoedigst redres niets minder was te voorzien, dan het uitbarsten van eene allerbloe-

„ dig-

„ digfte fcheuring in het hart van de Provincie
„ *Holland*, en het verwekken van de gegrondfte
„ verontwaardiging der grootfte Hoven van *Eu-*
„ *ropa*, welke niet tegen de *Republiek*, maar
„ *alleen tegen dat Gewest*, eclateeren moest."

„ Het was genoegzaam bekend, hoe verfchil-
„ lend de denkwijze der Ingezetenen was, en
„ dus behoefden de Orde zich daar over niet te
„ elargeeren; maar men kon tevens niet minder
„ verzekerd zijn, dat het affront H. K. H. aan-
„ gedaan, het juiste middel was, om het groot-
„ fte medelijden te verwekken bij de voorftanders
„ van het Stadhouderlijke Huis. Dat even dit
„ eene uitbarsting kon veroorzaken, welke, hoe
„ zeer ook door overmagt, zoo van Burger als
„ Militaire Wapenen geftuit wordende, echter
„ een bloedplenging onder Burgers en Burgers
„ van een en hetzelfde Gewest zou veroorzaken,
„ waaraan men niet dan met affchrik denken
„ kon. — Zij oordeelden integendeel, dat het
„ *toelaten* van eene ongehinderde pasfagie aan
„ H. K. H., en eene betamelijke zorg voor Hare
„ veiligheid, ingericht op eene deçente wijze,
„ alle oorzaak van oproer zou hebben voorge-
„ komen. Aan H. K. H. competeerde naar rech-
„ ten een veilig transport in een Vrij Land naar
„ Haar eigen goed. Zij had niet, dan met de
„ bes-

„ beste inzichten, Zich derwaards heen begeven,
„ en niet geſchroomd, om Haar eigen Perſoon
„ tot waarborg voor die inzichten aan het opper-
„ gezach van *H. Ed. Gr. Mog.* aan te betrouwen,
„ en Zich derhalven als in gijzeling, tot een onder-
„ pand van Hare oprechtheid, en afgeſcheiden van
„ Haren Gemaal, begeven, Hare Kinderen en
„ alles wat Haar dierbaar was, ſtellende onder
„ het bereik van de directe Vergaderplaats van
„ den Souverain, voorzien van eene genoegzame
„ Militaire Macht, om alle tumulteuze bewegin-
„ gen tegen te gaan, die toch alleen maar van
„ een Ongewapend Graauw te duchten waren,
„ en waar van H. K. H. Haren afkeer altoos had
„ gemanifesteerd. Zij oordeelden daarom, dat de
„ gewaande vrees voor oproer, door de *Commisſie*
„ *tot Defenſie* aangevoerd, (hoezeer nimmer door
„ de Ridderſchap goedgekeurd of erkend,) ten
„ klaarſten het bewijs medebragt, dat zij van allen
„ grond ontbloot was. En dat, daar men zelfs
„ in tijden van openbaren Oorlog, nooit anders
„ aanhield, dan *bekende Vijanden* of *ſuſpecte Per-*
„ *ſoonen*, het ook niet dubieus was, dat *de Hee-*
„ *ren van de Commisſie te Woerden*, H. K. H.
„ hadden geconſidereert, OF, als eene *Vijandin*
„ *van den Staat:* OF, ten minſten als een *ſuſpect*
„ *Perſoon.*"

„ De

„ De vrees voor de gevolgen, welke die roe-
„ keloze ſtap naar zich moest ſlepen, kon der-
„ halven niet ontveinsd worden. De grootſte
„ Huizen van *Europa*, namelijk de *Keizer*, *En-*
„ *geland*, *Pruisſen*, &c. moesten zich gevoelig
„ toonen, over eene behandeling, die zelfs ten
„ opzichte van een *Privaat Perſoon*, in de daad
„ wederrechtelijk zoude zijn; en die ten opzichte
„ van een Perſoon *van eenen verheven Rang*, en
„ aan eene Kunne, welke altoos eene verdubbeling
„ van egards vorderde, ongeacht Hare rondbors-
„ tige verklaring, en zonder Confideratie van
„ Haar Vorstelijk Woord, alle gegronde aanlei-
„ ding moest geven tot het vorderen van eene
„ volledige Reparatie, vergezeld van zoodanige
„ verklaringen, die den ongelukkigen toeſtand
„ van eene weleer rijke en bloeijende Provincie,
„ nog zouden moeten verergeren, de droevige
„ tweeſpalt en bittere verwarringen vermeerde-
„ ren, de geöberreede Finantien onherſtelbaar
„ maken, en de kwijnende, ja zieltogende Ne-
„ gotie, den laatſten doodſteek toebrengen zou-
„ den."

„ Om alle welke redenen, de *Ridderſchap* als
„ nog van Advis was, dat de Leden op de be-
„ leefdſte en dringendſte wijze H. K. H. behoor-
„ den te verzoeken, Hare reize naar den *Hage*

„ te

„ te willen hervatten, en Hare pogingen aan te
„ wenden tot herstel van de rust. En wijders
„ te verklaren: dat zij het overijld en onvoor-
„ zichtig gedrag *van de Commissie*, zich noemen-
„ de *dat ter Defensie van deze Provinçie en van*
„ *de Stad Utrecht*, disapprobeerden en disavou-
„ eerden. Wijders Heeren *Gecommitteerde Raden*
„ te gelasten, bij H. K. H. te vernemen, of Zij
„ Hare reize te water op de riviere, of wel te
„ lande zou verkiezen te doen, en naar die keu-
„ ze de nodige orders alomme te geven tot Hare
„ veiligheid, en eene alomme deçente reçeptie.
„ Als mede, om voor de Conservatie van de
„ rust onder de Ingezetenen te zorgen, zoo door
„ het emaneren van scherpe Publicatien tegens de
„ Stoorders derzelver, als door het ontbieden
„ van genoegzame Escortes, om dezulken, zon-
„ der aanzien van Persoon, binnen de palen van
„ behoorlijke stilte en goede order te houden. —
„ Betuigende eindelijk, dat Zij Leden van de
„ Ridderschap, dit Advis in gemoede en naar hun
„ beste weten beschouwden, als het geschiktste
„ middel, om het dreigend gevaar des Vaderlands
„ aftewenden. Zij hielden zich voor God en alle
„ de Ingezetenen van *Holland* onverantwoorde-
„ lijk en onschuldig voor alle de gevolgen, wel-
„ ke het pousseren van een tegenovergesteld sy-

„ ſthema onvermijdelijk naar zich moesten ſle-
„ pen, waarvan zich het ſchrikbarend Tafereel
„ aan kundige oogen niet verborgen kon blijven,
„ maar voor rekening komen zouden, van alle de
„ geenen, welke de Provinçie *Holland*, en alle
„ deszelfs Ingezetenen, zonder onderſcheid van
„ denkwijze, zouden dompelen in eene gronde-
„ looze poel van alle die rampen, die aan eenen
„ Binnenlandſchen Burgeroorlog, en aan het zich
„ roekeloos op den halze halen van Buitenland-
„ ſche Vijanden, altoos verknogt waren. &c."

Het is zoo, dat deze ronde taal der waarheid van de Hollandſche Edelen, niet weinig tot opbeuring van den ERFSTADHOUDER, (die het Hoofd van de orde was) verſtrekte; en dat dit hun Advis, ter hunner decharge in de Notulen van Staat geboekt werdt: maar wat kon dit alles baten, bij hen, die zich ter bereiking van hunne oogmerken, de ongehoordſte ſtappen veroorloofden, opentlijk den ſpot drijvende, met de heilzaamſte raadgevingen tot voorkoming van het inrukken eener vreemde Legermacht, welks aankomst en verblijf de Republiek welligt op *Bloed*, en zeer zeker op *groote Schatten* zou te ſtaan komen? Niets! Integendeel, het vervoerde velen tot nog dolzinniger ſtappen. De *Burgerkrijgsraads-Leden* en *Geconſtitueerden der Stad Amſterdam*, door de gewelda-
di-

dige Remotie van eenige Regeringsleden die hen in den weg ſtonden, volkomen meesters geworden zijnde, om de Vroedſchapsbeſluiten naar hunnen zin te doen nemen, hadden naauwlijks het gebeurde met H. K. H. vernomen, of zij leverden op den 2. *Julij* een Advis aan den Raad dier Stad over, niet minder behelzende, dan eenen eisch, *dat bij een Provinçiaal beſluit het wederkeren op het Territoir van Holland aan H. K. H. ontzegd en verboden werdt:* en het was ingevolge van dien eisch, dat de Gedeputeerden dier Stad op den 7. *Julij*, een *Contra protest tegen het Advis van de Ridderſchap voordroegen, en in de Notulen deden inſereeren, hetwelk met dien ſchandelijken eisch ſtrookte.* Een ſtap, waar toe die van *Schoonhoven* almede vervoerd werden, door het geven van een *Advis*, dat het Amſterdamſche Protest in bitterheid nog verre overtrof. Want niettegenſtaande de Leden van de Regering dier kleine Stad, ten tijde van het verblijf der Vorstinne in dezelve van den 28. *tot den* 30. *Junij*, zelfs meer dan anderen, in de gelegenheid geweest waren, om overtuigend te zien, dat de Vorstinne geen ander doelwit had, dan het geene Zij verklaard had te hebben; en dat 'er ſtaande Haar verblijf in den *Doelen* niets onbehoorlijks door Haar, of door Haar gevolg was ondernomen geworden,

zoo hadden zij echter hunne Afgevaardigden in last gegeven, om te verklaren, „ *van oordeel te* „ *zijn, dat de Mediatie van H. K. H., volſtrekt* „ *niet kon worden geadmitteerd, nadien de ver-* „ *ſchillen van dien aart waren, dat daar om-* „ *trent geene bemiddeling tusſchen den* SOUVE- „ RAIN *en zijn* STADHOUDER *of* EERSTE STAATS- „ AMPTENAAR *kon worden aanvaard: te meer,* „ *dewijl H. K. H. bij gelegenheid der Conferen-* „ *tien tusſchen den Grave* VAN GOERTZ, *en den* „ *Heer* DE RAYNEVAL *gehouden, hare bijzondere* „ *betrekking op* WILLEM DE VIJFDE *al te ſterk* „ *had doen doorſtralen, om Haar toe te laten tot* „ *de bemiddeling der differenten. Zij beſchouwden* „ *daarom dezelve als zeer dangereus voor de tran-* „ *quiliteit, rust, en veiligheid der Ingezetenen,* „ *gemerkt een blind en oproerig Gemeen, opge-* „ *hitst door omgekogte Huurlingen, met herinne-* „ *ring van de denkwijze van den* STADHOUDER „ *in vorige en in later tijden, al ligtelijk zou* „ *doen overſlaan, om de ſtem der reden te keer te* „ *gaan, en zich ſchuldig te maken aan de aller-* „ *gevoeligſte excesſen, tot ruine der Bezittingen,* „ *en ten kosten van het bloed der deugdzame en* „ *brave Burgers, quaſi ter eere van den* STAD- „ HOUDER. *Zij achten het om die redenen nood-* „ *zaaklijk, dat H. K. H geduurende de Troubles*

„ *zich*

„ *zich buiten de Provincie Holland hielde. Het* „ *aan Haar onverlet latende, om wanneer Zij* „ *iets aan Hun Ed. Groot Mog. hadde voor te* „ *dragen, Zij zulks bij een Adres zoude kunnen* „ *doen.*" &c.

Zie daar, niet flechts MEVROUWE DE PRINCESSE, maar ook 's LANDS ERFSTADHOUDER het betreden van Hollandsch Territoir onwaardig gekeurt, en beiden als de hoofden en aanftokers van eene moordzuchtige Plunderbende, dorstende naar Burgerbloed, door *een integreerend Lid van den Staat*, in Hollandsch Raadzaal aan de Natie ten toon gefteld! En niet alleen een bewijs aan den dag gelegd, *dat men aldaar een opzettelijk voornemen had, om volftrekt geene Onderhandelingen tot ftuiting van 's Lands bittere onheilen te willen ondernemen; maar ook* (als het ware) *aan de van wraakzucht brandende hoofdbewerkers der plaatshebbende gruwelen, den toon aangegeven, die zij aan te heffen; en den weg aangewezen, die zij te bewandelen hadden, om het beoogde doel in het einde te bereiken.* Het duurde ook niet lang, of de laatstgenoemden gaven de openlijkfte blijken met welk een welgevallen zij dien wenk befchouwden, en van welke middelen zij oordeelden zich te kunnen en te mogen bedienen, om met den grootften fpoed, een afgrijsfelijk bloedbad in den

 Lan-

Lande aan te richten, EENSDEELS: door in de openbare Nieuwsbladen, uitgegeven wordende onder het oog der voornaamste Hollandsche Staatsleden, op de logenachtigste wijze, de zoo evengemelde aantijging der *Regering van Schoonhoven*, ten nadeele van Z. D. H. meer uit elkander te zetten: en ANDERDEELS: om het verdwaasd en verbijsterd gedeelte der Natie, dat zich alomme met de wapenen in de hand vertoonde op te hitsen, om allen die een afkeer van hunne booze handelingen durfden te laten blijken, van den Vaderlandschen grond te vuur en te zwaard te verdelgen. — Wij bekennen, dat dit gezegde welligt aan velen die van des ERFSTADHOUDERS lotgevallen, in die dagen onkundig gebleven, of in later tijd op eene bedrieglijke wijze gelaten zijn, als te sterk, en te zeer overdreven zal voorkomen; dan, dit zou zeer verkeerd geoordeeld zijn, daar het ons luttel moeite kosten zou, om dat gezegde door een groot aantal onwederspreekbare bewijzen te staven, waarom wij ons thans alleen tot één uit velen bepalen zullen, daar toe verkiezende, de gruwelijke taal die de beruchte Samensteller van de *Nederlandsche Courant* bij DIRK SCHUURMAN te *Amsterdam* openlijk uitgegeven wordende, tot de Natie voerde, en welk eenen helschen raad hij aan allen die zijne

ge-

gevoelens waren toegedaan, geven durfde, toen hij op den 5 *Julij* dit volgende, als uit *Utrecht* aan hem medegedeeld, in zijn schandblad, hoofdzaaklijk te lezen gaf.

„ Niets dan tijdingen die het gruwelijkst oproer „ en plundering aankondigen, worden hier ver„ nomen. Van uur tot uur komen hier Burgers „ uit *Zutphen*, *Arnhem*, *Thiel*, *Bommel*, en an„ dere Plaatsen van het Platte Land van *Gelder*„ *land* haren toevlucht nemen, en derzelver ver„ halen zijn allerijsselijkst, die zij van de muit„ zucht van het Oranjegepeupel, door WILLEM „ DE VIJFDE en de GELDERSCHE TYRANNEN „ aangezet, geven. De wraak moet het koelste „ bloed in vuur veranderen, wanneer men de „ gruwelen aanhoort, *en de geweldige* WILLEM „ DE VIJFDE *en Zijne medestanders zijn des* „ *doods schuldig, als de oorzaken van dit alles.* „ *Zij behoren daarom* VOGELVRIJ *verklaard te* „ *worden, en zij die moeds genoeg hebben om dit* „ *Gemeenebest van zulke geesfels te ontdoen, be*„ *hoorden eene treffende belooning openlijk toege*„ *zegd te worden. Natuur, Godsdienst, Reden,* „ *Eed, en Plicht, dulden niet, dat men die Deug*„ *nieten, die niets dan Geweld, Moord en Roof* „ *ademen, langer spare of het leven gunne. Zij* „ *moeten uitgeroeid worden.* De brave Burgers

 „ in

„ in de Steden ontwapend zijnde, is men op
„ het platte Land van *Gelderland* bezig de ver-
„ woesting ter eere van Oranje door te zetten,
„ terwijl *Mevrouw de Prinçes* nog herstel van rust
„ en vrede zoekt te prediken. — *Dat dan elke*
„ *brave zijne ooren sluite voor die listige Syrenen-*
„ *zang, en dat het Volk zich zonder verwijl van*
„ *Zijne Tyrannij alomme ontdoe door de wape-*
„ *nen.* — Dat *Holland* daar toe hoe eer hoe be-
„ ter besluite, of de Republiek is verloren. —
„ *Dat Hollandsch Staten* met alle magt ter red-
„ ding toeschieten, eer het te laat is, want elk
„ oogenblik is een dag verzuim. —— Daarom
„ *o Volk van Nederland!* laat u niet langer op-
„ houden! *Eischt, dat men alles doe samentrek-*
„ *ken, om de Dwingelanden ten onder te brengen.*
„ *Verzuim hier mede geen oogenblik. Redt u,*
„ *of getroost u der overheersching, die nabij is,*
„ *als gij 'er niet doorslaat.*" &c.

Op deze voorbeeldeloos wraakgierige wijze, hong men, gerugsteund door de geringe meerderheid der Hollandsche Staatsleden, in het openbaar een akelig Tafereel in den Lande op, van de snoode desseinen die men voornemens was uit te voeren, nu de opgevatte vreze voor het aanvangen van bemiddelende Onderhandelingen verdwenen was. Was de angst en bekommering over

over den toeſtand des Vaderlands, op dat tijdſtip bij allen die dezelve met oplettendheid gade ſloegen, tot eene ontzettende hoogte geſtegen, zulks was niet minder het geval bij den zoo zeer miskend wordenden Vorst, wiens gevoelig en Vaderlandlievend hart, (volgens een aantal geloofwaardige berichten, ons ter hand gekomen) op het lezen dier ſtukken verſcheurd werdt, daar Hij niet alleen de nakende onheilen van eenen volſlagenen Burgeroorlog, in het hart van *Holland*, tot onvermijdelijk verderf van zoo vele duizenden brave Ingezetenen, zich levendig voor den geest ſtelde; maar zich bovendien ook in de onmooglijkheid bevondt, om dezelven aftewenden. Vestigde Hij zijn oog op de ſterkte en den toeſtand van het bij *Amersfoort* en *Zeist* bijeengetrokken Legercorps, ter dekking van *Gelderland* en het nog niet overheerd gedeelte van het *Sticht;* dan kon Hij voor zich niet verbergen, dat het eene roekelooze ſtap zijn zoude, wanneer Hij gehoor gaf aan den raad van ſommigen, die van begrip waren, dat als Hij zich aan het hoofd dier Troupen ſtelde, en ondernemen wilde, om met dezelve het beroerde *Holland*, ter ſtuiting van het geweld in te trekken, Hij zich als dan van den bijval der thans onderdrukte en Hem getrouw geblevene Ingezetenen derwijze gerugſteund zoude vinden,

 dat

dat 'er aan eenen goeden uitflag niet te twijffelen was. De onverwijlde aanvrage aan het *Pruisſiſche Hof*, tot het dadelijk ter hulp zenden van eene aanzienelijke Legermacht, om eene herſtelling van de geſchondene Conſtitutie, door geweld van wapenen te bewerken, (waarop anderen ten ſterkſten aandrongen) keurde Hij niet alleen even roekeloos en gevaarlijk, maar bovendien beſchouwde Hij zulk eenen ſtap, *aan Zijne zijde ondernomen wordende*, als onbeſtaanbaar met Zijne Plichten, met de liefde die Hij aan het Land Zijner Geboorte, en aan zoo vele duizenden der braafſte en vermogendſte Ingezetenen, die Zijne belangen waren toegedaan, verſchuldigd was (*), en van hier, dat

(*) Niemand wrake deze laatſte uitdrukking in ons, waar door wij als bewezen ſtellen, *dat hoe groot het getal der in opſtand zijnde Ingezetenen in Holland te dien tijde zijn mogt, dat getal echter in verre na niet evenaarde met dat, hetwelk hunne zucht voor* CONSTITUTIE *en* STADHOUDER, *ondanks het geweld en het gevaar dat zij liepen, niet verzaakten.* — Het is wel zoo, dat men in dien tijd met ſtijve kaken beweerde, en zelfs verſcheidene jaren daar na heeft blijven beweren, *dat het grootſte en beste deel der Natie* TEGEN DEN STADHOUDER WAS, *en dat het ſlechts een vuige en geringe hoop gemeen Volk was*, DIE ZICH VOOR HEM VERKLAARDE; doch Z. H. wist dat wel beter, en dat bedrieglijk voorwendſel werdt niet alleen *bij de Herſtelling van de Conſtitutie in* 1787; maar zelfs na de vernietiging derzelver, en

dat de goede Vorst, na alles gewikt en gewogen te hebben, het besluit nam, *om voor als nog, en zoo lang het slechts bij het blazen van Moord en Wraak, in Volksfocieteiten, en oproerige Dagbladen en Geschriften bleef; en zoo lang die helsche raadgevingen van Zijne doodelijke Vijanden, door de vele gewapende Ingezetenen niet dadelijk bewerkstelligd werden*, geen gebruik van deze beide aan Hem voorgeslagene middelen te kunnen maken, maar zich alleen te moeten blijven bepalen, bij de genomene maatregelen, ten tijde van de bijeenbrenging van het Legercorps op den Stichtschen Bodem. Een maatregel, die alleen geschied was op de instantien der *Staten van Gelderland*, en *het meerderdeel der Utrechtsche Staatsleden*, ten einde het verder doordringen der *Hollandsche Troupen in het Cordon*, en der heen en wedertrekkende *Burger-Auxiliairen*, naar en van het deerlijk beroerd *Utrecht*, te beletten, wanneer zij te eenigen tijde zoo iets ondernemen durfden. In die

en de verjaging van dien braven Vorst ten duidelijksten gelogenstraft. De Hoofdbeleideren van 's Lands Rampen te dien tijde, en de Aanblazers van alle de Troublen die de toen gepleegde gruwelen ten gevolge hadden, beriepen zich ten allen tijde valschelijk op eene VOLKS-STEM. Neen, zoo diep bedorven en afzichtelijk was het grootst en edelst gedeelte der Natie niet.

die positie, oordeelde Hij Zijne zaak en bijzondere belangen, en tevens die van het ongelukkig Vaderland, met eene Christelijke gelatenheid en onderwerping aan het bestel des Hemels te moeten aanbevolen laten, zich altoos vleijende met de stille hoope, dat het groote gros Zijner verbijsterde Vijanden en onzinnige Verwoesters van den welvaart des Vaderlands, eenmaal tot inkeer komen zouden, en eens eindelijk gehoor geven aan die voorslagen van bemiddeling, waar naar een onbeduidend aantal van *Heerschzuchtige*, en *Eigenbelangzoekende Naampatriotten*, op eene halstarrige wijze weigerden het oor te leenen, zich verlatende, *deels*, op de door hun onwettig aangematigde macht; en *grootdeels*, op den bijstand van eene geduchte *Fransche* Legermacht, die zij in hunne verhitte verbeelding meenden te zien aanrukken, op even hetzelfde tijdstip, dat LODEWIJK DE XVI. voornemens werdt, om zich hunner te onttrekken, om hen aan hun noodlot over te laten, waar van WILLEM DE VIJFDE al spoedig de zekerste berichten ontfing.

Het werkeloos liggen blijven van het te dien tijde zoogenaamde *Prinsen Leger* in den omtrek van *Amersfoort* en *Zeist*, hetwelk door veele welmeenende doch soms te driftige aanklevers van 's Lands wettige Regeeringsvorm, zoo zeer afgekeurd

keurd werdt; geſchiedde derhalven met de beste en nuttigſte oogmerken, en WILLEMS lijdelijk en onderwerpelijk beſtaan, te midden van de gruwelijkſte tergingen en beledigingen, was alles behalven een bewijs van die *lafheid, bange vreeze uit bewustheid van misdaaden gepleegd te hebben*, en wat niet al meerder? welke Zijne vijanden, daar uit hebben afgeleid, waarom dezen hunne laage ſpotternij, zoo openlijk den ruimen teugel vierden, en waarom zelfs Zijne Vrienden zich ſoms te onvreden toonden. Integendeel, die keuze was een natuurlijk en noodwendig gevolg van des Vorſten edel en menschlievend Character, dat wij tot dus verre in den loop van deze Geſchiedenis allerwegen aangewezen hebben. Een Character, dat Hem in veele voorvallen zoo zeer deedt uitmunten boven Zijne Natuurgenooten; en dat Hem de grievendſte beledigingen, Hem aangedaan van lieden die Hij uit het ſtof verheven, en met gunſten overdekt hadt; met eene voorbeeldelooze lijdzaamheid verdulden deedt, zich verlatende op de luide vrijſpraak zijnes Gewetens, en in alle zijne ongelukken, wederwaardigheden, en toegebragte vernederingen, zich altoos bemoedigende, met de ſtille hoope op eene onvoorziene tusſchenkomst van dien God, die in vroeger dagen, in de dagen

Zij-

Zijner Voorvaderen, getoond had, dat Hij in de donkerste oogenblikken, het licht van redding kon doen opgaan, en dit gezegend Land niet altoos ten prooije laten wilde, aan Uit- en- Inheemsch Geweld. En hier'aan is buiten alle bedenking de ware rede toe te kennen, dat WILLEM DE VIJFDE in vele gevallen hem bevorens bejegend, en speçiaal in het geval dat wij thans behandelen, den grootsten afkeer blijken deedt, tegen alles wat naar *lafheid*, vreze *voor gepleegde wanbedrijven*, *of naar het gebruiken van geweld* geleek, zoo lang 'er voor Zijn doorzichtig oog nog een straal van licht te bespeuren was. Men denke intusschen niet, dat wij, dit zeggende, ons hier eene laage vleijerij ten opzichte van den *Held dezer Geschiedenis* veroorloven, zoo als welligt het geval zal zijn bij de zoodanigen, die ondanks alles wat 'er in het Vaderland gebeurd is, nog tot op den huidigen dag, eenig geloof aan de zoo straks opgenoemde beschuldigingen van WILLEM's vijanden blijven hechten: want behalven dat die opgenoemde aantijgingen als volstrekt niet overeentebrengen, maar vierkant strijdig met zijne gewoone handelwijzen, moeten beschouwd worden; zoo kunnen wij dat nog nader staven, uit eene aan ons ter hand gekomene Missive, te dien tijde uit *Amersfoort*, door eenen der Hovelingen, die

Z.

Z. H. dagelijks kon waarnemen, geschreven aan een Zijner Vrienden in *Holland*, behorende tot die classe van Ingezetenen, welken in het begrip stonden, dat de STADHOUDER, den Hem zoo straffeloos aangedaan wordenden Hoon en Smaad; en de feitelijke arrestatie zijne GEMAALINNE in Persoon bejegend, ten spoedigsten moest trachten betaald te zetten aan de voornaamste bewerkers van al dien euvelmoed, het zij dan door dadelijk gebruik te maken van de onder Zijn bevel staande Troupen, of door het inroepen van den onverwijlden bijstand der aan Hem en Zijn Huis vermaagschapte Hoven, in substantie van dezen navolgenden belangrijken inhoud zijnde.

„ Hoe zeer ik *mijn Waarde Vriend!* het daarin „ volkomen met U eens ben, dat het meer dan „ tijd is, om paal en perk te stellen aan de ge- „ weldenarijen, en willekeurige handelwijzen, die „ 'er thans in *Holland* gepleegd worden, tot „ omkeering van de *Constitutie*, en den *ondergang* „ *van het Huis van Oranje*; en hoe zeer ik, niet „ minder dan gij, mij overtuigd houde, dat het „ grootste deel van *Hollands Ingezetenen*, een „ afgrijzen hebbende van de ongehoorde stappen, „ die zij daaglijks door de Hoofdbewerkers van „ zoo veele violente en verderffelijke maatregelen „ nemen zien, eene krachtdadige poging tot ver-

„ los-

„ losfing en redding van den Staat, door Z. H
„ ondernomen wordende, met al hun vermogen
„ onderfteunen en bevoorderen zouden; zoo kan
„ ik echter mij met uwe gevoelens (*namelijk,*
„ *dat Z. H. die poging tot verlosfing zonder*
„ *eenig uitftel onderneemen moest*; en dat, *wan-*
„ *neer Hij de bij zich hebbende Troupen in be-*
„ *weging ftelde en op Hollandsch Territoir deedt*
„ *trekken, 'er aan eenen goeden uitflag niet zoude*
„ *te twijffelen zijn*;) in het geheel niet vereëni-
„ gen. En even zoo min kan ik, uwe beris-
„ pende aanmerkingen, over de werkeloosheid van
„ het Camp bij *Zeist,* als gegrond befchouwen,
„ vermits het mij voorkomt, dat Gij U van het-
„ zelve te groote gedachten vormt, en Gij, bij
„ het fchrijven uwer letteren, over het geheel, de
„ moeijelijkheden en gevaren, aan eene Herftelling
„ van Zaaken *in dit tijdftip* natuurlijk verbon-
„ den, niet behoorlijk overwogen hebt: iets, dat
„ zeer dikwijls gebeurt, vooral wanneer men de
„ volvoering eener wenfchelijke Zaak hartelijk
„ begeert, want als dan fteld de mensch gewoon-
„ lijk alle zwarigheden aan een zijde, en ftreelt
„ zich in zijne verbeelding met de zekerheid van
„ het gelukkig ten uitvoer brengen zijner Plan-
„ nen. Gij verwondert U welligt over dit ge-
„ zegde, en mogelijk befchouwd gij hetzelve als
„ een

„ een uitwerkfel van eene bij mij te verre gedre-
„ vene zwaarmoedigheid; doch permitteer mij in
„ dat geval, U te mogen verzekeren, dat onze
„ verfchillende wijze van denken daar aan niet
„ is toe te fchrijven, maar alleen aan de verfchil-
„ lende ftandplaatfen waar op wij ons bevin-
„ den, en van waar wij het akelig Toneel van
„ het deerlijk beroerde Vaderland befchouwen
„ kunnen, want ik houde mij verzekerd, dat
„ wanneer gij U hier te *Amersfoort* bevondt,
„ en even als ik gelegenheid had, om vele
„ zaken van nabij te bezien, en van de in aan-
„ merking komende plannen, tot redding van
„ den Staat kundfchap te verkrijgen, gij weldraa
„ uwe denkbeelden zoud laaten varen, en vol-
„ mondig erkennen, dat Z. H. in de thans plaats-
„ hebbende omftandigheden van zaken, (zoo in
„ de Republiek, als aan de Buitenlandfche Ho-
„ ven,) de beste en verftandigfte keuze heeft
„ gedaan; en dat het belang en behoud des Vader-
„ lands gebiedend vordert, dat men *voor als*
„ *nog*, zich bij dezelve blijft bepalen.

„ Wat men ten Uwent, en in andere Holland-
„ fche fteden, ten opzichte van de groote macht
„ hier en in den omtrek gecampeert liggende; en
„ van de formidabele fituatie derzelver, ook zeg-
„ gen en beweren moge; hoe fterk men U en

„ anderen verzekerd hebbe, dat zich hier een
„ Leger van 13 à 14000 Man bevindende zijn
„ zoude, ik kan U op de beste gronden verze-
„ keren dat het bezijden de waarheid is. Het
„ getal zoo van *Cavallerij* en *Infanterij*, als van
„ *Artilleristen*, kan men thans niet hooger dan
„ op circa 5000 Man bepalen. Hetgeen men U
„ bericht heeft, wegens den verbazenden toe-
„ vloed van volk naar het *Camp*, als veroorzaakt
„ wordende door de ſterke Deſertie in het *Cor-*
„ *don* en elders, is overdreven en zeer ver-
„ groot. 'Er komen, ja van tijd tot tijd wel
„ eenige manſchappen aan, maar in verre na zoo
„ veel niet als men allerwegen verſpreid. Trou-
„ wens, hoe zou dit kunnen zijn, daar alle
„ mogelijke voorzorgen, *door den Generaal* VAN
„ RIJSSEL *in het Cordon*, en *door den Rhijn-*
„ *graaf* VAN SALM *binnen de Stad Utrecht*, ge-
„ nomen en in het werk geſteld worden, om den
„ toeloop van manſchappen naar het Camp, en
„ den toevoer van noodwendigheden voor het-
„ zelve, op alle wijzen te beletten, waar door
„ het ten aanziene van Ammunitie, en Levens-
„ middelen alhier bekrompen, althans niet zeer
„ voordeelig geſteld is? Vergelijk hier nu mede
„ de tegenwoordige geſteldheid van de Partij,
„ tegen welke men begeerd dat de PRINS zijne
„ bij

„ bij zich hebbende macht onverwijld moest doen „ aanrukken, en tevens de situatie van het Ter- „ rein dat Hij aan het hoofd derzelver voor „ zich verzekeren moest. Gij weet welk een „ groot aandeel van de Landmacht op *Holland* „ gerepartitieert is, en dat de Regimenten ter „ betaling van die Provincie staande, uit vreeze „ voor het verlies van soldij, gedrongen zijn ge- „ worden, om zig naar den wil der *Hollandsche* „ *Meerderheid* te gedragen: en voeg hier bij de „ vele duizende Gewapende Genootschappers in „ alle Steden en de meeste Dorpen, die alomme „ in de weer zijn, kan men dan niet veilig be- „ rekenen, dat Z. H. eene macht *zesmaal ster-* „ *ker dan de zijne* aantreffen zal? Gij zegt wel- „ ligt: *zoodra zich de Prins met zijn volk ver-* „ *toond, zal hij alomme veel bijval vinden, van* „ *de zodanigen die naar verlossing uitzien.* Maar „ wat kan Z. H. (ingeval Hem eenen hardnek- „ kigen tegenstand, van de zijde der Opstande- „ lingen geboden word,) van de Oranjegezin- „ den verwachten? Uit vele van uwe vorige „ brieven is mij gebleken, *dat men alle Inge-* „ *zetenen, bekend voor aanklevers van de Oude* „ *Constitutie, zelfs door de gewelddadigste mid-* „ *delen ontwapend heeft; en door het afkondi-* „ *gen, en dadelijk ter executie leggen van de*

„ *ſtrengſte en bloedigſte Placaten eene groote* „ *vreeze heeft aangejaagd.* Geeft dit geen grond „ om te vermoeden, dat elk, die omtrent zijn „ lot, en dat van zijne Bloedverwanten niet ge- „ heel onverſchillig verkeerd, zich wel zorgvul- „ dig onthouden zal, om op eene onzekere oor- „ logskans zich in gevaar van het leven te ſtellen, „ ten zij dan, dat hij zich van den goeden uit- „ ſlag konde verzekerd houden? Maar wie kan „ zich met eenigen grond daarmede vleijen, „ wanneer hij bij deze berekende *Overmacht der* „ *Naampatriotten* nog in aanmerking neemt, de „ *buitengewoone verdedigingsmiddelen* die zij in „ handen hebben, om zelfs aan eene Legermacht, „ gelijk in ſterkte van manſchappen aan de hunne, „ den intocht in *Holland* te beletten. —— Mees- „ ters zijnde van de voornaamſte *Finantien*, der „ *Magazijnen*, der *Scheepsmacht*, en van de „ voornaamſte *Dijken* en *Sluizen*, is het te vre- „ zen, dat zij in de tegenwoordige verbittering „ der gemoederen, zich bij eenen aanval van dat „ alles bedienen zullen, om de PRINS het door- „ trekken voet voor voet te betwisten en onmo- „ gelijk te maken."

„ Intusſchen, hoe gewichtig deze opgenoemde „ zwarigheden zijn mogen, en hoe zeer dezelve „ genoegſaam zijn, om des ERFSTADHOUDERS

„ keu-

„ keuze te billijken, zoo zijn 'er nog andere
„ *minbekende drangredenen*, die Hoogstdezelve
„ verplichten, om *voor als nog* zich bij dezelve
„ te bepalen, en die ik U bij deze gelegenheid
„ wel in vertrouwen wil mededeelen. — Hoe
„ breed men thans, aan de zijde der in opſtand
„ zijnde *Naampatriotten*, ook opgeeft van de
„ groote hulp die *Vrankrijk* aan hun verlenen
„ zal; en hoe zeer zij', ſints het afbreken der
„ Onderhandelingen met den GRAVE VAN GOERTZ,
„ den ſpot drijven met de tusſchenkomst van het
„ *Berlijner Cabinet*, zoo ontbreekt het na de
„ Arrestatie van de PRINCESSE, den ERFSTADHOU-
„ DER niet aan zekere berichten, dat LODE-
„ WIJK DE XVI, uit hoofde van *Engelands* be-
„ dreigingen, nimmer ondernemen zal om de
„ begeerde hulptroupes naar de Republiek afte-
„ zenden; maar dat Hij en Zijne voornaamſte
„ Staatsministers, hunnes ondanks gehoor gege-
„ ven hebben aan de Inſtantien van PRUISSEN,
„ ENGELAND, en andere Hoven, die hunne be-
„ kommeringen over den toeſtand van de Repu-
„ bliek aan Hem hebben doen blijken, en de
„ noodzaaklijkheid aangetoond, die 'er is, om
„ de Republiek, door het herſtellen van de Con-
„ ſtitutie voor haren ondergang te behoeden:
„ en dit heeft ten gevolge gehad, dat LODEWIJK

„ DE XVI. aan *Engeland en Pruisſen* onder de
„ hand verklaard heeft, *zich tegen dat Herſtel*
„ *niet te zullen verzetten:* en het is op grond van
„ die verklaring, dat de Cabinetten van *St. Ja-*
„ *mes* en *Potsdam*, met elkander eene Conven-
„ tie aangegaan hebben, *waar bij het eerstge-*
„ *noemde, de Herſtelling van den* STADHOUDER
„ *en de* CONSTITUTIE *aan het laatstgenoemde*
„ *heeft overgelaten*, onder beding echter, *dat,*
„ *alvorens de* KONING VAN PRUISSEN *zijne Trou-*
„ *pes tegen Holland in beweging ſtellen zal, 'er*
„ *echter door Hem niets onbeproefd moest gela-*
„ *ten worden, om, door den weg van Onderhan-*
„ *delingen, en het bedingen van eene behoorlijke*
„ *Satisfactie voor den Hoon H. K. H. aange-*
„ *gedaan, (te geven door de Uitvoerders van de-*
„ *zelve), de Provincie Holland te bevrijden voor*
„ *de onheilen en ſchokken, die den intocht van*
„ *een Pruisſisch Leger veroorzaaken moeten, en*
„ *welke voorwaarden door* PRUISSEN *zijn toege-*
„ *ſtemd.* — Even zoo zeker als dit bericht, aan-
„ gaande de tegenwoordige toeſtand van zaken
„ is, even zoo zeker is het ook, dat de KONING
„ VAN PRUISSEN reeds werkzaam is, om door
„ dat laatstgenoemde middel, een einde aan
„ 's Lands onheilen te bewerken, en ik kan U
„ verzekeren, dat Z. H. zich van hetzelve den
„ gun-

„ gunftigften uitflag beloofd, zich ftreelende met
„ het denkbeeld, dat Zijne vijanden niet hal-
„ ftarrig zullen blijven voortgaan, met het ver-
„ woesten van hun Vaderland, maar door gehoor
„ te geven aan de eifchen des Konings, hetzelve
„ nog in tijds bevrijden zullen, voor den aan-
„ marsch van een Leger, dat zeker in beweging
„ gefteld zal worden, wanneer alle eifchen om
„ Satisfactie, en alle voorflagen tot bemiddeling
„ in den wind mogten geflagen worden. — Dit
„ medegedeeld bericht, van het beraamde Plan,
„ tot redding van den Staat, (dat zeker nog niet
„ algemeen bekend is) de ware gefteldheid van
„ zaken bevattende, zoo wil ik nu aan Uwe
„ uitfpraak gerustelijk overlaten, of Z. H. niet
„ verplicht is, om in zijne tegenwoordige Pofitie,
„ den uitflag der aanftaande pogingen van Pruis-
„ sen lijdelijk aftewachten? Want de minfte
„ beweging die Hij met het bij zich hebbende
„ krijgsvolk, tot het daarftellen van eene tegen-
„ omwenteling maakte, zou het geheele ontwerp
„ van alle de belangnemende Mogendheden, voor-
„ namelijk bedoelende, om het Land zonder
„ Bloedvergieten uit deszelfs ongelukkigen toe-
„ ftand te redden, geheel en al in duigen wer-
„ pen, en het totaal verderf van de Provincie
„ *Holland* kunnen en moeten naar zich flepen,

„ voor welk denkbeeld de lijdzame en geduldige
„ Vorst te rug heeft, nog weinig dagen geleden
„ openlijk declarerende, *dat Hij de zodanigen,*
„ *die Hem het nemen van eene geduchte wraak,*
„ *over al den Hoon en Smaad Hem en Zijn*
„ *Huis aangedaan, durfden aanraden, voor*
„ *Zijne vrienden niet erkennen kon, en nimmer*
„ *erkennen zoude.* Dat dit geen bloot voorwend-
„ ſel, maar het waare gevoel van Zijn hart is,
„ zou ik U door het mededeelen van een groot
„ aantal merkwaardige gezegden van den goeden
„ Vorst nader kunnen ſtaven: dan, daar zulks,
„ deze reeds al te uitgebreide Misſive te uit-
„ voerig zoude worden, zal ik ten ſlotte mij alleen
„ vergenoegen, met de mededeeling van 's Vors-
„ ten gezegde, op gisteren tegen mij, met blij-
„ ken van een zichtbaar genoegen gedaan, hier
„ op nederkomende: *Het finaal beſluit des* Ko-
„ nings van Vrankrijk, *om de geweldige Partij*
„ *in Holland aan deszelfs noodlot over te laten,*
„ *en nimmer zijne Troupes te zullen doen aan-*
„ *rukken, om het bewerken van eene Herſtelling*
„ *van Zaken door* Pruissen *te verhinderen; moge*
„ *voor het groote gros der Opſtandelingen nog*
„ *eenigen tijd verborgen blijven, en hun in de*
„ *zekere hoop op* Vrankrijks *hulp, tot nog dol-*
„ *zinniger ſtappen vervoeren; maar dit beſluit*
„ *zal*

„ *zal echter wel ſpoedig ter ooren van de voor-*
„ *naamſte bewerkers en doordrijvers van alle*
„ *gepleegd wordende geweldenarijen komen; en*
„ *wanneer de* KONING VAN PRUISSEN, *eerst-*
„ *daags met klem en nadruk zich zal laten*
„ *hooren; dan vleije ik mij, dat zij nog zoo veel*
„ *liefde voor het Vaderland zullen laten blijken,*
„ *dat zij tot inkeer komen zullen. — Wat mij*
„ *betreft, ik wenſche van gantſcher harte, dat*
„ GOD *daartoe hunne harten buige, en* IK *daar-*
„ *door bevrijd moge blijven, van het treffend leed*
„ *dat ik zou moeten ondervinden, wanneer het*
„ *uit een drijven der Gewapende en Ongewapende*
„ *Genootſchappers, en het Herſtel van Zaken,*
„ *door Militaire macht zou moeten geſchieden,*
„ *want wie kan in dat geval, de akelige gevolgen*
„ *eenigzints berekenen?* Een gezegde, dat buiten
„ allen twijfel zijn Hart eere aandoet, en elk
„ oprecht beminnaar van het verdeelde en beroer-
„ de Vaderland, in de verplichting ſteld, om
„ onder inwachting van den Goddelijken Zegen,
„ in des Vorſten genomen beſluit, (om den uit-
„ ſlag der beraamde pogingen lijdelijk aftewach-
„ ten) te blijven berusten." &c.

Belangrijk ſchrijven voorzeker, dat (onzes inziens) een ongemeen helder licht verſpreid over het geene 'er in die beroerde dagen in den Lan-

 de

de omging, en al het geroep en gejammer over den inmarsch der *Pruisſiſche Troupen*, en de rampzalige gevolgen, die de daar door bewerkte Revolutie veroorzaakte, naar waarde kennen doet, waarom wij hetzelve alhier eene plaatzing dubbel waardig keurden. Wat mén de Natie ſints dat noodlottig oogenblik, tot op den huidigen dag ook moge diets gemaakt hebben, van de vooronderſtelde *Heerschzucht* van WILLEM DEN VIJFDEN, en bovenal van *de Wraakgezindheid* van Hoogstdeszelfs GEMAALINNE, door de tot walgens toe herhaalde aantijging, *dat beiden niets vuuriger begeerden, dan door Oproer, Plundering en Moord, aangericht door een vuigen hoop, en gerugſteund door bezoldigde Huurlingen, zich een weg tot het hoogſte gezach te banen*, deze beſchuldigingen worden door de Geſchiedenis ten vollen gelogenſtraft, wanneer men de daarop gevolgde gebeurenisſen met een onbevooroordeelde zielsgeſteldtenis, en geſtaafd door de onloochenbaarſte bewijzen, in het licht van de blanke zon der waarheid overweegd. Was 'er immer een tijdſtip, waarin aan de zijde van hun die zich over den intocht der *Pruisſchen* het hevigſte beklaagden, en als nog beklagen, de kans ſchoon ſtond, om dat noodlottig intrekken voor te komen, en voordeelige voorwaarden voor zich te bedingen, het was

het

het toenmalige. Doch dit begeerden zij niet. Want hoezeer de voornaamſte Ondermijners van WILLEM's Waardigheden en van de Conſtitutie berekenen konden, dat zij met het aanmatigen van alle mogelijk gezach, buiten ſtaat waren om hun plan te volvoeren, wanneer zich eene geregelde en geoeffende Militaire Legermacht, tegen hunne, door beloften en bedreigingen, bijeengeraapte benden van Soldaten en Auxiliairen ſtelde; en het uit dien hoofde bij de gemanifesteerde denkwijze des STADHOUDERS, en de bekende geringheid der zich bij hem bevindende macht, hunne zaak ware, om door het maken van een bijlegger dat alles beſlisſend uiterſte voor te komen; zij ſtelden echter, zonder eenige de minſte grond van zekerheid, hun vertrouwen op de hulp van VRANKRIJK, dat reeds beſloten had om zich hunner te onttrekken, terwijl zij waanden, dat 'er van de PRUISSISCHE zijde niets voor hun te duchten was, hetwelk dan ook de voorname oorzaak opleverde, dat zij alle Conçiliatoire Voorſtellen van dien kant, hoe dikwerf en bij aandrang herhaald, op eene onvergeeffelijke wijze in den wind ſloegen, en uit dien hoofde zelve de oorzaak werden, van alle die onheilen en gewelddadige mishandelingen, welke velen door de komst der PRUISSCHEN ondervonden hebben. Dat wij, dus

ſpre-

ſprekende, niets anders dan de onlochenbaarſte waarheid zeggen, zal duidelijk blijken, wanneer wij kortelijk overwegen, EENSDEELS: *het geene door den* KONING VAN PRUISSEN, *uit krachte van de bepaalde ſchikkingen met* VRANKRIJK, ENGELAND, *en andere Hoven, ter eerſter inſtantie is in het werk geſteld geworden, alvorens Hij Zijne Troupen in beweging deedt ſtellen.* En ANDERDEELS, *de wijze waarop de Hoofden der Opſtandelingen te werke gingen, om het dreigend gevaar te trotſeeren, en dus doende den Koning (als 't ware) te noodzaken, tot het gebruiken van een middel, hetwelk den braven en vergevingsgezinden* STADHOUDER, *met weedom Zijner ziele in het einde bewerkſtelligen zag.* — Welaan, laten wij volgens het geleide van de Geſchiedenis onzes Vaderlands het EERSTE van deze twee onderwerpen, van nabij beſchouwen, ten einde door dien weg WILLEMS nagedachtenis te zuiveren van den blaam, die Zijne Vijanden op dezelve gelegd hebben, over eene gebeurenis die zij hadden kunnen voorkomen, en waar van zij zelven, door hunne onſtaatkundige en gewelddadige handelwijzen van dag tot dag tot eene ontzettende hoogte op te dringen, de eenige bewerkers zijn geworden.

Niets laat zich gereder vatten, dan dat onder de vele duizenden der Ingezetenen, die over de eer-

eerfte tijding van het gebeurde met H. K. H. in de nabijheid en aan de *Goejanverwellenfluis* ten uiterften getroffen waren, zich ook den *Pruisfifchen Gezant* VAN THULEMEIJER bevondt, en dat deze het zich tot eenen belangrijken plicht rekende, om met den meesten fpoed van dat geval aan den Koning Zijn Meester kennis te geven, hetwelk ten gevolge had, dat reeds op den 10 *Julij*, door welgemelde Gezant, eene korte *Memorie* aan de *Staten van Holland* werd overgegeven, waar in Z. M. op de fterkfte wijze aandrong, *op eene onverwijlde eclatante Voldoening wegens die belediging, en ftrafoeffening over de daders derzelver*, tenzelfden dage van deze demarche door eene tweede Memorie kennis gevende aan *H. H. Mog.* Niet meer dan vier dagen verliepen 'er toen 12 *Leden van Holland* een antwoord arresteerden, waarin zij niet alleen „ *het gebeurde als* „ *eene maatregel van de hoogfte noodzaaklijk-* „ *heid goedkeurden en verdedigden*; maar waar „ bij zij bleven beweren, *dat zij het ongeraden* „ *vonden, om H. K. H. den toegang in Holland* „ *te verlenen, en dat zij zich ongehouden oor-* „ *deelden, tot het geven van de geëischte Voldoe-* „ *ning.*" Olij in de vlam te werpen, om eenen uitgeflagen brand te blusfchen, kon geen tegenftrijdiger uitwerkfel veroorzaken, dan dit antwoord

woord op den Koning deedt, zoo als bleek uit eene *tweede Memorie*, die THULEMEIJER op den 6 *Augustus* inleverde, waarin Hij den vorigen eisch niet alleen met nieuwen aandrang herhaalde, maar ook te gelijk verklaarde, „ *het gebeur-* „ *de met Zijne Zuster, als Hem zelve aange-* „ *daan te beschouwen, en dat Hij zich niet kon* „ *vergenoegen met een langwijlig onderzoek van* „ *enkele daden, onbepaalde uitvluchten, of ver-* „ *dere verschoningen.*" Dan, ook dit tweede stuk ontfing geen beter onthaal dan het voorgaande, want de meerderheid schoof de zaak op de lange baan, door de *Memorie* ten fine van onderzoek te stellen in handen van de *Leden tot het Groot Besoigne*, welke na verloop van eenigen tijd een Advis uitbragten, hier in bestaande: „ *Om de Leden van de Commissie te Woerden zich* „ *bevindende, aan te schrijven, dat zij een naauw-* „ *keurig bericht hadden in te zenden, van alle de* „ *omstandigheden die 'er bij de aanhouding van* „ *H. K. H. hadden plaats gehad, ten einde daar* „ *na het antwoord aan den Koning in te rich-* „ *ten.*" Een Advis dat door de meerderheid in een besluit veranderd werdt, tegen het gevoelen van de *Edelen*, die 'er zich op den 23 *Augustus* ten sterksten over lieten hooren, terwijl de Gedeputeerden der Steden *Brielle*, *Hoorn*, *Enk-*

hui-

huizen, *Edam* en *Medenblik*, verklaarden, *zich met deze zaak niet te kunnen inlaten*, hetwelk ten gevolge had, dat 'er niet voor den 8 *September*, overeenkomstig het ingeleverd bericht *van het Groot Besoigne*, tot een weigerend antwoord door 10 Leden besloten werdt, hetwelk den Dordrechtschen *Pensionaris* DE GIJZELAAR had opgesteld, doch waar in de Afgevaardigden van *Amsterdam* niet bewilligden, uit oorzaak, dat het door hun bevorens gedane voorstel *tot het afzenden van twee Persoonen naar Berlin*, (waar toe die van *Haarlem* en *Delft* overhelden,) van de hand gewezen werdt.

Twee maanden waren 'er nu sints de inlevering der *eerste Memorie van Pruisssen* verloopen, zonder dat men ten aanzien van de zaak iets gevorderd was. Ondanks de zekere berichten die 'er dagelijks in de Republiek binnen kwamen, aangaande de bewegingen onder de *Pruissische Troupen in Cleefsland*, (welken bij alle doorzichtigen geen twijffel overlieten, dat zij, in geval van eene aanhoudende weigering, tot eenen inval in *Holland* bestemd waren,) zoo stelde men dat gevaar verre, en de Schrijvers der meeste openlijke Dagpapieren, stelden alle hunne welsprekendheid in het werk, om de Natie te verzekeren dat 'er van de *Pruissen* niets te vrezen was. Met stijve

ka-

kaken dreven zij den ſpot met allen die zich over het nakend onheil bekommerden, bewerende, *dat de bewegingen onder de Troupen, alleen waren toe te ſchrijven, aan eene verandering van de Guarniſoenen, en dat men integendeel op eene ſtellige wijze kon verzekeren, dat 'er in de nabijheid van Maastricht, Givet, en elders, een conſiderabel Fransch Leger gecampeerd lag, gereed om op de eerſte wenk de Republiek binnen te trekken, en voor den intocht van de Pruisſen te beveiligen; en dat eene Formidabele Franſche Oorlogsvloot van* 35 *Schepen in de Franſche Havens zeilree lag, om ingeval Engeland iets ondernemen wilde, ook dezen te keer te gaan. &c.* Zie daar de ware rede waar aan men den noodlottigen intocht der *Pruisſchen*, en de gevolgen die dezelve vooraf gingen, vergezelden, en agtervolgden, hebbe toe te ſchrijven, tot bitter zielsverdriet van WILLEM DEN VIJFDEN, die dat uiterſte zich in den aanvang niet kon verbeelden. Intusſchen leerde de ondervinding aan Hem het tegendeel. Want zoo dra de Koning de eerſte Memorie van eisch had doen inleveren, begon het binnenlandsch geweld zich over de gehele uitgeſtrektheid van *Holland*, met eene verdubbelde geestdrift en hitte te vermeerderen, en dat met eene woede, die geen ander aanzien had, dan dat men veel eerder gezind was,

om

om een bloedbad aan te rigten, en de geheele Provincie door het formeeren van Inundatien, en het doorfteken der Zeedijken, tot een zouten grond te ftellen, dan den aangebodenen weg tot Onderhandelingen te betreden, of eenig gehoor te leenen aan de eifchen des Konings van *Pruisfen* om fatisfactie voor den hoon Zijne Zuster aangedaan. De waarheid van dit gezegde zal ons bij de overweging van ons TWEEDE onderwerp blijken.

Het is hier de plaats noch ons oogmerk niet, om dit gezegde door een reeks van daadzaken te ftaven: doch daar wij ons eenig bewijs voor hetzelve verfchuldigd rekenen, zullen wij ons alleen vergenoegen met het aanftippen van eenige weinige violente en ongehoorde maatregulen, welken na het inleveren der *Eerfte Memorie*, en geduurende den tijd van twee maanden, *dat de Pruisfifche Legermacht op de grenzen zich langzaam en allengs in beweging ftelde* (*), in *Holland*

(*) Dat de toerustingen des *Konings van Pruisfen* langzaam en allengs gemaakt werden, lijdt geen de minfte bedenking, wanneer men de talrijkheid van Zijne Legermacht overweegd, en daarbij in aanmerking neemt, dat het Corps tot den intocht in *Holland* beftemd, noch geen 20,000 man bedroeg. Wat mag toch de rede van dit langzaam op de been

land ondernomen werden, waar door de Koning zich in het einde genoodzaakt zag, om met de zoo lang opgehevene Roede op de gevoeligfte wijze toe te flaan. Immers het was aan de Hoofden des Opftands, en de Aanvoerders en Beftuurders der Gewapende en Ongewapende Genootfchappen niet genoeg, dat zij zich door het uitoeffenen van het willekeurigfte gezach, meesters maakten van het grootfte gedeelte der Landmacht; dat zij fommige Corpfen casfeerden, en andere in derzelver plaats aanwierven; dat zij over 's Lands Gelden naar goedvinden befchikten; dat zij door middel van Musket en Canon, alles naar hun hand ftelden, en de befluiten van vele Ste-

been brengen van zulk een klein gedeelte Zijner Legermacht geweest hebben? Geloofde men de berichten der *Naampatriotten*, dan wierd zulks verootzaakt door *Vrees*, door *Onwil*, of door *Onvermogen*. — Dan, wie kon zulks voor echte munt aannemen? Wij ftellen daarom als zeker, dat het aannemen *van deze bedreigende houding*, en het uitftellen van het geven van eene finale order tot den dadelijken marsch, alleen gefchiedde, EENSDEELS: om de hoofden des opftands, op het aangaan van Onderhandelingen bedacht te doen worden. En ANDERDEELS: uit krachte van de fterke Inftantien van Z. D. H., die bij herhaling aanzoek bij den Koning deedt, om tot geene middelen van geweld te befluiten, dan wanneer alle pogingen tot het aangaan van Onderhandelingen vruchteloos bevonden waren.

Stedelijke Beſtuuren, door hunne gewapende en bedreigende houding, naar hunnen zin wisten te doen uitvallen: maar zoodraa als de *Koning van Pruisſen* zich met het werk begon te moeijen, werd bij hen beſloten tot het dadelijk gebruik maken van de *geweldigſte* en *gevaarlijkſte* middelen, die zij zich allengs bezorgd hadden, en waartoe zij zich in ſtaat keurden. Hiertoe kwam bij hun al ſpoedig in aanmerking, *het bijeenbrengen van een Obſervations Corps*, naderhand bekend geworden door de benaming *Vliegend Burgerleger*. Een maatregel, waartoe op voorſtel der Gecommitteerden van het *Delfſche Genootſchap*, op den 17 *Julij*, ter algemeene Vergadering der Gewapende en Ongewapende Genootſchappen, binnen *Leijden* bijeengekomen zijnde, beſloten werdt. Vraagt iemand: *waartoe moest dit Burgerleger dienen?* Wij willen die vraag liefst beantwoorden, met de eigen taal, die de wraakgierige, en op het vergieten van Burgerbloed azende Voorſtellers gebruikten, toen zij in ſubſtantie dezen navolgenden helſchen raad aan hunne ſpitsbroeders gaven:
„ Dat de *Commisſie van Woerden* behoorde belast
„ te worden, met het geen 'er tot het in ſtaat
„ brengen van zoo een *Burgerleger* nodig was.
„ Dat alle Corpſen behoorden op te geven, hoe
„ vele *Manſchappen* zij konden fourneeren, als-

„ mede hoe veel *Canon*, hoe vele *Canonniers*, „ hoe vele *Manschappen* te Paard, het zij *zonder*, „ het zij *met* Paarden, of eindelijk *Paarden* „ *alleen*, konden aanschaffen? Dat voorts de „ Afgevaardigden der Gewapende en Ongewa- „ pende Genootschappers, ten zelfden tijde dat „ dit Leger bij een trok, aan den Souverain „ moesten declareeren, dat zij hadden goedge- „ vonden een *Observations Corps* saam te trekken, „ *dat genegen was, om niet alleen gepleegd ge-* „ *weld op eene rechtvaardige wijze te wreken,* „ *maar ook om hetzelve te voorkomen. Dat het* „ *uit de euvelmoed die de Oranjepartij deedt blij-* „ *ken, en uit het onwrikbaar voornemen der* „ *goede Burgerij om deze te beteugelen, gescha-* „ *pen stond, dat een Bloedbad onvermijdelijk* „ *was, ten zij de Souverein dat voorkwam door* „ *eene krachtdadige Administratie der Justitie.* — „ Dat men dus met nadruk vorderde en insteer- „ de, *dat de Souverain daartoe* BUITENGEWONE „ MIDDELEN *bezigde, al was het dat zij daar-* „ *toe expresselijk deçerneerde eene Staatscommis-* „ *sie, bestaande uit Personen waarop de Natie* „ *vertrouwen had.* Met verder aanbod: *dat het* „ *zaamgetrokken Leger dienen zoude, om de Ju-* „ *stitie in haare werkzaamheden kracht bij te* „ *zetten: terwijl men bij de te leurstelling vaste-*

„ *lijk*

„ *lijk bepaald had door te tasten, en de gevolgen* „ *liete voor rekening van hen, die deze rechtma-* „ *tige vorderingen verijdelden.* &c." — Wie gruwt van zulk een voorſtel niet?

Men denke intusſchen niet, dat de overneming en mededeeling van dat voorſtel, door deze *Onverlaten* op dien dag gedaan, hier onnodig of overtollig zij: integendeel, wij oordeelden zulks noodzaaklijk, om daardoor voegzame gelegenheid te verkrijgen, tot het mededeelen van eenige aan ons ter hand gekomene Berichten, uit welken de onwaarheid der tegen Z. H. uitgebraakte lasteringen van *Wraakgezindheid*, ten klaarſten blijkt, en die tevens bij alle onze onbevooroordeelde Lezeren ſtrekken kunnen, *ter Juſtificatie van des Vorsten denkwijze in dat noodlottig tijdvak*, waar in men 'er openlijk voor uit kwam, *dat het op den ondergang van Hem en Zijn Huis, op het vernietigen van 's Lands gevestigde Conſtitutie, en op het verderf van allen die voor beiden eenige achting en eerbied toonen durfden, gemunt was.* — „ Toen de zoo zeer mishandel- „ den ERFSTADHOUDER," (dus lezen wij in één der bedoelde Anecdoten) „ te weten kwam, wat „ 'er door de Hoofden der Gewapende en Onge- „ wapende Genootſchappen, op voorſtel der „ Delvenaars te *Leijden* beſloten was, en vele

„ *Auxiliairen* in de nabijheid van *Woerden*, ter
„ uitvoering van dat befluit reeds begonden bij
„ één te fchoolen, hoorde ik Hem op eenen we-
„ moedigen toon, en met de zichtbaarfte aan-
„ doening van Zijne Ziele over het nakend lot
„ des Lands, zeggen: *Mijn God! tot welke ijsfe-*
„ *lijke handelwijzen worden Nederlanders ver-*
„ *voerd, die kennis dragen, hoe veel ftroomen*
„ *bloeds het aan hunne Voorvaderen gekost heeft,*
„ *om zich en hunne Nakomelingen van dezelfde*
„ *vervolgingen en onderdrukkingen, hun door*
„ SPANJE *aangedaan wordende, te bevrijden, als*
„ *waar naar deze ontäarde Vrijheidfchreeuwers*
„ *zich zoo zeer begerig toonen. Ongelukkig Hol-*
„ *land! Beklagenswaarde Landgenooten! die de*
„ *liefde voor Uw Vaderland, en de genegenheid en*
„ *achting voor mijn Perfoon en Huis nog in Uwe*
„ *zielen behouden hebt, wat zal 'er van U wor-*
„ *den, wanneer zoo vele gewapende, en tegen U*
„ *opgehitfte blinde werktuigen des gewelds, bij*
„ *talrijke benden, de Provincie zullen doorzwer-*
„ *ven, om onder fchijn van voor de bewaring der*
„ *rust te zorgen, U over het geringfte bewijs van*
„ *afkeer over hunne Geweldenarijen, en bij de*
„ *onfchuldigfte blijk van achting voor de Wettige*
„ *Conftitutie, voor Oproermakers verklaren, en*
„ *aan hunne wraakzucht opofferen zullen! Neen!*
„ *dit*

„ *dit gaat te verre? Nimmer heb ik kunnen ver-*
„ *moeden, dat Nederlanders in ſtaat zouden*
„ *zijn tot het voorſlaan van maatregelen, wel-*
„ *ken de gruwelen ten tijde van den wreden* ALBA
„ *gepleegd, wederom van nieuws vertonen kun-*
„ *nen.*" *&c.* Nemen wij een *tweede bericht* in de hand, dan ontdekken wij, dat bij eene andere gelegenheid, de *Goede Vorst* zijn afkeer tegen het bieden van eenen nutteloozen tegenſtand duidelijk te kennen gaf, toen Hij aan een *welmenend*, doch *al te driftig Voorſtander van de oude Conſtitutie*, dezen raad gaf: „ *Wat ik U en alle mijne ge-*
„ *trouwe Vrienden in Holland bidden en aan-*
„ *bevelen moge, onthoud U toch, van Uwe ver-*
„ *kleefdheid aan mijn Perſoon en Huis door*
„ *woorden of daden op eene openlijke wijze te*
„ *doen blijken, want gij zoudt U daardoor in*
„ *den tegenwoordigen toeſtand van zaken aan*
„ *een gevaar blootſtellen, van welks ellendige ge-*
„ *volgen, U geene menſchelijke macht tijdig ge-*
„ *noeg zou kunnen bevrijden.*" — Volgens eene andere aantekening van dien tijd, trachte Hij *eenen derden*, die zich over het niet dadelijk aanrukken van Buitenlandſche macht, en bijzonder over het geſammel des *Konings van Pruisſen* onvergenoegd toonde, op deze wijze tot geduld aan te ſporen. „ *Hoe zeer gij en veelen met U,*

 „ *naar*

„ *naar de ſpoedige komst van een Pruisſisch Leger-*
„ *corps verlangen, en het bewerken van eene Her-*
„ *ſtelling van Zaken, door geweld van wapenen,*
„ *als het werk van eenige uuren zich voorſtellen*
„ *moge, ik geloof echter, dat de Koning van*
„ *Pruisſen, voor als nog behoord te beproeven,*
„ *om door zagtere middelen, dan die waarom gij*
„ *zoo zeer wenscht, dat Herſtel te bewerken: en*
„ *dat 'er geene beteren zijn uit te denken, dan*
„ *die Hij thans werkelijk aanwendt, namelijk,*
„ *de herhaalde voorſtellen tot Onderhandeling te*
„ *continueeren, en inmiddels een gedeelte van*
„ *Zijne macht op eene langzame wijze in ge-*
„ *reedheid te brengen, met oogmerk, om niet dan*
„ *in den hoogſten nood, en na het verwerpen van*
„ *alle Conçiliatoiren aan de zijde der Holland-*
„ *ſche Meerderheid, van dezelve gebruik te ma-*
„ *ken. Het is dus de plicht van elk oprecht be-*
„ *minnaar van het Vaderland, die handelwijze*
„ *des Konings, en der andere Mogendheden die*
„ *in onze zaken deel genomen hebben, te billij-*
„ *ken. Met geduld en lijdzaamheid aftewach-*
„ *ten, het tijdſtip, waar op men in Holland too-*
„ *nen zal aan die eisſchen het oor te willen lee-*
„ *nen. En boven al, dat zij voor het wel ge-*
„ *lukken dier pogingen, op den duur hunne ge-*
„ *beden ten Hemel opzenden, ten einde het Land*

„ *en*

„ *en de Ingezetenen moge bevrijd blijven voor de* „ *onheilen die het bewerkſtelligen van dat uiterſte* „ *middel veroorzaken kunnen, want ik kan voor* „ *U en voor alle mijne Vrienden in Holland niet* „ *verbergen, dat ik van God niets vuriger af-* „ *ſmeke dan mij te bewaren voor de ſmerten* „ *die ik over* HET HERSTEL VAN ZAKEN DOOR „ MILITAIRE MACHT, *in mijne ziel zou moeten* „ *ondervinden &c'* (*).

Op

(*) Hoe luttel moeite het ons kosten zoude, om bij deze drie opgenoemde berichten, nog meer anderen te voegen, die ons het waar Character van Z. H. in die kommervolle dagen doen kennen, zoo zullen wij ons daar van onthouden, EENSDEELS, om niet te uitvoerig te worden; en ANDERDEELS, om dat allen die WILLEM DE VIJFDE van nabij gekent hebben, zich overtuigd houden, *dat* HIJ *een grooten afkeer van* WRAAKZUCHT *en* VERVOLGEN *had, en zich alzoo en niet anders hebbe uitgedrukt, als wij in den Text hebben opgegeven.* Trouwens, dat heeft Hij op de ontegenzeggelijkſte wijze, *na het herſtel van de Conſtitutie, en na Zijne wederkomst in den Haag* betoond, aan zeer velen die de verzenen tegen Hem verheven hebbende, zich op eene geveinsde wijze kwamen onderwerpen, hun gedrag aan *Dooling*, aan *Vrees*, en andere uitvluchten trachtende toe te ſchrijven, aan wien Hij alles vergaf, en die echter ſnood genoeg waren, om met de *Vergevensgezindheid* van den braven Vorst, door hun ondervonden, den ſpot te drijven, zoo dra zij het Hof of des Prinſen oog ontweken waren. Dit is geen ijdele of gezochte Loffpraak op den HELD DEZER

Op deze wijze dacht en ſprak WILLEM DE VIJFDE over den vegen toeſtand des Vaderlands, en

GESCHIEDENIS, waarheidlievende en onbevooroordeelde Lezeren! Maar eene waarheid, die (wij houden ons des op de beste gronden verzekerd) door velen van dien ſtempel, die hun geweten niet geheel toegeſchroeid hebben, na 's Vorsten dood, met gevoel van ſchaamte erkend zal worden. Wie hier echter nog eenigen twijffel over ons gezegde aangaande de hoegrootheid van des Prinſen edelmoedig gedrag jegens Zijne bitterſte Vijanden gevoelen moge, leze en overwege de navolgende bijzonderheden, *die wij zelven uit den mond van zulk eenen verachtelijken Camæleon, weinig weken na de Herſtelling der Conſtitutie hoorden.* Bijzonderheden, (dit erkennen wij) die ons in den beginne verdacht voorkwamen, doch die wij echter in vervolg van tijd, als echt en overeenkomstig de waarheid beſchouwen moesten, *om dat* WILLEM DE VIJFDE *in die dagen, niettegenſtaande Hij wist waar die eerſte Aanſtoker zich onthieldt, echter geene de minſte poging in het werk ſtelde, of immer geſteld hebbe, om dat voorwerp in rechten te doen vervolgen; of door een oogwenk te bewerken, dat Hem den grond ontzegd werdt van een Land, dat hij door zijne aanhitſingen tot een Moordtooneel had trachten te ſtellen.* De *Perſoon* door ons bedoeld, en het *Geval*, dat wij (dus ſprekende) op het ooge hebben, is dit navolgende. — Onder de vele voortvluchtigen, die bij *den intocht der Pruisſen*, en *na de Capitulatie der Stad Amſterdam*, zich in de grootſte verwarring naar *Haarlem*, als naar eene veilige wijkplaats begaven, bevondt zich ook de beruchte JAN NOMSZ, die zich (wat men ook zegge moge) door zijne helſche aanſtokingen *als Schrij-*

en onder het drukkend gewicht van eigen leed, dat Hem op zulk eene ontmenschte wijze door zij-

Schrijver van de Nederlandſche Courant, en andere oproerige Libellen, alle aanſpraak op vergiffenis van Z. H. onwaardig gemaakt hadt. Dit voorwerp zich in de eerſte dagen onthoudende buiten die Stad, in een thuin gelegen op een ſchaarsch betreden wordend Pad, hem door eenen mijner menschlievende Vrienden ten verblijve aangewezen, kreeg ik op mijne begeerte gelegenheid om hem te ſpreken, en vond hem op dat tijdſtip bezig, *met de vertaling van het Franſche Werk des Heeren* NECKER, *over de Waarde en het Gewicht der Godsdienſtige begrippen*, 't welk daar na werdt uitgegeven. Spoedig wendde hij het geſprek op de gebeurenisſen van den dag, en deed zich voorkomen *als een ijverig Voorſtander van de Revolutie, en een Beminnaar van het Stadhouderlijke Huis.* Op mijne vraag: *hoe het mogelijk ware, dat hij, die nog zoo onlangs niet dan wraak en vervolging tegen alles wat naar Oranje geleek, in zijne Courant gepredikt hadt, op die manier zich uitdrukken durfde?* kreeg ik ten antwoord: *de wijze Man neemt altoos tijden en omſtandigheden in acht, en ſchikt zich naar dezelve.* Waar op ik antwoordde: *De wijze Man behoord toch altijd een eerlijk Man te blijven, en ſteld zeker, dat hij tegenwoordig op geene buitengewoone inlichtingen van den Hemel zich beroepen kan, om zijne plotſelinge bekering een glimp van waarheid te geven.* Waar mede ik hem verliet. Dan wat gebeurt 'er? Niet lang daar na trof ik hem *in de Stad*, aan het huis mijnes Vriends, en dus ten tweedenmale aan, *gedecoreerd met eene in eenen zilveren rand geplaatſte afbeelding van* HARE KONINGLIJKE HOOGHEID, *de Gemaal-*

zijne bittere bestrijderen dag op dag werdt aangedaan! Op deze gronden vleidde Hij zich met de hoo-

maalinne des Erfstadhouders, *hangende aan eene groote strik van Oranje Lint*, en toen ik hem mijne verbaasdheid over dien opschik *op zijne borst* te kennen gaf, stelde hij alle zijne welsprekendheid in het werk, om mij te overreden, *dat hij thans een Vriend, en zelfs een Vertrouweling van Z. H. geworden was, en dat Pourtrait uit zijne hand ontvangen had:* mij verzekerende, *dat ik hem eerstdaags als door Z. D. H. met eene aanzienelijke Post begunstigd, in de Courant zou geannonçeerd zien.* Dan, ik verklaarde Hem, *zulks niet te kunnen geloven, vóór dat ik zijn gezegde door daadzaken gereälifeerd zag*, waar na ik hem verliet, en na dat Hij *Haarlem* verlaten had, in eenen geruimen tijd niets van hem hoorde, ten duidelijken bewijze, dat hij mij door logens had trachten te misleiden. — Dan, wat gebeurt 'er? Na verloop van eenige maanden, door eenen mijner begunstigers verzocht zijnde, om eenigen der door Nomsz in het licht gegevene Tooneelspelen *op groot papier* te leveren, doch die bij den Drukker van dezelve volstrekt niet meer te bekomen waren, werd mij door dien Drukker geraden, *om die Tooneelspelen bij* Nomsz *te zoeken*, wonende ten dien tijde op de *Lauriergraft te Amsterdam.* Met veel moeite vond ik hem aldaar, aan het huis van zeer geringe Lieden, en in den armsten toestand, *mij klagende over broodsgebrek*, *hetwelk* (volgens zijn zeggen) *ook de rede was, dat hij de door mij begeerde Tooneelspelen tot een hooge prijs afstond.* Bij die gelegenheid zijne vorige snoeverij mij herinnerende, gaf zulks aanleiding tot dit volgend gesprek, waar uit duidelijk blijkt, op welk eene edele wijze Z. H. het Hem aange-

hoope, op het welgelukken van de door *Pruisſen* proviſioneel bij der hand genomene maatregelen

gedaan zijnde onrecht, zelfs aan dezen zijnen bitterſten Vijand vergeven konde.

IK. Uwen ellendigen toeſtand treft mij, daar gij voorheen U in zulke brillante omſtandigheden bevonden hebt: *maar wat is de oorzaak, dat gij* (volgens uw voorheen gedane verzekering) *door Z. D. H. als nog niet begunstigd zijt geworden met een aanzienelijke Post, hetwelk ik toen voor eene gasconnade hieldt?*

HIJ. Dat ik U toen gezegd heb, was wel gedeeltelijk overdreven, maar echter niet geheel en al onwaar. — Want, hoe ongelooſlijk het U ook ſchijne moge, niets is echter zekerer, dan dat ik, onder de hand vernomen hebbende, *dat Z. H. ongezind was om aan iemand van hun, die zich tegen hem vergrepen hadden, eenige moeijelijkheid aan te doen*, mijne opwachting bij Hem maakte, *en verzocht Hem in Conſideratie te willen nemen, dat ik door een zamenloop van fatale omſtandigheden in mijne Finantien gederangeerd geraakt zijnde, door groote beloſte van fortuin te zullen maken, mij eindelijk had overgegeven aan een Partij, van welks ware bedoelingen ik in den beginne onkundig was: doch, dat ik als nu mijne dwaling gevoelde, en erkende, en Zijne grootmoedigheid inriep, om mij voor alle verantwoording en vervolging deswegens te bevrijden.* &c. En dit maakte de goede Vorst (ik moet het belijden) zoo bewogen, dat Hij mijne reden onderving, en met een zichtbare aandoening zeide: *Nu Mijn Heer* NOMSZ! *ik vertrouw dat gij de waarheid ſpreekt, en dat uw berouw uit overtuiging geboren word. Ik begeer niemands bederf, ook het*

uwe

len, tot het aanvangen van Onderhandelingen, tot ſtilling der plaatshebbende beroeringen! Dan, de ondervinding leerde Hem, dat Zijne hoope zoo ver-

uwe niet, dus hebt gij voor geene verantwoording van het geene in die dagen door U bedreven is, te vreezen of buiten de Republiek de wijk te nemen. — Gij zijt een Man van meer dan gewoone bekwaamheden; tracht nu door het aanwenden derzelver, tot nut van uw Vaderland te zijn, en niets zal mij aangenamer zijn, dan hier van door preuves verzekerd te worden &c. Ik bleef dus in het Land, en ik heb nimmer over het vorige eenige reproches of perquiſitien ondervonden. —

IK. Dat de PRINS ten uwen opzichte zoo handelde, ſtrookte vomaakt met Zijn Character, *maar welk eenen grond was 'er in dat gezegde te vinden, om u te flatteeren met de verkrijging van de eene of andere Post, zoo als gij mij, te Haarlem nog zijnde, verteld hebt?*

HIJ. Uit dat gezegde van den PRINS, was zeker niets van dien aart op te maken; maar, ziende dat de GOEDE WILLEM zijne gunsten betoonde, aan lieden, die Hem althans niet minder dan ik beledigd hebben, zoo flatteerde ik mij daar ook mede: en om dat oogmerk te bereiken, nam ik het beſluit, om bij wijze van boetdoening, PRINS MAURITZ te bezingen, en dat werk te doen dienen tot een pendant bij mijnen WILLEM DEN EERSTEN, in vroeger jaren uitgegeven. Doch hier mede heb ik het bij mijne *oude Patroonen* ellendig bedorven, *niettegenſtaande zij wel wisten, waarom ik dat werk ondernomen had.* Want ſints ik hetzelve *met eene Opdracht aan den* PRINS in het licht gaf, hebben zij door hunnen invloed, mijne bevoordering weten te

vertrouwelijk opgevat, ijdel was! Dat Hij ondanks zijn helder inzien in Staatszaken, en in weerwil van Zijne uitmuntende kundigheden in onderſchei-

te beletten, en zijn dus de oorzaken dat gij mij thans in dezen armoedigen toeſtand gedompeld vinde.

IK. Gij bezongt derhalven PRINS MAURITZ om den broode, en niet uit overreding dat Hij die groote Man was, zoo als gij Hem in dat werk deedt voorkomen? Maar hoe is het mooglijk, dat GIJ, tot zulk een ſtap beſloot, *daar gij Hem bij andere gelegenheden, als de ſnoodſte Dwingeland, en als de Moordenaar van* OLDENBARNEVELD *had aan de kaak geſteld? Daar Gij het op de 24 Rechters, waar uit de Gedelegeerde Rechtbank beſtond, zoo zeer geladen had, die daad als eene verkrachting van de Burgerlijke Vrijheid beſchouwende?* Waarlijk dit moest hun tegen u in het harnas jagen, want ik behoef u niet te zeggen, dat zij, die gij nu als uwe tegenſtanders beſchouwd, ten opzichte van het gebeurde in 1619, en omtrent MAURITZ en Zijne opvolgers, niet van denkwijze veranderd zijn.

HIJ. Dat ſtem ik U toe! Maar wat doet men niet al om voor Armoede bevrijd te blijven, of om een groote figuur in de wereld te blijven maken? Dan vervalt men al ligtelijk tot tegenſtrijdige handelingen. Ik ſtelde mijn MAURITZ op het papier, *om langs dien weg door des Prinſen gunst aan een Ampt te komen, en eetende te kunnen blijven: mijne oude Patronen* die het zoo vreesſelijk op MAURITZ geladen hadden, en zich als echte Voorſtanders der Burgerlijke Vrijheid deden voorkomen, hebben echter nog geweldiger ſtappen ondernomen, *om zich van het hoogſte gezach te verzekeren:* en nu laat ik aan u over, om

te

ſcheidene vakken van wetenſchappen, die Hem zoo dikwerf te ſtade kwamen in het berekenen der ver-

te beſlisſen wie hier het meeste tegen WILLEM DEN VIJFDE zich bezondigd heeft?

Ik. Ik wil hier niets beſlisſen, maar, zoo veel is zeker, dat Gij door uwe Couranten, het in opſtand zijnde gedeelte der Natie, dag op dag tot de ſchandelijkſte bedrijven aanhitste, en, het uitoeffenen der gewelddadigſte en willekeurigſte handelingen, *bijzonder van de Vliegende Burgerlegertjes* goedkeurde en voorpredikte, als de regte middelen om de Vrijheid eindelijk daar te ſtellen. En hoe wraakgierig gij als dan van Z. H. en van allen die Zijne belangen bleven toegedaan, ſprak, weet gij te wel, dan dat ik u dat behoeve te herinneren. Gij moogt de uitgave van uwen MAURITZ als eene *boetbetooning* beſchouwen, maar dat werk zal nooit uitwisſchen, de ſchande die gij u door het ſchrijven van die Courant en andere Libellen berokkend hebt. &c.

Waarmede ik hem verliet, niet verkiezende mij verder in te laten met een voorwerp, 't welk duidelijk deedt blijken, dat hij zich op eene geveinsde wijze aan Z. H. onderworpen had, en zelfs de aan hem betoonde gunst van den GOEDHARTIGEN VORST naderhand misbruikte, door op eene leugenachtige wijze, aan Zijne Vijanden ſtof tot het maken van hatelijke reflectien te geven, even of Z. H. dwaas genoeg was, om ſlegte ſujetten tot Zijne vertrouwelingen te maken, ten einde door hun zijne vooronderſtelde heerschzuchtige desſeinen te kunnen uitvoeren. De tijd toch heeft het voorwendſel van NOMSZ ten vollen gelogenſtraft. Want de PRINS heeft zich zijner nimmer aangetrokken, maar hem aan zijn

vermoedelijke uitkomften van gewichtige Evenementen, zich zeer vergiste, ten aanziene van de denk- en handelwijze van zoo veele duizenden Zijner Landgenooten, als naar de vermeerdering van 's Lands onheilen, en het bewerken van Zijnen Ondergang, en dien van Zijn Doorluchtig Geflacht op de onftuimigfte wijze haakten, zoo als wij nu kortelijk uit de Gefchiedenis van dien tijd aanftippen zullen.

Naauwlijks was het voorftel der *Delftfche afgevaardigden* tot het oprichten van een *Vliegend Leger*, te *Leyden* in een befluit veranderd, of men zag van alle kanten, de *Gewapende Genootfchappers*, bij kleine benden, naar den kant van de kleine Vesting *Woerden* ftromen, alwaar zij met ongewoone blijken van achting en vreugde, door de vijf Leden van het Defenfiewezen verwelkoomd werden. In den beginne hielden zij zich grootdeels onledig met Exerçeren, en bragten het overige van den tijd met lediggang, of geduurig rondzwerven, en zwetfen op hunnen aanftaanden helden-

zijn lot overgelaten, waar van het gevolg is geweest, dat hij, na verloop van eenige jaren, in zulk eenen allerrampzaligften toeftand zijn leven geëindigd heeft, dat wij zijn uiteinde moeten aanmerken, als een bewijs voor de waarheid van deze vreesfelijke les, *dat het kwaad in het einde zijnen meester loont*.

denmoed door, terwijl velen, onkundig van de ware bedoeling dezer nieuwe vertoning, werden uitgelokt om dat Tooneel van nabij te gaan bezien. Dan, die onkunde duurde niet lang, want de Hoofdbeleiders met het begin van de maand *Augustus*, het getal der afgezondene Genootschappers reeds tot eenige honderden koppen, voorzien van *Kanon* en *Tenten* ziende aangegroeid, formeerden zij weldraa een *Campement* of *Veldleger*, over hetwelk zij het Opperbevel opdroegen, aan den Commandant van het *Delftsche Vrijcorps*, zijnde zekeren MAPPA, eenen der vertrouwdste en driftigste vrienden, van hun, aan wien de uitvinding en daarstelling van dit Leger was toe te schrijven, tot geen gering genoegen van den beruchten *Delftschen Courantier* WIJBO FYNJE, die reeds op den 4 *Augustus*, in zijn dagblad de ware bedoeling van dat bijeengebragt wordend *Burgerleger* openlijk bekend maakte, zeggende: „ *Dit Burgerlegertje zal voornamelijk dienen, om* „ *de Oproermakers* (namelijk allen die geen deel „ in de violente maatregelen der *Naampatriotten* „ namen) *in het oog te houden, en te trekken daar* „ *het nodig zij, om dezelven te beteugelen, en* „ *oogenblikkelijk te straffen.* (*) *Voorts moest dat* *Cam-*

(*) Zie daar met de eigen woorden van den beruchten FYN-

„ *Campement dienen, om de Burgercorpsen verder*
„ *in den Wapenhandel, en in de voor vrije Inge-*
„ *ze-*

FYNJE opgegeven, van welk alloi de Vrijheid was, waar voor Hij, en allen die tot zijn complot behoorden, zich in de bresse ftelden. — Te regt merkte de *Redacteur van de Nederlandfche Jaarboeken*, van die gruwelen gewagende, dit volgende aan: „ *men ziet 'er uit, dat zij, die voorga-*
„ *ven Voorftanders van de Vrijheid, 's Lands Rechten, en*
„ *der Ingezetenen Privilegien te zijn, een voorftel doen*
„ *ter oprichting van eenen* BUITENGEWONEN RECHTBANK, *en*
„ *geen zwarigheid maken, om dus doende, zelven de grootfte*
„ *inbreuken te doen op het allergewichtigst Privilegie, op*
„ *het onfchatbaarst voorrecht,* OM VAN ZIJNEN DAAGLIJKSCHEN
„ EN BEVOEGDEN RECHTER NIET TE ZULLEN OF TE MOGEN AF-
„ GETROKKEN WORDEN. *Een Privilegie, door de Voorva-*
„ *deren wettig verkregen, met de wapenen tegens eenen*
„ PHILIPS *en* ALBA *behouden, en met hun bloed bezegeld.*
„ *Een Privilegie, dat fteeds geagt is de eenigfte fteunpilaar*
„ *van de Vrijheid te zijn, en hetwelk weggenomen zijnde,*
„ *alle Vrijheid oogenblikkelijk doet in duigen vallen. Een*
„ *Privilegie eindelijk, welks verbreking men in het geval*
„ *van* BARNEVELD, DE GROOT, *en* HOGERBEETS, *duizend-*
„ *malen als eene fchennis en inbreuk op de Vrijheid heeft*
„ *aangehaald. — Men vrage* (laat hij hier op volgen) *dan*
„ *aan alle Onzijdigen, wat van zulke ftappen te wagten,*
„ *wat van zoodanige voorgevens van Voorftanders der Vrij-*
„ *heid te denken is? Is het vorderen van zulk een Recht-*
„ *bank, dan geene omkering van 's Lands Staatswezen,*
„ *en eene verbreking van de heiligfte Privilegien? Is het*
„ *onderfteunen aan zoodanig eene Rechtbank door de Wa-*

„ zetenen zoo hoognodige Krijgskunde te oeffenen, „ en om den algemeenen Vijand afbreuk te doen: „ dewijl het zoodanig was ingericht, dat het „ oogenblikkelijk trekken kon waar de nood het „ voorderde." Of, liever, *waar men deszelfs hulp tot het bedrijven van de grootste geweldenarijen oordeelde nodig te hebben.*

Intusschen, bleef het bij de zamenstelling van, dit *Camp*, onder het oog van het Woerdensche Vijftal afgestoken, en tot ruim 900 koppen aangegroeid, niet berusten. De Secretaris van *Heeren Gecommitteerde Raden in het Noorderkwartier*, zijnde de beruchte B. Blok, benevens nog eenige anderen uit dat Collegie, oordeelden een dergelijk Camp in *Noordholland* te moeten bijeen-

„ penen, dan geen geweld en overheersching? Of kan het „ eenig onderscheid maken, of eene Alba, *of eene* Philips, *„ dan wel de Staten zelven, op begeerte van Genootschap- „ pers, van eenige gewapende Burgers, de Privilegien ver- „ trappen? — Zijn de Staten niet zoo wel als eertijds de „ Graven, aan de Privilegien en 's Lands Grondwetten ge- „ bonden? En is 'er eenige Grondwet heiliger, dan,* dat „ niemand dan voor zijnen daaglijkschen en bevoegden „ Rechter, *vermag te rechte te staan?"* — Wij nemen hier deze woorden over, omdat ons uit vele berichten gebleken is, *dat* Willem de Vijfde, *bij het lezen van* Fynje's *Schandblad, even dezelfde aanmerkingen over dit onderwerp gemaakt heeft.*

eenbrengen in de nabijheid der ſtad *Hoorn*, en eer weinig dagen verlopen waren, telde men ook daar eene gewapende bende van ruim 300 Man, afgezonden uit ſommige Steden, en vele Dorpen van *Noordholland*, zich nederſlaande tusſchen de Steden *Hoorn* en *Enkhuizen*, in de zoogenaamde *ſtreek*, over welke het opperbevel aan zekeren ZWART, *Adjudant bij het Zuidhollandsch Legertje onder* MAPPA werdt toevertrouwd, zich van hetzelve onderſcheidende, door de titulature *Noordhollandsch Vliegend Burgerleger:* en naauwlijks waren deze beide Legerbenden tot de zoo evengenoemde getallen aangegroeid, of MAPPA brak ruim half *Augustus*, met de zijnen van *Woerden* op, de Stad *Leijden* doortrekkende naar den omtrek der Stad *Delft*, alwaar Hij zich met zijn Volk, Kanon, Tenten, en verdere Bagagie nederſloeg, om weldraa met deze Stad eene eerſte proeve te nemen van de beraamde gewelddadige ſtappen.

Het behoord tot onzen tegenwoordigen taak niet, hier op te geven, welke gruwelen op aanhitſing van den beruchten WIJBO FYNJE, en andere *Delftſche Geconſtitueerden* en *Hoofden van het Vrijcorps* aldaar, door deze gewapende Horde, zoo te *Delft*, als te *Voorſchoten*, te *Voorburg*, te *Overſchie*, te *Hondsholredijk*, te *Wate-*

ringen, en andere plaatſen in het *Westland*, en eindelijk te *Vlaardingen* zijn uitgevoerd geworden; en zeker zouden wij van die ſchandelijkheden geen woord bij deze gelegenheid gerept hebben, indien wij bij het naſlaan van onze Berichten, betrekkelijk des ERFSTADHOUDERS denk- en- handelwijze, aangaande dien euvelmoed, niet een en ander treffend bewijs aangetroffen hadden, van Zijne medêwarige bekommering, over de bittere rampen die Zijne getrouw geblevene Vrienden in *Holland* werkelijk ondervonden, en bij den aanmarsch der *Pruisſen*, volgens de gedaane bedreigingen, nog boven het hoofd hingen. „*Toen* „ *de* PRINS (dus lezen wij in een derzelver) *het* „ *bericht ontfing, op welk eene wijze het Vliegend* „ *Leger te* O*verſchie, en in Zijne Domeinen in* „ *het Westland gelegen, huis hielden; hoe zij* „ *ter laatstgenoemde plaatſe, den Baillieu en* „ *Rentmeester* A. DOUGLAS, *een Man van hooge* „ *jaren, mishandeld, gevangen gezet, en vervol-* „ *gens naar het Leger vervoerd hadden, kon Hij* „ *zich van tranen niet onthouden, over de onhei-* „ *len die Zijne goede* WESTLANDERS, *en bij-* „ *zonder den zoo even genoemden ouden Rentmees-* „ *ter ondervinden moesten, verklarende tevens,* „ *de aan* DOUGLAS *te laste gelegde Knevelarijen,* „ *aan de Huurders Zijner Hoeven, voor opzette-*

„ *lijk*

„ *lijk uitgedachte logentaal, dewijl deze zich „ nimmer daar aan had ſchuldig gemaakt, en „ Hij bij Hem voor een Zijner beste Rentmeeste- „ ren te boek ſtond. Ongelukkige Man! zal nu „ een kogel door de borst, nog op het einde Uw „ lot zijn! God hoop ik zal daarin nog voorzien, „ en uwe Vijanden verhinderen, om hunne handen „ met uw onſchuldig bloed te bevlekken!* &c." Opmerkelijk was ook des Prinſen gezegde, toen Hij te weten kwam, dat de *van Hellevoetſluis gevluchte Predikant* HUIGENS, die zich onder het Vliegend Leger bevondt, in hetzelve, ſtaande voor drie Trommen, een ſoort van Predicatie gedaan had, ingericht om de bende tot het bedrijven van alle ſchandelijkheden aan te vuuren, gepaard gaande met gebeden tot God, om daar toe Zijnen zegen te willen verleenen. „ *Welk eene hoogte moet het „ Zedebederf bij dezen onwaardigen Bedienaar „ van den zachtmoedigſten Godsdienst niet bereikt „ hebben,* (zeî de Vorst) *dat hij tot zulk eene „ Hemeltergende misdaad is vervoerd geworden. „ Hoe moet de Godheid tegen zijn gebed niet „ gerookt hebben, op het hooren en zien van „ zoo een ſchandelijk misbruik van den edel- „ ſten Godsdienst! En welke vreesſelijke gevolgen „ kan dit verbazend Tooneel niet te wege brengen „ op de gemoederen van hun, die zich op den*

„ ..k van *eenige Dwingelanden, tot het bedrij-*
„ *ven van de grootste ongeregtigheden bereid-*
„ *vaardig toonen, en zich gebruiken laten tot*
„ *het werkelijk voeren van eenen Burgeroorlog in*
„ *het beste gedeelte des Lands!*" Dan, wat mogten deze en andere uitboezemingen den braven STADHOUDER baten, die behalven de smert welke de plaatshebbende Geweldenarijen der *Naampatriotten* aan de beste Ingezetenen, Hem veroorzaakte, nog bovendien gefolterd werd, door de vreze voor het dadelijk aanrukken der op de Grenzen bijeengebragte Pruissische Troupes, hetwelk Hij zoo gaarne hadt opgeschort gezien, door eene tijdige gehoorgeving aan des Konings herhaalde, doch in den wind geslagene verzoeken, en aanbiedingen tot het aangaan van Conferentien, zoo als duidelijk bleek uit het antwoord dat op des Konings *Tweede Memorie* van den 6 *Augustus*, op het doordrijven van 10 Leden, den 8 *September* gegeven was, zoo als wij hier boven reeds hebben aangetekend. En waarlijk, dat des Prinsen smert en vreze maar al te gegrond ware, leerde de droeve ervaring ten spoedigsten, na de afzending van het weigerend antwoord der *Hollandsche Meerderheid*, want op den volgenden dag, zijnde den 9 *September*, had de *Pruissische Gezant* VAN THULEMEYER, reeds

des

des Konings *Ultimatum* in handen, de stelligste bevelen daarbij ontvangen hebbende, om dadelijk bij den ontvangst, de *Staten van Holland* te doen bijeen roepen, en des Konings eisschen aan dezelve te overhandigen, met aandrang en verklaring, om oogenblikkelijk aan dezelve te voldoen, of dat bij faute van het laatste, de gereed staande Troupen den marsch naar *Holland* zouden aannemen. Spoedig werden de Leden in dien zelfden nacht bijeen geroepen, en toen zij den volgenden dag hunne vergadering openden, leverde THULEMEYER eene *Verbale Nota* over, hoofdzaaklijk inhoudende: „ *Dat de Koning verwacht-* „ *te, dat Hun Ed. Gr. Mog. eene Missive aan* „ *H. K. H. zouden schrijven, welke zij, alvo-* „ *rens af te zenden, aan Zijnen Minister moes-* „ *ten laten zien.* — Moetende dien Brief be- „ helzen: 1. *Eene* BELIJDENIS *dat zij gedwaald* „ *hadden, door te onderstellen, dat H. K. H.* „ *eenig oogmerk zou gehad hebben, strijdig met* „ *het welzijn der Republiek.* 2. *Dat zij* EXCUS „ *moesten vragen, voor de tegenkantingen tegen* „ *Hare voorgenomene Reize gedaan, en voor het* „ *manquement van eguards waar over Zij te kla-* „ *gen had.* 3. *Dat zij zich verbinden moesten,* „ *om op requisitie van H. K. H. te zullen* STRAF- „ FEN, *die geenen welken zich schuldig gemaakt*

„ *hadden aan de beledigingen Hare Doorluchti-*
„ *ge Perſoon aangedaan.* 4. *Dat zij alle in-*
„ *jurieuſe Reſolutien, te dier zake genomen moes-*
„ *ten* HERROEPEN, *hetwelk verzeld moest gaan*
„ *met eene* UITNOODIGING, *dat H. K. H. zich*
„ *naar den Hage wilde begeven, om met Haar,*
„ *uit naam des* STADHOUDERS *in* ONDERHANDE-
„ LING *te treden, ten einde door eene behoorlijke*
„ *ſchikking, de verſchillen uit den weg te rui-*
„ *men.*" Bovendien was THULEMEYER gemachtigd, om te verklaren: „ *Dat bijaldien de Sta-*
„ *ten van Holland, zich gereed toonden tot het*
„ *geven van deze zoo gematigde Satisfactie,* in
„ dat geval, *H. K. H. Hare veelvermogende tus-*
„ *ſchenkomst zoude aanwenden bij Haren Broeder,*
„ *om alle verdere eisſchen van Satisfactie te ſta-*
„ *ken.*" Al verder berichtende, „ *dat bijaldien*
„ *de bepaling van de plaats der Onderhandeling*
„ *eenige zwarigheden mogt ontmoeten, dat men*
„ *als dan eene of andere Neutrale Stad zou kun-*
„ *nen verkiezen, om de Onderhandelingen aan te*
„ *vangen.*" Voorts verwachte de Koning, „ *dat*
„ *de Staten van Holland, geduurende die On-*
„ *derhandelingen, alle zaken in hunnen toenmali-*
„ *gen ſtaat zouden laten, en geenſints zouden*
„ *overgaan tot* SUSPENSIE *en* AFZETTING, *of*
„ *tot eenige andere nadeelige maatregulen tegen*
„ *den*

„ *den Perſoon van den* STADHOUDER, *vermits* „ *men daardoor alle Satisfactie en Verzoening* „ *zoude verijdelen, en belediging op belediging* „ *ſtapelen.* &c." — Welk een onthaal dit ſtuk aan de zijde van WILLEM's Vijanden te beurte viel, is uit de Geſchiedenis te zeer bekend, dan dat wij zulks hier omſtandig verhalen zouden. Alleen moeten wij herinneren, dat de Leden van de *Hollandſche Meerderheid*, (ondanks de groote bekommering die zij over des Konings eisſchen, *bij het niet opdagen van de zeker verwacht wordende Franſche hulp*, ondervonden) zich over dezelven ten hoogſten gebelgd toonden, en alle overweging onwaardig keurden: dat de groote masſa der in opſtand gebragte Ingezetenen, een blind vertrouwen ſtelde, in de valſche berichten der Courantiers en anderen, die openlijk beweerden, OF: dat de *Pruisſiſche Nota* een valsch ſtuk was, en 'er van dien kant niets te vrezen ware; OF: dat zoo wanneer *de Koning van Pruisſen* al iets ondernam, de dadelijke inrukking van een *Fransch Leger* alle gevaar zou doen verwijderen; en eindelijk, dat de overgifte van dat ſtuk bij de een zoo wel als de ander, eene geheel tegenſtrijdige uitwerking deedt, en hun tot het beſluit dreef, om eerder *de geheele Provinçie van Holland*, en het *grootſte en beste deel der Inwone-*

neren te ruïneren, en aan hunne wraak op te offeren, dan zich, door Onderhandelingen met het *Pruisſiſche Hof* en den STADHOUDER in te laten, waar van de ſchrikbarende Publicatie aangaande *het formeren van Inundatien*, den 10 *September* bij de Hollandſche Leden gearresteerd en afgekondigd, ten ſprekenden bewijze ſtrekte, en den intocht van het *Pruisſisch Leger* onvermijdelijk maakte, tot onbeſchrijffelijk verdriet van WILLEM DE VIJFDE, die dezen ongelukkigen uitſlag van *'s Konings Ultimatum*, met weêdom Zijner ziele vernam; en Hem oogenblikkelijk tot het uitvaardigen van een nader *Declaratoir* aan de *Ingezetenen van Holland* aandreef, om, was het mooglijk, het inrukken des Legers, en het totaal bederf van dat Gewest als nog te verhoeden. Een Declaratoir, waar van wij de overneming te dezer plaatſe noodzaaklijk keuren, dewijl het doet zien, dat Z. H. *tot op het uiterſte oogenblik toe*, van alle wraakneming over het Hem aangedane onrecht en geweld, ten eenenmaal afkerig was, en mitsdien Zijn edel Character en Hart in hellen dag ſtelde.

„ Toen Wij Ons nog voor weinig maanden (dus liet de Vorst zich op den 11 *September*, openlijk hooren) „ door den jammerlijken toe- „ ſtand van het dierbaar Vaderland gedrongen

„ von-

„ vonden, om bij Ons Declaratoir van den 26.
„ *Mei*, de Heeren Staten Generaal, zoo wel als
„ de Heeren Staten der bijzondere Gewesten,
„ alle Collegien van Staatsbewind of Justitie, en
„ derzelver bijzondere Leden, mitsgaders de goe-
„ de Burgeren, en verdere In- en Opgezetenen
„ dezer Landen, openlijk en plechtig uittenoo-
„ digen, om met Ons, elk naar zijne betrekking,
„ op het ijverigste ter redding van hetzelve mede
„ te werken; toen vleidden Wij Ons, dat het
„ verklaren van Onze bereidvaardigheid daar toe,
„ en het plechtig verzekeren vooral van de zui-
„ verheid Onzer inzichten en bedoelingen, Ons
„ niet slechts de algemeene goedkeuring en bij-
„ stand, maar daar door het ook volkomen ge-
„ lukken van Onze pogingen verzekeren zou-
„ de. — Dan, hoe zeer de handelingen en beslui-
„ ten der Staten van het meerderdeel der Ver-
„ eenigde Provinçien, *der Vergadering van H. H.*
„ *Mog.*, van den *Raad van State*, en van an-
„ dere Hooge Collegien, gelijk ook de eenstem-
„ mige Verzoekschriften van het grootste en beste
„ gedeelte der Natie, bij den Souverain, tot Ons
„ bijzonder genoegen, aan deze Onze verwachting
„ hebben beantwoord; hebben Wij echter tot On-
„ ze grievende smerte moeten ondervinden, dat
„ in het bijzonder bij de *tegenwoordige Meerder-*
„ *heid*

„ *heid der Staatsvergadering van Holland*, zoo-
„ danige maatregulen gevolgd en doorgezet zijn,
„ waardoor het geweld van eenige gewapende
„ Ingezetenen, zich hoe langer hoe meer boven
„ het gezach der Wetten verheft; met geheele
„ Legerbenden van de eene Stad naar de andere
„ trekt; de Regeringen naar willekeur doet ver-
„ zetten, en daar door met verkrachting der
„ Privilegien en Vrijheden, zoodanige lieden
„ in de Stedelijke Regeringen en ter Staatsver-
„ gadering indringt, die niets anders beoogen,
„ dan eene geheele omkeering der gevestigde
„ Conſtitutie, en ten dien einde niet ſlechts
„ Onze wettige Rechten, door vele verkortin-
„ gen en ſuspenſien, op de tergendſte wijze, en
„ onder de hoonendſte voorwendſels meer en
„ meer verkorten; maar ook, zoo omtrent het
„ recht van *Territoir*, als omtrent de *Armée* en
„ de *Marine van de Generaliteit*, zich de we-
„ derrechtelijkſte ſtappen veroorloven, tegen de
„ Hooge Bondgenooten der Unie in 't gemeen,
„ en tegen de meesten derzelver in het bijzon-
„ der: terwijl zij daarenboven voortgaan, om in
„ verſcheidene Provincien, zoo wel als in *Hol-*
„ *land* zelve, het vuur van eenen Burgeroorlog
„ te ontſteken en te voeden, ten einde langs dien
„ weg ook aldaar de Regeringen verdeeld of ver-
„ an-

„ anderd te krijgen, en zelfs door de wapens „ hunner Afhangelingen, meester van de geheele „ Unie te maken.

„ Wij oordeelen het ook alleen aan eene hal„ sterrige volharding in dat opzet te moeten toe„ schrijven, dat men zelfs H. K. H. *Onze dier*„ *bare Gemaalinne*, op Hare reize den doortocht „ belet heeft, en dat men als nog den toegang „ in *Holland* voor Hoogstdezelve tracht gesloten „ te houden, *tot dat de rust* (zoo als men zich „ heeft willen uitdrukken) *verzekerd zal kunnen* „ *zijn*, op dat namelijk die Vorstinne hare vre„ delievende pogingen niet moge zien gelukken, „ voor en aleer de omkering van *Regering* en „ *Constitutie* geweldddadig doorgedreven en beves„ tigd zij, welke de Hoofden der Cabaal, en „ hunne Medestanders, door den gewapenden arm „ van eenige misleide en gehuurde Ingezetenen, „ of van vermomde Vreemdelingen, aan de ver„ drukte Natie trachten op te dringen.

„ Deze hoon, en de onverzettelijke stijfhoof„ digheid, van deswegens aan *Z. M. den Koning* „ *van Pruisſen*, niettegenstaande de nadrukkelijk„ ste vertoogen van de meeste Bondgenooten, „ de gevoorderde *Satisfactie* te weigeren; heeft „ dien Monarch gedrongen, *om de tegenwoordige* „ *Meerderheid der Staatsvergadering van Hol*-

„ *land*

„ *land met de Wapenen te dwingen, tot het geene*
„ *de wettige Regenten dier Provinçie zeker nim-*
„ *mer zouden hebben doen verlangen:* en Wij
„ zien aan de eene zijde met innerlijke ſmerte en
„ droefheid, Ons lieve Vaderland aan alle de on-
„ heilen van eenen Oorlog, en Onze meeste en
„ beste Medeburgeren aan Jammeren en Rampen
„ blootgeſteld, welke nimmer door hun verdiend,
„ maar alleen berokkend zijn, door de geweldda-
„ dige maatregulen van hunne gewapende Over-
„ heerſchers: terwijl Wij aan den anderen kant,
„ deels, door datzelfde geweld van wapenen;
„ door de ontelbare menigte van ſmaadheden, en
„ van onwettige verkortingen, Onze Rechten ſe-
„ dert lange, noch vermogen, noch genoegzamen
„ invloed overig hebben, om de veelvuldige in-
„ breuken op de Conſtitutie te weeren, de wet-
„ tige Regering te herſtellen, of bij de vereischte
„ vrijheid van delibereeren te handhaven, en daar
„ door de Provinçie *Holland* weder onder het
„ Vrij Beſtuur van den Wettigen Souverain te
„ brengen, zonder hetwelk Wij Ons niet alleen
„ buiten ſtaat zien, om te voldoen aan Onze hei-
„ ligſte verplichting tot handhaving van de Ju-
„ ſtitie, en van de Rechten en Vrijheden van
„ elken Burger en Ingezeten; maar zonder het-
„ welke ook geene hoop overblijft, om de drei-

„ gen-

„ gende onheilen van eenen Burgeroorlog, als
„ noch door gepaste middelen af te wenden.

„ Bij de bitterheid van alle deze wederwaar-
„ digheden, treft Ons niets grievender, dan dat
„ Wij het geheele verderf zouden moeten zien
„ naderen van eene Natie, aan welken Wij, door
„ de heiligfte en teederfte betrekkingen verknocht
„ zijn; en met welker Vrijheid en Welvaart Wij
„ den Roem en den Voorfpoed van Ons en van
„ Ons Huis onaffcheidbaar verbonden achten.
„ *Het is daarom, dat Wij als noch, en ander*
„ *maal, alle Overheden, Burgers, en Ingezete-*
„ *nen van Holland en Westfriesland, zoo in de*
„ *Steden als ten platten Lande, op het ernftigst*
„ *en nadrukkelijkst willen aangemaand en op-*
„ *geroepen hebben, gelijk Wij alle dezelven aan-*
„ *manen en oproepen bij dezen, om in den drin-*
„ *gendften nood, waarin zich gemelde Provinçie*
„ *thans gebragt ziet, elk naar zijnen ftand en*
„ *betrekking, tot redding en verlosfing derzelve*
„ *te willen medewerken. In het bijzonder, waar-*
„ *fchouwen Wij het verdwaalde gedeelte des*
„ *Volks, en fmeeken hetzelve ten overvloede bij*
„ *hunnen plechtig gezworen Burger Eed; bij het*
„ *Leven en de Welvaart van hunne Vrouwen en*
„ *Kinderen; bij het behoud van het Vaderland;*
„ *en bij alles wat hun verder dierbaar kan zijn,*

„ *om eindelijk eens ter goeder trouwe terug te*
„ *keeren van hunne dwalingen, van alle roeke-*
„ *looze zucht tot nieuwigheden, benevens alle daar*
„ *toe ingerichte wapeningen: en om integendeel*
„ *alle wettige pogingen te helpen onderſteunen,*
„ *welke aangewend worden, tot herſtelling van de*
„ *oude en gevestigde Conſtitutie dezer Provinçie,*
„ *en ter vernietiging en intrekking van alle aan-*
„ *tijgingen en verongelijkingen, met welken men*
„ *Onze Eer beledigd en Onze Rechten verkort*
„ *heeft. Gelijk Wij van Onze zijde geene zwa-*
„ *righeid maken, om openlijk, en op het plech-*
„ *tigst te herhalen, 't geene Wij reeds bij Ons*
„ *vorig Declaratoir nadrukkelijk en duidelijk ver-*
„ *klaard hebben: namelijk, dat Wij geene andere*
„ *noch meerdere macht begeren, dan die Ons uit*
„ *krachte Onzer Commisſien, ontegenzeggelijke*
„ *Staatsbeſluiten, en deugdelijke Posſesſie, wettig*
„ *competeerd; en dat Wij geen voornemen heb-*
„ *ben, dan om dezelve eeniglijk te gebruiken tot*
„ *handhaving van Godsdienst en Vrijheid, ter*
„ *bevoordering van alle billijke verlangens des*
„ *Volks; benevens deszelven wettigen invloed op de*
„ *Stedelijke en algemeene belangen; en in het*
„ *bijzonder ook ter verſchoning, en ter beſcher-*
„ *ming zelfs van alle die misleide Ingezetenen,*
„ *die in tijds noch, en van nu af aan, zul-*

„ *len*

„ *len terug keeren van zoodanig misdadig gedrag,*
„ *als waartoe zij door de Hoofden der Cabaal,*
„ *of door de hitte der Partijschap mogten zijn*
„ *vervoerd geworden. Terwijl het Ons niet dan*
„ *hart en smertelijk zou vallen, na alle de ram-*
„ *pen van Ons Vaderland en van Ons Huis, één*
„ *éénigen Onzer Medeburgeren, wegens onverzet-*
„ *telijke halstarrigheid tegen alle zachte midde-*
„ *len, onderworpen te moeten laten aan de ge-*
„ *strengheid der Wetten.*"

Gegeven te Amersfoort den 11 *September* 1787.

(Geteekend)

W. Pr. van Orange.

Op zulk eene edelmoedige en Christelijke wijze trachtte de Prins de uitbarsting van het aandrijvend onweêr, 't welk Zijn dierbaar Vaderland, Zijne Vrienden en Vijanden bedreigde, in die hagchelijke oogenblikken te voorkomen, door het onbewimpeld en welmeenend aan den dag leggen van Zijne bereidwilligheid, om daar toe te willen medewerken! Dan, ook deze laatste poging deedt eene vierkant strijdige uitwerking op de gemoederen van Zijne Vijanden, zoo *in de Vergadering van Holland*, als daar buiten *in*

 de

de Bijeenkomsten van de Hoofden der Gewapende en Ongewapende Genootschappen, die zich nu gerugsteund vindende door het bijeengebragt *Vliegend Legertje*, tot alles bevoegd en in staat keurden, wat hun ter volvoering van hunne voornemens eenigzints dienstbaar scheen. Hadden velen van hun, sints eenigen tijd en bij herhaling de sterkste bedreigingen gedaan, *dat zij op de aannadering der Pruisſen, het Land van Holland, door het formeeren van Overstromingen in eene bare Zee herscheppen; en alle bekende Vrienden en Aankleevers van den* Stadhouder *en de* Constitutie, *aan hunne geduchte wraak opofferen zouden*; naauwlijks was het *Ultimatum* des Konings, en het Declaratoir des Erfstadhouders aan hun ter ooren gekomen, of zij begonden aanstalten te maken, om die bedrijgingen ten uitvoer te brengen. Getuige voor de waarheid van dit gezegde, vinden wij in de finale order door de *Commisſie ter defensie van Holland*, op Authorisatie van de Staten, gegeven aan den *Schiedamschen Collecteur van 's Lands Gemeene Middelen*, Cornelis Zillesen, om de *Muider Zeedijk* op verscheidene plaatsen door te steeken, en door het openzetten der sluizen Inundatien te formeeren, om het omgelegen Land in eene bare Zee te veranderen. Eene order, waar aan dezen met allen

ijver

ijver wel heeft voldaan, doch die echter grootdeels mislukte, vermits het Gode behaagde, het schandelijk doelwit dier geweldige Mannen te verijdelen, door het op den duur doen waaijen van Oostelijke Winden, *voor welk gunstbewijs des Hemels*, (volgens een aan ons medegedeeld bericht) *de* ERFSTADHOUDER *Zijne dankzegging daaglijks ten Hemel zond, wanneer Hij zag of vernam, dat de Wind uit die Hemelstreek bleef waaijen.* — Dan, hoe zeer het mislukken van dezen verderffelijken maatregel, de tusschen hoop en vrees geslingerde Vorst tot een onuitspreeklijk genoegen verstrekte; het beramen en aanvangen van de grootste Geweldenarijen der reeds aan ons bekend gewordene Hoofden des Opstands, in het anders zoo stil en vreedzaam *Delft*, opzichtelijk Zijne Vrienden en Goedgunneren, folterden niet minder zijn gevoelig hart, toen Hem werd bekend gemaakt, het helsche voornemen dat *de Hoofden van het Delftsche Vrijcorps*, aan den door hun onwettig aangestelden Raad dier Stad te kennen gaven, bij gelegenheid dat zij hun Advis inleverden, *over het al of niet gehoor geven aan de eischen des Konings van Pruissen:* een stuk, waarin zij de diepe verdorvenheid van hunne harten, en hunne wraakgezindheid tegen het braafste gedeelte der Ingezetenen, tot hunne

onuitwisbare ſchande aan den dag legden, in ſubſtantie voordragende: „ Dat daar die Eisſchen „ derwijze vernederende en onbillijk waren, dat „ geen *waar*, en vooral geen *gewapend* Vader- „ lander dezelven zonder verontwaardiging en „ gramſchap horen kon, die Eisſchen, wel verre „ van hun vreze aan te jagen, hun veel eer op „ hunne eigen Waardij, op de Eer van het Va- „ derland, en op het Welzijn van het Algemeen „ bedacht deden zijn, om in tijds maatregulen te „ nemen, welken de goede zaak des Volks ver- „ diende en waardig was. Dat zij, en de Le- „ den des Genootſchaps, uit wier naam zij ſpra- „ ken, zich daarom verplicht rekenden, hun ge- „ nomen beſluit (ingeval de *Koning van Pruisſen* „ Zijne Mililaire Macht gebruikte) aan den Raad „ te moeten bekend maken, hier in beſtaande:

„ Dat zij en alle de Leden des Genootſchaps „ beſloten hadden, om met alle mogelijke macht „ uit te trekken, en de Provinçie ten dienſte te „ ſtaan, op alle zulke plaatſen als de nood zou- „ de vereisſchen, en bevonden zoude worden ter „ meeste afkeering van alle vijandelijk geweld te „ kunnen ſtrekken: niet twijffelende, of de *Ge-* „ *wapende Burgermacht van Holland*, zoude met „ dergelijke kragtdadige pogingen, insgelijks den „ algemeenen Vijand te keer gaan, en zijne heil-

„ loo-

„ looze oogmerken verijdelen, waar toe zij verklaarden, alles te zullen aanwenden om hunne *Gewapende Broeders* daar toe aan te ſporen. — *Dan!* (dus vervolgden zij) *Dan! daar het zeer hagchelijk en ten hoogſten onvoorzichtig gehandeld zoude wezen, deze Stad van alle Gewapende en Weldenkende Vaderlanders te ontblooten, daar 'er met zekerheid een aantal van den Aanhang van Oranje in deze Stad zou overſchieten, die, wanneer de Gewapende Macht van het Genootſchap was uitgetrokken, zich zeker verzetten zouden, zoo tegen de Leden van den Raad, als tegen de Vrouwen, Kinderen en agterblijvende Vrienden der uitgetrokkene Manſchappen, welken als dan ligtelijk een prooi der verbitterde Oranjeijveraars zouden kunnen worden; zoo heeft het Genootſchap, ter geruſtſtelling van dezen Raad en verdere weldenkenden, tevens beſloten, om ingevalle den inval door Pruisſen geſchied, zich direct meester te maken van, en te arresteeren alle zoodanige Lieden, zonder aanzien van Perſonen, die bij het Genootſchap bekend ſtaan, voor Aanklevers en Handhavers van de ſnoode en verraderlijke oogmerken van* WILLEM DEN VIJFDEN. — *Deze Gearresteerden zal het Genootſchap met zich tegen den Vijand aanvoeren: alle diensten, tot*

 „ *wel-*

„ *welken zij zonder vrees gebruikt kunnen wor-*
„ *den, aan hun opleggen;* HEN AAN HET HEET-
„ STE VUUR BLOOTSTELLEN; *en ingevalle de goe-*
„ *de Partij moet bukken, de gemelde Gearres-*
„ *teerden, de eerſte ſlachtoffers der nederlaag doen*
„ *worden. Insgelijks, zoo na de uittrekking, de*
„ *Aanhang van Oranje in deze Stad, dezen*
„ *Raad, of de goede Burgerij, iets in het aller-*
„ *minſte mogt beledigen, of geweldaadig attaquee-*
„ *ren, zullen de Gearresteerde en medegevoerde*
„ *Perſoonen daar voor aanſpraaklijk geſteld*
„ *worden, en voor alles moeten boeten wat hun-*
„ *nen Aanhang misdoet, en de billijke ſtraf*
„ *hunner aanſtookingen en Volksmisleidingen,*
„ ZONDER FORM VAN PROCES, *dadelijk ont-*
„ *vangen. &c.* (*)."

Wie

(*) Niemand wrake in ons de overneming van een groot gedeelte dezes gruwelijken Voorſtels, dat aan allen die de hand in het opſtellen, inleveren en goedkeuren gehad hebben, tot eene onuitwischbare ſchande ſtrekken zal, zoo lang 'er beſchaafde menſchen in den Lande gevonden worden. — Wij zouden nimmer dit ſprekend exempel *tot welk eene diepte van verdorvenheid der ziele, Christen Menſchen, en zelfs eenen gewezen Leeraar van dien Godsdienst,* (zoo als WIJBO FYNJE was) *nederzinken kunnen,* hier eene plaats ingeruimd hebben, wanneer wij hetzelve ſlechts als een Product van zijnen ſchadelijken akker konden aanmerken. Dan, daar het uit

Wie hoorde immer, zelfs ten tijde dat ALVA's Bloedraad hier te Lande woedde, zulk eene taal voeren, als wij hier door eenen FYNJE, BUIJSER, VRIJDAG, VERBEEK, SNEP, en meer anderen, die tot hun Conclave behoorden, zien gebruiken? Eene taal, die wij voorzeker aan onze Lezeren hier niet zouden onder het oog gebragt hebben, wanneer dit voorſtel dezer *Delfiſche Demagogen*; en het

uit de Geſchiedenis van dien tijd blijkt, dat door dit Voorſtel der aan ons bekende *Delftſche Demagogen*, den toon gegeven werd aan meer anderen van dien zelfden ſtempel, om de Natie tot nog erger gruwelen tegen den ZACHTMOEDIGEN VORST op te ſtooken. Zoo oordeelden wij het plichtmatig bij het vermelden van Zijne Lotgevallen, ſlechts *deze vuile bron*, uit welke zoo vele bittere wateren voor WILLEM DEN VIJFDEN gevloeid zijn, aan onze Lezeren te doen kennen, ten einde Hun en het volgende Geſlacht te kunnen doen oordeelen over den inhoud van dit ſtuk, dat weldra door nog anderen gevolgd wierd, „ *waar in men Hem niet al-* „ *leen* VOGELVRIJ, *maar ook* ZIJN GESLACHT, *en* ALLEN DIE „ HEM WAREN TOEGEDAAN, DES DOODS WAARDIG VERKLAAR- „ DE," bewerende: „ *dat Natuur*, *Godsdienst*, *Eed en* „ *Plicht gebiedend vorderden*, GEEN VAN DIE ALLEN TE LA- „ TEN LEVEN, MAAR HEN VAN DE AARDE UIT TE ROOIJEN." Een raad, die men op den 2 *September* 1787, *in de Nederlandſche Courant*, *bij* JAN VERLEM *gedrukt wordende*, openlijk geven durfde, 't welk bij velen als een blijk van Cordate Vrijheid en Vaderlandsliefde, met eene uitſtekende toejuiching werdt goedgekeurd.

het besluit der *Hollandsche Meerderheid, tot het formeren van Overstroomingen* hier boven aangestipt, ons niet ware voorgekomen, als onbetwistbare bewijzen, aan wien men den noodlottigen intocht des Pruissischen Legers, en de voor velen daar door veroorzaakte onheilen hebbe toe te schrijven! Wanneer men de door ons uit echte stukken en naar waarheid medegedeelde toedracht van zaken hier te Lande, geduurende den Zomer des jaars 1787, tot op het oogenblik dat de HERTOG VAN BRUNSWIJK zich met Zijn Volk op het *Territoir van de Provinçie Holland* vertoonde, met opmerking inziet en overweegd, wie moet zich dan niet overtuigd houden, *dat de komst der Pruissen alleen te wijten zij, aan de zoodanigen, die zich daar over het meeste beklaagd hebben, dien intocht* (quasi) *aanvoerende als een bewijs van de verregaande wraakzucht van* WILLEM DEN VIJFDEN, *en van H. K. H. Zijne Echtgenoote? Ja, als de eenige oorzaak die hun verhinderde in de volvoering van hun voorgewend Vaderlandlievend oogmerk, tot het daarstellen van een hersenschimmig Grondwettig Herstel van Neerlandsch Staatswezen, en eene nooitgekende Vrijheid in den Burgerstaat*, zoo als zij, welken na die noodlottige gebeurenis getoond hebben voor alle overtuiging onvatbaar te blijven, tot walgens toe

be-

beweerd hebben? Neen! WILLEM DE VIJFDE verlangde nimmer naar de verfchijning van eene vreemde Legermacht in Zijn Vaderland! Integendeel, Hij wenschte niets vuuriger, dan dat de Almacht Hem bewaren zou voor het leed, dat Hij uit hoofde van Zijne aangeboren zachtmoedigheid en edele imborst gevoelen zoude, wanneer Hij zulks, het zij door *Pruisfen*, het zij door *Engelfchen*, het zij door *Franfchen* zag volvoeren, daar Hij de akelige gevolgen door Zijn helder inzien in de toekomst Zich levendig voor den geest ftelde: en van hier, dat Hij (zoo als wij hebben doen zien) tot op het laatfte tijdftip toe, door *Waarfchouwingen*, *Gebeden*, en *Vergevingädemende Voorftellen* aan Zijne verbijsterde Hateren; en zelfs door dringende vertoogen aan den *Koning van Pruisfen*, zich alle moeite gaf om dien flag af te wenden. — Men legge bij het lezen van deze pasfage, ons geene befchuldiging van laffe vleijerij ten aanziene van den *Held dezer Gefchiedenis*; of een fchadelijk opkrabben van de oude wonden waar van het geheele Vaderland als nog de grievendfte fmerten gevoeld, te laste, want de waarheid van ons gezegde berust op de onwraakbaarfte bewijzen, ontleend uit de Registers van den Staat, en word noch nader geftaafd, door de openlijk uitgebazuinde daadzaken van zul-

ken

ken, die zich het luidste deden hooren, en zich jegens den *goeden Vorst* en *hun Vaderland* op de gruwelijkste wijze met opgeheven hand bleven bezondigen, toen BRUNSWIJK reeds den marsch had aangenomen. En (of dit alles noch niet genoegzaam ware,) zoo word het ook gewettigd door den aart van de zaak, en het oogmerk van deze Geschiedenis, die wij niet ondernamen te schrijven om den afgestorven Vorst te vleijen, (iets dat de ongerijmdheid zelve zijn zoude,) maar om het onrecht en de beledigingen Hem aangedaan, bij de stukken te doen blijken, en langs dien weg Zijne nagedachtenis te zuiveren van den blaam die de Boosheid en ontzinde Haat op Zijn Character geworpen hebben, met dat voor dien Vorst en het Vaderland ongelukkig gevolg, dat die lasteringen zulke diepe indrukken op velen gemaakt hebben, dat zij als nog alle geloof aan dezelven niet willen ontzeggen.

Lasteringen (zeggen wij) en zoo wij vertrouwen met het hoogste recht, want behalven de reeds aangevoerde *Geschiedkundige bewijzen*, zoo van des ERFSTADHOUDERS hartelijke gezindheid, *om de inrukking der Pruisfen, door het aanvangen van Onderhandelingen te verhoeden; als van de driftige pogingen der Naampatriotten, om zijne oogmerken te verijdelen, en aan eene vreemde*

Macht

Macht en het lot der Wapenen de beslissing van het pleit toe te vertrouwen; zoo kunnen wij die uitdrukking nog nader staven, door de mededeeling van eene zeer interessante Missive, in dat critiek tijdstip geschreven, door een zeer weldenkend Man, die zich eenen geruimen tijd te *Amersfoort* bij den STADHOUDER had opgehouden, en zich aangaande des Vorsten zielsgesteldheid, in die oogenblikken, aan één zijner Vrienden te *Leyden* dus uitdrukte.

„ Gij vergist u zeer *mijn Vriend!* met te onderstellen, dat Z. H. door den gedeçideerden „ en zekeren aanmarsch van het Pruissische Leger, (dat door de *zoogenaamde Patriotten*, ten „ uwent en alomme voor een Fabel gehouden, „ en bespot wordt,) buitengewoon opgeruimt „ zoude zijn, en dat de goedhartige Vorst zich „ op eene zichtbare wijze streelen zoude, met „ het denkbeeld, dat Hoogstdezelve nu weldra „ een einde aan al Zijn verdriet, en zich op „ nieuw in Zijne Waardigheden hersteld zoude „ zien: want hoe wonderspreukig het u ook „ schijnen moge, ik kan u verzekeren, dat de „ Vorst op eene zichtbare wijze Zijne bekommering doet blijken, over den eindelijken uitslag, die dezen *uitgestelden* maatregel des *Konings van Pruissen* hebben moet. Gij weet,

„ niet

„ niet alleen uit de openbaar uitgegevene Nieuws-
„ tijdingen in *Duitschland* en *Gelderland*, maar
„ ook uit mijne vorige brieven, welke pogingen
„ ſints meer dan twee maanden, zoo door den
„ *Koning*, als door den *Prins* zijn in het werk
„ geſteld, om door eene Asſopiatie de onlusten
„ te doen eindigen, en dat Z. H. nu eenige da-
„ gen geleden, zich nog met eenen goeden uit-
„ ſlag flatteerde, hetwelk ook de grond oplever-
„ de van de tranquiliteit die Hij doorgaands liet
„ blijken: maar thans is dat Tooneel geheel ver-
„ anderd, na dat Hem ten duidelijkſten gebleken
„ is, dat alle Zijne aangewende pogingen bij de
„ voornaamſte doorzetters der ongelukkige Burger-
„ twisten miskent, en door hen aangewend worden,
„ om de reeds dreigende onheilen veel eerder te
„ vermeerderen dan uit den weg te ruimen, en
„ dat het als nu Hem aan het vermogen ontbreekt,
„ om aan het gegeven bevel des *Konings van*
„ *Pruisſen* tot eenen verhaasten inmarsch in *Hol-*
„ *land*, eene andere wending te bezorgen. De
„ gunſtige berichten dat 'er met de aanhoudende
„ Oostelijke Winden geen water genoeg op de
„ Rivieren is om het Land te inundeeren, en
„ 'er buiten de ſchadens aan de Dijken, van
„ dien maatregel niets te duchten is, ſtellen
„ Hoogstdezelve aan dien kant wel eenigſints
ge-

„ gerust; maar dit beneemd Hem de angstvallige
„ bekommering over het gevaar van zoo vele brave
„ ve Ingezetenen, ('t welk in het beruchte *Delft-*
„ *sche Voorstel* aangekondigd is geworden,) maar
„ in het geheel niet, daar Hij zich de akelige
„ toestand dier Stad, en velen Zijner Aanhange-
„ lingen in dezelve, gedurig voor den geest steldt,
„ met hartelijke bede, dat God Almachtig hen
„ voor alle geweld beveiligen, en door den spoe-
„ digen voortgang van het Leger, (nu het toch
„ den marsch heeft moeten aannemen,) de des-
„ seinen van de uitvinders der aangekondigde
„ Geweldenarijen verijdelen wil. Niet sterker
„ bleek dit, dan toen alhier de tijding werdt aan-
„ gebragt, dat de Delftsche Geweldenaars hunne
„ aangekondigde Wreedheden, met 'er daad had-
„ den beginnen ten uitvoer te brengen, door het
„ in arrest nemen en gevangen zetten van alle de
„ zich nog in die Stad bevindende *oude Regenten*,
„ door hun op de gewelddadigste en eigendunke-
„ lijkste wijze, met behulp van het *Vliegend Le-*
„ *gertje* van het bewind ontzet. De goede Vorst
„ kon zich op het hooren dier tijding bijna van
„ tranen niet onthouden, en bejammerde met de
„ sterkste aandoening Zijner ziele hun deerlijk
„ lot, en welligt spoedig volvoerden geweldigen
„ dood. Eenen der bij het gezelschap zich be-

„ vin-

„ vindende Heeren, trachte die meêwarige aan-
„ doeningen wel eenigzints te doen verminde-
„ ren, door in fubftantie te zeggen: „ *Het zal*
„ „ *die Dwingelanden welligt aan de tijd ont-*
„ „ *breken, want de Pruisfen zijn reeds vóór,*
„ „ *en mogelijk al binnen Gorinchem, en kun-*
„ „ *nen dus fpoedig op Delft voortrukken: en*
„ „ *buiten dat verbeelde ik mij, dat deze Helden*
„ „ *wel fpoedig het Hazenpad kiezen zullen, en*
„ „ *dat zij de Pruisfifche Snorbaarden niet zul-*
„ „ *len opwachten.*" " &c. — Maar de PRINS be-
tuigde: „ „ *dat Hij zich met dat gezegde van*
„ „ *Zijne vreze niet bevrijden zag. Ik geloof*
„ „ *met U* (repliçeerde Hij) *dat de Pruisfen het*
„ „ *weerloos Gorinchem bemachtigd hebbende, zich*
„ „ *wel fpoedig naar het verblijf van het Vlie-*
„ „ *gend Leger, dat zich in Delfland ophoudt,*
„ „ *begeven zullen, maar hoe veel fpoed zij ook*
„ „ *maken, 'er kan echter wel zoo veel tijd ver-*
„ „ *loopen, waarin deze Geweldenaars hunne*
„ „ *handen kunnen bevlekken met het bloed van*
„ „ *de gevangen genomene Heeren, door hun Mili-*
„ „ *tairement, zonder vorm van Proçes, voor het*
„ „ *front van het Vliegend Leger met de Kogel*
„ „ *van het leven te beroven. Menfchen, die dol-*
„ „ *zinnig genoeg zijn, om voor geheel de we-*
„ „ *reld, door het inleveren van zulk een De-*

„ „ *cla-*

„ „ *claratoir, als zij gedaan hebben, hunne bloed-*
„ „ *dorstigheid te doen kennen, zijn ook in ſtaat*
„ „ *om die bedreigingen bij het naderen der Pruis-*
„ „ *ſen dadelijk uit te voeren, en daar na in*
„ „ *allerijl naar Amſterdam te vluchten, welke*
„ „ *Stad tot hunne laatſte wijkplaats ſchijnt*
„ „ *beſtemd te zijn. Ik beſchouw dus die Hee-*
„ „ *ren en allen die zich thans in de macht*
„ „ *van het Eedgeſpan bevinden, in een Emi-*
„ „ *nent levensgevaar, ten zij de Hemel zulks*
„ „ *nog verhoede, door hun overmand van ſchrik*
„ „ *op de vlucht te drijven, eer zij hunne ge-*
„ „ *waande Vijanden in het oog krijgen. En*
„ „ *dit hope en wenſche ik dat het geval zijn*
„ „ *zal, doch zoo lang ik daar van geen zeker*
„ „ *bericht ontvangen hebbe, kan ik mijne be-*
„ „ *kommering over het leven van zoo velen mij-*
„ „ *ner welmeenende Vrienden niet aan een zijde*
„ „ *zetten.*"" — „ Ik zoude (*dus vervolgt de*
Schrijver dezes belangrijken briefs,) „ U door
„ meer andere bijzonderheden van ſoortgelijken
„ aart mede te deelen, nog nader kunnen over-
„ reden, dat de door U vooronderſtelde vreugde
„ des STADHOUDERS over den marsch der Trou-
„ pen, en over de aanſtaande herſtelling in Zijne
„ Waardigheden, (dat zeker niet lang kan achter
„ wege blijven) niet beſtaat: doch ik zal mij daar

„ van onthouden, dewijl het aangevoerde genoeg-
„ zaam is voor U, die niet minder dan ik, Z. H.
„ Character hebt leeren kennen, als verre verwij-
„ derd van alle pogingen tot uitbreiding Zijnes Ge-
„ zaçhs, en vervuld met den grootften afkeer van
„ alle middelen, die eenigzints aangewend kunnen
„ worden, om iemand Zijner Medenatuurgenoo-
„ ten, ja zelfs Zijne bitterfte Vijanden, in ongeluk
„ te ftorten, dat echter van de nu ter hand genome-
„ ne maatregelen der Buitenlandfche Hoven, voor
„ fommigen natuurlijk te verwachten is. &c." —

Wij hebben (onzes inziens) genoeg gezegd, om *overeenkomftig den aart van deze Levensgefchiedenis*, aan onze Lezeren te doen gevoelen, hoe ongerijmd en hatelijk de befchuldiging van WILLEM's Vijanden was, toen zij de eindelijke noodlottige aanrukking der *Pruisfifche Legermacht*, (zoo lang te vergeefsch op Zijne inftantien uitgefteld) als het uitwerkfel van des Vorsten aangetijgde *Wraakgierigheid*, en van de onbegrensde *Heerschzucht* Zijner KONINGLIJKE GEMAALINNE, begroet en voorgepredikt hebben (*). Laten wij nu met een vluchtig oog kortelijk overzien, hoe het zich over het algemeen,

(*) Het behoord zeker tot onzen tegenwoordigen taak niet, om de in den Text aangeftipte befchuldiging, *opzichtelijk H. K. H. des* VORSTEN GEMAALINNE te toetfen, en de on-

meen, *met den intocht der Pruissen, en de daar door bewerkte Herstelling van de Oude en Wettige Re-* *geer-*

onwaarheid van dezelve uitvoerig te betogen, waarom wij ons daar van onthouden willen. Met dit alles, kunnen wij bij deze gelegenheid echter niet nalaten, om aan onze onbevooroordeelde Lezeren slechts *twee gronden* optegeven, waarom wij de beschuldiging H. H. K. te laste gelegd, van hetzelfde alloi rekenen, als die welken men Z. H. heeft aangewreven. De *eerste* hebben wij altoos meenen te vinden, in de eigenhandige Missive die H. K. H. ten voordeele van Haare bitterste Vijanden, op het oogenblik dat Brunswijk op *Holland* losging uit *Nijmegen* aan dien Veldheer schreef, zich dus uitdrukkende: „ Op het oogenblik dat Uwe Hoogheid „ zich aan het hoofd van een Corps Troupen, over 't welk „ de Koning mijn Broeder U het bevel toebetrouwd heeft „ naar de Provincie *Holland* staat te begeven, zij het mij ge- „ oorloofd, Uwe Hoogheid nogmaals de belangen eener Natie „ aan te bevelen, die mij zoo dierbaar is, en wier voorspoed „ ik mij altoos eene eere zal rekenen zoo veel doenelijk „ te bevorderen. Ik heb niet kunnen voorzien, dat eene „ zoo eenvoudige stap als naar den *Haag* te willen gaan, „ zoo gewichtige gevolgen zoude kunnen hebben, en die „ naar den schijn zoo weinig overeenkomen met de heilzaame „ oogmerken welken mij tot die reize bewogen hebben. — „ Wel is waar: Ik verwachtte groote hinderpalen in mijn „ voornemen om de Rust en den Vrede te herstellen: dan, „ het eenig beletsel, daar Ik, als niet waarschijnlijk zijnde, „ ook niet op voorbereid was, heeft Mij, (door den voort- „ gang mijner reize gewelddadig te stuiten) ongelukkiglijk „ buiten staat gesteld om aan mijn oogmerk te voldoen.

 „ Doch,

geerwijze, in *Holland* hebbe toegedragen. Niet zoo zeer, om die gebeurenis hier in deszelfs toedragt

„ Doch, zoo de ongehoorde handelwijze tegen mij in *Holland* „ gehouden, (eene handelwijze waar van de indruk op mijne „ ziele, alleen door de innige overtuiging van dezelve niet „ verdiend te hebben, is verzagt geworden) alle de Hoven, „ ja ieder braaf en redelijk mensch verontwaardigd heeft; wat „ zal men dan denken van die geenen, *welken thans de* „ *meerderheid in de Vergadering van Holland uitmaken*, „ als men zien zal, hoe zij de belangen van het Vaderland „ miskennen, dezelven aan kleine bedoelingen van eigenbaat „ opofferen, en den Koning noodzaken eene Satisfactie te „ neemen, die men aan Zijne vriendelijke vermaningen wei„ gert? — De verklaring des Konings, *dat Z. M. den hoon* „ *aanmerkt als Hemzelven aangedaan*, heeft mijn hart „ met dankbaarheid doordrongen; maar na de antwoorden „ welken men daar op dorst geven, en de onrechtvaardig„ heden welke deze *pretense Meerderheid* onophoudelijk „ beging, zoude diezelfde verklaring mij in de uiterste onge„ rustheid gebragt hebben voor een Land, dat ik sedert „ 20 jaren als mijn Vaderland beschouwe, en wiens be„ langen onafscheidelijk aan die van mijn Huis verknogt zijn, „ ware ik niet opgebeurt geworden door de verklaringen „ van *H. H. Mog.*; van de *voornaamste Leden van Hol-* „ *land*; en van het *grootste deel der Natie*; als mede door „ de grootmoedige denkwijze die Z. M. kenteekent. De „ Koning kon mij geen grooter bewijs van die grootmoe„ digheid geven, dan door Uwe Hoogheid met de uitvoe„ ring Zijner bevelen te gelasten, en de gevoelens die *Uwe* „ *Hoogheid* mij te kennen heeft gegeven, en die uit het

„ Ma-

dragt in het geheel voor onze Lezeren te schetsen; maar alleen, om dat wij ons daar door in de gele-

„ Manifest en de Declaratie aan de Inwoneren van Holland
„ blijken, laten mij geen oogenblik aan de wijsheid en bil-
„ lijkheid Uwer bedoelingen twijffelen. — *Vergeef mij ech-*
„ *ter* MIJN HEER! *dat ik niet te min Uwe goedertieren-*
„ *heid voor de misleide en door drift vervoerde Ingezete-*
„ *nen inroepe, en dat ik* UWE HOOGHEID *verzoeke, de*
„ *verzachting van hun Lot, en de bescherming van alle*
„ *goede Ingezetenen, als eene bijzondere gunst voor mij zel-*
„ *ven te willen aanmerken.* — Ik achte het tevens mijne
„ plicht bij deze gelegenheid te verklaren: *dat ik volstrekt*
„ *overeenkomstig aan de gematigde beginzelen van den*
„ PRINS, (nu wederom in een nader Declaratoir ontwik-
„ keld,) *nooit de omstandigheden, hoe voordeelig ook, te*
„ *baat zal nemen, om aan Mijn Huis eenig uitgestrekter*
„ *gezach te bezorgen, dan de Constitutie en de ware Vrij-*
„ *heid dezer Landen aan hetzelve toekennen. En wat*
„ *Mij in het bijzonder aangaat: Hoe gereed ook om altijd*
„ *Mijnen vlijt aan te wenden, ter bevoordering van de be-*
„ *langen des Vaderlands en der Mijnen, zonder eenige*
„ *moeite te ontzien; echter sta Ik na geenen invloed, noch*
„ *verlang eenen anderen, dan die ik aan welverdiende*
„ *vriendschap en achting mogt verschuldigd zijn.* &c.

Vraagt men, *waar in de tweede grond voor ons gevoelen is?* Wij antwoorden: *in de daadzaken die H. K. H. na de Herstelling der* CONSTITUTIE *en des* ERFSTADHOUDERS *heeft aan den dag gelegd, door welke Zij dit schrijven aan* BRUNSWIJK *heeft gerealiseert.* Daadzaken, die wij straks nader zullen moeten overwegen, voor zoo verre dezelven tot den scha-

legenheid zullen gefteld vinden, verfcheidene aan ons gefuppediteerde *Anecdoten* in het midden te brengen, die zoo klaar als de Zon op den middag bewijzen, dat WILLEM DE VIJFDE bij Zijne Herftelling, en na Zijne wederkomfte in den *Hage*, bij alle gelegenheden getoond heeft een *Man des Vredes*, een *gaarn Vergevend en Goedertieren Vorst* geweest te zijn, die groot genoeg van Ziele was, om aan Zijne bittere Vijanden (wat Hem betrof) alles te vergeven wat Hem was aangedaan. Dat Hij niemands bloed of bederf begeerde; maar de les van den grootften en verhevenften Zedenleeraar die ooit de de aarde betrad, (*doet wel de geenen die U haten, en bid voor de geenen die U vervolgen en geweld aandoen,*) op den duur in acht nam, en zelfs in zeer vele gevallen op de treffendfte wijze aanbeval, jegens voorwerpen, die, EN *door hunne vorige bedrijven*, EN *door hunne fteeds voortduurende maniere van denken en handelen*, zich alle aanfpraak op Zijne Goedertierenheid en algemeene Menfchenliefde onwaardig gemaakt hadden. Het is deze aanmerking die ons wenkt, om het bevorens door ons opgegeven derde *Vraagftuk* in overweging te nemen, namelijk: *Welke gevol-*

gen

fchakel van des Prinfen Lotgevallen, en die van Zijn Huis onaffcheidelijk behoren.

gen de verschillende denk- en handelwijzen onder de Leden van Regering en de onderling verdeelde Ingezetenen, *voor het* VADERLAND *in het algemeen*, *en voor* 's LANDS ERFSTADHOUDER, *en geheel Zijn Vorstelijk Huis en Geslacht te wege bragten?* Een taak, die wij ondanks het onaangename dat wij bij de overweging aantreffen zullen, echter met een zeker genoegen opvatten, om dat de volvoering derzelver, alle onze eerlijkdenkende Lezeren in de gelegenheid zal stellen, om het *Edel Character* dat WILLEM DE VIJFDE aangeboren was, en dat Hij in die dagen zoo kennelijk ten toon spreidde, van nabij te leeren kennen, om dus doende Zijne Nagedachtenis nog eene gevoelige traan toe te wijden, over het ongelukkig lot dat Hem op deze Aarde tot aan Zijnen overgang in eene betere Wereld te beurte viel! Welaan! treden wij onverwijld ter zake.

Hoe gegrond en waarschijnlijk bij WILLEM DE VIJFDE, de door ons zoo straks opgegevene redenen van vreze voor het nakend lot des Lands, en voor dat van Zijne getrouwe Aanhangeren ook waren; en hoe zeer de aan ons bekend gewordene Aanstokers en hunne Satelliten, zich gereed toonden tot het dadelijk vergieten van dierbaar Burgerbloed, snoevende op hunnen heldenmoed om de aannaderende *Pruissen* het hoofd

te zullen bieden; de uitkomst leerde echter op de eerſte tijding van der laatstgenoemden aannadering, (om ons van eene door *Z.* H. dikwerf gebezigde uitdrukking te bedienen,) *dat Hij die in den Hemel woond, en boven den kloot der Aarde gezeten is, hunne ſnoode ontwerpen op eene zichtbare wijze deedt in duigen ſtorten,* EENSDEELS, door het bepalen van den Wind in de ſtraks genoemde Hemelſtreek, ter verijdeling van de voorgenomene Inundatien: en ANDERDEELS, door het verwekken van eene kille ſchrik in de harten der voornaamſte Aanſtokeren, over de vast aannaderende Pruisſiſche macht, waar door zij het op een lopen ſtelden, alvorens hun den ſtrijd werd aangeboden. Na eene kortſtondige en nutteloze tegenſtand moest *Gorinchem* bukken, en *Dordrecht* Capituleeren. Naauwlijks was de tijding van het lot dier Steden naar het beroerde *Delft* overgewaait, of WIJBO FYNJE en de verdere wraakgezinde Hoofden des Opſtands, lieten *de door hun gearresteerde Regeringsleden op het Delftſche Raadhuis;* hun *Societeitshuis;* het door hun *bijeengeraapt Vliegend Legertje;* hunne *Bezittingen;* kortom, alles in de loop, vluchtende in allerijl naar *Amſterdam.* Naauwlijks had MAPPA (met Zijne bijeengeraapte bende zich bij het deerlijk beroerd *Maasland ſluis* nog ophoudende,) de vlucht van zijne

Pa-

Patroonen vernomen, of hij vertrok met zijnen gewapenden en behoeftigen hoop van daar in de grootste wanorder naar *Haarlem*, en achte het zich nog tot een geluk, dat Hij, ***zonder ééne Pruissische Soldaat te ontmoeten***, met zijn Volk, dat aan alles gebrek hadt en de angst des doods op het gelaat geteekend stond, te *Amsterdam* binnen kwam. — Even dien zelfden voorspoed viel ook dat gedeelte des Pruissischen Legers te beurte, hetwelk den marsch naar het gefolterd *Utrecht* richtte. Hoe trotsch men aldaar op de bijéén-gebragte Corpsen van *Militairen* en *Auxiliairen*, en op de gasconnades van den verraderlijken ZALM gepocht had, dat men zich eerder onder de puinhoopen der Stad begraven wilde, dan dat men dezelve aan Z. D. H. of aan de *Pruissen* inruimen zoude, dien gewaanden Heldenmoed ontzonk de ***ruim zeven duizend gewapende Helden*** zich aldaar bevindende, op het hooren van de Alarmtrom, die de Verrader ZALM tot het teeken van eene algemeene vlucht, in het holste van den nacht roeren liet, op hetzelfde tijdstip, dat WIJBO FYNJE *en zijn Eedgespan* zich te *Delft* onledig hielden, om slachtoffers voor hunne wraak op te speuren. Eer de dag aanlichtte, was het anders gewoelvol *Utrecht* in eene bijna geheel verlatene en eenzame Stad herschapen, daar al wat vluchten kon zich

naar elders begeven hadt. — Het *Defenſiewezen*, dat te *Woerden* nu bijna 3 maanden op de willekeurigſte wijze, over 's Lands *Finantien*, *Magazijnen*, *Arſenalen*, *Land- en Zeemacht* den Scepter gezwaaid hadde, en door het aanhouden van eene weerloze Vrouwe, de PRINÇESSE VAN ORANJE, de oorzaak van den aanmarsch der *Pruisſen* was, vernam naauwlijks wat 'er te *Utrecht* gebeurd ware, of het keurde zich in het Centrum van het Cordon onder de bevelen van VAN RIJSSEL geformeerd, niet langer veilig, maar pakte zich in den grootſten haast en angst voort naar *Amſterdam*, beducht voor de wraak van eene Legerbende, welks aanmarsch men tegen beter weten aan gelochend, of met welks vermogen men op den duur den ſpot gedreven had. IJlings ſpatte het gefortifiçeerd Cordon naar alle zijden uit elkander. De *Gravers aan den Leckdijk* ſtaken de ſpade in den opgegraven en half bedorven grond, en zogten hun behoud in de vlucht. — De ſchrik en verbaasdheid greep zelfs de *fierſte en ſtoutſte Leden van Hollandsch Staatsvergadering*, (die nog zoo weinig dagen geleden, geen zwarigheid maakten om orders uit te vaardigen tot het totaal bederven van geheel *Holland*,) derwijze aan, dat zij zich niet naar den *Haage* begeven durfden! Evenwel, in weinige uuren waren door meer ge-

ma-

matigden, de hekken der Regering door de vrees voor de *Pruisſen*, en bij het ontbreken van den verhoopten bijſtand der *Franſchen*, in *Hollands Raadzaal* zoo zeer verhangen, dat men aldaar het beſluit nam om te bukken, door het dadelijk vernietigen van alle bevorens genomene violente beſluiten en maatregelen, ter ondermijning van de CONSTITUTIE, en tot vernietiging van het gezach des ERFSTADHOUDERS, Hoe afkerig men zich eenige weken bevorens aldaar toonde, om aan H. K. H. of aan iemand van Haar Huis, den toegang tot den *Haage* te verleenen; en hoe bereidvaardig men zich ook betoond had tot de violentſte maatregelen; nog ſpoediger vondt men zich nu bereid, om niet alleen die Vorstinne, maar ook Haren Doorluchtigen Gemaal, op de nederigſte wijze te inviteeren, om toch met den meesten ſpoed zich naar Hun Hof te willen begeven: en eer *vier dagen* verlopen waren, zag men WILLEM DE VIJFDE, Zijne KONINGLIJKE GEMAALINNE, en Hunne drie VORSTELIJKE KINDEREN, in de luisterrijkſte zegepraal, onder het onophoudelijk vreugdegejuich van het verrukte en dankbare deel des Volks de Hofplaats binnen halen, en Hem in Zijne Erffelijke Waardigheden en Rechten herſteld, zelfs door velen die al hun vermogen hadden aangewend, om Hem en Zijne Desçendenten

ten van dezelven voor altoos te ontzetten. Gedaan was het, met al den onnutten Wapenpraal der *Vrijcorporisten*. Het heen en wederlopen der ongewapende *Sociëteitsleden*; het gezach van derzelver *Bestuurderen*; en de belagchelijke Authoriteit der *Burger Geconstitueerden* nam plotseling een einde. De nieuwlings ingevoerde *Regerings-Reglementen*, en vele andere nog onvoltooide projecten, tot het daarstellen eener *zoogenaamde Vrije Volks-Regering*, werden aan een zijde gelegd of vernietigd. Alle distingueerende *Vrijheidsteekenen* werden haastig weggenomen en onzichtbaar gemaakt. Ja zelfs de *Prachtige Vrijheidstempel* te *Haarlem*, die met zoo vele kosten slechts weinig tijds bevorens opgetimmerd, en met zoo veel eerbieds en genoegen bij velen was beschouwd geworden; jaagde als nu aan deszelfs Bouwers derwijze eene bange vreze aan, dat zij dat trotsch gevaarte, door een groot aantal werklieden, in den vroegen morgenstond met de grootste overhaasting deden slopen, en in minder dan 4 uuren tijds de van een gerukte stukken geheel onzichtbaar maakten. Kortom, in *zeven dagen* was alles te gronde geworpen waaraan men *zeven jaren* gearbeid, en enorme schatten verspild hadt!

Zie daar, in weinige regelen eene korte ineengedrongene schets opgegeven, van de elkander

(als

(als 't ware) verdringende en oogenblikkelijk opeengevolgde gebeurenisſen, die door den intocht des *Pruisſiſchen Legers* veroorzaakt werden! Dat deze plotſelinge verandering, die bijna met de ſnelheid van den Blixem aan alles eene andere gedaante en wending gaf, in de toenmalige geſteldheid der gemoederen van 's Lands Ingezetenen zeer verſchillende indrukken maken moest, zal niemand kunnen betwijffelen: en even zoo zeker is het, dat dezelve op eene verbazend uitéénloopende wijze beoordeeld moest worden, dewijl het eene deel der Natie, 't welk zoo veel euvelmoed en zelfs gevaar voor het leven ondervonden had, die ſpoedig bewerkte Verlosſing als eene Hemelgave, als een zichtbaar bewijs van de bijzondere zorg der Godheid voot dit Land aanmerkte en bewonderde; en dat het ander deel, dezelve als een daad van het ſnoodſte geweld ter onderdrukking van de Vrijheid, en als een middel ter invoering van de onverdraaglijkſte ſlavernij, verfoeide en vervloekte. Dit de ware ſtaat des gevals, *over het geheel genomen*, te dien tijde zijnde, wie gevoeld zich dan niet gedrongen, om met ons vast te ſtellen, dat bij het voortduuren dier zoo zeer contrasteerende denkwijzen, niemand meerder dan WILLEM DE VIJFDE in grooter mate deelen moest, in de nadeelige en rampzalige gevolgen, die zulk eene onge-

luk-

lukkige gesteldheid natuurlijker wijze veroorzaken moesten? En omgekeerd: dat zoo wanneer zij, die door de omwending in hunnen dolzinnigen loop gestuit werden, en alle hunne plannen verijdelen zagen, zich tegen de herstelling niet gewelddadig en roekeloos verzet; maar dezelve bij het gevoel van onvermogen, en het ontvallen van hun voornaam steunpunt, (*Fransche Hulp*) slechts *aangezien* hadden; dat (zeggen wij) als dan zeer veel onheils ('t welk niet ontkent kan worden dat door velen ondervonden is,) zou zijn verhoed geworden? Dat niemand meerder dan WILLEM DE VIJFDE zich daar over hartelijker had kunnen en mogen verblijden, dewijl dit de eenige weg was, om niet alleen Zijn aardsch geluk en dat van Zijn Huis te bestendigen; maar ook om den verwarden toestand der Algemeene zaken, veroorzaakt door de langduurige Troublen, in order te helpen brengen, en tevens de pijnen te stillen, die de kortstondige, maar echter voor velen zeer gevoelige schok der omwenteling verwekt hadden?

Ongelukkiger wijze had dit laatste bij de komst der *Pruisfen* geene plaats: en zie daar het EERSTE *noodlottig gevolg* dat de Herstelling van zaken voor WILLEM DEN VIJFDEN hadt. —— Want hoezeer BRUNSWIJK, door oogenblikkelijk geweld te gebruiken tegen *Amsterdam*, zich *in vier dagen*

tijds

tijds van geheel *Holland* had kunnen verzekeren; daar men Zijne Troupes alomme opwachte en binnenhaalde, en dus op eene blijkbare wijze zich aan Hem onderwierp; zoo werd Hij daar in belet, ten aanziene van de grootste en belangrijkste Stad des geheelen Vaderlands, het machtig *Amsterdam*, hetwelk de Hoofden des Opstands, op de tijding van Zijne aannadering, tot eene algemeene wijkplaats uitgekozen hadden, en binnen welken zij ook in grooten getale van alle zijden waren binnengestroomd. Niet, om dus doende te kunnen partiçiperen in de voordeelen welken uit het ontwerp des HERTOGS, (*om namelijk de onderwerping van deze groote Stad, bij welks behoud geheel Europa, uit hoofde van derzelver uitgebreiden Handel zoo veel belang had, met alle mogelijke menagementen te bewerken,*) voor hun te berekenen en te verwagten waren; (*) maar al-

(*) Om dit gezegde (dat welligt voor sommigen onzer Lezeren wat duister zal voorkomen) nader toe te lichten, zal het zijne nuttigheid hebben, hier te berichten: *dat onder de orders aan* BRUNSWIJK *gegeven, om de Herstelling van Zaken op de allerspoedigste en minst geweldige wijze daar te stellen, zich,* OP INSTANTIEN VAN Z. D. H. *ook deze bevondt: om niet, dan in geval van de uiterste noodzaaklijkheid, met zijne Legermacht binnen Amsterdam te trekken*, om redenen, *dat zulks onberekenbaare gevolgen voor de*

alleen met het onberaden opzet, om zich aldaar, in één punt vereenigd, tegen den Overwinnaar te verzetten, in den valschen waan verkerende, dat zij in staat waren, Hem de voltooijing van Zijnen bijna volvoerden taak, te kunnen betwisten, en zulks ook beproefden, al zou het dan ook den geheelen ondergang dier Stad ten gevolge hebben. Dit zijn daadzaken, die niet te ontkennen zijn, doch welken wij verplicht zijn hier met den vinger aan te

de Stad, en een stremming van den Uitgebreiden Handel der Inwoonderen veroorzaken zoude. — Wie aan de waarheid van dit gezegde twijffelen moge, slaa zijne oogen op het geene aldaar gebeurde, toen die noodzaaklijkheid aanwezig was. Want, niettegenstaande BRUNSWIJK zich van de Stad niet eerder verzekeren kon, dan na dat Hij aan alle de Buitenposten een hardnekkig gevecht geleverd had, zoo maakte Hij geen gebruik van het Oorlogsrecht, om op eene triumphante wijze met zijn Volk binnen *Amsterdam* te trekken; maar liet zich, ten bewijze van zijnen behaalden triumph, alleen vergenoegen, *met het bezetten van de Leydsche Poort, terwijl de massa zijns Volks buiten de Stad bleef.* — Het is zoo, dat velen hebben voorgewend, *dat de* HERTOG *uit* VREEZE *aldaar liggen bleef, zich niet willende in gevaar stellen, om door de veele macht die zich in de Stad bevondt, overweldigd en afgemaakt te worden:* maar dit voorwendsel was valsch. Het geschiedde alleen *op speçiaale last van den Koning van Pruissen*, die tot dien maatregel was overgehaald, *door de instantien en verzoeken van H. D. en K. H. beiden, tot voorkoming van alle onheilen.*

te wijzen, niet om aan de nog in leven zijnde doordrijvers van dat dolzinnig opzet, *onaangename waarheden* te zeggen; maar om door die herinnering onze Lezeren te brengen aan de ware Bronwel, waar uit *alle de nader gevolgde onheilen der Omwenteling;* alle *de Rampen van het dierbaar Vaderland;* en (dat hier ter plaatſe vooral te paſſe komt) *de verjaging van* WILLEM DEN VIJFDEN *uit Zijn wettig Erf- en Vaderland*, en *den ondergang van Zijn Doorluchtig Huis en Geſlacht*, *ondanks deszelfs Rijkdom*, *Oudheid*, *en uitſtekenden Rang* zijn voortgevloeit. Wat men ook ſints de noodlottige intocht der *Pruisſen*, na hun kortſtondig verblijf in de Republiek beweerd hebbe; en zelfs nog tot op den huidigen dag, van de onheilen aan velen bejegend in het midden brengen moge, dezelven alleen toekennende aan den invloed van WILLEM DEN VIJFDEN, of aan die van Zijne KONINGLIJKE GEMAALINNE; het kan bij ons de toets niet doorſtaan, dewijl niet alleen de Geſchiedenis van dien tijd, ons de bewijzen van het tegendeel overvloedig aan de hand geeft; maar wij bovendien dezelve nog nader ſtaven kunnen, door het mededeelen van eenige bijzonderheden aangaande *Zijne* denk- en handelwijze, gehouden op het eerſte tijdſtip der Omwenteling, en in die dagen, toen het zich liet aanzien, dat het

machtig *Amſterdam* en deszelfs omtrek weldra in een bloedig Oorlogstooneel vol jammer en ellende zou kunnen herſchapen zijn.

Plegen wij de Geſchiedenis van die dagen raad, dan levert elk blad een aantal bewijzen op, dat zoodra de *Bezetting van het verlaten* UTRECHT, vergezeld door vele vluchtende Burgers en Vreemdelingen; het DEFENSIEWEZEN te WOERDEN met een talrijk geleide; MAPPA *met zijn vliegend Legertje;* voorts een aantal van de *driftigſte Hollandſche Staatsleden;* en de *Afgevaardigden ter Algemeene Vergadering van de Gewapende en Ongewapende Genootſchappen,* (waar onder zich de grootſte ſtokebranden uit *Delft* en *Vlaardingen* bevonden,) zich binnen *Amſterdam* geworpen hadden; dat (zeggen wij) deze allen zich aldaar vereenigden met de *Burger-Geconſtitueerden*, de *Commisſien der Gewapende en Ongewapende Genootſchappen* en *Societeiten;* met het *Defenſiewezen dier Stad; den Burger Krijgsraad* &c., en dat die allen oogenblikkelijk het beſluit namen, om volſtrekt niet te bukken maar vol te houden, en de Stad tot op het uiterſte te verdedigen, zulks door het aanplakken van Billietten aan alle hoeken der ſtraten bekend makerde, de misleide menigte tevens opwindende met de leugenachtige verzekering, *dat 'er reeds* 60,000 *Franſchen in de*

na-

nabijheid van Dordrecht aangekomen waren, om hun behulpzaam te wezen, wanneer het noodig mogte zijn. Daar nu, om de zoo ſtraks gemelde reden, de *Pruisſiſche* macht van *Amſterdam* verſcheidene dagen lang verwijderd bleef; en de Gezagvoerders in dezelve zich dien tijd ten nutte maakten, om de Stad in ſtaat van defenſie te ſtellen; zoo veroorzaakte dit, dat de HERTOG daar na zijn plan niet volvoeren kon dan ten koste van ſtroomen bloeds. Had BRUNSWIJK de zoo ſtraks genoemde voortvluchtigen, tot voor *Amſterdam* door één of twee Esquadrons van Zijne Husſaren op de hielen doen volgen, zoo dra de Troupes zich van *Utrecht*, *Gorinchem*, *Dordrecht*, en andere Plaatſen verzekerd hadden, de zaken zouden welligt eene geheel andere gedaante verkregen hebben; maar dit deedt Hij niet, nemende te *Alphen* zijn Hoofdkwartier, *uit hoofde van zijnen last, om ten aanzien van Amſterdam alle menagement te gebruiken*, en dit gaf gelegenheid, dat de Hoofden des Werks binnen dezelve, ziende de Stad opgevuld met Militairen en Burgers, alle de *Buitenposten* in allerijl verſterkten. Dat zij den *Muider Zeedijk* lieten doorſteken; de *Sluizen* openden; en voorts den hang aannamen, dat zij, wat 'er ook gebeurde niet zwichten, maar als nu het geſtaakte werk met nieuwen ijver te

Amsterdam wederom opvatten zouden (*). En wat was het gevolg van deze inschikkelijkheid des Hertogs? Dat zij, die zich binnen *Amsterdam* de teugels des Bewinds aanmatigden, de herhaalde opeisschingen tot dadelijke overgave der Stad, op eene verachtelijke wijze in den wind floegen, en wanende onöverwinbaar te zijn, zelfs den spot dreven met de laatste bedreigingen des HERTOGS, namelijk, „ *dat zoo men voor den* 1 *Oc-* „ *tober de Stad niet gewillig overgaf, Hij als* „ *dan*

(*) Hoe zeer het gezegde in den Text bij de Nakomelingschap als een Fabel zal aangemerkt worden, zoo is echter niets waarachtiger. Want niettegenstaande geheel *Holland*, (behalven *Amsterdam*) zich onderworpen had, en tot de oude order van zaken was terug gekeerd, trachten de Hoofdbeleiders aldaar *een soort van Staatsvergadering te houden*, doch konden zulks niet gedaan krijgen. — En wat de *Hoofden der Gewapende Genootschappers* betreft: deze begingen op den 17 *September* nog de stoutheid of dwaasheid, *om hunne vorige Vergadering, op den* 13 *bevorens te Woerden aangevangen, doch op Reçes gescheiden, aldaar te houden, ten einde hunne geweldige maatregelen ten uitvoer te brengen*, zoo als blijkt uit de *Poincten van Deliberatie*, waar uit men kan oordeelen over het voorwendzel van de zoodanigen, die met stijve kaken hebben staande gehouden, *dat zij nimmer eene bedoeling hadden om den vastgestelden Regeringsvorm te veranderen, of den* ERFSTADHOUDER *van Zijnen Zetel te rukken.* — Dat stuk leert juist het tegendeel, en tevens wat zij in den zin hadden.

„ *dan dezelve door eenen generalen aanval op* „ *alle de Buitenposten, door Militaire Macht zou* „ *attacqueeren, en aldus tot onderwerping dwin-* „ *gen.*" Eene bedreiging, die (zoo als bekend is) met het aanlichten van dien rampvollen dag, door de onverzettelijkheid der Hoofdbeleideren, ook volvoerd werdt. En dat helaas! op zulk eene geduchte en bloedige wijze, dat wij die noodlottige gebeurenis ten allen tijde moesten aanmerken *als de oorzaak, waar door de Herſtelling van Zaken door de Pruisſiſche Troupen hatelijk*, en *voor Z. H. noodlottig werdt*, vermits de voltooijing geſchiede ten koste van ſtroomen van dierbaar menſchenbloed van wederzijden, in zeven bange uuren op verſchillende plaatzen in onderſcheidene hardnekkige gevechten vergooten; en ten koste van de Vrijheid veler *Ingezetenen* en *Ouderlooze Wezen*, die gevangen genomen zijnde, buiten hun Vaderland vervoerd werden, om in een krijgsgevangenſchap te moeten zuchten, die met volle recht eene ſlavernij verdiende genoemd te worden. Onheilen en Rampen, die niet nalaten konden aan wederzijden, zoo bij *Aanvallers* als *Verdedigers*, eenen bitteren Wrok en Haat te veroorzaken, vooral in de zielen van allen, welken bij gelegenheid van dat bloedig treffen, hunne *Mannen*, *Vaders*, *Zoonen*, of *Cameraden*

 ver-

verloren hadden, of naar *Wezel* zagen heenen drijven, doch die (wel ingezien, en naar waarheid beoordeeld), alleen veroorzaakt zijn geworden door de zulken, die daar over de hevigste klachten hebben opgeheven, alle die *menschen-elende*, (alleen toe te kennen aan hunne eigene dwaze onberadene en dolzinnige handelwijzen) (*) te

(*) Dat het opzet, *om de Stad Amsterdam tot het uiterste te defendeeren, na dat het overige van geheel Holland in des Hertogs macht, en de* PRINS *reeds* STAATSGEWIJZE *in zijne Eer en Waardigheid hersteld was*, een *dolle* en *dwaaze onderneeming* verdiende geheten te worden, waar van den ellendigen uitslag zeer gemakkelijk te raamen was, zal niemand betwijffelen, die met ons zich eenigsints bekend gemaakt heeft, met den verwarden toestand der Stad in die dagen; en tevens met de Defensie-middelen die 'er voorhanden waren, om tegen een *geoeffend Legercorps* den strijd te beginnen. — Het is zoo, *dat men uit hoofde van de verbittering der Auxiliairen en anderen tegen de Pruisfen, op cenen dapperen tegenstand rekenen kon, en de uitkomst heeft dat ook bevestigd:* maar, *even die zelfde verbittering heerschte ook onder de Pruisfen*, daar zij bij hunnen intocht, in elken *zoogenaamden Patriot* een Duivel meenden te bevechten te hebben, schoon zij spoedig die dwaling bemerkten. Dan, dit deedt de verbittering niet wijken. Het uitstellen van eenen geweldigen aanval dat de HERTOG deedt, stond den grootsten hoop in 't geheel niet aan: DEELS, om dat zij zich verbeelden, *dat zij te Amsterdam komende, het goud en zilver van de boomen zouden kunnen schudden:*

DEELS,

te laste liggende aan WILLEM DEN VIJFDEN en H. K. H., welken, (volgens hun zeggen) *langs een pad besmeurt met Burgerbloed en Tranen, zich van de Hoogste Macht en den Stadhouderlijken Zetel* door

DEELS, om dat zij door dat uitstel *zoo veel dagen en nachten blootgesteld bleven aan de ongemakken van weêr en wind, en bovenal van het water, daar velen hunner moesten campeeren in kuilen die zij aan den voet van dijken en kaden graafden.* — Niemand verdenke ons intusschen, dat wij, dus sprekende, *de door de Pruisfische Troepen werkelijk gepleegde Geweldenarijen aan Personen en Bezittingen*, en bovenal, *de schandelijke Mishandelingen, bij de vervoering der Krijgsgevangene Burgers betoond, eenigsints verschoonbaar achten:* Integendeel, niemand heeft ooit sterker dan wij, die gruwelijke bedrijven kunnen afkeuren en verfoeijen, en dit was ook de oorzaak, waarom wij bij den aanvang onzer GESCHIEDENIS VAN DEN OORLOG, dit geval aanstippende, niet geschroomd hebben te zeggen. „ *Dat wij het „ wegvoeren der Gevangene Nederlandsche Burgers naar „* WEZEL *wreed en schandelijk vonden, wijl die behandeling „ zoo zeer strekte tot een oorzaak van den bittersten haat, „ en niets bijdroeg tot bevoordering van het heil des Vader„ lands.*" Ons nu, zoo wel als toen, overreed houdende, „ *dat het meerderdeel der Gewapende Genootschappers tot „ het verdedigen was aangespoord, door beloften, bedrei„ gingen &c.; beschouwden wij hun altoos veel eerder als „ voorwerpen van beklag, dan van wraak!*" Men zie hier op verder ons gezegde na, *in het* I. DEEL *van dat zoo evengenoemd Werk, Bladz.* 230–232 het welk wij hier niet geheel kunnen overneemen, dewijl wij ons bij het aanwijzen van

door dat alles meester maakten. Een aantijging, die den goedhartigen Vorst tot in het diepst Zijner ziele griefde, en tegen fommigen Zijner vertrouwde Vrienden dikwerf zeggen deedt: „ *dat* „ *het gebeurde in de Environs van Amſterdam,* „ *het genoegen en de vreugde, die Hem de ſpoedige* „ *Herſtelling van de Conſtitutie, en van Zijn* „ *Huis, in de eerſte dagen verwekt hadde, ten* „ *eenenmale vergalde, daar Hij God tot getui-* „ *gen kon inroepen, hoe zeer Hij gebeden en ge-* „ *wenscht hadde, dat 'er aan niemand eenig on-* „ *heil bejegenen mogt, en dat 'er geen droppel* „ *bloeds mogt vergoten worden, maar dat men* „ *alomme het voorbeeld van* UTRECHT *mogt na-* „ *volgen.*" Het is zoo, dat de boosheid fommigen zoo verre vervoerd heeft, dat zij deze en meer andere gelijkſoortige betuigingen van Z. H. opzichtelijk den bekommerden toeſtand van *Amſterdam*, aan *Huichelarij* en *Geveinsdheid* hebben toegekent; ja zelfs, dat anderen hebben durven beweren, *dat H. K. H. de Macht en Rijkdom van Amſterdam te zeer in de oogen ſtak, en dat zij daarom die Stad door Pruisſisch Krijgsvolk* op

van deze voornaame Hoofdbron der ongelukken die WILLEM DE VIJFDE heeft ondervonden, der kortheid bevlijtigen moeten.

op het diepst vernederen wilde; doch wie, die zijn redelijk oordeel en verstand gebruiken wil, zal zoo dwaas zijn om aan zulke gezegden eenig geloof te geven, wanneer hij onpartijdig overweegd, op welk eene wijze WILLEM DE VIJFDE de dankbare gevoelens van Zijn edel hart blijken liet, toen Hij van de wonderbare en zoo zeer onverwachte verlating der Stad *Utrecht*, de zekere berichten ontfing? Waarlijk, de Vorst die zich over het behoud dier Stad zoo zeer verheugde, eenen heimelijken toeleg op den ondergang van *Amsterdam* toe te kennen, is de grootste ongerijmdheid! Laten wij dit gezegde door eenige bewijzen nader staven.

Had WILLEM DE VIJFDE (zoo als wij hier voren opgegeven hebben) sints het oogenblik dat de HERTOG VAN BRUNSWIJK met Zijne Troupes het Territoir van de Republiek betradt, op de zichtbaarste wijze Zijne bekommering doen blijken, over de onheilen die uit eenen hardnekkigen wederstand voor het Vaderland en vele Ingezetenen zouden hebben kunnen ontstaan; en bepaalde Zijne vreze zich bijzonderlijk, bij het lot dat de zoo zeer versterkte, en met meer dan 7000 Gewapende Manschappen opgevulde Stad *Utrecht* in dat geval te beurte kon vallen; dan laat het zich zeer geredelijk vatten, met welk eene verrukken-

de vreugde Hij in den nacht tusſchen den 15 *en* 16 *September*, de eerſte en zekere tijding ontfing, op welk eene wijze de *Rhijngraaf* VAN ZALM met zijne onderhorigen, en alle de voornaamſte Hoofden des Opſtands, in de grootſte confuſie die Stad ontruimd en verlaten hadden, en welke tijding van oogenblik tot oogenblik door meer andere lieden uit die Stad komende, bevestigd werdt. Zeker aan ons zeer wel bekend *Utrechts Burger*, die geduurende de bange dagen dat het geweld binnen UTRECHT op den throon zat, zeer dikwijls, niet zonder groot gevaar van ontdekt, en als een Spion behandeld te worden, berichten aan Z. H. had overgebragt van den toeſtand der Stad, was mede eene van de eerſte boodſchappers dier goede tijding, en het is op diens getuigenis, en dat van anderen, die zich mede in dien nacht derwaards geſpoed hebben, dat wij hier eenige trekken kunnen opgeven, waar uit des Prinſen dankbaarheid aan God, voor de ongeziene uitredding dier gefolterde Stad ten duidelijkſten is op te merken. „ *Is 'er geen bloed geſtort? Hebben* „ *'er geen Mishandelingen aan Perſonen of Be-* „ *zittingen in de laatſte oogenblikken van ver-* „ *warring en vertwijffeling plaats gehad? Hebben* „ *de Vluchtenden geene beletſelen van de bevrijde* „ *Burgers ondervonden?*" Deze en ſoortgelijke vra-

vragen hoorde men Hem zelfs bij herhaling doen. En daar men Hem op dezelven de gunstigste antwoorden geven kon, dewijl 'er niets van dat alles, maar alleen *eene groote verwarring onder de Gevluchtenen onderling*, bij de verlating bespeurd was, zoo merkte Hij dat alles aan, als een bewijs van het Goddelijk Albestuur ten beste van de Stad en van alle brave Ingezetenen, die sints eenen geruimen tijd in de grootste bekommering verkeerd hadden. Zeker Offiçier, niet zonder drift zijne gevoeligheid doende blijken, *dat men geen ééne van de voornaamste doordrijvers het vluchten belet, of in verzekerde bewaring genomen had*, zoo veroordeelde de Vorst dit zijn bestaan, zeggende: „ *Waar toe zou zulks gediend* „ *hebben? Laten wij, daar de Hemel het aange-* „ *vangen Herstellingswerk zoo merkbaar bespoe-* „ *digd en begunstigd, om geene beletselen wen-* „ *schen, maar veel eer ons verblijden, dat zij,* „ *voortgedreven door een beschuldigend geweten,* „ *ons oogmerk begunstigd hebben. Laten wij toch* „ *alle wraak uit onze zielen trachten te ver-* „ *bannen! Gehoor aan driften te geven, is altoos,* „ *maar bijzonder bij dit onverwacht Evenement* „ *schadelijk.*" — Toen de Vorst, eenige uuren na de bezetting der Stad door Eed en Plicht getrouw geblevene Militairen, in eigen Persoon al-

aldaar aankwam, en in oogenſchouw nam, op welk eene wijze alle de toegangen der Stad, en den geheelen omvang van deszelfs wallen verſterkt, en met een menigte van *Geſchut* voorzien waren; dat 'er een overvloed van *Ammunitie* en *Levensmiddelen* voor de hand was; en dat de weggevluchte Geweldenaars dat alles in de loop gelaten hadden, *zonder zelfs één éénig ſtuk Geſchut alvorens te vernagelen of onbruikbaar te maken;* deedt Hij Zijne verwondering en dankbare erkentenis voor de blijkbare zorge des Hemels, tot behoud van de Stad en deszelfs Inwoneren, niet minder blijken, dan eens door te zeggen: „ *Gewis hier* „ *is Gods vinger duidelijk te beſpeuren!*" Dan eens door deze opmerking: „ *Wie nu nog aan* „ *het gebeurde in vroeger Eeuwen met het Aſſy-* „ *riſche Leger voor Samaria moge twijffelen, ko-* „ *me hier, en erkenne de waarheid van het gewijd* „ *Geſchiedverhaal!*" Dan wederom eindelijk, (om hier niet alles wat ons aangaande des Prinſen voortreffelijk gedrag in die oogenblikken is bekend geworden, op te geven,) vragende: „ *Wat zou* „ *'er toch van deze Stad anders dan eene puin-* „ *hoop geworden zijn, wanneer den gevluchten* „ *Rhijngraaf, ingeval 'er een attacque op deze* „ *Stad ondernomen was geworden, gebruik had* „ *willen maken van de middelen van Defenſie die*

„ *hij*

„ *hij in zijne macht had? Wanneer hij door* „ *min lafhartige voorwerpen dan hij, belet ge-* „ *worden ware, om zijn verraderlijk Plan tot op* „ *het laatste oogenblik bedekt te houden en ten* „ *uitvoer te brengen? — Of wanneer de Hoofden* „ *des Opstands hun openlijk gedeclareerd voorne-* „ *men hadden trachten te reälifeeren? Want in* „ *dat geval had het bij geene kortstondige verde-* „ *diging tegen eenen brusquen aanval gebleven.* (*) Ge-

(*) De PRINS bedoelde, dit zeggende de Resolutie, die de *gezamentlijke Officieren van de Utrechtsche Schutterij* op den 23 *Julij* namen, en aan het *Defensiewezen* (in geschrifte *onderteekend door hunnen Secretaris, den Advocaat* Mr. J. A. VAN DER SCHAAF,) deeden toekomen, niet minder behelzende dan deze afgrijsselijke Declaratie: „ *dat zij,* „ *ter gerustftelling van de Burgerij geresolveerd hadden,* „ *gelijk zij resolveerden bij dezen, om aan de Heeren* „ *van het Defensiewezen te verzekeren, dat zij gezamentlijke* „ *Officieren, van geene Overgave of Capitulatie van de Stad* „ *weten of hooren zouden,* VOOR DAT ALLES VERNIELD EN „ PLATGESCHOTEN, EN ER NIETS DAN PUINHOPEN VOOR DEN „ VIJAND ZOUDEN OVERIG ZIJN." — Daar verder bijvoegende: „ *Dat zij vastelijk vertrouwden, dat het Defensiewezen ook* „ *alles zoude aanwenden, en in tijds werkstellig maken, om* „ *niet alleen de Stad en hare moedige Burgerij; maar ook* „ *alle haare brave en getrouwe Burgerlijke en Militaire* „ *Hulptroepen, aan geene onzekere Resolutien of Contrarie-* „ *Orders, in zulk een geval te exponeeren; maar zodanig* „ *gebruik van deze hunne Resolutie en Declaratoir zoude* „ *ma-*

Gezegden, die duidelijk te zien geven, dat Willem de Vijfde op dien gedenkwaardigen Verlossingsdag, niet alleen geene wraakzucht over het Hem aangedane onrecht blijken deedt; maar dat Hij zich bovendien nog bezorgd toonde, over het lot van de voornaamste bedrijveren der zoo lang gepleegde Geweldenarijen, op die wijze aan alle ware beminnaars van het Vaderland, en bijzonder aan

„ *maken, als het Defensiewezen zoude nodig oordeelen; ten*
„ *einde 'er noch in het Politicke, noch in het Militaire,*
„ *eenige de minste bedenking mogte overblijven, om de Stad*
„ *Utrecht tot het laatste oogenblik manmoedig te verdedigen,*
„ *en des noods, wanneer 'er geene redding meer overschie-*
„ *ten mogt*, ALS DAN NOG LIEVER DE STAD DOOR DE OVER-
„ SCHIETENDE MANSCHAPPEN AAN VIER HOEKEN IN DEN BRAND
„ TE STEEKEN, *eer men voor Binnenlandsche Dwingelanden*
„ *(die niets dan woede en wraak op al wat Vrijheid minde*
„ *ademden) zoude moeten succumbeeren.*" — Eene bedreiging, waar van de zekere volvoering, in den *Stadskelder* en andere broeinesten van de bejammerenswaardige Tweedracht, door de opgewondene blinde werktuigen des Gewelds van alomme bijéén gebragt, onder het zwelgen van Wijn en Sterke Dranken, en gepaard met de ijsselijkste Vervloekingen en de ligtzinnigste Eden, bezworen wordt. — Dit het geval in die dagen geweest zijnde, wie ziet dan niet, hoe juist en gegrond de betuigingen en aanmerkingen van Z. H. waren, toen het bleek, hoe deze gewaande Helden, zich door eenen vreemden Gelukzoeker hadden laten bedotten, daar Hij de Stad ruimde zonder eene musketschoot te doen.

aan Zijne openbare Vereerers, eene treffende les gevende, om zich van alle wederwraak tegen de zoodanigen te onthouden, en dus doende Zijn voorbeeld in het vergeven van misdrijven, zelfs aan Zijne bitterste Vijanden na te volgen, en zich over het nieuwverworven heil te verheugen. — Dan, hoe welmeenend en hartelijk de goede Vorst zulk een betamelijk gedrag van de verloste en bevrijde Natie begeerde en verwachte, de gebeurenissen leerden op vele plaatsen, en zelfs in den *Haage*, dat Zijn edel voorbeeld, bij velen *die zich bij uitstekendheid Zijne Vrienden noemden, eene geheel tegenstrijdige uitwerking deedt.* Een gedrag, dat wij als *het* TWEEDE *noodlottige gevolg* der Herstelling van Zaken voor WILLEM DEN VIJFDEN te beschouwen hebben.

Naauwlijks was de dageraad der Verlossing van het ongelukkig Vaderland aangelicht, pas was de Zon der ware Vrijheid zoo heuchlijk over hetzelve opgegaan, of de vreugde die WILLEM DE VIJFDE daar over, *meer dan iemand der Inwoneren gevoelen moest*, werdt verdrongen door de smert, welke het bot vieren van vele driftige IJveraars aan hunne opgeruide Hartstochten, aan Hem veroorzaakte, zelfs reeds toen Hij nog te *Utrecht* zich onledig hieldt, om aan den verwarden toestand van zaken aldaar, eenen eenigsints ge-

geregelden loop te bezorgen. De dadelijke *aanmarsch der Pruisſen*, zoo op den duur ontkend; de van uur tot uur inkomende berichten aangaande de *ſnelle voortgangen* die zij allerwege n maakten; en bovenal de tijding van *het verlaten van Utrecht*, ſtrekten aan vele Haagſche Ingezetenen, die ſints het vertrek der ERFSTADHOUDERLIJKE FAMILIE in hunnen Handel of Bedrijf aanmerkelijke ſchade; of, door de willekeurige maatregulen van de Poliçie, en die der *violente vervolgzieke Leden van het Haagſche Vrijcorps* ondervonden hadden, tot even zoo vele ſeinen, om op hunne beurt als nu het geledene onrecht aan de bedrijveren t'huis te zoeken, daarin nagevolgd wordende door velen van het laagſte gepeupel, die op de onſtuimigſte wijze in den *Haage* ijverden voor de nu bovenwentelende Partij, eerst door het toewerpen van *ſcheldnamen* en *verguizingen*, en weldra door *feitelijke aanrandingen van* de voornaamſte bij hen gehaatte *Perſonen*, en het bedreigen van hunne *Bezittingen*; en daar na, door het woest en onſtuimig *afeisſchen van hunne Wapenen*, gepaard gaande met het indringen in zeer vele huizen. Handelingen, die door den *Grave* VAN RHOON en anderen tegengegaan werdende, de ontzinde menigte vervoerde, om zich in aanmerkelijken getale naar *Delft* te begeven, alwaar zij

zij aan de huizen van velen der aan ons bekend gewordene Hoofden des Opstands en anderen, de grootste ongeregeldheden en geweldenarijen pleegden. Een bedrijf, dat Z. H. bij Zijne komste in den *Haage*, op den 20 *September*, met leedwezen en verontwaardiging vernam, doende aanstonds eene Waarschouwing afkondigen, waar bij Hij elk ten sterksten aanbeval: „ *aan niemand* „ *wie hij ook zijn mogte, eenig molest of bele-* „ *diging aan te doen, verbiedende een ieder zich* „ *aan feitelijke aanranding van Personen en* „ *Huizen schuldig te maken, hen gelastende,* „ *zich zorgvuldig te onthouden van alles wat te-* „ *gen de Wetten en Placaten strijdig was: met* „ *verklaring, dat alle daden, welken tegen deze* „ *Zijne Waarschouwing en Declaratoir strijdig* „ *mogten bevonden worden, Zijne hoogste indigna-* „ *tie en verontwaardiging verwekken zouden.*" Dan, die maatregel hadt de bedoelde uitwerking niet; want de hollende menigte toom en breidel op den nek nemende, nam die Waarschouwing zeer euvel op, en bleef in weerwil derzelver, volhouden in het beledigen van Personen en Bezittingen, met de sterkste verzekeringen voorwendende, *dat de Genootschappers nog een menigte van Geweren, en zelfs Stroppen en ander Moordtuig in hunne huizen verborgen hielden, alleen*

om langs dien weg hunnen moed te koelen. — „*Welk* „*eene bitterheid wordt door dat alles mij niet aan-* „*gedaan! Hoe grieft het mij dat zulks thans* „*plaats heeft! Ik wil en beveel op de ernstigste* „*wijze, dat 'er een einde aan zoo veel moetwil* „*gemaakt worde!*" Dit waren de gezegden die men *Z. H.* dikwijls in die dagen hoorde uiten; doch het gemor en ongenoegen bleef aanhouden, waarom Hij te rade werdt, om eene Commissie bestaande uit vier Personen, zijnde twee Ministers van het *Hof van Holland*, en twee van de *Magistraat van den Hauge* te benoemen, om op eene legale en bescheidene wijze, in de aangewezene suspecte Huizen onderzoek te doen; doch met geen ander gevolg, dan dat die beschuldigingen bevonden werden, van alle grond ontbloot te zijn. Het is zoo, dat na het herhalen van straf-bedreigende Publicatien, den storm der driften bij velen allengs tot bedaren kwam; maar het is niet minder zeker, dat velen van hun, die eenig geweld van den woesten hoop in meerder of minder mate ondervonden hadden, in den valschen waan bleven verkeren, dat hun dat geleden onheil, alleen door de *oogluikende toelating van den* STADHOUDER *bejegend was*, en dat, wanneer de zaken binnen de Stad *Amsterdam* door den aanmarsch der *Franschen*, eerlange eene gunstige wending mogten

ten verkrijgen, zij als dan zich daar voor eene geduchte ſatisfactie zouden weten te bezorgen. Een denkbeeld, dat bij duizenden te dien tijde, ondanks die groote Stad wel ſpoedig bukken moest, zulk eenen diepen indruk in de zielen gemaakt heeft, dat een tijdverloop van zeven jaren ontoereikend bevonden is, om hetzelve uit te wisſchen, waarom wij deze wraakzuchtige pogingen van vele doldriftige ijveraars voor het *Huis van Oranje*, altoos beſchouwd hebben, als eene der ongelukkigſte gevolgen die de Herſtelling van Zaken voor WILLEM DEN VIJFDEN veroorzaakt heeft (*).

Bij

(*) Het zou de grootſte ongerijmdheid zijn, wanneer wij de *ſchandelijke mishandelingen aan Perſonen en Bezittingen*, ten tijde van de *Herſtelling der Conſtitutie* aangericht, verkleinen of verbloemen wilden: Integendeel, wij erkennen, *dat dit teerloos bedrijf maar al te veel plaats had*: doch wij beſchouwden zulks als een bewijs voor de gegrondheid der beſchuldigingen, die vele Buitenlanders in vroeger dagen aan de geringe en lage Clasſe des Nederlandſchen Volks, (namelijk dat zij *Muitzuchtig en Plonderziek was*) hebben te laste gelegd. Immers, de Geſchiedenis van alle tijden heeft zulks geleerd; en dat het in 1787 ook gebleken is, heeft de droeve ervaring bevestigd. Maar, het is naar ons inzien, de grootſte onrechtvaardigheid, om die gruwelen, aan een Vorst zoo als WILLEM DE VIJFDE was, te laste te leggen, zoo als men openlijk heeft gedaan. Dit te beletten of ri-

Bij deze twee opgenoemde omstandigheden, bij de noodzaaklijk gewordene Herstelling van Zaken, (*bijzonder voor Z. D. H. noodlottig, omdat het beletten derzelven buiten den kring van Zijn vermogen lag;*) moeten wij nu eene DERDE omstandigheid voegen, waarin niet alleen WILLEM DE VIJFDE, maar ook H. K. H. zich meer *werkdadig* betoonen moesten, en ook betoond hebben, uit welken hoofde dezelve voor HEM *en* GEHEEL ZIJN HUIS geen mindere onheilen dan de beiden voorgaanden berokkend heeft. — Behoeven wij hier aan een opmerkend Lezer met veel omslag van woorden te beduiden, wat wij dus sprekende op het ooge hebben? Wat anders, dan *de onvermijdelijke buitengewone verwijdering, of Remotie*

rigoureus te keer te gaan, oordeelden wij altoos de plicht van de *plaatselijke Authoriteiten* te zijn, en wanneer dezen zich daar in niet slap of lashartig betoonden, was het oproer doorgaans spoedig gestuit. Daar dit niet kan wedersproken worden, is men dan niet verplicht, om de *Plunderingen* en *Mishandelingen*, die in de 3 eerste maanden na de *Herstelling der Revolutie* zijn aangericht, te moeten toeschrijven aan de slapheid en lashartigheid van hun die als nog het bestuur van zaken uitoeffenden? En wie waren dit? *Niet het Oranjebestuur*, zoo als men stoutelijk verzekerd heeft, want dat bestond niet, voor in de maanden van *Februarij*, *Maart* en *April* van het jaar 1788.

tie van een groot aantal Regeringsleden, die zich bevorens in den loop der zoo hoog opgedrevene Twisten en Verdeeldheden, door de gewelddadigste Voordrachten en Bedrijven, op de openlijkste wijze hadden bekend gemaakt, als bittere Vijanden van den STADHOUDER, *en Ondermijners van den vastgestelden Regeringsvorm, om in deszelfs plaats eene andere, meer strokende met hunne bijzondere belangen en inzichten, op eene onwettige wijze door te drijven.* Eene Remotie en buitengewone Verandering, die geenzins (zoo als de ondervinding geleerd heeft,) als een bewijs van Wraakgezindheid in de beide VORSTELIJKE ECHTGENOOTEN behoord aangevoerd te worden; maar die, en, om den aart der voormalige begrippen van de zoodanigen aangaande de CONSTITUTIE; en, om het langdurig toelaten en aandeel nemen in het mishandelen en verderven van den ERFSTADHOUDER, onvermijdelijk geworden was, zoo dra de laatsgenoemde vrij en onverlet in *Holland* kwam, en in Zijne Hooge Rechten en Waardigheden, door een vrijwillig genomen Staatsbesluit was hersteld geworden: door welke gebeurenis, de minste begeerte om *Continuatie*, (zelfs aan hunne zijde,) als eene ongerijmdheid beschouwd moest worden, gesteld zijnde, (des neen) dat zij van de waarheid hunner betuigingen, aangaande de

de zuiverheid hunner bedoelingen, en de wettigheid hunner voormalige bedrijven, op de beste gronden zich hadden kunnen en mogen verzekerd houden. Zoo lang derhalven, als de *Herstelling der oude Regeerwijze en des* ERFSTADHOUDERS, *in Zijne Wettige en Erffelijke Waardigheden*, voor hun geen ander gevolg had, *dan de verwijdering van de Regering des Vaderlands;* en zoo lang niemand hunner, *door den* STADHOUDER, of *door Zijne* GEMAALINNE, in *Persoon* of *Bezittingen* door het vorderen en bewerken van Crimineele Procedures, is geincommodeerd geworden; zoo lang vermogt men in redelijkheid *die verwijdering van het Bewind* niet aanvoeren als een schreeuwend onrecht, en een onbetwistbaar bewijs van de Heerschzucht van de beiden VORSTELIJKE ECHTGENOOTEN, zoo als van dien tijd af, en vervolgens door de Vijanden van het *Huis van Oranje* is voorgewend geworden. Dan, hier rijst nu de groote vraag: *Of* Z. D. H. *of de* PRINÇESSE *te dien tijde door Daadzaken bewijzen voor de waarheid dier beschuldiging gegeven hebben?* Laten wij deze gewichtige vraag, door een overzicht van het gebeurde in die dagen beantwoorden, en wel in de *eerste plaats*, ten opzichte van het grootste struikelblok, namelijk *de Satisfactie door H. K. H. gevorderd:* om daar na in de

de *tweede plaats*, eenigzints meer uitvoeriger de Handelwijze van WILLEM DEN VIJFDEN in het ware licht te beschouwen (*).

Wanneer men het gedrag van H. K. H. (ontegenzeggelijk door de uitkomst der zake gestaafd en bevestigd,) onpartijdig beoordeeld, dan was Zij ge-

(*) Het zal welligt den een of ander van onze Lezeren, eenigzins verwonderen, dat wij bij het vermelden van dit belangrijk gedeelte der *Lotgevallen van* WILLEM DEN VIJFDEN, gewag maaken, *van het werkelijk aandeel dat* MEVROUW DE PRINCESSE, *bij het herstel van de* CONSTITUTIE *ten jare* 1787 *in de publicke zaken nam.* Dan, wij oordeelden het gedrag dier VORSTINNE hier niet onaangeroerd te moeten laten, EENSDEELS: om dat alles wat Zij daar in verrichte, *in een onmiddelijk verband stond, met de denk- en handelwijze van Haren Doorluchtigen Gemaal.* En ANDERDEELS: om dat de onverzoenbare Tegenstanders van WILLEM DEN VIJFDEN, op de driftigste wijze beweerd hebben, en nog beweren, *dat aan de opstokingen van H. K. H. zijn toe te kennen, alle de onheilen, die na de buitengewoone verandering der Regeringen, zoo* GEWESTELIJKE *als* PLAATSELIJKE, *door sommigen ondervonden zijn.* — Zoo die aantijging, H. K. H. te laste gelegd, eenigen schijn van waarheid had, zou men dan de bondigheid derzelver niet hebben moeten bespeuren in Haar eigen gedrag, toen men aan Haar vroeg: *Wat begeert Gij? Op welk eene wijze wilt Gij den Hoon U aangedaan, geboet hebben?* — Geen wraak te begeeren, als men de macht heeft om die te betonen, heet bij ons Deugd.

geheel en al afkerig van alles wat naar Wraakbetooning geleek. Was 'er ooit een tijdstip waar in Zij het tegendeel had kunnen aan den dag leggen, het was zeker op den 8 *October* 1787, toen de *Staten van Holland* (dezelfde Vergadering derhalven, die zich zoo zeer tegen H. K. H. bezondigd hadt) eene Commisfie uit hun midden, (waar onder zich ook de *Raadpenfionaris* VAN BLEISWIJK bevondt,) aan de PRINÇESSE afzonden, om te vernemen *hoedanige Satisfactie Zij begeerde?* Dan, in ftede van wraak te vorderen, gaf Zij, *niet zonder het Advis van Haren Gemaal ingenomen te hebben*, en wel *in geschrifte*, dit volgende ten antwoord: „ *Verre van* „ *niet geraakt te zijn over het lot van hun, die* „ *voor de Autheurs en Medewerkers moeten ge-* „ *houden worden, gevoele ik eenen waren afkeer* „ *van alle eigenlijke ftrafoeffening over veronge-* „ *lijkingen Mij in Perfoon aangedaan. Mijne* „ *aankleving aan de belangen van dit Land,* „ *benevens Mijne achting voor eene Vrije Natie,* „ *doen Mij niets vuriger verlangen en wenfchen,* „ *dan door dadelijke blijken, de ware gevoelens* „ *van Mijn hart nader open te leggen, en zoo* „ *veel de Billijkheid en 's Lands Welzijn kunnen* „ *toelaten, het lot der fchuldigen te verzachten.* — „ *En alzoo het geheel buiten Mijne bedoeling is,*

„ *om*

„ *om Mij tegenwoordig over zaken uit te laten,* „ *waaromtrent de Justitie zoude mogen oordee-* „ *len, naar de Wetten van den Lande een ge-* „ *rechtelijk onderzoek te moeten doen, zal Ik,* „ *ten blijke hoe vreemd Ik ben van eenig verlan-* „ *gen, om de Eer of Goederen, en vooral niet het* „ *Leven van de voornoemde Autheurs en Bewer-* „ *kers te zien aangetast; ten hunnen opzichte* „ *Mij veel eerder daar toe borneeren,* DAT ZIJ „ VOOR ALTOOS VERWIJDERD BLIJVENDE VAN „ MIJN HOF, ZULLEN ONTZET WORDEN EN BLIJ- „ VEN VAN ALLE POSTEN VAN REGERING EN „ BEWIND, *ten einde het Publiek, hetwelk in Mij* „ *mede beledigd is, ten vollen zij gerust gesteld,* „ *dat voortaan geene nieuwe exçessen en moeije-* „ *lijkheden aan den Lande, of aan de alge-* „ *meene Vrijheid en Zekerheid door hun zullen* „ *kunnen worden toegebragt. &c.*" De Commissie dit antwoord aan de Staten overbrengende, zoo stelde hetzelve wel velen gerust voor de gevolgen, welke het gebeurde van vroeger dagen zoude hebben kunnen naar zich slepen; doch men bleef als nog onkundig, *hoe vele en welke Personen H. K. H. van het Bewind begeerde ontzet te hebben?* Weshalven bij de Vergadering besloten werdt, de Commissie ten tweedenmale naar de Vorstinne af te zenden, om van Hare intentie,

 door

door het opgeven van de namen en qualiteiten der bedoelde Perſonen nader te worden geinformeerd. En waar kwam alles op neder? *Op de verwijdering van alle Posten van Bewind, van ſlechts* 18 *Perſonen, die zich door hunne voorſtellen en handelingen*, (wat men ook beweren moge) *niet alleen tegen H. K. H., maar ook tegen den Staat, op eene verregaande wijze vergrepen hadden.* Zie daar, wat H. K. H. van de Hoofdbeleiders van alles wat bevorens gebeurd was, bij wijze van *Satisfactie* eischte, en genoegzaam oordeelde; voor het Haar aangedaan *Affront*; voor alle de *hoonende en violente Voordrachten, Adyzen*, en *Reſolutien*, ten aanzien van Z. H. gedaan en genomen; voor het *willekeurig gebruik maken van 's Lands Finantien, Land* en *Zeemacht, Sluizen, Dijken, Magazijnen*, en *Arſenalen*; en eindelijk, voor het *beramen, bevoordeeren*, en *doorzetten van eene roekeloze Defenſie*, waar door ſtroomen van dierbaar Menſchenbloed vergoten, en ontelbaar vele Ingezetenen van hunne Vaders, Mannen en Zoonen, voor altoos waren berooſd geworden.

Dit zijn geene losſe en als in het wilde daar heenen geworpene beſchuldigingen, maar DAADZAKEN, die niet ontkend kunnen worden dat bedreven zijn. En dit zoo zijnde, verdiende dan de

de bloote voordering van H. K. H., *dat zij, die aan dat alles den eersten toon gegeven hadden, van hunne Posten verlaten mogten worden*, als een bewijs van *Wraakzucht* en *Despotisme* aangemerkt te worden? Had zij *verantwoording van het verrichte* gevraagd: of, hadden deze van hunne Ampten verlatene Personen naderhand deswegens *Crimineele Procedures* moeten ondergaan, de aantijging had eenigen schijn, door te vooronderstellen, dat die *Procedures* op instantien van H. K. H. of van den STADHOUDER geëntameerd waren: maar van zoo iets, is zelfs geen schaduw te vinden, dewijl zich alles *bij hunne verwijdering* bepalen bleef, en niemand hunner, *zelfs de schuldigsten*, daar over eenige onaangenaamheden ondervonden hebben, zelfs toen de laatstbedoelden, door hunne *schoorvoetende*, en *alzins gebrekkige overgifte van Chartres*, en *Verantwoording van den gebruikten schat van f 762,000 Guldens*, maar al te veel gelegenheid tot *Crimineele Procedures* gaven. Doch dit bleef achter, en men nam de *geproduçeerde Stukken*, en ook de *Globale Balans van Ontvang en Uitgaaf van den verspilden schat*, (die zelfs niet eens behoorlijk door de *Rendanten* onderteekend was,) hoe onvolledig en gebrekkig dezelven ook mogten zijn, aan, voor het geene zij waren. Eene dispositie, die ons

en

en velen verbaasden, en aan anderen, die over bedrijven van oneindig minder belang, met Boeten en andere Straffen, te *Utrecht* en elders geincommodeerd zijn geworden, de billijkste reden tot beklag gegeven heeft. (*)

Daar dit de ware toedragt dier zoo veel kwaad bloed gezet hebbende gebeurenis, (*grootdeels veroorzaakt, op de begeerte des Konings van Pruissen*) geweest is, zoo laten wij aan het oordeel van elk onzijdig Lezer gerustelijk de uitspraak over, of H. K. H. en WILLEM DE VIJFDE, geene wettige redenen hadden, om zich te beklagen over de naspraak die beiden deswegens zoo vele jaren ondervinden moesten, van allen, welken de 18 op die wijze gedemitteerde Personen, als slachtoffers van de Stadhouderlijke wraak hebben aangemerkt? — Dit weinige zij genoeg, aangaande de *Satisfactie* door H. K. H. in die dagen bijzonder gevoorderd en aan Haar toegestaan. Laten wij nu, in de *Tweede Plaats*, overwegen, de naspraak en verdere nadeelige gevolgen die WILLEM DE VIJFDE na de Herstelling van Zaken, uit hoofde van de *buitengewoone Verandering van alle Collegien van Regering, zoo Gewestelijke als Stedelijke, over de gehee-*

(*) Zie wegens dit onderwerp, eenige belangrijke bijzonderheden, in de BIJLAGE geplaatst achter deze X. *Afdeeling*.

heele uitgestrektheid des Vaderlands, heeft moeten ondervinden.

Onder de gunstige omstandigheden en blijde vooruitzichten, die de goede Vorst ten jare 1766 bij de aanvaarding Zijner Hooge Waardigheden opmerkte, en menigmalen als een uitstekend gunstbewijs des Hemels, ten aanhoore van Zijne Vrienden met dankbaarheid erkende, was geene van de minste, dat Hij het Roer van den Staat ter hand nemende, in een tijd dat de Republiek *Vrede van buiten*, en *Rust van binnen* genoot; zich in onderscheiding van de meeste Zijner Doorluchtige Voorvaderen bevrijd zag van het *buitengewoon veranderen der Regerings-Collegien:* een in de daad hatelijk en moeijelijk hulpmiddel, dat WILLEM DE EERSTE, MAURITZ, WILLEM DE DERDE, en WILLEM DE VIERDE allen gebruiken moesten, uit hoofde van 's Lands benarden toestand naar buiten, en de twisten en oneenigheden die hetzelve inwendig verscheurden; doch dat ook voor allen, de eene meerder, de andere minder, onaangename gevolgen veroorzaakte, en veroorzaken moesten, dewijl *aan de eene zijde* zeer velen, welken bij die gelegenheden van hunne Posten verlaten werden, met *eenen heimelijken wrok tegen den Stadhouder*, (die zij als de eenige oorzaak van hunne Remotie aanmerk-

merkten) vervuld werden; en *aan den anderen kant*, bij dezen eene *Wangunst* en *Jalouzij* tegen de aangeblevene en nieuw aangekomene Leden van Regering deedt geboren worden. Uitwerkfelen, die in vroeger dagen, als ftrekkende tot groot nadeel van 's Lands algemeene belangen, door WILLEM DEN VIJFDEN waren opgemerkt, en de oorzaak opleverden, dat Hij na het aanvangen der Twisten geduurende Zijn Bewind, menigwerven den wensch flaakte, *dat de Hemel het Vaderland ten allen tijde behoeden wilde, voor zoodanige Evenementen, die ook Hem in de verplichting zouden kunnen ftellen, om van dat noodlottig hulpmiddel gebruik te moeten maken.* Dan, hoe dikwijls, hoe ernftig en welmeenend de goede Vorst zulks wenschte en begeerde, de ondervinding leerde, dat Hij na een 21 jarig Bewind, zich in de onvermijdelijke noodzaaklijkheid gefteld zag, om even als Zijne Prædeçesfeuren, van dat middel gebruik te moeten maken. Een maatregel, die buiten alle bedenking toen meer dan ooit allernoodzaaklijkst was. Die, oppervlakkig befchouwd, eene ftrekking had om de *Herftelling der Conftitutie* te confolideren, en WILLEM DEN VIJFDEN van het herkregen Bewind, en tegen nieuwe aanflagen ter ondermijning van Zijn Gezach en Waardigheden, te waarborgen en te verzekeren;

ren; doch die met dat alles, al aanſtonds na dat dezelve ten uitvoer begon gebragt te worden, van eene vierkant ſtrijdige uitwerking voor beiden bevonden is geworden, derwijze, dat wij niet ſchromen te zeggen, *dat men, niet aan dien maatregel op zich zelven beſchouwd;* maar *alleen aan de wijze waarop dezelve bewerkſtelligd wierdt*, alle de onheilen, die WILLEM DE VIJFDE, en met Hem de CONSTITUTIE en het GEHEELE VADERLAND in het vervolg hebben moeten ondervinden, hebbe toe te ſchrijven. En niet alleen dit, maar wij moeten (willen wij de waarheid hulde bewijzen) daar nog bijvoegen: dat wij, na alles wat wij betreffende die *buitengewone Regeringsverandering*, als onder ons oog zagen gebeuren, en daar van bij een naauwkeurig onderzoek van elders zijn te weten gekomen, geen ander beſluit hebben kunnen opmaken, dan dit: *dat Z. H.* (ondanks Zijn goed hart) *niet vrij te pleiten zij, van zelfs aanleiding tot den noodlottigen uitſlag dier Remotie gegeven te hebben.* Niet (zoo als de laster Hem heeft aangewreven) door het geven van orders of wenken aan de daar toe door Hem benoemde Perſonen, om door die Remotie Zijne wraak aan Zijne Vijanden te doen gevoelen; maar veel meer, *door de ongelukkige keuze die Hij ten aanziene van ſommigen dier Gecommitteerden*

deedt;

deedt; vermits na het volvoeren van hunnen last, voor elk opmerkzaam en onbevooroordeeld beschouwer van hunne handelwijzen daar bij gehouden, ten duidelijkſten gebleken is, dat zij daar bij, de allezins noodzakelijke MENSCHKUNDE, BEDAARDHEID VAN ZIEL, AFLEGGING VAN ALLE SCHADELIJKE DRIFTEN; *en eindelijk,* DE ALLERSTIPTSTE ONZIJDIGHEID, *ten aanziene van alle Perſonen die zij hun afſcheid gaven, of continueerden, en op nieuw aanſtelden, niet behoorlijk in acht genomen hebben.* Wij gevoelen en bekennen, dat dit gezegde in ſommiger ooren zeer ſchor klinken zal; en wij vermoeden maar al te zeer, dat het onder de oprechte Hoogſchatters en Vereerers der Nagedachtenis van den nu overledenen Vorst, niet ontbreken zal aan zulken, die deze berispende aanmerking ten Zijnen opzichte in ons wraken zullen; maar hoe de eene zoo wel als de andere daar over ook denken mogen, wij vinden ons bij deze gelegenheid verplicht, om over dat belangrijk en gewichtig onderwerp, *alzoo*, en *niet anders* te mogen denken en ſpreken, dewijl het zoo evengezegde, niet alleen ſteunt op het geene wij zelven in die dagen hebben waargenomen, of door geloofwaardige berichten van elders zijn te weten gekomen; maar ook, om dat wij verſcheidene bewijzen onder ons

oog

oog gekregen hebben, waar uit blijkt, dat Z. H. zelve edelmoedig en cordaat genoeg was, om te erkennen, *dat de Commisſien niet overeenkomſtig Zijne ware bedoelingen en oogmerken gehandeld, en dus doende, aanleiding tot vele onaangenaamheden aan Hem deswegens overgekomen, gegeven hadden: te gelijk erkennende, dat de klachten en bezwaren van Zijne Vijanden in dat opzicht niet geheel en al ongegrond waren.* Wij willen nu na deze aanmerking vooraf gezonden te hebben, kortelijk nagaan, *hoe het zich in die dagen, zoo met de* KEUZE *des* STADHOUDERS, *als met de verrichtingen der Gemachtigden hebbe toegedragen:* waar na het ons niet veel moeite kosten zal, om onze Lezeren het beſluit zelve te kunnen doen opmaken, dat het een en ander maar al te veel aanleiding gegeven heeft, tot alle die onaangenaamheden welke WILLEM DE VIJFDE daar van heeft moeten ondervinden.

Wat de keuze van Z. D. H. ten aanziene der Perſonen tot het veranderen der Regeringen, (de zaak waar van zoo veel af hing,) belangt: hier omtrent kunnen wij over het algemeen niet anders zeggen, *dan dat dezelve in vele opzichten niet gelukkig was.* De plicht van beſcheidenheid, en te gelijk onze afkeer om zonder noodzaaklijkheid hatelijkheden te zeggen, verplichten ons, om hier, hoe

luttel moeite ons zulks kosten zoude, niet tot *bijzonderheden* neder te dalen, maar bij het *algemeene* te blijven. En kunnen wij zulks wel gevoeglijker doen, dan door de overneming van het geene wij over dit onderwerp, in onze hier voren reeds aangehaalde GESCHIEDENIS VAN DEN OORLOG, *I. Deel*, *Bladz.* 241 gezegd hebben, 't welk door *Z.* D. H. zelve, bij het lezen van dat Werk is toegeſtemd en geaffirmeerd geworden? namelijk: „ *Kunde in 's Lands wezentlijke belangen;* „ *menſchenkennis; een rijp en verlicht oordeel;* „ *een hart, bevrijd van alle perſoneele haat; en* „ *een onbeſproken zedelijk gedrag; dit waren de* „ *vereischten en hoedanigheden die bij het doen* „ *eener keuze behoorden in aanmerking te ko-* „ *men* (*). *Menſchen van ſommigen dier ver-* „ *eischten ontbloot, konden niet geſchikt geoordeeld* „ *worden, tot het kiezen van Regeringsleden, die* „ *dag op dag zouden blootſtaan, voor de overdre-* „ *vendſte aanzoeken van zulken, die vervuld wa-* „ *ren*

(*) Wilden wij hier onderzoeken, of in *alle de Gevolmachtigden die vereischten aanwezig waren?* hoe ſpoedig zou het blijken dat 'er bij eenigen zeer veel aan ontbrak. Dan, daar wij dus doende, tot het zeggen van Perſonaliteiten vervallen zouden, zullen wij dit terug houden. Het gezegde in den Text voor elk doordenkend Lezer genoegzaam keurende.

„ *ren met wrok en wraak over wezentlijke of*
„ *gewaande beledigingen, en de uitkomst leerde*
„ *in verscheidene plaatsen, dat des Prinsen Ge-*
„ *machtigden, bij gebrek van genoegzame kun-*
„ *de omtrent de inwendige gesteldheid der Steden,*
„ *niet gelukkig waren, in de keuze der voorwer-*
„ *pen die behoorden ontslagen te worden, of van*
„ *zulken die zich tot Regenten aanboden.*" Daar nu dit laatste (zal men de waarheid hulde bewijzen) bij niemand kan ontkend worden werkelijk te hebben plaats gehad; wie moet ons dan niet toestemmen, *dat* WILLEM DE VIJFDE, *ondanks Zijn deugdzaam en menschlievend hart, niet vrij te spreken was, van zelve aanleiding gegeven te hebben, tot zoo vele verschillende willekeurige handelingen, als door de Gecommitteerden tot het Werk der Remotie, bij het volvoeren van hunnen taak, in 's Prinsen naam*, en naderhand *door de ware gevoelens van Zijn hart, en contrasteerende met de voorbeelden die Hij zelve gaf, zijn verricht geworden?* — Schreven wij thans eene *Geschiedenis van de Revolutie des jaars* 1787, welk een ruim veld zouden wij thans niet voor ons hebben, om dat gezegde door een menigte van daadzaken te staven! Dan, daar zulks in deze LEVENSGESCHIEDENIS *van* WILLEM DEN VIJFDEN vreemd zou inkomen, moeten wij dit nalaten, en ons alleen bepalen tot

het aanstippen van zoodanige verrichtingen, die *door Z. H. zelve*, (maar helaas toen het te laat, en niet te redresseren was,) *zijn afgekeurd.* Wat zeggen wij? *Met weêdom Zijner ziele zijn betreurd geworden*, wijl Hij dezelve rangschikte onder die classe van veranderingen, die grootdeels aan *verkeerde informatien*, aan *het bot vieren van onbehoorlijke driften*, of *aan het maken van in het oog loopende uitzonderingen, die opspraak onder de Natie verwekken moesten, behoorden toegeschreven te worden.* Twee hoofdbronnen, uit welken volgens het gevoelen van Z. D. H., en allen die de zaken met onpartijdigheid hebben beoordeeld, ontelbaar vele onheilen zijn voortgevloeid, laten wij elk derzzelver voor de voet opvatten, om die onaangename waarheid te staven.

Was het voor lieden, belast met zulk eenen uitgebreiden en penibelen taak, als de *Commissarissen* tot het Werk der Remotien op zich genomen hadden, immer zaak, om zich met alle mogelijke voorzichtigheid en onpartijdigheid te bevlijtigen, *tot het inwinnen van naauwkeurige informatien, aangaande de gedragingen van vele Vroedschapsleden staande de ongelukkige Twisten*, het was in die dagen: daar het bekend is, dat 'er onder de aangeblevenen, Personen gevonden werden, die sints den aanvang des *Engelschen Oorlogs*, en de daar

daar uit gevolgde troublen en onlusten aan allerhande *Inconstitutioneele stappen; verkortingen van des Prinsen gezach; en beledigingen tegen Zijn Persoon en Huis;* aan het *uittrekken der Burgers tot stijving van de Twisten;* en *aan het bevoorderen der Gewapende en Ongewapende Genootschappen* den eersten toon gegeven hadden, doch die van Batterij veranderden, toen zij zagen dat het Getij van 's Volks driften te hol ging, en dat weldra, door tusschenkomst van den *Koning van Pruissen*, een einde aan die Volksrumoeren zoude gemaakt worden. Wat ware nu billijker en doelmatiger voor de *Gecommitteerden* geweest, dan dat zij zich in elke Stad bijzonder hadden doen onderrichten, welke Personen zich aan alle, of eenigen van de zoo evengemelde daadzaken meest hadden schuldig gemaakt, ondanks zij zich, sints eenige maanden, als *ware Constitutievrienden*, als *ongeveinsde Vereerers van den* STADHOUDER *wilden begroet hebben?* Die *Informatien* te verkrijgen, had immers aan de *Gecommitteerden* weinige moeite gekost, gesteld zijnde (des neen) dat der zoodanigen Handelwijzen, staande de Troublen, niet in de *Registers van den Staat* waren te vinden geweest? Dan, die oorspronkelijke bronnen liet men of opzettelijk, of achteloos ongemerkt liggen, en wanneer men in een Stad aankwam

(quasi) tot het *nemen van Informatie*, addresseerde men al veeltijds zich directelijk aan zoodanige schijnbaar *Politiek bekeerden:* men liet hun tot de Conferentien toe: men pleegde hun, als Mannen, die uit hoofde van hunnen langen dienst met de situatie der Stad best bekend waren, raad: (alles zelfs te onderzoeken zou te veel tijd en geld aan het Land kosten) en dezen waren dan op hunne beurt gedienstig genoeg om aan dat verzoek te voldoen, door de onwettige daden van hunne Amptgenooten in het midden te brengen, en hunne eigene handelingen onaangeroerd te laten. Kortom, men stelde, om het werk aan *Hun Edel Mogenden* gemakkelijk en façiel te maken, lijsten op, zoo van de geenen die hun afscheid behoorden te krijgen, als van de Persoonen welken voor hun in de plaats konden aangesteld worden. Hun Ed. Mog. op deze spoedige wijze het moeijelijkste gedeelte van hunnen taak afgewerkt ziende, keerden dan terug om aan *Z. H.* verslag te doen, en slechts weinig dagen verliepen 'er, of zij retourneerden om de laatste hand aan het werk te leggen, dat doorgaans in 2 of 3 uuren in naam des Stadhouders voltooid werdt. Dit de gewone Cynosure bij de *Remotien* geweest zijnde, moest dan zulk eene wijze van handelen niet een wijde deur tot de rechtmatigste klach-

klachten openzetten? Was het ongerijmd, dat vele *jonge Vroedschappen*, die zich bij de Deliberatien al veeltijds met het Præadvis van de voorzittende Leden geconformeerd hadden, zich over hunne Remotie te onvreden toonden, daar zij zien moesten, dat anderen, die oneindig meer aandeel in het werk genomen hadden, niet alleen *gecontinueerd*, maar door het opschuiven hunner namen op de Vroedschapslijst, tot de bekleding der eerste en voordeeligste Ampten bevoorderd werden? Was het billijk, dat men een *Minister* zijn afscheid gaf, om dat Hij eene of andere Resolutie, in den geest van de Vergadering waar in hij de Penne voerde, opgesteld, of aan den Volke van de Puije had voorgelezen, terwijl Hij anderen, wiens bevelen Hij als *Secretaris* had uitgevoerd, tot de hoogste Eereposten bevoorderen zag? Was het niet oneindig misdadiger van een *Oud Vroedschaps-Lid* of *Burgemeester* gehandeld, dat Hij in eene roerende, en zelfs op eenen Godsdienstigen toon gestemde Aanspraak, aan de naar *Utrecht* of elders uittrekkende Burgers, dezen aanspoorde tot het helpen voeren van eenen openbaren Burgeroorlog; hun gedrag, als recht Vaderlandlievend, tot de wolken verheffende; dan dat van een jonger Raadslid, die zijne stem tot het uittrekken gegeven, of zich bij absentie daar niet tegen verklaard hadt? Ver-

diende de eerste *gecontinueerd* en in rang bevoorderd, en de laatste *geremoveerd* te worden? En evenwel dit heeft men zien gebeuren. — Wij noemen hier niet anders dan werkelijk gebeurde daadzaken op, die niet te ontkennen, zoo min als goed te keuren of te verdedigen zijn. En schoon de PRINS (zoo als wij zeker weten) naderhand betuigde, dat Hij van dergelijke sprekende voorbeelden van hatelijke onderscheidingen tusschen Personen en Personen over gelijksoortige daden, geene behoorlijke inlichting verkregen had; zoo wettigde zulks de daad niet, en hier over schroomde Hij niet, zich wel hartelijk te beklagen, en dezelve als strijdig met de billijkheid te veroordeelen (*).

Ver-

(*) Dat het bij de uitvoering van den last der *Hollandsche Gecommitteerden, tot het buitengewoon veranderen der Regeerings-Collegien*, op de door ons in den Text opgenoemde wijze hebbe toegegaan, zal niemand ontkennen, die even als wij in de gelegenheid geweest zijn, om de bij hun algemeen in acht genomene Cynosure met eenige opmerkzaamheid van nabij te beschouwen. Trouwens, wanneer men de naamen der weinigen door Hun GECONTINUEERDE VROEDSCHAPSLEDEN in vele Steden, vergelijkt met die welken zij HUN AFSCHEID GAVEN, dan valt des geen twijfel, zoodra men de *Propositien*, *Declaratoiren*, en *Verrichtingen* van sommigen der GECONTINUEERDEN, sints het uitbersten der Oneenigheden in 1779, tot aan het begin van 1787 (het tijdstip der vele *Politieke Bekeeringen*) daar bij in aanmer-

king

Veroorzaakte de op gezegde wijze volvoerde *Remotie* van verre weg de meeste Stedelijke Vroed-
ſchap-

king neemt. Daar dit het geval te dien tijde geweest is, is men dan niet verplicht, om de ware oorzaak van het *onderſcheidend*, *ligtzinnig*, en uit dien hoofde *onbehoorlijk gedrag van de Gecommitteerden*, te moeten toeſchrijven *aan het niet naauwkeurig naſlaan van de publieke* RESOLUTIEN VAN STAAT; *de* NOTULEN DER VROEDSCHAPSVERGADERINGEN; *van* BURGEMEESTEREN &c. die men hun niet onthouden kon? En *aan het niet behoorlijk inwinnen van Informatien bij kundige en neutraale Perſonen?* — Lieden, die in den aanvang der Troublen, door *Woorden*, *Voorbeeld*, en *Daaden* het Volk in beweging gebragt hadden, om hun gezach in dezelfde evenredigheid te vermeerderen als de Erffelijke Rechten en Præëminentien van den ERFSTADHOUDER te verminderen; waren de regte vraagbaken niet: en het was een onbehoorlijk gedrag van de *Gecommitteerden*, dat zij der zoodanigen Advijzen tot het richtſnoer van hunne handelingen ſtelden. Men duide ons deze aanmerking niet euvel: en nog minder beſchuldige men ons, dat wij dus ſprekende, het voetſpoor drukken van den VERVOLGSCHRIJVER *op* WAGENAAR, die in zijn *XX Deel Bladzijde* 231—235, aan zijne Lezeren twee *zoogenaamde Characterſchetſen van de Heeren* BENTINCK *en* MERENS *leverde*, die veel meer geſchikt zijn, om *den bij velen heerſchenden ſmaak van het jaar* 1797, (het tijdſtip dat die Schrijver dat Deel leverde) te doen kennen; dan om de Natie met de Characters van die beide Heeren naar waarheid bekend te maken. Wanneer wij ons daar toe verledigen wilden, zouden wij daar van, op gewisſer gronden, vrij wat meerder zeggen kunnen. Dan,

ſchappen, zoo veel gegronde naſpraak aan den STADHOUDER; de door de *Gecommitteerden* in acht genomene getrouwe navolging van de geſuppediteerde lijsten, van hun die in plaatſe van de Geremoveerden moesten aangeſteld worden, deedt

wij willen zonder de hoogſte noodzaaklijkheid geene Perſonaliteiten ter neder ſtellen, dan op grond van de zekerſte bewijzen, en vooral niet op gezach van een ZOO MEN WIL: of MEN VERHAALT: zoo als die Schrijver, na het leveren dier met valſche kleuren aangelegde *Characterſchetſen*, (quaſi ter verſchoning van die Heeren) gedaan heeft ten koste van de Eer en het Character van H. K. H. *Mevrouwe de Prinçesſe*, dus ſchrijvende: „ *Beiden*, BENTINCK *en* MERENS „ *ſtonden*, ZOO MEN WIL, *ten aanziene van de volvoering* „ *hunnes lasts, onder den invloed der* PRINÇESSE, *wier* „ *maatregelen zij volgden, en wel zoo verre, dat de* STAD- „ HOUDER *zich nu en dan*, ZOO ALS MEN VERHAALT, *zou be-* „ *klaagd hebben, dat men de afzetting der Regenten te* „ *ſterk dreef; waarop Zijne Echtgenoote gezegd hadt:* DAT „ 'ER NIEMAND MOEST GESPAARD WORDEN." Eene leugenachtige aantijging, die door de zoo even opgegevene Cynoſure *der Gecommitteerden*, en door het *bevorens door ons vermelde gedrag dier Vorstinne, tegen de grootſten van Hare Vijanden, op een tijdſtip dat zij had kunnen bevelen:* 'ER MOET NIEMAND GESPAARD WORDEN! gelogenſtraft is geworden. — Eene aantijging, die in de daad als een *vertelſeltje van* 1797 verdient beſchouwd te worden, wijl het zich toen zeer gemakkelijk zeggen liet, vermits H. K. H. *zich in* ENGELAND bevondt, en BENTINCK *op het Kasteel te Woerden gevangen zat!* Of GECUSTODIEERD werdt.

deedt zulks niet minder, daar onder de alzoo voorgedragene Perſonen zich lieden bevonden, die of zeer weinig, of volſtrekt geheel en al onbekend waren in de Steden waar in zij tot het bekleden der Regering bevoorderd wierden. Een maatregel, die tegen den letter der Privilegien en de Costumen der Steden ſtreedt, doch die men echter bewerkſtelligde, onder voorwendſel, dat men buiten dezelve geen mooglijkheid zag om de vacante plaatſen vervuld te krijgen. Ook dit deedt over het algemeen aan het *Herſtellingswerk* en aan den STADHOUDER zeer veel kwaads, niet alleen bij de *zoogenaamde Patriotſche Partij;* maar zelfs, bij zulken, die zich ſtaande de onlusten als *getrouwe Vrienden van de* CONSTITUTIE *en den* STADHOUDER *hadden gedragen.* De *Eerstgenoemden* heften eene luide kreet over het ſchenden van de Privilegien op: de *Anderen* ſtieten zich geweldig, Perſonen tot Vroedſchappen te zien aangeſteld, die hun zelfs van aangezicht onbekend gebleven waren, oordeelende, dat zij zelven, ſints jaren gezetene en gegoede Burgers zijnde, althans oneindig meer aanſpraak daar op hadden dan Vreemdelingen. Dit maakte de zoodanigen te onvreden, en het leverde de oorzaak op, dat toen zij na de Revolutie, bij openvallende plaatſen, tot het bekleden van Regeringsposten aangezogt, of daar

toe

toe geëligeert werden, zij zich niet wilden laten employeeren, weigerende in een Collegie sessie nemen, waar in zij den laagsten rang zich moesten laten welgevallen. — Ook dit was eene omstandigheid waar over Z. H. zich zeer gevoelig betoonde, en dat te meer, om dat Hij zich in vele gevallen op volstrekte ignorantie beroepen kon, en maar al te zeer gevoelde, dat zulks zoo wel bij Zijne Vrienden, als bij Zijne Vijanden tot geene verontschuldiging verstrekken konde.

Genoeg gezegd, om de nadeelige gevolgen *van de gebrekkige Informatien van sommige Gecommitteerden tot het veranderen der Regeringen*, voor WILLEM DEN VIJFDEN aan te toonen. Gaan wij voort, om de nog grootere onheilen aan te stippen, die volgens onze hier boven opgegevene verdeeling Hoogstdezelve heeft moeten ondervinden, *door het bot vieren aan onbetamelijke driften en hartstochten, van velen der gecontinueerde en nieuwlings aangestelde Regeringsleden, jegens zulken, die zich in de vorige Troublen en onzalige Volkstwisten, op eene schandelijke wijze gekenmerkt hadden.* Handelwijzen, die onberekenbare nadeelen aan WILLEM DEN VIJFDEN berokkenden, en welken voor Hem dies te noodlottiger waren, om dat zij, die uit hoofde van het gebeurde in vroegere dagen, het zij in hunne Perso-

ſonen of Goederen daar over gerechtelijk vervolgd zijn geworden door de nieuw aangeſtelden; dat alles aan WILLEMS vooronderſtelde Wraakgezindheid hebben toegeſchreven, ſchoon Hij wel ingezien, als STADHOUDER, in dat opzicht als geheel lijdelijk beſchouwd moest worden.

Dat WILLEM DE VIJFDE, ten tijde der Herſtelling in Zijne Erffelijke Rechten en Waardigheden eenen afkeer betoonde, om het Hem aangedane onrecht en geweld, *zelfs aan de voornaamſte Bewerkers van alle de Hem aangedane mishandelingen* niet te huis te zoeken, maar hen integendeel zelfs met heuschheid behandelde; is zoo algemeen bekend, en door velen die zich zoo grovelijk met opgeheven hand tegen Hem bezondigd hadden, ondervonden, dat het aan onze zijde een noodeloos werk zou mogen geheten worden, wanneer wij zulks hier door een reeks van voorbeelden ſtaven wilden (*). Daar dit het geval

(*) Onder die voornaame Staatsperſonen, die ondanks hunne kunde en talenten; en ondanks de gunsten die zij van Z. D. H. jaren achter een ondervonden hadden, de verſenen tegen Hem verheven, en vele Hem bitterheden berokkend hadden, behoorde buiten allen twijffel den *Raadpenſionaris* VAN BLEISWIJK, die door zijnen grooten invloed op de *Leden van Hollands Staatsvergadering*, zoo veel deel had gehad, in alles wat aldaar ten nadeele van Z. H. was uit-

val te dien tijde was, wat ware dan billijker en meer overeenkomende met het *bekende Character*, en de *openlijk gèmanifesteerde Denk- en Handelwijze*, zoo van Z. H., als van *Mevrouwe de* PRINÇESSE VAN ORANJE geweest, dan even dit: dat de nieuwaangeſtelde Leden van Regering, het zij zij in Gewestelijke en Stedelijke Collegien van Beſtuur; of in Hoogere of Lagere Rechtbanken zich geplaatst zagen, dat voorbeeld van de beide Vorstelijke Echtgenooten in acht genomen en gevolgd

uitgevoerd: doch die, toen de Revolutie bewerkt was, *den huik naar den wind hong, en zich voor den Vorst op de diepſte wijze nederboog, nadat Hij Triumphantelijk in de Reſidentie was binnengehaald, en op het Stadhouderlijk Quartier was aangekomen.* — Zoo WILLEM DE VIJFDE waarlijk een vervolgziek Vorst geweest ware, (zoo als de Laster heeft voorgewend) zou Hij het dan niet op dat oogenblik hebben doen blijken, door aan dezen MINISTER te gelasten, *zich dadelijk uit Zijne tegenwoordigheid te verwijderen?* Dan, dit deedt Hij niet. Integendeel: Hij duldde VAN BLEISWIJK bij zich: ſprak minzaam met hem over de zoo ſpoedige als onverwachte en gelukkige omwending van zaaken, en herinnerde Hem zijne voorgaande misdrijven op eene wel zeer zachte, doch echter veel beteekenende wijze, toen Hij hem naar een' der ramen van het vertrek, op het Binnenhof uitziende, geleidde, en wijzende op de juichende menigte aldaar vergaderd, zeide: ZIET DAAR MIJN HEER! DE WAARE VOLKSTEM!!!

volgd hadden? (*) Dan, in plaatſe van dat, toonden ſommigen dat zij van eenen geheel anderen en vervolgzieken geest gedreven werden, ſteeds zwanger gaande met ontwerpen, om het gebeurde in vroeger dagen op eene geduchte wijze betaald te zetten, en de ondervinding heeft ook geleerd, dat zij dat ontwerp op eene duidelijke wijze in ſommige Gewesten en Steden ten uitvoer gebragt hebben. *In ſommige Gewesten en Steden*, (zeggen wij) en te recht, want het ijveren en vervolgen was verre van *algemeen* te zijn. — Eene omſtandigheid, die hier bijzonder verdiend in acht genomen te worden, om dat een oordeelkundig Lezer op het hooren van deze uitdrukking, overreed wordt, dat al dat *Bannen* en *Geldboeten opleggen*, niet geſchiedde uit krachte van eene Algemeen werkende Wet, maar alleen uit hoofde van de verſchillende begrippen en denkbeelden der Le-

(*) Men duidde het niet euvel, dat wij hier wederom van H. K. H. gewagen. De rede waarom? is eenvouwig daar in gelegen: omdat die Vorstinne op de openlijkſte wijze is gedenonçeerd geworden, als die geene, aan wier opſtokingen de *Verbanningen*, en het *opbrengen van zwaare Geldboeten* was toe te ſchrijven. Eene beſchuldiging die zoo dwaas als boos was, zoodra men zich de door H. K. H. gevorderde *Satisfactie* hier voren opgegeven, met dezelve in vergelijking brengt.

Leden van ſommige Rechtbanken, die door zulke bedrijven, (quaſi) hunne bijzondere zucht voor de *Oude Conſtitutie*, en verkleefdheid aan den STADHOUDER, op eene uitſtekende wijze meenden te moeten aan den dag leggen: of (*dat in ſommigen nog erger was*,) om door dat woeden en vervolgen, tegen Lieden *met wien zij in den aanvang der Troublen eenſtemmig dachten en handelden*, als 't ware een openlijk bewijs van hunne *Politieke Bekering* aan de wereld te geven. Twee voorwendſels, die beiden op den draad bezien zijnde geen ſteek konden houden, bij allen die eenigzints met het vergevensgezind Character van Z. H. bekend waren: en daar bij wisten, dat hoe groot de macht van den STADHOUDER ook wezen mogt, dezelve zich echter niet uitſtrekte tot de handelingen en oordeelvellingen der *Burgerlijke Rechtbanken*, welks Leden verplicht waren, om volgens de *Wetten van den Lande* en de voorgeſchreven *Maniere van Proçederen*, aan elk Ingezeten goed en onpartijdig recht uit te oeffenen, en waar in zij door Z. H. de wet niet konden geſteld worden, geſteld zijnde (des neen) dat Hij daar toe immer eenige begeerte of poging had doen blijken. Want, zoo 'er een onderwerp was waar over WILLEM DE VIJFDE delicaat dacht, het was *de overreding, dat Hij verplicht was, om aan de*

Ju-

Justitie eenen vrijen en ongehinderden loop te laten, waarom Hij zich altoos zorgvuldig onthieldt om zich daar mede te bemoeijen, ten zij dan, dat Delinquanten zich aan Hem ter bekoming van *Remissie*, *Pardon*, en *Gratie* addresseerden, in welke gevallen Hij nimmer een besluit nam, dan na ingenomen advis van den Competenten Rechter, en niet nadeelig voor de algemeene veiligheid des Vaderlands.

Aan deze zoo even opgenoemde twee oorzaken, omtrent welke de goede Vorst volstrekt lijdelijk beschouwd moet worden, hebbe men derhalven de strafoeffeningen, die ter zake van vorige oproerige daden en geweldaadige bedrijven, aan een aantal Ingezetenen, door sommige Hogere en Lagere Rechtbanken zijn uitgeoeffend geworden, toe te kennen! Aan deze hartstochtelijke bedrijven van sommige ijveraars, die zich dus doende, naar hunne mening bij Z. H. verdienstelijk maakten, hebbe men toe te kennen, de ingekankerde en onverzoenelijke wrok, die niet alleen de alzoo gestrafte Personen, maar vele duizenden die hen als slachtoffers van de Stadhouderlijke wraak aanmerkten, over het gebeurde ten tijde van de Herstelling van Zaken gezet, en jaren achter een behouden hebben. Gedacht waren deze toevallige gevolgen voor het gehele Vaderland; en al-

lerbijzonderst voor WILLEM DEN VIJFDEN, die van alles wat naar Vervolgen en Straffen geleek, eenen natuurlijken afkeer had. — Het afvorderen van Geldboeten, en het Verbannen van eenigen, bijzonder in het *Sticht* en *Vriesland*, maakte de in 1787 bewerkte *Herstelling van de Constitutie* bij velen hatelijk, en deedt aan velen het voornemen opvatten, van alles in te spannen om het Nieuw Bewind te dwarsbomen en in alles tegen te werken. Anderen weken ten Lande uit, en zochten de hulp van *Vrankrijk*, om het mislukte plan op nieuw te hervatten, daar toe geene middelen, hoe strafbaar en onbetamelijk die ook zijn mogten, onbeproefd latende; waar in zij eindelijk slaagden, toen dat machtig Rijk, door eene goud- en bloedgierige bende, tot een moordtooneel gesteld was. Eene bende die gereed was om van de aangebodene schatten der Nederlanders, op voorwaarden van *het verderf van den* STADHOUDER, *en den ondergang van geheel Zijn Huis en Geslacht te bewerken*, gebruik te maken, daar toe aangevuurd wordende door de bedrieglijke en afzichtelijke Tafereelen, welke de Hoofden der Uitgewekenen van het geene sints 1787 in de Republiek was omgegaan, op eene leugenachtige wijze ophingen, toen zij zich aan de Conventioneelen bekend maakten: „ *als Republikeinen uit hun*

„ *Va-*

„ *Vaderland verjaagd door het heerschzuchtig*
„ *geweld van den Eerſten Staatsdienaar; door*
„ *Vuur, het Zwaard, Bannisſementen, en Plun-*
„ *deringen van Haardſteden en Altaren verwij-*
„ *derd, weenende op de puinhoopen van een Va-*
„ *derland, dat door het Geweld uit den rang der*
„ *Republieken was uitgewischt. Dat het Despo-*
„ *tisme van den* STADHOUDER, *en de Aristocra-*
„ *tie van den Adel en de Patriçe Familien, zich*
„ *vereenigd hadden uit haat voor de Gerechtig-*
„ *heid. Dat de openlijke Geweldenarijen en de*
„ *aanvallen op de Eigendommen der Burgeren*
„ *zich vereenigd hadden, om de bloeddorstige ge-*
„ *moederen van de Vijanden des Vaderlands te*
„ *verzadigen. Dat alle brave Burgers, gelijke-*
„ *lijk bukken moesten onder de ſlagen van verra-*
„ *derlijke Overweldigers. Dat Doodſtraf, Gees-*
„ *ſeling, Bannisſement, Gevangenis, Verbeurt-*
„ *verklaring van Goederen, Veroordeeling tot zwa-*
„ *re Boeten, het loon was van de Vrienden der*
„ *Vrijheid. Dat Brand, Plundering, Vervol-*
„ *ging, en Moord, als in een oogenblik als eene*
„ *Pest de Republiek doorliepen, en de Wraak*
„ *van den* STADHOUDER *alomme ten toon voer-*
„ *den.*" De pen weigert ons hier bijna den ge-
wonen dienst, om deze ſchandelijke en leugen-
achtige voordrachten af te ſchrijven, die elk rede-

lijk mensch doen bedroeven en verbazen! Dit intusſchen waren voor WILLEM DEN VIJFDEN de wrange vruchten van den onſtaatkundigen ijver, die ſommigen hebben uitgeoeffend, wanende zich daar door wel zeer verdienſtelijk te maken. Dan, wie gevoeld niet hoe noodlottig dien ijver voor Z. H. zijn moest, die in alle zijne, zoo openbare als private handelingen, gedurende den tijd dat Hij tot het doelwit van de vinnigſte pijlen van den laster geſteld werdt, en uit *Holland* verwijderd, Zijne dagen in verdriet en kommer ſlijten moest, ja zelfs, na Zijne verjaging uit het Vaderland, op de uitſtekendſte wijze te zien gaf, de verhevenſte Plicht die het Christendom van deszelfs Belijders voordert, namelijk: *Geen kwaad met kwaad te vergelden, maar de wrake aan God over te laten*, te waardeeren, en zich in zijnen handel en wandel tot eenen regel te kunnen ſtellen; zoo als uit het overige gedeelte van deze Geſchiedenis nog nader zal blijken.

BIJ-

B IJ L A G E,

Dienende tot opheldering van het geene hier voren op Bladz. 156, *aangaande het afvorderen van Geldboeten, en andere Straffen in het Sticht van Utrecht, door ons is gezegd geworden.*

Daar het uit de Geschiedenis van het jaar 1787 ten overvloede bekend is, dat 'er in de *Provinçie van Utrecht* verscheidene Personen, die zich staande de langdurige Twisten, aan de geweldadigste bedrijven schuldig gemaakt hadden; van wegens het nieuw aangesteld Bestuur, door *Indagingen*, *Verbanningen*, *Confiscatie van Goederen*, of het *betalen van Geldboeten* zijn geincommodeerd geworden; en het daar en boven niet minder bekend is, dat zeer velen, op het voetspoor van den VERVOLGSCHRIJVER OP WAGENAAR beweerd hebben, *dat die Handelingen op de wenken van* WILLEM DEN VIJFDEN *aldaar zijn gepractiseerd geworden*; zal het, (zoo wij vertrouwen) zijne nuttigheid hebben, om dienaangaande de navolgende bijzonderheden onder het oog van onze Lezeren te brengen, ten einde hun *over de onnauwkeurigheid van*

het verhaal diens Schrijvers, en over de valschheid van de daar op gebouwde aantijging van des Prinsen Wraakgierigheid, te kunnen doen oordeelen. Wij zullen tot dat einde, in de EERSTE PLAATS: *de ter nedergestelde berichten van den* VERVOLGSCHRIJVER *aangaande de Confiscatien hier een plaats inruimen.* En dan in de TWEEDE PLAATS opgeven, *op welk eene wijze de overledene Vorst zich daaromtrent gedragen hebbe.*

Genoemde Schrijver in zijn *XXI. Deel, Bladz.* 119–126. verhaald hebbende, *welke maatregelen, opzichtelijk twee voorname Comptabelen van het Sticht, wegens de bij hun ontvangen sommen door de nieuw herstelde Regering genomen waren geworden:* laat daar op volgen: „ De grond tot deze strenge maatregu-
„ len hebbe men behalven in de hitte der wrake, te-
„ zoeken in de stappen, door de Utrechtsche Staats-
„ leden en Regering, tegen de Amersfoortsche
„ Staatsleden, in de dagen van tweespalt genomen.
„ Immers zij verboden in Oogstmaand 1787, „ „ alle
„ „ Donatien, Cessien, Bezwaringen, en Trans-
„ „ porten van Goederen en Effecten, toebeho-
„ „ rende aan de individueele Staatsleden van
„ „ Amersfoort, en aan eenigen door de Utrecht-
„ „ sche Burgerij geremoveerde Raden, die de Stad
„ „ en Vrijheid ontweken waren." " Een voor-
„ beeld kort daar na gevolgd door de Amers-
„ foortsche Staatsleden en de Regering van Wijk
„ bij Duurstede door hun in derzelver Posten
„ hersteld, terwijl na de Omwenteling, de Stads-
„ regering met hetzelfde oogmerk, het vervoeren

„ en

„ en bergen van Goederen der zoodanigen, die „ eenig Bestuur in Utrecht gehad hadden, verboodt. — Dan (laat hij hier op volgen) deze „ strenge maatregulen werden geenzins in volle „ kracht uitgevoerd, ja, men zag 'er naderhand „ om Staatkundige redenen van af (*). Nogthans „ liet men de Verbeurtverklaring der Goederen, „ reeds in de voorledene Eeuw afgeschaft, eene „ terugwerkende kracht verkrijgen, en tegen de „ veroordeelden om Hoog Verraad weder gelden: „ en wel op den vergezogten grond, dat het „ Placaat dier afschaffing bij het Hof niet geregistreerd was. De Ridderschap, (zegt hij) die „ de eer nagaat, van het minst tot de vervolging „ in het Sticht megewerkt te hebben, mogt zich „ tegen die Verbeurtverklaring verzetten; *de overige Staatsleden verbleven dit verschil aan den Stadhouder*, en *Hij koos de strengste zijde*, zoo dat „ de Goederen der Verwezenen verbeurd verklaard „ werden. — Een ten opzichte van Z. D. H., leugenachtig bericht, doch dat echter door dien Schrijver in zijn *XXIII. Deel*, *Bladz.* 53 *en* 54 nog ééns herhaald geworden is, toen hij vertelde: „ Op het spoor in den voorleden jare in het „ Sticht gebaand, ging men voort; inzonderheid „ met het Uitbannen en Verbeurtverklaren der „ Goederen, van Lieden aan Hoog Verraad schul-

„ dig

(*) *Wel waarom dan met het vermelden derzelver zoo vele Bladzijden gevuld?* Het vervolg zal deze vraag beantwoorden.

„ dig verklaard. — Of dit overblijfzel van woeste
„ tijden in andere Gewesten des Lands vernie-
„ tigd, ook in het *Sticht* als buiten werking be-
„ fchouwd moest worden, trok men in twijffel.
„ *De Staten gaven het ter beflisfing over aan den*
„ *Stadhouder*, die, des den Raad des Hofs van
„ Holland en Westfriesland ingenomen hebbende,
„ bij eenen Brieve befliste, *dat de Verbeurtverkla-*
„ *ring in de Provinçie nog niet was afgefchaft:*
„ waarop men ter Staatsvergadering vastftelde, den
„ Procureur-Generaal aan te fchrijven, dat de
„ Raadplegingen wegens de affchaffing der Con-
„ fiscatien tot een bekwamer tijd uitgefteld zijn-
„ de, hij zich intusfchen overeenkomftig de kracht-
„ hebbende Wetten kon gedragen."

Wij hebben de moeite genomen die twee pasfagien, door ons zoo even als leugenachtig en valsch gedenonçeerd, hier letterlijk af te fchrijven, om dat wij door een der aanzienlijkfte en kundigfte Leden van de Ridderfchap 's Lands van Utrecht, desaangaande een bericht ontvangen hebben, waar uit duidelijk conlteert, dat Willem de Vijfde volftrekt onfchuldig is, aan alles wat betrekkelijk de Confiscatie in het Sticht van Utrecht is voorgevallen, dewijl Hoogstdezelve nimmer is aangezogt geworden, om door eene decifoire uitfpraak te beflisfen, of de Confiscatie, ter zake van het voorgevallene, *al* of *niet* gefchieden moest: het welk echter alzoo zou moeten plaats gehad hebben, wanneer men aan het gezegde, *dat de Prins de ftrengfte zijde koos:* eenige fchijn van waarheid hech-

hechten wil. Zie hier, wat het voornoemde Lid van Staat dienaangaande aan ons heeft opgegeven. —

„ In de maand *October* 1787, en dus weinig „ weken na de omwending van zaken, in *'s Hage* zijnde, en gelegenheid hebbende, om Z. D. „ H. te spreken, vertoonde ik aan Hoogstdezelve, dat het mij zeer noodzaaklijk en nuttig „ voorkwam, dat men nu, na het herstel van de „ Constitutie, met zeer veel gematigdheid behoorde te werke te gaan, en niet toe te geven, „ om alles wat 'er gebeurd was, naar scherpheid „ van Rechten aan de bedrijveren t'huis te zoeken. De PRINS (zegt de kundige Man) stemde niet alleen dit mijn gevoelen toe, maar voegde 'er zelfs deze aanmerkelijke woorden bij: „ „ *Ja, Mijn Heer! 'Er zijn wel Lieden die mij tot* „ „ *vervolging aansporen, maar dit begeer ik niet,* „ „ *en men behoefd zulks nooit van mij te verwachten. — In de dagen, toen ik zelfs het onderspit delfde, en op de schandelijkste wijze verdrukt en vervolgd werdt, zogt of begeerde ik* „ „ *niemand te vervolgen of ongelukkig te maken,* „ „ *en zoude ik het nu doen; nu ik de magt daar* „ „ *toe in handen hebbe? Neen! Dat nooit! En Hij* „ „ *die zulks van mij verwacht, kent mij niet!*" "

„ Het is wel zoo, (laat zijn Hoogwelgeb. volgen) „ dat 'er sedert een zeker verschil ontstaan is, „ tusschen de Leden van de Ridderschap van „ Utrecht, en de overige Leden van Staat, over „ de Confiscatie van Goederen, en dat de uit-

 „ spraak

,, ſpraak over dat geſchil aan Z. H. is verzocht
,, geworden: maar men behoord wel in aanmer-
,, king te nemen, dat het geſchil alleen liep over
,, een enkel Historieele Daadzaak, hier in be-
,, ſtaande: *Of namelijk de Confiscatien in de Pro-*
,, *vinçie van Utrecht, reeds bij zekere Reſolutien in*
,, *de voorige Eeuw genomen, werkelijk afgeſchaft*
,, *waren of niet? En of deze afſchaffing werkelijk*
,, *haar beſlag bekomen had?* De Leden van de
,, Ridderſchap oordeelden, dat de Confiscatien
,, afgeſchaft en vernietigd waren: doch de andere
,, Leden van Staat beweerden het tegendeel, om
,, dat 'er geene Registratie van het Placaat bij
,, het Provinçiaal Gerichtshof geſchied was, en
,, derhalven de zaak haar volle beſlag niet ver-
,, kregen had. — Na lang twisten, beſloten de
,, beide Partijen, om overeenkomſtig met den let-
,, ter der *Unie van Utrecht*, het Historieele Vraag-
,, ſtuk: *Zijn de Confiscatien* AL *of* NIET *afgeſchaft?*
,, aan Z. D. H. voor te ſtellen, en Hoogstde-
,, zelve te verzoeken, om door Zijne uitſpraak
,, het geſchil te willen termineren. De Prins ont-
,, trok zich des niet: doch alvorens aan dat ver-
,, zoek te voldoen, requireerde Hij het Advis
,, van een onpartijdig Gerechtshof, (namelijk het
,, Hof van Holland) het welk na behoorlijk on-
,, derzoek, de *Historieele Vraag* aan Z. H. voor-
,, geſteld, beantwoordde, door te verklaren: *dat*
,, *de Confiscatien binnen de Provinçie van Utrecht*
,, *als nog niet waren afgeſchaft.* — Z. H. op deze
,, wijze, ten aanziene van zulk een delicaat on-
der-

„ derwerp voorgelicht zijnde, conformeerde zich „ met het gegevene bericht van het gezegde Hof, „ en bragt hetzelve ter kennisse van de Staten „ 's Lands van Utrecht, doch met uitdrukke- „ lijke bijvoeging en verklaring: „ „ *Dat het* „ „ *aan Hun Edel Mogenden echter volkomen vrij-* „ „ *ſtond, om in deze zaak naar goedvinden te* „ „ *handelen; want dat Hoogstdezelve zich bepaald* „ „ *had, om noch in het minſte, noch in het meeste* „ „ *zich met die zaak verder in te laten.*"" „ Het „ overbrengen derhalven van het bericht van den „ *Hove van Holland*, (dus vervolgd Zijn *Hoog-* „ *welgeb.* te recht,) maakte dus geenzints de da- „ delijke uitoeffening der Confiscatien noodzaak- „ lijk. Integendeel, het gaf 'er hoegenaamd geene „ aanleiding of aanrading toe, dewijl Z. H. door „ de bijgevoegde verklaring, aan de Staten volko- „ men vrijheid liet, om daaromtrent te beſluiten „ en te handelen, als zij zouden goedvinden, en „ oordeelen te behoren. De dadelijke uitoeffening „ der zoo hatelijke Confiscatie, hebbe men dus „ geenzints aan de beantwoording van dat voor- „ ſtel te wijten, vermits hetzelve in allen opzichte „ naar de *Historieele Waarheid* moest ingericht zijn, „ en ook werkelijk ingericht was."

Wij vleijen ons, met de plaatzing van dit *echt bericht*, (voor welks mededeeling wij aan den *Edelen Zender* onzen openlijken dank betuigen) niet weinig lichts te verſpreiden, over een onderwerp, dat zoo veel verdriet aan WILLEM DEN VIJFDEN berokkend heeft, en hetwelk men na Zijne verja-

jaging uit Zijn wettig Erf- en Vaderland, op de hatelijkste wijze, zelfs als *Vaderlandsche Historie* heeft opgedischt. — Men leze dit aan ons medegedeeld *Echt Bericht* onpartijdig, en beoordeele, of het overeenkomstig de waarheid zij, wanneer de Schrijver des aangehaalden Werks, zijne Lezeren diets maakt: „ *dat de Confiscatien reeds in* „ *de voorgaande Eeuw waren afgeschaft.* — *Dat* „ *men aan die Verbeurtverklaring eene terugwer-* „ *kende kracht gaf. Dat men de uitspraak van het* „ *verschil deswegens aan* 's LANDS ERFSTADHOU- „ DER *verblijven liet. En dat Hij de strengste zij-* „ *de koos?*"

Zoo dit geene opzettelijke verdonkering van de waarheid, ter bezwalking van de Eer des ongelukkig verdrevenen ERFSTADHOUDERS verdiend genoemd te worden, dan verstaan wij niets: want uit het door ons nu bijgebragte, blijkt zoo klaar als de Zon op den middag, dat 'er voor alle die gezegden geenen den minsten schijn van waarheid aanwezig geweest is. — Intusschen, tijge men ons, om de mededeeling van dit stuk, de beschuldiging niet aan, *dat wij ons opwerpen als een verdediger van hatelijke Confiscatien.* Wij zijn daar van zoo afkerig als iemand zijn kan, dewijl wij van oordeel zijn, dat onschuldige Vrouwen en Kinderen daar door benadeeld, en in gelijke mate met de schuldigen gestraft worden. Dan, dit neemt niet weg, dat wij de maatregulen in 1787, door de *Staten van Utrecht* tegen het spolieeren van 's Lands Gelden genomen, als noodzaaklijk aanmer-

merken. Of hoe was het plichtmatig van den *Ontvanger* VAN BOETSELAAR gehandeld, toen hij ten tijde van de verlating van de Stad *Utrecht*, 's Lands Geld, ter somme van *f* 300,000-:-: buiten de Provinçie voerde, en daar mede de geledigde schatkisten van de Thesaurie der Stad Amsterdam vulde, tegen Losrentebrieven, *die hij, de vlucht nemende, naar buiten 's Lands mede nam, en voor een gedeelte aldaar ten zijne bate verkocht*; en toen dat uitkwam, nog onbeschaamd genoeg was, om te beweren: *dat hij die Penningen niet geroofd of ontvreemd, maar alleen uit hoofde van het dringend gevaar behouden had?*

ELF-

ELFDE AFDEELING.

Hebben wij ons in de voorgaande Afdeeling bevlijtigd, om aan onze Lezeren op te geven, de nadeelige gevolgen welken voor WILLEM DEN VIJFDEN zijn voortgevloeid, uit de *wijze* waar op de *Herſtelling van Zaken* ten jare 1787 bewerkſtelligd is geworden: thans eischt de order der Geſchiedenis van 's Vorsten Leven en Lotgevallen, dat wij overwegen den tegenſtand waarmede Hij, en het Nieuw Beſtuur, na het ſtillen van den ſtorm der Revolutie te worstelen had, bij het aanwenden van de beste pogingen om aan de vervallene zaken, zoo ten aanziene van de *Fi-*

nan-

nantien, de *Oost- en West-Indische Maatschappijen*; de *Zee- en Landmacht*, *en het Werk der Quota's van de onderscheidene Gewesten*, eene betere en gelukkigere wending te bezorgen. Onderwerpen, waar van de overweging ons in de gelegenheid zal stellen, om op de duidelijkste wijze te doen zien, dat zoo wanneer de Natie, over het geheel aangemerkt, zich op den duur beijverd had, om eensgezind van hart, de door *Z.* H. aangewend wordende pogingen te bevoorderen; het als dan aan eenen goeden uitslag niet zou gemangeld hebben.

Onder de veelvuldige Rampen en Onheilen welke sints het uitbarsten van den Oorlog met *Engeland* in 1780, en de daar op gevolgde inwendige Troublen en Verdeeldheden, aan het dierbaar Vaderland in het algemeen, en aan WILLEM DEN VIJFDEN in het bijzonder zijn overgekomen, behoord buiten alle bedenking, den verachterden toestand waarin 's Lands Finantiestaat, door het vorig Bestuur, ten tijde van de Herstelling der Constitutie was achtergelaten, waar door het Nieuwaangestelde zich al spoedig in de onaangename noodzaaklijkheid gesteld zag, om op buitengewoone middelen van herstel, tot stijving van 's Lands geledigde Schatkist bedacht te zijn. Een maatregel, over welken de luidste klachten door ve-

velen in den Lande werden aangeheven, die dezelve op allerhande wijzen verijdelden, door onkundigen diets te maken, *dat de aanvrage om Geld niet zoo zeer geschiede, om de zaken aan den gang te houden*; maar veel meer *ten genoegen en bate van het nu wedergekeerde Stadhouderlijke Huis*, dat voorwendsel stavende, met de verzekering die de *Raadpensionaris* VAN BLEISWIJK, bij gelegenheid van Zijne Afscheidsrede ter Vergadering van *Holland* op den 9 November 1787 gegeven hadt, zeggende: „ *Het Finançiewezen* „ *van deze Provinçie, in de twee eerste tijdperken van mijn Ministerie, door jaarlijksche Aflossingen niet weinig ontlast en verbeterd, doch* „ *zedert ter zake van de ontstane Onlusten met* „ *twee machtige Nabuuren door onvermijdelijke* „ *Geldnegotiatien bezwaard, zal zonder invoering* „ *van nieuwe Schattingen in stand gehouden worden. &c.*" Eene verzekering, welke bij velen als een Euangelie geloofd en aangenomen werdt, doch waar van de ongegrondheid en valschheid kort daar na ten duidelijksten bleek, toen de, op voorstel van 's LANDS ERFSTADHOUDER benoemde *Gecommitteerdens van Hun Ed. Gr. Mog. tot de Zaken van de Finantie, met de Gecommitteerde Raden in de beiden Kwartieren*, op den 21 *December* daa aanvolgende, een Rapport uitbragten, het-

hetwelk te regt een akelig tafereel van 's Lands Schatkist mogt geheten worden, want niettegenstaande sints het ontvlammen des Oorlogs met *Engeland* in 1780, tot op het tijdstip van de Herstelling der Constitutie in 1787, de *Provinçiale Schuld van Holland* door zeer ruïneuse Geldnegotiatien met een Som van 42 *Millioenen Guldens* was vermeerderd geworden (*); zoo ontdekte men, dat 'er tot betaling van zeer vele oude en krijtende Schulden, nog importante Schatten benodigd waren, die uit de Ordinaris Inkomsten niet konden gevonden worden. Akelig uitzicht voorzeker, doch dat nog akeliger wierd, wanneer men den deplorabelen toestand van de *Oost-Indische Maatschappij*, en de *verbazende Agter-stal-*

(*) Het is opmerkelijk, dat in het tijdvak van 1759 tot 1780, de Provinçiale Schuld van Holland, *door Aflossingen* in dezelfde evenredigheid verminderd was geworden; als waarin zij in het daarop gevolgd tijdvak van 1781 tot 1787, *door Geldnegotiatien* vermeerderd was. — Want de Capitalen in het eerstgenoemde tijdvak afgelost, beliepen een som van 41 *Millioenen, eenmaal honderd agt en zeventig duizend, vijf honderd en dertig Guldens.* Daar nu de Heer VAN BLEISWIJK van dit alles niet onkundig gebleven was, wie moet zich dan niet verbazen over de verzekering, die hij bij het nemen van zijn afscheid aan *Hun Ed. Gr. Mog.* deedt? — Moest dat gezegde geene nadeelige uitwerking voor het Nieuwaankomend Bestuur veroorzaken?

ſtallen die de Gewesten aan de Admiraliteiten ſchuldig *waren*, *daar* bij in aanmerking nam, Twee Objecten, *die* dadelijke voorziening en redres vorderden, *wilde* men den totalen ondergang van het dierbaar Vaderland nog in tijds voorkomen; doch waar van (volgens eene thans voor ons liggende Anecdote,) niemand duidelijker de moeijelijkheid gevoelde dan WILLEM DE VIJFDE, dewijl Hij, tegen het begrip van ſommige Staatsleden, van oordeel was, „ *dat bij de toen heerſchende* „ *denkbeelden onder een gedeelte der Ingezetenen*, „ *geen herſtel te wagten ware*, *van de* ORDINAIRE „ MAATREGULEN *welke door hun voorgeſlagen wer-* „ *den*, te weten: *eene* VRIJWILLIGE NEGOTIATIE „ *van 5 Millioenen in Contanten*, *en* 10 *Millioe-* „ *nen in Oude Obligatien*, *en eene herziening en* „ *Verhooging der Imposten op eenigen van 's Lands* „ *Collective Middelen*, *ten einde door dien weg* „ *een Fonds*, *toereikende ter beſtrijding voor het* „ *ſints eenige jaren aanwezig geweest zijnde De-* „ *ficit*, *daar te ſtellen. De deelneming in de* „ *voorgeſtelde Negotiatie* (zou volgens des Prinſen gedachten) „ *door ſchadelijke Machinatien* „ *tegengewerkt worden*, *en niet opnemen. Wat* „ *de Reviſie betrof: hoe nuttig en noodzaaklijk* „ *Hij zulks oordeelde*, *'er wierd uit den aart van* „ *'s Lands Conſtitutie te veel tijds vereischt*, *om*

„ *door*

„ *door dat middel in den presſanten nood des* „ *Lands te voorzien, en derhalven gaf Hij in* „ *Conſideratie, om ter radicale herſtelling van* „ *'s Lands Finantie, een ſoortgelijke maatregel* „ *te nemen, als 'er ten jare* 1747 *op voorſtel van* „ *wijlen Zijnen Heer Vader, met zoo veel ſucçes* „ *genomen was.*" Dan, hoe gegrond des Prinſen gedachten ook zijn mogten, „ *de meeste Le-* „ *den* (zegt het bericht) *waren van gevoelen, dat* „ *de voorgeſtelde Negotiatie, uit hoofde van de* „ *daar mede in verband ſtaande Reviſie der Ge-* „ *meene Middelen wel gelukken zoude, en toerei-* „ *kende bevonden worden, om de zaken aan den* „ *gang en buiten verwarring te houden:*" en het was op dien grond, dat 'er niet alleen op den 15 *Maart* 1788, (krachtens een beſluit van den 23 *Februarij* bevorens genomen,) bij de *Staten van Holland*, eene Commisſie *tot Reviſie van de Collective Middelen*, beſtaande uit de Heeren VAN BOETSELAAR, VAN DEN SANTHEUVEL, EMANTS, DEDEL, VAN DER HOEVEN, MEERENS; *eenige Leden van de Gecommitteerde Raden in de beide Kwartieren;* en den *Raadpenſionaris* VAN DE SPIEGEL, benoemd werdt; maar dat zij ook op den 27 *Maart* daaraanvolgende, tot het dadelijk arresteeren van de voorzegde *Vrijwillige Negotiatie* tegen eenen interest van 2½

 prCt.

prCt. besloten, met toezegging van voordeelen aan de Deelnemeren, die bij velen geen twijffel aangaande het welgelukken van dien maatregel overliet. Met dit alles leerde echter de ondervinding, dat WILLEM DE VIJFDE zich niet vergist had: want, wat moeite 'er ook werdt aangewend om de Negotiatie vol te krijgen, en het ongelukkig Land uit deszelfs dringenden nood te redden, velen hielden niet alleen in hun privé de beurs gesloten, om het Nieuw Bestuur te kwellen; maar zij stelden ook alle pogingen in het werk, om anderen tot even hetzelfde aan te spooren, waar van het gevolg was, dat de *Staten van Holland* eindelijk tot het afvorderen van eene zoogenaamde *geforçeerde Geldheffing* besluiten moesten, bestaande in het fourneeren van 4 *percent*, of den 25 *Penning der Bezittingen van alle de Hollandsche Ingezetenen die boven de* 2500 *Guldens gegoed waren*, en zulks tegen overgifte van Schuldbrieven ten laste van den Lande, rentende 2½ prCt. Een maatregel, die reeds in het *Staatsrapport* van den 21 *December* als in het verschiet geteekend stond; (*) waar toe men niet dan na alle mogelijke middelen vergeefsch beproefd te hebben, besloot; en door welke het Nieuw

(*) Het stuk in den Text bedoeld, is het navolgend

RAP-

Nieuw aangekomen Bestuur in de mooglijkheid gesteld werd, om in de dringende behoeften van het

RAPPORT van de Gecommitteerden tot de Zaken van de Financie van den 21 December 1787.

„ *Dat hun uit de gedetailleerde opening van wegens de* „ *Gecommitteerde Raden gegeven, volkomen gebleken was,* „ *dat in het tegenwoordig tijdstip Twee zeer onderscheidene* „ *Objecten in aanmerking kwamen, namentlijk in de* Eerste „ plaats *de intrinsique Staat der Financie, bestaande in de* „ *noodzakelijke Jaarlijksche Lasten, vergeleken tegen de* „ *inkomsten, reeds bij Haar Ed. Groot Mog. geconsenteerd, en* „ *welke tot goedmaking van het te kort nog zouden behoo-* „ *ren geconsenteerd te worden; en in de* Tweede plaats, *de* „ *oogenblikkelijke benoodigdheid van de Cas tot voldoening van* „ *de groote Sommen, welke aan diverse respecten te betalen* „ *staan, en zonder benadeeling van 's Lands Crediet niet* „ *kunnen uitgesteld worden.*

„ *Dat ten aanzien van het Eerste Object, niet in twijfel* „ *kon getrokken worden, dat de zware en bovenmate kost-* „ *bare Negotiatien, welke voornamentlijk geduurende de* „ *laatste binnenlandsche onlusten zijn gedaan, de Finan-* „ *cien op zulk eene excessive wijze hebben aangetast, dat tot* „ *derzelver gaande houding niet alleen de continuatie der in* „ *train zijnde extraordinaire middelen onvermijdelijk word* „ *vereischt, maar dat derzelver herstel van niets anders dan* „ *van eene allernauwkeurigste oplettendheid op de sources* „ *van 's Lands inkomsten, en van eene meer dan gewoone* „ *spaarzaamheid in de uitgaven kan worden gewagt; dat* „ *nogthans, wanneer deze maatregelen behoorlijk in acht*

het Vaderland te voorzien, en de zaken buiten verwarring te houden.

In-

„ *genomen worden, en onafgebroken gevolgd, de Staat der*
„ *Financie, ſchoon wel verre van die welgeſtelde gedaante te*
„ *hebben, waar in dezelve zig voor dezen heeft vertoond,*
„ *echter niet van dien aard is, dat hare redding onmogelijk*
„ *of zelfs moeijelijk is.*

„ *Met opzicht tot het Tweede Object, namentlijk, de te-*
„ *genwoordige benoodigdheid van 's Lands Cas om ſufficient te*
„ *zijn, tot betaling van zeer groote en krijtende Schulden,*
„ *met welke de Provincie, niettegenſtaande de exorbitante*
„ *en kostbare geldligtingen, nog is belast gebleven, als ge-*
„ *volgen van de jammerlijke beroerten, die, gelijk ze den*
„ *Staat op den oever van zijnen ondergang gebragt heb-*
„ *ben, nu zelfs na de omwending van zaken, nog den*
„ *verderfelijken naſleep voor de Financien achterlaten; dat*
„ *hoe zeer het præciſe quantum van dat benodigde niet wel*
„ *kan worden opgegeven, om dat de duurzaamheid van ſom-*
„ *mige bezwaren nog onzeker is, of zelf ophoudende,*
„ *door bezwaren van gelijken aart kan worden gevolgd,*
„ *men echter met volkomen fiducie en zonder vergrooting kon*
„ *affirmeeren, dat alle de Schulden te zamen genomen zeer*
„ *important zijn, en ettelijke Millioenen zullen beloopen. —*
„ *Dat ondertusſchen niet alleen het publiek Crediet, maar*
„ *ook het belang van vele Ingezetenen, die uit hoofde van*
„ *gedane leverantien of andere uitſchotten om betaling*
„ *zuchten, ten hoogſten vereisſchen, dat 's Lands Cas door*
„ *prompte en toereikende middelen werde in ſtaat geſteld,*
„ *om aan deze vorderingen te kunnen voldoen, nadien de*
„ *Admiraliteits Collegien binnen deze Provincie, zonder*

„ vol-

Intusſchen, hoe nuttig en noodzaaklijk dezen onvermijdelijken maatregel voor het Vaderland in het algemeen ook wezen mogt, dezelve opende voor WILLEM DEN VIJFDEN een nieuwe bron van ver-

„ *voldoeninge der agterſtallen, buiten ſtaat zijn, om de noodige Equipagien, tot protectie van de Commercie te doen, noch ook de veiligheid van den Staat, zoo binnen als buiten 's Lands, zonder fournisſement op de geconſenteerde Petitien kon worden verzorgd; terwijl de Gecommitteerden reflecteerden* op den nooit te vooren gehoorden voet, op welke de laatſte Negociatie van Penningen, voor de Provincie gedaan was, *als mede op het important en permanent bezwaar, 't welk door zulke Negociatien, zonder fonds voor de Interesſen, of afloſſing van het Capitaal, op de Financien zoude werden gelegd, geene vrijheid vonden, in dit tijdſtip tot eene nieuwe Negociatie zonder fonds te adviſeeren; en nauwelijks eenig ander middel zig konden voorſtellen, dan dat een extraordinair en cordaat effort worde gedaan, afgeſcheiden van de ordinaire Financien, waar door aan de eene kant de Cas uit de oogenblikkelijke benardheid kan worden gered, en in een behoorlijke ruimte geſteld: terwijl aan de andere kant dit met promptitude en voorzigtigheid gedaan wordende, het gevolg daar van zoude zijn, dat het Crediet van het Land zig op eenmaal zoude herſtellen, en de Provinciale Effecten tot hare voorige waarde rijzen. waar door andere operatien van Financie zouden worden gefaciliteerd. Op welk gewigtig en de ſpoedigſte voorziening meriteerend poinct, de Gecommitteerden de bijzondere aandagt van de Staten verzoeken.*"

verdriet, naardien velen van Zijne Vijanden zich alle moeite gaven, om het onkundig gedeelte der Natie te beduiden, dat de geëischte Schat, niet zoo zeer dienen moest tot die eindens welken bij het Placaat waren opgegeven; maar voornamelijk ten voordeele van den STADHOUDER, en van de Cabinetten van *Engeland* en *Pruisſen*, voor het bewerken en daarſtellen van de omwenteling in 1787. Een voorwendſel, dat bij vele Ingezetenen ingang vondt, dewijl men voor minkundigen den deplorabelen toeſtand van 's Lands Geldmiddelen; de akelige geſteldheid der *Oost- en West Indiſche Handelmaatſchappijen*; die van de *Admiraliteits Collegien*; de *Zee-* en *Landmacht*; en meer andere belangrijke Objecten opzettelijk verborgen hieldt. Het is deze aanmerking die ons als met de hand geleid, om op te geven, welke pogingen door Z. D. H. tot opbeuring en herſtel van de *Oost-Indiſche Maatſchappij* zijn in het werk geſteld geworden.

En dan bepaalt zich onze beſchouwing al aanſtonds, om onze Lezeren te doen opmerken, hoe zeer Z. H. het belang dier Maatſchappij ter harte nam, zoo dra hij het roer van den Staat wederom ter hand genomen had, daar Hij reeds op den 18 *November* 1787 aan de *Bewindhebberen van de Præſidiale Kamer te Amſterdam*, eene Misſive deedt

deedt afgaan, die naar ons inzien Zijn verstand en hart niet weinig tot eer verstrekte, zijnde van dezen navolgenden inhoud:

EDELE, ERENTFESTE &c.

„ Daar van het oogenblik af, dat wij wederom „ in den *Hage* gekomen zijn, ons niets meer „ ter harte heeft gegaan, dan de Naarstigheid en „ Koophandel van deze Republiek de behulpza- „ me hand te bieden, en daar toe als eene der „ voornaamste beweegredenen aanstonds bij Ons „ in aanmerking is gekomen, de instandhouding „ van het *Staatkundig* en *Mercantiel Ligchaam* „ *van de Oost-Indische Compagnie*, zoo hebben „ Wij gemeend, zoo ras de omstandigheden zulks „ maar eenigsints hebben toegelaten, UEd. in „ Consideratie te moeten geven, of het niet „ noodig en dienstig zoude zijn, om hoe eer- „ der zoo beter, en zelfs, zoo zulks niet eer- „ der geschieden kan, immediaat na het aflopen „ der aanstaande ordinaire Najaarsvergadering van „ XVII, op den voet, voorgedragen bij Misfive „ van de Heeren *Staten van Zeeland*, aan de „ Heeren *Staten van Holland* geschreven op „ den 15 *Februarij* 1787, in den *Hage* te be- „ schrijven en te houden eene Vergadering van

 „ XVII,

„ XVII, welke in het bijzonder ten oogmerk „ zoude hebben, een naauwkeurig onderzoek naar „ den ſtaat, waarin deze uitgeſtrekte Commer- „ çieele Mogendheid zich thans bevind?

„ Om nu dien ſtaat intrinſicq en na genoeg te „ leeren kennen, zal dan ook in de *Eerſte plaats* „ noodig zijn, dat met alle naauwkeurigheid wor- „ de nagegaan, zoo wel het *Finantiëel* en *Mer-* „ *cantiel*, als het *Zeewezen* en *Militair* beſtaan „ van die Maatſchappij, ten einde door eene „ grondige kennis van dat alles, vergeleken met „ de betrekkingen waarin dezelve ſtaat met alle „ de overige Handeldrijvende Maatſchappijen en „ Mogendheden in de *Oost-Indiën*, eindelijk te „ kunnen komen, tot eene oordeelkundige bepa- „ ling van die grondbeginzelen, geſchikt na de te- „ genwoordige omſtandigheden in *Europa*, waar „ van men op goede gronden zoude kunnen hoo- „ pen en verwachten, dat haar aanwezen beſten- „ dig, en voor de Republiek het meest voordee- „ lig zoude zijn.

„ En gelijk het tijdſtip van het verval waarin „ deze weleer bloeijende Maatſchappij is geraakt, „ en van de ruïne van deszelfs Finantien, met „ de ontwijffelbaarſte zekerheid kan bepaald wor- „ den, op het begin van den Oorlog waarin de „ Republiek met de Kroon van Engeland jongst

„ is

„ is ingewikkeld geweest; zal ook in het onder-
„ zoek van de *Lasten* welke de Maatſchappij
„ jaarlijksch draagt, en de *Resſourçes* welke zij
„ daarentegen heeft, indien men daarvan het be-
„ doelde nut zal trekken, volſtrekt noodig zijn,
„ dat men een Comparative ſtaat formeere van
„ den ſtand der zaken, zoo als die met Relatie
„ tot die beide onderwerpen was vóór het jaar
„ 1781, en zoo als dezelve zich thans (1787)
„ bevindende is.

„ Wij beſchouwen deze als de eenige weg
„ waar door men een juist oordeel zal kunnen
„ vellen, waarin de Maatſchappij nog zal moeten
„ worden geſoulageerd? En welke Penningen en
„ andere Hulpmiddelen 'er nog vereischt zullen
„ worden, om dezelve onder Gods Zegen te her-
„ ſtellen in dien ſtaat, dat zij wederom op zich
„ zelven zal kunnen Handel drijven, en met
„ Luister beſtierd worden. &c."

Een ſchrijven, waar van men wel ſpoedig het gewenscht gevolg ontwaarde, vermits de *Vergadering van XVII* in den *Hage* bijeengekomen zijnde, zich overeenkomſtig des Prinſen voorſtel bepaalde, tot eene opgave van de hoegrootheid der Geldſom die 'er dadelijk noodig was, om de Maatſchappij in ſtaat te ſtellen, tot het verder drij-

ven

ven van haren Handel, en tevens tot het herſtellen van hare, ten tijde des Engelſchen Oorlogs, geruïneerde Zeemacht en andere Defenſiemiddelen, en welke ſomme op 33 *Millioenen en* 635,000 *Guldens* werd uitgetrokken, met bijvoeging, dat men dadelijk bij proviſie, en hangende de Deliberatien der Staten, 15 *Millioenen* behoefde, om de zaken aan den gang te blijven houden: en zie daar eene van de voornaamſte drangredenen waarom tot het heffen van den 25 *Penning*, en het verlenen van bijſtand aan de Maatſchappij door de *Staten van Holland*, met Concurrentie van Z. D. H. beſloten werd, mits, dat het Beſtuur der Maatſchappij, met en benevens eenige Perſonen uit de Vergadering van Holland benoemd, een naauwkeurig onderzoek op den ſtaat en de geſteldheid derzelver, zoo *hier te Lande*, als *in de Indiën* aanvangen moesten, met last, om van hunne bevinding aan de *Staten* Rapport te doen, wordende daar toe benoemd, de Heeren VAN DER DOES VAN NOORDWIJK, RENDORP, VAN DE WALL, en VAN STRALEN Jz., welken dien gewichtigen taak op zich namen, en op den 8 *Julij* 1790 deswegens een zeer gedetailleerd en volledig Rapport uitbragten, waar uit men wel, aan de *eene zijde*, te weten kwam, *dat ſchoon het geheel agterwezen der Maatſchappij*, *in het jaar* 1779,

niet

niet meerder dan f 8,506,567-:-: *bedroeg; en hare ſchuld in de daarop gevolgde* 10 *jaren geklommen was, tot de enorme Schat van f* 74,919,573-:-: 'er echter, aan den *anderen kant*, uit hoofde van de waarde der Bezittingen van de Maatſchappij, *geene redenen waren, om aan derzelver herſtel te wanhopen, wanneer men ſlechts zorgde, dat zij door het verleenen van dadelijken onderſtand, haren Handel kon blijven drijven*, het welk ten gevolge had, dat 'er reeds in den loop van den jare 1788 en 1789, niet minder dan *f* 18,500,000-:-: door de *Staten van Holland* aan de Compagnie tot dat einde verſtrekt werden *uit het Provenue van den 25ſte Penning*, terwijl in vervolg van tijd, de nog resteerende 15 *Millioenen* daar bij gevoegd werden. Een onderſtand, tot welks verleening WILLEM DE VIJFDE niet weinig heeft bijgedragen, vermits Hij, volgens verſcheidene aan ons ter hand gekomene berichten, van oordeel was, *dat met den val der Maatſchappij, ook dien van het geheele Vaderland onvermijdelijk verbonden was.* Te opmerkelijk was in dit opzicht de taal van dien Vorst, tegen een zeker Regeringslid, bij gelegenheid dat deze beweerde, *dat de Provincie van Holland, door zulk een onderſtand bij alle de vorigen te accordeeren zich te zeer verdiepte in de zaken van de Maatſchappij, de-*

zel-

zelve beschouwende als eene gewoone Asſociatie van Kooplieden &c., dan dat wij dezelve niet aan onze Lezeren zouden mededeelen. Want volgens dit bericht, viel hem de Prins met eene zekere drift in de rede, in ſubſtantie zeggende: „ *Uwe „ objectie Mijn Heer! is niet nieuw. Ik weet „ dat 'er velen zijn die dezelven in het midden „ brengen, maar Ik zeg U, dat het niet Vader- „ landlievend gehandeld is, wanneer men over de „ O. I. C. op die manier denkt. Ik ſtem toe, „ dat de Maatſchappij, als Handeldrijvend Lig- „ chaam beſchouwd, gelijk ſtaat met alle Asſo- „ çiatien in eene of meerdere Takken van Han- „ del, en dat het ten reguarde van deze laatst- „ genoemden de ongerijmdheid zelve zijn zoude, „ wanneer men beweerde, dat het Land verplicht „ ware om haar wankelend Crediet door pecuni- „ eele onderſtanden ſtaande te houden: maar „ dat raiſonnement gaat bij mij niet door, de- „ wijl 'er altoos een hemelsbreed verſchil blijft „ tusſchen het Ligchaam van de O. I. Handel- „ maatſchappij, en de Asſociatien van Particu- „ liere Kooplieden en Ingezetenen. Wat zou 'er „ toch van dit Land geworden zijn, wanneer 'er „ ten tijde van de onderdrukking der Spanjaar- „ den geene Ingezetenen geweest waren, ſtoutmoe- „ dig genoeg, om ten hunnen pericule, den al-*

„ ge-

„ *gemeenen Vijand in de Indiën te gaan bestoken?*
„ *Wij waren welligt zonder die stoute onderneming,*
„ *bij het gemis van vermogen om den Oorlog door*
„ *te zetten, nimmer van het Spaansche Dwangjuk*
„ *ontheven geworden, doch door het welgelukken*
„ *van hun groot ontwerp, bragten zij den Vijand*
„ *eene wonde in de hartäder aan, en openden*
„ *een bron van nooitgekende welvaart voor den*
„ *geheelen Staat. Gesteld zijnde, dat hunne on-*
„ *derneming te niet geloopen ware, wie zou hun*
„ *de schade vergoed hebben? Het Land althans*
„ *niet, want het was 'er buiten staat toe. Het*
„ *is wel zoo, dat de Ondernemers bij het ver-*
„ *krijgen van vele Mededingers, door de wijze*
„ *maatregulen van de Voorvaderen, tot één Han-*
„ *deldrijvend Ligchaam vereenigd zijnde, enorme*
„ *Schatten wonnen; doch zij bezigden dezelven*
„ *niet om 'er een werkeloos leven van te leiden.*
„ *Integendeel, zij breidden hunnen handel met*
„ *het gebruiken van de winsten, en het doen van*
„ *nieuwe toelagen, langs hoe meer uit, en open-*
„ *den dus een menigte van bronnen, waar door*
„ *'er eene welvaart onder alle standen geboren*
„ *werdt, die tot op dit oogenblik heeft blijven voort-*
„ *duuren. Welke Schatten heeft de Maatschappij*
„ *in 's Lands Schatkist niet gestort, voor het aan*
„ *haar zoo dikwerf bij vernieuwing verleend*

„ *Oc-*

„ *Octroy? Hoe dikwijls heeft de Maatschappij,*
„ *toen zij in bloei was, den Staat niet te hulp*
„ *gekomen door het verstrekken van Geld? of door*
„ *het overnemen van een gedeelte van 's Lands*
„ *Schulden? En zou het dan nu billijk en rechtvaar-*
„ *dig gehandeld zijn, wanneer men Haar in den*
„ *tegenwoordigen nood aan het geval over liet,*
„ *en eenen krachtdadigen Onderstand of het Cre-*
„ *diet van het Land weigerde, om haren Handel*
„ *te kunnen doorzetten, die alleen gestremd is*
„ *geworden door eenen Oorlog, die zij niet be-*
„ *werkte, en waar van zij echter de grootste ver-*
„ *liezen heeft moeten ondervinden? Wanneer de*
„ *O. I. Maatschappij verloren gaat, is naar mijn*
„ *inzien alles verloren! De liefde tot het Vader-*
„ *land eischt derhalven, dat men Haren val*
„ *voorkome, door Haar dadelijk en op de spoe-*
„ *digste wijze van Penningen te voorzien, die*
„ *zij niet bij wijze van Gifte vraagd, maar*
„ *voor welkers Restitutie nog genoegzame Fond-*
„ *sen voor handen zijn, wanneer zij onder den*
„ *Goddelijken Zegen, voor Onheilen en Rampen*
„ *bevrijd, haren Handel onbelemmerd drijven en*
„ *doorzetten kan. Ik weet wel, dat eene ver-*
„ *nieuwde aanvrage om 30 Millioenen, bij som-*
„ *migen zeer veel opziens baart, dat anderen*
„ *t'onvreden over het afvorderen van den 25sten*
„ *Pen-*

„ *Penning, beweren, dat 'er aan het inwilligen*
„ *van dat verzoek niet behoorde gedacht te worden, uit hoofde van den bezwaarden toestand*
„ *der Algemeene Zaken: maar zoo lang 'er in*
„ *het Vaderland nog zoo vele vermogende Ingezetenen aanwezig zijn, in staat, om in Buitenlandsche Fondsen tot immense sommen deel te*
„ *nemen, zoo lang behoord men althans geen onvermogen voor te wenden, en dus doende, achterlijk blijven, om der zuchtende Maatschappij*
„ *uit haren tegenwoordigen nood te redden, en*
„ *met Haar het geheel Vaderland voor verderf*
„ *en ondergang te behoeden* (*)."

Op

(*) Dat Z. H. op deze wijze denkende, de zaak uit het regte oogpunt beschouwde, en het welvaren des Vaderlands op eene uitnemende wijze betoonde te kennen, lijdt geen de minste bedenking, wanneer men nagaat, welke rampzalige gevolgen de latere onheilen, der Maatschappij bejegend, aan de Natie berokkend hebben, en dat wel op een tijdstip, *dat zij de beste uitzichten had, om zich compleet te herstellen.* Wij kunnen ons hier over thans niet uitlaten, doch zoo iemand onzer Lezeren daaromtrent een bewijs mogt begeren, verzoeken wij de zoodanigen het IV. Deel *van onze Geschiedenis van den Oorlog*, Bladz. 322—356 op te slaan, alwaar wij, *uit het Rapport van de Kamer van XVII*, bij de stukken bewezen hebben, dat de Maatschappij, bij den aanvang des jaars 1795, op den weg was, om dat heilzaam doel te bereiken, doch dat zij daarin, door de toen bewerkte Revolutie is verhinderd geworden.

Op zulk eene wijze dacht en ſprak Z. H. over de verplichting die op elk regtſchapen liefhebber van het Vaderland lag, om der Maatſchappij te hulp te ſnellen! En wie van Zijne getrouwe Vrienden is onbekend gebleven, dat de Vorst het zich menigwerven tot een wezenlijk genoegen rekende, te hebben mogen ondervinden, dat Zijne welmenende pogingen, ten haren besten in het werk geſteld, niet vruchteloos geweest waren? Dan, ook dit genoegen werdt Hem door Zijne Tegenſtanderen betwist, door allerwegen te verſpreiden, *dat Hij met de belangen van de Maatſchappij voor te ſtaan, het hatelijk afzicht zoude gehad hebben, om dus doende zijne eigene belangen te bevoorderen, dewijl Hij in Zijne qualiteit als* OPPERBEWINDHEBBER *jaarlijksch eenige duizenden Guldens van de Uitdeelingen of Dividenden genoot.* Eene aantijging zoo hatelijk als onwaarachtig, dewijl het zelfs aan velen die zulks beweeren durfden, niet onbekend gebleven was, dat WILLEM DE VIJFDE van Zijn wettig regt op de uitdeelingen zoo van de *Oost-* als *West Indiſche Maatſchappijen*, op de edelmoedigſte wijze gerenuntiëerd had, toen beider voorſpoed in tegenſpoed was beginnen te verwandelen, uit hoofde van de onheilen welken zij door den *Oorlog*, *Misgewasſen*, *Zeeſchadens*, en het *ſtremmen van hunnen Han-*

Handel ondervinden moesten, waar door jaarlijks Zijne inkomsten omtrent de *twintig duizend Guldens* verminderden, zoo als uit den in 1795 aan de Franschen ingeleverden ſtaat van des Vorsten Inkomsten ten duidelijkſten bewezen is, door de verklaring, *dat de Dividenden in de laatſte jaren van Zijn Bewind, niet begeerd, veel min genoten waren geworden.*

Bevoorderde Z. H. op de voorzegde wijze de inſtandblijving en meerderen bloei der *Ooster-Maatſchappij;* die van het *Westen* ondervond in haren behoeftigen, en door inwendige twisten, zeer verwarden toeſtand Zijne hulpbetooning in geene mindere mate. Immers is het bekend, dat de goede Vorst niet alleen zeer veel toebragt om *H. H. Mog.* te bewegen, tot het verleenen van 's Lands Crediet voor eene Geldnegotiatie ter ſomme van *f* 500,000-:-:, en tot het nemen van een beſluit, dat 'er op de *Staten van Oorlog* voor de jaren 1788, 1789, 1790, en 1791, telken jare een ſom van 250,000-:-: zoude gebragt en geleden worden, zoo tot betaling van de Interesſen ten laste van de Maatſchappij loopende; als tot beſtrijding van het apparent te kort: maar dat Hij zich boven dien, den Hem opgedragenen last, tot het opgeven van een *Plan van Redres voor die Volkplantingen* liet welgevallen,

 en

en met den meesten ſpoed uitvoerde? Een Plan, waar aan men hebbe toe te ſchrijven, dat 'er in 1792, bij het eindigen van het Octroi der Maatſchappij, eene gehelé verandering in het Huishoudelijk Beſtuur derzelve verordend werd, dewijl Z. H. van begrip was, dat hetzelve min omſlagtiger en meer eenvouwiger ingericht wordende, ook als dan de voornaamſte Bron waar uit de onheilen waren voortgevloeid, geſtopt zoude worden. Het is zoo, de ondervinding heeft geleerd, dat de aanſtelling van eenen *Algemeenen Colonieraad*, in plaats van de *Vijf bijzondere Kamers*, het bedoelde nut niet te wege heeft gebragt; *eensdeels*, doordien 'er behalven den *Colonieraad*, nog twee bijzondere Directien voor *Surinamen* en de *Berbices* moesten aanwezig blijven; en *anderdeels*, dewijl zij allen in den jare 1795 vernietigd wordende, door de kortheid van hun beſtuur verhinderd werden, om zoodanige preuves van hunne werkzaamheden te geven, als toereikend waren om over dezelven met grond te kunnen doen oordeelen: maar dit beneemt niets aan de waardij van des ERFSTADHOUDERS pogingen om die uitgeſtrekte en koſtbare Etabliſſementen, door het invoeren van een min omſlagtiger, min koſtbarer, en in andere opzichten aanmerkelijk verbeterd Beſtuur, het hangend hoofd te doen op-

opbeuren; doch die grootdeels vruchteloos bevonden zijn, alleen, om dat sommigen bij het afschaffen van het onnodige, en het in werking brengen van de voorgestelde veranderingen, hunne rekening niet maakten. — Het is deze aanmerking, die ons als met de hand geleid, tot de overweging van het geene ten nutte van de *Land-* en *Zeemacht*, door WILLEM DEN VIJFDEN in die dagen is ter hand genomen, om daar na op te geven, op welk eene wijze Zijne voorstellen bij de Hooge Collegien van Regering ontvangen zijn geworden.

Herinnert men zich het door ons bevorens vermeldde, op welk eene Inconstitutioneele en willekeurige wijze 'er met de Militaire Corpsen, op verschillende Gewesten gerepartiticeerd staande, was omgesprongen, na dat de meerderheid der *Staten van Holland*, en die hun in alles van de hand vlogen, Z. D. H. in Zijne hooge Waardigheid van *Kapitein-Generaal* gesuspendeerd hadden: hoe men de Militairen, zoo door groote beloften op avançement en extraordinaire belooningen, als door bedreigingen van het niet betalen der verschuldigde Soldijen, tot het verzaken van hunne plichten verleid, en als 't ware genoodzaakt had; dan laat het zich, zonder een uitvoerig betoog van onze zijde, zeer duidelijk vatten,

 dat

dat het met de *Landmacht*, ten tijde van des Prinſen wederkomst in den *Hage*, werkelijk zoo geſteld was, als door den beroemden CAMPER, in Zijne Aanſpraak aan Z. H. bij diens verſchijning in den *Raad van State* met echte verwen was afgemaald (*). Geen wonder derhalven, dat het her-

(*) Hoe zeer het niet ontbroken heeft aan velen, die de Aanſpraak des Heeren CAMPER, in den Text bedoeld, op eene vinnige wijze aangevallen en veroordeeld hebben, zoo bevatte dezelve echter niets anders dan loutere waarheden. Daar welligt een groot aantal onzer Lezeren van dat ſtuk nimmer gehoord hebben, willen wij hier eenige trekken uit hetzelve overnemen, ten einde de zoodanigen te doen zien, op welk eene wijze men in de hitte der gevoerde Twisten, over 's Lands Armée naar goeddunken beſchikt had. — Genoemde CAMPER, op den 20 *September* 1787, het Præſidium in den *Raad van State* bekledende, liet zich ten aanziene van den toeſtand der *Landmacht*, onder anderen in dezer voegen hooren: „ Uwe DOORLUCHTIGE HOOGHEID vindt „ zedert hare afwezigheid, welke tot ons ongeluk en ſmert „ twee jaren geduurt heeft, niet ſlechts de Finantien van de „ Generaliteit in de grootſte verwarringen, maar het gehele „ Militaire Wezen verwilderd, verguisd, en door de ſnoode „ listen dier helſche Vijanden van Uwe Hoogheid en van „ ons Vaderland, door duizenderleije hatelijke konstenarijen „ in den grond bedorven. — De Tucht, zoo onontbeerlijk „ in den Krijgsdienst, is geheel verwaarloosd! De Eerzucht, „ de eenige prikkel tot roemrijke daden voor een Krijgsheld, is door de lage ſtreken van die laffe Verraders des „ Va-

herstel van de zoo zeer van een gescheurde, en bijna ontbondene Armée van den Staat, bij WIL-

LEM

„ Vaderlands vertrapt. De zucht en ijver om het Vader-
„ land, en den Wettigen Souverain volgens Eed en Plicht
„ te dienen, is door de snoode *Suspensien*, *Licentiatien*,
„ *Cassatien*, en, het geene nog nijpender en verderffelijker
„ was, door de *weigering en afschaffing van betalingen*,
„ geweldig onderdrukt, en nog verder uitgeroeid door het
„ voorleggen van *listige Quitantien*, en de onvermijdelijke
„ verplichting, om dezelven, hoe strijdig ook met den Eed
„ aan de Generaliteit gedaan, te doen onderteekenen! —
„ Terwijl men zich niet ontzag nog schaamde, om wufte,
„ lage, en onwaardige zielen, tot onverdiende trappen in
„ den Krijgsdienst te lokken, te verheffen, en door die zelf-
„ de bezoldingen vet te mesten, welken aan andere Mannen,
„ Mannen van Geweten, van Eer, en Vroomheid, door de
„ gehele Republiek, op de heiligste wijze waren toegezegd,
„ en op wettig verkregene Commissien van den Raad van
„ State, rechtvaardig toekwamen. — De zuchten van de
„ braafste Officieren hadden geenen invloed op het verwoed
„ en onbarmhartig *Hollandsch Defensiewezen!* De tranen
„ hunner Echtgenooten, en het gekerm hunner lieve Kin-
„ deren, door honger en gebrek veroorzaakt, wierden
„ lagchend veracht! Ik beroepe mij op het getuigenis van
„ de Leden van dezen voortreffelijken Raad! Hoe dikwerf,
„ en hoe lang zijn dezelve niet ontroerd en aangedaan ge-
„ weest over deze rampzalige klachten? Hoe diep zijn zij
„ niet in het hart getroffen geweest, over hunne onmacht
„ om ze weg te nemen of te verzachten?

„ De heiligste Verbonden die de Republiek heeft aange-

LEM DEN VIJFDEN beschouwd werdt, als een onderwerp dat met den meesten spoed behoorde ter hand genomen te worden. Dan, wie vindt zich met ons niet gedrongen, om den goedhartigen Vorst te

„ gaan met de getrouwste naburige Vorsten, en met de Zwitzersche Cantons over derzelver Legerbenden, wierden verbroken, en door nog meerdere bedreigingen tot onuitwisbare schande van onze gehele Natie ergerlijk geschonden! „ Het doemwaardig oogmerk dier Staatsministers was alleenlijk ingericht, om de gehele Armée van den Staat door wanhoop woedend te maken en te vernietigen, zonder zich te stooren aan de rampen en onheilen welke de goede Burgers over het hoofd hongen, wanneer zulk eene gewapende menigte, door honger geperst en aan het muiten geraakt, op hun aanviel! — De Staats-Resolutien, door de getrouw geblevene Provinçien naar de Frontieren wijd en zijd gezonden, en de gegronde klachten der Ommelandsche Staten, wijzen uit, hoe verraderlijk men allerlei schuim van Vreemdelingen, bedekt, verkleed, vermomd, en dievelings, door macht en geld aangeritst, van alle kanten inriep, om de Dwingelandij, bijna ten hoogsten top gestegen, voor de naburige Provinçien nog dodelijker te maken. — De verwoestingen, aangericht door het schendvolk van den verraderlijken SALM in *Vriesland*, tegens de geheiligde Wetten, zonder Patent van den KAPITEIN GENERAAL *en der* UNIE; zonder Attache in die Provinçie gezonden, zijn zoo vele bewijzen van de geweldadige overheersching van *Holland* over hare Bondgenooten. &c."

te beklagen, wanneer hij in aanmerking neemt, dat zoo dra Hoogstdezelve daar toe de eerste poging deed, op de duidelijkste wijze consteerde, dat de oude vooroordeelen tegen het op de been houden van eene behoorlijke Landmacht, ondanks de bewerkte herstelling van zaken, nog in veler zielen hadden blijven huisvesten, derwijze, dat Hij deswegens in het vervolg, uit hoofde van de verschillende sentimenten der Bondgenooten, geene geringe onaangenaamheden ondervinden moest? Aanleiding tot het vernieuwen dier oude en schadelijke handelwijzen, welken voorheen tot geen gering verdriet van Z. H. gestrekt hadden, gaf het voorstel, dat de Geldersche Gedeputeerden in de maand *October* 1787 in het Besoigne tot de Buitenlandsche Zaken deden, zeggende: „ *dat de* „ *Heeren Staten van hun Gewest in aanmerking* „ *genomen hebbende, de noodzaaklijkheid dat we-* „ *gens de omstandigheden waarin de Republiek* „ *zich bevindende was, en wegens den toestand* „ *van verscheidene Regimenten in derzelver dienst,* „ *de Militie van den Staat met eenige andere over* „ *te nemene Troupen wierde versterkt; zij mits-* „ *dien hunne Gedeputeerden ter Generaliteit ge-* „ *authoriseerd hadden, om, ten einde de Repu-* „ *bliek ten minsten met een Renfort van* 8 *of* „ 10,000 *Man spoedig wierde voorzien, met*

 „ *Con-*

„ *Concurrentie der overige Bondgenooten, en met*
„ *overleg van* ZIJNE HOOGHEID, *zoodanige ſchik-*
„ *kingen te helpen beramen, als ten meesten diens-*
„ *te van den Lande zouden oordeelen te behoren,*
„ *en inzonderheid daar bij te proponeeren, dát*
„ *ten dien einde het Vijfde Battaillon van Wal-*
„ *deck wierde opöntboden.*" Een voorſtel, dat weldra door de *Hollandſche Ridderſchap* niet alleen over het geheel werdt goedgekeurd; maar dat zij weldra nog nader detailleerden, in een voorſtel aan de *Vergadering van Holland*, tendeerende, 1. *Om dadelijk Z. D. H. den Heere Erfſtad-*
„ *houder te verzoeken en te authoriſeeren, om alle*
„ *die Corpſen, welken ten tijde der Troublen en*
„ *Verdeeldheden in bijzondere ſoldij van Holland*
„ *waren aangenomen, te liçentieeren, en de Pro-*
„ *vinçie van dien onnuttigen last te ontheffen en*
„ *te verlosſen.* 2. *Om aan Z. H. voor te ſtellen*
„ *of Hij niet raadzaam oordeelde, eenige Regi-*
„ *menten, het zij Hesſiſche, of van andere Duit-*
„ *ſche Vorsten, voor eenigen tijd in ſoldij en dienst*
„ *van den Staat over te nemen?* 3. *Om met over-*
„ *leg en goedvinden van Z. H. als Kapitein-Ge-*
„ *neraal van de Unie, van het een en ander ter*
„ *Generaliteit eene Propoſitie te doen, met aan-*
„ *drang aan de Bondgenooten, om deswegens ten*
„ *ſpoedigſten cordate en eenparige beſluiten te ne-*
„ *men,*"

„ *men*," al het welke op dien tijd, zoo bij de *Staten van Holland*, als bij *H. H. Mog.* zoo gunstig ontvangen werdt, dat de opgemelde Propositien in even zoo vele Resolutien veranderd werden, gepaard gaande met een verzoek aan *Z. H.*, om zoo spoedig mogelijk, een Generaal Plan tot herstel van de Landmacht aan *H. H. Mog.* te willen overhandigen.

Gewichtige en moeijelijke last, door dit besluit op de schouderen van WILLEM DEN VIJFDEN gelegd! Dan, hoe moeijelijk die ook zijn mogte, Hij vatte dezelve niet alleen gewillig op, maar volvoerde die, met behulp des *Raads van State*, met zoo veel spoeds, dat het daar van gemaakt Plan, reeds op den 24 *Januarij* van het volgende jaar 1788, door *Z.* H. in eigen Persoon aan het hoofd des *Raads van State*, ter Tafel van *H. H. Mog.* werdt overgebragt, een voorslag behelzende tot *eene Augmentatie van* 5409 *Hoofden en* 2014 *Paarden*, waardoor de Landmacht in het geheel belopen zoude, een getal van 36051 Hoofden, welke overgifte de Vorst deedt vergezeld gaan met eene mondelinge verklaring: „ *dat Hij* „ *niet kon afzijn, om H. H. Mog te verzoeken,* „ *om dat Plan ter verbetering van de Armée,* „ *aan de Hooge Bondgenooten te willen toezen-* „ *den, en daar bij te insteeren, dat zij zoo spoe-*

„ *dig*

„ *mogelijk, hetzelve geliefden te examineeren,*
„ *en daar op te resolveeren zoo als zij ten mees-*
„ *ten dienste van den Lande zouden oordeelen te*
„ *behooren; ten einde dat Hij de exterende vaca-*
„ *tures in vele Regimenten, waar van een groot*
„ *getal Officieren door H. H. Mog. uit den dienst*
„ *waren gedemitteerd, konde vervullen, op dat*
„ *die Regimenten wederom in staat werden ge-*
„ *bragt om den vereischten dienst te kunnen doen.*
„ *Verklarende verder van oordeel te zijn, dat*
„ *Hij, hangende de Deliberatien der Bondgenooten*
„ *over het ontworpen Plan, niet alle de vacatures,*
„ *zoo in die Regimenten als in anderen, moest*
„ *vervullen, maar dezelve openlaten, tot tijd en*
„ *wijlen dat de Provinçien derzelver Resolutien*
„ *zouden hebben ingebragt, ten einde het Land*
„ *niet door een te groot aantal Persioenen wier-*
„ *de bezwaard, indien het nu ingeleverd Plan*
„ *mogt worden geamplecteerd. &c.*"

Dat dit laatste echter het geval niet was, leerde de ervaring, niettegenstaande men Z. H. ter *Generaliteit*, op de verplichtendste wijze dank betuigd hadt, voor Zijnen aangewenden ijver en zorg voor de defensie en het behoud van den Staat, en voor het ware welzijn van de daar toe vereischte Krijgsmacht: want toen het Plan bij de Staten der onderscheidene Gewesten in deliberatie ge-

gelegd werdt, ontbrak het niet aan verſchillende aanmerkingen die op hetzelve gemaakt wierden, waar uit men duidelijk beſpeuren kon, dat de Nieuwaangeſtelde Regeringsleden, zoo Gewestelijke als Stedelijke, even dezelfde uitéénlopende gevoelens, over de defenſie des Vaderlands, zoo te Land als ter Zee koesterden, als ſints vele jaren hadden plaats gehad, welken de voorname redenen opgeleverd hadden, waar door het eene zoo wel als het andere onafgedaan gebleven ware. Het is zoo, dat de *Staten van Holland* in het Plan wel bewilligden, doch zij deden dit niet dan met bepaling, *dat de door Z. H. voorgeſlagene Augmentatie, met de geproponeerde verhoging der Soldijen, niet hooger belopen moesten dan Elf en een halve Tonne Gouds*, en voorts onder deze ſpeçiale mits en conditie: *dat een gelijke ſom van Elf en een halve Tonne Gouds op den Staat van Oorlog werde gebragt, om geëmploieerd te worden ten dienste van de Oorlogsmarine van den Staat*, verzoekende, *dat Z. H. een Plan opgave, welk gebruik als dan van die ſom zou behoren gemaakt te worden.* De Staten van *Utrecht* en *Overijsſel*, vielen mede in dat begrip; doch die van *Gelderland* keurden het af, beſchouwende zoo iets als afwijkende van den ouden voet, en van verre en bedenkelijke uitzichten te zijn. —

Zij

Zij wilden wel in eene vaste post op den Staat van Oorlog *voor de Admiraliteiten* bewilligen, maar zij wilden alvorens weten tot welke eindens dezelve zoude moeten dienen: en dus verzochten zij, dat Z. H. een Plan formeerde tot dat einde ſtrekkende, aan zich de macht behoudende, om na examinatie van hetzelve, daar op te beſluiten zoo als zij zouden oordeelen te behooren.

Zie daar, de oude verdeeldheden, waar uit voorheen zoo veel onheils voor den Staat waren voortgeſproten, wederom op nieuws ter bane gebragt, en niet alleen eene ſtremming aan het onverwijld herſtel van de *Armée*, maar ook van de *Marine* te wege gebragt; en alle de werkzaamheden van den STADHOUDER aan het Plan beſteed, ten eenenmale nutteloos gemaakt! Was het wonder, dat toen WILLEM DE VIJFDE dien uitſlag te weten kwam, *Hij* (volgens een aan ons geſuppediteerd bericht) *zich wel zeer gevoelig betoonde over dit ſprekend bewijs, dat de oude geest van verdeeldheid en tegenſtand, als nog in volle werking gebleven was?* Hoe dit zij, de Prins, bezield met eene zucht, om ware het mogelijk, de verſchillende gevoelens der Bondgenooten tot eenigheid te brengen, en tevens het Herſtel van *Land-* en *Zeemacht* met den meesten ſpoed te bevoorderen, gaf ook nu, even als in vroeger jaren, een duidelijk

lijk bewijs, dat Hij tot dat einde niets onbeproefd laten wilde, daar Hij niet alleen zich de moeite getrooste, om *een geheel ander ingericht, en min kostbarer Plan voor de* LANDMACHT te bewerken; maar ook *een geheel nieuw Ontwerp ten nutte van de* MARINE op het papier te brengen, ten einde langs dien weg, de verschillende bezwaren der Bondgenooten op te ruimen, en hun met terzijde stelling van alle bijzondere belangen en inzichten, tot het nemen van eenparige besluiten, tot heil van het Vaderland aan te spooren. Een voornemen, dat op zich zelven, en ten aanziene van Z. D. H beschouwd, als alsints prijsselijk en Vaderlandlievend behoord aangemerkt te worden, doch dat echter uit hoofde van de omslachtigheid des werks veroorzaakte, dat 'er wederom eenen geruimen tijd verloopen moest, eer 'er iets van belang tot herstel van den verwarden toestand der *Armée* kon ondernomen worden. Want het liep aan tot den 17 *Maart* 1789 eer Z. H. in zoo verre met het een en ander gereed was, dat Hij twee uitvoerige Plannen in hooge Persoon aan *H. H. Mog.* overleverde, het ééne betrekkelijk de *Landmacht*, het andere ten nutte van de *Zeemacht*, behelzende het *Eerste* een Voorstel, om de *Augmentatie van de Armée* op 2500 Man te bepalen, hetwelk jaarlijks aan het Land op een ver-

meerderde uitgave van *f* 382,651 - : - : zou te ſtaan komen, bij welke gelegenheid de Vorst voorſtelde:

„ Ik achte het van mijnen plicht, *H. Mog.* „ *Heeren*! op het krachtigſte te moeten inſteeren, „ dat geene verminderingen in het Plan, zoo als „ het nu is liggende, mogen plaats hebben, wijl „ ik met een gerust gemoed kan betuigen, dat, „ na dat het Plan alzo zal zijn geconcludeerd, „ de Frontieren van den Staat nog naauwlijks te- „ gen eenen eerſten aanval zullen kunnen worden „ beveiligd: en dat het getal van de Armée nog „ merkelijk minder zijn zal, dan het getal, het „ welk de kundigſte Generaals, die in 's Lands „ dienst geweest zijn, altoos hebben geoordeeld „ dat in Vredestijd behoorde te worden onder- „ houden, en waartoe ik zoude hebben voorge- „ dragen om de Armée te brengen, ware het niet, „ dat de Finantien der Provinçien thans niet toe- „ laten om zich daar mede te bezwaren." 'Er verder, opzichtelijk het dadelijk herſtel van ſommige nog ſteeds voortduurende gebreken bij 's Lands Armée, uit hoofde van de ongelijke Soldijen, &c. nog bijvoegende: „ ik kan al verder „ niet afzijn te doen remarqueeren, dat de een- „ parige verhoging van de Gage van de Infanterij, „ een poinct is van het grootſte belang, op dat

„ voor-

„ voorgekomen moge worden, de fchromelijke „ gevolgen, die uit de verfchillende vermeerde- „ ringen van Soldij, dewelken door de respecti- „ ve Provinçien tegenwoordig aan de Infanterie „ word verftrekt, zouden kunnen ontftaan. Ook „ is het niet minder noodzaaklijk, dat de voet „ waarop de Dragonders actueellijk zijn, worde „ verbeterd, dewijl het zeker is, dat dezelven „ van de Gage die zij genieten niet kunnen be- „ ftaan. En dat het meer dan tijd is, dat op „ het al of niet aanwerven van een Regiment „ Husfaren finaal worde gerefolveerd, op dat „ de Provinçien van *Holland* en *Utrecht* niet lan- „ ger bezwaard blijven met het onderhoud van „ de Manfchappen die zij in hunnen particulie- „ ren dienst hebben, en waar uit het voorfz. Re- „ giment gedeeltelijk zoude worden opgericht."

Beijverde Z. H. zich op deze wijze, om met inachtneming eener aanmerkelijke bezuiniging den uit- en inwendigen toeftand van *'s Lands Armée* te verbeteren; Zijne zorgen ftrekten zich niet minder uit, om voor de *Marine van den Staat* een wezentlijk nut te bewerken, door overgifte van een *tweede Plan*, hetwelk zijne geboorte grootdeels verfchuldigd was, aan de Vaderlandlievende voorftellen die de *Vice-Admiraal* REIJNST, en de *Schout bij Nacht* VAN KINSBERGEN, door

Z. D. H. des aangezocht zijnde, aan Hoogstdezelve overgaven, eene ſtrekking hebbende, *om voor de in het verſchiet geteekende vaste Post*, (in het vervolg *voor de Marine* jaarlijksch op de Staat van Oorlog te brengen,) *een vast Corps Mariniers op te richten, en werkelijk in dienst te ſtellen*, hetwelk beſtaan moest uit 2714 *Hoofden*, namelijk uit *twee Regimenten*, *ieder verdeeld in drie Bataillons*, *en elk Battaillon uit vijf Compagnien*, en waar van de kosten berekend werden, jaarlijksch te zullen belopen een ſom van *f* 553,352-:-: guldens. Een project, dat wel is waar geheel nieuw was, doch dat echter door Z. H. in alle opzichten werdt goedgekeurd en aangenomen, uit hoofde van de voordeelen welke voor 's Lands Zeemacht in eene daar bij overgelegde Memorie, (opgeſteld door den Heer VAN KINSBERGEN) in dezer voegen werden aangetoond: „ *De noodzaaklijkheid van een vast Corps voor* „ *de Marine, kan men beoordeelen uit het geene* „ *door Mogenheden die eene Zeemacht hebben,* „ *geſchied, want allen hebben een vast getal Officieren in hunnen dienst, dewelke men een ordentelijk beſtaan geeft, en een zeker getal Manſchappen, dewelke een goed gedeelte van de bemanning van hunne Oorlogſchepen moet uitmaken. — De Republiek heeft daar nooit een*

„ *voor-*

„ *voorbeeld van gegeven: de gedurige Oorlogen*
„ *welke men ter Zee moest voeren, maakten zulks*
„ *in dien tijd ook niet noodzakelijk, want het*
„ *gedurig emploi, van alles wat tot den Zeedienst*
„ *behoorde, gaf aan allen een bestaan. — Maar*
„ *na de Utrechtsche Vrede, de jaarlijksche Equi-*
„ *pagien ter Zee verminderende en jaarlijksch af-*
„ *nemende, zouden dezelven geheel tot niets gelo-*
„ *pen hebben, indien de onlusten met de Barba-*
„ *rijsche Mogendheden dezelven niet eenigermate*
„ *hadden levendig gehouden. — Hier uit moest*
„ *dan volgen, dat de Officieren niets hebbende om*
„ *van te kunnen leven, op eene andere wijze van*
„ *bestaan moesten denken, en dus gaande weg*
„ *verliepen, 't geen men merkbaar ontdekt heeft*
„ *in den Oorlog die met* 1748 *geëindigd is: want*
„ *men heeft in dien tijd tot Officieren geëmploieerd*
„ *allerlei slag van menschen, zelfs die nooit te*
„ *voren met een Schip in Zee waren geweest. Na*
„ *de Vrede gingen eenige Luitenants wederom*
„ *naar de Indiën, ja zelfs voor Soldaat, om een*
„ *bestaan te hebben, en anderen keerden wederom*
„ *terug tot hunne vorige lage kostwinningen.*

„ *In den laatsten Oorlog met Engeland heeft*
„ *men wederom op nieuw ondervonden, hoe*
„ *men alles heeft gemankeerd, wat tot een goede*
„ *bemanning van een Schip benoodigd is. Men*

 „ *heeft*

„ *heeft getracht de* OFFIÇIEREN UIT DE COM-
„ MERÇIE *te ſuppleeren, doch men heeft ſlechts*
„ *een zeer gering getal goede Sujetten bekomen:*
„ *verſcheidenen zijn door den Krijgsraad gevon-*
„ *nisd, en van anderen verkiest men liefst niet*
„ *te ſpreeken* (*). *Om nu niet wederom in de-*
„ *zelf-*

(*) De ſtelling des *Admiraals* VAN KINSBERGEN in den Text opgegeven, aangaande de nadeelen voor 's Lands dienst, wanneer men KOOPVAARDIJSCHIPPERS tot COMMANDANTEN VAN 's LANDS OORLOGSCHEPEN emploieert, is door ſommigen zeer ſterk betwijffeld, en dit had bijzonder plaats, *na de algemeene Casſatie van het Corps de Marine ten Jare* 1795, door welke gebeurenis, het toenmalig Gouvernement bij het Organiſeeren van de Marine, zich in de noodzaaklijkheid gebragt zag, *om* KOOPVAARDIJSCHIPPERS *het Commando over* 's LANDS OORLOGSCHEPEN *op te dragen.* Hoezeer velen te dien tijde van oordeel waren, *dat een* KOOPVAARDIJSCHIPPER *bekwaamheids genoeg bezat, om het Opperbevel over een Oorlogſchip te voeren;* het ontbrak echter niet aan anderen, die uit hoofde van des ADMIRAALS ſtelling, van een tegenovergeſteld gevoelen waren, niettegenſtaande zij onkundig waren van de gronden waarop KINSBERGEN die ſtelling gebouwd had. Die gronden te kennen, en opgave van dezelven aan den gezegden ADMIRAAL (die zich toen in DEENSCHEN DIENST bevondt) te vragen, was wel het eenigſte middel om het pleit te beſlisſen; doch hier tegen deedt zich de belangrijke zwarigheid op: „ *Of de Heer* VAN KINSBER-
„ GEN, *na alle de mishandelingen hem zoo onverdiend aan-*
„ *gedaan, bereid en edelmoedig genoeg zijn zoude, om aan*
„ *een*

„ *zelfde verlegenheid te komen, heeft men gedacht*
„ *een Plan te proponeeren, dat* VOOR EERST, *een*
„ *be-*

„ *een verzoek van dien aart te voldoen.*" Dan, die zwarigheid werdt ſpoedig opgeruimd, toen de Heer VAN WOENSEL aan den OUDEN ZEEHELD gevraagd hebbende: „ *Mag ik* „ UWE EXCELLENTIE *wel verzoeken, de redenen, waarom* „ *dien maatregel* (namelijk het emploi van KOOPVAARDIJSCHIPPERS) „ *af te keuren is, te willen bekleden, met alle* „ *de bijzonderheden daar toe ſpecteerende? en was het mo-* „ *gelijk, dezelve Articulatim te detailleeren? Hier mede* „ *zal Uwe Excellentie mij zeer zeker, en misſchien ook de* „ *Republiek verplichten,*" *&c.* een ophelderend antwoord ontving: want gezegde ADMIRAAL deedt aan VAN WOENSEL dit volgend bericht toekomen. — „ *Ieder Stand in de Maat-* „ *ſchappij heeft zijne denkbeelden, en moet die ook hebben,* „ *zal hij overeenkomſtig die voor hem bepaalde ſtaat han-* „ *delen. Zoo dit in het generaal een bewezene waarheid* „ *is, zoo heeft zulks ook zoo veel te meer plaats bij die* „ *van een* OFFICIER. *Hier in moet* OPVOEDING, DEN- „ KINGSAART, EER, *en* AMBITIE, *alles te zamen loopen, om* „ *eerst de Eigenſchappen te bezitten, om in dat* HALSBRE- „ KEND METIER *te reusſeeren. — Lieden alleen voor de* COM- „ MERCIËELE NAVIGATIE *geſchikt, hebben geheel andere voor-* „ *werpen om tot haar bût te komen, dan die van een Offi-* „ *cier. — Hunne Wetenſchappen zijn ook zeer verſchillen-* „ *de. — Die van een* ZEEMAN *moeten voor een* OFFICIER „ *veel uitgeſtrekter zijn, dan die van een* ORDINAIR ZEE- „ MAN; *die alleen een Schip over Zee zoekt te brengen,* „ *zoo als het hem geleerd is, door Lieden bij wien hij ge-* „ *varen heeft. — Het* MILITAIRE GEDEELTE, (*dat een* OR-

„ *bestaan zou geven aan de Officieren, en hun* „ *tevens in eene Militaire Activiteit kan houden:* „ *want op eene andere wijze een bestaan verkrij-* „ *gende, gaan velen naar afgelegen Plaatsen* „ *woonen, daar hun niets tot de Zeedienst be-* „ *trekking hebbende, voorkomt. Het is ook een* „ *groot voordeel, dat de Chefs hunne Offiçieren lee-* „ *ren kennen, voor dat dezelve ten dienste van* „ *den Lande gebruikt worden.* — TEN TWEEDEN: „ *zou daar door voorzien worden, in het groot ge-* „ *brek aan Lieden om behoorlijk met het Kanon* „ *te ageeren, 't welk altoos de grootste kracht van* „ *een Schip in Actie is. En om dat de Offiçie-* „ *ren hun Volk zouden leeren kennen door de* „ *Exercitien met het Geschut, wordt daarom* „ *voorgeslagen, om bij iedere Compagnie van het* „ *Corps,*

„ DINAIRE ZEEMAN *niet nodig heeft) is van een grooter uit-* „ *gestrektheid, zoo in* THEORIE, *als in* PRACTIJK; *daar een* „ ORDINAIR KOOPVAARDIJ-ZEEMAN *geheel en al van onkun-* „ *dig is, en dus als een nieuw Mensch, zich in een staat* „ *gesteld ziet, waar van hij niets weet, waar van meer* „ *dan een bewijs te leveren is. Ik spreek niet van* EXTRA- „ ORDINAIRE MENSCHEN, *deze loopen niet langs de gemeene* „ *wegen. &c.* — Den Heere VAN WOENSEL verder renvoiee- „ rende, aan een door Hem uitgegeven Werk, waarin *alle* „ *de vereischten van een* ZEE-OFFICIER behandeld waren „ geworden.

„ *Corps, een ſtuk Kanon te affecteeren, om alle*
„ *de Manſchappen bekwaam te maken, om met*
„ *hetzelve wel om te gaan. Want de geenen,*
„ *welken aan boord van 's Lands Schepen, den*
„ *dienst van Soldaat doen, moeten even zoo wel*
„ *leeren met het Geſchut om te gaan als de Ma-*
„ *troozen, die men ook doet onderwijzen om met*
„ *het Handgeweer te kunnen ageren. De zooge-*
„ *naamde Kanonniers of Artilleristen moet men*
„ *aanmerken als Commandeurs bij de ſtukken,*
„ *en dus moeten zij de meeste kundigheden heb-*
„ *ben.* TEN DERDEN: *Levert het ook een groot*
„ *voordeel op, dat wanneer een Schip in dienst*
„ *wordt geſteld, men direct een convenabel getal*
„ *Manſchap heeft voor het emplooi op de Schepen,*
„ *aan het Scheepsleven gewoon, en dus Zeelieden*
„ *zijn, door welken de Artillerij wel bediend*
„ *kan worden.* TEN VIERDEN: *Dat zoo wan-*
„ *neer men goedvond eenige Wachtſchepen in de*
„ *Zeehavens te leggen, de oprichting van zulk*
„ *een Corps zeer nuttig zijn zoude, om de be-*
„ *nodigde Schepen daar toe in gereedheid te*
„ *brengen, vermits men oogenblikkelijk het beno-*
„ *digde Volk bij de hand had, om dezelve te be-*
„ *mannen. — Verder, wanneer men Compagnien*
„ *Mariniers op Oorlogſchepen plaatst, zoo kan*
„ *men door Detachementen van dezelve, de Man-*

 „ *ſchap-*

„ *schappen tot de benodigde sterkte brengen, en*
„ *ook wederom verminderen op kleinder Schepen.*"
„ *Men heeft wel gedacht om een Corps Matroo-*
„ *zen te formeeren, maar dit zou het bedoelde*
„ *nut niet te wege brengen, gesteld zijnde dat*
„ *zulks mooglijk was. De lust van een Matroos*
„ *tot eene vrije leefwijze, zal hem altoos verhin-*
„ *deren om zich bij een vast Corps te engagee-*
„ *ren. En als men nagaat, dat men bij de Ad-*
„ *miraliteiten geen Volk heeft kunnen krijgen,*
„ *wanneer 'er tegens f 3-:-: a f 3-10-: 's weeks*
„ *kostgeld geworven wierd; zoo kan men daar uit*
„ *oordeelen over de kostbaarheid van zoo een Corps.*
„ *Eindelijk, zou het ook van de grootste nuttig-*
„ *heid zijn, een middel te vinden tot aanmoedi-*
„ *ging van Stuurlieden en Schippers, om zich*
„ *aan 's Lands dienst te verbinden. — Een klein*
„ *Tractement dat hun in hunne leefwijze eenig*
„ *meerder gemak zou toebrengen, wanneer zij*
„ *niet in dienst waren, zou mogelijk hier aan*
„ *voldoen, zonder dezelven hier door te verhinde-*
„ *ren, om in tijden van Vrede ter Koopvaardij*
„ *te varen, en zich in de nodige wetenschappen te*
„ *oeffenen. Want de inrichting om deze Lieden,*
„ *wanneer zij aan Land zijn, als gemeene Sjou-*
„ *wers op de Werven te gebruiken, moet natuur-*
„ *lijk repugneeren aan Lieden, die bevorens ge-*

„ *woon*

„ *woon waren te Commanderen aan boord van* „ *de Schepen.*"

Intusſchen bleef des Vorsten zorg ten nutte van *'s Lands Zeemacht*, zich bij dit *geheel nieuw Plan* niet alleenlijk bepalen. Hij toch volkomen inſtemmende met de in vroeger dagen reeds opgegevene gedachten van voorname en kundige Mannen, *dat 'er eene generale Reforme in het Huishoudelijk Beſtuur der Vijf Admiraliteits-Collegien behoorde plaats te hebben*, derwijze, *dat die Vijf Collegien tot één Ligchaam gebragt werden*; zoo oordeelde Z. H. het van de hoogſte nuttigheid te zijn, dat men als nu dat werk met ernst ter hand nam, te meer, daar de *in* 1785 *benoemde Perſoneele Commisſie tot de Defenſie van de Republiek* (Z. D. H. aan het hoofd hebbende,) *op den* 28 *October* 1789 bij het uitbrengen van het gedetailleerd Rapport hunner werkzaamheden, ook die Reforme aan *H. H. Mog.* als van de hoogſte aangelegenheid zijnde, had voorgedragen (*), voorſtel-

(*) Welligt vraagt hier een minkundig Lezer: of WILLEM DE VIJFDE *zich in* 1789 *aan het hoofd plaatste, van eene Commisſie die in* 1785 *benoemd en aangeſteld was?* Laten wij ter beantwoording dier vrage hier kortelijk zeggen: Dat hoe groot in het jaar 1785 de verwachting van het nut dier Commisſie ook moge geweest zijn, de op dien tijd reeds hooggeſtegene *Binnenlandſche Oneenigheden*, en de daarop ge-

ſtellende: „ *dat in plaatſe van de Vijf Collegien*, „ (*in welken* 54 *Raden zitting hadden, die elk* „ *hunne bijzondere Fiscalen, Secretariſſen, Ont-* „ *vangers, Equipagiemeesters, Vendumeesters,* „ *Commiſen Generaal, en een groot aantal min-* „ *dere Bedienden te onderhouden hadden*) EENEN „ ALGEMEENEN RAAD TER ADMIRALITEIT, *be-* „ *ſtaande uit* 16 RADEN, *benoemd moest wor-* „ *den: te kiezen* VIER *uit* HOLLAND, *en uit elk* „ *der overige Gewesten* TWEE. *Benevens één*

„ FIS-

gevolgde *Suspenſien van Z. H.* en *andere Ondermijningen van de* UNIE *en het* STADHOUDERSCHAP, veroorzaakt hadden, dat 'er door die Commisſie ten tijde der Omwenteling in 1787 niets van eenig belang was uitgericht. Intusſchen maakte die Omwenteling eene aanmerkelijke verandering ook in dat opzicht. Want daar 'er eenige Leden van die Commisſie, uit hoofde van de buitengewoone Regeringsveranderingen van het Bewind verwijderd werden, zoo werden zij daarin door anderen vervangen, die als nu op den 28 *October* 1789, met en benevens Z. D. H. dien taak volvoerden. — Men had dus van den 4 *Meij* 1785, tot den 16 *September* 1787, (en derhalven in een tijdvak van twee en een half jaren,) zoo weinig uitgevoerd, dat de Commisſie zich verplicht oordeelde, aan *H. H. Mog.* te moeten berichten: „ *Dat zij Gecommitteerden hunne werkzaamheid, ten* „ *minsten die werkzaamheid waar van eenige vrucht kon* „ *worden verwacht, moesten dagteekenen*, VAN DEN TIJD „ DER GELUKKIGE OMWENDING VAN ZAKEN IN DIT GEMEENE- „ BEST."

„ FISCAAL, *één* SECRETARIS, *één* GRIFFIER, *en* „ *één* ONTVANGER. *Welke Raad hare permanente Zittingen in den Hage, onder het oog* „ *van den Souverain behoorde te houden. Dat* „ *men voorts, in de Respective Havenen 2 a 3* „ *Perſonen, onder den tijtel van* COMMISSARISSEN „ *konden aanſtellen, tot het doen der gewoone* „ *Expeditien voor de Commerçie; de nodige* EQUI- „ PAGIEMEESTERS *tot opzicht over de Werven &c.;* „ *en één of twee* SCHEEPS-CAPITEINEN *tot het op-* „ *zicht over de Wervingen, Monteeringen, Com-* „ *pleetheid der Equipagien, toeſtand der Sche-* „ *pen, en andere Militaire Zaken, allen voor-* „ *zien met de nodige Inſtructien. &c.*" Welk Rapport bij de *Staten van Holland* ontvangen zijnde, op den 30 *Januarij* 1790 aan de Drie Collegien binnen hun Gewest gevestigd, gezonden werdt, met aanbeveling om hun te dienen van derzelver Conſideratien en Advis, „ *bijzon-* „ *derlijk op het Plan van een* ALGEMEEN BE- „ STUUR VOOR DE ZAKEN VAN DE ZEE, *ge-* „ *combineerd met de afſchaffing van de tegen-* „ *woordige Collegien ter Admiraliteit, gelijk het-* „ *zelve bij het Rapport van de Heeren Gedepu-* „ *teerden tot de Perſoneele Commisſie, tot het Werk* „ *van de Generale Defenſie van de Republick,* „ *in het brede was voorgedragen: als mede op de*

„ *nut-*

„ *nuttige en heilzame gevolgen welke voornoemde*
„ *Gecommitteerden zich van dat Plan beloofden*
„ *in tegenoverſtelling van het Beſtuur hetwelk te*
„ *dien tijde* plaatſe hadt, *of ingevolge de Inſtruc-*
„ *tie voor de Admiraliteits-Collegien behoorde*
„ *plaats te hebben.*" Een beſluit, waar van zich velen te dien tijde wel de beste gevolgen voorſtelden, (vermits uit hetzelve duidelijk bleek, dat de Staten ten opzichte van dat belangrijk onderwerp, zoo met Z. D. H., als met de Leden van de Commisſie eenſtemmig dachten,) doch dat echter hoegenaamd geen indruk ten goede maakte op de Leden der *Hollandſche Admiraliteits-Collegien*, toen zij, na een tijdverloop van eenige maanden, de eene voor, de andere na, hunne Adviſen inzonden, waar in zij niet alleen de voorgeſlagene vereeniging ten ſterkſten afkeurden, en als hoogst nadeelig voor het Vaderland afſchilderden; maar waar bij zij zich ook alle moeite gaven, om voor het aan de hand houden des omſlachtigen en gebrekkelijken Beſtuurs te pleiten; hetwelk ten gevolge had, dat het met dit heilzaam voorſtel van vele kundige en belangelooze liefhebbers des Vaderlands, op gelijke wijze verging, als aan zoo vele anderen, in vroeger dagen door WILLEM DEN VIJFDEN voorgedragen, te beurte was gevallen: namelijk, dat men ondanks de

over-

overtuiging van de nuttigheid des voorſtels, hetzelve echter wraakte, en eindelijk agter de bank wist geworpen te krijgen, niet zoo zeer, om dat het *onuitvoerlijk* of *ſchadelijk voor de Zeeſteden* was; (zoo als men in het midden bragt,) maar alleen, om dat velen uit de afſchaffing of opkorting dier kostbare en omſlachtige Adminiſtratie, eene aanmerkelijke vermindering in hunne particuliere Inkomſten voor het vervolg vrezende, hunne ooren ſtopten, voor alles wat ter opruiming van de gemaakte tegenwerpingen, door kundige Mannen, op onderſcheidene tijden, werdt voorgedragen (*). Een tegenſtand, die veroorzaakte, dat

(*) Onder de vele zwarigheden welken tegen het invoeren van *éénen Algemeenen Raad ter Admiraliteit*, *die haar verblijf in den Hage behoorde te houden*, gemaakt wierden, was geene van de minsten, *het gemis van voordeelen voor de Ingezetenen dier Steden alwaar Collegien gevestigd waren, en 's Lands Schepen van Oorlog aangebouwd of vertimmerd werden.* Oppervlakkig beſchouwd, was deze zwarigheid van gewicht; en zij ontſlipte ook aan Z. D. H. niet: dan, zij werd ſpoedig uit den weg geruimd, door die kundige Mannen, die Hoogstdezelve over zaken *de Marine* betreffende altoos raadpleegde, waar onder de *Ridder* VAN KINSBERGEN de eerſte plaats bekleedde. —— Wij kunnen ons thans niet verledigen, om hier op te geven, *wat in dat opzicht door dien* ZEEHELD, *in die dagen, zoo aan Z. D. H. als ter behoorlijker plaatſe is opgegeven;* zulken onzer Lezeren die daar be-

dat alle de moeite, zoo door Z. H., als door de Leden der meergenoemde Commisfie, aan dat gedeelte van het Rapport, en derzelver Bijlagen befteedt, ten eenenmale vruchteloos en onnut gemaakt werdt, waar door het Vaderland boven dien verftoken bleef van de voordeelen welken daar uit op de beste gronden voor hetzelve zouden zijn te verwachten geweest, wanneer men dat Plan in dezelfde evenredigheid had gelieven te bevoorderen, als waarmede men hetzelve befpotte en verwierp.

Wij hebben, zoo wij vertrouwen genoeg gezegd, om aan elk onbevooroordeeld Lezer bij de ftukken te doen zien, dat WILLEM DE VIJFDE *na de herftelling der Conftitutie niet onverfchillig omtrent eene verbeterde inrichting van 's Lands Zeemacht verkeerd hebbe:* zoo ook, *dat het aan Hem niet te wijten zij, dat 'er in dat opzicht niet meerder nuts voor het Vaderland is bewerkt geworden*, zoo als Zijne Vijanden aan Hem openlijk

begerig naar zijn, kunnen hunnen weetlust voldoen, *in de* INLEIDING, *geplaatst voor onzen uitgegeven* ATLAS DER NEDERLANDSCHE ZEEHAVENS, *Bladz.* 40–43. alwaar wij des RIDDERS voorftellen uit de echte bronnen hoofdzaaklijk hebben opgegeven. Voorftellen, waar van het nut door een onkundig mensch met handen getast kan worden, doch die echter jaren lang zijn in den wind geflagen geworden.

lijk hebben te laste gelegd: het wordt tijd, dat wij, ingevolge onze bevorens opgegevene verdeeling nu nog kortelijk nagaan, met hoe veel geduld en vlijt, de goede Vorst als STADHOUDER VAN DE UNIE Zijn Post te roere ſtond, om de aloude en netelige twisten tusſchen de Staten der onderſcheidene Gewesten, ſints een reeks van jaren, tot nadeel van het Land, *over het werk der* QUOTA's ontſtaan en aan den gang gehouden, te termineeren. Een onderwerp, bij welks overweging, ons des Vorsten oprechte zucht voor de welvaart van den Staat, gepaard met eene grondige kennis ten aanziene van deszelfs Conſtitutie en Regeringsvorm, ten duidelijkſten blijken zal.

Onder de vele Projecten die 'er na het eindigen van den *Oorlog met Engeland*, en het vereffenen der geſchillen met *Keizer Joſephus*, ten tijde van het daaglijksch vermeerderen der inwendige Troubelen en Verdeeldheden, (*quaſi*) tot het daarſtellen van een *Grondwettig Herſtel* van *Nederlandsch Staatswezen*, ter bane gebragt werden, behoorde ook onder anderen deze: *dat 'er op den* 4 *Mei* 1785, *ingevolge eenen voorſlag der Staten van Holland, bij H. H. Mog beſloten werdt, tot het benoemen eener Perſoneele Commisſie, aan wien den gewichtigen taak werdt opgedragen:* „ 1. *Het nader reguleeren der* PROVINÇIAALE

„ QUO-

„ QUOTA's *in evenredigheid van de ware vermo-*
„ *gens der Gewesten, tot het dragen van de Al-*
„ *gemeene Lasten des Bondgenootschaps. 2. Een*
„ *onderzoek naar den Staat van de* GENERALI-
„ TEITS KAS, *en van het gebruik hetwelk daar*
„ *van, tot soulaas van de Gewesten, met betrek-*
„ *king tot de Generale Defensie van 't Land zou-*
„ *de kunnen gemaakt worden."* — Was 'er een onderwerp, hetwelk uit hoofde van deszelfs gewicht, en de daar uit voortvloeijende onheilen, een onverwijld herstel vereischte; en waar van de Natie sints vele jaren de Heerlijkste vruchten zoude hebben kunnen smaken, het was buiten alle bedenking het zoo even genoemde, wanneer de Bondgenooten het slechts met den vereischten ernst en eensgezindheid, en met aflegging van alle bijzondere inzichten en bedoelingen, ten nutte van den Staat hadden verkiezen bij der hand te nemen. Dan, hier aan mangelde het in die beroerde dagen, waarin men in sommige Gewesten, de *Provinciaale Souverainiteit* tot eene nooit waargenomene hoogte dreef; en waar in men door het daaglijksch ondermijnen van de Constitutie, zich de ongehoordste stappen meer dan ooit veroorloofde. Daar dit het geval was, wie kan het dan in ons met reden wraken, wanneer wij zeggen: dat het eindelijk bewerken van eenen vol-

sla-

ſlagenen Burgeroorlog in den beginne des jaars 1787 aangevangen, en tot den intocht der *Pruisſen* volgehouden, alle redres in dat opzicht onmooglijk maakte? en dat het derhalven om die oorzaak met de *Commisſie tot het Werk der Finantien* even eens afliep, als met die welke *tot de Defenſie benoemd was*, namelijk: dat 'er na bijna vier jaren tijds verloopen te zijn, nog niets wezenlijks of nuttigs was verricht geworden, dewijl het zoo vóór als na de Herſtelling van Zaken, onder de Bondgenooten aan de nodige Eensgezindheid ontbrak, om die groote zaak tot een gewenscht einde te brengen? Want in plaatſe dat men alomme, na het ſtillen van den Staats-Orcaan, zich eensgezind van hart beijverde, om het kwaad dat ſints een reeks van jaren zoo veel onheils geſticht had, in den grond aan te tasten en uit te rooijen; en met ter zijde ſtelling van alle eigenbatige inzichten en bedoelingen, het zoo deerlijk gefolterd Vaderland alle mogelijke hulp toe te brengen, zoo verſpilde men den kostbaren tijd met onderling en nutteloos kibbelen en twisten *over het verminderen of vermeerderen der* QUOTA'S; en *met het klagen over onvermogen, om verſchuldigde agterſtallen te voldoen:* terwijl men alles onafgedaan liggen liet, en inmiddels *van het Conſtitutioneel middel, ter wegneming of vereffening*

dier verschillen bij de UNIE *voorgeschreven;* namelijk, DE ARBITRAGE VAN DEN STADHOUDER, zich afkerig betoonde, dewijl men naliet om des Vorsten medehulpe en tusschenkomste in te roepen, niettegenstaande Hij bij meer dan ééne gelegenheid als Zijn gevoelen had voorgedragen: *dat zoo lang het Werk der* QUOTA's *niet met onderling goedvinden en toestemming der gezamentlijke Bondgenooten was gereguleerd en vastgesteld geworden, 'er ook met geene hoope op succes aan de verbetering en het herstel van 's Lands Defensie, zoo te Water als te Lande, de hand kon geslagen worden.* — Intusschen, hoe singulier en onbetamelijk dit gedrag omtrent den goeden Vorst ook wezen mogte, en hoe zeer zulks aan Zijne zijde een rede kon opgeleverd hebben, om Zich over dat alles zeer gevoelig te toonen, de liefde tot 's Lands welzijn, deedt Hem niet alleen dit wezenlijk ongelijk aan een zijde stellen; maar het spoorde Hem ook aan, om door het inzenden van deze navolgende Propositie aan de Gecommitteerden tot het Werk der QUOTES, eene proeve te nemen, of Hij door Zijnen invloed aan die belangrijke zaak een gunstiger wending zoude kunnen bezorgen, op den 11 *Julij* 1788 dus schrijvende:

„ *Met leedwezen heb Ik vernomen, dat de De-*
„ *liberatien van de Commissie tot het reguleeren*
„ *der*

„ *der* QUOTA's *van de onderscheidene Gewesten,* „ *tot nog toe van die vrucht niet zijn geweest,* „ *dat de finale afdoening van dat gewichtig* „ *Poinct binnen kort te gemoete is te zien.* — „ *Ik houde mij verzekerd, dat 'er niemand der* „ *Heeren Gedeputeerden van de respective Provin-* „ *çien is, die niet ten vollen overtuigd is, dat* „ *van deze belangrijke zaak, het staan of val-* „ *len van de geheele Republiek afhangt, wijl het* „ *te vergeefsch is, dat 'er Plannen tot veiligheid* „ *en verdediging van den Staat worden gemaakt,* „ *zoo lange de Leden van het Bondgenootschap* „ *onderling, door het blijvend gebrek der Finan-* „ *çien worden terug gehouden, om de Contribu-* „ *tien tot eigene Defensie te helpen dragen, en* „ *is het belang, hetwelk de machtige Nabuuren,* „ *Onze Geallieerden, in de Onafhangelijkheid* „ *van den Staat stellen, ook te vergeefsch, zoo* „ *lang de Bondgenooten door deze verschillen we-* „ *derhouden worden, om de nodige lasten welke* „ *tot de veiligheid van het Vaderland moeten ge-* „ *dragen worden, op zich te nemen.*"

„ *Ik kan Mij dus niet verbeelden, dat eenig* „ *manquement aan goeden wil, de oorzaak kan* „ *zijn, van het agterblijven dezer zoo wensche-* „ *lijke zaak; maar alleen de moeijelijkheid om* „ *genoegzame en voldoende gronden te kunnen*

 „ *vin-*

„ *vinden, waar op het Relatief vermogen van de*
„ *Bondgenooten onderling, en met betrekking tot*
„ *elkanderen, kan worden berekend.*"

„ *Ik præfereere, om geen der onderscheidene*
„ *Advizen der Heeren Gecommitteerden van de*
„ *respective Provinçien op dit Sujet op te halen,*
„ *hoe zeer ik van dezelve niet onkundig ben ge-*
„ *bleven, ten einde door de discussie derzelver Ad-*
„ *vizen, geen schijn van præferentie te geven,*
„ *aan het eene boven het andere: want Ik oor-*
„ *deele in Mijne qualiteit als Stadhouder van*
„ *alle de Provinçien, eene gelijke betrekking tot*
„ *alle dezelven te hebben, en dus verplicht, om*
„ *volmaakt Neutraal en Onzijdig te moeten blij-*
„ *ven. Edoch: Ik hebbe tevens te veel gevoel van*
„ *Mijne verplichting, om niet alles aan te wen-*
„ *den wat mogelijk zij, ten einde de Differenten*
„ *uit den weg te ruimen, en aan den wensch*
„ *van alle de Leden van het Bondgenootschap te*
„ *voldoen, door het bevoorderen van redelijke schik-*
„ *kingen. — Het is derhalven met dat inzicht,*
„ *dat Ik* UEd. MOGENDEN *bij den anderen heb*
„ *verzocht, en gemeent hebbe in bedenking te moe-*
„ *ten geven: Of het niet als een convenabele weg*
„ *tot schikking zoude kunnen dienen, indien, voor*
„ *een tijd daar latende de Discussien over de op-*
„ *gave van den Staat der Finantien, door de*
„ *Bond-*

„ *Bondgenooten onderling aan malkanderen te*
„ *doen; de Heeren Gecommitteerden van de Pro-*
„ *vinçien, van welke Ik zoude nodig oordeelen*
„ *zulks te requireeren, konden worden gedispo-*
„ *neert, om binnen zekeren bepaalden tijd, in*
„ *Mijne handen over te leveren, eene ſucçincte en*
„ *accurate Staat der Finantien van hunne Pro-*
„ *vinçie, zoodanig als zij dezelve als Lieden van*
„ *Eer zouden kunnen affirmeeren, en op den voet*
„ *ingericht, dat alle de Inkomsten van de Pro-*
„ *vinçie, en de ordinaire Lasten daar tegen,*
„ *uit dezelve Staten zouden kunnen worden op-*
„ *gemaakt? Als mede, welke ſomma, na aftrek*
„ *der Ordinairis Huislasten overſchiet, en dus tot*
„ *de Gemeene Lasten van de Unie kan worden*
„ *gecontribueert? — Ik vleije Mij, dat met hier*
„ *tegens te balançeeren, het Montant van de*
„ *Lasten van de Unie, zulks zeer zal façilitee-*
„ *ren, om te bepalen, op hoe veel het te kort*
„ *over het geheel Bondgenootſchap moet worden*
„ *gecalculeerd, en zal gaarne Mijne Officien*
„ *aanwenden, om nevens de Heeren Gecommit-*
„ *teerden van de respective Provinçien, en van*
„ *den Raad van State, zoodanige ſchikkingen*
„ *uit te denken en te beramen, tot vinding van*
„ *het montant van het voorſchreven te kort, als*
„ *meest overeenkomstig en evenredig met het ver-*

„ *mogen der Provinçien, zullen geoordeeld wer-*
„ *den.*"

„ *'s Hage* 11 *Julij* 1788.

„ (*geteekend*)

„ W. Pr. van Orange."

Op zulk eene vrijwillige en cordate wijze, bood Willem de Vijfde Zijne goede diensten aan, om aan den verwarden toeſtand van 's Lands Geldmiddelen eene wending ten goede te bezorgen, die voor de Gecommitteerden, ondanks hunne veelvuldige Deliberatien, niet mogelijk was, zoo lang zij dien weg niet inſloegen, welke door Z. H. in deze Propoſitie werd aangewezen! Daar zijn 'er die beweerd hebben, dat ſommigen van de kundigſte en werkzaamſte Leden van die Commisſie, den hoofdeisch van dat ſtuk, namelijk *de openlegging van den Finantieſtaat der Gewesten*, aan den Prins zouden opgegeven hebben, dewijl zij den grootſten tegenſtand vreesden, wanneer Zij die ſnaar hadden aangeroerd: waar uit de zoodanigen dan ook het hatelijk gevolg voor dien Vorst hebben afgeleid, *dat Hij zeer weinig nuts aan het Werk der* Quota's *hebbe toegebragt*. Dan, wie moet met ons het hatelijke van dit gezegde niet

niet gevoelen, wanneer hij uit het origineele en uitvoerige Staatsrapport, door de Commisſie op den 21 *Mei* 1790 aan *H. H. Mog.* overgeleverd, en in 1792 in een beſluit veranderd, ten duidelijkſten ontdekt, met welk eenen ijver Z. H. geduurende *vier jaren* werkzaam was, om die belangrijke zaak, waar aan het behoud of het totaal bederf der Republiek verbonden was, tot een gewenscht einde te brengen? Wij kunnen ons hier niet verdiepen, in het opgeven van alles wat door Hem in dat opzicht is verricht geworden, niet alleen door eene geheele verandering in het berekenen van de van ouds bepaalde aandeelen, welken de onderſcheidene Gewesten tot de Algemeene Lasten van het Bondgenootſchap, geëvenredigd aan derzelver vermogens, behoorden te dragen; maar ook, met het opgeven van een reeks van heilzame verbeteringen, ten aanziene van vele zaken die daar mede in een onafſcheidelijk verband ſtonden: waarom wij zulken onzer Lezeren, welke daar begerig naar zijn, tot dat belangrijk Staatsſtuk, en het daar op genomen eenparig Beſluit zelve verwijzen, ons verzekerd houdende, dat zij na eene onpartijdige overweging dier ſtukken, ten vollen zullen inſtemmen met het getuigenis, dat de Gecommitteerden bij de overgave van dat Rapport, aangaande des Vorsten werkzaam-

heden aflegden, toen zij aan *H. H. Mog.* rondborstig verklaarden: „ *dat alle de bij hun onder-*
„ *ling geproponeerde middelen tot eene afkomst*
„ *dier zake, of onuitvoerlijk, of ſchadelijk, of*
„ *ontoereikende bevonden waren, en dat, daar de*
„ *Leden zich over dat aangelegen onderwerp, on-*
„ *der elkander niet hadden kunnen verſtaan,*
„ *zulks waarſchijnlijk ten gevolge zou gehad heb-*
„ *ben, dat hunne pogingen, met betrekking tot*
„ *dat gewichtig Poinct, vruchtloos zouden zijn af-*
„ *gelopen; zoo niet* ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOG-
„ HEID, *naar deszelfs gewonen ijver voor het wel-*
„ *zijn van het Vaderland, zich dat werk aange-*
„ *trokken, en door het voorſtel aan de Commisſie*
„ *gedaan, Zijne bereidvaardigheid getoond had,*
„ *om door Zijne hooge tusſchenkomst eene min-*
„ *nelijke ſchikking tusſchen de Provinçien, over*
„ *die gewichtige Materie te bewerken.*" Een getuigenis, dat nog nader bevestigd werd, toen het Werk der QUOTA's, en 't geene daar toe betreklijk was, overeenkomſtig des Prinſen voorſtellen, en nader opgegevene Modificatien en Veranderingen, bij alle de Hooge Bondgenooten het volle beſlag verkregen had, en in werking wierd gebragt, derwijze, dat Z. H. en de Leden des *Raads van State*, zich in de mooglijkheid geſteld vonden, om, *en corps*, een STAAT VAN OORLOG VOOR

25

25 JAREN aan *H. H. Mog.* aan te bieden. Eene plechtigheid, die *eensdeels*, uit hoofde van de hooggaande Troublen van 1781 tot 1787; en *anderdeels*, door de verſchillende gevoelens der Gewesten, in verſcheidene jaren geen plaats had kunnen hebben, bij welke gelegenheid de Voorzitter van dat aanzienelijk Collegie, niet aarſelde, om betrekkelijk des Prinſen werkzaamheden, dit volgende aan *H. H. Mog.* voor te dragen:

„ Het punt der QUOTA's, Hoog Mog. Hee-
„ ren! was het eenige niet, waar bij Z. H. zich be-
„ paalde, toen Hoogstdezelve ondernomen heeft,
„ om de verſchillende gedachten die de Leden
„ van de Perſoneele Commisſie zoo zeer verdeel-
„ den, met elkander te vereenigen! Hoogstdezel-
„ ve grondig kennende de gebreken die zich in
„ het Staatsbeſtuur bevonden, heeft getragt, om
„ tevens tot verbetering van dezelve, de geſchikt-
„ ſte hulpmiddelen toe te brengen; en niets on-
„ beproefd gelaten hebbende, om door alle mo-
„ gelijke inſchikkelijkheid, de verſchillende be-
„ langen der onderſcheidene Provinçien te ver-
„ eenigen, is daar in zoo gelukkig geſlaagd, dat
„ na herhaalde voorſtellen, zoo van Z. D. H. al-
„ leen; als van Z. D. H. en den Raad te zamen,
„ bij het gemelde beſluit van Uw Hoog Mogen-
„ den, niet alleen heeft kunnen worden geregeld,

 „ [illegible]

„ *door wien*, en *tot welke ſommen* de Laſten „ van het Bondgenootſchap voortaan zullen wor- „ den gedragen; maar dat ook verder bepaald is, „ op welk eene wijze de Finantie van eene Pro- „ vinçie, die zich als onvermogend om bij voort- „ duuring te dragen, het aandeel waarop zij is „ aangeſlagen zou mogen aangeven, zal moeten „ worden onderzocht." Werkzaamheden, van wel- ker gewicht en nut voor het Vaderland, de Le- den des Raads, deze volgende voordeelen optel- den: „ Dus heeft alles tot het gewenschte einde „ medegewerkt, om eene nieuwe Order van Za- „ ken in de Republiek daar te ſtellen, en aan „ de Unie van de Vereenigde Gewesten toe te „ brengen, eene Soliditeit die dezelve niet dan „ een zeer korten tijd gehad heeft. Voor 25 en „ zelfs een minder getal van jaren, durfde men „ aan eene GEHEELE VERANDERING DER QUOTA's „ van de onderſcheidene Provinçien niet denken: „ men ſchroomde los te maken een werk, dat „ meer dan 150 jaren hadt beſtaan, en niet zon- „ der vele moeite was tot ſtand gebragt. Men „ vreesde, dat door zulks te willen ondernemen, „ de uiterſte verwarring in het ſtuk der Contri- „ butien zou worden veroorzaakt; en de onder- „ vinding heeft doen zien, dat die vreze niet ge- „ heel ongegrond geweest is, vermits van dien

„ tijd

„ tijd af, dat de Raadplegingen daar over aange-
„ legd zijn, (*te weten van Mei* 1785) eene zoo
„ groote verwarring is ontstaan, dat zeven jaren
„ agter den anderen geene GEWOONE, en vijf ja-
„ ren agtereen geene BUITENGEWOONE STAAT
„ VAN OORLOG heeft kunnen worden gefor-
„ meerd, HOEZEER DE STATEN VAN OORLOG,
„ na dat het gebruik is ingevoerd van dezelve
„ jaarlijksch op te maken en aan de Bondgenoo-
„ ten over te leveren, zijn aangezien geworden
„ voor een voornamen Band van de Unie (*)."

„ De

(*) De aanmerkelijke veranderingen in de berekening en bepaling der QUOTA's van de onderscheidene Gewesten, door Z. H. voorgeslagen, en na veel delibereerens door de Staten derzelver eindelijk goedgekeurd en vastgesteld, kwamen hoofdzaaklijk hier op neder, dat aan de Provinçien *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, en *Stad en Lande*, die allen sints vele jaren over te hoogen aanslag geklaagd, en op ontlasting aangedrongen hadden, als nu gezamentlijk eene vermindering van *Agt Guldens*, *Elf Stuivers*, *en drie vierde Deniers in iedere f* 100-:-: geaccordeerd werdt, waar tegen de QUOTA's *van Holland en Gelderland* derwijze *Verhoogd*; en de *Kas van de Generaliteit op nieuw belast en aangeslagen werden*, dat daar uit de geaccordeerde vermindering aangevuld werdt. Het is wel zoo, dat door sommige Gewesten, tegen de alzoo voorgestelde en eindelijk goedgekeurde verdeeling en berekening, op den duur aanmerkingen zijn gemaakt geworden, oordeelende dat dezelve niet

„ De MIDDELEN VAN AFKOMST en CONSTRAIN-
„ TE, bij de oprichting van de Republiek be-
„ paald, waren zedert den Munsterſchen Vrede
„ buiten gebruik geraakt; en hoe zeer het ſtuk
„ der Conſenten altoos gehouden is, voor de ſpil
„ daar het geheele werk op draait; dewijl alles
„ los en onzeker is, wanneer noch op het in-
„ willigen der gevraagde Lasten, noch op het
„ voldoen der Conſenten vasten ſtaat gemaakt kan
„ worden, waardoor men bijna wanhoopte, dat
„ men daaromtrent ooit eenige voorziening zou-
„ de hebben kunnen doen, zijn nogthans die
„ zaken, welke men bijkans voor onmooglijk
„ hield,

niet genoegzaam overeenkwam met de geſteldheid en de vermogens der Gewesten; maar de ongegrondheid dier aanmerkingen, is na de Revolutie van 1795, *uit het Montant der Geforçeerde Geldheffingen van* 2, 4, *en* 7 *Percent op de Bezittingen en Inkomſten der Ingezetenen, over het jaar* 1800 ten vollen gebleken, en daar uit middagklaar bewezen, dat WILLEM DE VIJFDE, en allen die met Hem aan de nieuwe verdeeling gearbeid hebben, wel zeer nauwkeurig geinformeerd waren van het vermogen der onderſcheidene Gewesten, en dat zij overeenkomſtig hetzelve, de QUOTA's van ſommigen *verminderd*, en van anderen *vermeerderd* hadden. Wij hebben dit ſpecifiecq opgegeven in het III. DEEL van onze uitgegevene *Geſchiedenis van den Oorlog*, *Bladzijde* 254 *en* 255, werwaards wij onze Lezeren, om der beknoptheids wille, thans verwijzen moeten.

„ hield, thans daargesteld. De QUOTA's der Pro„ vinçien zijn op nieuw geregeld, en de MIDDE„ LEN VAN AFKOMST en CONSTRAINTE daar bij „ bepaald en vastgesteld. Men zal nu niet meer „ bekommerd behoeven te zijn, dat de eene of „ andere Provinçie, uit hoofde van eenen te hoo„ gen aanslag in de Lasten van het Bondgenoot„ schap, zal weigeren haar verschuldigd aandeel „ in de noodzaaklijke Lasten te dragen. — Men „ zal dan ook voortaan staat kunnen maken, op „ de Contributien der Provinçien die ééns inge„ willigd zijn geworden. — Daar zal geen stof „ meer wezen tot klagen over Wanbetalingen. — „ De Ingezetenen zullen niet behoeven bekom„ merd te zijn, dat zij niet zullen voldaan wor„ den, ten aanziene van 't geen zij van het Ge„ meene Land te voorderen hebben, en het Land „ zal in het vervolg beter, en oneindig beter „ koop gediend worden. — Door het vaststellen „ van voortduurende Staten van Oorlog, zijn af„ gesneden die altoosduurende en netelige ver„ schillen, over eene jaarlijksche onbepaalde vrij„ heid van Consenten, waar van in vroegeren „ tijd, meer dan ééns, een zoo groot misbruik „ gemaakt is, dewijl 'er nu geene jaarlijksche Con„ senten meerder nodig zullen wezen."

„ Door de Staten van Oorlog te zuiveren van

„ de menigvuldige gebreken waar van dezelve „ vol waren; en door het bepalen eener behoor„ lijke Liquidatie, die nooit volkomen in wer„ king is geweest, zijn genoegzaam alle oneffen„ heden in het dragen van de Lasten der Unie „ uit den weg geruimd, en de Bondgenooten, „ zullen voortaan ten opzichte van elkander heb„ ben eene volkomene gerustheid, dat, met uit„ zondering van eenige weinige Posten, over „ welke met eenparige bewilliging geene Liqui„ datie zal plaats hebben, den aanſlag van een „ ieder ten dienſte van de Unie effectivelijk be„ taald, en geene boven zijn aanſlag bezwaard „ wordt. &c."

Deze en nog meer andere belangrijke verbeteringen, ter bevoordering van eene meer geëvenredigde verdeeling, en eene promptere toelage tot de algemeene Behoeften van den Staat, waren de gewenschte vruchten, die de Leden des *Raads van State*, van de onvermoeide werkzaamheden des ERFSTADHOUDERS, voor het Vaderland en deszelfs goede Ingezetenen te dien tijde te gemoete zagen, en aan de *Algemeene Staten* voor den aandacht ſtelden. Het is zoo, en dit willen wij gaarne toeſtemmen, dat het toen reeds bijééntrekkend en in 1795 zoo hevig uitgebarsten onweêr, het welk den Staat met eene geheele vernie-

nietiging bedreigde, veroorzaakt heeft, dat de Natie de opgenoemde voordeelen niet heeft mogen ondervinden; maar dit beneemt of vermindert in geenen deele de waarde van WILLEMS loffelijke pogingen tot redding van den Staat: en het gaf aan Zijne Vijanden, die het op Zijnen val, en de vernietiging van 's Lands herstelden Regeringsvorm in die dagen wederom op nieuw begonden toe te leggen, althans geen recht, om aan Hoogstdeszelfs ijverige werkzaamheden, dien hatelijken zwaai te geven, welke de *Vervolgschrijver op Wagenaar*, ten jare 1799 aan zijne Lezeren heeft opgedischt, toen hij, van het ingeleverde Staatsrapport een partijdig verslag gegeven hebbende, dat alles met deze den braven Vorst hoogstbeledigende aanmerkingen besloot: „ *Met hoe veel genoegen* (zegt hij,) *allen die dit* „ *uitgewerkt Rapport lazen, daar in zagen het* „ *afschaffen van eenige volstrekt denkbeeldige of* „ *eenige Geldverspillende Posten op den Staat van* „ *Oorlog; hoe zeer hun de voorgestelde bezuini-* „ *ging in sommige gevallen smaakte; merkte an-* „ *deren op, hoe verscheidene bijzonderheden ten* „ *voordeele van den Stadhouder, als mede der* „ *meeste van Zijne Vrienden, of geheel onaan-* „ *geroerd gelaten, of met een zeer ligte hand* „ *behandeld waren. — Het groot gevolg van alle*

„ *de*

„ *de verschillende en omslachtige raadplegingen*
„ *der Gewesten, en van de onderscheidene overeen-*
„ *brengende Plannen, zoo van den* STADHOUDER,
„ *als van den* RAAD VAN STATE, (laat hij 'er
„ op volgen) *was in het einde, dat de VII Ge-*
„ *westen zich onderling verbonden, om bij het be-*
„ *palen der wederzijdsche* QUOTA's *voor den tijd*
„ *van 25 jaren, ook te gelijk den Staat van*
„ *Oorlog voor 25 jaren vast te stellen, en zich*
„ *zelven, en hunne opvolgers, elk in den hunnen*
„ *door die tijdsbepaling, de gelegenheid te bene-*
„ *men, om aanmerkingen te maken die zij ander-*
„ *zints 's jaarlijksch op den Staat van Oorlog,*
„ *op het gebruik van het Krijgsvolk, en van de*
„ *Zeemacht maken, en des noods een gedeelte van*
„ *de toegestane Geldsommen weigeren konden. —*
„ *Dat het dien weg zou op moeten* (zegt hij ver-
„ der) *zagen alle eenigsints doorzichtigen in den*
„ *Lande; en verwekte de niet oneigene vraag:*
„ „ *Indien de* CONSTITUTIE *zoo geheiligd en ge-*
„ „ *zegend, en de* UNIE *van* UTRECHT, *zoo zeer*
„ „ *het eenig Fondament onzer Vrijheid en On-*
„ „ *afhangelijkheid uitmaakt, dat men dit door*
„ „ *ontelbare Eeden, na de jongste Staatsom-*
„ „ *wenteling, heeft laten bezweren als eeuwig-*
„ „ *duurend en onveranderlijk, waarom heeft*
„ „ *dan de* STADHOUDER *deze allergewichtigste*

„ „ *ver-*

„ „ *verandering in de Conſtitutie voorgeſlagen*, „ „ *en waarom neigde men ter vastſtelling van* „ „ *een zoo belangrijk ſtuk?*"" Welke vraag hij beantwoord met te zeggen: „ *Alleen daarom, op* „ *dat de* STADHOUDER *Zijn leven lang, door eene* „ *talrijke Landmacht, geëvenredigd aan de zware* „ *Geldſommen daar voor beſtemd, zou kunnen be-* „ *ſchikken, en geene middelen, bij verandering* „ *van tijden en omſtandigheden ontmoeten, om* „ *zich de wet te doen voorſchrijven.*" Een antwoord, dat in weinig woorden, alle de vinnige beſchuldigingen door des Vorsten bittere Vijanden, in die dagen openlijk verſpreid wordende, in zich bevat, en hetwelk tot een ſpreekend bewijs verſtrekt, hoezeer die ondermijners van WILLEMS geluk en gezach, het 'er op gezet hadden, om Zijne welmeenendſte pogingen tot herſtel van het Vaderland, in een allerhatelijkst daglicht voor te ſtellen, met geen ander oogmerk, dan om de verwarringen te doen voortduuren, en de Natie tegen den besten Vorst, tegen Zijn Huis en Zijn Beſtuur, door het verſpreiden van het zaad van argwaan, langs hoe meer in het harnas te jagen. Dat wij dus ſprekende, niets anders dan de waarheid zeggen, zal onzes inziens nog duidelijker blijken, uit de overweging van de hatelijke wijze waar op velen van des Vorsten bittere Vijanden, de

maatregulen beschouwden en beoordeelden, welken *na de Herstelling der Oude Staats- en Erfstadhouderlijke Regeerwijze*, door eenige voorname Staatspersonen, ongeveinsde Vrienden van den STADHOUDER, die de ware belangen van Vorst en Vaderland welmeenend en van harten waren toegedaan, noodzaaklijk gekeurd en in het werk gesteld zijn geworden. EENSDEELS, om *'s Lands Constitutie en het Doorluchtig Huis van Oranje*, in vervolg van tijd voor nieuwe ondermijning *van binnen* te waarborgen: en ANDERDEELS, om door het bewerken zoo van eene vermogende *Guarantie*, als door het nader aanhalen der banden van Bloedverwantschap met de naast bij gelegene Mogendheden, de Republiek *van buiten* tegen alle Vijandelijke aanvallen zoo veel mogelijk in zekerheid te stellen. — Het is deze aanmerking die ons wenkt, om in de *Eerste plaats* eenig verslag te geven, *van de wijze waarop, en de oogmerken waarmede de* ACTE TOT GUARANTIE VAN DE CONSTITUTIE EN HET ERFSTADHOUDERSCHAP, *tusschen de* REPUBLIEK *ter eener, en de Hoven van* LONDEN *en* BERLIN *ter andere zijde, ten jare* 1788 *is in de wereld gekomen.* Om daar na in de *Tweede plaats* te gewagen, *van de daarop gevolgde Huwelijksverééniging van Z. H. den Heere* ERFPRINS VAN ORANJE, *met de Dochter des Konings*

van

van Pruisſen, en eenige andere daar mede in een zeker verband gebragte gebeureniſſen, die door eenigen van de welmeenende, en de belangen van WILLEM DEN VIJFDEN oprechtelijk toegedane Leden des Nieuwen Beſtuurs, tot meerdere bevestiging van de CONSTITUTIE en het ERFSTADHOUDERSCHAP, en ter bereiking van de heilzaamſte oogmerken noodzaaklijk gekeurd en bevoorderd zijn geworden; doch die tot onheil van het Land door de voornaamſte Hoofden der misnoegde Partij, zoo binnen- als buitenlandsch zijn misbruikt en aangewend, tot even zoo vele drangredenen, om van dat tijdſtip af aan, tot het vernietigen van de pas *herſtelde* CONSTITUTIE, en de daar aan onmiddelijk verbondene ERFSTADHOUDERLIJKE WAARDIGHEDEN, niets onbeproefd te laten. Eene handelwijze, die onzes inziens, aan elk opmerkzaam beſchouwer van den loop der ondermaanſche zaken, eene geduchte lesſe oplevert, hoe ſoms ongewoone en niet te voorziene Evenementen, zoo in de *Moreele* als *Phyſique* wereld, aan de heilzaamſte pogingen der grootſte en verlichtſte Staatsmannen eene wending kunnen te wege brengen, die zij niet voorzien of vermoeden konden, en waar door in het einde, eene met hunne ware bedoeling geheel tegenſtrijdige uitkomst, geboren wordt.

Zoo deze waarneming immer op de duidelijkſte wijze door de ervaring is bevestigd geworden, het is buiten allen twijffel geſchied met het *Eerſte* der door ons zoo even opgenoemde onderwerpen, te weten: de *door de Staten van Holland voorgeſlagene onderlinge Verbindtenis der onderſcheidene Gewesten en het Landſchap Drenthe, om de in* 1787 *Herſtelde Oude en Wettige Staats- en Erfſtadhouderlijke Regeerwijze, te Conſolideeren en beſtendig te maken, door de Erfſtadhouderlijke Waardigheden, Staatsgewijze aan te merken en te verklaren*, VOOR EEN WEZENLIJK EN ESSENTIËEL DEEL VAN DE CONSTITUTIE, *met uitdrukkelijke belofte, om de beſtendige voortduuring derzelver, aan elkander met goed en bloed te waarborgen en te verzekeren:* niet, zoo als de Vijanden van WILLEM DEN VIJFDEN voorgewend hebben, om Hem en Zijne Desçendenten door dat middel een weg tot de onbepaaldſte Souverainiteit te banen; maar alleen, om door dien maatregel in vervolg van tijd, *de wederinvoering van eene* DERDE ZOOGENAAMDE VRIJE STAATSREGERING ZONDER EEN EMINENT HOOFD: en *het op nieuw doordrijven van de wederrechtelijkſte Suspenſien van den* ERFSTADHOUDER, *of andere inbreuken op de uitoeffening van Zijne Hooge Erffelijke Waardigheden, (zoo als in de hitte der plaats gehad hebben-*

bende Troublen en Verdeeldheden in de Provinçie Holland en elders was ondernomen geworden) voor altoos te beletten: hetwelk uit de *Acte*, tot dat einde opgesteld, en op den 27 *Junij* 1788, *door de expres daar toe gevolmachtigde Staatsleden van alle de Provinçien* geteekend, ten duidelijksten blijkt. Eene ACTE, welke uit dien hoofde niet alleen de kracht van eene GRONDWET verkreeg, en mitsdien elke inbreuk *op*, of overtreding *van* dezelve, *tot een hoogststrafbare misdaad tegen den geheelen Staat, en deszelfs Constitutie maakte;* maar die ook bovendien, in deszelfs aart en bedoeling bijzonder geschikt was, *om het Erfstadhouderschap en alle de daar aan geaccrocheerde Waardigheden, Præëminentien en Voorrechten, voor* WILLEM DEN VIJFDEN *en alle Zijne wettige Nakomelingen, zoo in de Mannelijke als Vrouwelijke Linien, op eene Constitutioneele wijze te waarborgen en te verzekeren*, ten welken einde dezelve met de meesterlijke penne van den *Raadpensionaris* VAN DE SPIEGEL (de Hoofdinventeur van dat werk) *overeenkomstig het geresolveerde in* 1747 *en* 1748, *en de ware Gronden der Unie*, in deze navolgende bewoordingen was opgesteld (*):

„ De

(*) Wij hebben de volledige plaatsing van deze ACTE VAN ONDERLINGE GUARANTIE DER GEWESTEN, hier noodzaaklijk ge-

„ De Heeren Staten van de Provinçien *Gel-*
„ *derland*, *Holland en Westvriesland*, *Zeeland*,
„ *Utrecht*,

geoordeeld, om onze Lezeren te kunnen doen oordeelen, over de *ongerijmdheid* en *hatelijkheid* der aanmerkingen, welke volgens het zeggen van den VERVOLGER OP WAGENAAR, door een aantal misnoegden te dien tijde op dezelve zijn gemaakt geworden. „ *Zij merkten op* (zegt hij) *dat gelijk de* UNIE
„ *voornamelijk en alleen ten grondslag hadt de Opper-*
„ *macht van elk der VII Gewesten*; *dat*, *gelijk men steeds*
„ *onder dit voorwendsel*, *over de schending der* UNIE *ge-*
„ *klaagd en geschreeuwd hadt*, *wanneer de* STATEN VAN
„ HOLLAND *die wilden handhaven*; *en gelijk men ten allen*
„ *tijde getragt had*, *om door de vereenigde macht der Af-*
„ *gevaardigden ter Vergadering van H. H. Mog. met den*
„ STADHOUDER, *tegen de Vrijheid* (VOORNAMELIJK VAN HOL-
„ LAND,) *zamen te spannen*; *nu door de Bestuurders van*
„ *dat Gewest het eerste voorstel gedaan werdt*, *om deze*
„ UNIE *te verkragten*, *en den* STADHOUDER, *bij de aller-*
„ *minste oneenigheid of wederstand tegen Zijn bestuur*, *het*
„ *vermogen in handen te stellen*, *om de Guarantie der*
„ *thans ingevoerde Constitutie van de gezamentlijke Bond-*
„ *genooten af te vorderen*, *en des* STADHOUDERS *believen*,
„ *door besluiten van* H. H. MOG. *en den* RAAD VAN STATE,
„ *met meer aandrangs en gewelds dan ooit te voren af*
„ *te vorderen*." Het kan zijn, *dat 'er in 1788 onder de in stilte morrende Bedillers van deze de VII Gewesten aan elkander nader verbindende vereeniging*, menschen gevonden werden, die alzoo gedagt en gemord hebben; maar wie gevoeld het *Ongerijmde* van dat gezegde niet? EENDRACHT MAAKT MACHT! Dit was de Zinspreuk van de UNIE, waar

bij

„ *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijsſel*, en *Stad en*
„ *Lande*, nevens die van het *Landſchap Drenthe*,
„ ge-

bij, wel is waar, aan de Staten van elk Gewest, de Oppermacht over hetzelve was toegekend; doch waar bij zij zich allen, ook op het plechtigst tot eene algemeene verdediging en beſcherming tegen In- en Uitheemsch Geweld uitdrukkelijk verbonden hadden: dit het geval zijnde, hoe kon men dan beweren, DAT DE UNIE ALLEEN TEN GRONDSLAG HAD, DE OPPERMACHT VAN ELK GEWEST? Zoo ook, DAT DEZE NADERE VERBINDTENIS EN BELOFTE VAN ONDERLINGE GUARANTIE, EENE VERKRACHTING VAN DE UNIE WAS? Dit ſtrijd niet alleen tegen den *doorgaanden Inhoud*, en den *heerſchenden Geest van het Verbond der* UNIE; maar ook *tegen alle Historieele Waarheid* die ons de Geſchiedenis des Vaderlands aan de hand geeft, vooral van die dagen, toen men nog achting en eerbied voor het *Verbond der* UNIE toonde te bezitten. Dit zij genoeg om het *Ongerijmde* dier bedillende aanmerkingen aan te toonen, die wij bovendien ook *Hatelijk* noemden, om dat zij die alzoo dachten en ſpraken, den goedhartigen WILLEM DEN VIJFDEN openlijk ten toon ſtelden, *als een* DESPOOT, *ſnood genoeg van hart, om met de Afgevaardigden ter Generaliteit tegen de Vrijheid der Gewesten zamen te ſpannen, en ter uitbreiding van de palen Zijnes gezachs met meer aandrangs en gewelds dan ooit, aldaar de beſluiten naar Zijne zinnelijkheid af te voorderen.* — Het kan zijn (zeggen wij nogmaals) *dat 'er in* 1788 *op die manier door ſommigen in ſtilte gemord en gemompeld is*; maar welke gronden hadden die *morrende Mompelaars*, om alzoo over WILLEM DEN VIJFDEN te denken? Welke daadzaken konden zij uit het tijdvak van Zijn Beſtuur aanvoeren, om

 dat

„ gereflecteerd hebbende, op de oorzaken van de
„ inwendige verdeeldheden, waar door de geheele
„ Republiek in het bijzonder onlangs zoo he-
„ vig is beroerd geworden; en bevonden hebben-
„ de, dat dezelve grootdeels ontſtaan zijn uit de
„ verkeerde en hoogst gevaarlijke denkbeelden
„ bij zommige menſchen, het zij wezentlijk of
„ in ſchijn opgevat, en aan andere minkundige
„ Ingezetenen ingeboezemd, aangaande de Con-
„ ſtitutie en Regeringsvorm dezer Landen, en
„ ſpeçiaal, *aangaande het gewicht en de noodzauk-*
„ *lijkheid der hooge Erffelijke Waardigheden van*
„ *het Stadhouder Kapitein en Admiraalſchap Ge-*
„ *ne-*

dat lasterlijk gezegde bij de ſtukken te bewijzen? Bewijzen de Registers van den Staat niet bijna op elke bladzijde, dat Willem de Vijfde den grootſten afkeer had van alles wat naar onwettige vermeerdering van gezach geleek? — Niemand wrake in ons deze aanmerking ter handhaving van des afgeſtorvenen Stadhouders Eer en Character, tegen deze onbeſchaamde lasteringen van Zijne doodelijke Vijanden, die men *ten jare* 1798, toen Hij als een Balling van Zijn Vaderland in vreemde Landen moest omzwerven, *in het kleed van Vaderlandſche Historie gehuld*, op nieuws opdischte. Een bedrijf, dat men aan den geest van die dagen behoort toe te kennen. Dagen waarin men hier te Lande een Schrikbewind wilde invoeren, en Willem de Vijfde bij velen aangemerkt wierdt, als een Voorwerp waar aan niets te verbeuren viel.

„ *neraal:* en daar en boven geconſidereerd heb-
„ bende, dat bij de gelukkige herſtelling van het
„ Stadhouderſchap, en de Erffelijke bevestiging
„ van hetzelve in de jaren 1747 en 1748, alle
„ de gezamentlijke Bondgenooten, tot een groot
„ voorrecht hebben gerekend, deze Hooge Waar-
„ digheden, met betrekking tot alle de Provinçien
„ en Generaliteits Landen, op één en denzelven
„ Prins vereenigd te zien, en zich daar door eene
„ nieuwe kracht en vastigheid van den Band der
„ *Unie* hebben beloofd: dat mitsdien dezelve
„ Waardigheden van toen af, een naauwer en
„ onmiddelijker betrekking ontvangen hebbende,
„ bij het geheele Bondgenootſchap niet alleen be-
„ horen beſchouwd te worden, *als een Esſentieel*
„ *deel van de Conſtitutie en Regeringsvorm van*
„ *ieder Provinçie*, maar ook *van den geheelen*
„ *Staat*, en zoodanig verbonden met de *Unie*
„ zelve, dat het eene zonder het andere onmoog-
„ lijk in bloei en welvaart ſtaande kan blijven:
„ en dat derhalven, gelijk de Bondgenooten ver-
„ plicht zijn malkanderen met Goed en Bloed
„ bij te ſtaan, tot conſervatie van den Band der
„ *Unie*; hier uit ook noodwendig moet volgen
„ de verplichting, om malkander gerust te ſtellen
„ omtrent de eerſte en voornaamſte middelen,
„ door welke de *Unie* moet behouden blijven,

 „ en

„ en om met vereende krachten te waken tegen „ allen indrang op dezelve. Te meerder, daar „ de ondervinding in de laatste beroerten geleerd „ heeft, hoe uit de geringste beginselen, die in „ het eerst kleine veranderingen scheenen te be- „ doelen, nogthans eene algemeene verwarring is „ ontstaan, welke het Bondgenootschap op het „ punt van eene totale sloping heeft gebragt."

„ ZOO IS HET, dat de Heeren Gedeputeerden „ van de Hooggemelde Provinçien, uit naam en „ op last van de Heeren Staten hunne Prinçipa- „ len, mits dezen plechtig verklaren: *dat Hoog-* „ *gemelde Heeren Staten, het Erfstadhouder,* „ *Kapitein, en Admiraalschap Generaal, met* „ *alle de Rechten en Præëminentien daar aan* „ *verknogt, zoo en op dien voet als hetzelve in* „ *den hare respectivelijk is opgedragen, en door* „ *den tegenwoordigen Heere* ERFSTADHOUDER *in* „ *den jare* 1766 *aanvaard, houden en Conside-* „ *reeren als een Essentiëel gedeelte van hunne* „ *Constitutie en Regeeringsvorm, en hetzelve als* „ *eene Grondwet van Staat, Onderling, Bondge-* „ *nootschappelijk aan malkander Guarandeeren:* „ *aannemende niet te zullen gedogen, dat in* „ *eene der Provinçien van het Bondgenootschap,* „ *van deze heilzame en voor de rust en veilig-* „ *heid van den Staat onontbeerlijke Grondwet,*

„ *ooit*

„ *ooit of ooit worde afgeweken* (*)." Een *Grondwet*, van welks aanwezen op den 4 *Julij* 1788, op eene openlijke en plechtige wijze, door de Onderteekenaars, in eene Audientie op de Oranjezaal aan Z. D. H. kennis zijnde gegeven, ook door dien Vorst met de uitstekendste blijken van goedkeuring en welgevallen aangenomen werdt, terwijl Hij bij alle voegzame gelegenheden niet aarselde, om Zijne erkentenis deswegens aan den Heere VAN DE SPIEGEL te doen blijken, beschouwende dat stuk, als een Wettig en Constitutioneel middel, om aan Zijne en Zijner Opvolgeren Waardigheden, een luister en vastheid te bezorgen, als tot nog toe aan geene Zijner Prædeçesseuren was te beurte gevallen.

Dan, bij deze onderlinge Guarantie en Waarborging van 's Lands *herstelde Constitutie*, en WILLEMS *Erffelijke Waardigheden*, door de Staten

(*) Dit belangrijk Staatstuk, was door de volgende Heeren onderteekend. Wegens *Gelderland*, door A. R. VAN HEEKEREN TOT ZUIDERAS. Wegens *Holland*, door W. F. H. VAN WASSENAAR, en L. P. VAN DE SPIEGEL. Wegens *Zeeland*, door W. VAN CITTERS. Wegens *Utrecht* door W. N. PESTERS. Wegens *Vriesland*, door M. VAN SCHELTINGA. Wegens *Overijssel*, door R. SLOET TOT DE HAAR. Wegens *Stad en Lande*, door B. D. V. VAN IDSINGA. En wegens het Landschap *Drenthe*, door P. A. R. VAN HEIDEN.

ten van alle de onderscheidene Gewesten, liet het den kundigen VAN DE SPIEGEL niet blotelijk berusten. Want, overwegende hoe veel aandeels de Hoven van *Londen* en *Berlin* in de herstelling van 's Lands *Constitutie* en het *Erfstadhouderschap* genomen hadden, en dat zij beiden door het sluiten van onderlinge Alliantien toonden, dat zij over het lot van de Republiek niet onverschillig dachten, zoo trachte Hij nog bovendien, niet zonder de vereerende goedkeuring zoo van Z. D. H. als van *Mevrouwe de* PRINÇESSE VAN ORANJE, de zaken daar heenen te rigten, *dat de Guarantie en krachtdadige Bescherming van het* ERFSTADHOUDERSCHAP, *en de zoo onlangs herstelde* WETTIGE REGEERWIJZE, *ook door de Koningen van* PRUISSEN *en* GROOTBRITTANNIEN, *op eene solemneele en plechtige wijze, op drie onderscheidene tijden werdt toegezegd en gewaarborgd,* en wel *eerstelijk,* bij het 3 *Artikel* van het op den 15 *April* 1788 gesloten Verbond van onderlinge Bescherming en Verdediging, aangegaan tusschen de gezegde Koningen ter eener; en tusschen elk van dezelve met de Republiek ter anderer zijde: *naderhand* bij gelegenheid van de komste en het verblijf des *Konings van Pruissen* op des Erfstadhouders Koninglijk Lustslot, het Vorstelijk Loo, alwaar op den 13 *Junij* 1788, door

de

de Gevolmachtigde Ministers van *Engeland* en *Pruisſen*, in een nader Verdrag, het Verbond van den 15 *April* bevorens, nogmaals bevestigd werdt, en wel ſpeciaal volgens het 2 *Artijkel* van dat nader Verdrag bepaald, *dat de beide Koningen zich verbonden, tot inſtandhouding van de Vrijheid, Onafhangelijkheid, en den vastgeſtelden Regeringsvorm der Republiek, door gemeenen raad, daad, en krachtdadigen bijſtand.* En eindelijk *ten derden male*, bij het nader Verbond, dat de beide meergenoemde Vorsten op den 13 *Augustus* deszelven jaars met elkanderen ſloten, en in welks 5 *Artijkel* dit volgende, ten opzichte van de Republiek en deszelfs Regeringsvorm, geſtipuleerd werdt:

„ *Men hernieuwt en bevestigt nu nog plechti-*
„ *ger het vorig Verdrag van den 13 Junij, ten*
„ *opzichte der Vrijheid, Onafhangelijkheid, en*
„ *Regeringsvorm van de Republiek, volgens het*
„ *bepaalde op den 15 April. En indien te eeni-*
„ *gen tijde hier uit nodig mogt worden, om de*
„ *Republiek met alle krachten bij te ſpringen,*
„ *zoo zal men bij gemeen overleg en bijſtand,*
„ *daar toe de bepalingen maken.*" Guarantien en onderling verdedigende Verbonden, waar van de kundigſte Mannen (volgens de aanteekening van den beroemden *Hoogleeraar* KLUIT) het getui-

tuigenis hebben afgelegd, „ *dat zij met elkander*, „ *een* PROEFSTUK VAN WELBEGREPEN STAAT- „ KUNDE, *en een* NIEUW BOLWERK VOOR DE „ VEILIGHEID VAN 's LANDS CONSTITUTIE *wa-* „ *ren, en niet minder gelukkig voor geheel Eu-* „ *ropa, welks evenwicht in de Staatkundige Ba-* „ *lans, door dezelven meer dan ooit werdt beves-* „ *tigd;*" doch die met dit alles, na dat zij door de Contracteerende Partijen bepaald en onderteekend waren geworden, hoegenaamd geen nut voor WILLEM DEN VIJFDEN en het Vaderland hebben aangebragt, maar integendeel voor beiden al spoedig van de allernoodlottigste gevolgen bevonden zijn, uit hoofde van den geduchten tegenstand die velen blijken deden, tegen het plechtig bezweren van de op nieuw herstelde CONSTITUTIE, en het Geguarandeerd ERFSTADHOUDERSCHAP. Een maatregel, welke door de Staten der onderscheidene Gewesten allernoodzaaklijkst gekeurd werdt, *vermits het Laatste, bij de Acte van Guarantie tot een wezenlijk en essentieel gedeelte van de Eerste was verklaard geworden.* Immers leerde de ervaring bij die gelegenheid, dat hoe zeer het grootst gedeelte der Natie, dien Eed van Getrouwheid aan den onlangs herstelden Regeringsvorm, zonder eenige bedenking of gemor præsteerde; het echter onder dat gedeelte der Inge-

ze-

zeteren, die zich ten tijde der jongste Troublen en Verdeeldheden, door de buitensporigste handelwijzen tegen het VADERLAND, deszelfs CONSTITUTIE, en den ERFSTADHOUDER zoo zeer bezondigd hadden, niet mangelde aan de zoodanigen, die deze algemeene *Eedsvordering* ten hoogsten wraakten en afkeurden, en als een bewijs voor hunne bekende beschuldiging aanvoerden, dat WILLEM DE VIJFDE niets minder bedoelde, dan om langs alle wegen, ten koste van den welvaart des Vaderlands, en der Burgeren Vrijheid, Privilegien, en Voorrechten, het onbepaaldst gezach te kunnen uitoeffenen; ten zelfden tijde bewerende, dat de plicht van elk Liefhebber en Voorstander der ware Vrijheid vereischte, om niet alleen de vooronderstelde Heerschzucht van den STADHOUDER, en vooral dien van Zijne GEMAALINNE (op wien men het bijzonder geladen had) tegen te werken; maar ook, dat men geene middelen onbeproefd behoorde te laten, die eenigermate dienen konden, om, *eerst heimelijk*, door het verspreiden van argwaan ten opzichte van beider bedoelingen en handelingen; en *daar na opentlijk*, de genomene maatregulen ter Conservatie van de CONSTITUTIE, en het daar mede onmiddelijk verbonden ERFSTADHOUDERSCHAP in het *Huis van Oranje*, ten eenenmale te verijdelen

len. Het is deze aanmerking die ons wenkt, om volgens onze ſtraks gemaakte verdeeling, eenig verſlag te geven, *van de heimelijke naſpraak die de beide Vorstelijke Echtgenooten, de eene minder, de andere meerder, tot hunne grievende ſmarte ondervinden moesten, zoo over de Huwelijksalliantie van den Heere* ERFPRINS *met de Dochter des Konings van Pruisſen*, als *over eenige andere daar mede in verband gebragte Gebeurenisſen van dien tijd.* Handelwijzen, door de Binnen- en Buitenlandſche Vijanden van het *Huis van Oranje*, en den vastgeſtelden *Regeringsvorm* bij der hand genomen, met het misdadig oogmerk, om allengs van ſtap tot ſtap, tot het door hun zoo hittig begeerde doel, *de Val van geheel het Vorstelijk Huis*, en de *Vernietiging van 's Lands Regeringsvorm* te geraken. Laten wij kortelijk bezien wat 'er ter bereiking van dat oogmerk ondernomen is geworden.

Even die zelfde aanmerking, die wij in het I. DEEL *dezer Levensgeſchiedenis van* WILLEM DEN VIJFDEN (Bladz. 395) opzichtelijk de noodzakelijkheid, en het moeijelijke van diens keuze, omtrent het aangaan van eene Huwelijksverbindtenisſe, met eene Prinçesſe, geſproten uit eene der voornaamſte Proteſtantſche Huizen van *Europa*, gezegd hebben, geldt ook hier, ten aanziene van

de

de Echtvereeniging van des Vorsten oudſten Zoon, den Heere ERFPRINÇE VAN ORANJE, die al ſpoedig na de herſtelling der Conſtitutie, niet alleen tot aanzienelijke Militaire Charges in den Staat bevoorderd wierdt; maar ook boven dien, op voorſtel van de Hollandſche Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering, zoo dra Hij den ouderdom van 18 jaren bereikte, op den 24 *Augustus* 1790, in den *Raad van State* plechtig zitting nam, vermits ook Hij, uit hoofde van de Erfopvolging in de Stadhouderlijke Waardigheden, zich niet minder dan Zijnen Doorluchtigen Vader, in het doen eener keuze bepaald zag, tot eene Vorstinne, Hem gelijk in Rang en Jaren, belijdenis doende van den Hervormden Godsdienst, en boven dien geſproten uit eene der Vorstelijke Geſlachten, waarmede de Republiek, door Staatkundige betrekkingen en belangen, op eene Bondgenootſchappelijke wijze vereenigd was. Bepalingen, die deze Vorst al zeer geredelijk het oog op eene Pruisſiſche Prinçesſe vestigen deedt. Daar zijn 'er die beweren, dat de voorlopige onderhandelingen tot des Prinſen Huwelijk *met de Dochter des Konings van Pruisſen*, in den Zomer des jaars 1788 reeds aangevangen werden, bij gelegenheid van de komste diens Monarchs op het Vorstelijk *Loo*, toen de *Acte van Guarantie van*

de Constitutie, aldaar opgesteld, en door de Gevolmachtigde Ministers van *Pruissen* en *Engeland* geteekend werdt: iets, dat niet alleen als mogelijk, maar onzes inziens ook als zeer waarschijnlijk beschouwd kan worden, hoe zeer 'er meer dan een jaar tijds verliep, eer men daar van iets met zekerheid te weten kwam, namelijk op den 17 *September* 1789, toen Z. H. de Heer ERFSTADHOUDER van die Verbindtenis aan *H. H. Mog.* legale kennis gaf, door het toezenden van eene Missive, waarin Hoogstdezelve op eene onbewimpelde wijze de redenen bloot lag, die Hem tot het verlenen van Zijne toestemming tot dezelve hadden aangespoord. Dus schrijvende:

„ HOOG MOGENDE HEEREN!

„ Ons gestadig doelwit en oogmerk, om bij alle „ mooglijke gelegenheden te bevoorderen, al het „ geene ten voordeele van den Staat, en tevens, „ volgens Onzen Vaderlijken plicht, tot welzijn „ en nut van Onzen Huize kan strekken, heeft „ Ons, bijzonder in het oog houdende, de zoo „ heilzame eindens waar toe de Erfstadhouderlijke „ Waardigheden, door de Heeren Staten der ge„ zamentlijke Provinçien, in Ons Huis Erflijk „ zijn gevestigd, reeds over eenigen tijd, bij de „ vermeerdering der jaren van Onzen oudsten

„ Zoon

„ Zoon, den Erfprins WILLEM FREDRIK, in rij-
„ pe overweging doen nemen, het aangaan door
„ denzelven van eene convenabele Huwelijks-
„ Alliantie. En daar Wij, na een ſerieus over-
„ leg, aangaande eene daar omtrent te doene keu-
„ ze, met Onze dierbare Gemaalinne begrepen
„ hebben, dezelve te moeten bepalen, op hare
„ Koninglijke Hoogheid Mevrouwe de Prinçesſe
„ FREDERICA LOUISA WILHELMINA VAN PRUIS-
„ SEN, zoo achten wij het van Onzen plicht, ter
„ kennisſe van *Uwe Hoog Mogenden* te brengen,
„ dat Wij, overeenkomstig de begeerte van On-
„ zen voornoemden Zoon, gemelde Prinçesſe
„ voor denzelven hebbende verzogt van Z. M.
„ den Koning van Pruisſen, Wij het allergrootst
„ genoegen genieten, dat Zijne Koninglijke Ma-
„ jesteit dit Ons verzoek niet alleen volkomen heeft
„ ingewilligd, maar tevens op de graçieuste wijze
„ Hoogstdeszelfs vergenoeging daar over betuigd,
„ en te gelijk Zijnen wensch, dat deze nieuwe
„ Verbindtenis tusſchen beide Huizen, ook ſtrek-
„ ken moge tot verſterking en vereeuwiging der
„ naauwe banden van Vriend-nabuurſchap, wel-
„ ke Zijner Majesteits Doorluchtige Vooroude-
„ ren met dezen Staat verknogt hebben, en nu
„ nog onlangs met Hoogstdenzelven nog nader
„ verſterkt zijn."

„ Het geluk hetwelk Onzen Zoon na verloop „ van eenigen tijd alzoo zal kunnen genieten, om „ eene Echtverbindtenis aan te gaan, met eene „ Vorstinne uit eene der Machtigste Huizen van „ Europa, begaafd met de uitmuntendste Hoeda„ nigheden, en met Hem een en denzelfden Gods„ dienst belijdende, levert Ons gegronde redenen „ op, om te vertrouwen dat *Uw Hoog Mogenden* „ dezelve mede zullen aanzien, als voordeelig voor „ Onzen Zoon en Huis, en te gelijk overeen„ komstig met de belangen van den Staat. Wes„ halven Wij Ons alzints durven vleijen, dat de„ zelve aan *Uw Hoog Mogenden* aangenaam en „ welgevallig zijn zal, en dat *Uw Hoog Mog.* „ het voorgenomen Huwelijk met derzelver Ap„ probatie en en Aggreätie wel zullen gelieven te „ vereeren. Een Huwelijk, welkers volvoering, „ indien Onze vurigste wenschen van den Al„ machtigen verhoord worden, met deszelfs Ze„ gen bekroond, ten nutte van de Republiek, „ en ter bevoordering van hare ware en we„ zentlijke belangen strekken zal. Waarmede &c.

Eene kennisgeving, die *Z.* H. tenzelfden dage vergezeld deedt gaan, met nog eene andere van soortgelijken inhoud, wegens het aanstaande Huwelijk *van Zijne geliefde Dochter* Frederica Louisa Wilhelmina, *met den oudsten Zoon van den*

den Regerenden HERTOG VAN BRUNSWIJK, waar van de toen verheugde Vorst, benevens allen die Zijne belangen en de inſtandblijving van het zoo plechtig Geguarandeerd Erfſtadhouderſchap van harten waren toegedaan, zich even als van het Huwelijk van den *Heere* ERFPRINS, (wel is waar) de beste gevolgen voorſtelden; doch waar van de ondervinding echter het tegendeel ten duidelijkſten geleerd heeft, vermits die beide belangrijke Evenementen, in de handen van WILLEM's dodelijke Vijanden, die zich te dien tijde zoo binnen als buiten het Vaderland bevonden, als geheel nieuwe wapenen werden misbruikt en aangewend, om niet alleen Zijn *Perſoon*, *Geſlacht*, en *Erffelijke Waardigheden*, maar ook den *Vastgeſtelden Regeringsvorm* des Lands, met vernieuwde woede te beſtrijden, derwijze, dat men met volle ruimte zeggen kan, dat juist die Verbindtenisſen, welken menſchelijker wijze in hunnen aart geſchikt waren, om bij het volgen van eerlijke Staatkundige grondbeginzelen, zoo hier te Lande, als in andere nabuurige Rijken en Staten, het wezentlijke heil van *Vorst* en *Vaderland* te bevoorderen en te beſtendigen; integendeel geſtrekt hebben, tot middelen, om het aardsch geluk van den braafſten Vorst en geheel Zijn Huis en Geſlacht te verwoesten; en te gelijk het lieve Vaderland tot op

 den

den uiterſten rand van deszelfs verderf en ondergang te voeren. Men wane niet, dat wij dus ſprekende, ons te ſterk uitdrukken, want bij de verdere overweging van des Prinſen Lotgevallen ſints het tijdſtip van de voltrekking dier beide Huwelijken, zal de waarheid van dat gezegde ten duidelijkſten blijken, waar toe wij thans onverwijld zullen overgaan.

Herinneren wij ons het geene wij in de voorgaande Afdeeling dezer Levensgeſchiedenis, aanſtippender wijze gezegd hebben, aangaande den vreesſelijken haat, welken de Hoofdbeleideren van de in 1787 ten ondergebragte Factien en Verdeeldheden, om het intrekken van het Pruisſisch Legercorps, zoo tegen den KONING VAN PRUISSEN, als tegen MEVROUW DE PRINÇESSE, en den HERTOG VAN BRUNSWIJK opgevat hadden, en ſints dat tijdſtip, en na het wegtrekken dier Troupen, bij alle gelegenheden blijken lieten, EENSDEELS, uit hoofde van het plotſelijk verijdelen van hunne Plannen bij de Herſtelling van 's Lands Conſtitutie: en ANDERDEELS, uit hoofde van de vernederingen, verguizingen, en mishandelingen die ſommigen van hun, aan hunne Perſonen of Bezittingen ondervonden hadden; dan laat het zich zonder onze nadere verklaring zeer duidelijk vatten, dat die haat bij de zoodanigen een nieuw voed-

ſel

ſel verkreeg, zoo dra zij in het zekere onderricht werden, niet alleen, *dat de vermoedelijk wettigen Opvolger van* WILLEM DEN VIJFDEN, (die reeds ſints Zijne bevoordering tot aanzienelijke Militaire Charges, bij zeer velen in een kwaden reuk ſtond,) (*) *zich in den Echt begeven zoude, met de Dochter van een Monarch, die zij als den eeni-*

(*) Men zou in der daad wel geheel als Vreemdeling in den Lande mogen aangemerkt worden, wanneer men het gezegde in den Text, aangaande de kwade reuk waar in den Heer ERFPRINS, zelfs *vóór den intocht der Pruisſen*, bij velen ſtond, eenigermate betwijffelen wilde. Niets toch werdt Hem openlijker en algemeener te laste gelegd, *dan dat Hij zich tegen de Militairen zeer ſtreng gedroeg, en dezelve bij het minste plichtverzuim, op de Pruisſiſche wijze behandeld wilde hebben.* Zoo ook: *dat Hij na de Herſtelling der Conſtitutie, bij ſommige gelegenheden duidelijke bewijzen gaf, dat wanneer het aan Hem ware overgelaten, Hij de mishandelingen Zijnen Vader en Zijn Geſlacht aangedaan, aan de voornaamſte Bedrijveren ten ſterkſten zou betaald gezet hebben.* — Het behoort tot onzen tegenwoordigen taak niet, om in een onderzoek te treden, in hoe verre die beſchuldigingen *al* of *niet* overeenkomſtig de waarheid geweest zijn, waarom wij ons daar van onthoudende, dezelve alleen aanſtippen, om onze Lezeren te doen opmerken, hoe zeer de verſpreiding dier beſchuldigingen bij velen dienstbaar geoordeeld werdt, om de Natie tegen dien Vorst in het Harnas te jagen, toen Hij Zijne keuze tot eene Pruisſiſche Prinçesſe bepaalde.

eenigen bewerker van hunne ongelukken, het zij wezentlijk of ingebeeld, aanmerkten; maar ook, *dat de beide Vorstelijke Ouderen hunne toestemming verleend hadden, tot eene Huwelijksvereeniging van hunne Dochter Prinçesse* LOUISA, *met den Zoon van een Vorst, die zij aanmerkten als iemand die zich als een werktuig had laten gebruiken, om hun de wraak van den* STADHOUDER, *en bijzonder van Zijne* KONINGLIJKE GEMAALINNE *op eene geduchte wijze te doen ondervinden:* en van hier al de kwade naspraak die 'er in die dagen ten nadeele van het Stadhouderlijke Huis in het algemeen, en van MEVROUW DE PRINÇESSE in het bijzonder, eerst in het geheim, en daar na op de openlijkste wijze van mond tot mond wierd voortverteld. — Dan eens, door de Natie te beduiden, dat het Huwelijk van den ERFPRINS met de Dochter des *Konings van Pruissen*, den weg banen konde, dat wanneer Hij, na het afsterven van Zijnen Vader, het op Hem gedevolveerde Erfstadhouderschap zelve aanvaarden zou, ook als dan hier te Lande alles op de Pruissische leest geschoeid zoude worden, in welk geval 'er bijna geene schaduw van de oude Hollandsche Vrijheid zoude overblijven. Dan wederom: door zelfs de mooglijkheid te beweren, dat door onvoorziene sterfgevallen, de Republiek te eenigen tijde wel

eens

eens gevaar loopen konde, om onder de Heerschappij der Huizen van *Brandenburg* of *Brunswijk* te vervallen. Zaaien van argwaan, die met volle handen allerwegen verspreid werden, om de Natie tegen de Herstelde Staats- en Erfstadhouderlijke Regeerwijze op te zetten, en door allerhande middelen voor te prediken, *hoe nuttig en noodzaaklijk het ware, om het voorbeeld van de reeds in opstand zich bevindende Franschen en Brabanders te volgen, in het verbreken der slaafsche banden, waar aan men hier te Lande in* 1787, *door de vereenigde macht en invloed van* PRUISSEN, ENGELAND, *den* STADHOUDER, *en de* ARISTOCRATEN *gelegd was, en die nu welhaast in ijzere ketenen stonden verwisseld te worden, wanneer de reeds bepaalde Huwelijksverbindtenissen van den* ERFPRINS *en Zijne* ZUSTER, *het volle beslag verkregen; en boven al, wanneer het de* GEMAALINNE DES ERFSTADHOUDERS, *met behulp van Hare Vertrouwelingen hier te Lande en elders, gelukken mogte, om Haren jongsten Zoon Prinse* WILLEM GEORGE FREDRIK, *tot* HERTOG VAN BRABANT *of* KONING VAN BOURGONDIEN *verheven te zien,* welk laatste oogmerk, men op gezach van een VONCK en VAN DER NOOT, *eerst in het geheim*, en *daar na openlijk* aan die Vorstinne te laste legde, zeggende: *dat Zij, de*

ten tijde van Keizer JOZEPHUS *in opſtand geraakt zijnde Brabanders, door Omkopingen en andere onbetamelijke middelen, tegen diens Opvolger, Keizer* LEOPOLD *opſtookte, derwijze, dat het Huis van Oostenrijk aan Haare bemoeijingen, het verlies van die rijke en ſchoone Landen voornamelijk had toe te ſchrijven.* Beſchuldigingen, die eerst in vele opzichten zoo listig verzonnen en verdraaid, als ter bereiking van het zoo even opgenoemde doelwit, op eenen zeer vertrouwelijken toon van mond tot mond werden voortverteld, en (zoo als het gewoonlijk gaat) een gereed onthaal bij de onkundige en in beweging gebragte menigte vonden, doch die naderhand, te weten op het einde des jaars 1791 door zich ſchuilhoudende Lasteraars en Oproerſtookers, in een naamloos Libel, zonder eenig menagement zijn verſpreid geworden, en wel op zulk eene boosaartige wijze, dat men den dag der verſpreiding van dat eerloos Lasterſchrift, (naar ons inzien) hebbe aan te merken, als het tijdſtip waar op de voornaamſte Ondermijners van 's Lands Conſtitutie, zoo op vreemden grond, als hier te Lande, een aanvang maakten met het aanwenden van die geweldige middelen, door welken zij eindelijk, na verloop van drie jaren de onberekenbaarſte onheilen voor WILLEM DEN VIJFDEN en het geheele Vaderland berokkend hebben. Het zal daarom

om der moeite wel waardig zijn, dat wij, in de EERSTE PLAATS, kortelijk opgeven, wat aanleiding tot die gruwelijke befchuldiging ten laste van MEVROUWE DE PRINÇESSE, den *Raadpenfionaris* VAN DE SPIEGEL &c., opzichtelijk de Brabantfche Onlusten gegeven heeft: om daar na in de TWEEDE PLAATS, een beknopt verflag te geven, van het geene deswegens, zoo tusfchen den STADHOUDER, en VAN DE SPIEGEL, als tusfchen *H. H. Mog.*, en het *Gouvernement der Oostenrijkfche Nederlanden* is voorgevallen, ons vleijende, dat wij dus doende, onze waarheidliedende Lezeren in ftaat zullen ftellen, om de waarde te kunnen berekenen, van het geene de Uitgevers van het beruchte *Vaderlandsch Handboek*, (beftaande in V Boekdeelen, opgevuld met de gruwelijkfte lasteringen tegen den braafften VORST, en alle kundige en eerlijke Regenten die in 1793 in het Beftuur waren) zelfs ftaande WILLEM's Beftuur, op de onbefchaamdfte wijze aangaande die zaak uitgeftoten hebben, en dat na de verjaging van het Oranje Huis, en de vernietiging der wettige Conftitutie, door den *Vervolger op Wagenaar*, op hun gezag, en dat van BOUWENS, ZILLESEN, ja zelfs van eenen *vreemden Reiziger*, en eenen *Buitenlandfchen Dagbladfchrijver*, op zulk eene onbeftemde en argverwekkende wijze is nagezegd geworden, dat men na het lezen van een me-

menigte bladzijden, zich verplicht vindt te vragen: MOET DIT HISTORIEELE WAARHEID HEETEN?

Wat het EERSTE der door ons zoo even opgegevene punten betreft: zoo zeker als het is, dat *H. H. Mog.*, met en benevens de met hun Geallieerde en Verbondene Koningen van *Pruisſen* en *Groot-Brittannien*, ten jare 1789, ten opzichte van de door Keizer JOZEPHUS veroorzaakte, en allengs hooggeſtegene *Brabantſche Twisten*, geene onverſchillige aanſchouwers bleven; even zoo onwaarachtig was het, te beweren, dat die onlusten hier te Lande bijzonder aangeſtookt werden, om langs dien weg de aangetijgde Heerschzucht van het *Huis van Oranje* in het algemeen, en die van H. K. H. in het bijzonder te bevredigen. De gezegde Keizer, (die reeds in 't jaar 1781 met een Staatkundig oogmerk om de *Schelde* te beſpieden, dat gedeelte Zijner Staten, en ook de *Geunieerde Gewesten* hadt bezocht, gaf naderhand de eerſte gelegenheid tot de aldaar ontvlamde Twisten, en niets was noodzaaklijker, en met de gezonde Staatkunde meer overeenkomſtiger, dan dat men in den *Hage*, te *Londen*, en te *Parijs*, op den loop dier zake van den beginne af aan de oogen gevestigd hield, vooral, daar het niet ontbrak aan Lieden, die te kennen gaven in het zekere geïnformeerd te zijn, dat ſommige Franſche Staats-

mi-

ministers, aan *Koning* LODEWIJK DEN XVI. het ontwerp hadden ſmaaklijk gemaakt, om met Zijn Zwager JOZEPHUS, over eene ruiling van de aan het Huis van Oostenrijk behorende Nederlanden, tegen een gedeelte van Zijne Heerſchappij in onderhandeling te treden, doch welk ontwerp te dien tijde verijdeld werdt. *Deels*: doordien JOZEPHUS niet alleen de aanzoeken tot die ruiling, maar ook die van de *Antwerpenaars* om de *Schelde* geopend te krijgen, van de hand wees (*). *Deels* ook, door

(*) Geloven wij, het geene de Burgemeeſter RENDORP in zijne uitgegevene Memorien, aangaande des Keizers gevoelen over het *openen der Schelde*, door de *Antwerpenaars* zoo driftig begeerd, gezegd heeft, dan was men te *Amſterdam* deswegens wel zeer bevreesd geweest, toen de Keizer in *Holland* kwam, doch dat men aldaar bij Zijn vertrek van dezelve ontheven was, toen men vernam, dat Hij aan den *Antwerpſchen Burgemeeſter*, op diens verzoek om de opening van de *Schelde*, geantwoord had: „ *Gij* „ *komt mij zekerlijk tevens verwittigen, Mijn Heer! dat* „ *het Tractaat van Munster niet meer in wezen is; want* „ *zoo lang dat niet vernietigd zal zijn, moet gij niet den-* „ *ken aan het geene gij van mij verlangt. Daar zijn al* „ *genoeg oneenigheden in Europa, zonder dat ik die ver-* „ *meerdere. Dat Uwe Stadgenooten en Mijne Onderdanen* „ *zich de omſtandigheden ten nutte maken. Dat zij zich* „ *verrijken met den Handel en Scheepvaart op Ostende:* „ *maar dat zij zich haasten. Want de Vrede eens getrof-* „ *fen*

doordien gemelde Vorst, na het volvoeren dier reize, de onberadene ſtap deedt, om ten aanziene van de Kerkelijke Zaken in Zijne Nederlanden, zoo door het afſchaffen van vele Kloosters; als door het beſnoeijen van de ruime Inkomſten der Geestelijkheid, zoodanige aanmerkelijke veranderingen te willen maken, als waar van de bijgelovige *Brabanders* niet hooren wilden, en waar tegen zij zich oogenblikkelijk verklaarden, niettegenſtaande de Keizer ten ſterkſten beweerde, dat Hij zulks niet zoo zeer deedt, om Zijne Schatkisten met de Rijkdommen der Kloosters en Kerken te vullen; dan wel om het tijdelijk geluk van Zijne Onderdanen te bevoorderen. Het is uit de Geſchiedenis van dien tijd ten overvloede bekend, welke ſchromelijke gevolgen dit Onſtaatkundig, zoo niet Eigenbatig gedrag des Keizers te wege bragt, en tot welk eene hoogte de Verdeeldheden, Tumulten, en Oproeren ſtegen, toen de beruchte VAN EUPEN, VAN DER NOOT, VONCK, CRUMPIPEN, en andere Eigenbelangzoekende Intriguanten, zich in die twisten mengden, derwijze, dat zij zich als Hoofden van bijzondere partijen

„ *ſen zijnde, zal alles wederkeren naar de plaatſen van* „ *waar het gekomen is.*" Zie Zijne MEMORIEN het I. DEEL Bladz. 244.

tijen wisten op te werpen, die zich door bentnamen van *Vijgen*, *Patriotten*, *Koningsgezinden*, *Vonckisten* &c., van elkander onderſcheiden, waardoor dat rijk en gezegend Land, tot een tooneel van verwarring geſteld werdt, en zich als nog bevindende was, toen Keizer JOZEPHUS, na het aanwenden van onderſcheidene zachte en ſtrengere middelen, tegen deze Zijne Rebelleerende Onderdanen, in het begin des jaars 1790 (naar alle waarſchijnlijkheid, door een heimelijk toegediend vergif) dezer wereld overleed, en bij mangel van Wettige Afſtammelingen, Zijne Kroonen, Landen en Waardigheden agterliet, aan Zijnen oudſten Broeder LEOPOLD; waarom wij ons daar mede niet zullen ophouden. Dan, daar het over het algemeen minder bekend is, dat JOZEPHUS, bij het zien van de mislukking Zijner pogingen, om de muitende *Brabanders* aan Zijnen Scepter te onderwerpen, het voornemen opvatte, om die Landen te abandonneeren, door dezelven te verruilen met eenig ander hem beter dienend Land, en door dat middel zich de Brabantſche Onlusten geheel van den halze te ſchuiven; zoo oordeelen wij het nuttig te zijn, hier te doen opmerken, dat die geprojecteerde ruiling, de oorzaak opleverde, dat eenige doorzichtigen hier te Lande, zich over de Brabantſche Onlusten meer dan ooit

ooit begonden te bekommeren, en dat onder dezen zich ook MEVROUWE DE PRINÇESSE VAN ORANJE bevondt, voor wiens doorzichtig ſtaatkundig oog in de belangen van *Europa*, niet verborgen bleef, hoe gevaarlijk het bij de heerſchende begrippen van velen, *ten nadeele van Haar Huis*, en *ten voordeele van het toen reeds in beweging zijnde Vrankrijk*, voor de Republiek zoude kunnen worden, wanneer de aan den Staat onmiddelijk ſluitende *Oostenrijkſche Nederlanden*, uit hoofde van des Keizers project van Ruiling, in plaatſe van in *Beijerſche*, in *Franſche* handen komen mogten, en men aldaar langs dien weg, op eene gemakkelijke wijze een oogmerk bereikte, waarom in vroeger dagen ſtroomen Bloeds vergeefsch geſtort, en honderd duizenden van dierbare menſchenlevens vruchtloos waren opgeofferd geworden (*), en

(*) Lieden, bijzonder ingelicht in de gebeurenisſen van die dagen, waarin de naderhand ontwikkelde Evenementen begonden gepræpareerd te worden, beweren: dat de *Keurvorst van Beijeren*, het voorſtel des Keizers, *om diens Staten tegen de Oostenrijkſche Nederlanden te verruilen*, *van de hand wees*, *om dat de Inkomſten van de laatstgenoemden minder waren*, *dan die van Beijeren*. Zoo dit het geval geweest is, wie ziet dan niet, dat het alles behalven ongerijmd was, vreze te voeden, dat de *Keizer* naderhand eene ruiling met *Vrankrijk* zou hebben kunnen ondernemen?

en zie daar de ware rede, waarom MEVROUW DE PRINÇESSE omtrent dat onderwerp niet onverschillig verkeeren bleef, sints het oogenblik dat zij van het zoo evengenoemde voornemen van JOZEPHUS in het zekere verstendigd werdt. Toen was het, dat Zij, ja wel, op het denkbeeld viel, om onder begunstiging van *Pruissen* en *Engeland* de zaak daar heenen te leiden, dat, ingeval de Keizer uit eigen verkiezing, tegen eenig Equivalent, en dus *op eene vrijwillige wijze, die Landen abandonneerde, Hij als dan dien afstand doen mogte, ten behoeve van Haren jongsten Zoon Prinse* FREDRIK: doch dit verschilde naar der zoodanigen, en ook naar onze gedachten, zeer veel *van een opzettelijk aanstoken der muitende Brabanders*, zoo als men die Vorstinne heeft te laste gelegd, ten einde langs dien weg de Vrijheid van de VII Vereenigde Gewesten te belagen. Integendeel Zij oordeelde, dat wanneer JOZEPHUS te eenigen tijde Zijn plan volvoerde, om zich van Zijne Nederlanden, het zij dan door ruiling of door koop te ontdoen, een zoo veel belovend Vorst, uit een der vermogendste en aanzienelijkste Huizen van *Europa* gesproten, (zoo als FREDRIK was) even zoo goed, ja zelfs veel meerder dan iemand anders, bevoegd en geschikt was, om op eene wettige wijze naar het bezit van die Landen te stre-

ven. Landen, directelijk grenzende aan het gebied van den Staat; die in vroeger jaren met de VII *Geuniëerde Nederlandsche Provincien* door éénen Vorst waren geregeerd geworden; en welks bestuur, in handen komende van den zoo straks genoemden Vorst, niet alleen de Grenzen van den Staat aan dien kant in volkomen veiligheid tegen eenen machtigen Nabuur stelde; maar ook te gelijk alle vreze voor het weder openen van de *Schelde* ten eenenmale verbande. De zaak uit dit gezichtspunt beschouwd zijnde, zoo was derhalven dat oogmerk aan de zijde van H. K. H., en van allen die met Haar alzoo dachten, niet misdadig, gesteld zijnde (des neen) dat 'er werkelijke Onderhandelingen ter bereiking van dat oogmerk immer waren ondernomen geworden. Maar dit heeft, wat men daar van ook moge verteld hebben, nimmer plaats gehad. Het bleef bij overleggen en een plan formeeren, en 'er kwam van des Keizers geprojecteerde ruiling, zoo uit hoofde van de steeds meer en meer toenemende Troublen, als door de strenge Maatregulen die hij in het werk stelde; en eindelijk door Zijnen spoedigen en onverwachten dood, niets van dien aart op het tapijt. En even dit was ook het geval, na dat Zijnen Opvolger Leopold dat deerlijk beroerde Land ten Erfdeel verkregen had; daar

Hij,

Hij in tegenoverſtelling van Zijnen Broeder, eene gezindheid aan den dag legde, *om door zachtmoedigheid*, en zelfs *door bemiddeling van* PRUISSEN, ENGELAND, en H. H. MOGENDEN, *de Twisten en Verdeeldheden te doen eindigen, en dus doende zich op nieuw van het bezit dier Landen te verzekeren.* Maatregelen, waar van het blotelijk opnoemen genoegzaam en toereikende is, om al het gefnap, aangaande het *heimelijk opſtoken en in de hand werken van* LEOPOLDS *muitende Onderdanen, zoo door H. K. H., als door eenigen van het toenmalig Bewind hier te Lande, ten eenenmale te logenſtraffen*, dewijl men als onbetwistbaar zeker ſtellen kan, dat zoo wanneer Keizer LEOPOLD in het zekere kennis gedragen had, aangaande eenen Clandeſtinen Handel, tusſchen de voornaamſte Leden van Staat en de beide Guarandeerende Hoven, met Zijne Onderdanen, hij niet dwaas genoeg zoude geweest zijn, om de door allen aangebodene bemiddeling, tot het doen eindigen der Onlusten te acçepteeren, zoo als Hij werkelijk deedt, en welke aanbieding en acçeptatie ten gevolge had, dat 'er weldra met 's Keizers toeſtemming en bewilliging, ter bewerking van eene hartelijke verzoening en bevrediging, tot het houden van een Algemeen Congres, en wel bepaaldelijk in den *Hage*, en dus onder het oog van de STA-

TEN en den ERFSTADHOUDER besloten werdt, op het welke *Mylord* AUCKLAND van wegens *Engeland;* de *Graaf* VON KELLER wegens *Pruisſen;* de *Raadperſionaris* VAN DE SPIEGEL wegens *H. H. Mog.;* de *Graaf* DE MERCY D'ARGENTEAU van wegen *Keizer* LEOPOLD; benevens *vier Leden van het Brabandſche Congres*, zijnde de *Ridder* DE BOUZIER uit *Bergen in Henegouwen;* de *Graaf* BAILLOT uit *Antwerpen;* de *Heer* PETIT JEAN uit *Namen;* en de *Heer* DE GRAAF uit *Gent;* behoorlijk gevolmachtigd van hunne Prinçipalen, verſchenen, ten einde het zoo even genoemde heilzaam oogmerk, tot onderling genoegen van de beide twistende Hoofdpartijen, dadelijk tot ſtand te brengen (*).

Het

(*) Daar *Keizer* LEOPOLD, op die wijze als wij in den Text opgeven, het aanbod der Bemiddelende Hoven werkelijk aannam; daar willen wij aan elken onzijdigen en waarheidlievenden gevraagd hebben, wat men te denken hebbe van het geene de VERVOLGER OP WAGENAAR, dien aangaande aan zijne Lezeren heeft opgedischt, zeggende: „ LEOPOLDS *antwoord op der Staten voorſtel, draagt de duidelijke kenmerken dat Hij van deze aangeboden tusſchenkomst geen gebruik wilde maken,*" dat gezegde verbindende met het bericht, „ *dat de Keizer niet onkundig was* „ *van de* ALTHANS ZIJDELINGSCHE *bemoeijingen in deze Landen met de Brabandſche Zaken,*" met veel ophef gewagen-

Het is hier, bij de overweging der treffende Lotgevallen van WILLEM DEN VIJFDEN en geheel Zijn

gende van 's Keizers klachten *over het zenden van 5000 Snaphanen uit Rotterdam?* — Dat de *Keizer* bij die occafie dat geval aan de STATEN onder het oog bragt, was zeer natuurlijk: maar kan of vermag men daarom befluiten en beweren, „ *dat die 5000 Geweeren, op order of met toeftem-* „ *ming van H. H. Mog. derwaarts gezonden werden?*" Is men niet verplicht om als zeker te ftellen, *dat dit zenden van Geweeren, en de Correspondentien hier te Lande met de in opftand zijnde Brabanders, waar van Z. M. al mede niet onkundig was*, niet het werk was van den SOUVERAIN DEZER LANDEN, of van het HUIS VAN ORANJE; maar *veel meer het bedrijf van* KOOPLIEDEN, *alleen om des voordeels wille*, die welligt tot de afzending zijn aangezet geworden *door de Uitgewekene Bataven*, of hunne *agtergelatene Vrienden*, die zoo veel deel in de Brabandfche Onlusten namen, en van de muitende Onderdanen des Keizers de kunst afzagen, om op hunne beurt zich van de gehoorzaamheid aan hunnen Wettigen Souverain ontheven te achten? Wij zouden hier nog meerder vragen kunnen doen, doch wij zullen ons daar van onthouden om der beknoptheids wille; het aangevoerde genoegzaam keurende, om een opmerkend Lezer te doen zien, hoe veel gewichts men te hechten hebbe, aan een Gefchiedverhaal, dat uit zulke onzuivere Bronnen gefchept is, als wij hier boven hebben opgegeven, namelijk de vertellingen van Lieden, die zich zeer fterk met de Brabandfche zaken bemoeiden, en zulks als een misdaad aantijgden, aan Perfonen, die te eerlijk van harte waren, om hen daar in na te volgen.

Zijn Vorstelijk Huis in die beroerde dagen, al wederom onze taak of roeping niet, om het verhandelde op dat Congres, en het geene aldaar besloten is geworden, onder het oog van onze Lezeren te brengen, waarom wij ons alleen bepalen om kortelijk te vermelden, dat na het houden van vele Conferentien, (waar in de Afgevaardigden der Insurgenten zich in den beginne zeer schoorvoetend gedroegen,) de onvermoeide pogingen der voornaamste Onderhandelaars, echter van dat gevolg waren, dat Keizer LEOPOLD en Zijne in opstand gebragte Onderdanen, op den 10 *December* 1790, zich met elkander bevredigden, door het wederzijds teekenen en bekrachtigen van een plechtig Verdrag, waar bij uitdrukkelijk bepaald en vastgesteld werdt: „ *Hunne Majesteiten de Koningen van Pruissen en Groot-Brittannien; en H. H. Mog. de Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, zullen op de plechtigste wijze aan Zijne Keizerlijke Majesteit en Zijne Doorluchtige Erven en Opvolgers, de Souverainiteit Guarandeeren van de Belgische Provinçien, thans onder Zijne Heerschappij weder vereenigd, als slechts één éénig, onverdeelbaar, onvervreemdbaar, en* ONVERWISSELBAAR (*) *Domein,*

(*) Dat het woord ONVERWISSELBAAR hier gebruikt werd, ter

„ *mein, hetwelk onaffcheidelijk zal zijn van de*
„ *Staten van het Huis van Oostenrijk, en ge-*
„ *regeerd volgens de Conſtitutien, Privilegien, en*
„ *Wettige Gewoonten, uitgedrukt in de voorgaan-*
„ *de Artikelen. Gelijk de bovengenoemde Mogend-*
„ *heden insgelijks zullen Guarandeeren de Conſer-*
„ *vatie en het volle genot der Conſtitutien, Pri-*
„ *vilegien, en Wettige Gewoonten, uitgedrukt in*
„ *de gezegde Artikelen.*"

Een Verdrag, dat wel is waar het blijde uitzicht zoo voor LEOPOLD, als voor de *drie Guarandeerende Mogendheden* opende, dat de rust en vrede weldra in de *Oostenrijkſche Nederlanden* zoude herſteld zijn; doch waar van de ondervinding echter het tegendeel wel ſpoedig leerde, vermits het onder de *Brabanders* niet mangelde aan ſnoode Roervinken, die zich jeukerig betoonden, om de bloedige Tooneelen, aangericht in het naburig *Vrank-*

ter wegneming van alle argwaan, die de *Brabanders* en anderen, wegens de door JOZEPHUS geprojecteerde VERRUILING nog mogten koesteren, zal niemand kunnen betwijffelen. En dit zoo zijnde, dan kan men daar uit ook afleiden. 1. *Dat* JOZEPHUS *waarlijk op eene Ruiling is bedacht geweest.* En 2. *Dat zulks als nu door Zijnen Opvolger ſinaal was afgekeurd.* Waar uit wij dienvolgens beſluiten, dat alles wat men daarna van die Ruiling beweerd heeft, een louter verdichtſel was.

Vrankrijk, door het aldaar ten Zetel geſtegen Schrikbewind, ook in hun Vaderland ten toon geſteld te zien, en waarin zij ook derwijze ſlaagden, dat het groote gros der Brabandſche Ingezetenen, nimmer eenige vruchten van het zoo plechtig geſloten Verdrag hebben mogen ondervinden. Eene gebeurenis, niet alleen noodlottig voor *Europa* in het algemeen, en voor den welvaart van de Republiek in het bijzonder; maar bovendien allernoodlottigst voor den goedhartigen WILLEM DEN VIJFDEN, daar Hij ſints dien tijd, door Zijne bittere Hateren, zoo buiten als binnen de Republiek zamenſcholende om hun Vaderland in de Rampen van *Vrankrijk* te doen deelen, geſteld werd tot het voorname doelwit waarop zij hunne dodelijke pijlen op den duur afſchoten. Het is deze aanmerking, die ons ongevoelig geleid, tot de behandeling van het door ons zoo ſtraks opgegeven TWEEDE POINT, namelijk, *de beſchouwing van het geene wegens de verſpreiding der valſche beſchuldigingen ten laste van H. K. H. opzichtelijk de Brabandſche Onlusten, zoo tusſchen 's Lands* ERFSTADHOUDER, *en den Raadpenſionaris* VAN DE SPIEGEL; *als tusſchen de* STATEN VAN HOLLAND, *en het* GOUVERNEMENT DER OOSTENRIJKSCHE NEDERLANDEN *is voorgevallen*; waar toe wij nu overgaan.

Hoe

Hoe zeer het zoo even naar waarheid opgegeven gedrag, dat *'s Lands Hooge Machten*, en Z. D. H. in Zijne hooge Qualiteiten, ten opzichte van het geene 'er van tijd tot tijd in *Braband* en *Vrankrijk* omging, de kennelijkste bewijzen opleverde, dat men hier te Lande geen deel in dat werk nemen, maar zich buiten die twisten houden wilde; hoe zeer uit het gesloten Verdrag tusschen den *Keizer* met de Republiek en deszelfs Hooge Geallieerden ten duidelijksten bleek, dat noch de STATEN, noch *de Heer* ERFSTADHOUDER hoegenaamd geen oogmerk hadden, of ooit immer getoond hadden te hebben, om op de eene of andere wijze, of onder eenig voorwendsel van het Vredelievend Systhema der Republiek af te gaan, men keurde echter de noodlottige toedracht van zaken in de *Belgique*, als een uitstekend geschikt middel, om de Nederlandsche Natie tegen het *Huis van Oranje* op te ruijen, EENSDEELS, door te beweren, *dat het aan dat Huis te wijten ware, dat de Uitgewekene Bataven zich op hoog gezach uit Braband verwijderen moesten:* en ANDERDEELS, *door het ten jare* 1792 *in de Wereld stooten van een in het Fransch opgesteld schandelijk Libel*, dat zonder naam van Schrijver of Drukker binnen de Stad Brussel uitgegeven en verkocht werdt, ten tijtel voerende: „ *Beschrijving*

„ *van de onnodige verkwisting van de Koninglijke* „ *en Publieke Penningen, door de gewezene Bra-* „ *bandsche Souverainen: of eerste Extract van* „ *de Registers der Staten van Braband van de* „ *jaren 1789 en 1790.*" Een Libel, waarin men het Publiek onder anderen te lezen gaf. „ 1° *Or-* „ *donnantie van betaling aan den Heer* VAN DE „ SPIEGEL, *Raadpensionaris van Holland,* voor „ het begunstigen der verzamelingen te Breda „ *f* 80,000 - : - : 2° *Aan den* INTENDANT VAN „ HET HUIS DER PRINÇESSE VAN ORANJE, *ter* „ *verkrijging van Hare Protectie f* 100,000 - : - : „ 3° *Aan de eerste Kamerjuffer tot hetzelve einde* „ *f* 25,000 - : - :

Was 'er ooit een middel door den Vorst der Duisternis, den Vader der Leugenen uitgedacht, om aan den diepingekankerden haat van de Vijanden van *Vorst* en *Vaderland* en deszelfs *Constitutie*, hier te Lande een nieuw voedsel te verschaffen, en aan de alom verspreid wordende beschuldigingen, ten laste van H. K. H., een schijn van echtheid bij te zetten; het was de samenstelling en uitgave van dit Schandschrift, aan hetwelk men het voorkomen gaf, als ware het een Authenticq Extract uit de Resolutien der Staten van Braband, genomen ten tijde van de hooggaande onlusten in de *Oostenrijksche Nederlanden*, en het-

hetwelk boven dien, onder het oog des Gouvernements binnen *Brussel* uitgegeven, en openlijk verkocht wordende, dan ook wel spoedig ter kennisse van WILLEM DEN VIJFDEN kwam, die op het zien van de zoo even opgenoemde posten als van den Donder getroffen werdt, in hetzelfde oogenblik het besluit nemende, om zich over de fletrissure, Hem en Zijne Gemaalinne zoo openlijk toegebragt, ter Vergadering van de *Algemeene Staten* te beklagen, bij welke gelegenheid die Vorst deze navolgende taal in die Vergadering hooren deedt, en in geschrifte overgaf:

HOOG MOGENDE HEEREN!

„ De Prinçesse Mijne Gemaalinne vernomen „ hebbende, dat door den *Heere* HOP, Uwer „ *Hoog Mog. Minister Plenipotentiaris*, aan den „ *Heere Uwer Hoog Mog. Griffier* zijn gezon- „ den, twee te *Brussel* gedrukte Extracten der „ Registers van de Staten van Braband, in het „ eerste van welken onder de gedane uitgaven „ vermeld staat *f* 100,000 -:-: gegeven aan den „ Intendant van de Prinçesse mijne Gemaalinne, „ ter verkrijging van Hare Protectie; en *f* 25,000 :-: „ tot hetzelfde einde gegeven aan Hare Kame- „ nier: Zoo heeft Zij Mij verzocht, om aan *Uw*

„ *Hoog*

„ *Hoog Mog.* voor te dragen, dat Zij geenſints
„ indifferent kan zijn, aan het verſpreiden van
„ zoodanig een gerucht, in een ſtuk, hetwelk,
„ hoe zeer niet Geauthentiſeerd zijnde, evenwel
„ een ſchijn van Authentiçiteit heeft, vermits het
„ onder het oog van het Gouvernement van Brus-
„ ſel is gedrukt, en publiek word gedebiteerd.

„ Indien in Paskwillen en blaauwe Boekjes
„ diergelijke zaken ſtonden, Zij zoude dezelve
„ hebben gemepriſeerd, en geoordeeld, dat het
„ Haar niet convenieerde, om zich aan dierge-
„ gelijke uitſtrooiſels te ſtooren: maar, daar in
„ Extracten der Staten van Braband, onder het
„ oog van het Gouvernement gedrukt, ſtaat, dat
„ twee van Hare Bediendens groote ſommen ge-
„ noten hebben, om Hare Protectie voor de In-
„ ſurgenten te verwerven; zoo denkt Zij, zoo
„ wel als Ik, dat Wij daaromtrent niet kunnen
„ ſtil zitten. En het is daarom, dat Ik *Uwe*
„ *Hoog Mogenden*, zoo uit naam van de Prin-
„ ceſſe, als voor Mij-zelven verzoeke, dat
„ Hoogstdezelven zoodanige meſures gelieven in
„ het werk te ſtellen, het zij bij het Gouverne-
„ ment Generaal der Oostenrijkſche Nederlanden,
„ of waar *Uw Hoog Mogenden* zullen oordeelen
„ zulks te behooren: ten einde de allerſterkſte
„ navorſchingen worden gedaan, naar de Sourçe,
„ waar

„ waar uit de Insimulatien in de voorschreven
„ Artikels vervat, zijn getrokken. En wanneer
„ dezelve wierden gevonden in eenige Registers
„ of Rekeningen, geduurende de Troubles in de
„ voorschrevene Nederlanden gehouden, dat als
„ dan, volgens de regulen van het striktste Judi-
„ çiëel onderzoek aldaar gebruikelijk, moge wor-
„ den geprocedeerd, om te ontdekken de Per-
„ soon of de Personen, welken de opgegevene
„ Sommen mogten hebben ontvangen, en welk
„ Emplooi zij daar van hebben gemaakt: ver-
„ mits het van het uiterste aanbelang is, zoo
„ voor de Prinçesse Mijne Gemaalinne, als voor
„ Mij, om te weten, of een of meerder Personen
„ in Onzen dienst, zich hebben schuldig gemaakt
„ aan het ontvangen van diergelijke ongeoorloof-
„ de Geschenken. En wijders kan ik niet afzijn,
„ Uwe Hoog Mogenden, op het allerernstigste
„ te verzoeken, om aan de Prinçesse Mijne Ge-
„ maalinne, zoodanige Satisfactie hieromtrent te
„ willen produçeeren, als Hoogstdezelve zullen
„ oordeelen dat de belediging verdient.

„ *'s Hage den 17 Januarij* 1792.

„ (geteekend)

„ W. PR. V. ORANGE."

Het

Het is zoo, dat *H. H. Mog.* des Prinſen voorſtel aangehoord hebbende, geen oogenblik aarſelden, om aan hunnen Minister Hop in last te geven, om in gepaste termen hunne gevoeligheid en verontwaardiging over den laster H. K. H., door eene ſchandelijke Liçentie der Drukpers openlijk aangewreven, te kennen te geven, en van het *Gouvernement te Bruſſel* eene ſpoedige en eclatante ſatisfactie te vorderen; maar wat kon dit alles baten? De Kogel was (om zoo te ſpreken) door de Kerk, en het Libel (naar veler gedachten geene uitvinding van Vreemden (*)) had hier te

(*) Geene uitvinding van Vreemden (zeggen wij) hier mede doelende op de gedachten van ſommigen die beweerd hebben, *dat het zoogenaamde Extract uit het Register der Staten van Braband, door èen of meerder van de uitgewekenen, en in Braband en Vlaanderen zich onthoudende Nederlanders, zou opgeſteld zijn.* Eene gedachte, die onzes inziens, niet als van allen grond ontbloot beſchouwd kan worden, wanneer men bedenkt, hoe vele oproerzaaijende Geſchriften door Zillesen, Paape, en meer andere Penvoerders onder de Uitgewekenen opgeſteld, en op de Drukkerij van van Schelle te *Duinkerken* gedrukt zijnde, in groote getallen naar *Haarlem* verzonden werden, aan zekeren Jan Tetmans, die zich eerst gebruiken liet, om de bij hem ontvangen zijnde Libellen in kleine getallen door het geheele Land te verſpreiden, en naderhand in het begin van 1794, door den bijſtand van eenige vermogende Revolutionairen,

EENE

te Lande de bedoelde uitwerking, namelijk de vermeerdering van den fellen haat tegen den goeden STADHOUDER, en geheel Zijn Huis, te weeg gebragt. —— Want schoon het *Gouvernement te Brussel*, het uitgegeven Stuk rangschikte onder die Libellen, welke tot bewijzen verstrekten, tot welke spoorelooze losbandigheid het misbruik der Drukpers, zelfs onder hun oog, gestegen was, en daar

EENE GEHEIME DRUKKERIJ verkreeg, om alles wat men tot het bewerken der Revolutie nodig keurde, op eene spoedige wijze aan te schaffen. Hoe vele oproerige Pamphletten op die *geheime Drukkerij* uitgebroeid, die in den nacht langs de Straten gestrooit of alomme aangeplakt werden, hadden het aanzien niet, als of zij uit *Parijs*, *Duinkerken*, *St. Omer*, en andere Steden afkomstig waren, en die echter door *Hollandsche pennen* opgesteld, en binnen *Haarlem* gedrukt waren geworden? — Indedaad, wanneer men die kunstgrepen, (waarop die Paskwildrukker zich openlijk beroemd heeft) nagaat, dan heeft men alle reden om te geloven, dat de zoo even opgenoemde gedachten, ten aanzien van dat Libel, maar al te veel waarheid behelzen. Men deedt het voorkomen als een *Extract uit de Staatsregisters*, schoon 'er in die Registers niets van te vinden was. Moet men het Stuk dierhalven niet aanmerken, als een van die Libellen, welke hun aanwezen aan het brein van eenen uitgeweken Bataaf te danken hadden? — Wie toch kent alle de Verborgenheden der Ongerechtigheid van dien tijd? Het Nageslacht zal ze zeker eenmaal te weten komen, en 'er zich over verbazen en bedroeven.

daar bij plechtig verklaarde, dat het tot de uitgave de hand niet geleend had; en ook bereid was, om deswegens het ſtrikſte onderzoek te zullen doen; zoo vondt het reeds wankelend Beſtuur zich desniettemin in de onaangename noodzaaklijkheid, te moeten verklaren: *dat het zich door de ſteeds voortduurende Gisting, Disordres, en Troublen, van de nodige middelen verſtoken zag, om de ſtafbare Losbandigheid te keer te gaan, in het verſpreiden van hatelijke Declaratien, die zich niet enkel bepaalden bij het beledigen van Particulieren, maar zelfs zich uitſtrekten om de Waardigheid der Souverainen in de oogen van alle Volken te vernietigen.* Dat het Gouvernement dit betuigende, de waarheid ſprak, leerde weldra de ervaring: want naauwlijks waren de zoo evengenoemde klachten door den Minister HOP te *Brusſel* gedaan; of 'er verſcheen aldaar een *vervolg* op het Schandſchrift, van hetzelfde allooi als het eerſte, in het licht, waar in men op evengelijke leugenachtige wijze ter neder ſtelde, *dat de Raadpenſionaris* VAN DE SPIEGEL *almede een Som van f* 80,000 : - : *op eene Clandeſtine wijze naar zich zoude genomen hebben, tot eene beloning* (quaſi) *voor het begunſtigen of Protecteeren van zekere Bijeenkomſten van de Hoofden der Inſurgenten, op de grenzen van den Staat.* Eene boos-

aar-

aartig verzonnen aantijging, die almede door de Inventeurs van dezelve verſpreid werd, om aan de beſchuldiging ten laste van het *Huis van Oranje*, wegens het aanſtooken der Brabandſche Oproeren een ſchijn van geloofwaardigheid bij te zetten, en te gelijk den reeds fellen haat tegen den Heer VAN DE SPIEGEL nog meerder aan te vuuren, alleen, om dat Hij zich in de uitoeffening van Zijne Ministeriëele Posten betoonde te zijn, een ongeveinsd voorſtander en aanklever van 's Lands gevestigde Regeringsvorm, en een getrouw en welmeenend Vriend van den STADHOUDER, die beiden dag op dag, bij het vermeerderen der inwendige Beroerten en Verdeeldheden in het *Franſche Rijk* en in de *Oostenrijkſche Nederlanden*, op de ſtoutſte wijze aangevallen, gehoond, en beſtreden werden, in een ſtroom van naamlooze Libellen, die niet alleen te *Duinkerken*, te *Antwerpen*, maar ook *hier te Lande* opgeſteld, en der Natie in handen gegeven werden, met het heilloos oogmerk om haar aan te ſpooren, tot het omhelzen van zoodanige Maatſchappij, en Volksverwoestende grondbeginſelen als in het ongelukkig Vrankrijk door Vuur en Zwaard ten koste van het Leven en de Bezittingen der braafſte Burgers werden voortgeplant, en naar welks navolging en vertooning in dit goede Land,

 men

men reikhalzend uitzag, in den valſchen waan verkerende, dat als dan de gulde Eeuw voor Nederland geboren zoude worden.

Hoe dit zij, het ging met het verſpreiden der valſche beſchuldiging tegen den *Raadpenſionaris* VAN DE SPIEGEL, even als met die welke tegen *Mevrouwe de* PRINÇESSE VAN ORANJE op de onbeſchaamdſte wijze was uitgeſtooten, denzelfden gang. De beſchuldigde Minister mogt bij de *Staten van Holland*, in wiens bijzonderen Eed en Dienst hij ſtond zich niet beklagen, maar *ter purge* aanbieden; Hij mogt van wegens het *Gouvernement der Oostenrijkſche Nederlanden*, op eene offiçieele wijze verzekering erlangen, dat men die beſchuldiging als volſtrekt valsch, en als een bewijs van de verdeeldheden en de verregaande Liçentie der Drukpers, (voor welke niemands eer meer veilig was) beſchouwde; en de *Staten van Holland*, mogten door eene uitſtekend honorabele Reſolutie, de Eer en het Character van hunnen getrouwen Dienaar behoorlijk recht doen wedervaren: maar dat alles bragt ten zijnen aanziene bij zijne Vijanden even zoo min eenige verandering ten goede te wege, als het voorſtel door den Heere ERFSTADHOUDER op verzoek van H. K. H. Hoogstdeszelfs Gemaalinne aan *H. H. Mog.* gedaan. De giftige Pijlen, door

zich

zich in het duister verſchuilende Lasteraars, op het *Huis van Oranje*, en deszelfs welmeenendſte en getrouwſte Vrienden afgeſchoten, hadden doel getroffen. De boosaartig verzonnen Lasterſchriften werden met geestdrift begeerd, gelezen, bewonderd, en even als waren het Godſpraken, geloofd: waar van het gevolg was, dat door de verſpreiding van dezelven, duizenden voorheen geruste Ingezetenen hier te Lande in beweging werden geſteld, en velen van dezelven tegen den STADHOUDER, Zijn HUIS en GESLACHT, tegen het BESTUUR en de CONSTITUTIE, derwijze werden opgehitst, dat zij, gehoor gevende aan de Syrenenzangen der zich in *Vrankrijk* bevindende Uitgewekenen, zich vervoeren lieten om de behulpzame hand te bieden, tot het bewerken van eene Contra-revolutie, met welke de vernietiging van den door hun zoo plechtig beëedigden Regeringsvorm des Vaderlands, en het totaal bederf van het doorluchtig *Huis van Oranje*, in weerwil van deszelfs te dien tijde nog nimmer waargenomen Bloei, onafſcheidelijk verbonden was. Een Bloei, die gepaard gaande met meer andere gunstige omſtandigheden, de goedhartige Vorst, te midden van alle de verdrieten en mishandelingen die Hem door Zijne Vijanden zoo onverdiend en aanhoudend werden aangedaan, bij alle voegzame

gelegenheden, met dankbaarheid aan het Opperwezen erkende, en die niet alleen bij Hem, maar ook bij alle Zijne oprechte Vrienden en Vereerers de ſtille hoope levendig hieldt, dat de listige en verderffelijke aanſlagen tegen Zijn Huis en het dierbaar Vaderland ondernomen wordende, door de tusſchenkomst der Almacht nog in tijds zouden verijdeld worden. Het is zoo, dat het niet ontbroken heeft aan de zoodanigen, die deze opbeurende hoope des Erfstadhouders, en die van Zijne getrouwe Vrienden als een hersſenſchim beſchouwden, en dat zij met denzelven openlijk den ſpot gedreven hebben, na dat zij hunnen gewaanden Triumph, door het onvoorwaardelijk en eigendunkelijk binnenleiden van eene vreemde Macht, behaald hadden; maar dit ſtrekt echter tot geen bewijs voor de ongegrondheid van Willems verwachting, daar Hij Zich, ten tijde dat *Vrankrijks* braafſte Bewoneren onder het juk van een bloedgierig Schrikbewind zuchten moesten, niet verbeelden kon, dat 'er Nederlanders gevonden zouden worden, ontäard genoeg, om alles in het werk te ſtellen, ten einde ook hun Vaderland aan dezelfde onheilen, als zij in dat Rijk met hunne oogen aanſchouwden bloot te ſtellen. Wij zullen, alvorens tot het ſchetſen van de daar toe in het werk geſtelde middelen over te gaan, korte-

telijk opgeven, de gronden waarop WILLEM DE VIJFDE en Zijne Vrienden deze hunne hoope vestigden, ons flechts bepalende tot de voornaamfte derzelver. Een taak, welks uitvoering wij met een zeker genoegen aanvaarden, dewijl wij ons daar door in de gelegenheid zullen gefteld zien, om eene en andere bijzonderheden ter onzer kennisfe gekomen, op te geven, uit welken men tot de voortreffelijkheid van des Vorsten Character en Denkwijze, bijzonder aangaande de Staatkundige belangen van het Vaderland, geredelijk zal kunnen befluiten.

Hoe donker en bedenkelijk de uitzichten voor het aanlichten van gelukkige dagen, bij het voortduuren en toenemen der onlusten in *Braband* en *Vrankrijk*, na de herftelling der Conftitutie hier te Lande, ook zijn mogten; en hoe zeer de ondervinding van den dag ten duidelijkften leerde, dat het onder de Ingezetenen niet mangelde aan menfchen, die zich gereed toonden tot het overnemen en volgen van die verderffelijke Godsdienftige en Staatkundige Grondbeginfelen, als in vele Landen ter omkering van Throonen en Altaren, dienstbaar gekeurt en openlijk gepredikt werden; de goede Vorst vleidde zich echter op den duur met het denkbeeld, dat de zoodanigen bij het zien van den rampvollen toeftand der na-

burige Landen, zich eenmaal met de Constitutie van het Vaderland, en met Hem en Zijn Huis bevredigen zouden, niet alleen, om dat zij zich over het gemis van Godsdienstige en Burgerlijke Voorrechten in geene opzichten beklagen konden; maar ook, om dat *H. H. Mog.* en de Guarandeerende Hoven van 's Lands herstelde Constitutie, bij het sluiten des Verdrags van Bevrediging, tusschen Keizer LEOPOLD en de in opstand geraakte *Brabanders*, op de duidelijkste wijze aan den dag gelegd hadden, dat alschoon zij omtrent het herstel van de rust in dat Land niet onverschillig dachten, zij echter hoegenaamd geen oogmerk hadden, om zich van die twisten te bedienen, tot onderdrukking der klagende opstandelingen, of tot eenige uitbreiding van hun gebied. Bij deze grond van verwachting op eene wending ten goede, kwam eene tweede, die de Prins stelde in de betrekking waar in de Republiek ten opzichte van *Engeland* en *Pruissen* zich bevondt, uit hoofde van de Verdedigende en Beschermende Verdragen ten jare 1788 aangegaan. De goede Vorst stelde zich voor, dat die beide Hoven, de beloofde hulp, in geval van nood geredelijk verleenen zouden, en verleenen moesten, niet zoo zeer om het behoud van de Republiek en deszelfs Constitutie, op zich zelven beschouwd; maar

veel

veel meer, om dat aan beider voortduuring de welvaart en het belang van hunne eigene Landen en Bezittingen verbonden was. Het is zoo, de ondervinding heeft geleerd, dat toen het oogenblik aanwezig was, waar in de toegezegde hulp dadelijk te pasfe kwam, het trouwelooze *Pruisfen* naar de Republiek niet omzag; en dat de eigenbatige *Engelfchen*, in plaats van hulp te betoonen, de onheilen en verwarringen vermeerderden: maar dit beneemd de gegrondheid van des Vorsten verwachting, in het tijdvak dat wij thans op het ooge hebben in geenen deele. Want *welk mensch, voorzien van een goed verftand en een eerlijk hart*, (om ons in fubftantie van de gezegden door Z. D. H. vaak gebezigd, te bedienen) *kon zich bij den aanvang der beroeringen in het Franfche Rijk, bij eenige mooglijkheid voorftellen, dat het verfoeijelijk* JACOBINISME, *en het verderffelijk* ILLUMINATISME, *zoo in Vrankrijk, als in Pruisfen, en in vele Staten van Duitschland, Zwitzerland &c., en ook in dit goede Land, dien bijval gevonden, en die geduchte voortgangen gemaakt zouden hebben, als de droeve ervaring, na verloop van weinige jaren ten duidelijkften geleeraard heeft? Wie kon immer vermoeden, dat befchaafde Volken, volkomen kennis dragende van de gruwelijke Bloedtooneelen die dagelijksch in het ongelukkig*

Fransche Rijk werden aangericht, derwijze, dat niemand een oogenblik van zijn Leven en Bezittingen verzekerd was; zich dwaas genoeg zouden betoond hebben, om te wenschen, dat even die zelfde schandelijkheden in hun midden mogten nagevolgd worden, door het losrukken van alle Maatschappijelijke Banden, de Omkeering van Throonen en Altaren, en de Vernietiging van alle bestaande Regeringsvormen, onder de bedriegelijke benamingen van Vrijheid en Gelijkheid? En evenwel, dit heeft men na het eindigen van den dollen kruistocht tegen de *Franschen*, door de *Pruissen* aangekondigd en ondernomen, zien gebeuren, daar aan deszelfs zoo zeker te voorziene mislukking, zijn toe te kennen, alle die geduchte Evenementen, welken aan *Europa* reeds een gedaante gegeven hebben, waar van zich de scherpzinnigste Wijsgeer geen denkbeeld heeft kunnen vormen, en die welligt nog zoodanige veranderingen in de wereld kunnen veroorzaken, als voor den doorzichtigsten Staatsman bij geene moogelijkheid te berekenen zijn.

Bij deze tot hier toe opgenoemde gronden van des Vorsten hope op de Conservatie van 's Lands op nieuw vastgestelde *Constitutie*, en Zijne daar mede in een onmiddelijk verband gebragte *Erfstadhouderlijke Waardigheden*, behoort ook in

aan-

aanmerking te komen, de bewijzen van achting en verkleefdheid aan Zijn Perſoon en Huis, welke het grootſte en beste deel der Natie aan den dag legde, wanneer 'er Evenementen plaats hadden, die tot beſtendiging of vermeerdering van het welzijn des Vaderlands, en den luister van Zijn Huis verſtrekken konden. De ware belangen van den Christelijken Godsdienst in het algemeen, en van den Hervormden in het bijzonder, mogten bij velen met een onverſchillig oog beſchouwd, of op eene min of meer openlijke wijze miskend, beſpot, of verguisd worden, het ſtrekte den Vorst, bij het ondervinden van de Hem aangedane beledigingen tot eene wezentlijke blijdſchap, wanneer Hij vernam, hoe zeer het Godsdienstminnend deel der Natie, deszelfs genoegen daar in ſtelde, dat Hij door Zijn Edel voorbeeld, de belangen van den Godsdienst bevoorderen wilde, niet alleen door Zich dikwils bij den openbaren Eerdienst te laten vinden, of Zich het aanzoek *tot Lid en Beſchermer van het Genootſchap ter Verdediging van den Christelijken Godsdienst, in de Hofplaats opgericht*, te laten welgevallen, en in hoogen Perſoon op de Algemeene Jaarlijkſche Vergaderingen van hetzelve te verſchijnen; maar ook, door Zijne Vorstelijke Kinderen, zoo dra Zij tot jaren van onderſcheid gekomen waren, *tot het*

openbaar afleggen van Hunne Geloofsbelijdenis, volgens de Leerbegrippen der Hervormde Kerke te doen onderwijzen, en Hun aan te ſpooren, ten einde tot waardige Leden van dezelve op en aangenomen te worden. Zoo ook, wanneer Hij ontwaarde, dat het Hem op den duur in den Lande niet ontbrak aan Vrienden en Vereerers, die hunne goedkeuring blijken lieten, wanneer 's Lands Hooge Machten beſluiten namen, waar bij Zijne Zoonen tot aanzienelijke Waardigheden in den Staat bevoorderd wierden, van oordeel zijnde, dat Zij daar op meer dan anderen eene onbetwistbare aanſpraak hadden. Zijne Vijanden mogten het *eerſte* voor GEVEINSDHEID; en het *tweede* voor een bewijs van de Hem aangetijgde HEERSCHZUCHT uitkrijten (*). Hij toch, van Zijne welmeenende en

(*) Zal het Nageſlacht, wanneer het de in den Text aangeſtipte, en meer andere Lasteringen tegen WILLEM DEN VIJFDEN uitgeſtoten, ter ooren komt, zich wel verbeelden kunnen, dat de boosheid van Zijne doodelijke Vijanden, tot zulk eene ontzettende hoogte ſteeg, dat zij zelfs Zijne gezette uitoeffening van de verhevenſte plichten, die Hij Zich als MENSCH en VADER, aan GOD, het VADERLAND, en Zijn GESLACHT verſchuldigd rekende, tot eene verfoeijelijke misdaad rekende? En evenwel niets is waarachtiger. — De milde Giften die de menschlievende Vorst, zoo dikwerf Hij den Openbaren Godsdienst bijwoonde, aan de Armen gaf,

en heilzame bedoelingen ten vollen bewust; en zich deswegens vereerd vindende met de goedkeuring van Zijne ware en ongeveinsde Vrienden, maakte 'er geen geheim van, om bij voegzame gelegenheden te betuigen, dat Hij dat alles op eenen hoogen prijs waardeerde, en dat zulks aan Hem ten ſpoorſlag ſtrekte, om alle Zijne vermogens aan den dienst des Vaderlands, en de bevoordering van deszelfs wezentlijke belangen toe te wijden, welke Hij voornamelijk oordeelde te beſtaan, *in het op den duur in acht nemen van het*

gaf, *deedt Hij* (volgens hun gezegde) *om zich van de gunst van het Canailje te verzekeren.* — Gaf Hij aanzienelijke Sommen aan de Diaconie van den *Hage*, bij gelegenheid dat de Vorstelijke Spruiten, voor de eerſte reize het Heilig Avondmaal nuttigden, men verſpreidde allerwegen *dat Hij dit ten koste van de Natie zeer wel doen kon.* Toen Hij in den fellen Winter van 1789 Zijne Stallen deedt opruimen, Kachels in dezelve plaatſen en ſtooken deedt, en aldaar de ſchamele Gemeente ten Zijnen koste ſpijzigde: het heette, *eene erkentenis aan het Haagſche Gemeen, voor de Plunderingen, die het in den Hage, ten tijde der Omwenteling had aangericht.* — Beſchuldigingen, waar van de valschheid duidelijk gebleken is na Zijne verjaging uit het Land, waar van de Haagſche Armbezorgers, meer dan anderen, de gevolgen ondervonden hebben, toen de Diaconie bij het gemis van WILLEMS giften, tot een ſtaat van Inſolventie geraakte.

het oude Systhema van Onzijdigheid, omtrent alle Natien, en *in de bewaring en handhaving van der Ingezetenen Godsdienstige en Burgerlijke Voorrechten.*

Daar dit laatstgenoemde één van de vast aangenomene stelregels van WILLEM DEN VIJFDEN was, en 's Lands Hooge Machten bij het vermeerderen der Onlusten in de naburige Landen, hunne gezindheid tot het in acht nemen van de allerstiptste Onzijdigheid omtrent allen, op de duidelijkste wijze blijken deden, zoo leverde dit bij Z. H. almede geenen geringen grond van vertrouwen op, dat het Vaderland niet zoude medegesleept worden in de Binnenlandsche Oneenigheden, of in den reeds van verre zich vertoonenden Krijg. Zoo 'er immer een tijdstip aanwezig geweest is, waar in 's LANDS ERFSTADHOUDER bij uitnemendheid toonde, 's Lands waar belang grondig te kennen, en *een Man des Vredes* te zijn, het was in die dagen, toen, ingevolge de onderhandelingen tusschen *Keizer* LEOPOLD en den *Koning* VAN PRUISSEN te *Pilnitz* en te *Maintz* gehouden, een aantal Mogendheden zich bewegen lieten, om met die beide Vorsten eene gemeene zaak te maken, tot het dempen van de Onlusten in *Vrankrijk*, en de herstelling van LODEWIJK DEN XVI. op den reeds wankelenden Franschen Throon:

Throon: en toen *H. H. Mog.* door de Ministers van *Weenen* en *Berlin*, op de dringendste wijze, en bij herhaling aangezocht werden, om in het gemaakt ontwerp een dadelijk aandeel te nemen. Aanzoeken, zonder eenige de minste vrucht gedaan wordende, dewijl Z. H. al Zijnen invloed op de voornaamste Leden der Hooge Regering in het werk stelde, om hen tot het in acht nemen van de stiptste Neutraliteit te bewegen en aan te spooren, alleen om dat Hij zich overtuigd hield, *dat het gehoor geven aan de gedane voorstellen dier beide Monarchen, niet alleen strijden zou met het hier te Lande van ouds aangenomen Systhema van Onzijdigheid, maar dat het bovendien ongeraden was, om het behoud of verlies van den Vrede met alle Natien, en tevens de instandblijving van den vastgestelden Regeringsvorm, afhangelijk te maken, aan het onzeker lot van eenen uitgestrekten en bloedigen Oorlog*, welke pogingen ten gevolge hadden, dat *H. H. Mog.*, na alles overwogen te hebben, ondanks de naauwe betrekkingen waar in zich de Republiek, sints het sluiten des Verdedigenden Verbonds ten jare 1788 met die Mogendheden bevindende was; aan den *Keizerlijken Minister* DE BUÖL, ten antwoord gaven: „ *Dat zij oordeelden, dat de aangebodene* „ *toetreding tot zoodanig eene Verbindtenis, in* „ *de-*

„ *deze omstandigheden ten aanzien van de Repu-*
„ *bliek*, *veel eerder eene* OFFENSIVE, *dan eene*
„ DEFENSIVE *Mesure zoude zijn*, *alzoo dezelve*
„ *als dan onmiddelijk zou moeten gevolgd worden*,
„ *door eene mindere of meerdere deelneming aan*
„ *eenen reeds ontvlamden Oorlog*," met verdere verklaring: „ *dat het ondertusschen noch met de*
„ *belangen van de Republiek; noch met Haar*
„ *Vredelievend Systhema Convenieerde*, *in dat oogen-*
„ *blik*, *door nieuwe Alliantien of dadelijke Præs-*
„ *tatien aan eenige Mogendheid offensie te geven.*
„ *En dat zij daarom Zijne Apostolische Majes-*
„ *teit verzochten*, *hen ten goede te willen houden*,
„ *dat zij de Eer*, *van in Defensive Engagemen-*
„ *ten met denzelven te treden*, *oordeelden te moe-*
„ *ten uitstellen*, *tot het gelukkige tijdstip*, *dat*
„ *het gebuteerde oogmerk van zulk eene respecta-*
„ *bele Alliantie*, *tot maintien van den herstelden*
„ *Vrede*, *konde bereikt worden*." Eene beleefde weigering, die zij (al mede niet zonder den invloed, en ingevolge den wensch van Z. H.) kort daar na nog herhaalden aan den *Pruisfischen Minister;* en zelfs na het gevangen nemen van LODEWIJK DEN XVI. bij het terugroepen van hunnen *Minister* LESTEVENON, aan de *Fransche Gezachvoerders* verklarende: „ *Dat zij vastelijk be-*
„ *sloten hadden*, *zich te zullen houden aan de*

„ *gron-*

„ *gronden van Onzijdigheid.*" En in de daad, wat zou bij het op den duur in acht nemen en getrouwelijk volgen van deze uitmuntende grondbeginſelen, zoo aan *H. H. Mog.* als aan Z. D. H. hebben kunnen beletten, om de Republiek bij de zegeningen van den Vrede geconſerveerd te zien, wanneer de uitgewekene Bataven de oogmerken van den goeden Vorst niet verijdeld hadden, toen zij dezelven op allerhande wijzen dwarsboomden en tegenwerkten, waar door in het einde Zijne anders gegronde hope ten eenenmale verijdeld is?

Eindelijk, (op dat wij onzen weg bij de behandeling van dit onderwerp, zoo veel mogelijk bekorten) ſtrekte het den braven en goeden Vorst tot een voornaam plechtanker van Zijne hope, dat de Conſtitutie en geheel het Vaderland voor de rampzalige gevolgen van den Revolutionairen Tuimelgeest, bewaard en beveiligd zouden blijven, door te mogen zien en beleven, den nooit waargenomenen Bloeï van Zijn Doorluchtig Huis en Geſlacht, toen Hij op den 6 *December* des jaars 1792, het Huwelijk van Z. H. den *Heere* ERFPRINS, gezegend zag met de gelukkige geboorte van eenen Prins. Eene gebeurenis, die geene Zijner Doorluchtige Voorouderen had mogen beleven; en die Hij aanmerkte als een zichtbaat bewijs

wijs van de hooge goedkeuring des Hemels, op de in 1747 vastgeſtelde Succeſſie van het Erfſtadhouderſchap in Zijne Nakomelingen, en die Zijne edele Ziel, bij het vernemen dier heuchelijke blijmare, met de hartelijkſte blijdſchap en dankbaarheid jegens God vervulde. „ *Geduurende de vijf* „ *jaren*," (lezen wij in een aan ons geſuppediteerd bericht eenes geloofwaardigen Ooggetuigen van deze gewenschte gebeurenis) „ *Geduurende* „ *de vijf jaren, dewelke Mijne qualiteit Mij den* „ *toegang ten Hove gegeven heeft, ben ik ten volle* „ *overtuigd geworden van het* BRAAF, OPRECHT, „ GOEDIG, (*misſchien al te goedig*) *en waarlijk* „ GODVRUCHTIG *Character van den Prins.* — „ *Groot was inzonderheid Zijne liefde voor Zijne* „ *Kinderen. — Menige blijken daarvan heb ik in* „ *Zijn huisſelijk leven en ommegang gezien. Ik* „ *herinnere mij nog met een waar genoegen, hoe* „ *de zoo Godvruchtige als Tederhartige Vader,* „ *ten tijde der bevalling van* MEVROUWE DE „ ERFPRINÇESSE *van Haren eerſten Zoon, (bij* „ *dewelken des Prinſen aandoenelijkheid Hem niet* „ *toegelaten had tegenwoordig te zijn, zoo min* „ *als bij de geboorte Zijner eigene Kinderen,) op* „ *het ontvangen der tijding, in allerijl van het* „ *Stadhouderlijk Kwartier naar het Oude Hof* „ *toegeſchoten, bij Zijne intrede in de Kraam-*

„ *ka-*

„ *kamer, voor en aleer Hij de Doorluchtige* „ *Kraamvrouw op het tederste omhelsde, en den* „ *jonggebooren Prins Zijnen Zegen gaf, met* „ *zichtbare blijken van blijde en dankbare aan-* „ *doening op het gelaat, op de knieën nederviel,* „ *en God dankte voor den Zegen, van Hem de* „ *Geboorte eens Kleinzoons te doen beleven! Een* „ *Zegen, die geenen der Prinsen uit Zijn Huis* „ *immer te voren bejegend was.*" Een getuigenis, dat des Vorsten Character, opzichtelijk de liefde voor Zijne Kinderen tot eer verstrekt, en ons te gelijk een bewijs aan de hand geeft, hoe zeer Hij zich vereenigde met de gevoelens van alle oprechte Vrienden van het Vaderland, wier vurige wensch en bede ten tijde van de vastlelling der Erfopvolging reeds was, en bestendig bleef, dat het den *Huize van Oranje* nimmer ontbreken mogte aan *Mannelijke Afstammelingen*, ten einde de *Republiek* bevrijd bleve, voor de nadeelen die de Natie bij ontstentenis van dezelven, en de als dan bepaalde opvolging in de *Vrouwelijke Linie* zoude hebben kunnen te beurte vallen; doch van welke vreze men nu (menschelijker wijze) voor altoos zich ontheven achte, op het in levenden lijve aanschouwen, van niet minder dan Vier Oranjevorsten, van welken men de handhaving der Constitutie op de beste gronden verwachtende was.

Zie daar de voornaamſte gronden, waarop de goede VORST en Zijne Vrienden, ondanks het plegen der ongehoorde gruwelen in *Vrankrijk*, en het ſteeds toenemen der hooggaande verdeeldheden in het Vaderland, vertrouwend hoopten dat de Republiek en hare Ingezetenen, onder den Goddelijken Zegen voor den geesſel eener gewelddadige Revolutie nog bevrijd zouden blijven! Gronden, waar van zij na het uitbarsten van den Oorlog tegens *Vrankrijk's* Gezachsvoerders door de zaamverbondene Mogendheden, in overeenſtemming met *H. H. Mog.*, (namelijk, *dat 'er geene waarſchijnlijkheid aanwezig was, om te vermoeden, dat eene van de Oorlogende Mogendheden eenig Vijandelijk oogmerk tegen de Republiek hebben zouden*) zich nog verzekerd hielden (*). Dan, de droevige ervaring leerde na den aan-

(*) Dit was de betuiging van de *Algemeene Staten* op den 16 *November* 1792 aan den *Koning van Groot-Brittannien*, toen Hij, door Zijnen Gezant AUCKLAND, hen in eene Memorie op de vriendelijkſte wijze aanmaande, „ *om Zijn* „ *voorbeeld in acht te nemen, met zich buiten de Twisten* „ *der overige Mogendheden te houden, en tevens alle po-* „ *gingen te beteugelen, die in de Republiek of elders zouden* „ *mogen in het werk geſteld worden, om derzelver Binnen-* „ *landſche Ruste te ſtooren. Vertrouwende, dat niets kracht-* „ *dadiger zou kunnen medewerken tot hun geluk, en tot* „ *hand-*

aanvang des jaars 1793 weldra, dat die opgevatte hoop ten eenenmale verijdeld werd, door de schandelijke aanhitzingen van vele ontaarde en wraakgezinde Uitgewekenen in het te dien tijde van Menschenbloed rookend *Vrankrijk*, welke aldaar alle hnnne vermogens en helsche welsprekendheid in het werk stelden, om de verachtelijke Tirannen, die dat Rijk met eenen ijzeren Scepter beheerschten, aan te spooren, om ook hun Vaderland verwoest te krijgen, door het verklaren van den Oorlog aan het voorwerp van hunnen ziedenden haat, den braven WILLEM DEN VIJFDEN, naar wiens bloed zij zoo zeer haakten, en wien zij zoo gaarne tot een lotgenoot van den ongelukkigen LODEWIJK DEN XVI., (niettegenstaande zij dien goedhartigen Koning door het woedend Schrik-

„ *handhaving van hunne eigene Rechten en Veiligheid.*" Eene aanmaning, die de Revolutionairen hier te Lande, wel is waar, ten hoogsten wraakten, om dat dezelve eene strekking had, om 's Lands Hooge Machten te doen bedacht worden op middelen, om alle woelingen krachtdadig tegen te gaan; maar die echter tot een sprekend bewijs verstrekken van de logenachtigheid hunner in het middengebragte beschuldiging, dat namelijk, *niet* ZIJ, *maar de* STATEN *zelve, uit hoofde van hunne verslaafdheid aan* ENGELAND *en den* STADHOUDER, *de oorzaak gegeven hadden, tot den kort daar op gevolgden Oorlog en Aanval op de Republiek.*

Schrikbewind, op den 23 *Januarij* van dat jaar op een Schavot vermoorden zagen,) maken wilden. Afgrijsselijk gedrag dezer Nederlanderen, waar over het *Tegenwoordig Geslacht* zich schaamt, en waar over het *Toekomende* zich nog beklagen en bedroeven zal, vooral, wanneer het te weten komt, dat zij hunne opstokingen het meest te werk stelden, op een tijdstip dat 'er hier te Lande, overeenkomstig den vurigen wensch van WILLEM DEN VIJFDEN, tusschen *H. H. Mog.* en het *Cabinet van St. James* ter eener; en de *Fransche Gezachvoerders* ter andere zijde, Onderhandelingen aangevangen waren, van welkers goeden uitslag tot behoud van den Vrede, men zich op de beste gronden had kunnen en mogen verzekerd houden. — Onderhandelingen, die uit hoofde van de verhaaste moorderij aan den zachtmoedigen LODEWIJK DE XVI. gepleegd, eensslags zijn afgebroken geworden, tot een streelend genoegen van de *Uitgewekene Bataven in Vrankrijk*, en zulken *binnen de Republiek die met hun zamenspanden*, alleen om ter bevrediging van hunne Wraakzucht, hun Vaderland aan alle de ijsselijkheden van eenen Oorlog bloot te stellen; en hunne Landgenooten en derzelver Bezittingen prijs te geven, aan eene berooide en bijna wanhopige Legermacht, die dagelijksch werdt aangevuurt,

door

door de toezegging, dat zij in *Holland* flechts eenen onbeduidenden hoop te beftrijden hebbende, zij aldaar zich weldra in het bezit van opgehoopte Schatten en Rijkdommen zouden gefteld vinden (*). Het is deze aanmerking, die ons met de

(*) Hoe onbetamelijk en fchandelijk de opftokingen der Buiten- en Binnenlandfche Revolutionairen aan de Franfche Conventie van 1792, tot het verklaren van den Oorlog tegen den STADHOUDER, over het geheel befchouwd, ook wezen mogten, dat bedrijf werdt nog verfoeijelijker, wanneer men *Twee daar bij plaats gehad hebbende omftandigheden*, in aanmerking neemt. De EERSTE was: *dat die opftokingen met verdubbelden aandrang gedaan werden, op een tijdftip dat de werkelijk aangevangene Onderhandelingen, op eenen goeden voet ftonden*, zoo zelfs, dat de *Franfche Onderhandelaar* DE CHAUVELIN, uit naam van Zijne Meesters verklaarde: „ *Dat* VRANKRIJK *de Onafhangelijkheid niet alleen* „ *van* ENGELAND *wilde eerbiedigen; maar ook die van* „ *deszelfs Bondgenooten, met welke* VRANKRIJK *niet in Oorlog was.* — *Dat* VRANKRIJK *geen voornemen had om* HOLLAND *aan te tasten, zoo lang die Mogendheid zich jegens* „ VRANKRIJK *zoude houden binnen de palen eener ftipte Onzijdigheid.* — De TWEEDE omftandigheid, die de in het werk geftelde opftokingen en aanhitfingen tot eene Oorlogsverklaring hoogst verfoeijelijk maakten, beftond hier in: *dat men zijn dierbaar Vaderland in handen wilde gefteld zien van Monsters, die dag op dag een aantal van de braafste, aanzienelijkfte en gegoedfte Franfche Burgers, op Moordfchavotten van het leven beroofden, en hun eigen Vaderland*

de hand geleid, om voor zoo verre zulks met den aart van des *Prinsen Levensbeschrijving* bestaanbaar en noodzaaklijk is, eenig verslag te geven van de middelen, door de Uitgewekenen ter bewerking van den Oorlog ter hand genomen; en welke uitwerkingen dezelven voor Z. D. H. en Zijn Doorluchtig Geslacht te wege hebben gebragt.

Naauwlijks hadden de Fransche Legerbenden, de tegen *Vrankrijk* ten strijde opgetrokkene Legermachten der *Pruisfen* en *Oostenrijkers* in hunne overwinningen gestuit, en tot eenen verhaasten en schandelijken aftocht gedwongen; naauwlijks hadden zij zich meester gemaakt van de *Belgique*, of den ter nedergeslagenen moed der Uit-

op de gruwelijkste wijze bestonden te verwoesten. Had men de toenmalige Conventioneelen, en de vele duizenden van hunne wenken afvliegende werktuigen des Gewelds, kunnen rangschikken, onder de eenigsints beschaafde clasfe van Menschen, het zou het binnenleiden van eene vreemde Macht, eenigermate verschoonlijker doen voorkomen: maar zijn Vaderland, en alles wat zich in hetzelve bevond, met eene ongehoorde geestdrift in handen te spelen van een ROBESPIERRE en zijne Vloekgenooten, dit was een bedrijf, hetwelk een bewijs oplevert, tot welk een boosheid menschen in staat zijn, wanneer zij hunne plichten omtrent GOD, hunne NATUURGENOOTEN, en ZICH ZELVEN baldadig met voeten treden, en aan hunne opgeruide driften den losfen teugel vieren.

Uitgewekenen, en die van hunne Aanhangelingen hier te Lande, werdt eensklaps opgebeurd, om de Conventioneelen aan te ſporen, tot het uitvaardigen eenes bevels aan hunne Legerhoofden, om verder door te dringen en zich van het rijke *Holland* te verzekeren. Reeds op den 22 *October* 1792 lieten zij, een door drie van hunne voornaamſte aanvoerders onderteekend Manifest uitgaan, en hier te Lande verſpreiden, waarin zij hun wraakgierig oogmerk tegen hun Vaderland in het algemeen, en tegen WILLEM DEN VIJFDEN en alle Vorsten in het bijzonder, onbewimpeld openbaarden, toen zij zich in dezer voegen jegens hunne zich alhier bevindende Medeſtanders hooren lieten: „ *Immers, de ketens welken wij* „ *meenden te verbreken*, (namelijk vóór en in „ 1787) *rinkelen tot nog toe om de halzen van* „ *U en Uwe Kinderen, en zijn door eenen op* „ *nieuw verkregen invloed des* STADHOUDERS *zelfs* „ *nog vaster toegeſmeed. Ja, Gijlieden gaat ge-* „ *bukt onder den IJz'ren Scepter van allerlei over-* „ *heerſching: terwijl het herdenken alleen, van* „ *de bittere vervolgingen van eenen* WILLEM DEN „ VIJFDEN *en diens ſnoode* ECHTGENOOTE, *door* „ *hunne ſnoode Aanhangers aan zoo velen Uwer* „ *Naastbeſtaanden, Broeders, en Vrienden aange-* „ *daan, Uwe bedrukte harten met wee en droef-*

„ *heid doorgrieven. — Herinnert U, hoe vele on-*
„ *gelukkigen aan den onverzoenelijken haat van*
„ ORANJE *zijn opgeofferd; hoe vele Verdedigers*
„ *Uwer Rechten door Hem zijn Gelasterd, Mis-*
„ *handeld, Gebannen, en van hunne dierbare*
„ *Panden en Goederen zijn beroofd; terwijl an-*
„ *deren zelfs ter Dood veroordeeld, Geboeid naar*
„ *buiten 's Lands gesleept, en aldaar in akelige*
„ *Kerkers, door kommer en gebrek zijn omgeko-*
„ *men. — Maar* (zeggen zij) *het gelukkig tijd-*
„ *stip, waarop wij, onder den bijstand van een*
„ *rechtvaardig Opperwezen, het andermaal zul-*
„ *len ondernemen, om het Stadhouderlijk Juk in*
„ *ons Vaderland te verbreken, en alle ander ge-*
„ *weld voor altoos te verdelgen, is thans geko-*
„ *men!*" — Al verder plechtig betuigende: „ *Wij*
„ *hebben het onveranderlijk besluit genomen, om,*
„ *al ware het ten koste van ons leven niet te zul-*
„ *len rusten, voor dat wij in onze onderneming*
„ *geslaagd zijn; en verklaren even plechtig, dat*
„ *wij allen, welke* VEERTIEN DAGEN *na dato de-*
„ *zes, zich op eenigerhande wijze tegen onzen wil*
„ *willen verzetten, op alle mooglijke wijzen zul-*
„ *len vervolgen, en als Vijanden van het Vader-*
„ *land, en Haters van de Vrijheid, tot den laats-*
„ *ten toe, zullen trachten uit te roeijen.*" *&c.*
Een Manifest, dat (volgens het getuigenis van den

VER-

VERVOLGER *op* WAGENAAR) „ *Welhaast onder*
„ *de hand verſpreid en met verſchillende aandoe-*
„ *ningen gelezen werdt. Dat men in de kringen*
„ *der Patriotten* (de heimelijke Clubſen) *aan el-*
„ *kander mededeelde, en door de vurigſten He-*
„ *melhoog geprezen, en als een ſtraal van hope,*
„ *der haast aanſtaande Vrijheid beſchouwd werdt,*"
doch dat met de uiterſte verbazing en ontroering
gelezen werdt, door allen die 's Lands belangen
op het harte droegen, vooral door WILLEM DEN
VIJFDEN, die (volgens een thans voor ons liggend
bericht) „ *op het lezen van dit ſchendig ſtuk,*
„ *Zich op het diepst getroffen voelde, niet zoo zeer*
„ *over den Hem daar in aangekondigden Wraak;*
„ *maar veel meer het mogelijk gevaar, dat Zijn*
„ *Vaderland zou kunnen bejegenen, wanneer die*
„ *Onverlaten hun ſnood ontwerp ten uitvoer bragten.*
„ *Den wensch ſlakende, dat de Almacht alle die*
„ *Achitofels raadſlagen verijdelen en tot zotheid*
„ *maken wilde!* — Het is zoo, dat deze Wraak-
gezinde voorwerpen, die eenen eeuwigen haat te-
gen alle Vorsten gezet hadden, na verloop van
14 dagen zich niet in de mooglijkheid bevonden,
om hunne aangekondigde wraak te koelen, maar
zij ſtreelden zich echter met een helsch genoegen,
na eenen korten tijd, over hunnen aanſtaanden
Triumph, toen zij zagen, dat de Conventionee-

 len,

len, met vertrapping van de plechtigfte Verbonden, en ondanks de betuigingen van Vreêgezindheid opzichtelijk de Republiek, de eerfte ftap tot Vijandelijkheden ondernamen, *door de* SCHELDE *op eene willekeurige wijze, en tegen de ernftigfte protestatien van den Luitenant* VAN GROTENRAY, *Commandant van het Staatfche Wachtfchip, te openen:* door welk bedrijf, en de daarop gevolgde Koningsmoord aan den zachtmoedigen LODEWIJK DEN XVI., de Onderhandelingen tot behoud van den Vrede gefchorst werden, en de vrees voor het uitbarsten van eenen Oorlog, niettegenftaande het in acht nemen van de ftiptfte Onzijdigheid hier te Lande, van dag tot dag vermeerderde, en eindelijk ten vollen bewaarheid werdt, toen de Conventie op den 1 *Februarij* 1793, tot verbazing van geheel *Europa*, een foort van Oorlogsverklaring in de wereld zondt, waar van een voorbeeld in de Algemeene Gefchiedenis der wereld te vergeefsch gezogt zoude worden, dewijl dezelve niet zoo zeer was ingericht tegen de *Engelfche* en *Hollandfche Natien*, dan wel tegen de Perfonen van *Koning* GEORGE DE IIIde, en *Prins* WILLEM DE VIJFDE, aan welken het gemeenfchappelijk bewerken en doordrijven van allerhande Vijandelijkheden tegen *Vrankrijk*, op eene tastbaar logenachtige wijze werden te laste gelegd.

Tast-

Tastbaar logenachtige wijze (zeggen wij): en zoo wij vertrouwen, bijzonder ten aanziene van den *Held dezer Geschiedenis*, op goeden grond, dewijl men dien Vorst daarin denonçeerde, als een Man, „ *die zich begeven had in eene samenspan-„ ning met den Koning van Engeland, tot bederf „ van het Vaderland. Dat Hij, wiens slaafsche „ verknochtheid aan de Cabinetten van St. James „ en Berlin maar al te zeer gebleken was ge-„ durende den loop der Fransche Revolutie, in „ weerwil van de Neutraliteit die Hij voorgaf, „ de Fransche Agenten met verachting behandeld „ hadt. Dat Hij de Emigranten ontfangen; de „ Fransche Patriotten gekweld; hunne verrichtin-„ gen gedwarsboomd; en de Makers van valsche „ Assignaten, tegen den eisch van den Franschen „ Minister ontslagen hadt. Dat Hij in den „ laatsten tijd, om met de Vijandelijke oogmer-„ ken van het Hof van Londen mede te werken, „ eene uitrusting ter Zee geordonneerd; een Ad-„ miraal benoemd; en aan de Hollandsche Sche-„ pen bevel gegeven had, om zich te voegen bij „ een Engelsch Esquader. Dat Hij eene Geld-„ ligting tot goedmaking van de Oorlogskosten „ geopend; den uitvoer van Granen naar Vrank-„ rijk belet; en de voorziening der Pruisische en „ Oostenrijksche Magazijnen begunstigd hadt.*"

Een

Een ſtuk, dat Z. H. zoo min als de *Algemeene Staten* eene formeele Tegenverklaring waardig keurden, doch waar van *H. H. Mog.* echter de abſurditeit en de boosheid, door eene Circulaire Misſive aan de Bondgenooten op deze wijze onder het oog bragten:

„ Oorlog te verklaren aan den Stadhouder der „ Vereenigde Nederlanden, die geen Souverain „ is van dezen Staat, maar een Illuster Perſonagie „ aan dezen Staat geattacheerd, door de Hooge „ Waardigheden welke Hij in dezen Staat be„ kleed, onder de Souverainiteit van de Staten „ der Provinçien, wier verééniging de Souverai„ niteit van het Bondgenootſchap repræſenteerd; „ wat is dat anders dan de diepſte onkunde te „ toonen, aangaande de Regering van een Staat „ van welken men oordeelt beledigingen ontvan„ gen te hebben? Maar reflecteeren wij op de „ geallegeerde oorzaken van deze Oorlogsverkla„ ring, dan kunnen wij dezelve niet aan onkunde „ toeſchrijven, maar aan den geest van over„ heersſching, geweld, en algemeene verwoes„ ting, welke de ſtappen van vele Leden der „ Nationale Conventie beſtuurt. — *Immers is 'er* „ *geen enkelde van deze Redenen die den Prins* „ *Erfſtadhouder zouden aangaan, ſchoon ze al* „ *met de waarheid overeenkomſtig waren.* Maar

„ ſom-

„ fommige van die redenen zijn van allen grond „ van waarheid ontbloot: en voor zoo verre 'er „ eenigen zijn, welke *materiaal* waarheid zijn, „ en alleen valsch in de applicatie; zoo zijn het „ zaken van dien aart, dat eene independente „ Mogendheid daar van aan geene vreemde Mo- „ gendheid eenige Rekenfchap verfchuldigd is. — „ Of hoe, zouden de Leden der Nationale Con- „ ventie zich beledigd achten, dat deze Republiek „ Schepen armeerde, en præparatien maakte tot „ hare verdediging? Dat deze of geene Provinçie „ om daar toe in ftaat gefteld te worden, eene „ Geldleening opende? De overige geallegeerde „ oorzaken zijn loutere onwaarheden. Het zijn „ verdichtfelen, alleen uitgevonden, om aan da- „ den van geweld een fchijn van recht te geven.

„ Herinneren wij ons te gelijk met de opgave van „ deze ongerijmde voorwendfels, hoedanig de con- „ duite van dezen Staat geweest is, geduurende „ de Troublen in *Vrankrijk*, en hoedanig die van „ het Franfche Gouvernement ten onzen opzich- „ te is. — De Republiek heeft de ftiptfte Neutra- „ liteit in acht genomen; heeft aan de Franfche „ Regering bij alle gelegenheden verzekerd, dat zij „ zich met de Troublen van dat Land niet zoude „ bemoeijen. De Beftuurders der Franfche Na- „ tie, hebben van hunnen kant, zoo hier als in

„ *En-*

„ *Engeland* doen verzekeren, dat zij die Neu-
„ traliteit zouden respecteeren: en ondertusschen
„ is tegen de trouw der Tractaten, en in een
„ tijd dat de Republiek aldaar geen macht had
„ om het te beletten, haar Territoir op *de Schelde*
„ gevioleerd. Ondertusschen heeft de Fransche
„ Conventie toegelaten, dat injurieuse Petitien te-
„ gen den Staat en deszelfs Gouvernement, in
„ hunne Vergadering zijn gedaan, en met goed-
„ keuring zijn beantwoord. Dat onder hare be-
„ scherming zich ophouden eenige Nederlanders,
„ die openlijk zeggen een *Committé Revolutio-*
„ *nair Batave* uit te maken, en onder dien tijtel
„ de Republiek vervullen met Geschriften, waar
„ van de stoutheid evenredig is met de ongerijmd-
„ heid. En eindelijk, terwijl *Europa* zich ver-
„ wonderd over het geduld van deze Republiek,
„ en over hare Complaisançes voor *Vrankrijk*,
„ breekt de Fransche Regering alle banden los,
„ en declareerd den Oorlog, in schijn tegen den
„ Persoon van den STADHOUDER, maar in reäli-
„ teit tegen de Bezittingen en de Ingezetenen van
„ den Staat. Wat is 'er nu voor ons te doen?
„ Dit, *Edel Mog. Heeren!* Ons vertrouwen te stel-
„ len op den God onzer Vaderen, die deze Re-
„ publiek uit kleine beginselen heeft groot ge-
„ maakt, en dikwijls miraculeus bewaard. En

„ voorts

„ voorts met kloekmoedigheid, ſtandvastigheid
„ en bedaardheid, de middelen ter verdediging te
„ gebruiken, die den Staat, en de kracht van
„ het Land ons in handen zal geven. — Het is
„ maar zeer onlangs geleden, dat de Bondgenoo-
„ ten zich op nieuw plegtig verbonden hebben,
„ om de *Erfſtadhouderlijke Waardigheden* te
„ houden voor een esſentiëel deel der Conſtitutie
„ van den Staat, en aan malkander te Guaran-
„ deeren. — Het oogenblik is nu gekomen om
„ die Guarantie met nadruk te præsteeren. De
„ Franſche Conventie verklaard den Oorlog aan
„ Z. H. den STADHOUDER, als ware Hij de Sou-
„ verain. — Zij zoeken daar door het Nederland-
„ ſche Volk af te ſcheiden van den STADHOUDER,
„ en het eeuwig verdervend zaad van Tweedracht
„ in het Land te ſtrooijen, om hetzelve dies te
„ gemakkelijker te kunnen overvallen en uit te
„ plunderen. Laat ons dan, als een éénig Man,
„ ons veréénigen rondom de Conſtitutie! Deze
„ heeft eene Vrije Staatsregering en een ERF-
„ STADHOUDER, maar geen Oppervorst. — Laat
„ alle Ingezetenen, die eenig belang ſtellen in de
„ bewaring der Burgerlijke en Godsdienſtige Voor-
„ rechten die zij in dit Land genieten, hart en
„ handen in één ſlaan, om zich zelven en hunne
„ Bezittingen te verdedigen, tegen het onrechtvaar-

„ dig

„ dig geweld! Laat niemand, hoedanig zijne denk- „ wijze ook zij, zich voorstellen, dat Hij meer „ dan een ander, de algemeene wanorders, bero- „ ving, verwoesting en moord zal ontkomen, die „ de gevolgen zouden zijn van de omkering der „ Regering in een Land. — Ongetwijffeld zijn „ 'er menschen in deze Republiek, die door het „ misbruik van den schonen naam van *Vrijheid* en „ *Gelijkheid* uitgelokt, deze harssenschimmige sa- „ menstelsels als begeerlijk aanzien: maar laat de „ zoodanigen slechts het oog vestigen op alle „ Natien, die zich aan dezelven vergaapt heb- „ ben, en laat hen onderzoeken, of die Natien „ zedert dien tijd, wijzer, deugdzamer, en be- „ schaafder zijn geworden? Of de Nationale Wel- „ vaart daar door is toegenomen? Of de inwen- „ dige Rust en Veiligheid daar door is beves- „ tigd? &c." (*)

Man-

(*) Wij hebben de overneming van de voornaamste trekken uit het *Manifest tegen den* STADHOUDER, en uit de *Circulaire Missive van* H. H. MOG. hier noodzaaklijk gekeurt, om onze waarheidlievende Lezeren te kunnen doen oordeelen, over de waardij van het geene de VERVOLGER *op* WAGENAAR, aan zijne Lezeren deswegens heeft opgedischt, toen Hij beweerde: „ *dat de Conventioneelen in het* „ *Manifest zich verkloekten, om de naakte waarheid, met* „ *de onbewimpeldste bewoordingen, ten sterksten voor te dra-* „ *gen,*

Mannelijke en rustige taal voorzeker, bijzonder geſchikt om den neërgeſlagen moed van alle ware liefhebbers van het Vaderland in dat critique tijdſtip op te beuren! Het is zoo, dezelve deedt geene uitwerking ten goede, op de zielen van hun, die het op de overheering van hun Vaderland door eene vreemde Legermacht, en op het verderf van den STADHOUDER en geheel Zijn Geſlacht gemunt hadden. Ja, de ervaring leerde zelfs, dat de zoodanigen, bij het zien of vernemen van de aanvangelijke Progresſen der Vijanden tot nog violenter ſtappen vervoerd werden; maar het is niet minder waar, dat zints de afzending dier Misſives, 's Lands gulde Zinſpreuk, EENDRACHT MAAKT MACHT! ten vollen bewaarheid werdt, vermits de Leden der Hooge Regering, in overeenſtemming met den STADHOUDER, niets onbeproefd lieten om de voortgangen der Vijanden te ſtuiten, bijzonder, na dat zij zich van een *gedeelte van de Generaliteit*, zoo ook van des Prinſen Domeinen, *Breda*, *Geertruidenberg*, en de

„ *gen.*" De mannelijke voordragt van H. H. MOG. daar en tegen noemende: „ *Een wonderlijk mengſel van ſpotsgewijze* „ *en ſchimpenden Voordragt, en van Ernsthaftigheid.* Zie het *XXV. Deel* van zijn partijdig verhaal, *Bladz.* 355. De Lezer oordeele.

de *Klundert* meester gemaakt hadden, bij welke fatale Evenementen, de brave Vorst op eene schitterende wijze betoonde, dat het echte Heldenbloed van Zijne dappere en doorluchtige Voorvaderen ook in Zijne aderen vloeide; en dat Hij bereidvaardig was om hun edel voetspoor te volgen, nu het op de verdediging en bescherming van Haardsteden en Altaren aankwam. Duidelijker bleek dit niet, dan op den 28 *Februarij* 1793, toen Z. H. Zich naar de Vergadering der *Algemeene Staten* begaf, en, ondanks de smert die Hij over de laf hartige overgave van *Breda* gevoelde, aldaar deze navolgende voortreffelijke en moedopbeurende voordracht hooren liet:

HOOG MOGENDE HEEREN!

„ Het gewichtig aandeel in de publieke Admi-
„ nistratie, hetwelk Mij in Mijne onderscheidene
„ Politieke en Militaire betrekkingen, door Uw
„ Hoog Mogenden en de Heeren Staten der res-
„ pective Provinçien is toevertrouwd, verbiedt
„ Mij het stilzwijgen te bewaren in de omstan-
„ digheden waar in de gemeene zaak des Vader-
„ lands zich bevindt. — Uw Hoog Mogenden heb-
„ ben zekerlijk recht gedaan aan Mijne gevoelens
„ en gedragingen, wanneer zij dezelven, zoo in

eene

„ eene Misſive aan de Staten der Provinçien, als
„ in de Declaratie op het Manifest van den Ge-
„ neraal DUMOURIER, tegen de Laster en Leu-
„ gentaal der Vijanden hebben gevindiçeetd; maar
„ ik ben ſchuldig aan *Uw Hoog Mogenden*, aan
„ de *Staten der Provinçien*, aan de *Nederland-*
„ *ſche Natie* voor welke Mijne Voorouderen
„ Hun Bloed geſtort hebben; Ik ben ſchuldig aan
„ de getrouwe *Geallieerden van den Staat*, die
„ in dit critique oogenblik tot hulp zijn toege-
„ ſchoten, om met Ons voor de Republiek te
„ ſtrijden; Ik ben ſchuldig aan *geheel Europa*,
„ welke het oog op dezen onrechtvaardigen aan-
„ val geſlagen heeft; en Ik ben het niet minder
„ ſchuldig *aan Mij zelven*, om niet alleen open
„ te leggen Mijne bedoelingen, maar ook de
„ gronden van Mijn vertrouwen.

„ De *Staat* is geattaqueerd op de onrechtvaar-
„ digſte wijze; de *Generaliteits Landen* zijn geïn-
„ vadeerd. Op het onverwachtst hebben de Wa-
„ penen der Vijanden een voortgang gehad, die
„ zij tot binnen de ſtemmende Provinçien zouden
„ kunnen uitſtrekken, en waar van de gevolgen
„ onberekenbaar zouden zijn. — Deze zijn *Hoog*
„ *Mogende Heeren!* de gevaren die Ons reeds
„ drukken, of nog boven het hoofd hangen. —
„ Ik wil dezelve geenſints ontveinzen: Ik wil

„ zelfs Mij niet vleijen, dat de reeds geledene „ verliezen de laatſten zullen zijn. Het is niet „ ongewoon, dat deze Republiek in het begin „ van eenen Oorlog zware ſchokken ondergaat: „ maar onder deze Rampen beurde zij het hoofd „ op, even als of de verliezen haren ijver opwek- „ ken, haren moed onderſteunen, en hare krach- „ ten verdubbelen moesten.

„ Zoo weinig als men het gevaar mag ontvein- „ zen, zoo weinig moeten ook de voordeelen en „ hulpmiddelen van den Staat ontkend worden. „ De geheele geſteldheid van het Land, doorſne- „ den met Rivieren, Kanalen, en Meiren, levert „ avantages, die aan eenen Vijand het Territoir „ kunnen betwisten, zelfs al waren zijne ſucçesſen „ nog grooter. De Trouw en Vaderlandliefde „ der Ingezetenen is geen minder ſterkte van den „ Burgerſtaat. De Troupes van de Republiek „ zijn vol moed, en branden van ijver om hunne „ krachten, ter verdediging van Haardſteden en „ Altaren, te beproeven. De Zeelieden zijn nog „ van denzelfden geest bezield, die de Nederlan- „ ders altoos met zoo veel eer heeft doen uit- „ munten op de Zee, hun eigen Element, daar „ zij zoo dikwijls den overmoed van eenen Vijand „ hebben geſnuikt. — Eindelijk mag Ik vertrou- „ wen, dat niet alleen de Geallieerden van den

„ Staat,

„ Staat, maar alle machtige Mogendheden die „ met de Republiek een gemeen belang, en eenen „ gemeenen Vijand hebben, hunne krachten met „ Ons vereenigen zullen, om het onrecht en ge- „ weld van de Grenzen der Republiek te weren. „ Maar allermeest *Hoog Mogende Heeren!* ſtelle „ Ik Mijn vertrouwen op den Almachtigen Beſtuur- „ der der Wereld, die Nederland uit kleine be- „ ginſelen heeft groot gemaakt, als door gedurige „ wonderwerken bewaard, en den Arm van Mij- „ ne dappere Voorvaderen geſterkt heeft! — Die „ God is de Eeuwiglevende. Zijne Almacht, „ Zijne Wijsheid, Zijne Goedheid is nog dezel- „ ve, en Hij wil nog zijn, de hulp der geenen „ die op Hem betrouwen. — Op deze gronden „ ſteunende, verklare ik voor het oog van de ge- „ heele Wereld, dat Ik, wel verre van den moed „ te laten zinken, tot Mijn laatſte oogenblik voor „ de Defenſie van den Staat zal blijven waken. „ Dat, gelijk reeds een gedeelte van Mijn Goed „ en Domeinen door den Vijand geoccupeerd „ is, Ik het overige nog veil hebbe voor den „ dienst van den Staat, zoo wel als Mijn Bloed „ en Leven. In deze gevoelens ben ik opgevoed. „ Zij waren de kenmerken van Mijne Voorou- „ ders. En derzelver Doorluchtige Voorbeelden „ hebben de Prinçes, Mijne Waarde Gemaalinne,

„ en Ik, aan Onze Kinderen ingeprent: en Zij
„ blijken reeds van denzelfden ijver, om dat lof-
„ felijk voetspoor te betreden.

„ Laat de Natie zich opmaken! Laat dezelve
„ zich met Mij vereenigen tegen eenen Vijand,
„ die hare Vrijheid, Onafhangelijkheid, en Bezit-
„ tingen belaagd! Zij zal Mij altoos, hoope ik
„ aantreffen in de loopbaan van Eere en Liefde
„ tot het Vaderland. En daar ik geene andere
„ grootheid zoeke of kenne, dan die van het Va-
„ derland, zal ik Mij gelukkig achten, indien
„ de Hemel Mijne pogingen daartoe dienstbaar
„ gelieft te maken en te zegenen!

„ *'s Hage den* 28 *Februarij* 1793.

„ (geteekend)

„ W. Pr. van Orange."

Uitmuntende Voordracht, eenen Afstammeling van het Doorluchtig en Heldhaftig Geslacht van *Oranje Nassau* overwaardig, en die Hem tot eenen onverwelkbaren Roem verstrekken zal, zoo lang dezelve in de Staatsregisters van dien tijd, tot beschaming van Zijne Haters, zal kunnen gelezen worden. „ *De toon waar op, en het vuur*
„ *waar mede de goede Vorst, deze ware gevoe-*

„ *lens van Zijn edel hart in die benarrende oogen-* „ *blikken openbaarde*, *was* (volgens het bericht van eenen oor- en ooggetuigen) „ *onnavolgbaar*, „ *en deedt oogenblikkelijk de heilzaamſte uitwer-* „ *king zien.*" Hadden de Staten, al dadelijk na de Oorlogsverklaring der Conventioneelen, op des Prinſen voordracht, bij onderſcheidene Placaten *het formeeren van Inundatien*; *het houden van een wakend oog op Vreemdelingen*; *het leggen van een Embargo op Schepen*; *het verplaatſen en binnenhalen van Vaartuigen op de Rivieren en Stroomen*; *het aanmoedigen van de Kaapvaart tot afbreuk van den Vijand*; *het beſchermen van de Visſcherijen*; en *eindelijk het ſtremmen van allen toevoer naar den Vijand* bevolen; de Vorst had naauwlijks het zoo even medegedeelde voorſtel gedaan, of zij namen met algemeene ſtemmen een beſluit, waar bij Z. H. de vrije beſchikking over 's Lands Defenſiemiddelen zoo te *Lande* als *te Water* werdt toebetrouwd: en de ervaring leerde wel ſpoedig, welke heilzame gevolgen hetzelve voor de Vijandelijk aangevallene Republiek te wege bragt, toen Z. H. het emplooy van de *Landmacht* aan Zijne BEIDE ZOONEN, aan den *Generaal* DU MOULIN, en aan den *Generaal Majoor* DE BRAUW, ter verdediging van het Vaderland aan de *Landzijde* toever-

 trouw-

trouwde: en volgens eene order, gedagteekend den 3 *Maart* 1793, den Kundigen en Verdienstelijken *Admiraal* VAN KINSBERGEN aanstelde *tot* COMMANDANT EN CHEF *over alle 's Lands Schepen en Vaartuigen, liggende op de* MAAZE *en verdere Stroomen in* HOLLAND, *als mede over die allen, welken zich op de* SCHELDE *en de* ZEEUWSCHE STROOMEN *bevindende waren*, ten einde de Provinçie *Holland* op de meest bedreigde punten tegen het verder doordringen des Vijands, bijzonder tegen eene landing op het *Eiland van Dordrecht* te beveiligen (*). Wijze en

(*) De SPOED en EENSGEZINDHEID, waarmede in die dagen de gewichtigste besluiten genomen wierden, was zoo voorbeeldeloos, dat Z. H. bij onderscheidene gelegenheden niet aarselde om te betuigen, *dat Hij zulks beschouwde als eene van de voornaamste middelen, die in de hand der Godheid waren gebruikt geworden, om het Vaderland van het aangrimmende gevaar te bevrijden.* — Men spilde toen den tijd niet met delibereren, wat 'er met de *Zeemacht*, wat 'er met de *Landmacht* moest verricht worden? Men kibbelde niet over den Rang en andere Nevenzaken: maar aller wenschen en bedoelingen liepen in één punt, (de Redding van den Staat) op de gelukkigste wijze te zamen. — Te opmerkelijk is dienaangaande het merkwaardig gezegde van wijlen den *Hoogleeraar* KLUIT, dan dat wij hetzelve hier niet zouden afschrijven.

„ *Als de* REGENTEN (zegt Hij) *zelfs ééns zijn, kan onze* „ *Republiek wonderen verrichten, en dan eerst kan 'er* „ AC-

en weldoordachte ſchikkingen en maatregelen, die door den ongeloofelijken ijver en werkzaamheid van

„ ACTIVITEIT *zijn. Dit bleek in* 1793, EEN JAAR VAN WONDEREN VAN ACTIVITEIT, *toen alle Regenten één ziel en* „ *zin, een' enkele aandrift hadden, om* MET DEN STADHOUDER *de handen in één te ſlaan, en toen alle voorſtellen,* „ *om 't Land tegen eenen verwoestenden aanval te beſchermen, zoo haast* GEDAAN, *zoo haast* TOEGESTEMD, *zoo haast* „ UITGEVOERD *wierden, waar door de Vijand, met den hemeltergenden* DUMOURIER *aan 't hoofd, tegen zijne verwachting, klakkeloos wierd afgeſlagen, en zulks door* WAPENINGEN *en* INUNDATIEN. *Eene verlosſing* (laat Hij 'er „ op volgen) *zoo zichtbaar door de Goddelijke Voorzienigheid begunstigd, dat zelfs zommige zoogenaamde Patriotten, geene andere oorzaak van den overhaasten aftocht* „ *van* DUMOURIER *hebben weten op te geven, of willen* „ *erkennen, dan dat Hij door* HOLLANDSCH GOUD *herwaards gelokt, ook nu door* ENGELSCH *of* STADHOUDERLIJK „ GOUD *zou omgekocht zijn, om van de Republiek af te* „ *trekken, en Zijne overwinningen te laten varen; welke* „ *ongerijmdheden zij onder de hand, aan oprechte, doch* „ *onkundige Vaderlanders trachteden in te boezemen, terwijl andere brave Nederlanders, en wij met hun, daar* „ *in erkennen en eerbiedigen, de zichtbare hand van Gods* „ *goedheid, dat Hij de middelen van verdediging heeft willen zegenen. Indien 'er toen zoodanige verdeeldheden in* „ *de Republiek geweest waren, als 'er in* 1780 *en* 1781 *in alle* „ *de* RAADZALEN, STAATSVERGADERINGEN, *en* VROEDSCHAPS-COLLEGIEN *plaats hadden, die destijds tot langwijlige* „ DELIBERATIEN, REMONSTRANTIEN, PROTESTATIEN, *en daar*

 „ *door*

van de ſtraksgenoemde LEGERHOOFDEN, in zamenſtemming en met Communicatie van den *Heere* VAN KINSBERGEN, met zoo veel beleids en ſpoeds in het werk geſteld werden, dat den toeſtand van 's Lands verdediging in weinige dagen eene gedaante verkreeg, die de binnen- en buitenlandſche Vijanden van den Staat verſtommen en verbazen, en de hoop op uitredding en verloſſing van het aangrimmende gevaar, bij alle oprechte liefhebbers van Vaderland en ware Vrijheid van uur tot uur vermeerderen deedt, en eindelijk na verloop van weinig weken, onder den Zegen van God Almachtig, zulk eene verandering ten goede veroorzaakten, dat de ten Hemel opgezondene ſmekingen om bijſtand en redding, in blijde Dankzeggingen over eene gewenſchte verloſſing veranderd werden, daar de Vijanden, uit hoofde van den dapperen tegenſtand die zij van den *Ede-*

„ *door uitgeſtelde* RESOLUTIEN *aanleiding en oorzaak gaven;*
„ *gewis! de Republiek ware onherſtelbaar verloren geweest.*
„ *Eenige kwaadwilligen hadden hunnen zin gehad: en dui-*
„ *zenden anders doorzichtige* PATRIOTTEN, *goeden en kwa-*
„ *den, zouden gedeeld hebben in de algemeene rampen en*
„ *onheilen.*" Zie 's Mans voortreffelijk IETS, Bladz. 145—147.
Eeuwige waarheden! Hoe zeer heeft de droeve ervaring in volgende dagen het laatstgenoemde niet ten vollen bevestigd!!

Edelen BOETSELAAR en het brave Guarnizoen voor de *Willemstad* ondervonden, en door de verliezen die hun bij *Aldenhoven* en elders door de Geallieerden van den Staat werden toegebragt, genoodzaakt werden, om met overhaasting de vlucht te nemen, en het reeds ingenomene Territoir van de Generaliteit, benevens *Breda*, *Geertruidenberg*, en de *Klundert*, aan de Hollanders in te ruimen. — Eene gebeurenis, die wij bevorens behandeld en te boek geslagen hebbende (*) hier niet uitvoerig behoeven te herhalen, doch die wij echter niet geheel met stilzwijgen kunnen passeren, dewijl de ondervinding geleeraard heeft, dat dezelve door des Prinsen Vijanden op eene onverantwoordelijke wijze is misbruikt geworden, om dien Vorst, dan eens *als* VREESACHTIG *en* LAFHARTIG *om Zich aan het hoofd des Legers te stellen*; dan eens, *als een* VERKWISTER VAN 's LANDS GELDEN *ten voordeele van Zijne Lievelingen*; en eindelijk, *als* WRAAKGEZIND *en* ONDANKBAAR *jegens de Voorstanders der Vrijheid*, *aan*

(*) Zulken onzer Lezeren, die aangaande *den* BRUSQUEN AANVAL *van den Generaal* DUMOURIER *op de Grenzen der Republiek* onderricht begeren te worden, kunnen hunnen weetlust boeten, in het *I. Deel* onzer Geschiedenis van den Oorlog, in het IV. Boek.

aan het onkundig deel der Natie openlijk ten toon te ſtellen. Beſchuldigingen, welken, hoe zeer ſtrijdig met des Prinſen aangeboren Character, en aan den dag gelegde Handelwijze; echter bij velen eenen te gereden ingang gevonden hebben, dan dat wij ons, alvorens van dit onderwerp af te ſtappen, niet eenige oogenblikken bij dezelven bepalen zouden, om 'er de onwaarheid en ongerijmdheid ten duidelijkſten van aan te toonen.

Het is zoo, dat de Prins bij de aankomst des Franſchen Legers op de Grenzen, en zelfs ten tijde van hunnen aanval op de *Generaliteits Landen*, en de inname van *Breda*, *Geertruidenberg* en de *Klundert*, zich niet aan het hoofd der Staatſche Troupen, of bij de bijeengebragte Zeemacht onder het opperbevel van den *Admiraal* VAN KINSBERGEN, in hoogen Perſoon ſtelde, en in den *Hage* Zijn verblijf hield; maar was dit een bewijs van *Lafhartigheid* aan Zijne zijde? Of liever, *leverde dit aan Zijne Vijanden eenen genoegzamen grond op, om op eene heimelijke wijze te verſpreiden, dat Z. H. een oogmerk koesterde, om naar* LONDEN *of* BERLIN *de wijk te nemen, ten einde* (volgens der zoodanigen voorwendzel) *de wraak der Bataven te ontvluchten?* Alles behalven dit. — De Prins oordeelde, dat de

ver-

verdediging der Republiek, *zoo te Lande* als *te Water*, aan ZIJNE ZOONEN en den *Admiraal* VAN KINSBERGEN toevertrouwd, in veilige handen was, en dat Hij meer nuts voor de goede zaak des Vaderlands in den *Hage* ſtichten kon, wanneer Hij Zich aldaar onledig hield, met het bevoorderen en ten uitvoer brengen van de kloekmoedigſte Reſolutien, en tevens met het te keer gaan der ſchadelijke gevoelens van zulken, die, het zij dan uit *kleinhartigheid*, of uit eene *heimelijke begeerte naar de komst der Franſchen*, zich niet ongenegen toonden, om met den *Generaal en Chef* DUMOURIER over eene Capitulatie in onderhandeling te treden. En met welk eene ernſtige en onafgebrokene werkzaamheid, Hoogstdezelve ter bereiking van de beste en heilzaamſte oogmerken, in dien bedenkelijken toeſtand van zaken, zich dag en nacht bezig hield, is ten overvloede bekend bij alle welmenenden, welke te dien tijde in de gelegenheid waren, om des Prinſen gedrag en beſtaan van nabij gade te ſlaan, waarom zij desaangaande over het algemeen getuigd hebben: *Dat toen Hem het bericht van de ſchandelijke overgave der Vesting* BREDA *door* BYLANDT, *en de daarop gevolgde tijdingen van het verlies van* GEERTRUIDENBERG *en de* KLUNDERT, (ondanks de dappere verdediging van der-

zel-

zelver beide Commandanten, BEDAULX en VAN KROPFF) *ter ooren kwam, Hij zich niet zoo zeer bekommerde over de nadeelen welke het verlies van deze Zijne Voorvaderlijke Eigendommen aan Hem in het particulier veroorzaakten; maar veel meer over de treffende onheilen die de Ingezetenen van dezelven ondervinden moesten.* Trouwens, wanneer men het zoo ſtraks medegedeelde voorſtel, door *Z.* H. aan *H. H. Mog.* na de overmeestering dier Sterktens gedaan, inziet, en dan daar bij in overweging neemt, hoe zeer Hij het lafhartig voorſtel der *Bredaſche Regering*, tot het aangaan van een verdrag met den aannaderenden Vijand wraakte; dan vervalt de beſchuldiging van bange vreze, en tevens het leugenachtig voorwendſel, wegens eene heimelijk beraamde vlucht naar *Berlin* of *Londen*, ten eenenmale: want in plaatſe van het oor te leenen aan het voorſtel der Bredaſche Regering, tot het approberen van eene bij hun geconçipieerde Capitulatie, eer den Vijand de Stad genaderd was; gaf Hij Zijne verontwaardiging deswegens aan den Heer LUZAC op eene duidelijke wijze te kennen, zeggende: „ *dat zoo lang*
„ *'er gene bres in de capitale Wal der Stad ge-*
„ *ſchoten was, geen Capituleeren te paſſe kwam,*
„ *en Hij nimmer zoude gedogen dat zulks onder-*
„ *nomen werde.*" En ten nadere blijke dat Hij een

een afkeer had om met den Vijand te dadigen, gelaste Hij aan de Stadsregering, (in het vertrouwen ſtaande, dat de Commandant VAN BYLANDT als een Man van Eer de Stad tot het uiterſte verdedigen zoude) de navolgende Publicatie aan de Burgerij te doen: „ *Op hooge order van Z. D.*
„ *H. den Heere Prinſe van Oranje en Nasſau,*
„ *Heer en Baron dezer Stad, word bij dezen door*
„ *de Magiſtraat aan alle goede Burgers en In-*
„ *gezetenen bekend gemaakt, dat het Z. D. H.*
„ *ſerieuſe intentie is, dat de Stad op de best mo-*
„ *gelijke wijze worde gedefendeert, en dat mits-*
„ *dien niemand, hij zij wie hij zij, zal hebben*
„ *te ſpreken van de Vesting over te geven, dewijl*
„ *zulks volſtrekt aan de prudentie van den Heer*
„ *Commandant is overgelaten. Zullende anders*
„ *bij Z. D. H. voor ſlechte Menſchen en Vijanden*
„ *van hun Vaderland worden gehouden. Hebbende*
„ *Z. D. H. den Heer Commandant geauthori-*
„ *ſeerd, om dezulken, welken aanzoek mogten*
„ *doen tot overgave, in zekere bewaring te ne-*
„ *men, ten einde dezelve naar merites zouden*
„ *kunnen worden geſtraft.*" Dan, wat bate het geven van dit kloekmoedig voorbeeld aan den goeden Vorst, daar de ondervinding aan Hem wel ſpoedig leerde, hoe ijdel het vertrouwen was, dat Hij te dien tijde, op den door Hem zoo zeer be-

beweldadigden *Commandant* VAN BYLANDT gesteld hadde, daar Hij na verloop van slechts weinig dagen het bericht ontving, dat deze Zijne Gunsteling, na een Bombardement van weinig uuren, gedurend welke 150 Bomben in het sterk en welvoorzien BREDA geworpen waren geworden, laf hartig genoeg geweest was, om eene Capitulatie te onderteekenen, die DUMOURIER met zijn behoeftig Leger in staat stelde, om zijn geliefkoosd ontwerp, *de overmeestering van het rijke Holland*,* uit te voeren? Want in plaatse dat gezegde Commandant, overeenkomstig zijnen plicht en den uitgedrukten wil van Z. D. H., de Leden des Krijgsraads aanspoorde tot eene dappere verdediging der hun aanbetrouwde Vesting, die met eenen ruimen voorraad van Ammunitie en Levensmiddelen voorzien was, zoo gaf hij zich, in eenen daar toe belegden Krijgsraad, alle moeite, om hun het aangaan van een Verdrag met den Vijand smaaklijk te maken, door in substantie als zijn gevoelen voor te stellen: „ *Dat het de plicht van* „ *een Krijgsman was, de hem toebetrouwde post* „ *niet te verlaten noch over te geven, wanneer* „ *zijne verdediging van eenige vrucht konde zijn,* „ *en zoo lang 'er hoope was op ontzet; of wanneer* „ *zijne kragten inwendig zoo gesteld waren, dat* „ *Hij den Vijand eenen geruimen tijd kon weder-*

„ *staan,*

„ *ſtaan, en hem daar door van het doen van*
„ *andere ondernemingen terugge houden. Dan,*
„ *daar* (volgens zijn gevoelen) *noch het een*
„ *noch het ander, hier het geval was; daar 'er*
„ *geen hoop op een zoo ſpoedig ontzet, als de om-*
„ *ſtandigheden vorderden, voor handen, en de*
„ *Stad zoo wel van Volk als van Voorraad on-*
„ *voorzien was; zou het zijns oordeels veel eer*
„ *een blijk van roekeloosheid, dan van dapper-*
„ *heid aanduiden, om de gelegenheid die zich toen*
„ *aanboodt, om eerlijke voorwaarden te bedingen,*
„ *van de hand te wijzen, en de Vesting tot op*
„ *het uiterſte te willen verdedigen. Dat uiterſte*
„ *zou toch* (naar zijn oordeel) *binnen weinig da-*
„ *gen daar zijn. Als dan zou men genoodzaakt*
„ *zijn, om willens of onwillens, zich aan den*
„ *Vijand over te geven, en zich de wet van hem*
„ *te laten voorſchrijven, en dat welligt op de puin-*
„ *hoopen eener verwoeste Stad, en op de lijken*
„ *van de Burgerij en het beste gedeelte der Be-*
„ *zetting, die de ſlachtoffers van een kwalijk be-*
„ *grepen, en te verre gedreven* point d'honneur
„ *zouden zijn: daar men integendeel door eene*
„ *tijdige en eerlijke overgave, de laatſten ten*
„ *dienste van den Staat ſparen, en elders met*
„ *meerder vruchts zoude kunnen gebruiken.* &c."
Een voorſtel, hetwelk bij de *meerderheid* der

Krijgsraadsleden, het door BYLANDT bedoelde oogmerk, (namelijk *het sluiten eener Capitulatie*,) dadelijk te wege bragt, vermits na het scheiden van den Raad, een *Majoor*, vergezeld met eenen *Trompetter*, naar den Vijand werden afgevaardigd, bij welkers terugkomst men vernam, dat de Stad, met den zich daar in bevindenden aanzienelijken voorraad van 210 *stukken Kanon*, 100 *Houwitzers*, 50 *Mortieren*, 6000 *Snaphanen*, 10,000 *Bomben*, 300,000 *Kogels*, een *welvoorzien Magazijn met Buskruit*, en *een menigte van andere Krijgs- en Levensbehoeften*, op een onverantwoordelijk lafhartige wijze, aan den Vijand waren afgestaan, onder beding, dat het Guarnizoen, bestaande uit omtrent de 2,000 Man, met alle Krijgseer en behoud van hunne Bagaadje, de Stad uittrekken, en zich naar elders, waar het hun goeddacht, begeven kon. — Het is thans ons oogmerk niet, om de noodlottige gevolgen die deze laffe overgave, van een der gewichtigste Bezittingen van Z. D. H., voor vele brave Ingezetenen van dezelve veroorzaakte, aan onze Lezeren op te geven, vermits wij zulks in het I. DEEL *der Geschiedenis van den Oorlog Bladz.* 344—356 reeds gedaan hebben: dan, daar het aan vele onverzoenelijke Vijanden van WILLEM DEN VIJFDEN heeft kunnen gelusten, om des Vorsten ongenoegen

gen over die schandelijke Capitulatie, en het niet surcheren van het tegen den Commandant VAN BYLANDT wel en wettig gevelde vonnis, als een bewijs van Zijne wraakgezindheid aan te voeren, terwijl zij den gezegden Commandant als een ongelukkig slachtoffer van WILLEM's haat hebben getragt te doen voorkomen; zoo oordeelden wij dat onderwerp niet geheel en al onaangeroerd te moeten laten, ons verzekerd houdende, dat elk onbevooroordeelde, na het lezen van het hier aangestipte wegens het gebeurde te *Breda*, volmondig erkennen zal, dat Z. H. gedrag ten opzichte van den *Commandant* VAN BYLANDT in acht genomen, niet alleen *billijk* en *rechtvaardig*, maar *hoogstgematigd* en *goedertieren* was, toen Hij, *gratie voor rigeur van Justitie prefererende*, den Veroordeelden uit eigen beweging nog bevrijdde van de hem billijk opgelegde openbare Schandstraffe op de Wallen der Stad, welks bewaring en verdediging door Hem opzettelijk was verwaarloosd geworden, zoo als uit zijne eigene bekentenis, te vinden in de uitgebreide Sententie van den Krijgsraad, en bijzonder uit het slot derzelver, (alwaar de voornaamste faiten kortelijk worden opgesomd,) middagklaar te ontdekken is, waarom wij dat belangrijk gedeelte dier Sententie aan den voet dezer bladzijde hoofdzaaklijk zullen overne-

nemen (*), ten slotte van dit onderwerp, en ten nadere betoge, dat WILLEM DE VIJFDE geen Man des

(*) Onder de geenen die de Eer en het Character van WILLEM DEN VIJFDEN, wegens de Proçedures tegen den GRAVE VAN BYLANDT, op eene ongehoorde wijze miskend en belasterd hebben, behoort buiten alle bedenking den VERVOLGER op WAGENAAR, die zijne Lezeren, *ruim vijf jaren na Z. H. verjaging uit het Vaderland*, wist te vertellen, „ *dat het* „ *Vonnis de mompelende afkeuring van velen niet ontging*, „ *die* BYLANDT *beschouwden als een* TOONBEELD VAN DES „ STADHOUDERS WRAAK;" al verder verzekerende: „ *dat de* „ *Bredasche Burgerij blijken van misnoegen over het Von-* „ *nis gaf, en tevens van hunne verknogtheid aan den Ge-* „ *straften, aan wien zij op nieuw het behoud van hunne* „ *Bezittingen zich verschuldigd rekende.*" Het kan zijn, dat 'er te dien tijde onder de Bredasche Burgers velen gevonden werden, welken op die manier geoordeeld hebben over het lot eens Mans, *die door de dadelijke overgave der Stad, hun het genoegen verschafte, om zich over den intocht der Franschen te verheugen, en deze eens regt hartelijk op het beste van hunne Bezittingen te onthalen, die zij tot dat einde afgezonderd, en zelfs aan hunne Medeburgeren en het Staatsche Guarnizoen onthouden hadden:* doch dit wettigt hunne beschuldiging van Z. H. WRAAKGEZINDHEID in geenen deele, en het kon boven dat alles niet Justifiçeren het schandig gedrag des *Graven* VAN BYLANDT, hetwelk, aan wat zijde men het beschouwde, onverantwoordelijk was, zoo vóór de verschijning des Vijands, als gedurende de weinige dagen die tusschen zijne aankomst voor de Stad, en het sluiten der Capitulatie verliepen. Trouwens dit blijkt, wanneer

des bloeds, of een Wreker van de Hem aangedane Mishandelingen was, niet ongepast oordeelen-

neer men de tegen hun uitgeſproken Sententie, en bijzonder het ſlot van dezelve inziet, waarin, VOLGENS ZIJNE EIGENE CONFESSIE, te lezen ſtond:

„ Dat Hij, ondanks de ſtellige orders van Z. H. had verzuimd, zoodanige precautiën, als ieder Commandant eener „ Vesting in tijd van Oorlog, en bij vrees voor een Attacque „ of Belegering verplicht is te nemen. — Dat hij geen zorg „ had gedragen voor het approviſioneren der Stad van alle „ noodwendigheden tot levensonderhoud van het Guarnizoen en de Burgerij. — Dat Hij geene opteekening had „ laten doen van de voorhanden zijnde Vivres. — Dat Hij „ niet gezorgd had, om het voorhanden zijnde Graan in „ tijds te doen malen. — Dat Hij verzuimd had de Granen „ en het Hoornvee in de Baronnie te doen ophalen en binnen de Stad te voeren. — Dat Hij de ſtellige orders van „ Z. H. tot het wegnemen van de Schuiten en Schepen in „ den *Ouden Bosch* niet had doen executeeren. — Dat Hij „ geen onderzoek had laten doen, of de Kwalijkgezinden in „ *Breda* gewapend waren, en in dat geval dezelven ontwapend. — Dat Hij nagelaten had, om ingevolge Z. H. order, een *Corps Pionniers* op te richten. — Zoo ook, om „ volgens des Prinſen bevel, een groote menigte Takkebosſchen uit des Vorsten Houtbosſchen, binnen de Stad te „ doen brengen of te verbranden. — Dat Hij geene de minſte zorg gedragen had voor het oprichten van Hospitalen, of Verblijfplaatſen tot het verbinden van gekwetſte „ Soldaten. — Dat Hij hoegenaamd geene Informatiën omtrent de Inundatiën genomen had, noch eenige de minſte

 „ or-

lende, alhier nog kortelijk op te geven, op welk eene grootmoedige wijze Hij zich ten opzichte van

„ order gesteld op het wegnemen der Veerponten, Schuiten en Aaken, op de Rivier boven en beneden de Vesting. — Dat Hij verzuimd had, orders te geven tot een geregelde uitdeeling van Brood en Genever aan het Volk op de Wallen. — Dat Hij de meeste orders van Z. H. over het al of niet overgeven van de Stad, aan de Leden van den Krijgsraad niet had gecommuniceerd. — Dat Hij niet gezorgd had, dat de Krijgsraden in behoorlijke orde en stilte gehouden waren. — Dat Hij de eerste was geweest om voortestellen, of men al of niet zoude Capituleeren? en dat voorstel zoodanig had ingericht, dat daar uit zijn gevoelen voor de noodzaaklijkheid eener Capitulatie duidelijk bleek. — Dat hij had durven bestaan, om de Stad en Vesting bij Capitulatie aan den Vijand over te geven, zonder dat de Vijand zich van de Buitenwerken had meester gemaakt; zonder dat de Stad en het Guarnizoen in eenig opzicht tot den uitersten nood was gebragt geworden; zonder dat Hij eenige Attacque had afgewacht, en zonder dat Hij eenige middelen had aangewend, om de zwarigheden welke Hem in de verdere Defensie der Plaats voorkwamen, uit den weg te ruimen." &c. &c.

Welk een zwart Register van opzettelijke Plichtverzuimingen in eenen Militair, die 30 jaren in den dienst des Vaderlands gesleten, en ruim 16 jaren de eer genoten had, om het Opperbevel over deze voorname Grensvesting van den Staat te voeren! Gezwegen van zoo vele andere uitstekende Gunstbewijzen waar mede Hij door Z. D. H. als overladen was geworden. — Had Z. H. geene gegronde redenen om zijn

van de *uitgewekene Bataven*, ten tijde van den terugtocht des Franſchen Legers, en de ontruiming van der Staten Territoir gedragen hebbe.

Was 'er voor Z. D. H., (ingevalle Hij eenige Wraakzucht in Zijne Ziel gekoesterd hadt) immer een ſchoone gelegenheid, om de afgrijsſelijke lasteringen, door eenen bloeddorstigen Blok, en andere Hoofden van het *Committé Revolutionair Batave*, in openbare *Aanſpraken* en alom verſpreide *Proclamatien*, tegen Zijn Perſoon en Geſlacht uitgebraakt, t'huis te zoeken; ſtond Hem immer de kans ſchoon, om de heiligſchennisſen en geweldenarijen aan Kerken, Graven en Gebouwen, aan eenen ontzinden hoop van teruggekomene Uitgewekenen betaald te zetten, het was buiten alle tegenſpraak ten tijde van de teruggave der Steden *Breda* en *Geertruidenberg*, binnen welke zij zich ten getale van eenige honderden bevonden, en voor welken eenen vrijen en onverhinderden terugtocht naar *Vrankrijk* gevraagd werdt. Dan, de goede Vorst begeerde hun bloed nog bederf niet! Hoe zeer hun lot geheel in Zijne hand ſtondt, en zij door hun ſchandelijk gedrag, alle aan-

zijn gedrag af te keuren, en Hem als de oorzaak van het verlies der Vesting aan te merken? Verdiende zulk een gedrag geene ſtraffe? *Kon men* van Bylandt *als een toonbeeld van des Stadhouders Wraak beſchouwen?*

aanſpraak op Zijne goedheid verbeurd hadden, de vergevensgezinde WILLEM DE VIJFDE, toonde bij den ontvangst van de Hem toegezondene Capitulatien dier beide Steden, ten fine van Approbatie, dat Hij in de Schoole des Christendoms de voortreffelijke les had aangeleerd, *Doet wel de geenen die U haaten!* en te gelijk edelmoedig genoeg, om dezelve jegens Zijne Vijanden uit te oeffenen, daar Hij, tot verbazing van velen, in de bedongene Artikelen genoegen nam, en uit dien hoofde Zijne toeſtemming gaf, dat Zij, die zich zoo vreesſelijk tegen Hem en het Vaderland bezondigd hadden, niet alleen vrijelijk naar hunne vorige verblijfplaatſen vertrekken konden, maar dat zij ook ten koste van het Land geduurende hunnen tocht gevoed, en door het Staatſche Krijgsvolk voor allen overlast beveiligd werden. Eene gunstbetooning, die ſommigen van Z. H. Vrienden, volgens een aan ons medegedeeld bericht, derwijze afkeurden, dat zij zich niet onthouden konden, om zulks te doen blijken, Hem tevens hunne vreze te kennen gevende, „ *dat de* „ *Bataven, ondanks de groote en onverdiende* „ *gunsten aan hun bewezen wordende, in Vrank-* „ *rijk terug gekeerd zijnde, die weldaad wel ras* „ *vergeten zouden, en zij, zoo dra zich daar toe* „ *eene gelegenheid mogt aanbieden, niet nalaten*

„ om

„ om het thans mislukt ontwerp op alle mogelij-
„ ke wijzen op nieuw ten uitvoer te brengen.”
Dan, die bedenking, (in volgenden tijd op zulk eene geduchte wijze ten vollen bewaarheid zijnde) maakte geene verandering in des Prinsen weldadig besluit. Want in plaatse van eenig gehoor aan dien ingewikkelden raad tot wedervergelding hunner misdrijven te geven, keurde Hij dezelve af, door te zeggen: *„ het zou mijns oordeels on-*
„ billijk gehandeld zijn, de strafwaardige han-
„ delwijze van eenige Uitgewekenen, op rekening
„ te stellen van zoo velen onder hun, als door on-
„ kunde, omkoping, armoede, toegezegde voordee-
„ len, en andere dwangmiddelen, tot buitenspo-
„ righeden zich vervoeren lieten. Laten wij ons
„ van alle Wraakneming onthouden, en de zoo
„ spoedige als gelukkige bevrijding van de onhei-
„ len des Oorlogs op onzen grond, op den regten
„ prijs waardeeren, door onze welmenende dank-
„ baarheid aan het Opperwezen, en onze erken-
„ telijkheid aan de dappere Verdedigers des Va-
„ derlands te betoonen.” Eene raadgeving, die de Vorst zoo veel te meerder eere aandeedt, wijl Hij dezelve in het vervolg op de schitterendste wijze, zoo wel ten aanziene van Zijne *Vijanden*, als van Zijne getrouwe *Vrienden*, in acht genomen heeft, daar Hij aan de eersten eenen vrijen

 en

'en veiligen aftocht volgen liet; en aan de laatstgenoemden zijnen welmenenden dank op de openlijkste wijze betuigde, bijzonder bij gelegenheid, dat de dappere Verdedigers van de *Willemstad* en *Maastricht*, zoo door de *Algemeene Staten*, als door die van *Holland*, op des Prinsen voorstelling, niet alleen tot aanzienelijke rangen in den dienst bevoorderd; maar boven dien met buitengewone eerbelooningen voor hunnen betoonden moed, en onbezweken ijver, in het heldhaftig verdedigen der aan hun toebetrouwde Vestigen vereerd werden. Gunstbetooningen, welken de naspraak van velen, die den terugtocht der Franschen met ongenoegen vernamen, niet ontgingen, en door de zoodanigen als nutteloos en verkwistend gewraakt werden, doch die door den erkentelijken Vorst beschouwd werden, niet alleen als eene verschuldigde hulde, aan Helden van wien Hij in overeenstemming met de *Staten van Holland*, naast de allergunstigste bewaring en onlochenbare medewerking der Goddelijke Voorzienigheid, het behoud van het Vaderland, en de Conservatie van der Ingezetenen Godsdienstige ne Burgerlijke Voorrechten, zich ten duursten verschuldigd rekende; maar die Hij ook aanmerkte als zoo vele prikkels, om de overige Verdedigers van het dierbaar Vaderland aan te spooren, om het

het edel voorbeeld van die verdienſtelijke Helden na te volgen, wanneer de toen afgedrevene zwarte wolken, zich andermaal boven het nu bevrijde Vaderland mogten zamenpakken, voor welke noodlottige gebeurenis, de doorzichtige Vorst, uit hoofde van den fellen Oorlog waar in de Republiek was ingewikkeld geworden, en welhaast nog grooter aandeel zoude moeten nemen, niet zonder vreze was. In hoe verre deze Zijne bekommering, door de droeve ervaring, na verloop van eenige maanden, maar al te zeer gegrond bevonden is geworden, zullen wij in de volgende *Laatſte Afdeeling* dezer Levensgeſchiedenis nader overwegen.

TWAALF-

TWAALFDE AFDEELING.

Hebben wij aan het einde van de voorgaande *Afdeeling* kortelijk opgegeven, met welke verſchillende gemoedsaandoeningen, den aftocht des Franſchen Legers uit de *Generaliteits Landen*, en de teruggave van de overheerde *Grensvestingen van den Staat*, onder de zoo zeer verdeelde Ingezetenen vernomen werdt; en zagen wij, welke gevoelens van dankbaarheid *aan het* OPPERWEZEN, en erkentelijkheid *aan 's Lands dappere* VERDEDIGERS over dien gelukkigen ommekeer van zaken, de edele Ziel van WILLEM DEN VIJFDEN, als 't ware doorſtroomden, en dat Hij bij die gele-

legenheid, op de kennelijkste wijze blijken deedt, geene de minste wraakgezindheid, zelfs tegen Zijne bitterste Vijanden te koesteren of te begeren; thans eischt de order der *Geschiedenis van des Vorsten Lotgevallen*, dat wij onzen Lezeren verslag geven wegens de noodlottige gevolgen die de Algemeene Gebeurenissen, in het door de Fransche Revolutie zoo zeer beroerd *Europa*, voor den goedhartigen VORST in het bijzonder veroorzaakt hebben. — Gebeurenissen, die de verdeelde Republiek in de verplichting stelden, om een werkelijk aandeel te nemen in eenen Oorlog, oneindig verderffelijker, dan zij immer gevoerd hadt, en die weldra aan de lotgevallen van WILLEM DEN VIJFDEN eene wending veroorzaakten, waardoor Hij, op aanstoking van Zijne bittere Vijanden, het Land Zijner Geboorte verlaten moest; van het rustig bezit Zijner *Erffelijke Waardigheden* en *uitgestrekte Bezittingen en Eigendommen* beroofd werdt; en zich tot een *staat van Ballingschap* op deze rampvolle Wereld gebragt zag, van welk Hij niet eerder ontheven en bevrijd werdt, dan door Zijnen Dood in een vreemd Land, verre verwijderd van Zijn dierbaar Vaderland. Rampen, die ons in deze *Afdeeling* te vermelden staan, en waar van het verhaal onzen Lezer aan het einde van *deze Geschiedenis van* WILLEMS *Lotgevallen* brengen zal.

Her-

Herinnert men zich, het geene wij in de *voorgaande Afdeeling* gezegd hebben, aangaande de vredelievende gevoelens welken *H. H. Mog.*, en de ERFSTADHOUDER, opentlijk en onbewimpeld aan den dag legden, toen de Republiek door de Cabinetten van *Berlin* en *Weenen*, op de dringendste wijze werdt aangezogt, om een werkelijk aandeel in den te *Pilnitz* beraamden Oorlog tegen *Vrankrijk* te nemen, doch dat Zij door de finguliere Oorlogsverklaring der Fransche Conventie, en den Vijandelijken aanval op de Republiek, het aangenomen systhema van Onzijdigheid, hunnes ondanks, moesten varen laten; wie gevoelt dan niet met ons, hoe onbillijk, hoe hatelijk het van WILLEMS Vijanden gehandeld was, toen zij de toetreding der Republiek tot de Coälitie van de meeste Hoven van *Europa*, tegen het ongelukkig *Vrankrijk*, alleenlijk toekenden, *aan de* zoo vaak aangetijgde *Wraak- en Heerschzucht van dien Vorst*, toen Hij Zich, *overeenkomstig het besluit der Algemeene Staten*, in het begin van de *maand April des jaars* 1793 in hooge Persoon naar *Antwerpen* begaf, ter bijwoning van het *groot Congres*, dat aldaar door de gezamentlijke Staatsministers en Legerhoofden van *Weenen*, *Londen*, *Berlin*, *Madrid* &c. bijeengeroepen was, ten einde eenparige maatregulen te nemen, tot het voort-

zet-

zetten van den ontvlamden Krijg; ten einde langs dien weg de *Monarchie in Vrankrijk* te herſtellen, en hunne Rijken en Staten te bevrijden en te waarborgen, voor de verderffelijke Grondſtellingen van hun, die *Vrankrijk* tot een akelig Toneel van verwarring ſtelden, en voor de gevolgen die dezelven allerwegen veroorzaakt hadden? Zoo lang toch, als het nieuw opgeworpen Bewind in dat Rijk, ten aanziene van de Republiek (zelfs in plechtige onderhandelingen) verklaarde, dat het zich geene Vijandelijkheden tegen dezelve, of tegen derzelver Geallieerden veroorloven zoude, vermijdde 's Lands Staten niet alleen, alles wat aanleiding tot eene Rupture geven konde; maar Z. H. verzuimde aan Zijnen kant, ook geene de minſte gelegenheid waar te nemen, om Hun door Zijnen raad en invloed tot dat loffelijk oogmerk op het krachtigſte aan te ſpooren, dewijl Hij, uit hoofde van den inwendig verdeelden toeſtand der Ingezetenen, 'er opentlijk voor uit kwam, *dat Hij zich zoo zeer als iemand overtuigd hield, dat het voeren van eenen Oorlog, toen meer dan ooit behoorde vermijd te worden, zoo lang zulks met de onafhangelijkheid en waardigheid van den Staat eenigſints beſtaanbaar was.* Dan, toen het Fransch Bewind, ondanks die plechtige verklaring, door deszelfs Gezant in den *Haage* gedaan, op aanſtoking der Uitgewekenen

en hunne Vrienden hier te Lande, de eerste stap door het gewelddadig *openen der Schelde* deedt; daarna den Oorlog aan de Republiek verklaarde (*); en bijna ten zelfden tijde de *Frontieren van den Staat* met een talrijk Legercorps Vijandelijk aantaste, met oogmerk om tot in het hart van *Holland* door te dringen, toen verviel eensklaps het zoo zorgvuldig in acht genomen, en op den duur gevolgd *Systhema van Onzijdigheid* geheel en al, en het was niet alleen voor *H. H. Mog.* en Z. D. H. zaak, maar ook eenen onvermijdelijken plicht, om alle de middelen door God en de Natuur aan Hun verleend, aan te wenden, ten einde het Land en deszelfs goede Ingezetenen voor het dreigend verderf te beveiligen, en

(*) Niemand, die zich eenigsints met de vernietigde *Staats- en Erfstadhouderlijke Regeerwijze* van de Republiek bekend gemaakt heeft, zal het (zoo wij vertrouwan) in ons wraken, dat wij de *Oorlogsverklaring der Conventie tegens den Stadhouder, en zulke Ingezetenen, die men Zijnen Aanhang noemde*, als eene verklaring, *ingericht tegen de Republiek*, in den Text aanmerken. Daar Z. H. geen Souverain Vorst van dit Land, maar alleen het *uitsteekend Hoofd der Republiek* was; moest men die *Oorlogsverklaring* in geen ander licht beschouwen, *als werkelijk tegen de Republiek gedaan.* Trouwens, dit begrepen *H. H. Mog.* ook in hunne Missive aan de Bondgenooten, behelzende eene korte wederlegging van het *Oorlogs-Manifest.*

en daar in te blijven volharden, zoo lange zij zich van de vreedzame gezinningen des Franſchen Bewinds niet konden verzekerd houden, hetwelk zeker na den terugtocht van DUMOURIER althans het geval niet zijn kon, wanneer men in aanmerking neemt, op welk eene wijze de tijding dier gebeurenis, en de daar mede in verband ſtaande Nederlagen der Franſchen aan de *Maaze* geleden, bij hetzelve ontvangen en beoordeeld werdt, vermits men 'er in de Conventie geen geheim van maakte, dat men dien terugtocht alleen aan Verraad toekende, en uit dien hoofde het voornemen dadelijk had opgevat, om den aanval te hervatten, en zoo het mooglijk ware, de geledene verliezen herſteld te krijgen. Dit de ware ſtaat van zaken te dien tijde geweest zijnde, wie ziet dan niet, hoe waarachtig het gezegde van den *Raad van State*, wegens de deelneming der Republiek in den Oorlog was, toen dezelve zich jegens de Bondgenooten, aangaande den terugtogt van DUMOURIER, en de daarop gevolgde gebeurenisſen, dus hooren liet? „ *Te nauwer nood gered, door* „ *het gunſtig beſtuur eener wakende Voorzie-* „ *nigheid, vondt ons Vaderland zich door de om-* „ *ſtandigheden des tijds, als van zelve daar hee-* „ *nen geleid, en door den toedragt der zaken,* „ *(als 't ware) in de noodzaaklijkheid gebragt,*

„ *om Zijne Wapenen te voegen bij die van Zijne* „ *Geallieerden, en Zijne Grenzen te beschermen* „ *door het verdedigen van die Zijner Bondgenoo-* „ *ten, oordeelende, dat het beter ware,* HANNI- „ BAL *in Africa dan in Italiën* (dat is: *om* „ *de Franschen in* VLAANDEREN *dan op den* „ *kostbaren* HOLLANDSCHEN GROND) *te beoorlo-* „ *gen.*"

Hoe dit zij, de *Algemeene Staten* en Z. D. H. zich overtuigd houdende, dat de bevrijding van hun Grondgebied in geenen deele aan *Verraad*, maar aan de *Zorgeloosheid des Franschen Bewinds, ten opzichte van hun Leger*; aan het *Goddelijk Albestuur*; en aan de *victorieuse Overwinningen van hunne Bondgenooten aan de Maaze* was toe te kennen, zoo voegden zij 's Lands Legermacht bij dien der Gecoälifeerde Mogendheden, en vingen den strijd aan, niet om zich eenige aanwinst van naburige Landen te bezorgen, maar om hun Territoir van den geesfel des Oorlogs te bevrijden. En hadden de saamverbondene Mogendheden als een éénig Man, even diezelfde oogmerken bestendig in acht genomen en gevolgd, zij zouden menschelijker wijze reeds in den Veldtocht des jaars 1793 hun oogmerk bereikt hebben. Dan, daar sommigen van dezelven naar de Coälitie niet omzagen; daar anderen min het algemeen be-

belang, en meer hunne bijzondere voordeelen op het ooge hadden; en daar eindelijk de *Koning van Pruisſen* Zijne Legermacht terug ontboodt, zoo ſtelde dit alles het Leger der Staten, geduurende dien Veldtocht aan vele bloedige gevechten bloot, die veelal door een afwisſelend Krijgsgeluk derwijze vergezeld werden, dat bij het einde van dat jaar met volle ruimte kon gezegd worden, dat de voornaamſte zege alleen daar in beſtond, dat het Tooneel des Oorlogs van het Territoir der Republiek verwijderd; en de dappere FREDRIK VAN ORANJE, ondanks Zijne bekomene kwetſure aan den regterſchouder, bij het lieve leven bewaard gebleven was. Omſtandigheden, waarom *H. H. Mog.* en Z. D. H. het ontwerp beraamden, om in het volgend jaar van 1794 met vernieuwden moed den ſtrijd te doen hervatten, tot dat einde niet alleen den Veldtocht al vroeg in het voorjaar van 1794 doende openen; maar ook boven dien, overeenkomſtig het voorſtel des *Engelſchen Cabinets*, een Verdrag ſluitende met den *Koning van Pruisſen ter eener zijde*, tot het leveren van een Legercorps ſterk 62,400 Man, op voorwaarden, dat hetzelve zich bereids op den 24 *Mei* ter beſtemder plaatſe, ten dienſte van de *beiden Contractanten ter anderer zijde*, in gereedheid bevinden zoude. Een Verdrag, waar

van Z. H. zich (wel is waar) de beste gevolgen voor den Staat beloofde, vooral toen het vereenigd Leger, al kort na het openen van den Veldtocht, op verſcheidene punten aanmerkelijke voordeelen behaalde; maar dat door het trouwloos gedrag des *Konings van Pruisſen* geheel onnut bevonden werdt, en de opgevatte hoop des ERFSTADHOUDERS in damp en rook verdwijnen deedt. Wij kunnen ons hier niet ophouden, met het leveren van een verhaal van dien rampvollen Veldtocht, die wij in het V. BOEK *van onze* GESCHIEDENIS *van den* OORLOG beſchreven hebben: dan, daar de Vijanden van WILLEM DEN VIJFDEN te dien tijde niet nagelaten hebben, om den rampſpoedigen loop van dien Veldtocht, en het deerlijk uiteinde van denzelven, grootdeels aan Zijn aandrijven, en Zijn vertrek naar het Leger in het voorjaar van 1794 toe te ſchrijven, en opentlijk met Hem den ſpot te drijven, om dat Hij bij Zijne wederkomst, in Hoogen Perſoon de Capitulatie van de ſterke Vesting *Landrechies*, aan *H. H. Mog.* overgevende, een gunstig en opbeurend bericht van den ſtaat des Legers gaf (*); zoo zal het

(*) Het bericht in den Text bedoeld, was van dezen inhoud: „ HOOG MOGENDE HEEREN! *Ik heb het van Mijnen „ plicht geacht*, UWE HOOG MOGENDEN *kennisſe te geven* van

het echter niet geheel onnoodig kunnen gerekend worden, hier kortelijk aan te ſtippen, dat Z. H. menſchelijker wijze, *te dien tijde* de beste en zekerſte gronden had, om zich van eenen gelukkigen uitſlag dier Campagne verzekerd te houden, de-

„ *van het goed gedrag en den betoonden moed van 's Lands* „ *Troupen, geëmployeerd tot het beleg van* LANDRECHIES, „ *en kan niet afzijn, om teffens voor te dragen, of* U H. „ MOG. *niet zouden gelieven goed te vinden, om den* HEER „ GENERAAL ERFPRINS VAN ORANJE, *die de Troupen aldaar* „ *heeft gecommandeerd, te authoriſeeren, om het genoegen* „ *van* U HOOG MOG. *te betuigen aan de Generaals en* „ *verdere Officieren, die onder Zijne ordres 's Lands Troupen hebben gecommandeerd, over derzelver prijsſelijk gedrag, betoonden moed en ijver voor 's Lands dienst: als* „ *mede aan de Onder-Officieren, Corporaals en Gemeenen* „ *tot dat beleg geëmployeerd. Kunnende ik het genoegen* „ *hebben, om aan* U HOOG MOG. *te betuigen, dat, zoo* „ *door Zijne Keizerlijke Majeſteit zelve, als door verſcheidene Generaals en Officieren van de Keizerlijke Armée,* „ *die daar van ooggetuigen geweest zijn, bij mij met allen* „ *lof geſproken is, over den betoonden moed door 's Lands* „ *Troupen, in de differente Actien welken plaats gehad* „ *hebben, bijzonder op den 24 April jongstleden, &c.*"

Een bericht, waarmede velen niet alleen den ſpot dreven, maar dat door anderen als een verzinſel is beſchouwd geworden, toen het Krijgsgeluk aan het gecombineerde Leger den nek toekeerde, en hetzelve zich genoodzaakt zag na vele zware verliezen den terugtocht aan te nemen.

dewijl Hij op de aankomst des verwagt wordenden *Pruisſiſchen* Legers zeker ſtaat makende, zich met de blijde hope en verwachting ſtreelde, dat 'er met zulk eene formidabele macht een beſlisſchend einde aan de zaken zouden bezorgd worden. Het is zoo, gezegde *Koning* maakte dat Leger wel mobiel, en de Subſidien daar toe, waren door *Engeland* te *Hamburg* reeds gedeponeerd; maar wat kon dat alles baten, daar FREDRIK WILHELM trouweloos genoeg was, om de Manſchappen niet naar het Tooneel des Oorlogs te doen trekken, maar dezelven aan den *Rhijn* te doen ſtandhouden, onder voorwendſel, om aan de *Franſchen* het indringen in het Duitſche Rijk te beletten? Schandelijk gedrag voorzeker! Een gedrag, dat aan wat zijde men hetzelve beſchouwde, onvergeeffelijk was, dewijl het naar Z. H. oordeel, *de voornaamſte, zoo niet de eenige oorzaak opleverde, van alle de verliezen en rampen die het Staatſche Leger, na het behalen dier gewichtige voordeelen heeft moeten ondervinden.* Want, welke inſtantien 'er te *Berlin* gedaan werden, om de *Koning* aan te ſpooren tot de punctueele voldoening aan den inhoud des geſlotenen verdrags, Hij hield Zijn Volk terug, en gaf door dien maatregel, aan de *Franſchen* de handen ruim om niet alleen aan de Geallieerden het eene verlies

lies naar het andere toe te brengen; maar ook om zich meesters van de *Belgique* te maken, en door dien weg hun *Noordelijk Leger* met dat van de *Sambre* te vereenigen, na welke Manoeuvre de *Staatſche Troupen*, en die der *Geallieerden*, zich verplicht vonden om agterwaardſche ſtellingen te nemen, en allengs naar de Vaderlandſche Grenzen te wijken. Gebeurenisſen, die hier te Lande, allen dien het behoud des Vaderlands op het harte droegen met angst en ſchrik vervulden, en door den braven Vorst met weêdom der ziele vernomen werden, daar Hij toen reeds, de mooglijkheid van de overheering des Vaderlands voor zich zelven niet verbergen konde, en zelfs Zijne beduchtheid deswegens aan ſommigen van Zijne vertrouwdſte Vrienden te kennen gaf.

Aan Zijne vertrouwſte Vrienden (zeggen wij): want hoe hagchelijk de toekomst zich ook aan Zijn doorzichtig oog mogt voordoen, de kundige Vorst oordeelde dat Hij, zoo veel mogelijk, den nedergeſlagenen moed moest opbeuren, door de Natie aan te ſpooren tot kloeken moed, en haar te wijzen op den Goddelijken bijſtand in vroeger dagen aan de vege Republiek bewezen, waarom Hij zich op den 14 *Julij*, in eigen Perſoon naar de Vergadering der *Algemeene Staten* begaf, en

aldaar dit navolgend uitmuntend en regt Vaderlandlievend Voorstel hooren deedt.

„ Hoog Mogende Heeren!

„ Wanneer in het begin van het voorleden jaar, „ dezen Staat op het onverwagtst door de *Fran-* „ *sche* Wapenen was aangevallen, en de Vijand „ in eenen zeer korten tijd genaderd was tot aan „ het laatste Frontier van de Provinçie *Holland*, „ oordeelde Ik, dat Mijne verplichting in de on- „ derscheidene Posten aan Mij toevertrouwd, vor- „ derde, dat ik aan Uwe Hoog Mogenden moest „ openleggen Mijne bedoelingen en de gronden van „ Mijn vertrouwen op de Redding van het Va- „ derland. Dit heb Ik gedaan in een Voorstel „ ter Vergadering van Uw Hoog Mog. den „ 28 *Februarij* 1793 (*), en Ik heb het onuit- „ spreeklijk genoegen gehad, van te zien, hoe in „ dat critiek oogenblik de moed van de Natie is „ opgewakkerd; hoe de harten en handen der „ Ingezetenen zich vereenigd hebben; hoe de „ Bondgenooten van den Staat krachtdadig mede- „ gewerkt; en hoe het God Almachtig behaagd „ heeft, langs wegen die wij niet konden voor- „ zien,

(*) Zie dat Voorstel hier voren *Bladz.* 338–342.

„ zien, eene blijde uitkomst te geven: zóó, dat
„ de Vijanden van Onze Grenzen zijn verdreven,
„ en de overwinnende Wapenen van den Staat,
„ met die van deszelfs Geallieerden en Vrienden,
„ het Tooneel des Oorlogs tot op des Vijands
„ Territoir hebben verplaatst.

„ Wij beleven nu wederom, HOOG MOG. HEEREN! een verwonderlijke ommekeer van zaken, zóó, dat de verkregene Avantages voor het grootste gedeelte verloren zijn; dat dezelfde Vijand wederom is doorgedrongen, en op Onze Frontieren is aangevallen, en Wij, in plaats van eenen OFFENSIVEN Oorlog te voeren, Ons met Onze eigene Defensie moeten bezig houden. Het is in zulke omstandigheden, dat allen, die een meerder of minder aandeel hebben in het Bestuur der zaken, onbewimpeld voor hunne Gevoelens moeten uitkomen, de goede Ingezetenen met cordaatheid voorgaan, en op die wijze het onderling vertrouwen vestigen, zonder hetwelk een Land niet kan behouden worden.

„ Met dit oogmerk verschijne Ik dan wederom in deze Vergadering, om aan UW HOOG MOGENDEN, uit grond Mijnes harten te betuigen: *dat Ik bereid ben*, en vastelijk besloten hebbe, *om, ondersteund door de wijze en kloekmoedige*

„ *Besluiten van* Uw Hoog Mogenden, *en die der* „ *Heeren Staten van de respective Provincien, goed* „ *en bloed op te zetten voor de verdediging des Va-* „ *derlands!* Om te verklaren: *dat ik verre ben* „ *van te wanhopen aan de Redding van den* „ *Staat, wanneer Wij met den Goddelijken bij-* „ *stand de middelen gebruiken die voor handen* „ *zijn;* en om Uw Hoog Mogenden te verze- „ keren: *dat Ik het verzuimen van die middelen* „ *en alle ontijdige vreze aanzie, als de gevaar-* „ *lijkste stappen, die tot bewerking van den ge-* „ *wissen ondergang des Vaderlands kunnen ge-* „ *daan worden.*

„ Ik wil nu, zoo weinig als in het voor- „ ledene jaar het gevaar verkleinen! De ware „ kennis van het gevaar is zelfs nodig, om de „ meest mooglijke kragt aan de Resistentie te „ geven. Maar, wanneer Wij de Historie van „ Onze Republiek raadplegen, zullen Wij om- „ standigheden aantreffen, bij welken de tegen- „ woordige als uit het oog verdwijnen. —— „ Onze brave Voorouderen hebben de Vrijheid „ en Onafhangelijkheid bevogten in het mid- „ den van zulke beklemdheden, dat 'er van „ den menschelijken kant geene uitkomst te wag- „ ten scheen, en met dit alles, verwierpen zij „ alle flaauwhartige voorslagen die Hun gedaan

„ wier-

„ wierden (*). Zij rekenden het nog veel veili-
„ ger de gevaren van den Oorlog te tarten, dan
„ door eenen geveinsden en schandelijken Vrede
„ bedrogen te worden. Zoo lang Koning PHILIPS
„ en Zijne Aanhangers als Vijanden van den
„ Staat aangemerkt wierden, hadden onze Voor-
„ ouderen Zich alleen te verdedigen tegen open-
„ baar geweld; maar, wanneer de Vijanden in
„ schijn Broeders en Vrienden waren geworden,
„ zouden de wapenen van bedrog, verleiding,
„ en omkoping oneindig gevaarlijker werktuigen
„ zijn geweest dan die van den Oorlog. — Of
„ hoe? Zouden ook de tegenwoordige omstandig-
„ heden erger zijn, dan in het jaar 1672? Toen
„ niet alleen enkele Steden, maar zelfs drie van
„ de

(*) De PRINS, doelt dit zeggende: 1. op het Advis van WILLEM DEN EERSTEN, ten tijde van de komst des HERTOGS VAN ALBA hier te Lande, toen Hij Adviseerde: *dat het beter ware de Molens te verbranden, de Dijken door te steeken, en een ander Vaderland op te zoeken, dan zich aan dien Dwingeland over te geven.* En 2. op het Advis van WILLEM DEN DERDEN, wegens de eisschen van LODEWIJK DEN XIV. in 1672. Zeggende: *dat men zich eerder aan stukken behoorde te laten houwen, dan gehoor te geven aan Zijne trotsche en vernederende eisschen aan den Ambassadeur* P. DE GROOT *voorgesteld.* Een Advis, zoo veel te treffender, daar toen reeds 3 *Gewesten* in des Vijands handen waren gevallen.

„ de Provincien van het Bondgenootſchap door „ den Vijand waren overheerd? — Of, in het „ jaar 1747, toen geheel *Staatsvlaanderen* en „ het ſterke *Bergen op den Zoom* verloren was? — „ Of, eindelijk in het jaar 1793, waar van de „ gebeurenisſen nog versch in ieders geheugen „ liggen? Hebben Onze Voorouders, of Wij, „ toen den moed niet verloren; hoe zeer zou „ men zich tegenwoordig niet ſchuldig maken „ aan lafheid, indien Wij de verdediging van den „ Staat met ſlappe handen aangrepen?

„ Vergelijken Wij, (dus gaat Z. H. voort) de „ middelen van verdediging die de Republiek te- „ genwoordig kan gebruiken, met die van de „ voorgaande Oorlogen, dan zijn Wij voorzeker „ niet minder in ſtaat en voorbereid, om eene „ Attacque af te wachten, dan in de meeste der „ opgenoemde tijden. Het grootſte gedeelte van „ Onze Frontieren is gedekt, en word nog ver- „ der in ſtaat geſteld. Wij hebben eene *Armée*, „ die zich in twee Campagnes beroemd gemaakt „ heeft door hare dapperheid, en die het dies „ te meer zal doen, wanneer zij voor Haardſte- „ den en Altaren moet ſtrijden. De bereidwil- „ ligheid en couragie van Ons *Scheepsvolk* heeft „ zich in 1793, en nu wederom den welverdien- „ den roem verworven. — De Republiek heeft

„ *Bond-*

„ *Bondgenooten*, die, zoo veel hunne eigene omſtandigheden het toelaten, haar zullen bijſpringen: maar, het geen oneindig meerder zegt, „ dan op menſchenhulp te bouwen: *De* GOD *van* „ *Hemel en Aarde, is zoo dikwijls tot onze redding opgekomen, wanneer de uitzichten ſtik* „ *donker waren, dat Wij in dit tijdſtip, ook* „ *nog grond hebben, dat Wij in* HEM *kloeke daden zullen doen!*"

„ Zijn 'er ondertusſchen in de Republiek zulke *verbasterde Nederlanders*, die naar de komst „ van den Vijand wenſchen, om dat zij daarin „ meenen te vinden, het werktuig om hunne particuliere wraakzucht te zullen voldoen: die even „ daarom hunne Medeingezetenen kleinmoedig „ maken, alleen om hun de wapenen uit de handen te doen vallen; laat Ons dezelve beſchouwen als Binnenlandſche Vijanden, en met geene „ mindere attentie op hunne misdadige bedoelingen het ooge hebben, dan op die van de Buitenlandſche Vijanden. Het Vredelievend Syſthema hetwelk de Republiek als een Commerçieerende Staat altoos heeft aangekleefd, „ houde Ik voor het beste dat haar convenieert. „ Maar de Hemel beware Ons, dat wij de Vrede „ zouden begeren ten koste van Onze Veiligheid „ en Onafhangelijkheid! *Moeten wij deze onſchat-*

„ *ba-*

„ *bare Voorrechten verliezen door eene Vijandelij-*
„ *ke Overheering, dan zijn Wij te beklagen.*
„ *Maar zoo Wij dezelve vrijwillig uit vreze opge-*
„ *ven, dan zouden Wij waardig zijn het Voorwerp*
„ *van de verachting der Natien te worden.*

„ Het is wereldkundig, dat deze Staat geene „ oorzaak tot Oorlog aan *Vrankrijk* gegeven „ heeft! De tegenwoordige Beheerschers van dat „ Volk, mogten den *Christelijken Godsdienst* in „ den Haaren vervolgen; den alouden Throon „ hunner Koningen omverre werpen; over de „ Vrijheid, het Leven, en de Eigendommen hun- „ ner Medeburgeren willekeurig beschikken; On- „ ze Staat zag het met hartelijke aandoening van „ medelijden, maar hadt geene de minste gedach- „ ten om den Oorlog aan de Opinien van dat „ misleide Volk aan te doen (*). Niettegen- „ staande Onze gematigdheid, zijn Wij op het „ on-

(*) Het zal niet onnodig zijn, de Lezeren van dit werk te herinneren, dat Z. H. alzoo sprekende, het TOENMALIG SCHRIKBEWIND bedoelde. Toen een ANACHARSIS CLOOTS het *Atheisme*; en een ROBESPIERE, het *Naturalisme* verdedigen durfden. Toen een bende *Koningsmoorders*, op de openlijkste wijze, hunnen Haat aan alle Throonen en Vorsten zwoeren; en toen het in dat Land zoo ijsselijk toeging, dat Schatten of Talenten te bezitten, den braafsten Man op een Schandschavot deedt sneven.

„ onverhoedst aangevallen, en dezen aanval is
„ voorgegaan door een Decreet van de Nationale
„ Conventie, uit het welk consteert, dat de rede
„ van dezen verschrikkelijken Oorlog is, om alle
„ Landen en Volken gelijk te maken aan het
„ ongelukkig *Vrankrijk;* dat is: de Godsdienst
„ Onzer Vaderen te vernietigen, en de Grond-
„ wetten van den Staat, de zuilen Onzer ware
„ Vrijheid, om te keeren. — En deze, HOOG
„ MOGENDE HEEREN! zijn de Onderwerpen waar
„ over men in Capitulatie zou moeten komen,
„ indien men, ingevolge van het oogmerk van
„ den Vijand den Oorlog zoude willen eindi-
„ gen. Maar het zijn ook deze Onderwerpen,
„ die nooit kunnen of mogen aan eenige Onder-
„ handelingen subject gemaakt worden, dan al-
„ leen om denzelven te maintineeren en te ver-
„ sterken.

„ Ik voor Mij, kenne geen middenweg tus-
„ schen kloekmoedig te strijden, en lafhartig te
„ bukken. En ik twijffel geen oogenblik aan
„ de keuze van UWE HOOG MOGENDEN, van de
„ STATEN DER ONDERSCHEIDENE PROVINCIEN,
„ en *van alle* WELMEENENDEN IN HET LAND!
„ Dat dan een ieder, van wat denkwijze Hij in het
„ Godsdienstige of Burgerlijke ook zij, (indien
„ Hij maar geen Vijand is van zijn Vaderland

„ en van zijn Eigenbelang) zich vereenige ronds-
„ om de zaak des Vaderlands! Dat een ieder in
„ zijnen kring dezelve helpe beschermen naar zijn
„ vermogen! Dat de nodige Geldmiddelen aan
„ den Staat worden verschaft! En Ik heb hope,
„ ja! Ik durf meerder zeggen, Ik heb vertrou-
„ wen, dat Wij Ons zullen kunnen verdedigen,
„ en onder den Godlijken Zegen de Eer en Voor-
„ spoed der *Nederlandsche Natie* handhaven.

„ Ziet daar HOOG MOGENDE HEEREN! het
„ geene ik oordeelde verschuldigd te zijn, aan
„ de gantsche Natie, waaronder Ik geboren en
„ opgevoed ben! Voor wier Onafhangelijkheid
„ een groot aantal van Mijne Voorouderen hun
„ Leven ten beste gegeven hebben! Voor welke
„ Ik zelfs bereid ben het Mijne opteofferen, en
„ voor welke MIJNE BEIDEN ZOONEN getoond
„ hebben, niet onwaardig te zijn den Naam dien
„ Zij dragen! Ik verzoek niets anders dan de
„ medewerking dier zelfde Natie! en de beloo-
„ ning van Mij en Mijn Huis zal zijn, Hare
„ Vrijheid, Hare Onafhangelijkheid, en Haar
„ bestendig Geluk!!"

Treffend Voorstel voorzeker, hetwelk niet alleen het uitmuntend Character van WILLEM DEN VIJFDEN groote eere aandeedt, en de onwaarheid

van de aanhoudende Lasteringen Zijner Vijanden, wegens *Zijne* gewaande lafhartigheid in gevaren in hellen dag ſtelde; maar waar van Hij Zich ook een gewenscht gevolg beloofde, toen de *Staten van alle de Gewesten*, door het dadelijk nemen van de kloekmoedigſte beſluiten, bewijzen gaven, dat hun het verdedigen en beſchermen van de Godsdienſtige en Burgerlijke Voorrechten van 's Lands Ingezetenen, bij het aangrimmen der gevaren regt ernst ware, door gebruik te maken van alle die verdedigingsmiddelen welke door God en de Natuur aan de Republiek waren verleend geworden. Dan, wat mogt dit alles aan het ongelukkig *Vaderland*, aan den volijverigen Erfstadhouder, en de aan Hem getrouwblijvende *Staatsleden* baten, daar de droeve ervaring van den dag maar al te duidelijk leerde, tot welk een Enthuſiasme voor het binnenhalen der al vast aannaderende Franſche Legermacht, duizenden van Ingezetenen waren opgevoerd, waar door zij zich bevoegd rekenden, om alle de maatregelen van het Gouvernement tegen te werken en te verijdelen, op grond van de valſche verzekeringen der wraakgezinde Uitgewekene *Bataven*, die in den valſchen waan verkeerden, dat met den intocht des Franſchen Legers, de Gouden Eeuw voor de Republiek zoude geboren

worden. Denk- en Handelwijzen, welken aan WILLEM DEN VIJFDEN niet onbekend bleven, en aan Zijne edele Ziele, dag op dag, de grievendste smerten en aandoeningen veroorzaakten. Laten wij dezelve hier kortelijk opgeven.

Hoe groot Hoogstdeszelfs verwachting ook zijn mogt, dat men door een behoorlijk en tijdig gebruik der *Inundatien*, de voortgangen der *Franschen* stuiten, en hun den intocht in de Republiek betwisten zoude; die verwachting wierd echter grootdeels verijdeld, door de tegenstand welke door een groot aantal verblinde en opgeruide Landlieden, aan de uitvoerers van de daar toe gegevene bevelen geboden werdt. Het meerderdeel van dezelven niet bedenkende, *dat bedorven Land verkiesselijker ware dan geen Land*, sloeg de bevelen van den wettigen Souverain, ondanks de *beloofde Schaêvergoeding*, ballsturig in den wind, en leende geredelijk het oor, aan de wraakbedreigende bekendmakingen die aan hun door de Uitgewekenen op eene listige wijze in de handen werden gestopt, en waarin zij werden aangehitst, *om veel liever de Gravers aan de Dijken en Kaden dood te slaan, dan te dulden dat zij hunnen last volvoerden.* Welke maatregelen 'er door het Gouvernement bij der hand genomen en verordend werden, om door *voordeelige Geld-*

ne-

negotiatien 's Lands Schatkisten aan te vullen tot bestrijding der buitengewoone uitgaven, aan eenen zoo kostbaren Oorlog onafscheidelijk verbonden; zij werden veelal verijdeld, *eensdeels*, door het opzettelijk gesloten houden van veler welvoorziene Geldkasſen; en *anderdeels*, door de vreeze van anderen voor de aangekondigde wraak der Uitgewekenen, wanneer zij in die Negotiatien eenig deel namen. En wat de versterking en vermeerdering van het zoo zeer gefolterd en versmolten Staatsche Leger, door eene buitenlandsche Werving van Troupen, betreft, ook dat middel voldeedt in geenen deele aan de verwachting die de goede Vorst zich daar van gevormd hadt: toen Hij op den 4 *Augustus* tot dat einde een voorstel deedt, en te gelijk nog een ander, ter oprichting van een aanzienelijk Corps *Landzaten*, aan 't welk Hij, uit hoofde van den verzwakten toestand des Legers, de Defensie van de Frontieren van den Staat wilde toevertrouwen. Een maatregel, die, wel is waar, door Z. H. met de beste oogmerken voorgeslagen, en door de Staten van *Holland*, *Gelderland*, *Overijsſel* en *Utrecht*, als het naast aan het het Tooneel des Oorlogs grenzende, omhelsd en goedgekeurd werdt, maar die in plaatse van nut te bewerken, niet anders dan

nadeel en verwarring te wege bragt. Want, daar aan de Manschappen die zich daar toe aanboden, voor een Engagement van slechts *Vijf Maanden*, een *Handgeld van Twintig Guldens*, en eene *wekelijksche Gagie van Drie Guldens en Tien Stuivers*, boven de *Kleding* werdt aangeboden; en 'er bovendien eene behoorlijke bezorging voor hunne Vrouwen en Kinderen, ingevalle zij staande hunnen dienst kwamen te sneuvelen, aan verbonden werdt, zoo dienden zich vele onbekwame Voorwerpen, alleen om des gewins wille, aan. En niet alleen dit, maar de Hoofden der Revolutie namen die gelegenheid te baat, om een aantal bij hun in het vertrouwen staande Personen, tot *Landzaten* te doen aannemen, met het snoode oogmerk, om door deze gewaande Verdedigers der Frontieren, dies te zekerder berichten van derzelver toestand, en van de genomene maatregelen des Gouvernements te erlangen, ten einde dezelven dies te zekerder te kunnen tegenwerken en verijdelen, zoo als dan ook door de droeve ervaring, op verscheidene plaatsen, maar al te zeer is bewaarheid geworden, tot geene geringe verbazing des Prinsen, die (volgens de aan ons medegedeelde berichten) bij meer dan eene gelegenheid betuigde, *dat Hij zich zulk een snood gedrag van*

Ne-

Nederlanders, tot bederf van hun eigen Vaderland, nimmer had kunnen voorstellen (*).

Dan,

(*) Deedt Willem de Vijfde, in die beroerde dagen een Voorstel, over het welke Hij door Zijne Vijanden bespot en gehoond werdt, en dat zelfs bij velen van Zijne beste en welmeenendste Vrienden werd afgekeurd, het was buiten alle bedenking dat, om een Corps *Waardgelders* onder de benaming van *Landzaten* op te richten, en ter bewaring van de Frontieren in dienst te stellen. Want behalven dat het den weg baande, tot die verraderlijke handelwijzen van sommigen, welke wij in den Text opgegeven hebben; zoo leverde de Geschiedenis van vroeger dagen meer dan een voorbeeld op, dat 'er nooit eenig heil door zulke bijeengeraapte *Waardgelders* aan het Vaderland bewezen was. Zij veroorzaakten altoos meer verwarring dan wezentlijk nut. Het heeft daarom velen met ons verwonderd, dat Willem de Vijfde, die uit hoofde van Zijne grondige kunde in 's Lands Geschiedenissen van dat alles volkomen kennis droeg, tot dien maatregel besloot, op een tijdstip dat de Revolutiegezinden geen het minste geheim van hunne oogmerken maakten, maar 'er opentlijk en onbewimpeld voor uitkwamen. Een kundig Regent van dien tijd, was daarom niet vreemd om te vermoeden, dat een of meerder van 's Vorsten Schijnvrienden (en hoe velen had Hij 'er in die dagen niet?) dat middel uitgedacht en aan Z. H. smaaklijk gemaakt hebben, breed opgevende van den algemeenen toeloop die de aanneming vinden zoude, hetwelk echter bij de uitkomst geheel anders bleek, want hun getal bedroeg nog geen 7000 Man. — Wij willen niet beslissen over de gegrond- of ongegrondheid

van

Dan, hoe onverantwoordelijk de tot hier toe genoemde woelingen van vele misleide en verblinde Ingezetenen ook zijn mogten, het bleef bij dat alles niet berusten. 's Lands ERFSTADHOUDER, en de *Staten van de meeste Gewesten*, wel en te regt begrijpende, dat zij tot het welgelukken der beraamde schikkingen ter verdediging des bedreigden Vaderlands, den Goddelijken bijstand en zegen meer dan ooit hoogstnoodig hadden, schreven te dien tijde wel eenen *buitengewoonen en plechtigen Bededag* uit, waarbij zij de Natie tot eene algemeene verootmoediging voor het OPPERWEZEN, en tot eene gemeenschappelijke afbidding van het dreigende gevaar op de krachtigste wijze aanmaanden; maar de aansporing tot de

van die gedachten, maar wanneer men de tegenstrijdige handelwijze van vele Personen van distinctie in 1794 en 1795 in aanmerking neemt, dan word dezelve zeer waarschijnlijk. Dit zoo zijnde, wie beklaagd, dan den goeden Vorst deswegens niet? Hij deedt dit voorstel toch met de beste oogmerken, niet kunnende vermoeden (zoo als Hij naderhand dikwijls betuigd heeft) dat 'er Nederlanders in de Republiek aanwezig waren, welke aan hunnen haat zoo verre den teugel vierden, dat zij hun Vaderland en eigene Bezittingen, met geestdrift aan eene Buitenlansche Macht prijs gaven, zonder dat zij vooraf eenige bepalingen, omtrent den voet en de wijze waar op dat volvoerd zoude worden, vernomen hadden.

de uitoeffening van dien belangrijken plicht, wierd bij velen, reeds vóór dien plechtigen dag, met zoo vele blijken van tegenzin ontvangen, dat *Z. H.* alvorens dezelve aanbrak, aan Zijne vertrouwde Vrienden Zijne billijke vreze te kennen gaf, dat het bedoelde oogmerk niet alleen verijdeld zoude worden; maar dat dien maatregel veel eerder tot een vloek dan tot eenen wezentlijken zegen voor het ongelukkig Vaderland zou kunnen verstrekken. En in de daad, de uitkomst leerde weldra dat die vreeze niet ongegrond was, daar men alomme, bij het aanvangen der Godsdienstige Vergaderingen op dien dag, aan de Kerkgebouwen en andere publicke plaatsen in *Holland* eene Waarschouwing van de Hoofden der Uitgewekenen, ingericht tegen het Gouvernement en *Z. D. H.* vondt aangeplakt, die in boosheid en bitterheid alle de voorgaanden van dien aart verre overtrof, waar in de Opstellers, niet alleen de geduchtste wraak aankondigden aan allen die aan de uitgevaardigde bevelen der Staten voldeden, of eenig aandeel in de beraamde Geldnegotiatien namen; maar ook aan alle *Ontvangers* op zware Lijfstraffe geboden, om na de afkondiging van dat stuk, hoegenaamd geene Gelden aan het Bestuur af te geven, maar dezelven onder zich te houden, tot den intocht der Franschen Broeders,

 ten

ten einde dezen als dan over het emplooi derzelver vrijelijk zouden kunnen beschikken. Eene waarschouwing, die aan de Leden der Stedelijke Regeringen in alle de Gewesten nog nader herhaald en aangeklemd werdt, door de toezending van eene *Circulaire Missive*, in welke de Afzenders, bij het doordringen der Fransche Legerbenden, (quasi) in naam van het *Geheim Committé van Algemeen Welzijn in Vrankrijk*, deze schandelijke taal hooren lieten: „ Daar het de Hemel behaagt, „ om eindelijk de gerechte zaak der Volken te „ doen zegepralen: daar de opgaande Zon der „ Vrijheid zich voor ons aan de kimmen begint „ te vertoonen: daar de overwinnende Legers der „ Franschen gereed staan om op ons Grondgebied te trekken, of zich daar op reeds bevinden: en daar het eindelijk zeker is, dat eene „ Revolutie onvermijdelijk zij, en gewisselijk gebeuren zal, welke tegenkantingen men ook nog „ in het werk zal trachten te stellen; zoo willen „ wij niet afzijn, om U en Uwe Mede-Regenten „ bij dezen op het ernstigste te vermanen, *om* „ *de zaak des Geweldenaars, den verachtelijken* „ WILLEM DEN VIJFDEN *te laten varen, als* „ *ook die van Zijne bloeddorstige en wraakzuchtige* VROUWE; *van Zijne door opgeblazen* „ *trots verblinde* ZOONEN, *en van Zijnen nog*

„ *sna-*

„ *snoderen Aanhang*, *den verfoeijelijken* VAN DE
„ SPIEGEL, *en den schijnheiligen Deugniet* VAN
„ ALPHEN. — Wij bezweren U, om Uw zelven
„ te redden: U en de Uwen in geen onherstel-
„ baren poel van Rampen te storten, maar in de-
„ ze laatste oogenblikken van Uw Bewind, waar
„ in Uw gedrag naauwkenrig zal nagegaan wor-
„ den, blijken te geven, dat gij meer bedrogen
„ dan kwaadwillig zijt geweest. Besef wat gij
„ gedaan hebt. Door Pruisfische Macht in het
„ Bewind gedrongen, of daar in bevestigd, hebt
„ gij 's Lands Gelden aan vreemde Mogendheden,
„ voor het plegen van openbaar geweld, laten ver-
„ spillen. Uwe Medeburgers door Belastingen en
„ Geldleningen doen uitplunderen. Aan den wel-
„ vaart der Ingezetenen niet gedacht. Alles laten
„ kwijnen. De hand geboden tot het meer en
„ meer doen veragteren der zaken van de *Oost-*
„ *en West-Indische Maatschappijen.* Het kost-
„ bare bloed der Ingezetenen, Uwe Medeburgers,
„ nutteloos, in eenen tegen de rechten der Mensch-
„ heid, en op den wil van eenen Dwingeland on-
„ dernomen Oorlog, doen stroomen. En waar
„ toe dit alles anders, dan om in Uwe Geslach-
„ ten de Regering te behouden of over te bren-
„ gen? Hier aan moest het belang der Ingezete-
„ nen opgeofferd; de zoogenaamde Middelstand

 „ uit-

„ uitgefchud, en de Behoeftigen tot de diepfte
„ armoede vernederd worden.

„ Ziet daar, een gedeelte Uwer fchandale! Beeft,
„ op de overweging van dezelve: en zoo gij
„ niet van nu af aan medewerkt tot het ftremmen
„ der Geldverkwistingen en het te keer gaan
„ van meerdere Rampen en Ellenden: ja, zoo
„ gij niet de hand biedt, aan alles wat tot bevoordering
„ van het heil uwer brave, doch veelal
„ misleide Landgenooten nodig zij; zijt dan verzekerd,
„ dat ook het Wraakzwaard der Gerechtigheid
„ U op het Schavot verwacht. — Spant
„ dan alle Uwe vermogens in, om Uwe Mede-Regenten
„ hunnen gewichtigen Plicht, vooral in
„ dit uiterst oogenblik te doen gevoelen. Spreekt
„ zelve in de Raadzalen voor een mishandeld,
„ bedrogen en vertrapt Volk. Gevoelt, dat gij
„ Mensch zijt. En zijn Uwe pogingen vergeefsch,
„ begeeft U dan met Luister en Waardigheid
„ onder den kring Uwer Burgeren terug.
„ Erkent in het openbaar Uw voormalig fchandelijk
„ gedrag, en wij houden ons verzekerd,
„ dat men U met blijdfchap zal ontvangen, en
„ het vorig aangedaan ongelijk vergeten.

„ Denkt intusfchen niet dat men U bevreesd
„ zoekt te maken. Neen! Wij willen het nog eens
„ herhalen: *De omkering van zaken, moet en*

„ *zal*

„ *zal zeker gebeuren!* Het is alleen het gevoel van
„ Menschelijkheid die ons tot deze laatste Raad-
„ geving, tot dezen uiterften ftap noopt. Uwe
„ Rampzalige Vrouwen, Kinderen, Ouders en
„ Naastbeftaanden, die gij, anders handelende,
„ ten flachtoffer Uwer gruweldaden maakt, en
„ die eenmaal, (verfchriklijk denkbeeld) tegen
„ U getuigen zullen; dezen zijn het, die ons
„ het hart doen bloeden, en ons een laatfte po-
„ ging hebben doen in het werk ftellen, om U
„ en de Uwen te behouden! &c."

Wij hebben de moeite genomen, om deze *deels* wraakbedreigende, *deels* vleijende Syreenenzang, (volgens des Prinfen oordeel) alleen ingericht om het zaad van verdeeldheid in de Raadzalen te ftrooijen, en de handen der Regenten flap te doen hangen, hier in zijn geheel eene plaats in te ruimen: niet zoo zeer, om onze Lezeren bij de ftukken te doen zien, van welke onbehoorlijke en fchandelijke middelen de hoofden van den beraamden Opftand zich bedienden, om des ERF-STADHOUDERS onafgebrokene werkzaamheden te dwarsbomen en te verijdelen; maar wel voornamelijk, om hun te kunnen doen oordeelen, over de hoegrootheid van Zijne Ziels-fmerte, toen Hij al fpoedig na de verfpreiding van dat logenachtig Naamloos Libel; bij het gezicht der Algeme-

meene Rampen van het Vaderland; en bij het gevoel van *Zijn* eigen Leed, nog daarenboven het verdriet moest ondervinden, van te zien, dat zij die het op den ondergang van Zijn Huis, en op de vernietiging van 's Lands Conſtitutie toelegden, bij vele Regenten doel getroffen, en het gebuteerde oogmerk maar al te zeer bereikt hadden, in zoo verre zelfs, dat ſommigen van hun, zoo te *Leyden* als in andere Steden, niet alleen hunne Posten quiteerden, op een tijdſtip dat zij dezelven meer dan ooit getrouwelijk behoorden te roer te ſtaan; maar die dat ontſlag nemen nog boven dien deden vergezeld gaan, met ſchriftelijke Declaratoiren of mondelijke Voordrachten, bij welkers inhoud *Zij*, als 't ware, het zegel drukten, op alle de beſchuldigingen wegens gepleegde *Geldverſpillingen*, en *onrechtvaardige Handelwijzen*, als in de voorzegde Misſive aan het Beſtuur in het Algemeen, en dus ook aan elk van hun in het bijzonder, op de onzinnigſte wijze waren te laste gelegd. Een gedrag, dat door Z. H. met volle regt zoo onſtaatkundig en ongerijmd, als hatelijk geoordeeld wierd, en dat door eenigen dier Misnoegden van nog erger natuur gemaakt wordt, toen zij de door hun ingeleverde Declaratoiren, openlijk drukken en verſpreiden lieten, ten einde langs dien weg hunne gedragin-

gen

gen voor de Natie te plooijen, ten koste van de Eer hunner gewezene Amptgenooten, die het zich tot eenen onvermijdelijken Plicht ſtelden, om bij het vermeerderen van 's Lands Gevaren, hunne Posten te blijven waarnemen (*).

Het is zoo, het getal van Regenten die tot zulke ſtappen vervoerd werden, was onbeduidend en gering, wanneer men het met dat van anderen die volſtandig bleven in vergelijking bragt, en dit verſtrekte Z. H. tot geenen geringen troost; dan de ondervinding leerde Hem weldra, welk eene nadeelige uitwerking den inhoud dier naamloze Misſive op de gemoederen van vele Regeringsleden gemaakt had, daar zij, ziende de herhaalde terugtochten van het *Staatſche Leger*, de overmeestering van de *Generaliteits Landen*, en de daar

(*) Onder de Regenten, welken in dien kommervollen toeſtand tot de in den Text opgenoemde ſtap vervoerd werden, behoorden voornamelijk de Heeren P. J. MARCUS, en P. VAN LELYVELD, *Veertigen in Rade der Stad Leyden.* De VERVOLGER *op* WAGENAAR, (die de eerstgenoemde EEN VOORGANGER ONDER DE MISNOEGDEN noemt), heeft beider Declaratoiren in zijn *Geſchiedverhaal* overgenomen, ook vind men dezelven in de *Jaarboeken van de maand October* 1794, werwaard wij onze Lezeren verwijzen, om van de waarheid en juistheid van des Prinſen oordeel over die ſtukken ten vollen overtuigd te worden.

daar in gelegene *Grensvestingen* door de *Franschen*, derwijze ontmoedigd werden, dat zij het aanvangen van onderhandelingen met het *Fransche Bewind*, als het eenige redmiddel van den vegen Staat in de Raadzalen voorstelden, en op alle mogelijke wijzen aandrongen, voor welk gevoelen de *Vriezen* en *Overijsselschen* wel het meeste ijverden, zoo zelfs, dat zij deswegens daar toe voorslagen deden ter Algemeene Staatsvergadering. Dan, wie van dat middel eenig heil verwachtte, *'s Lands* ERFSTADHOUDER was van begrip, dat men hetzelve niet bij de hand nemen, maar verwerpen moest. Niet, om dat Hij (zoo als Zijne Vijanden beweerden) oorlogzuchtig en afkerig van den Vrede was; maar om dat Hij zich op de beste gronden verzekerd hieldt, dat het Fransch Bestuur van dien tijd, geen oogmerk had, om aan de eerste en voornaamste voorwaarde waarop die onderhandelingen ondernomen konden worden, (namelijk het behoud van de *Constitutie* en den *Regeringsvorm*,) eenig gehoor verleenen, of daar toe immer komen zoude, uit hoofde van de woelingen der Revolutiegezinden zoo te *Parijs* als *hier te Lande*, die niets vuriger begeerden dan die beiden vernietigd te krijgen. En niet alleen dit, maar ook, om dat Hij bij het denkbeeld bleef, dat zoo wanneer

neer de Ingezetenen van het meest bedreigd wordend *Holland*, gerugsteund door de natuurlijke middelen van Verdediging, zich als één éénig man, voor het behoud des Vaderlands in de bresse stelden, en met 's Lands dappere Troupen hart en handen tot dat einde in elkander sloegen, 'er als dan nog kans was, om de *Franschen* in hunne vaart te stuiten, en tot het aannemen van gematigde Voorwaarden te noodzaken. En hier toe oordeelde Hij bijzonder geschikt, het door den *Heere* ERFPRINS aan Hem ten fine van Approbatie voorgelegde Plan, niets minder bevattende, *dan eene Oproeping in Massa, van alle In- en Opgezetenen van Holland en Gelderland, ten einde voor het behoud van hunne Haardsteden en Altaren de Wapens op te vatten* (*). Een Plan, het-

(*) De Oproeping door den ERFPRINS geconçipiëerd, en ingericht aan de In- en Opgezetenen van *Gelderland* en *Holland*, was in deze bewoordingen vervat. „ ZIJNE HOOGHEID, *Mijnen* HEER VADER, *Mij geauthoriseerd hebbende*, „ *om de hulp van alle de goede In- en Opgezetenen, ter* „ *Defensie van de Frontieren aan te nemen, en met de-* „ *zelve, tot behoud van Godsdienst en Vaderland te mo-* „ *gen strijden, roepe Ik bij dezen Ulieden allen op, trouwe* „ *en brave* GELDERSCHEN *en* HOLLANDERS! *om elk, ter* „ *bescherming van Huis en Hof, van Lijf en Leven op te* „ *treden. — Ziet daar, Wapenen, Kruit, en Lood! Neemt* „ *ze aan met Uwen alouden moed, en gebruikt ze met sterke* „ *han-*

hetwelk de Vorst in alle deelen Approbeerende, tot het besluit bragt, om van hetzelve op den 7 *October* aan de *Staten van Holland* in Hoogen Persoon volledige kennis te geven, door dezen mannelijken Voordracht:

„ EDEL GROOT MOGENDE HEEREN!

„ Oordeelende, dat in de criticque omstandig„ heden, geene middelen moeten nagelaten wor„ den, welke onder GODS Zegen dienstig zou„ den kunnen zijn tot behoud van het lieve Va„ derland, hebben Wij *den Heer Generaal* ERF„ PRINS VAN ORANJE EN NASSAU geauthoriseerd, „ om gebruik te maken van de hulp en adsisten„ tie van de goede In- en Opgezetenen, en met „ de-

„ *handen. — Niemand Uwer zal buiten zijn wil verder* „ *gaan dan zijne Provinçie; maar elk zal in den omtrek* „ *van zijne woning den Vijand den overtocht beletten. —* „ *Elke vijftig van Ulieden, zullen eenen Luitenant en twee* „ *Onder-Officieren uit hun midden mogen aanstellen, en Ik* „ *zal U daarenboven nog Officiers en Onder-Officiers tot* „ *Uw onderwijs bijzetten. — Strijden Wij dan alle te za-* „ *men, dappere en getrouwe Landgenooten! voor Ons gemeen-* „ *schappelijk Vaderland! Krijgslieden, Burgers, Landlie-* „ *den, allen eensgezind; allen onder eene Banier; allen* „ *tegen eenen Vijand! Ik zal met Ulieden strijden tot be-* „ *houd van het Vaderland! en* GOD *geve ons de Victorie!*".

„ dezelven tot behoud van Godsdienst en Vrij-
„ heid, de steunpilaren van het lieve Vaderland,
„ te strijden tegen eenen alverwoestenden Vijand;
„ zoo heeft gemelde *Heer* ERFPRINS eene Aan-
„ moediging aan de brave In- en Opgezetenen,
„ zoo van *Uwer Ed. Gr. Mog.* Provinçie, als
„ aan die van *Gelderland* doen drukken, om aan
„ deze Authorisatie te voldoen, en waar van
„ Wij nodig geoordeeld hebben een Exemplaar
„ aan *UEd. Groot Mog.* te doen toekomen, aan
„ welkers inhoud Wij Ons kortheidshalven refe-
„ reeren. — Wij houden Ons verzekerd, dat
„ *UEd. Gr. Mog.* Onze pogingen tot behoud
„ van het lieve Vaderland aangewend, zullen
„ goedkeuren, en bidden den Allerhoogsten, dat
„ de middelen door *UEd. Gr. Mog.* en de ver-
„ dere Hooge Bondgenooten, in deze omstandig-
„ heden aangewend, om den Vijand af te kee-
„ ren, met de keure Zijner Zegeningen mogen
„ bekroond worden. &c."

Met dit alles, hoe groot de ijver van den ERFPRINS en van Zijnen Doorluchtigen Broeder, de beminde FREDRIK VAN ORANJE, tot de uitvoering van dat Plan ook zijn mogt; en hoe zeer het *Doorluchtig Broederpaar*, zich onder begunstiging van den Goddelijken Zegen van het-

zelve nog iets goeds voor het ongelukkig Vaderland voorſtelde, de uitkomst beantwoordde in geenen deele aan de daar van opgevatte verwachting. De beide jonge Vorsten mogten langs de zoomen van de *Merwe*, de *Waale* en de *Leck*, en in de Districten tusſchen die ſtroomen liggende, een aantal In- en Opgezetenen tot medewerking van het beraamde Plan gewillig en genegen vinden, en van ſommige Plaatſen meer binnenwaards gelegen, berichten ontvangen, dat even die zelfde geestdrift ook aldaar vernomen werd; maar over het geheel genomen, was de toeloop onbeduidend, en het werk maakte zoo in *Holland* als in *Gelderland* geen opgang. De oude dapperheid der *Gelderſchen*, en de zoo vaak betoonde zucht der *Hollanderen* voor het behoud van hunne Vrijheden en Bezittingen was geweken, en wierd nu bij velen vervangen, door eene onbegrijpelijke onverſchilligheid omtrent 's Lands toeſtand; bij anderen door eene ſteeds toenemende zucht naar de komst der door hun zoo zeer begeerde Franſche Legerbenden; en wederom bij ſommigen door eene algemeene begeerte naar den aftocht der *Engelſchen*, die door hun losbandig gedrag, veroorzaakt door gebrek aan Krijgstucht, alomme de grootſte buitenſporigheden bedreven, en veler harten met angst en ſchrik vervulden. Evenwel,

on-

ondanks dit alles, gaf WILLEM DE VIJFDE echter den moed niet op, vermits de Linie van Defensie aan de zijde van de Rivieren, zich in den besten staat van verdediging bevondt, en het reeds vergevorderde jaargetijde zoo bijzonder gunstig was, om de *Franschen*, na het overmeesteren van *'s Hertogenbosch*, *Venlo*, *Grave*, *Maastricht*, &c. den overtocht over de *Waale* te betwisten, derwijze, dat zij genoodzaakt waren, OF, om geduurende den winter, in eene van alle noodwendigheden berooide Landstreek te blijven; OF den terugtocht naar den kant van *Braband* te ondernemen. Het *eerste* keurde den Bevelhebber PICHEGRU, uit hoofde van den erbarmelijk berooiden toestand Zijnes Legers, dat aan alles gebrek, en met vele ziekten en kwalen te worstelen hadt, ongeraden; en dus vondt Hij zich gedrongen om tot het *tweede* te besluiten, na dat het aan den *Generaal* DAANDELS mislukt was, om door middel van Vaartuigen, met eenige duizend *Franschen* eenen inval in den *Bommelerwaard* te volvoeren. Een voornemen dat PICHEGRU, wel is waar, zoo veel mogelijk voor het algemeen verborgen hieldt, doch waar van Z. H. echter wel spoedig kundschap verkreeg, en het welk niet weinig bijdroeg, om Zijnen ijver, en dien van Zijne beide Zoonen, tot het bevoorderen van alle mooglijke middelen

van verdediging aan te vuuren. Want terwijl de twee jonge Vorsten den *Bommelerwaard* en den *Maasdijk* in oogenschouw namen, en aldaar het aanleggen van Batterijen, en het aanbrengen van het nodige Geschut met gewenscht gevolg bevoorderden, ging Z. D. H. in eigen Persoon het Land tusschen de *Waale* en de *Leck* gelegen, bezichtigen, en voorts den staat der Dijken en Waterleidingen; en de hoogte van het Land, van de *Linge* tot de *Leck*, van *Nijmegen* tot *Culemborg* toe, opnemen. Een tour langs den *Leckkendijk* aan de *Geldersche zijde* doende, deedt hij op onderscheidene plaatsen insnijdingen maken, ten einde bij het verder doordringen der *Franschen*, de Inundatien te façiliteeren, niet verzuimende, om door Zijne aangeborene minzaamheid jegens de Landlieden, langs de uitgestrektheid van dien Dijk aan de *Stichtsche zijde*, alle mogelijke middelen van verdediging in gereedheid te doen brengen. Door deze maatregelen, en het uitzicht dat PICHEGRU met zijn Leger weldra den terugtocht naar *Braband* zoude aannemen, dacht WILLEM DE VIJFDE dat de gevreesde overmeestering van de geheele Republiek nog zou worden voorgekomen, en toonde zulks door eene Hem steeds bijblijvende opgeruimdheid van geest te midden van het aangrimmende gevaar. Eene opgeruimdheid, die

die volgens des Vorsten dikwijls gedane betuiging aan Zijne beste en vertrouwdfte Vrienden, geboren werd, uit het denkbeeld, dat de ALREGEERDER, die in vorige tijden van geen minder gevaar dan het toenmalig tijdftip was, zoo dikwerf getoond had voor het Vaderland te zorgen, en hetzelve te willen redden, ook nu toonen zoude dat Hij nog dezelfde, en Zijne hand niet verkort was. Een Zijner Godsdienftige en weldenkende Vrienden, mogt volgens een aan ons gefuppediteerd bericht, bij gelegenheid dat Z. H. aan Hem dien grond van Zijne hope te kennen gaf, „ *Zijne bekom-* „ *mernis over 's Lands toeftand, uit hoofde van* „ *het algemeen zedelijk bederf der Natie doen* „ *blijken, en Hem herinneren, hoe te dezen tijde* „ *in onderfcheiding van vroegere dagen, een aan-* „ *zienlijk deel van dezelve, door hunne gedragin-* „ *gen, zich de gunst des Hemels onwaardig ge-* „ *maakt hadden, daar zij 's Lands ondergang* „ *begeerden;*" de goede Vorst trachtte Hem echter op te beuren, door te zeggen: „ *Hoe groot* „ *het getal der Ingezetenen ook wezen moge, die* „ *de Zegeningen des Hemels miskennen, en het* „ *ongeluk van het Vaderland wenfchen, en trach-* „ *ten te bewerken; Ik houde Mij echter verze-* „ *kerd, dat het getal der geenen die van een te-* „ *genovergefteld gevoelen zijn; en die dagelijks*

„ *hunne gebeden tot den Hemel opzenden, om*
„ *bij het genot Onzer Godsdienstige en Burgerlijke*
„ *Vrijheden bewaard en beveiligd te worden, nog*
„ *oneindig grooter is, en dat Wij gronden hebben*
„ *om te mogen hopen, dat de* ALMACHTIGE
„ *hunne gebeden genadig verhoren, en het Land*
„ *voor bederf en ondergang behoeden zal. &c.*"
Dan, wie beklaagt met ons den goeden Vorst niet, dat 'er niet alleen van den beraamden terugtocht des Franschen Legers niets kwam; maar dat Hem ook het zoo even opgenoemde plechtanker Zijnes vertrouwens, na verloop van eenen korten tijd ontzonk? Want naauwlijks hadden de *Uitgewekenen* het Plan van PICHEGRU vernomen, of zij spanden alle hunne vermogens in, om dien Veldheer van dat voornemen te doen afzien, en ondanks den benarden toestand waarin hij zich met zijne Legermacht bevindende was, aan te sporen, om zonder eenig verwijl tot in het hart van *Holland* door te dringen. De door zijne onverantwoordelijke handelwijzen tegen zijnen gekenden *Plicht* en eigen *Vaderland*, zich zoo zeer berucht gemaakt hebbende ZILLESEN, was de Man, die aan de *Fransche Repræsentanten*, te dien tijde zich binnen *Brussel* onthoudende, niet slechts de schadelijkheid van het Plan des Veldheers betoogde; maar bovendien, aan denzelven een door Hem ge-

geprojecteerd Ontwerp ter hand ſtelde, waarin Hij den weg aanwees, langs welke het Leger in korten tijd, en met weinig gevaars tot in het binnenſte van *Holland* kon doordringen, wanneer men het maar ondernemen wilde. Immers, „ *Hij* „ *beſchouwde dien aftocht als hoogst gevaarlijk* „ *voor de belangen der Franſche Republiek. De* „ *Engelſchen hunne Retraite naar de Zeekusten* „ *voortzettende, verkregen zij,* (naar zijn oordeel) „ *gelegenheid, om in het aanſtaande winterſaizoen, eerst 's Lands Magazijnen, en daar na* „ *der Burgeren Bezittingen te rooven en te plunderen; dien buit in hunne Schepen te laden,* „ *en als dan, onder begunstiging van de gewoone* „ *Oostelijke Winden, de wijk naar Engeland te* „ *nemen. En dit gebeurende, dan zouden de* „ *Franſchen* (volgens zijn gevoelen) *niets anders vinden dan een arm en uitgeplunderd* „ *Volk, eene vernielde Marine, en een verwoest* „ *Land, dat om zijn kostbaar onderhoud geen* „ *aanhoudens waardig was. Men moest dus onverwijld toetasten, en geen oogenblik verzuimen* „ *om de aanvangelijke Overwinningen voort te* „ *zetten, en zich met de rijke Schatten van Holland, uit de plaatshebbende verlegenheid te redden.* — HOLLAND *gewonnen, was alles gewonnen.* — *En dit was in de toenmalige geſteldheid*

 „ *niet*

„ *niet onmooglijk, maar zelfs zeer uitvoerlijk,*
„ *wanneer men zich maar naar* ZIJNEN RAAD
„ *gedragen wilde. — Daar men zich reeds in het*
„ *bezit van* GEERTRUIDENBERG *gesteld zag, was*
„ *men toch meester van de* KILLEN *geworden, en*
„ *dus had men over de ingedijkte Landen in den*
„ *verdronken* ZUIDHOLLANDSCHEN WAARD, *of*
„ *het zoogenaamde* BIESBOSCH, *eenen gebaan-*
„ *den weg, om de Stad* DORDRECHT *te bemach-*
„ *tigen, welks Inwoneren, uit hoofde van het heer-*
„ *schend Patriottismus dat hun bezielde, en bij*
„ *ontstentenis van genoegzame Defensiemiddelen*
„ *aan de Oranjegezinden, zich althans geen*
„ *partij zouden stellen, veel min eenigen tegen-*
„ *stand bieden. En zag men zich van* DORD-
„ RECHT *meester, dan was 'er geene de minste*
„ *zwarigheid om* ROTTERDAM, *den* HAAGE, *en*
„ *voorts geheel* HOLLAND *in handen te krijgen.*
„ *Als dan kon men* (naar zijne verbeelding) *de*
„ *Retraite der Engelschen naar de Zeekusten af-*
„ *snijden, en de Republiek bevrijd blijven voor*
„ *hunne roof en plunderzucht; vooral, wanneer*
„ *het eenen strengen winter gaf, waardoor zich*
„ *als dan alle gewapende Schepen, uit hoofde*
„ *van het Drijfijs, van de Rivieren en de Killen*
„ *verwijderen moesten.*"

Verderffelijke Raad voorzeker, die ons des

Voor-

Voorstellers schandelijke Denk- en Handelwijze omtrent zijn Vaderland, in al deszelfs afzichtelijkheid kennen doet. Het is wel zoo, dat de Fransche Staats- en Legerhoofden niet geraden vonden, om hunne macht langs den door hem aangewezenen weg te doen voortrukken, maar die raad bragt echter bij hun zoo veel te wege, dat zij den voorgenomen terugtocht staakten, en het Leger, ondanks deszelfs berooiden en ellendigen toestand aan de *Waale* deden stand houden, waar door des Prinsen opgevatte hoop aan dien kant geheel verijdeld werd. En even zoo verging het Hem ook, ten aanziene van den straks opgenoemden *tweeden grond* Zijnes vertrouwens, namelijk de verhoring der ten Hemel opgezondene Gebeden. Want, daar de sints eenen geruimen tijd gewaaid hebbende *Zuidelijke* en *Westelijke* Winden, door *Oostelijke* en *Noordelijke*, vergezeld met eene snerpende koude vervangen werden, zoo verkregen de Franschen nog voor het einde des jaars 1794, eenen gebaanden weg over de met ijs bevloerde geinundeerde Landen en Rivieren, langs welken zij zich wel spoedig meesters van den *Bommelerwaard* maakten, en in korten tijd tot aan de *Leck* doordrongen, waar door de overmeestering van de geheele Republiek, bij vele opmerkzame beschouwers van 's Lands ongelukkige

omſtandigheden, bij den aanvang des jaars 1795 als onvermijdelijk geoordeeld werd.

Dan, hoe akelig het 'er op dien tijd van rondsomme uitzag, nog gaven de ORANJEVORSTEN en de STATEN VAN HOLLAND den moed niet geheel op. Had de aanneming der *Landzaten* in de maand *Augustus* dien toeloop niet gehad, welke 's LANDS ERFSTADHOUDER en Zijne BEIDE ZOONEN zich hadden voorgeſteld; de Heer ERFPRINS begreep thans, dat eene *oproeping in Masſa van alle weerbare Manſchappen in* HOLLAND, als nog met hope op een gewenscht ſucçes behoorde beproefd te worden: en daar Z. H. benevens de *Staten van gemelde Provinçie*, in dat voorſtel genoegen namen, zoo zag men op den *7 Januarij* 1795 eene Publicatie in het licht verſchijnen, waar bij *Hun Edele Groot Mogende* „ *alle de In- en Opgezetenen hunner Provinçie ten* „ *krachtigſten oproepen, om voor* GODSDIENST, „ VRIJHEID, *en* VADERLAND *de Wapenen op te* „ *vatten, en den Vijand af te keeren, onder het* „ *beleid van den Heere* ERFPRINS VAN ORANJE, „ *Commandant-Generaal van het Leger van den* „ *Staat, als zijnde ten dezen geauthoriſeerd door* „ *Z. H. deszelfs Heer Vader.* — Onder anderen daar verder bijvoegende: „ *Dat zij inzonderheid* „ *opriepen, alle zoodanige Welgeïntentioneerde en*

„ *aan-*

„ *aanzienelijke In- en Opgezetenen, welke door*
„ *hunnen invloed en voorbeeld het meest konden*
„ *toebrengen, om den moed van een Vrij Volk op*
„ *te wekken, vooral wanneer zij gelegenheid toon-*
„ *den, om zich in Perſoon aan het hoofd van*
„ *Vrijwilligers te ſtellen, en zij dezen vermaan-*
„ *den, ten einde zich aan Z. H. te adresſeeren,*
„ *om eene behoorlijke Commisſie tot het aannemen*
„ *van Manſchappen, het Wapenen en Oeffenen*
„ *derzelven, en het uittrekken naar de Frontieren*
„ *te verkrijgen, op dat Z. H. aanſtonds bekwame*
„ *Opperhoofden en Bevelhebbers naar de onderſchei-*
„ *dene vereischte Rangen uit dezelve mogt aan-*
„ *ſtellen.*" En eindelijk: „ *Dat alle Magiſtra-*
„ *ten en Gerechten, gedurig zouden werkzaam*
„ *zijn, om die heilzame Maatregelen met alle*
„ *kracht, en ter goeder trouwe te helpen ten uit-*
„ *voer brengen* (*). *En dat inzonderheid bij de*
„ *Be-*

(*) Wij kunnen ons hier niet verledigen, om de waarheid van het gezegde in den Text, door een reeks van voorbeelden te ſtaven, ſchoon het ons luttel moeite verſchaffen zoude. Zulken onzer Lezeren welken echter deswegens *een voorbeeld* begeren mogten, verzoeken wij het II. DEEL *van onze uitgegevene* GESCHIEDENIS *van den* OORLOG op te ſlaan, en wel bijzonder de BIJLAGE *agter het* VII. BOEK *Bladz.* 317–337, als bevattende een omſtandig verſlag van de ware oorzaken, waarom 'er binnen de Stad *Haarlem*, on-

„ *Bedestonden, ingesteld om den Zegen des* ALLER-
„ HOOGSTEN *over de Wapenen van den Staat af*
„ *te smeken, ook voor de Vrijwilligers zou gebe-*
„ *den worden bij alle bekwame gelegenheden op de*
„ *Predikstoelen. Terwijl allen wie zouden durven*
„ *ondernemen, om ten verderve van het Gemeene-*
„ *best, die Wapening direct of indirect tegen te*
„ *gaan, als Verraders van het Vaderland zou-*
„ *den worden beschouwd en gestraft.*"

Het is zoo, het ontbrak in sommige Steden en Plaatsen van *Holland*, niet aan eenige voorname Regeringsleden, die door eigen voorbeeld, en alle mooglijke drangredenen dien maatregel toonden te willen bevoorderen; maar het getal van hun die zich omtrent denzelven, OF *zeer onverschillig*, OF *hoogst bevreesd* en *huiverig* toonden, was zoo ontzettend groot, dat alle de bemoeijingen der Eerstgenoemden geheel vruchteloos gemaakt werden. Want 'er verliepen slechts weinige dagen, of de zaken waren derwijze van gedaante veranderd, dat Z. H. zelve zich ten vollen overtuigd hieldt, dat den intocht der *Franschen* in *Holland* zeer zeker voor de deure stond, en 'er der-

ondanks de ernstige aanschrijving der *Staten van Holland*, volstrekt *niets* in het werk is gesteld geworden, om het oogmerk van Z. H. te bevoorderen.

derhalven voor de *Staten* geen ander middel overbleef, dan eene onverwijlde poging in het werk te ſtellen, om door den weg van Onderhandeling met de Franſche Staats- en Legerhoofden, ſchikkingen te beramen, waar door alle confuſie voorgekomen, en de Regeringsvorm bij dien intocht voor het uitwendige nog bewaard bleef. Getuige hier van leverde den 17 *Januarij* op, toen de *Staten van Holland* (vernomen hebbende, dat de aanzoeken van de Afgevaardigden van *H. H. Mog.* naar *Parijs*, tot het treffen van een Wapenſtilſtand, door de opruijingen der Revolutiegezinden van de hand gewezen waren geworden; en dat de *Franſchen* zich reeds, uit krachte van eene geſlotene Capitulatie met de *Staten van Utrecht*, in het bezit van die Provincie geſteld zagen,) des avonds buitengewoon bijeen kwamen, om ware het mogelijk, ook voor Hun Gewest nog eene voordeelige Capitulatie te bedingen. Want, na dat de *Raadpenſionaris* VAN DE SPIEGEL, een kort doch treffend verſlag van 's Lands toeſtand aan de Leden gegeven, en Z. H. aan eene bezending uit hun midden verklaard had, „ *dat 'er* „ *naar menſchelijke inzichten geene apparentie* „ *tot het bieden van eene behoorlijke defenſie meer* „ *overig was*," zoo had dit ten gevolge, dat zij het beſluit namen, om de Heeren VAN BOETZE-

LAAR *van Kijfhoek*, en CALKOEN, hunne *Gecommitteerden in den Raad van Staten*, ter bereiking van dat oogmerk, ten ſpoedigſten af te zenden naar den *Commandant en Chef der Franſche Troupen*, en de zich bij hem bevindende *Franſche Volksrepræſentanten*, met last: *om ingevalle dezen abſolutelijk bij hun beſluit bleven volharden, om de Provincie van Holland door hunne Troupen te invadeeren*, zij als dan moesten trachten te bedingen: „ 1 *Dat den* HAAGE „ *als de Reſidentie van het Gouvernement van* „ *vreemde Troupen bevrijd bleve.* 2. *Een vrijen* „ *aftocht aan de Staatſche Troupen.* 3. *De voort-* „ *duuring van het Gouvernement en de Conſtitu-* „ *tie op den ouden voet.* 4. *Volkomene veiligheid* „ *voor de Collegien van Regering en die van vrije* „ *Godsdienstoeffening voor alle Gezindheden op* „ *den gewonen voet.* 6 *Het respecteeren van alle* „ *Eigendommen, en inſtandblijving van het heffen* „ *der Impoſitien.* 7. *Vrijheid aan alle vreemde* „ *Ministers, en ook aan de Afgevaardigden van* „ *andere Provinçien, om met hunne Effecten en* „ *Archiven naar goedvinden in den Haage te blij-* „ *ven, of naar elders te vertrekken.* En einde- „ delijk 8. *Dat geen andere dan Gereguleerde* „ *Troupen binnen de Provinçie Holland zouden* „ *trekken.*" Dan, hoe ruim deze aanbiedingen der

der Afgevaardigden ook zijn mogten, de ondervinding leerde weldra, dat 'er voor *Holland* geene Capitulatie of eenige Voorwaarden te bedingen waren; want het eenige antwoord dat zij na lang handelen verkrijgen konden, bestond alleen in deze algemeene, en niets ter zake afdoende bewoordingen: „ *dat de meeste der opgegevene Artikelen* „ *wel billijk waren, en men ook niet ongenegen* „ *was daar aan te voldoen; doch, dat zij Commissarissen, voornemens zijnde, den volgenden* „ *dag eene Publicatie aan het Volk van dit Land* „ *te doen, generaallijk hun antwoord daar in* „ *zoude begrepen zijn, en zij niet voornemens* „ *waren in eenige onderhandeling met de Staten* „ *van Holland te treden.* Waar mede men hen vertrekken liet, onder een diep gevoel van de honende behandeling, die zij, in onderscheiding van de *Utrechtsche Staatscommissie*, hadden moeten ondervinden, aan welken het, slechts vier dagen te voren, binnen *Culemborg* nog gelukt was, om op eene bescheidene wijze gehoord te worden, en met den *Generaal* SALME eene Capitulatie voor het *Sticht* te treffen. Eene behandeling, die voor de Leden van de *Hollandsche Commissie* dies te grievender was, wanneer zij in aanmerking namen, dat dezelve alleen was toe te kennen aan de driftige eisschen en opstokingen der Uitgeweke-

kenen bij de Conventioneelen, zoo binnen *Parijs*, als *hier te Lande*, om hoegenaamd naar geene aanbiedingen te horen, maar zonder eenig verwijl het rijke *Holland* te overmeesteren (*). Eisschen, waar bij die van de *oogenblikkelijke verwijdering van* WILLEM DEN VIJFDEN en GEHEEL ZIJN

(*) Niemand wane, dat wij dus sprekende, ons te sterk uitdrukken. Want niettegenstaande *H. H. Mog.* omtrent de helft van de maand *December* 1794, tot het zenden eener buitengewoone Commissie naar *Parijs* besloten hadden, op grond van het bij Z. H. ingekomen zeker bericht, *dat de Conventie niet ongenegen was om met de Republiek te handelen;* zoo leerde echter de ondervinding, dat het *Committé Revolutionair der Bataven bij de Noord-Armée aan de Maaze en Waale*, zich oogenblikkelijk in beweging stelde, om die zending nutteloos te maken, door het zenden eener Commissie naar *Parijs*, met last: „ *dat de Conventie* „ *ten allersterkSten moest aandringen, dat de verdere no-* „ *dige ordres naar het Leger zouden worden afgevaar-* „ *digd, om zonder eenige tusschenpozing of verzuim, met* „ *alle kracht en macht, met de gantsche Legermacht in* „ *Nederland in te dringen.*" *Zij moesten al verder aan* „ *de Conventie voordragen: dat deze aan geene voorstellen* „ *tot Vrede eenig gehoor verleenen moesten, als zijnde het* „ *Committé in het zekere geinformeerd, dat 'er Artikelen* „ *van Vrede zouden worden voorgeslagen, die door List,* „ *Verraad, Geweld, Bedrog, en Trouwloosheid, onder be-* „ *tuiging van Vriendschap, gesmeed waren: en dat zij* „ *Vertegenwoordigers des Volks, nimmer medewerken, nog*

cent

Zijn Huis, (als zijnde het voornaamfte toppunt van hunne wenfchen,) buiten alle bedenking niet vergeten was, zoo als wij ftraks nader zullen zien. Het is deze aanmerking, die ons als nu met de hand geleid, tot de vermelding van dat allertreffendst en aandoenlijkst gedeelte van des Vorsten Lotgevallen, waartoe wij nu zonder eenig verwijl ons verledigen zullen.

Hoe zeer het uit den zoo evengenoemden last aan de *uit Nijmegen* Afgezondene *Bataven*, en uit het antwoord, dat de *Hollandfche Commisfie* te *Utrecht* op derzelver voorftellen medebragt, niet blijkt, dat 'er als toen door de Franfche Conventie, op de verwijdering van 's Lands Erfstadhouder *en diens* Gezin werdt aangedrongen; 'er is echter geen twijffel aan om als zeker te ftellen, dat de *Revolutionairen* op die verwijdering niet weinig hebben aangedrongen; zoo ook: dat Z. H. daar van verftendigd was, zelfs eenige dagen vóór dat de *Hollandfche Commisfie* naar *Utrecht* vertrok, en dat de Vorst uit dien hoofde reeds op fchikkingen bedacht werdt, om (als het nood dede) zoo

„ eenige toeftemming geven zouden aan eene vernieuwing „ van Alliantie, die met geen ander oogmerk wierd voor- „ gefteld, dan om de Bataven, ja, de geheele Franfche „ Natie aan ketenen te kunnen fluiten."

zoo al niet het geheele Vaderland; ten minsten de *Provinçie Holland*, en de *Residentie* te verlaten, en tevens H. K. H. MEVROUWE DE PRINÇESSE *Zijne Echtgenoote*, benevens H. D. H. MEVROUWE DE ERFPRINÇESSE en haren ONMONDIGEN ZOON, de wijk naar *Engeland* te doen nemen, ten einde door dien weg bij den intocht der Franschen in den *Haage* voor alle onaangenaamheden bevrijd te blijven. Want reeds op den 13 *Januarij* vertrok de *Scheveningsche Pinkschipper* M. VAN MAANEN, voorzien van een Reispas, gegeven door *Gecommitteerde Raden* op verzoek van Z. H., met zijn Vaartuig naar *Harwich*, met last, om aldaar van de vermoedelijk aanstaande overtocht des zoo evengenoemden aanzienelijken Gezelschaps voorlopige kennis te geven, en welk Vaartuig op den 15 daar aanvolgende, nog gevolgd werdt door twee anderen, binnen welkers boorden reeds eenige Pakkaadje geladen, en verscheidene Personen tot de Hofhouding behorende, ingenomen werden, welke Pinken na eene voorspoedige reize weldra ter plaatse van hunne bestemming aankwamen. Intusschen liet Z. D. H. het bij deze voorzorgen niet berusten. Hoe zeer het onder Zijne getrouwe Vrienden niet ontbrak aan de zoodanigen, die zich nog flatteerden met het denkbeeld, dat de

de Conventie de verwijdering van de STADHOUDERLIJKE FAMILIE niet begeren zoude; en dat 'er nog iets goeds van *Parijs* zou vernomen worden, waar door de noodzaaklijkheid tot het in veiligheid bergen van des Vorsten vervoerbare Goederen kon wegvallen; Z. H. dacht 'er geheel anders over, en oordeelde het noodzaaklijk, zich in tijds tot het ergste te præpareeren, en zoo veel mogelijk Zijne *Contanten*, *Archiven*, en voornaamste *Kostbaarheden* in veiligheid te doen stellen, dien schat in verscheidene Visschers Pinken doende overbrengen, welken ten getale van 21 waren uitgeloot, om ongenoegen onder de Visscherlieden voor te komen, die zich allen uit liefde tot den ongelukkigen Vorst, tot dat werk bereidvaardig toonden, waarmede men zich tot den 18 *Januarij* onledig hieldt: welke dag door Z. H. bepaald was om den *Haag* te verlaten, en zoo 'er zich eenige mooglijkheid toe opdeedt, Zich met Zijne BEIDEN ZOONEN als dan naar eene of andere afgelegene Provinçie te begeven, om aldaar den finalen uitslag van de Onderhandelingen te *Parijs* af te wachten. Terwijl inmiddels de DOORLUCHTIGE PRINÇESSEN, en de *Jonge* ERFPRINS met hun gevolg, en daarna de beladene Pinken naar *Engeland* zouden oversteken. Dan, alvorens Z. H. het alzoo gemaakt

 ont-

ontwerp, tot het verlaten van de Refidentie, en zoo het nood dede, ook van Zijn dierbaar Vaderland ter uitvoer bragt, hadden 'er zeer aandoenelijke en treffende omftandigheden plaats, die wij hier te vermelden noodzaaklijk keuren, dewijl zulks naar ons inzien bijzonder gefchikt is, EENSDEELS: om onze Lezeren in ftaat te ftellen, om de waarde te kunnen berekenen, van de zoo vaak herhaalde voorgevens van des Prinfen bittere Vijanden, even als of Hoogstdezelve door een verhaaste Vlugt, en voortgedreven door een befchuldigend Geweten, Zich van de waarneming Zijner hooge Digniteiten en Waardigheden onttrokken, en daardoor alle aanfpraak op dezelven voor altoos verloren zoude hebben. En ANDERDEELS: om dat wij daardoor gelegenheid vinden aan hun eenige belangrijke ftalen op te geven, waar uit zij des Vorsten onderwerpelijk en gelaten gedrag, aan den wil en het alwijs beftuur der Hemelfche Voorzienigheid, ten aanzien van Zijn *Perfoon* en *Huis* en het dierbaar *Vaderland*, in die fatale en treurige oogenblikken aan den dag gelegd, ten duidelijkften ontdekken zullen.

Hoe zeer Z. H. ter vermijding van vele hartstochtelijke aandoeningen, zoo voor Zich zelven, als voor Zijne welmeenende Vrienden, Zijn aanftaand vertrek voor het Publiek verborgen hield, en

en hetzelve door het geven van orders tot het in gereedheid houden van Wisſelpaarden op vele plaatſen, in het denkbeeld verſterkte, dat Hij zich te land door het *Gelderſche* en *Overijsſelſche* naar *Vriesland* of *Groningen* begeven zoude, zoo duurde het echter niet langer dan tot des avonds van den 17 *Januarij*, dat men ten Stadhouderlijken Hove in het zekere onderricht werdt, dat de reize niet over Land, maar van *Scheveningen* ter Zee zou aangevangen worden, en wel op den volgenden dag, zijnde den 18 *Januarij*, vermits ZIJNE HOOGHEID, al kort na Zijne Onderhandeling met de Commisſie door de *Staten van Holland*, aan Hem gezonden, aan die Vergadering, in eigen Perſoon van Zijne afreize op den volgenden dag legale kennis gaf, en tevens ook aan de *Algemeene Staten*, welke almede, uit hoofde van den hopeloozen toeſtand van zaken, op dien treurigen avond buitengewoon bijééngekomen waren; bij welke gelegenheid Hij aan *H. H. Mog.* Communiçeerde, *dat Hij Zijne beiden Zoonen reeds van het Commando over de Troupes van den Staat ontſlagen had, vermits Zij mede voornemens waren, om* EENIGEN TIJD *zich te verwijderen.* Een bericht, dat in die beide Hooge Collegien, door den ongelukkigen Vorst met eene buitengewone bedaardheid van Ziele gegeven, en met de treu-

rigfte gemoedsaandoeningen van alle de aanwezenden aangehoord werdt, met betuiging: *dat hoe smertelijk het besluit van Z. H. hun ook mogt treffen, Zij hetzelve echter uit hoofde van den drang der omstandigheden moesten billijken.* Zoo als duidelijk is aftemeeten uit de Resolutie die *H. H. Mog.* op den volgenden dag namen, en aan Z. H. deden ter hand stellen, na dat Zij des Prinsen mondelijk bericht ook in geschrift ontvangen hadden, dus luidende:

EXTRACT *uit het Register der Resolutien van de* HOOG MOG. HEEREN STATEN GENERAAL *der* VEREENIGDE NEDERLANDEN.

Dominica den 18 *Januarij* 1795.

„ Is gehoord het Rapport van de Heeren VAN
„ GROOTENRAAY, *en andere H. H. Mog Ge-*
„ *deputeerden tot de Militaire Zaken*, hebbende
„ ingevolge en ter voldoening van derzelver Re
„ solutie Commissoriaal van heden, met en bene-
„ vens eenige Heeren *Gecommitteerden uit den*
„ *Raad van State*, geëxamineerd de Missive van
„ ZIJNE HOOGHEID, geschreven alhier in den
„ Hage op heden, houdende: „ *Dat de omstan-*
„ „ *dig-*

„ „ *digheden waarin de Republiek zich bevind,*
„ „ ZIJNE HOOGHEID *doende vooruit zien*, WELK
„ „ LOT HOOGSTDEZELVE TE WACHTEN HADDE,
„ „ ZOO DE VIJAND VERDER INDRONG; *en niet*
„ „ *willende een Obſtacel zijn aan den Vrede,*
„ „ *die voor de goede Ingezetenen zoo nodig was;*
„ „ *Z. H. gereſolveerd hadde, om* VOOR EEN
„ „ TIJD, *Zich met Hoogstdeszelfs geheele Fami-*
„ „ *lie van hier te retireeren, in hope dat H. H.*
„ „ *Mog. zulks niet zouden afkeuren. Biddende*
„ „ *den Allerhoogſten, om Zijne dierbaarſte Ze-*
„ „ *geningen over het lieve Vaderland te willen*
„ „ *uitſtorten in eene ruime mate, en dit voor-*
„ „ *maals gelukkig Land te zegenen, en te ma-*
„ „ *ken dat het wederom gelukkig mogte worden.*
„ „ *Betuigende* ZIJNE HOOGHEID, *alles gedaan*
„ „ *te hebben, wat in Hoogstdeszelfs vermogen*
„ „ *was, om Zijn lief en dierbaar Vaderland*
„ „ *wel te dienen, en daar toe altijd Zijne*
„ „ *pogingen aangewend hadde. Doende het aan*
„ „ *Z. H. hartgrondig leed, van niet meerder*
„ „ *tot nut te hebben kunnen zijn. En dat,*
„ „ *zoo de omſtandigheden immer of ooit toelie-*
„ „ *ten, dat* ZIJNE HOOGHEID *wederom van nut*
„ „ *aan Zijn Vaderland (hetwelk Hoogstdezelve*
„ „ *zoo hartgrondig beminde) konde zijn,* H. H.
„ „ MOG. *Hem altoos gereed zouden vinden,*

„ „ *om daar toe alle Zijne pogingen aan te*
„ „ *wenden. Zullende Zijne* BEIDE ZOONEN,
„ „ *aan wien Z. H. het ontslag verleend had van*
„ „ *het Commando van het Leger, met* HEM
„ „ *vertrekken. Van welk een en ander Z. H.*
„ „ *zich verplicht geoordeeld hadde* H. HOOG
„ „ MOG. *kennisse te geven.*""

„ Waar op gedelibereerd, en in achting genomen zijnde, dat de tegenwoordige omstandigheden eenige oogenblikkelijke voorziening vorderden, waaromtrent de gewone form van Delibereren en Resolveren niet in alle gevallen konde gevolgd worden: Is goedgevonden en verstaan voor af te verklaren: Dat uit al het geen in dezen zal gedaan en geresolveerd worden, geene Consequentie in het vervolg zal kunnen of vermogen getrokken te worden. En is dienvolgende, onverminderd de verdere Deliberatien goedgevonden en verstaan: dat aan de Collonels, of Commanderende Officieren van de Regimenten en Corpsen in dienst van den Staat, mitsgaders aan de Gouverneurs, Commandeurs, of Commanderende Officieren van de Steden en Plaatsen met Troupen van den Staat bezet, zal worden kennis gegeven, „ *dat Zijne Doorluchtige Hoogheid den Heere*
„ PRINSE VAN ORANJE EN NASSAU, *zich* VOOR

„ EENI-

„ EENIGEN TIJD *geabſenteerd hebbende; en dat*
„ *ook de beiden Heeren* PRINSEN VAN ORANJE,
„ *Hoogstdeszelfs* ZOONEN, *van het Commando*
„ *over het Leger zijn ontſlagen:* dat mitsdien
„ gemelde Collonels of Commanderende Officie-
„ ren, mitsgaders Gouverneurs en Comman-
„ deurs, wegens alle zoodanige Rapporten, als
„ gewoon zijn geweest aan *Hooggemelde Heer*
„ CAPITEIN GENERAAL te doen, of wegens zoo-
„ danige Ordres als aan denzelven gevraagd heb-
„ ben moeten worden, zich bij proviſie moeten
„ addresſeren aan den Raad van Staten der Ver-
„ eenigde Nederlanden."

„ En is voorts goedgevonden en verſtaan, dat
„ aan den Geheim Secretaris van Z. H. den Heer
„ DE LARREY zal worden aangeſchreven, om alle
„ zoodanige Brieven, als aan het Adres van Z.
„ H. mogten arriveren, en welke præſumtivelijk
„ eenige Militaire Rapporten behelzen, ongeo-
„ pend, en zoo ook die welke geopend zijnde,
„ van die natuur bevonden worden, aanſtonds te
„ bezorgen aan den Raad van State. — En zal
„ Extract van deze H. H. MOG. Reſolutie ge-
„ zonden worden aan den Raad van State, tot
„ informatie en narigt. &c."

Het kon niet wel anders, of het bericht van Z. H. aangaande *Zijn* vertrek, en dat van geheel

Zijne Familie uit de Residentie, aan de beide Hooge Collegien in die Avondvergaderingen gedaan, moest wel spoedig in den *Hage* aan vele Burgers en Ingezetenen bekend, en naar mate dezen over de Publieke Zaken dachten, met zeer verschillende aandoeningen vernomen werden. Hoe ongerijmd het ook schijnen moge, dat het in de Hofplaats niet ontbrak aan voorwerpen, die met ter zijde stelling van hunne bijzondere belangen en kostwinningen, zich over des Vorsten op handen zijnde vertrek, op de uitbundigste wijze verheugden, wanende dat de Gouden Eeuw voor hun weldra verschijnen zoude; niets was echter zekerder: daar zij geduurende den nacht in onderscheidene Bijeenkomsten aan hunne uitgelatene blijdschap, wegens de verspreide Treurmare den ruimsten teugel vierden. Dan, hoe groot het aantal dier Verbijsterden ook zijn mogte, dat van de Braven die zich over dat bericht als van den donder getroffen voelden, was nog oneindig grooter, dewijl zij het vertrek van den Vorst aanmerkten, als een duidelijk bewijs dat het lot des Vaderlands beslist, en 'er geene hope op het behoud van deszelfs Constitutie en Onafhangelijkheid meer overig was. De toeloop naar het Stadhouderlijk Quartier, van velen die eenig belang in het verblijf van de Vorstelijke Familie stelden, was dien avond

ver-

verbazend, en de confuſie en verwarring heerschte over de geheele uitgeſtrektheid van dat Vorstelijk Gebouw, welks wanden van alle zijden weergalmden van de hartbrekendſte klaagtoonen, en het ſnikkend zuchten van allen die zich binnen hetzelve bevonden, en ondanks al dat hartenleed, zich nog moesten bezig houden, met de bezorging van vele noodwendigheden, als op den volgenden dag, tot het doen van zulk eene gevaarvolle reize in het barre van den winter noodzaaklijk waren, waarmede een groot gedeelte van dien verſchrikkelijken nacht welke den noodlottigen 18 *Januarij* voor af ging, werdt doorgebragt. Dag, *op welke men de* GEHEELE STADHOUDERLIJKE FAMILIE, *niet* SCHANDELIJK VLUCHTEN, *maar de Hofplaats om hunner Perſoneele veiligheids-wille* VERLATEN, *en den ziedenden haat van derzelver bittere Vijanden* ONTWIJKEN *zag*. Laten wij ter ſtaving van dit gezegde, de voornaamſte bijzonderheden daar bij plaats gehad hebbende, wat nader opgeven.

Naauwlijks begon het eerſte daglicht aan den Hemel te ſchemeren, of men zag op het *Binnenhof* een groot aantal menſchen van alle kanten bij een komen, om te vernemen in hoe verre het 's avonds te voren verſpreid gerucht, aangaande het vertrek der Vorstelijke Perſonen naar *Schevenin-*

gen

gen, en voorts naar *Engeland* zou bewaarheid worden? Hoe zeer het niet ontbrak aan velen, die desaangaande in het zekere onderricht waren; het mangelde echter niet aan anderen, die 'er als nog geen geloof aan hechten wilden, vermits zij zich niet verbeelden konden, dat *Hunne* DOORLUCHTIGE *en* KONINGLIJKE HOOGHEDEN, bij zulk eene nijpende koude en ſtrenge vorst, waardoor het Zeeſtrand zich als een christallen veld, omzoomd door eenen ijsdijk, geformeerd door de opéèngekruide ijsſchotſen, voor het oog vertoonde, zich aan het boord van een Visſchers Pink begeven zouden, om met dezelve eene reize over de *Noordzee* te ondernemen, te meer, daar het den vorigen dag zeer ſterk uit het *Oosten*, vergezeld met zware Sneeuw- en Hagelbuijen geſtormd hadt. Dan, zij wierden weldra van hunnen twijffel ontheven, daar zij, even voor het opgaan der zonne, drie Koetſen van Z. H. op het Binnenhof zagen aankomen, zich plaatſende voor den gewonen ingang tot de groote trap die naar de Stadhouderlijke Apartementen leidt, en naauwlijks had de Klok van de Groote Kerk 8 uuren geſlagen, of men zag H. K. H. *Mevrouwe de* GEMAALINNE *des* ERFSTADHOUDERS, H. D. H. *Mevrouwe de* GEMAALINNE *van den Heer* ERFPRINS, en diens driejarig ZOONTJE, *den jongen*

ERF-

ERFPRINS VAN ORANJE, vergezeld van een klein gevolg, voorzegde Trap afkomen, zich in die Koetſen plaatſen, en den weg naar het naburig *Scheveningen* rijden, om aan boord van de *Pink*, gevoerd wordende door *Stuurman* MICHIEL DE HEYER dadelijk over te ſtappen, en een Land te verlaten, waarin zij zoo vele Heerlijke Goederen en kostbare Bezittingen achter lieten, zonder eenig gegrond uitzicht om dat alles immer te zullen wederzien. — „ *Welke aandoeningen de* „ *ziel der Gemaalinne des Stadhouders, op dat* „ *oogenblik vervulden; welke herinneringen het* „ *geheugen in Haar opriep, teekenden de ſpre-* „ *kendſte gelaatstrekken dier Vorstinne:*" zegt een zeker Schrijver, van deze afreize uit den *Hage* naar *Scheveningen* gewagende: en in de daad, wie, die immer in de gelegenheid geweest is, om zich met de Loffelijke Characters dier beiden doorzichtige, en door velen zoo vaak miskende en belasterde Vorstinnen eenigſints bekend te maken, kan of zal dit zijn gezegde in twijffel trekken? Niets toch is natuurlijker te vermoeden, dan dat Hoogstdezelven zich in die oogenblikken, niet alleen dien grooten reeks van onaangename gebeurenisſen, als 'er ſints eenige jaren, zoo ten opzichte van Hunne PERSOONEN, als van Hunne Doorluchtige ECHTGENOOTEN en ge-

geheel Haar Huis waren voorgevallen, voor den geest bragten; maar dat zij nog bovendien gefolterd werden, door de onzekerheid van het toekomftig lot der Republiek, omtrent welks wezentlijke belangen Zij nimmer onverfchillig hadden gedacht, daar Zij, fints den tijd van Hare Echtverbindtenisfen, dezelve als Haar tweede Vaderland befchouwden en waardeerden, en ondanks dat alles, als nu, alleen op begeerte van eenige Wraakgezinden, in het barre van den Winter verlaten moesten (*). Hoe dit zij, het door diepen druk over-

(*) Niemand duide het in ons euvel, dat wij ons op die manier uitdrukken, over het Gemoedsbeftaan van de beide Vorstelijke Vrouwen, toen Zij zich naar *Scheveningen* begaven, om aldaar aan boord van een Visfchers Pink over te gaan, en de wijk naar *Engeland* te nemen. Uit een en ander aan ons medegedeeld bericht, is ons gebleken, dat beiden, geduurende den tocht naar het ftrand, in diepe gedachten als verzonken, en bijna fpraakloos in het Rijdtuig zaten. En dit zoo zijnde, wat was dan natuurlijker, dan dat Zij zich het *voorledene* en het *tegenwoordige* voor den geest ftelden, en niet zonder kommer voor de *toekomst* verkeerden? Wat de Vijanden van het Huis van Oranje ook mogen voorgewend hebben, *aangaande de Minächting die de* beiden Vorstinnen, *en bijzonder H. K. H. omtrent dit Land en de Natie altoos zouden betoond hebben;* het heeft hun tot heden ontbroken aan duchtige bewijzen, om zullks te ftaven. Wij kunnen ons hier niet inlaten, met het aanvoeren van bewijzen, die Beider toegenegenheid voor de Re-

overſtelpt *Doorluchtig Reisgezelſchap*, begeleid door een groot aantal verbaasde en bedroefde Haagſche Ingezetenen, bereikten wel ſpoedig het met ijs bevloerde ſtrand!'' En daar het Zeewater door den reeds opkomenden vloed, van oogenblik tot oogenblik aanwies, zoo vondt hetzelve zich weldra genoodzaakt, om aan boord van het ge-

Republiek, ſtaande Hun verblijf in dezelve buiten alle bedenking ſtellen, waarom wij zulks moeten nalaten. Dan, dat hier alles afdoet, en het pleit ten Hunnen voordeele beſlist, is naar ons inzien, dit: *Dat de* BEIDEN VORSTINNEN *de oude zucht voor dit Land en voor den welvaart van deszelfs Ingezetenen, ondanks hun verblijf in andere Landen nimmer verzaakten, maar dezelve bij alle gelegenheden duidelijk aan den dag legden.* Wie hier nog aan twijffelen moge, ga naar het SPINSCHOOL *te* APELDOORN, nu ruim 4 jaren geleden, ten nutte van *Arme Kinderen* aldaar tot ſtand gebragt door de zorg en ijver des *Admiraals* VAN KINSBERGEN, en wij houden ons verzekerd, dat wanneer iemand zich de moeite geeft, om dat *nuttig Inſtitut* te gaan bezichtigen, Hij tevens uit den mond van deszelfs volijverige Beſtuurders, niet minder dan Wij vernemen zal, dat niet alleen WILLEM DE VIJFDE, maar ook H. K. H., benevens de ERFPRINÇESSE, en *Prinçesſe* LOUIZA, door het overzenden van eene aanzienelijke Gifte, door allen bijeengebragt, niet weinig hebben bijgedragen, om die weldadige inrichting tot ſtand te doen komen, alwaar voor de Zedelijke en Ligchamelijke Opvoeding van Arme Kinderen, op eene voorbeeldige wijze gezorgd wordt.

gereedliggend Vaartuig van den ſtraksgenoemden Stuurman M. DE HEYER over te ſtappen, die niets verzuimd had, om zoo veel in zijn vermogen was, alles te bezorgen wat tot verzachting van het leed der ongelukkige Vorstinnen mooglijk was. Dienstbetooningen, waar voor Zij zich in die omſtandigheden aan de Schepelingen hoogstërkentelijk, en niet minder dankbaar aan het Opperwezen betoonden, daar gedurende den nacht, de ſtorm van den vorigen dag bedaard, en als nu, de toen onſtuimige Zee tot een effen vlak gemaakt was, hetwelk nog veraangenaamd werdt door eene aangename Zonneſchijn en eenen gunstigen Oostenwind, waardoor het Vaartuig, benevens nog 13 anderen, op begeerte van H. K. H. weldra in Zee ſtaken, die de reize met zoo veel ſpoeds begonnen, dat zij allen, zelfs eer de Zon den middag teekende, aan het gezicht van de hen op het ſtrand ſteeds naögende menigte onttogen waren, welke zich na het uitoeffenen van dezen laatſten liefdeplicht aan de *Doorluchtige* VORSTINNEN en den *jeugdigen* ERFPRINS, met weenende oogen naar de Reſidentie ſpoedde, om na verloop van ſlechts weinig uuren, ook de *Drie* ORANJEVORSTEN naar *Scheveningen* te vergezellen, terwijl men zich toen nog met de hope ſtreelde, dat dezen zich niet naar *Engeland* be-

begeven zouden. Laten wij ons nu, met onze gedachten naar het Stadhouderlijke Hof in den *Haage* ſpoeden, om te bezien, hoe het zich aldaar, na het vertrek der toen reeds op de *Noordzee* dobberende Vorſtinnen, opzichtelijk 's LANDS ERFSTADHOUDER hebbe toegedragen.

Hoe bedroevend en aandoenlijk dat vertrek voor den ongelukkigen Vorst ook zijn mogte, en hoe zeer Hij zich op dat tijdſtip over het vertrekken Zijner dierbaarſte Panden, van het ſtorten van tranen niet onthouden konde; het duurde echter niet lange, of Hij hernam in die ontzettende oogenblikken wel ſpoedig die gewoone bedaardheid en tranquiliteit van ziel, die Zijne Vrienden bij treffende rampſpoeden Hem bejegenende, zoo vaak waargenomen en bewonderd hebben, in zoo verre zelfs, dat Hij zich niet alleen in ſtaat bevondt, om zich in HOOGEN PERSOON, en vergezeld door Zijne BEIDEN ZOONEN; naar de Vergaderzalen van *H. H. Mog.* de STATEN GENERAAL, en die der STATEN VAN HOLLAND te begeven, ten einde van de aldaar inmiddels vergaderde Leden een aandoenlijk afſcheid te nemen; maar dat Hij, hoe ſpoedig het bepaalde uur Zijnes vertreks ook ſlaan zoude, dien tijd echter grootdeels beſteden wilde, om Zijne ware en ongeveinsde Vrienden door het

geven eener plechtige *Affcheids-Audientie*, in de gelegenheid te ftellen, om aan Hem het hoogstwaarfchijnlijk jongst vaarwel toe te wenfchen. Wanneer wij, op een aan ons mondelijk gegeven bericht volkomen kunnen afgaan, (en waarom zouden wij zulks niet doen?) dan ontbrak het op dien altoos gedenkwaardigen voormiddag, (waar in de Eerste *en* Voornaamste Ingeboren Nederlander op aandrijven van Zijne bittere Vijanden, zijn eeuwig geliefd Vaderland ontwijken moest,) niet aan zommigen, die Z. H. *het geven van eene Affcheids-Audientie* ontrieden, vrezende dat het te veel aandoeningen voor *Z. H.* verwekken zoude; maar de Vorst kon 'er niet toe verftaan, wijl Hij van oordeel was: „ *dat zulks onwellevend van Hem zoude gehan-* „ *deld zijn, daar zich zoo vele Ingezetenen van* „ *onderfcheidenen Rang en Stand, tot dien einde* „ *naar het Stadhouderlijk quartier begeven had-* „ *den, en reeds op Hem wachtende waren, aan* „ *wien Hij zich bovendien verplicht rekende,* „ *bij die gelegenheid, Zijne dankbare erkentelijk-* „ *heid voor hunne betoonde gehechtheid aan Zijn* „ *Perfoon en Belangen te betuigen en te verze-* „ *keren.*" Wat hier van zij, zoo veel is onbetwistbaar zeker, dat de Prins, alvorens de Refidentie te verlaten, zich tot het geven van eene

laat-

laatste en aandoenelijke *Afscheids-Audientie* verledigde, en wel eerst aan eene plechtstatige Commissie, afgezonden uit het midden der *Vergadering van Holland*, bekleed wordende door de Heeren VAN WASSENAAR STERRENBURG wegens het *Lid der* EDELEN; en de Heeren HUYDECOPER VAN MAARSSEVEEN, *Burgemeester der Stad Amsterdam*, en PERDUYN, *Pensionaris der Stad Dordrecht*, wegens de *stemhebbende* STEDEN van dat Gewest, door welke bezending, „ *Hun Ed.* „ *Groot Mog.*, bij monde van den *Heere* VAN „ MAARSSEVEEN, *hun hartgrondig leedwezen aan* „ *Z. H. te kennen gaven, over den kommervol-* „ *len toestand, waar in het lieve Vaderland in* „ *het algemeen, en Z. D. H., benevens het ge-* „ *heele* VORSTELIJKE HUIS *in het bijzonder, door* „ *de nootlottigste zamenloop van omstandigheden* „ *in dat treurig oogenblik zich bevindende waren.* „ *Met verdere betuiging: dat, hoe zeer de Staten* „ *zich van de billijkheid en noodzaaklijkheid van* „ *Z. H. besluit, om zich uit den Hage te verwij-* „ *deren, overtuigd hielden; Zij echter zich als* „ *nog met de hoope vleidden, dat Zijne afwezig-* „ *heid slechts van korten duur zoude zijn, en* „ *Hun Ed. Gr. Mog. bij eene gelukkige wen-* „ *ding van zaken ten goede van het Vaderland,* „ *zich met Zijne spoedige wederkomste verblijden*

„ *zouden, Z. H. benevens Hoogstdeszelfs Vorste-*
„ *lijk Huis, inmiddels bevelende aan het gunstig*
„ *geleide en de bijzondere Protectie der Hemel-*
„ *sche Voorzienigheid!* &c. Eene Aanspraak, die de goede Vorst, niet alleen met eene bijzondere opmerkzaamheid aanhoorde, maar ook met eene verwonderingbarende bedaardheid van geest in dezer voegen beantwoordde." „ *Hoe*
„ *treurig de omstandigheden, waarin Ik mij be-*
„ *nevens het dierbaar Vaderland thans bevinde*
„ *ook zijn mogen, zoo strekken mij de gede-*
„ *clareerde sentimenten van* HUN ED. GR. MOG.
„ *in deze beslissende oogenblikken tot geene geringe*
„ *opbeuring en bemoediging in mijn bitter lot.*
„ *Mijn hartgrondig en ernstig Gebed tot God,*
„ *is, om onderwerping aan Zijnen altoos wijzen*
„ *en heiligen wille; en ik ondervinde thans, dat*
„ *Hij mij dezelve schenkt. De vernedering die*
„ *ik in deze oogenblikken onderga, heb ik,* ALS
„ MENSCH, *dubbel verdiend, en misschien zal*
„ *dezelve mij tot zaligheid verstrekken, en dan*
„ *hoop ik God daar voor, het zij hier in den*
„ *tijd, of hier namaals in de Eeuwigheid nog*
„ *te danken! Dan, in de waarneming van mijne*
„ *Posten heb ik dezelve niet verdiend. Ik heb*
„ *dezelven, (dit kan ik met een gerust geweten*
„ *voor God betuigen), alhoewel niet zonder ge-*

„ *bre-*

„ *breken, echter zoo veel mogelijk, en naar mijn*
„ *beste weten, getrouwelijk, zoeken waar te ne-*
„ *men. — Heb ik soms gedwaald, ik hebbe*
„ *zulks ter goeder trouwe gedaan. Voorwetens,*
„ *en opzettelijk, heb ik niemand, en zelfs mij-*
„ *nen bitterſten Vijand nooit benadeeld of kwalijk*
„ *behandeld! Met die bewustheid verlaat ik mijn*
„ *altoos dierbaar Vaderland! Denk nooit, dat*
„ *ik tragten zal, om t'eenigen tijde, door mid-*
„ *delen van geweld, wederom in hetzelve terug*
„ *te komen, gelijk weleer de Prætendent in Enge-*
„ *land deedt. Maar behaagd het God in Zijne*
„ *Voorzienigheid, Mij immer daar weder in te*
„ *roepen, Ik zal niet agterblijven, maar het*
„ *mij zelven tot eenen onvermijdelijken plicht*
„ *ſtellen, als dan alle mijne vermogens aan te*
„ *wenden, om hetzelve van wezentlijk nut te*
„ *zijn.*" Weinige woorden voorzeker, die Z. H. bezigde, maar die echter toereikende waren, om aan de Afgevaardigden de ware gevoelens van zijn hart te doen bekend worden; Woorden en Gezegden, die in zich behelsden, eene hoewel korte, doch echter *volledige justificatie* van Zijne Gedragingen, gedurende den loop Zijnes rampſpoedigen Erfſtadhouderlijken Beſtuurs, en met welke Hij, de ſints vele jaren zoo vaak herhaalde Hoofdbeſchuldiging van Zijne doode-

 lij-

lijke Vijanden, (namelijk, „ *dat Hij zich opzet-* „ *telijk, in weerwil van Zijne gekende Plich-* „ *ten, en alleen ter bevrediging van de Hem* „ *aangetijgde Heerschzucht, en onbehoorlijke Ge-* „ *hechtheid aan het Engelſche Cabinet, tegen* „ *het Vaderland en deszelfs Ingezetenen zoude* „ *bezondigd hebben*,) completelijk logenſtrafte." En niet alleen dit, maar uit dewelken Hij ook aan elken onbevooroordeelden beſchouwer van Zijn Character ten duidelijkſten te zien gaf, dat Hij, ondanks de ontelbaar vele *Smaadheden, Verguizingen*, en *Mishandelingen*, Hem zoo vele jaren op de openlijkſte en ſtraffelooste wijze geheel onverdiend aangedaan, echter hoegenaamd geene wraakgezindheid in Zijne Ziele koesterde; maar integendeel, overeenkomſtig de Voorſchriften des Christendoms, geleerd had, geen kwaad met kwaad te vergelden, maar als nog volkomen gezind, om de wrake aan God over te laten, die éénmaal Zijne onſchuld in hellen dag zou ſtellen, en aan wien Hij, ook in die ontzettende omſtandigheden waarin Hij zich bevondt, zijn lot en zaak, met de Fierheid van een Held, en met de Ootmoed van eenen waren Christen vertrouwelijk aanbeval, zóó zelfs, dat Hij bij die gelegenheid niet verzuimde, om Zijne welmenende en getrouwe Vrienden tot het betrachten

ten van dien verhevenen, doch voor velen moeijelijken Plicht, op de nadrukkelijkste wijze aan te spooren, op eene wijze, die den storm der in beweging geraakte hartstochten over hetgene zij gebeuren zagen in sommiger zielen bedaren, en velen over des Prinsen uitmuntend en voorbeeldig Character in dat opzicht verbazen en verstommen deedt. —— Men wane intusschen niet, dat wij aldus sprekende over des Vorsten Gemoedsbestaan, op het oogenblik dat Hij (zoo als de droevige ervaring geleerd heeft,) gereed stond om, zóó zóó, zijn *Vaderland*; Zijne *daar in gelegene Bezittingen*; de *Assche Zijner dappere Voorvaderen*; Zijne *Vrienden*; in 't kort, *alles wat Hem hier te Lande lief en dierbaar was*, VOOR ALTOOS te verlaten; ons ten koste van de waarheid aan eenige vleijerij opzichtelijk de Nagedachtenis van WILLEM DEN VIJFDEN eenigsints zouden schuldig maken, want alles wat wij tot hiertoe aangevoerd hebben, zijn slechts flaauwe trekken van een meer uitvoerig Tafereel, dat wij hier, wanneer wij ons daartoe verledigen wilden, aan onze Lezeren zouden kunnen voorstellen, alleen naar aanleiding van het voorgevallene, bij gelegenheid van de LAATSTE AFSCHEIDS-AUDIENTIE, die de ongelukkige Vorst op dien nooit te vergeten 18 *Januarij* aan velen van

Zijne welmeenende en liefhebbende, doch bitterlijk bedroefde Vrienden nog verlenen wilde, en, ook werkelijk verleende, ten duidelijken bewijze, dat Hij geen oogmerk had om de Republick op eene heimelijke wijze te verlaten. Eene AFSCHEIDS-AUDIENTIE, „ *waarin de brave Vorst*, (om ons van het getuigenis eenes geloofwaardigen oog- en oorgetuigen van dezelve te bedienen) „ *onaangezien het grievend leed dat Hij* „ *over zijnen eigenen toestand*, *en 's Lands bit-* „ *tere Rampen gevoelde*, *op de schitterendste wijze* „ *blijken deedt*, *tot welk eene hoogte*, *een Mensch* „ *die Godsdienst in het hart heeft*, *zich boven* „ *het grievendst leed verheffen kan*, *wanneer Hij* „ *zich in het barnen van den nood op derzelver* „ *onwrikbare en troostvolle gronden*, *overtuigd* „ *kan houden van die belangrijke waarheid:* „ *dat Hem op deze wereld niets bij geval*, *of* „ *door een onverbiddelijk noodlot*, *te beurte valt;* „ *maar alleen volgens de wijze en altoos aan-* „ *biddelijke bestellingen der Godheid*, *alschoon* „ *diens wegen Hem somtijds duister en moeijelijk* „ *schijnen: en dat het derhalven Zijnen onver-* „ *mijdelijken Plicht was*, *om zich aan dezelven*, „ *met gelatenheid en zonder murmureren te on-* „ *derwerpen.*" Laten wij, niettegenstaande de waarheid van dit opgenoemd getuigenis, aan-

gaan-

gaande des Prinſen doorgaand gedrag en denkwijze in treffende ongevallen, op verſcheidene plaatſen van deze *Levensgeſchiedenis* door onze opmerkende Lezeren zal waargenomen zijn, hetzelve nog nader aanklemmen en bevestigen, door het mededeelen van eene en andere bijzonderheid, welke die LAATSTE aandoenelijke AUDIËNTIE opleverde, en ter onzer kenniſſe gekomen is, dewijl wij daaruit ten duidelijkſten zullen ontwaren, dat WILLEM DE VIJFDE, op het tijdſtip dat Hij Zijne vernedering meer dan ooit gevoelde, en in het vooruitzicht, dat Hij als een Balling op deze Aarde moest gaan zwerven, zich echter WAARLIJK GROOT betoonde, door zich gewillig en gelaten te onderwerpen aan den Goddelijken wille, en tevens vast te houden aan Zijne edele grondbeginſelen.

Duidelijker bleek dit, onzes inziens, niet dan in het merkwaardig onderhoud dat de brave Vorst bij die gelegenheid hieldt, met eenen achtingwaardigen Grijsaart van omtrent de 80 jaren, die reeds, ſints de verheffig van den Onſterſſelijken FRISO, zijne dienſten bijna dagelijks aan het Stadhouderlijke Hof gepræſteerd, en uit dien hoofde bij alle heuchelijke en treurige Evenementen hetzelve overkomen geadſiſteerd had. Deze oude en getrouwe Vriend van het Oranje-

 huis,

huis, met innigen weêdom zijner Ziele, den vorigen avond in het zekere onderricht bekomen hebbende, dat het vertrek van de geheele Stadhouderlijke Familie den volgenden dag zeker voortgang hebben, en dat Z. H. alvorens eene *Affcheids audientie* verlenen zoude; zoo begaf Hij zich, ondanks de fnerpende koude reeds vroegtijdig naar de *Antichambre*, ten einde zich van dien laatften plicht naar behoren te kwijten. De opéëngehoopte bezigheden van den Vorst op dien verfchrikkelijken dag; zoo door het bezorgen van alles wat tot zijne afreize betrekking had, als door de affcheidsgroeten in de Hooge Staatsvergaderingen &c. veroorzaakt, hadden te wege gebragt, dat de *Audientie* veel later aanvang nam dan men vermoed had, in welken tusfchentijd, het getal der geenen die zich naar dezelve begeven hadden zeer aanzienlijk geworden was. Dan, toen Z. H. de naam van dien Grijsäart op de lijst zag, trad Hij uit zijn Cabinet in de *Antichambre*, en verzocht, met zijne Hem aangeborene en gewoone minzaanheid, aan de aanwezende Heeren, dat zij het niet euvel zouden duiden, wanneer Hij dien Ouden Vader om zijne hooge Jaren het eerst van allen Audientie verleende, het welk door eene algemene buiging geredelijk toegeftemd zijnde, gelegenheid

gaf,

gaf, dat die Getrouwen Dienaar hervoort trad, en de eere genoot, dat de goede Vorst hem bij den arm vatte, en op de verplichtendste wijze in zijn Cabinet geleide, alwaar in substantie het navolgende gesprek voorviel:

„ *Zoo moet ik dan in mijne hooggeklommene* „ *Jaren het verdriet nog beleven, dat* UWE „ HOOGHEID *zich genoodzaakt vindt om den* „ *Haage te verlaten, en naar een Vreemd Land* „ *te vertrekken, om zich aldaar voor de Vervol-* „ *gingen van* UWE HOOGHEIDS *bittere Vijanden* „ *te beveiligen! Moest ik* UWE HOOGHEID, *tot* „ *het ondergaan van zulk een bitter Lot zien* „ *geboren worden! Is* UWE HOOGHEID *daar toe* „ *van den Hemel zoo vurig afgebeden! Is dat nu* „ *het Loon voor de ontelbaare weldaden, die* „ UWE HOOGHEID, *aan zoo velen bewezen heeft* „ *en die het zedert eenige Jaren op den onder-* „ *gang van Uw Doorluchtig Huis hebben toege-* „ *legt! Zijn dan nu alle uitzichten, om in het* „ *Land te blijven, voor* UWE HOOGHEID *verij-* „ *deld! Is 'er geene mooglijkheid, dat de be-* „ *paalde reize, zoo vol gevaren, als nog ge-* „ *staakt worde! Zal men te* BERLIN *en te* LON- „ DEN, *in dezen uiterſten nood van het Land,* „ *de zoo plechtig beloofde* GUARANTIE *niet in* „ *aanmerking neemen en gestand doen!*" Zich

ver-

verder op eene min of meer driftige wijze uitlatende, over de woelingen en bedrijven der Voornaamste Bewerkers van 's Lands onheilen, en zich beklagende, dat men, toen het nog tijd was, geen ernstiger maatregelen genomen had, om hunne desseinen tegen te gaan en te verijdelen; waar van wij de volledige vermelding om redenen alhier niet noodzaaklijk keurende, dezelven alleenlijk aanstippen, dewijl wij zoo aanstonds, uit des Prinsen antwoord op diens Grijsaards wel hartstochtelijke, doch echter welgemeende Uitboezemingen, ten duidelijksten zullen ontwaren, Uit welk een oogpunt Hoogstdezelve 's Lands veege toestand, en de onheilen die Hem en zijn Doorlzchtig Huis zoo geweldig troffen, beschouwde: en echter, ondanks het gevoel van derzelver Smertelijkheid en Gewicht, in die benarrende oogenblikken zich met een Christelijke gelatenheid aan den wille Gods kon onderwerpen. Want, in plaatse van zich over de veelvuldige ondervondene verongelijkingen en grievende beledigingen, Hem zoo vele Jaren straffeloos aangedaan, zelf door Lieden die Hij met weldaden begunstigd en uit het stof verheven had, in navolging van dien Spreker, mismoedig of wrevelig te toonen; was Hij derwijze opgeruimd van Geest, dat Hij 's Mans gezegden hoofdzaaklijk in de-

dezer voegen beantwoordde: „ *De beklaaglijke*
„ *toestand waarin zich thans het dierbaar Va-*
„ *derland bevindt, geeft zeker aanleiding, om*
„ *desselfs vorigen gelukstaat in het geheugen te rug*
„ *te roepen; maar dewijl die herdenking in deze*
„ *oogenblikken, alleen dienen kan, om onze smer-*
„ *ten nog te vermeerderen, geloof ik, dat wij het*
„ *veiligste handelen, wanneer wij ons toeleggen,*
„ *om die anders streelende denkbeelden van het*
„ *voorledene, zoo veel mogelijk uit den zin onzer*
„ *gedachten te zetten, en ons te bepalen tot een*
„ *onzijdig onderzoek, naar de waare oorzaak*
„ *van 's Lands tegenwoordige Rampen, en die*
„ *welken nog voor hetzelve te duchten zijn. Het*
„ *is, naar mijne gedachten, verkeerd gehandeld,*
„ *wanneer wij die oorzaak alleenlijk zoeken:* OF
„ *in de onverantwoordelijke handelwijze van zoo*
„ *veele Nederlanderen, die zich inbeelden, dat zij*
„ *met den intocht der Franschen in de Republiek*
„ *hun aardsch geluk voor altoos zullen verzekerd*
„ *zien, en zich vervoeren lieten tot eene moetwil-*
„ *lige miskenning en verwerping van zoo vele*
„ *voorrechten en zegeningen, als de* GODHEID
„ *aan dit Land, in onderscheiding van andere*
„ *Rijken en Staaten verleende,* OF: *in de kwa-*
„ *de trouw van onze Geallieerden, door het niet*
„ *gestand doen van de zoo plechtig beloofde Gua-*
ran-

„ *rantie. De waare Bron van onze Ongeluk-*
„ *ken, moeten wij zoeken in de Nationaale Zon-*
„ *den en Ongerechtigheden, waar aan zich de*
„ *Inwooneren van Nederland over het algemeen*
„ *en elk van hun in het bijzonder, in meerder of*
„ *minder mate, ſints eenige Jaren, hebben ſchul-*
„ *dig gemaakt, en waar aan ik zelve mij*
„ *voor den* ALWETENDEN *niet verontſchuldigen*
„ *kan.* GOD *heeft een twist met Nederland,*
„ *en heeft zulkt niet alleen geduurende het af-*
„ *gelopen Jaar duidelijk doen blijken, in de*
„ *mislukking van alle in het werk geſtelde pogin-*
„ *gen; maar ook in deze dagen, daar Hij door*
„ *den fellen Vorst, het voornaamſte Verdedi-*
„ *gingsmiddel om den Franſchen den intocht*
„ *te beletten, tot eenen gebaanden weg maakte*
„ *om de Republiek te overmeesteren, het welk*
„ *hun dies te gemaklijker valt, daar wij ons*
„ *van alle Bondgenootſchappelijke hulp verſto-*
„ *ken zien.* — ALS GOD TER NEDERWERPT,
„ *mijn Vriend!* WIE ZAL DAN WEDER OPRICH-
„ TEN? *Wij moeten dus de hand op den mond leg-*
„ *gen! Gods Oordeelen billijken! En door het*
„ *ootmoedig gebed ons bevlijtigen, om eene ſpoe-*
„ *dige en genadige afwending van dezelve van*
„ *den God onzer Vaderen af te ſmeeken,"* &c.
De diep getroffen Grijsäart, vervolgens nog
trag-

tragtende op te beuren, met de flaauwe hoop op een gunftig bericht uit Parijs, in welk geval de goede Vorst voornemens was, zich niet naar *Engeland*, maar naar *Vriesland* of *Groningen* te begeven, zoo als ons ftraks nader blijken zal.

Geduurende deze en meer andere aandoenelijke Toneelen, welken dien kommervollen Voormiddag het Stadhouderlijk quartier voor elken opmerkzamen befchouwer opleverde, naderde al vast, zoo voor de DRIE DOORLUCHTIGE PERSONAGIEN, als voor derzelver klein gevolg dat Hun op de reize vergezellen zoude, het bepaal-Uur des vertreks naar het barre Strand, om aldaar aan het boord van de reeds op Hun wagtende Visfcherspink, genaamd *de* JOHANNA HOGENRAAD, en gevoerd wordende door den Stuurman JAN ROOS, over te ftappen, en (zoo als de uitkomst, ten aanziene van WILLEM DEN VIJFDEN leerde) voor altoos zijn dierbaar Vaderland te verlaten. Had zich dien zelfden morgen, bij het vertrek der DOORLUCHTIGE VORSTINNEN, een menigte aanfchouwers van gemengden ftand naar het *Binnenhof* begeven, om dezen te zien vertrekken; het getal van hun die zich nu op den middag aldaar bevondt, om den ongelukkigen Vorst naar *Scheveningen* te

zien

zien afreizen, was nog oneindig grooter, ten einde hunne laatste hulde aan Hem te bewijzen, het zij dan, door Hem met natbetraande Oogen het *laast vaarwel* toe te roepen; of het rijdtuig dat Hem naar het Strand vervoeren zoude, derwaards te vergezellen: het welk men even na 2 uuren gebeuren zag, toen WILLEM DE VIJFDE, naa een kort doch zeer aandoenlijk en minzaam afscheid van de hem omringende Personen genomen te hebben, tegen hun die Hem vergezellen zouden, zeide: *Wel aan! het is tijd dat wij vertrekken!* en zich met een bewogen hart, over de aandoenlijke afscheidsgroeten van de saamgevloeide menigte, in het Rijdtuig plaatste, het welk Hem wel spoedig naar het Scheveningsche Strand voerde, van waar Hij, uit hoofde van den reeds hoog gestegen Vloed, gezeten op de schouderen van een der sterk gespierde Visscherlieden, zich aan boord van het op Hem wagtend Vaartuig brengen liet, weldra gevolgd wordende door zijnen BEIDEN ZOONEN; den *Prinse van* HESSEN-DARMSTAD; de Zee Capitein VAILLANT; de *Kamerheer* VAN HEERDT; de *Adjudanten* BENTINCK en VAN BIJLANDT; de *Secretaris* BOEIJENK; de *Luitenant* VAN HEYDEN; de *Kamerdienaar* OSTHEIM; en de *Chirur-*

gijn

gijn SCHENK; benevens nog eenige andere Perfonen, waaronder zich ook de *Raadpenfionaris* VAN DE SPIEGEL bevond, die zich met een boot naar de Pink roeijen lieten, om aldaar aan den Vorst het laatfte vaarwel toe te wenfchen. Spoedig bragt men nu het Vaartuig op eenigen afftand van het Land in Zee, alwaar men voor anker liggen bleef, met oogmerk, om alvorens Zee te kiezen, de alle oogenblikken van *Parijs* verwacht wordende tijding, wegens den ftaat der Onderhandelingen tusfchen de Heeren BRANTSEN en REPELAER en het *Fransch Uitvoerend Bewind*, aldaar aftewachten, en waar mede een Courier nog voor het vallen van den avond, en dus omtrent 2 uuren na des Prinfen vertrek naar *Scheveningen*, in den *Haage* aankwam, medebrengende het noodlottig bericht, zoo aan *H. H. Mog.* als aan Z. D. H. *den Heere* ERFSTADHOUDER, „ *dat het Franfche Gouvernement, hoegenaamd* „ *geen gehoor aan eenige van de gedaane voorfla-* „ *gen verlenen wilde, ten zij dan dat de* STAD- „ HOUDERLIJKE FAMILIE ALVORENS HET GEHEELE „ TERRITOIR VAN DE REPUBLIEK WERKELIJK „ VERLATEN HAD; *en* DAT H. H. MOG. AAN „ HET DIRECTOIRE VERZEKERING GAVE, DAT „ ZIJ OOGENBLIKKELIJK EEN TRACTAAT VAN „ ALLIANTIE EN COMMERÇIE MET HETZELVE

„ SLUITEN ZOUDEN. (*) *En dat, wanneer aan*
„ *die beide eisschen zonder eenig uitstel in den*
„ *Haa-*

(*) Het ontbrak in de eerste dagen na de Revolutie, toen deze eisschen uit *Parijs* overgezonden, hier te Lande bekend werden, niet aan Lieden die zich ten sterksten uitlieten over het onbillijk gedrag van het *Fransch Uitvoerend Bewind* omtrent Z. H. door het doen van eenen eisch tot Zijn vertrek uit het Land in zulk een guur jaargetijde. Dan, zij oordeelden, dus sprekende, geheel verkeerd. — Het doen van dien eisch kwam niet zoo zeer voort uit den boezem van het *Fransch Directoire*, maar was alleen toe te kennen, *aan den Verderffelijken Raad van de Hoofden det uitgewekene Bataven, die alle hunne vermogens in het werk stelden, om de pogingen der Staats-Commissie, tot het arrangeeren van eene Capitulatie, met behoud van de Constitutie, te verijdelen.* Deze alleen, en geene anderen, waren de Inventeurs van die eisschen, en het was alleen aan hunnen invloed *op eenige weinige Leden van de Fransche Repræsentanten* toe te schrijven, dat de Commissie, eerst op allerhande manieren gedwarsboomd en uitgesteld werdt, en eindelijk zulk een antwoord ontving. — *De* VERJAGING VAN DEN STADHOUDER, *was het toppunt van der Uitgewekenen wenschen*, en daar toe oordeelden zij eene machtspreuk van het *Directoire* te behoeven. Wil men derhalven de waarheid hulde bieden, dan is men verplicht, om dien wreden en nuttelozen eisch, niet op rekening van de FRANSCHE GEZACHHEBBERS, maar van de UITGEWEKENE BATAVEN te stellen. — Trouwens, wanneer men het gedrag der FRANSCHE REPRÆSENTANTEN en GENERAALS, na de overmeestering van de Republiek, omtrent WILLEM DEN

VIJF-

„ *Haage was voldaan geworden, alles bij pro-*
„ *visie zou kunnen blijven in* STATU QUO, *tot*
„ *dat*

VIJFDEN aan den dag gelegd, in overweging neemt, dan ontwaart men duidelijk, dat Zij over dien Vorst veel edelmoediger dachten, dan zulke ontaarte Nederlanders, en dat 'er zelfs onder gevonden werden, die deernis met Zijn lot blijken lieten, na dat Zij oor- en ooggetuigen geworden waren, van de onzinnige handelwijzen die vele EERSTE TOONGEVERS in de Raadzalen, door hunnen ziedenden haat tegen den braafften Vorst, en allen die Zijne belangen toegedaan waren blijken lieten, het zij bij de onwettige *Remotien*, of bij het doen van de hatelijkfte *Voorftellen*, of bij het *planten der Vrijheidsboomen*. — Wij kunnen ons hier tot het vermelden van *bijzonderheden*, welken dit gezegde ftaven kunnen, niet verledigen, dewijl zulks ons te uitvoerig zou doen worden, fchoon het ons luttel moeite zoude kosten, om te betogen, uit welk een oogpunt een' BOURNONVILLE, een' PICHEGRU, een' LAURENT, een' MOREAU, een' OSTEN, een' RICHARD, en anderen, de Schenderijen en Lasteringen van een' BLOK te *Breda*, een' HAHN in den *Haag*, een' JAN KOPS te *Leyden*, een' P. J. P. C. VAN DER AA te *Amfterdam*, (om hier geene andere eerfte Schreeuwers bij zulke gelegenheden op te noemen) befchouwden en beoordeelden. Dezen toch, mogten ter bejaging van het laagfte eigenbelang, aan hunnen haat tegen den *goedhartigen Stadhouder* bot vierende, in den valfchen waan verkeren, dat zij zich in de oogen der zoo ftraks genoemde, en andere voorname FRANSCHE GENERAALS EN STAATSPERSONEN wel zeer verdienstelijk maakten; maar de ondervinding heeft hen in vele gevallen tot hunne fchande

 ge-

„ *dat op alles nadere ſchikkingen zouden gemaakt* „ *zijn.*" Een bericht, het welk *H. H. Mog.* door den *Heere* VAN ENGHUIZEN, aan den op zee reeds te dobberen liggenden Vorst onverwijld deden toekomen, die na het zelve gelezen te hebben, als nu geen oogenblik verzuimde, om zich met den *Zee-Capitein* VAILLANT, den *Luitenant ter zee* VAN HEYDEN, en den *Stuurman van de Pink* JAN ROOS te beraden, werwaards men den Steven het veiligſte wenden zou, zoo als blijkt uit het verbaal daar van gemaakt, en door de zoo evengenoemde deskundige Zeelieden ondertekend, zijnde van dezen Inhoud:

„ VRAAGPOINTEN, *door zijne Doorluchtige* „ *Hoogheid, den Hoog geboren Vorst en Heere* „ WILLEM DE VIJFDE *Prinſe van Oranje, Erf-* „ *ſtadhouder, Capitein, Admiraal, Generaal* „ *der Vereenigde Nederlanden, aan de Onderge-* „ *tekenden voorgeſteld, des avonds van den* 18 *Ja-* „ *nuarij* 1795."

Vraag

geleerd, dat zij zich door dat alles de verontwaardiging niet alleen, maar zelfs de openlijke beſtraffing van die *edeler denkende Franſchen*, op den halze haalden.

Vraag 1.

„ Is 'er op dit moment eenige mooglijkheid,
„ om naar eene der Havenen van de Republiek
„ te gaan?"

Antwoord.

„ Neen! Volftrekt niet. De Wind is Oost,
„ en de Zeegaten zijn vol IJs. Ook zijn de
„ Pinken te zwak, om daar mede te wagen in
„ de Schotfen te komen."

Vraag 2.

„ Is 'er ook mooglijkheid, om ergens anders
„ dan in *Engeland* binnen te komen?" (*)

Antwoord.

„ Neen! Het is met alle andere Havenen even
„ eens onmooglijk, door het IJs. De *Elve*, en
„ de *Wezer*, ook de *Ooster-* en *Wester-Eems* zijn
„ zoodanig met IJs bezet, dat de Havens aan
„ dezelven gelegen niet te genaken zijn."

Vraag 3.

„ Is het raadzaam, om het alhier voor Anker
„ lig-

(*) Uit een thans voor ons liggend omftandig bericht, opgeteekend uit de mond van den *Stuurman* JAN ROOS, is ons gebleken, dat Z. H. distinctelijk gevraagd heeft, of men naar *Vlisfingen*, naar de *Goederede*, naar *Texel*, naar *Noorwegen*, of eindelijk naar *Hamburg* zou kunnen vertrekken, doch dat zulks als hoogstgevaarlijk en ondoenlijk gekeurd, en daarom nagelaten werdt.

„ liggende, te houden? Zijn daar in geene ge-
„ varen te voorzien?

Antwoord.

„ De gelegenheid is thans goed: doch zoo de „ wind naar het Westen loopt, zoo als dikwijls „ met het Springgetijde het geval is, en men „ kreeg ruw weêr, zou het wel met gevaar ge- „ paard kunnen wezen, wanneer men wederom „ moest landen. Ook ligt men hier bloot voor „ Attacques die de Vijand zou kunnen onderne- „ men, zoo hij ook met gewapende Pinken van „ het ſtrand kwam."

„ Actum den 18 *Januarij*, in de Pink de „ *Johanna Hogenraad*, ten Anker liggende voor „ het Scheveningſche ſtrand.

(Is geteekend)

J. O. Vaillant, *Capitein ter Zee.*
G. van Heyden, *Luitenant ter Zee.*
Dit is het (×) *eigenhandig geſteld merk door* J. Roos, *Stuurman van de voorſchr. Pink.*

In præſentie van mij,
(geteekend)
H. W. Bentinck.

Noodlottig Advis voorzeker, wanneer men in aanmerking neemt, dat door hetzelve des Prinſen voor-

voornemen, om Zich voor als nog naar eene der meer nabijgelegene, het zij *Vaderlandsche* of *Noordsche Havens* te begeven, ten eenenmale verijdeld werdt, en Hij zich in de verplichting vondt, om Zijnes ondanks naar *Engeland* over te steken, echter niet met het voornemen om zich in dat Rijk te blijven onthouden; maar in in hope van aldaar met de Pink aangekomen zijnde, eene van 's Lands Oorlogschepen aan te treffen, om in dat geval aan deszelfs Boord over te gaan, en op die manier de terugreize naar eene der Havenen van de Republiek aan te nemen, zoo als duidelijk af te nemen is, uit des Prinsen schrijven aan den *Raadpensionaris* VAN DE SPIEGEL, in beantwoording van het bericht dat Hem door den *Heere* VAN ENGHUIZEN was ter hand gekomen, hetwelk in dezer voegen was ingericht.

WEL EDELE GESTR. HEER!

„ *Ik hebbe van den Heere* VAN ENGHUIZEN
„ *vernomen, het antwoord dat van Parijs ont-*
„ *vangen is. — Ik hebbe, na dat Zijn Wel Ed.*
„ *Gestr. hier is geweest, met de Zee-Officieren ge-*
„ *sproken, en met de Stuurman van de Pink.*
„ *Ik zende U Wel Ed. Gestr. hier nevens der-*

„ *zelver antwoorden, waar uit U Wel Ed. Gestr.*
„ *zult zien, dat men in geene andere Haven*
„ *komen kan, dan in Engeland. — Geen* ARMISTIÇE *zijnde, kan men niet van Mij vergen om in Zee te dobberen, in afwachting van*
„ *den uitslag van de Commissie van Hun Edele*
„ *Groot Mogenden aan den Franschen Generaal,* (*) *die, Mijns bedunkens niet beletten*
„ *zal, de aankomst der Franschen in den Haage. — Ik ga dus naar eene der Engelsche Havenen, en zal, zoo doenlijk, Mij begeven op*
„ *op eene van 's Lands Schepen, die ik vermeene*
„ *dat te Pleymouth moeten zijn. — Ik hope U*
„ *Wel Ed. Gestr. van daar te schrijven, en te*
„ *melden waar of Ik aangekomen zal zijn, en*
„ *naar welke Provinçie Ik Mij zal begeven.*

„ *Ik vraag excus over het slegte schrift; maar*
„ *Ik*

(*) De Prins bedoelde dit schrijvende, de terugkomst van de Heeren VAN BOETSELAAR en CALKOEN, die 's morgens van den 18 *Januarij* uit den *Haag* naar WOERDEN en voorts naar UTRECHT waren afgereisd, doch welken niet voor den 20 *dito* terug kwamen, vermits men hun onder allerhande voorwendsels ophield, tot dat men verzekerd was dat de Revolutie te *Amsterdam* volvoerd was, waar na men hun op eene schampere wijze, met een afwijzend mondeling antwoord op alle de gedane ruime aanbiedingen onverrichter zake vertrekken liet.

„ *Ik ſchrijve liggende in de Kooi*, (*) *en wijders*
„ *blijve met achting.*"

WEL EDELE GESTR. HEER!

U Wel Ed. Geſtr. Dienstwillige
Dienaar

(geteekend)

W. PR. VAN ORANGE.

„ *In de Pink* DE JOHANNA
„ HOGENRAAD, *voor het ſtrand*
„ *van Scheveningen den* 18 *Ja-*
„ *nuarij* 1795."

P. S. „ *Ik hoop, als de gelegenheid het eenig-*
„ *ſints toelaat, in eene der Provincien, of in den*
„ *Haage te reverteeren, en iets nieuws van den*
„ *uitſlag der op heden afgezondene Commisſie te*
„ *vernemen.*"

Een

(*) LIGGENDE IN DE KOOI! — *Wat mag toch wel de rede geweest zijn, dat Z. H. daar het nog vroeg in den avond was toen Hij dien brief ſchreef, zich reeds naar de Kooi*

Een ſchrijven, waaruit duidelijk blijkt, dat Z. H. hoegenaamd geen oogmerk had om naar *En-*

Kooi begeven hadt? Dit zal welligt hier de een of ander onzer Lezeren vragen, die niet minder dan wij, zich tot in de ziel aangedaan gevoelen, over des Vorsten ongelukkige omſtandigheden op dien nooit te vergetenen dag, en daar bij Zich voor den aandagt brengen, dat Hij, die op dat tijdſtip in een *Visſchers Hangmat* te ſchrijven lag, echter den Opper-Admiraal van een Republiek was, welks talrijke Zeemacht in vroeger dagen de vereenigde Vlooten van *Vrankrijk* en *Engeland* uit Zee verjoeg, die nu op het punt ſtond om door de eerstgenoemde Mogendheid geconquesteerd te kunnen worden. — Laten wij de zoodanigen hier op antwoorden, dat Z. H. deels uit hoofde van ongeſteldheid, deels om de koude, Zich in den avond naar de Kooi bégeven had. Zoo lang het nog dag was, onthield Hoogstdezelve Zich buiten op het dek, hoewel hetzelve uit hoofde der gladdigheid van het bevroren Zeewater niet zonder gevaar geſchiedde, doch de Stuurman verminderde hetzelve niet weinig, toen Hij de Vorst aanraadde, om een paar wollen Kousſen over de Laarſen te doen trekken. Een raad, die de Prins ook geredelijk goedkeurde en opvolgde niet alleen, maar die Hij ook op een uitſtekende wijze beloonde, aan één der Schepelingen, die de menschlievendheid hadt, om aan den Vorst een paar Kousſen aan te bieden, hem voor dien dienst *een paar gouden Ducaten* vereerende. Dan, toen het avond geworden was, en de *Oosten Wind* zich verhief, was het op het Dek niet langer te houden, dus ging de Vorst naar bèneden: doch daar het Vaartuig door de Zee geweldig bewogen werd, kon

Engeland te gaan, en dat, toen Hij zich daartoe door den fellen vorst verplicht en genooddrongen zag, althans geen voornemen had om 'er te blijven vertoeven, waar door dan ook de hatelijke aantijging van Zijne Vijanden, die uit dat vertrek naar *Engeland* een bewijs van Zijne verkleefdheid aan dat Land afgeleid hebben, bij alle onpartijdige beoordeelaars van dien brief geheel en al wegvalt. Trouwens, hoe kan dat ook anders, daar het ten overvloede bekend is, dat WILLEM DE VIJFDE, het buitenſporig gedrag der Engelſche Hulptroepen in de laatſte maanden

kon Hij het aldaar, uit hoofde van de zoogenaamde *Zeeziekte* niet op de been houden, en vleidde zich daarom in de Kooi, hoopende op die manier door den ſlaap zijn harteleed voor een poos te verzachten. Dan, dit mogt Hem niet gebeuren gedurende de geheele reize, daar Hij, benevens zijne BEIDE ZOONEN, en verre weg de meesten van het Reisgezelſchap zich door de ongemakken van de Zee, en de ſnerpende koude zeer ongeſteld bevonden. —— Wij hebben de melding van deze aan ons medegedeelde Bijzonderheden alhier niet ongeſchikt geoordeeld, om onze Lezeren te doen gevoelen, hoe onverantwoordelijk ſommigen van 's Prinſen Vijanden handelden, toen zij uit het ſchrijven dezer Misſive, door Z. H. *liggende in een Visſchers hangmat*, gelegenheid namen, om den ongelukkigen Vorst tot het voorwerp van den bitterſten Hoon en Smaad te ſtellen.

den van Zijnen rampspoedigen Veldtocht des jaars 1794 gehouden, niet alleen toen, maar ook tot aan het einde Zijnes levens, als eene van de voornaamste medewerkende oorzaken van Zijne Rampen en Ongelukken beschouwd heeft.

Hoe dit zij, de Prins, gezegde Missive aan den *Raadpensionaris* geschreven, en naar den Wal afgevaardigd hebbende, zoo oordeelde Hij best om niet langer in het gezicht van het Land, met de Pink voor Anker te moeten blijven liggen, maar de reize te vervorderen, ten welken einde Hij aan den *Stuurman* Roos, des nachts omstreeks 12 uuren beval, om dadelijk het Anker op te winden en onder zeil te gaan, aan welke order geredelijk voldaan wordende, zoo verloor Hij wel spoedig de kust van Zijn dierbaar Vaderland uit het oog, ontzeilende hetzelve met eenen voordeeligen voor de Wind, en begunstigd door het licht van eenen helderen Starrenhemel, op zulk eene voorspoedige wijze, dat men na vijftien uuren tijds, zijnde *Maandag* den 19 *Januarij* 's namiddags ten 3 uuren, de *Engelsche Kust* in het oog kreeg, en de Torens van *Soulsbaai*, *Leystaf*, en *Dennis* duidelijk onderkennen kon, bevindende het Vaartuig zich toen nog omtrent één uur afstands van het Land. Dan, daar de wind op dien tijd uit het *Oosten* naar het

Noor-

Noorden liep, hield men het drijvende tot 's avonds ten 9 uuren, als wanneer de Pink zoo nabij den Wal genaderd was, dat *Stuurman* Roos het Anker voor *Whytbrit* vallen liet, en Z. H. benevens het verder aanzienlijk Reisgezelschap, met eene zichtbare aandoening van blijdschap geluk wenschte met de volvoerde en behoudene Reize, geduurende welke men geen den minsten tegenspoed ondervonden, of iets dat naar een Vaartuig geleek, bespeurd had. Omstandigheden, bijzonder dienstbaar, niet alleen om de naderhand in de Republiek verspreid wordende valsche berichten, namelijk: *dat Z. H. buiten het gezicht van den Wal, aan boord van een der Engelsche Oorlogschepen, aldaar op Hem wagtende, zoude zijn overgestapt*, completelijk te logenstraffen; maar die ook ten bewijze strekten, dat God des Vorsten gebed gedurende dien tocht uit de diepte der Zee ten hoogen Hemel opgezonden, genadig had willen verhoren, daar Hij, ondanks Zijne ongesteldheid, als mede die van het meerderdeel des Reisgezelschaps, veroorzaakt door de sterke beweging van de Pink, Zich met stille Gebeden, en stichtelijke Overdenkingen over Zijnen toestand, en dien van geheel het dierbaar Vaderland, veel al onledig hield: ook met het lezen in een der Kerkboeken welken zich aan boord van de Pink

be-

bevindende waren, onder anderen met nadruk, en oogende op Zijne toenmalige omſtandigheden, *een gedeelte van de* 140 *en* 141 *der berijmde Pſalmen*, met eene geringe verandering tot Zijne bede makende, en wel bepaaldelijk de navolgende 6 Rijmverſen. Uit de *eerstgenoemde:*

1.

„ *o God! Verlost mij uit de banden,*
„ *Waarin ik mij thans vindt bekneld!*
„ *Behoed mij voor mijn 's Vijands handen,*
„ *Voor dwinglandij en woest geweld!*

2.

„ *Red mij van hun die kwaad bedenken!*
„ *Voor hun, die daaglijksch zich beraên,*
„ *Om mij door 't Oorlogszwaard te krenken,*
„ *En, t'eenenmaal ter neêr te ſlaan!*

3.

„ *Hun tongen ſcherpen zij als ſlangen,*
„ *Zij ſmeeden valschheid en bedrog:*
„ *En loerden ſteeds op al mijn gangen,*
„ *Met monden vol van Adderſpog.*

4.

„ *Beſcherm mij voor die Goddeloozen!*
„ *o God! Gij, Richter van 't Heelal!*
„ *Bevrij mij van 't geweld der boozen,*
„ *Die niets bedoelen dan mijn' val!*

5.

5.

„ *Zij toch, miskennend' Uwen Zegen,*
„ *Belagen mij met Koord en Net.*
„ *Zij hebben heimlijk op de wegen,*
„ *Een valſtrik voor mij uitgezet.*

6.

„ *Laat mij in mijn verdriet niet ſmooren!*
„ *Tot U roep ik, o* HEER! *mijn* GOD!
„ *Ach! neem mijn' ſmekingen ter ooren!*
„ *Verzacht weldra mijn droevig lot!*

En uit de *laatstgenoemde* deze vijf volgenden:

1.

„ *'k Roep, Heer! in angst tot U gevloden!*
„ Ai! *Haast U tot mijn hulp, en red;*
„ *Hoor naar de ſtem van mijn gebed,*
„ *Daar ik U aanroep in mijn nooden!*

2.

„ *Mijn beê, met opgeheven handen,*
„ *Klimm', voor Uw heilig aangezicht,*
„ *Als Reukwerk voor U toegericht,*
„ *Als Offers, die des avonds branden.*

3.

„ *Zet,* HEER! *een wacht voor mijne lippen:*
„ *Behoed de deuren van mijn mond,*
„ *Op dat ik mij, in dezen ſtond,*
„ *Niets onbedachtzaams laat' ontglippen.*

9.

„ *Op U sla ik mijn schreijend' oegen;*
„ *Op U betrouw ik in 't verdriet.*
„ *Verlaat, begeef mijn Ziel toch niet,*
„ *o* HEER! *o* EEUWIG ALVERMOGEN.

10.

„ *Bewaar mij voor 't geweld der strikken,*
„ *Die tot mijn val mij zijn gelegd,*
„ *Door hun, die wars van wet en recht,*
„ *Het boze doen all' oogenblikken!* (*)

Gaar-

(*) Wij hebben noodig geoordeelt, de in den Text opgenoemde Bijzonderheden, betreffende des Vorsten verhouding in de Pink (ons van zeer goederhand gesuppediteerd,) eenigermate omstanding te vermelden, dewijl de VERVOLGER OP WAGENAAR van die gebeurenis gewagende, heeft goedgevonden, aan zijne Lezeren, *op gezach van het getuigenis der* SCHIPPEREN, op te disschen: „ *dat de Reizigers gedurende de Reize, buiten staat waren om als* „ *'t ware te spreken*, DOOR DE ANGST EN VREZE WELKE „ HUN PRANGDEN." &c. Een gezegde dat aanleiding geeft om te denken, dat Z. H. op een zichtbare wijze BEANGST en BEVREEST was, hetwelk veel al een beschuldigend en wroegend geweten verraadt. —— Dan, wie kan aan dat vertelsel eenig geloof hechten? —— Om nu niet te zeggen, *dat zoo iets door* GEENE SCHIPPEREN *verteld kan zijn, dewijl 'er zich op de* JOHANNA HOGENRAAD *maar* EEN, *namelijk* J. ROOS *bevonden heeft, in wiens geloofwaardig bericht van geen beangstheid of vreze gerept wordt;* zoo wil-

Caarne had Z. D. H. volgens het aan ons medegedeeld verslag dier reize, op het oogenblik dat

willen wij aan onze Lezeren gevraagd hebben, *of zulk eene angstvallige Zielsgeſteldheid in Z. H. bij mooglijkheid vallen kon, wanneer men in aanmerking neemt, hoe Hij zich in de* AUDIENTIE ZAAL, *zoo tegen de* COMMISSIE VAN HUN ED. GR. MOG. *als tegen dien* OUDEN GRIJSAART *en andere Perſonen gedroeg?* — Zoo de Prins immer door ANGST en VREZE *had kunnen geprangt worden*, het zou hebben moeten blijken, toen Hij zich gereed maakte om zijn *Hof*, zijne *Bezittingen*, zijn *Vaderland*, en alles wat Hun dierbaar was te verlaten, naar het barre ſtrand te vertrekken, en in de Pink over te ſtappen. Een tocht, waarop Hij wel vergezeld werdt door een groot aantal zijner Vrienden, maar die echter volvoerd werd in het gezicht van zulken, die zich over Zijne Ongelukken verheugden, en openlijke bewijzen van hunne bloeddorstigheid aan den dag gelegd hebben. Dan, de Vorst kwam behouden in de Pink, en toen dezelve op eenigen afſtand van de Wal voor Anker lag, was WILLEM DE VIJFDE veilig, en liet eene opgeruimdheid van Ziel, geboren uit eene volkomene onderwerping aan den Wille Gods blijken, die velen verwonderde en verbaasde. En wij maken geene zwarigheid om als zeker te ſtellen, dat de Zielen van een' PIETER PAULUS en andere eerſte Omverrewerpers van 's Lands Conſtitutie, op dat tijdſtip, aan de Wal vrij meer *door* ANGST *en* VREZE *geprangd werden*, dan die van den goeden Vorst in de Pink, dewijl zij toen nog in de grootſte onzekerheid waren, of zij hunne in het geheim beraamde Ontwerpen, zonder het aanrichten van een ijsſelijk Bloed-

dat men het Anker voor het Dorp *Whytbrit* vallen liet, de Pink verlaten, en zich in een Boot aan

de

bad tot Conſiſtentie zouden kunnen brengen. — Neen! Willem de Vijfde, *wierd op de Reize, door geene* Angst *en* Vreze *geprangd.* Integendeel, Hij gaf in alles, aan allen die Hem omringden op de treffelijkſte wijze te zien, tot welk eene hoogte zich den Christen in het nijpendst leed verheffen kan, wanneer Hij in dagen van voorſpoed geleerd heeft, dat al het Ondermaanſche onbeſtendig en vergangelijk is; en dat zijn lot, onder het onmiddelijk beſtuur ſtaat van een Almachtig Opperwezen, 't welk *dezen vernederd*, en *dien verhoogd*, en deswegens geene verantwoording aan een nietig Sterveling verſchuldigd is. — Dat het Reisgezelſchap weinig discoursſen voerde, werdt niet veroorzaakt door Prangende Angst en Vreze, maar was aan geheel andere oorzaken toe te ſchrijven. Allen, behalven de Heeren Vaillant en van Heyden, waren ziek en ongeſteld, door het ſtooten en de ſterke beweging van de ſnelzeilende Pink. Elk gevoelde zijn eigen leed, en beijverde zich om het zoo veel mogelijk voor anderen te verbergen, door aan zijne ſtille overdenkingen, zoo over de omſtandigheden waarin men zich bevondt, als over het lot des Vaderlands en zijne aldaar agtergelatene Panden eenen vrijen loop te geven, en intusſchen met uitgeſtrekt verlangen te reikhalzen naar het gezicht van de *Engelſche* Kust, om weldra het benaauwde Vaartuig te kunnen verlaten, en zich over eene behoudene aankomst op het Land te mogen verheugen. — Kan men dit alles, behoudens de waarheid, een prangen door Angst en Vreze noemen? — Men duide het intusſchen niet euvel, dat wij bij deze ge-

le-

de wal doen brengen: dan, daar het toen reeds 9 uuren in den avond, en donker buijig weêr, vergezeld met een ſterken *Noorden Wind* geworden was, beſloot Hij op raad van den Stuurman, (die deze overvaart uit hoofde van het vele drijfijs zeer gevaarlijk oordeelde) nog tot den volgenden morgen, zijnde den 20 *Januarij* in de Pink te blijven, het daglicht met groot verlangen te gemoete ziende, en naauwlijks begon hetzelve zich aan de Hemel te vertoonen, of men ligte ondanks het gure en ruwe weêr het anker, en liep met eenen gunſtigen Wind de Rivier van *Harwich* op, voor welke Stad het Vaartuig reeds ten 9 uuren aankwam. Dan, hier was het vaarwater niet minder met droes en drijfijs bezet, dan voor het zoo even genoemde Zeedorp, doch men kwam de daar uit ontſtane zwarigheid ſpoedig te boven, door de vigilantie der *Viſcherlieden* aan boord

legenheid, ons deze aanmerking op de vertelling van den *ſtraks genoemden Schrijver* veroorloofd hebben: wij oordeelden zulks noodzakelijker, om dat wij in het zekere zijn onderricht, dat Z. H. die pasſagie onder het oog gekregen hebbende, zich niet onthouden kon, om dezelve als eene van die hatelijke trekken aan te merken, die alleen aan de geest van dien tijd, en aan de verbijsterde denkbeelden van veele, zich zelven, en anderen misleidende Perſonen, hunne geboorte verſchuldigd zijn.

boord van de Pink, en de bereidvaardige hulp der zich aan land bevindende *Engelschen*, vermits de *eersten*, door het aanvoeren van de Pink het drijfijs tegen de Wal op elkander drongen, derwijze, dat de *laatstgenoemden* over de uitgeleg-de zeilen, een Boot over hetzelve konden henen brengen tot tegen den boord van de Pink, welke door Z. H. nu weldra verlaten werdt, daar Hij, benevens Zijn bijhebbend Gezelschap, met behulp van den Stuurman en diens Volk in de Boot overstapte, en over het ijs henen gevoerd zijnde, Zijnen voet aan wal zettede, GOD dankende voor Zijne spoedige en behoudene aankomst, en de ondervondene bevrijding van alle gevaar op de reize.

Intusschen verstrekte het aan den goedhartigen Vorst, te midden van Zijne verdrieten tot geenen geringen troost, dat zich de Regering van *Harwich*, vergezeld door een groot aantal van de voornaamste Ingezetenen dier Stad, Hem op de hartelijkste wijze ontvingen en verwelkoomden, en elk hunner (als 't ware) wedijverde om Zijn leed te verzachten, en Hem alles aan te bieden wat mogelijk ware om zich van de ongemakken der reize te herstellen, voor welke dienstbetooning Hij op de minzaamste wijze aan allen Zijne dankbaarheid betuigde, weldra vernemende, of zich

zich ééne van de Hollandfche Oorlogfchepen in de Haven der Stad bevindende was? als nog van intentie zijnde, om zoo fpoedig mogelijk aan boord van hetzelve over te gaan, en de terugreize naar één der Vaderlandfche Havenen aan te nemen. Dan, daar men Hem het bericht gaf, dat zich geen één Hollandsch Schip aldaar ter Rede bevondt, befloot de Vorst na een korte poos vertoefd te hebben, Zich naar *Colchester* te fpoeden, alwaar de *Doorluchtige* PRINÇESSEN, de JONGE PRINS, en derzelver gevolg den vorigen dag reeds aangekomen waren, en derzelver intrek in het Logement genaamd *Het Witte Hart* genomen hadden. Spoedig plaatfte zich *Z.* H. benevens Zijne BEIDEN ZOONEN, en derzelver aanzienelijke Reisgenooten, in eenige daar toe in gereedheid gebragte Rijdtuigen, en na op de verplichtendfte wijze van de Regering van *Harwich* en verdere aanwezenden affcheid genomen, en voor het vriendfchappelijk onthaal aldaar genoten, hunnen dank betuigd te hebben, reedt het Gezelfchap, geëscorteerd door eenige Militairen van de Koninglijke Guarde, naar de zoo ftraks genoemde Stad, alwaar de twee dagen bevorens zich van elkander verwijderd hebbende DOORLUCHTIGE FAMILIE wederom met elkander vereenigde, niet zonder de hevigfte gemoedsaandoeningen over

 der-

derzelver verschrikkelijk noodlot, maar tevens ook met gevoel van dankbaarheid aan het Opperwezen, zoo voor de gunstige bevrijding van de hen aangrimmende gevaren in hun ondankbaar Vaderland; als voor de aanvangelijke bewijzen van achting en deelneming, welke Zij reeds bij hunne aankomst in een vreemd Land, en wel bijzonderlijk van de Ingezetenen van *Colchester* ondervinden mogten. Immers het was de Regering van *Colchester* alleen niet, die de zoo onbarmhartig als wreed uit hun wettig Erf- en Vaderland verdrevene Familie, al dadelijk na hunne vereeniging in het voornoemde Logement, op eene statelijke wijze, overeenkomende hunnen hoogen Rang en aanzienelijke Geboorte, reçipieerde en begroette; maar ééne der aanzienelijkste Ingezetenen van die Stad, namelijk de *Edele Heer* Izaak Boggis, was edelmoedig genoeg, om Hun Zijn Huis tot een verblijf aan te bieden, en wel eenige vertrekken in hetzelve, die Hij niet zonder groote kosten tot het herbergen van H. K. H. *de Prinçesse* van Walles had doen in gereedheid brengen, en welke aanbieding door Z. H. op de graçieuste wijze geaççepteerd zijnde, de rede opleverde, dat Hoogstdezelve benevens de gehele Vorstelijke Familie het Logement wel spoedig verliet, en met het huis van den zoo

even-

evengenoemden edelen Brit verwisfelde, alwaar Z. H. niet alleen gelegenheid vondt, om zich van de geledene ongemakken op de reize ondervonden te herftellen, maar ook weldra eene Commisfie door de Regering der Stad aan Hem afgevaardigd, zag aankomen, „ *welke bij monde van den Stads* „ *Secretaris* F. SMYTHIES, *hare deelneming in* „ *Zijne betreurenswaardige Omftandigheden*, *en* „ *het verdriet dat Hem het verlaten van Zijn* „ *Vaderland veroorzaakte*, *betuigen deedt.*" Z. H. trachtende op te beuren en te bemoedigen met de betuiging: „ *dat zij hope hadden*, *niet alleen*, „ *dat de Voorzienigheid welhaast een einde zoude* „ *maken aan de overweldigingen van 's Vorsten* „ *Vijanden; maar dat zij Hem ook verzekeren* „ *konden*, *dat Hij in Engeland*, *alle die op-* „ *merkzaamheid en hartelijke deelneming in* „ *Zijn lot zou ondervinden*, *als de Britfche Na-* „ *tie zoo bijzonder eigen was aan Ongelukkigen* „ *te bewijzen.*"

Trouwens, dit bleek weldra aan de fchikkingen die *Koning* GEORGE DE III., tot verbetering en verzagting van WILLEM's lot verordende, daar Hij bericht ontvangen hebbende van de aankomst Zijner DOORLUCHTIGE BLOEDVERWANTEN, oogenblikkelijk order gaf, om het Koninglijk Lustflot HAMPTONCOURT, (weleer gebouwd door

eenen van des Prinsen Voorouderen, *Koning* WILLIAM DE III. wiens nagedachtenis bij alle weldenkende *Britten*, als den Hersteller der Britsche Vrijheid, en den Beschermer van den Protestantschen Godsdienst in zegening blijft) in gereedheid te brengen, ten einde de Doorluchtige Verdrevenen aldaar op eene Vorstelijke wijze te herbergen, van welke Koninglijke gunst Z. D. H. ook eenigen tijd daarna een erkentelijk gebruik maakte, wijl Hij na eenige dagen te *Colchester* vertoefd te hebben, zich naar *Kew*, en vervolgens naar *Hamptoncourt* begaf, alwaar Hoogstdezelve, zich wel voor de persoonele Vervolgingen zijner verbitterde Vijanden, maar geenzins van hunne lasteringen, noch van zijn bitter harteleed over den ongelukkigen toestand van zijn Vaderland, en de snoode wijze waarop velen in hetzelve over Hem dachten ontheven zag. Het is deze aanmerking, die ons nu als met de hand geleid, om eenig verslag te geven, van de manier waarop de hoofdbeleideren van de Revolutie zich werkzaam betoonden en beijverden, om *aan de eene zijde* hunne beangstheid over de wraak der *Engelschen;* en *aan de andere zijde* hun boos opzet, tot het *vernietigen van 's Lands Constitutie*, en het *totaal bederf van het Doorluchtig Huis van Oranje*, onder begunstiging van de macht der

bin-

binnenftromende Franfche Legermacht, tot grievend verdriet van Z. H. aan den dag te leggen.

Het eerfte bleek naar ons inzien duidelijk uit de moeijelijkheden, die de zich in den Zetel des hoogften Bewinds geplaatst hebbende *Hollandfche Volkrepræfentanten* aandeden, niet alleen aan den *Admiraal en Ridder* VAN KINSBERGEN, welke als toen nog, ingevolge de op hem verleende Commisfie van Z. D. H., het Opperbevel over 's Lands Zeemacht in handen had; maar ook aan de uit *Engeland* terug gekeerde *Commandeurs van de Pinken*, en den *Luitenant* VAN HEYDEN, die de Prins derwaards overgebragt en vergezeld hadden. Want hoe ongerijmd en logenachtig de geruchten ook waren, dat den verjaagden STADHOUDER, het opzet zou volvoerd hebben om met eenigen van 's Lands Oorlogfchepen naar *Engeland* te vertrekken, om dezelven aan de *Britten* in handen te ftellen, en dat de *Admiraal* VAN KINSBERGEN, daartoe de hand geleend zoude hebben; zij werden geredelijk geloofd, niet flechts bij het onkundig gemeen, maar ook bij hun die zich van de teugels des Bewinds op de eigendunkelijkfte wijze hadden meesters gemaakt, derwijze, dat zij op eenen hoogen en gebiedenden toon, deswegens onderzoek deden aan den zoo evengenoemden *Admiraal*, die hun kort en

zakelijk ten antwoord gaf: „ *Hun te kunnen ver-*
„ *zekeren, dat 'er geene Schepen of Vaartuigen,*
„ *welken zich onder zijne ordres bevonden, met*
„ *den* ADMIRAAL GENERAAL *vertrokken waren:*
„ *of dat Hij Hoogstdezelve met eenigen op zijne*
„ *reize had doen geleiden.*" Een antwoord, hoe zeer conform de waarheid, en de verſpreide valſche geruchten completelijk logenſtraffende, echter geen geloof vondt bij het achterdochtig, en alles kwaads vermoedend nieuw opgeworpen Beſtuur, want het oordeelde, dat het dubbelhartig, en 'er iets geheimzinnigs in gelègen was, en dat KINSBERGEN de vraag niet *rechtſtreeks* beantwoord hebbende, zich met leugens beholpen hadt: al waarom het dien EDELEN VLOOTVOOGD een nader bevel toezond, met last, om zich *omſtandiger*, en *duidelijker*, en wel *ſchriftelijk* nader te expliçeeren. Een bevel, waaraan den *Admiraal* dan ook dadelijk voldeedt, hun ſchrijvende:
„ *Dat Z. H., als* ADMIRAAL GENERAAL, *voor*
„ *Zijn vertrek den Zee-Capitein* VAN BYLANDT
„ *gelast had om Hoogstdenzelven met eenige*
„ *Zee Officieren te geleiden; en dat gemelde Ca-*
„ *pitein hem ook viſie van die order gegeven*
„ *hadt: dat vervolgens, almede op order van Z.*
„ *H. de Capiteinen* VAN BRAAM *en* TULLE-
„ KEN *door Hem Admiraal gelast waren, hunne*

„ *Bo-*

„ *Bodems in gereedheid te brengen*, *om*, WAN-
„ NEER ZULKS GEREQUIREERD WERDT, *en des*
„ *mogelijk zijnde*, *van dezelve gebruik te kun-*
„ *nen worden gemaakt*, *en zich beiden te ftel-*
„ *len onder de orders van den Capitein* VAN
„ BYLANDT: *Voorts*, *dat Hij Admiraal door Z.*
„ *H. nader zijnde gelast geworden*, *om* VAN BY-
„ LANDT *te authoriseeren*, *om van de Schepen*
„ *en Fregatten in Zeeland liggende*, *zoo velen*
„ *onder zijn orders te nemen*, *als Hij ten voor-*
„ *fchreven einde nodig zoude oordeelen: en dat*
„ *Hij van die authorifatie aan den Schout bij*
„ *Nacht* HARINGMAN, *het Commando op de*
„ *Zeeuwfche ftroomen hebbende*, *kennis hadt ge-*
„ *geven op den* 16 *Januarij*, *ten einde van de-*
„ *zelve*, (IN GEVAL Z. H. IN ZEELAND MOGT
„ ARRIVEREN,) *het nodige gebruik te maken:*
„ *doch Hij konde tevens berichten en verzekeren*,
„ DAT GEENE VAN DIE ORDERS TER UITVOER
„ WAREN GEBRAGT, *vermits Z. H. zich verplicht*
„ *had gevonden in Engeland binnen te lopen.*"
Een bericht derhalven, dat al het logenachtig gefnap ten nadeele van WILLEM DEN VIJFDEN, bij de nieuwe Souverainen als kaf voor den wind had kunnen en behoren te doen verftuiven; en dat zij ook bij het minfte onderzoek in de Zeehavens, alwaar die Schepen als nog voor handen

den waren, nog nader geslaafd konden krijgen; doch dat echter hunnen kommer over des Vorsten vertrek naar *Engeland* maar in het geheel niet wegnam. Want toen de *Commandeurs van de Pinkschepen*, na dat zij hunne ladingen in *Engeland* ontscheept, en elk hunner een som van 350 Guldens voor vrachtloon van den STADHOUDER ontvangen hadden, wederom te *Scheveningen* gearriveerd waren, nam men hun in arrest, even of zij door hunne bewezene diensten aan hunnen geliefden Vorst, eene groote misdaad bedreven hadden: en even zoo handelde men ook ten opzichte van den *Luitenant* VAN HEYDEN, die mede bij zijn retour gevangen gezet werdt: alle welke Personen door twee Leden van het nieuw aangesteld *Committé van Algemeen welzijn*, zijnde zekere PIETER ROOS L. Z.; een *Dordsch Repræsentant*, en nog een ander, HERMAN FORSTEN geheten, op Interrogatorien gehoord en onderzocht werden, niet alleen om onderricht te krijgen, *of Z. H. door eenige Schepen van Oorlog was geconvooyeerd geworden?* maar zelfs, *om 'er agter te komen, welke gesprekken de goede Vorst en de verdere Personen tot het Reisgezelschap behoord hebbende, gedurende de reize met elkander gehouden hadden?* Een inquisitoir onderzoek, dat *ten opzichte van de Oorlogschepen*, na het naauwkeu-

keurig bericht van den *Admiraal* VAN KINSBERGEN nutteloos en overtollig; *en ten aanziene van de nieuwsgierigheid naar het geene 'er gesproken was geworden*, ten eenenmale ongerijmd was. Want hoe konden de *Stuurlieden*, die zich bij den snellen voortgang der Pinken zich bestendig bij het Roer moesten houden, bij mogelijkheid vertellen, (gesteld zijnde dat zij daar toe gezind waren geweest) wat 'er binnen in het ruim verhandeld was? Gezwegen, dat het daarenboven dwaas was, om bij eenvoudige *Visscherlieden* na te vorschen, wat 'er door de Vorst en de Zijnen gesproken was, van welken men veilig vermoeden kon, dat zoo zij iets van belang hadden willen bespreken, zich van eene taal zouden bediend hebben, die voor dezelven onverstaanbaar was. Daar dit het geval was, liep dan ook al den gemaakten toestel, van het arresteren en ondervragen der teruggekeerde Persoonen, aangaande des ERFSTADHOUDERS vertrek naar *Engeland* op een louter niets uit, vermits hunne antwoorden ten aanziene van de *Schepen* slechts dienden, om het getuigenis van KINSBERGEN ten vollen te bevestigen; en verder om de Onderzoekers wegens het *gesprokene* in dezelfde onwetendheid te laten; en dezen te doen besluiten om de Gearresteerden wederom op vrije voeten te stellen.

Op

Op deze wijze verliet WILLEM DE VIJFDE met geheel zijn Doorluchtig Huis, zijnes ondanks, het ongelukkig Vaderland, en zijne daarin gelegene Bezittingen, zich zelven in de eerste dagen na zijne aankomst in het gastvrij *Engeland*, steeds vleijende met de stille hoope, dat de Hemelsche Voorzienigheid eerlange eene wending aan den loop der algemeene zaken in de Republiek bezorgen zoude, waar door Hij zich in volkomene veiligheid wederom derwaards begeven konde, om zijne gedaane toezegging aan *H. H. Mog.* gestand te doen, toen Hij van dezelve afscheid nemende, duidelijk verklaarde: „ *dat zoo* „ *de omstandigheden het immer of ooit toelieten,* „ *dat Hij weder van nut aan zijn Vaderland* „ *(dat Hij hartgrondig beminde) konde zijn,* „ *H. H. Mog. Hem altijd gereed zouden vinden* „ *om daartoe alle pogingen aan te wenden.*" &c. Dan, de ondervinding leerde weldra, dat zij die zich op de eigendunkelijkste wijze de Hoogste Macht over het Vaderland aangematigd hadden, dien weg voor den ongelukkigen Vorst toemuurden, door het onverwijld te gronde werpen van het grootsch gebouw der *aloude Hollandsche Vrijheid*, en de daarmede in een onafscheidelijk verband staande *Staats- en Erfstadhouderlijke Regeerwijze*, op die manier vierkant strijdig handelen-

lende met de uitdrukkelijke conditie, door het *Fransch uitvoerend Bewind te Parijs* aan de *Staatscommisfie* nog zoo onlangs toegeftaan (*). Want naauwlijks hadden de *Revolutionaire Committées*, de wettige Regeerings Collegien der Steden op eene willekeurige wijze van het bewind ont-

(*) Wij bedoelen, dit zeggende, de TWEEDE VOORWAARDE, door het *Fransche Directoire* aan de Heeren BRANTSEN &c. opgegeven, namelijk: „ *dat als den* STADHOUDER „ *het Grondgebied van de Republiek verlaten had, en* „ *wanneer men gezind was direct een Tractaat van Ver-* „ *bindtenis en Koophandel te fluiten;* ALS DAN ALLES BIJ „ PROVISIE IN DENZELFDEN STAAT ZOU BLIJVEN." Daar nu Z. H. zich reeds verwijderd had, *eer dat Ultimatim hier te Lande aankwam*, handelde men immers lijnrecht tegen de intentie van het *Fransch bewind*, toen men reeds op den 19 *en* 20 *Januarij* aan het Removeeren van alle de Regeerings Collegien in de Steden ging, waardoor de *Hooge Provintiaale Collegien* en de geheele *Conftitutie* van zelve ontbonden en vernietigd werden? Dit, de ware ftaat des gevals zijnde, wie gevoeld zich dan niet gedrongen, om met ons als zeker te ftellen, dat de eisch van des Prinfen vertrek, nimmer door het *Fransch Directoire*, maar alleen door de *Nederlandfche Uitgewekenen* is bewerkt geworden? En dat zoodra Z. H. den *Haag* verlaten had, de Hoofdbeleideren der Revolutie, tegen de intentie van het Fransch Bewind, zich bevoegd oordeelden tot alle die ftappen, welken zij tot vernietiging der *Conftitutie* eenigermate dienstbaar keurden en volvoerden?

ontzet, en eenige Leden, onder den naam van *Provisioneele Municipalen* of *Repræsentanten* in derzelver plaatsen aangesteld, of men zag uit 12 *stemmende Steden van Holland*, een getal van 33 alzoo aan het Bewind geraakte Personen, eerst te *Amsterdam*, en daarna in den *Haage* bijeenkomen, alwaar zij, na zich meesters gemaakt te hebben van de *Vergaderzaal der Staten van Holland* en *andere Localen*, eigener authoriteit, links en rechts alles te gronde wierpen, hetwelk door de wijze en dappere Voorvaderen sints ruim twee Eeuwen ter vestiging van de Vrijheid in den Burgerstaat, en ter vermeerdering van den welvaart der Ingezetenen was tot stand gebragt. In eene Nachtvergadering van eenige uuren, in welke de door Willem den Vijfden zoo zeer beweldadigden Pieter Paulus als Præsident het eerste en hoogste woord voerde, wordt op zijn Voorstel de *Hollandsche Staatsregeering* afgeschaft, de aloude *Grijze Ridderschap* van haare Rechten berooft; den Erfstadhouder van alle zijne Waardigheden ontzet; en die Waardigheden zelve voor vernietigd verklaard. En eindelijk door het *ontslaan van alle Ingezetenen van den Eed van trouwe aan den wettigen Souverain*, en door *het invoeren van eene hoofdelijke stemming*, eene gedrochtelijke *Democratische Regeerwijze* in de plaats

plaats gefteld: door alle welke willekeurige bedrijven, de *band der* UNIE van een gefcheurd; het dierbaar Vaderland tot een woesten Baijerd van Factien en Verdeeldheden gemaakt en des verdrevenen ERFSTADHOUDERS gegronde hoope op eene fpoedige terugkomst in de Republiek geheel en al verijdeld werdt! Gebeurenisfen, die wel fpoedig ter kennis van den braven Vorst kwamen, en alle de genoegens die Hij in zijne Ballingfchap nog genieten konde ten eenenmale vergalden: niet alleen, door zich de rampzalige gevolgen van alle die bedrijven voor het Vaderland en deszelfs Ingezetenen, levendig voor den geest te ftellen; maar ook, door het vernemen van de afgrijsfelijke lasteringen, welken de eerfte Toongeevers in de weleer Achtbare Raadzalen, ten Zijnen opzichte, op de onbefchaamdfte en tegen de waarheid ftrijdende wijze goedvonden uit te ftooten, ten einde door dezelven voor het oog des fchandelijk misleiden Volks, aan hunne onwettige geweldige handelingen een zwaai van billijkheid te geven. „ *Zoo dikwijls* (lezen wij in een thans voor ons liggend bericht) „ *zoo dikwijls de* „ *Prins in de Hollandfche Couranten en de Dagbladen der nieuwe Souvereinen te lezen kreeg,* „ *op welk eene ontzinde wijze zich een'* PIETER „ PAULUS, *een'* HAHN, *en meer andere eerfte ge-*

„ *weldige doordrijvers van de Revolutie, zich ten*
„ *Zijnen aanziene uitdrukten, in de verleidende*
„ *Aanspraken en Voordragten die zij ten aan-*
„ *hore van de onkundige menigte deden, gevoelde*
„ *Hij zijn bitter leed in al derzelver gewicht en*
„ *uitgebreidheid, en beschouwde der zoodanigen*
„ *valsche en leugenachtige aantijgingen, als even*
„ *zoo veele scherpsnijdende zwaarden, welken Hem*
„ *door de ziele gedreven werden, om Hem der-*
„ *zelver kalmte te ontroven: den Alwetenden tot*
„ *getuige roepende van zijne onschuld aan de*
„ *Hem zoo openlijk te laste gelegd wordende mis-*
„ *daden, waarvan Hij zoo zeer als eenig sterve-*
„ *ling ten uitersten afkerig was.*" En geen wonder, want het schenden en lasteren tegen den afwezenden Vorst, en zijn Doorluchtig Geslacht, had geen einde, en werden die stukken door veelen aan het onkundig gemeen tot een maatstaf in de hand gegeven, om 'er hun *zoogenaamd Patriotisme* naar aftemeeten, met geene andere bedoeling, dan om zich in de gunst der menigte te dringen, en door eene alzins gebrekkige Volksstem, tot de Hoogste en meest voordeel aanbrengende Posten in den Staat bevoorderd te worden.

Intusschen bleef zich de hoegrootheid der mate van WILLEM's grievend Zielverdriet, bij onbeschaamde Lasteringen en Eerroverijen niet bepalen:

de-

dezelve werdt bovendien nog te boorde toe aangevuld, door de eigendunkelijke handelwijzen, die de nieuwe Beheerſchers van het ongelukkig Vaderland, zich ten aanziene van Zijne in de Republiek agtergelatene *Bezittingen* en uitgeſtrekte *Heerlijke Goederen*, bij Hem door een *Wettig Erfrecht* van Zijne Voorvaderen, of door *Aankoop uit Zijne eigene Schatkist* bezeten wordende, veroorloofden. Hoe zeer de *Franſchen*, uit hoofde van de tegen Z. D. H. uitgevaardigde *Oorlogsverklaring*, door het toepasſen van het woeste Oorlogsrecht op des Vorsten Bezittingen hier te Lande, zich dezelven te dien tijde hadden *kunnen* toeëigenen, *zij deden zulks echter niet, na dat zij zich van het aantal en den Staat van de Lasten en Inkomſten derzelver naauwkeurig hadden doen onderrichten*, zich alleen bepalende tot het naar *Parijs* vervoeren, van des Prinſen *Naturalien Cabinet*, zijne *Koninglijke Collectie van Schilderijen*, en een aantal *pretieuſe Zeldzaamheden*, door dien goeden Vorst bij zijn vertrek agtergelaten, alle het overige zoo *Roerende* als *Onroerende Goederen* met den voet ſtotende, en aan de nieuwe Gezachvoerders overlatende, die ook geene de minſte bedenking maakten, om zich de vrije beſtelling over dezelve aantematigen, de

Eerstgenoemden grootdeels bij openbare veiling publiek doende verkopen; en de *Laatstgenoemden* onder eene door haar aangestelde Administratie stellende: eene handelwijze, waar door zich WILLEM DE VIJFDE niet weinig beledigd en verongelijkt rekende, als wel en te recht van oordeel zijnde, *dat daar Hij de Republiek niet op eene Clandestine wijze ontvlucht, maar met toestemming van den Wettigen Souverain, na voorafgaande kennisgeving verlaten had; Hij even als alle andere Ingezetenen eene wettige aanspraak op de publieke bescherming behield, en dat de nieuwe Gezachvoerders althans geene bevoegdheid hadden, om geheel buiten zijne kennis en toestemming, omtrent dezelve naar goedvinden te beschikken.* Dan, wat kon dit alles den ongelukkigen Vorst baten? Bij al het leed dat Hem trof over het schenden zijner Eere, moest Hij nog bovendien het onrecht verdulden, dat men zijne *Kostbare Meubilen*, zijne *Klederen*, zijne sints veele jaren bijeenverzamelde *Zeldzaamheden* en *Rariteiten*, (immers, voor zoo verre men dezelve tot Geld maken wilde) in het openbaar verkocht, en zijne *Heerlijke Lusthoven* en *Paleizen* tot het inkwartieren van Soldaten dienstig keurde, even of Hij, als eenen *Crimineelen Misdadiger* alle

recht

recht en aanſpraak op het beſtuur en de beheering derzelver naar de wetten van den Lande, voor altoos verloren had (*).

Hoe dit zij, de van Heerschzucht verbijsterde Gezachvoerders, mogten zich alles wat hun goeddácht veroorloven, dewijl zij hoegenaamd geenen tegenſtand in het verguizen van WILLEM DEN VIJFDEN ontmoeteden of te duchten hadden: die goede Vorst oordeelde echter, ondanks dat alles, dat Hij zijne betrekking op de Republiek en derzelver dierbaarſte belangen in geenen deele als vervallen beſchouwen moest, maar dat het overeenkomſtig Zijnen plicht ware, om als nog voor dezelve te waken. Van hier, dat Hoogstdezelve zich te *Kew* voor alle perſoneele vervolging beveiligd ziende, zich ten volle bevoegd en gerech-

(*) Uit dat gezichtspunt beſchouwde de brave Vorst, de onverantwoordelijke handelwijzen welken men zich in den *Haage* over zijne wettige Eigendommen aanmatigde. — „ *Zoo men mij aan Crimineele misdaden ſchuldig bevindt*, „ (zeide de Vorst) *waarom inſtitueert men dan geene gerech-* „ *telijke Actie tegen mij? Zullen de wetten, waarop de* „ *geringſte Ingezeten het recht heeft, om dezelven ten* „ *zijnen voordeele interoepen, dan voor mij altoos moe-* „ *ten zwijgen?*" Dit hoorde men de zoo zeer mishandeld wordende Vorst, met eene zichtbare aandoening bij die gelegenheid meermalen vragen. —

rechtigd oordeelde, om van daar, *in Zijne kwaliteit als Opper-Directeur Generaal over de Oost- en Westindische Bezittingen van den Staat*, op den 7 *Februarij* 1795, schriftelijke bevelen te doen afgaan aan de Gouverneurs van *Suriname* en *Kaap de Goede Hoop*, FREDERICI en SLUYSKEN, inhoudende, eene order: *om alle Engelsche Oorlogschepen of Vaartuigen, bij hunne verschijning voor de aan hunne zorg toebetrouwde Etablissementen, geene resistentie te bieden, maar dezelve als Vaartuigen van eene Vriendnabuurlijke Mogendheid te considereeren en te behandelen.* Eene aanschrijving, die, hoe spoedig dezelve ook door Z. H. in het werk gesteld werdt, echter te *Paramaribo* niet eerder aankwam, dan na dat de *Gouverneur* FREDERICI aldaar reeds bericht ontvangen had van de Revolutie hier te Lande voorgevallen. Rede genoeg voor gezegden Gouverneur, om van die aanschrijving op de spoedigste wijze kennis te geven aan Zijne nieuwe Meesters in den *Haage*, die daar van reeds op den 4 *Augustus* verstendigd werden, en naauwlijks waren 'er nog 2 maanden verlopen, of men kreeg ook van de *Kaap de Goede Hoop* een soortgelijk bericht van den *Gouverneur* SLUYSKEN, en zie daar, eene uitmuntende gelegenheid voor het Hollandsch PAN DÆMONIUM (om ons van de uitdrukking des *Grif-*

fiers

fiers VAN LELIJVELD *te bedienen*,) om hunnen haat aan den verdrevenen STADHOUDER den ruimften teugel te vieren, en Hem, onder den fchijn van recht, als den *fnoodften Booswicht* aan geheel de wereld ten toon te ftellen. Pas had men de tijding uit *Suriname* ontvangen, of alles geraakte eensklaps in beweging, zoo bij de *Provifioneele Repræfentanten* als bij de onderfcheidene *Commiteés van Welzijn* en *van Waakzaamheid*, welker Leden, na de Misfive van Z. H. gedagtekend uit *Kew* den 7 *Februärij*, gelezen te hebben, het befluit namen, om dezelve in handen te ftellen van vier der bekendfte Vijanden van den STADHOUDER, en driftigfte Voorftanders der Revolutie, en van de daar uit voortgevloeide geweldige Refolutien tegen den goeden Vorst en alle die Zijne belangen en de Conftitutie waren toegedaan genomen, te weten: J. D. G. HAHN, P. GEVERS, P. PAULUS, en A. J. LA PIERRE, met last om hun ten fpoedigften te dienen van Rapport, wat men met den in hun oog *misdadigen* STADHOUDER behoorde aantevangen. Een last, die dezen op den 29 *September* daar aan volgende, ter Vergadering van de *Hollandfche Volksvertegenwoordigers* op deze wijze volvoerden:

BURGERS REPRÆSENTANTEN!

„ Het heeft Ulieden behaagd, om bij Decreet
„ van den 5 *Augustus* laatstleden, in Onze handen
„ ten fine van advis te ftellen, de Misfivè van
„ den gewezen *Stadhouder*, gefchreven uit *Kew*
„ den 7 Februarij dezes jaars aan den Gouver-
„ neur der Colonie Suriname *J. F. Frederici*,
„ en houdende den verraderlijken last, *om zoo te*
„ *Paramaribo* als verder in *de Colonie van Su-*
„ *riname te admitteeren*, *de Troupes die van we-*
„ *gen Zijne Groot Brittannifche Majesteit der-*
„ *waards zouden worden overgezonden*, *en op de*
„ *Rivieren zoodanige Oorlogfchepen*, *Fregatten*,
„ *of Gewapende Vaartuigen*, *als van wegens den-*
„ *zelven derwaards zouden worden gezonden*, *en*
„ *om dezelve te confidereeren*, *als Troupes en Sche-*
„ *pen van eene Mogendheid*, *die in Vriendfchap*
„ *en Alliantie is met H. H. Mog. en die der-*
„ *waards zouden komen*, *om te beletten*, *dat die*
„ *Colonie door de Franfchen wierde geïnvadeerd.*

„ Wij zouden ten dezen reeds lang van Onze
„ Confideratien hebben kunnen dienen: maar de
„ geftadige verwachting, dat het *zoogenaamde*
„ *Huis van Oranje*, deszelfs ondankbaarheid je-
„ gens Zijn Vaderland eerlang zou bekronen
„ met een openbaar Manifest, en eene gewapen-

„ de

„ de Aggresſie van hetzelve, heeft ons terug ge-
„ houden, daar zulks in dit en andere Landen
„ wierd verzekerd, en wij vooronderſtellen, dat
„ Gijlieden van zoodanig Manifest legale kennis
„ krijgende, de behandeling van dat alles dan lie-
„ ver in eens zoudt hebben afgedaan. — Dan
„ wij willen, en wij mogen niet langer dralen
„ om aan Uwen last te voldoen, en wij hebben
„ zeer weinig woorden van noden, om de zwaar-
„ te van de misdaad, in dezen jegens den gehe-
„ len Staat gecomitteerd, te doen opmerken, niet
„ ſlechts naar de eeuwige beginſelen van dat al-
„ gemeen Staatsrecht, dat op de Natuur en op
„ de Reden ſteunt; maar ook op de meer bekrom-
„ pene zoogenaamde Conſtitutioneele inrichtingen
„ hier te Lande, tot dus verre plaats hebbende."

„ Trouwens, dat WILLEM DE VIJFDE, na den
„ verraderlijken rol dien Hij ſedert 1780 geſpeeld
„ heeft; — na al het geen wat 'er vóór, in,
„ en na den Engelſchen Oorlog gebeurd is; —
„ na Zijne roekelooze tegenkanting tegen den
„ wil der Staten, en Zijn toenmalig verlaten van
„ den Haag; — na Zijne bedekte en openbare
„ zamenzweringen tegen 's Lands Vrijheid en On-
„ afhangelijkheid; — na geheuld te hebben met
„ vreemde Mogendheden; — na Zijn ſchande-
„ lijk Amersfoorts Manifest van den 11 Septem-

 „ ber

„ ber 1787; —— na het Land overweldigd te
„ hebben met vreemd Krijgsvolk; —— na het
„ vervuld te hebben met moord, roof, en plunde-
„ ring; — na de aangehitste Muitzucht den vrijen
„ teugel gevierd te hebben; —— na duizenden
„ van huisgezinnen geruineerd, en den Lande
„ uitgejaagd, aan de vervolging van de Patriot-
„ ten de deur wijd open gezet, en onder den
„ naam van Constitutioneele maatregulen, een
„ waarachtig Schrikbewind van zijne factie in-
„ gesteld, en geduurende meer dan 7 jaren lan-
„ ge in stand te hebben gehouden; —— na dit
„ Land, alleen om zich zelven te behouden, te
„ hebben gesleept in den verderffelijksten Oorlog,
„ die *H. H Mog.* immer gevoerd hebben; ——
„ na stroomen bloeds en millioenen schats ver-
„ spild te hebben; —— na alle de rampen over
„ ons Land in ruime mate te hebben uitgestort,
„ welke onafscheidelijk zijn van het Tooneel des
„ Oorlogs, en bijzonder van het daar zijn eener
„ Engelsche bende; —— na het toppunt van ver-
„ warring te hebben veroorzaakt in alle takken
„ van Regeering; —— en na eindelijk, toen het
„ 'er op aan kwam, en God zelfs de Franschen
„ tot in het hart van ons Land geleidde, na op
„ den 18 Januarij dezes jaars, zich en de zijnen
„ door eene schandelijke vlucht geborgen te heb-
„ ben,

„ ben, en op dien dag aan *H. H. Mog.* in eene
„ fameuſe Misſive geſchreven te hebben, *dat Hij*
„ *niet langer een Obſtakel willende zijn aan den*
„ *Vrede, die voor de Ingezetenen dezer Landen*
„ *noodig was*, gereſolveerd had, om voor een
„ tijd zich en zijne geheele Familie van hier te
„ retireeren, in hoop dat *H. H. Mog.* zulks niet
„ zouden afkeuren, biddende den Allerhoogſten
„ om Zijne dierbaarſte zegeningen over het lieve
„ Vaderland te willen uitſtorten &c.: doende
„ het Hem leed van niet meerder van nut te heb-
„ ben kunnen zijn; en hebbende het ontſlag ver-
„ leend van het Commando van het Leger aan
„ beide Zijne Zoons, die met Hem vertrokken:
„ dat (zeggen Wij) na dit alles, en na dat *H. H.*
„ *Mog.* hadden beſloten, om aan de Collonels of
„ Commandeerende Officieren van de Regimenten
„ en Corpſen in dienst van den Staat, mitsga-
„ ders aan de Gouverneurs, Commandeurs, of
„ Commandeerende Officieren kennis te geven,
„ dat Z. H. zich voor eenigen tijd geabſenteerd
„ had, en dat ook Zijne beide Zoonen van het
„ Commando waren ontſlagen: WILLEM DE
„ VIJFDE evenwel Zijne verraderlijke dienstbaar-
„ heid aan *Engeland* zoo verre den teugel heeft
„ gevierd, dat Hij zonder de minſte Macht of
„ Authoriteit daar toe te hebben, den Gouver-

„ neur

„ neur van eene zoo belangrijke Colonie van den „ Staat, Sub- en Obreptief, en alzoo Verraderlijk „ tot eene daad heeft getracht te verleiden, waar „ van de gevolgen voor den Lande, indien de„ zelve aan Zijne Verraderlijke oogmerken beant„ woord hadden, allerverderffelijkst zouden zijn „ geweest. — Dat WILLEM DE VIJFDE zich aan „ misdaad van Hoog Verraad ten aanzien der „ Republick heeft fchuldig gemaakt, daar aan „ vermenen wij, dat door niemand meer kan ge„ twijtfeld worden, en dat de opnoeming der „ daadzaken ten betooge daar van, alleen genoeg„ zaam is.

„ Ondertusfchen moeten wij bekennen, dat dit „ alles ons minder verwonderd dan verontwaar„ digd heeft. — 'Er is niets onder alle de open„ bare en heimelijke aanrandingen van het Volk „ van Nederland in het algemeen, en van de „ Vrijheid en Onafhangelijkheid van Holland in „ het bijzonder, dat men van WILLEM DEN VIJF„ DEN, na alles wat men tot hier toe heeft zien „ gebeuren, niet zoude verwachten: en onder „ alle de Stadhouders, waar van de Historie mel„ ding heeft moeten maken, kennen wij 'er gee„ nen, wiens Misdaden tegen het Vaderland, die „ van den laatften in aanhoudendheid en verme„ telheid evenaren, en wiens Acte van Befchul-

„ di-

„ diging alzoo ligter op te maken zoude zijn. — „ Het is daarom, *Burgers Repræsentanten!* dat „ wij allernoodzaaklijkst oordeelen, dat deze in „ behoorlijke form worde opgemaakt. — *Europa* „ zal dan zien, dat de affchaffing van het Stad- „ houderfchap geen ligtvaardig befluit was. Elk „ Vrijheidsminnaar zal hetzelve en onze gezegen- „ de Revolutie toejuigchen. Zijne Aanhangeren „ zullen fchaamrood worden, en aan velen zul- „ len waarfchijnlijk de fchillen van de oogen val- „ len. — Wij zijn echter van gedachten, dat deze „ Procedures niet te naauwkeurig en plechtig kan „ aangevangen, beftierd, en ten einde gebragt „ worden, en omziende naar bekwame Mannen „ om den Lande en Ulieden daar in te dienen, „ hebben wij nodig geoordeeld, en wij zouden „ Ulieden derhalven advizeeren:

„ Om, gelijk de bovengemelde Misfive van „ den gewezen Stadhouder uit de Vergadering „ van *H. H. Mog.* ter tafel van deze Vergade- „ ring is gebragt door Uwe Gecommitteerden „ ter Generaliteit, zoo ook dezelve, benevens „ dat Advis in handen te ftellen van de gemelde „ Gecommitteerden, met last, om daar van aan „ *H. H. Mog*, kennis te geven, en het voorts „ aldaar, daar henen te dirigeren, dat deze ftuk- „ ken met de meefte fpoed werden gefteld in

„ han-

„ handen van de Leydſche Hoogleeraaren B.
„ VOORDA en J. VALCKENAAR, ten einde *H.*
„ *H. Mog.* te dienen van Conſideratien en Ad-
„ vis, nopens den aanleg en de directie der Cri-
„ mineele Procedure ten dezen, zoo wel, als
„ om aan *H. H. Mog.* te ſuppediteeren, eene
„ ſuccincte Acte van Accuſatie tegen den voor-
„ ſchreven WILLEM DEN VIJFDEN, met faculteit,
„ om van hunne zijde zoodanig iemand te asſu-
„ meeren of in het werk te ſtellen, en Viſie van
„ zoodanige Staatspapieren te mogen nemen, als
„ zij tot volvoering hunner Commisſie nodig
„ zullen oordeelen. — *Wij refereren ons echter*
„ *niet te min tot Ulieder beter oordeel.*"

(Geteekend)

J. D. G. HAHN. P. GEVERS.
P. PAULUS. A. J. LA PIERRE.

Dan, dit laatſte had geene plaats. — Dit ſchandelijk Rapport, of liever dit *zwart Register van misdaden*, den verjaagden STADHOUDER zonder eenig behoorlijk bewijs, en ſtrijdende met de Staatsregisters van het tijdvak Zijnes Stadhouderlijken Beſtuurs te laste gelegd, viel zoo zeer in den ſmaak der *Hollandſche Repræſentanten*, dat zij het ſtuk niet al-

alleen volkomen goedkeurden, maar ook na de lecture van hetzelve, oogenblikkelijk het besluit namen, om het bij *H. H. Mog.* te doen overbrengen, en hunne Gecommitteerden in last te geven, om aldaar te effectueeren, dat conform den daar in gegevenen raad, een besluit genomen werde, hetwelk ten gevolge had, dat reeds op den 5 *October*, te dier Vergadering Commissie werdt verleend op de beide Leydsche Hoogleeraren VOORDA en VALCKENAAR, *ten einde het Rapport van de Hollandsche Commissie, en de Missive van Z. H. aan den Gouverneur van Suriname te onderzoeken, en in het opmaken der Acte van Beschuldiging tegen* WILLEM DEN VIJFDEN, *zoodanig gebruik te maken, als zij zouden oordeelen te behoren.* Een last, aan welken dezen reeds op den 7 *Januarij* 1796 voldeden, door het inleveren van een uitgebreid stuk, aan hetwelk zij den naam van *Rechtsgeleerd Advis* gaven, welks geheelen inhoud gebaseerd was op de valsche vooronderstelling, *dat Z. H. op eene Clan-„ destine wijze, buiten kennis van 's Lands Hooge „ Machten uit het Land gevlucht zijnde, en alle „ Zijne Hem aangeborene Rechten en Waardig- „ heden, die Hij in de Republiek bekleedde, in de „ loop gelaten hebbende; zich van de uitoeffening „ derzelven, ten tijde Zijnes vertreks uit den Haa-*

„ ge,

„ *ge, voor altoos onttrokken hadt:*" al waarom zij geene zwarigheid maakten, aan het slot van hun geschrijf, *volmaakt in den geest van het Hollandsch Rapport*, door de navolgende bewoordingen voor hun gevoelen te verklaren. „ *Dat* WILLEM VAN „ NASSAU, *bekend onder den naam van* WILLEM „ DEN VIJFDEN, *gewezen Stadhouder van de Ver-* „ *eenigde Nederlanden, door Zijn schrijven aan* „ *de Gouverneurs der Volkplantingen van den* „ *Staat, van dato 7 Februarij 1795, zich schul-* „ *dig heeft gemaakt aan* ONTROUW, MEINEED, „ AANMATIGING VAN HOOG GEZACH, MISBRUIK „ EN OVERTREDING VAN MACHT, *en aan* HOOG „ VERRAAD JEGENS ZIJN VADERLAND: *ten min-* „ *sten, dat 'er een zeer gegrond fondament voor* „ *handen was, om Hem van Misdaden Crimi-* „ *neellijk te beschuldigen en in gerechte te ver-* „ *volgen. Behoudens nogthans alle middelen van* „ *verdediging die Hij in der tijd zoude goed-* „ *vinden te gebruiken.*" Al verder, „ *naar het* „ *opgeven van eenige bedenkingen, over de moei-* „ *jelijkheid die 'er was, om te bepalen voor welk* „ *eene Rechtbank men den Vorst zoude behoren* „ *te recht te stellen;*" zich excuseerende, „ *van* „ *het inleveren eener* ACTE VAN ACCUSATIE," oordeelende: „ *zich daar van te kunnen onthou-* „ *den, dewijl zij dat werk reeds voor hun zaak-*

„ *lijk*

„ *lijk vonden afgedaan in het Hollandſche Rap-*
„ *port, hetwelk zij beſchouwden als een beknopt*
„ *Register*, GESCHREVEN IN EENEN TREFFENDEN
„ STIJL:" met bijvoeging: „ *dat zoo men door*
„ *die* ACTE VAN ACCUSATIE *een Juſtiçieel Stuk*
„ *bedoelde, om 'er de Proçedures op aan te van-*
„ *gen, zij als dan tot hun leedwezen betuigen*
„ *moesten, en verzekeren konden, dat zoo iets in*
„ *de geheele Nederlandſche Crimineele Practijk*
„ *onbekend was, en men iets van hun begeerd*
„ *had, dat voorbeeldeloos en onmooglijk was.*"
Ten ſlotte van alles daar bij voegende: „ *Dat*
„ *'er veel omſlags en werks zou nodig zijn, om*
„ *de beſchuldigingen in het Rapport voorkomen-*
„ *de, aan de gronden van het Recht te toetſen,*
„ *en de daartoe behorende ſtukken bijeen te za-*
„ *melen. — Een* JURIDICQ ADVIS *over alle die*
„ *daadzaken, één voor één, ten lasten van* WIL-
„ LEM DEN VIJFDEN *te geven, zou een arbeid voor*
„ *verſcheidene jaren opleveren, en de gewisſe ga-*
„ *pingen, bij het naſlaan der Registers van Staat,*
„ *en andere Papieren, deedt hen vreezen dat dien*
„ *geheelen arbeid voor het Vaderland nutteloos*
„ *bevonden zoude worden. &c.*"

Wij hebben zoo kort en beknopt als ons mogelijk zij, de in die beroerde dagen aan 's LANDS ERFSTADHOUDER aangedane mishandelingen, (als

bevattende ééne van de treffendste Lotgevallen Hem bejegend) opgegeven, om onze Lezeren te kunnen doen oordeelen, over de denkwijze die Zijne Vijanden in het *Rapport*, en het daar op gevolgd *Advis* der beide Hoogleeraren ten Zijnen opzichte blijken lieten, zich kittelende met de wraakgezinde hope, dat zij nu welhaast een *Crimineel Rechtsgeding* tegen den Vorst zouden kunnen beginnen. Dan, de ondervinding heeft doen zien hoe ijdel die verwachting was: want de *Rapporteurs* en *Adviseurs*, benevens allen die met hun eene lijn trokken, hebben nimmer durven ondernemen, om ten Zijnen opzichte van dien *Achitofels raad* gebruik te maken. Niet zoo zeer, om dat zij, volgens een aan ons medegedeeld bericht, daar toe een wenk kregen van het *Fransche Gouvernement*, hetwelk EENSDEELS, ingeligt door eenige *voorname en eerlijkdenkende Generaals*, aangaande den waren staat van zaken hier te Lande; en ANDERDEELS, door den invloed van het *Pruissische Hof*, sints het sluiten van den bijzonderen Vrede te *Bazel*; het werkelijk aanvangen van een *Crimineel Rechtsgeding* te beletten en te stuiten wist; maar ook, om dat alle de stout daar henen gewórpene beschuldigingen van *gepleegde Ontrouw*, *Meinëed*, *misbruik van Macht*, *aanmatiging van Hoog Gezach*, en *Hoog Verraad*

je-

jegens het Vaderland, (even of het bewezene daadzaken waren,) en tevens de allegatien door des Prinſen Vijanden ter ſtaving van die aantijgingen (quaſi) aangevoerd, bij alle onpartijdigen, als van alle gronden van waarheid ontbloot, zijn beſchouwd geworden. Wij kunnen ons niet toegeven, om hier de belangrijke aanmerkingen van ſommige Binnen- en Buitenlandſche Geleerden op het *Hollandſche Rapport*, en het *Rechtsgeleerd Advis* gemaakt, onder het oog van onze Lezeren te brengen, waarom wij zulks nalaten: dan, alvorens van dit onderwerp af te ſtappen, kunnen en willen wij niet afzijn, *om hun de gedachten van Z. H. mede te deelen* over dat gedeelte van het *Advis* der beide Hoogleeraren, waarin zij, op gezach van een bevorens geprojecteerd, doch niet ingevoerd *Pruisſisch Wetboek*, aan hunne Lastgeveren trachten te betogen, *dat Z, H. zich aan* LANDVERRAAD VAN DEN TWEEDEN GRAAD *ſchuldig gemaakt, en zich uit dien hoofde de ſtraffe des Doods, en de Verbeurtverklaring Zijner Goederen op den halze gehaald zoude hebben:* allegeerende tot dat einde, (*op Bladzijde* 86 *en* 87 van hun Advis) onder anderen uit dat *Project Wetboek*, deze navolgende Artikelen:

§. 94. „ *Deze ſtraffe treft dienvolgens hen,* „ *die op eene verraderlijke wijze de Vijanden des*

„ *Vaderlands in hunne ondernemingen begunsti-*
„ *gen; of ook den Vijand overvallen en in verove-*
„ *ringen behulpzaam zijn.*"

§. 95. „ *Of met oogmerk om de ondernemin-*
„ *gen des Vijands te bevoorderen, hen met Le-*
„ *vensmiddelen en Krijgsbehoeften onderſteunen.*"

§. 97. *Al wie vreemde Staten tegen Zijn Va-*
„ *derland, door aanhitzen in beweging brengt,*
„ *en hetzelve opzettelijk in Krijgsgevaren voert;*
„ *is evengelijk als een Hoog Verrader van de Twee-*
„ *de Clasſe aan te zien en te ſtraffen.*"

§. 98. „ *Gelijke ſtraffe treft hen, die aan*
„ *vreemde Machten die met het Vaderland in*
„ *Oorlog zijn, of hetzelve daar mede bedreigen,*
„ *Staatsgeheimen verraad, of Staatspapieren,*
„ *Plans van Vestingen, Krijgsverrichtingen en*
„ *dergelijke Narichten, aan welkers geheimhou-*
„ *ding den welſtands des Staats gelegen is, be-*
„ *kend maaken.*"

§. 125. „ *Heimelijke Verbindtenisſen, waar*
„ *door de Staat op eenigerlei wijze in uiterlijke*
„ *onzekerheid of gevaarlijke inwikkeling geraken*
„ *kan, zullen, als het voornemen van de zamen-*
„ *zwering nog niet ter uitvoer is gebragt, met*
„ *veeljarige Vestingſtraffen beſlecht worden &c.,*"
die Citatie beſluitende, met deze woorden: „ *Men*
„ *behoeft maar deze Artikelen één voor één, op-*
„ *per-*

„ pervlakkig bij het bedrijf van WILLEM DEN
„ VIJFDEN *te vergelijken, om overreed te wor-*
„ den dat ieder op zich zelfs Hem veroordeelt." —
Want toen Z. H. dat gedeelte van het *Advis* gelezen had, maakte Hij op hetzelve, in ſubſtantie, deze zoo ſchrandere als gepaste aanmerking: *dat de Adviſeurs* (op grond van de bij hun aangenomene, doch valſche vooronderſtelling, dat Hij op eene Clandeſtine wijze het Land verlaten, en Zijne Waardigheden in, en betrekkingen op hetzelve geabandonneerd hadt, voortredenerende) *een bewijs gaven, tot welke ongerijmdheden den mensch vervoerd wordt, wanneer hij zich door zijne driften beheerſchen laat, in zoo verre zelfs, dat hij voor den opmerkzamen zijne eigene ſchande opſchuimd.* — *„ De Adviſeurs maken in de daad*
„ geen vereerend Compliment aan hunne Mees-
„ ters, (zeî de Vorst), *met dat bewijs aan te*
„ voeren, want, wanneer men de bedrijven van de
„ voornaamſten derzelver, voor en na 1787, *en*
„ bijzonderlijk na de Oorlogsverklaring der Fran-
„ ſchen in 1793 *nagaat, dan hebben dezen zich*
„ aan de misdaden, mij zonder eenigen grond te
„ laste gelegd, ten hoogſten ſchuldig gemaakt,
„ door de ondernemingen van het Franſche Schrik-
„ bewind van dien tijd, op alle mooglijke wijzen
„ te begunſtigen; en hetzelve ter overrompeling van

„ *de Republiek aan te hitsen, en in eenen open-*
„ *baren Oorlog opzettelijk in te wikkelen, niette-*
„ *genstaande zij daar toe geene bevoegdheid,*
„ *en door den Eed op de Constitutie afgelegd,*
„ *trouwe aan het Vaderland gezworen hadden.*"
Eene aanmerking, die onzes inziens, allesints gegrond en wettig was, zelfs dan, wanneer Willem de Vijfde op eene heimelijke wijze de vlucht genomen, en Zijne Waardigheden, zonder eenige order op dezelve te stellen, in de loop gelaten had: hetwelk geensints het geval geweest is, zoo als wij hier voren op de duidelijkste wijze te zien gegeven hebben, als waar uit voor elk opmerkzaam Lezer dier gebeurenis duidelijk consteert, *dat Z. H. alschoon Hij ter voldoening van den eisch der Revolutionairen de Republiek ruimde, Hij echter zulks niet deedt, dan onder reserve, en met behouding van Zijne Hooge Waardigheden, en in de zekere verwachting, dat Hij wel spoedig wederom in den* Haage *terug komen zoude.*

Het was dus aan de zijde van Z. D. H. (naar onze gedachten) geen *opzettelijk boos opzet of oogmerk, om de Colonien van den Staat aan de Engelschen in handen te spelen*, toen Hij op den 7 *Februarij* 1795 de bewuste Brieven aan de Gouverneurs derzelver schreef; maar het was *een*

bij

bij voortduuring gebruik maken van Zijne Waardigheid als OPPER-GOUVERNEUR *en* DIRECTEUR VAN ALLE DE ETABLISSEMENTEN VAN DEN STAAT IN HET OOSTEN EN WESTEN GELEGEN, *en van welke Waardigheid Hij nimmer afstand had gedaan, of door de wettige Souverainen van den Lande ontzet geworden was.* — Even zoo min als de bewerkers der Revolutie in *Holland*, gedurende het tijdvak dat verliep tusschen den 20 *Januarij* en den 16 *Meij* 1795, de *Franschen* als *Vrienden en Geallieerden van de Republiek* beschouwen konden, (*vermits dezen naar geene voorwaarden van Capitulatie luisteren, en tot op den* 16 *Mei, zich ten aanziene van de Onafhangelijkheid des Vaderlands, zelfs aan de nieuwe Repræsentanten, niet duidelijk verklaren wilden*;) even zoo min kon WILLEM DE VIJFDE op den 7 *Februarij* 1795, de *Franschen* als *Vrienden en Geallieerden* aanmerken; en het was uit dien hoofde geen misdaad in Hem, dat Hij in Zijne steeds voortduurende, en door Hem niet geabandonneerde Kwaliteiten, aan de Gouverneurs der Colonien eene orde deedt afgaan, tot het niet afwijzen der *Engelschen*, welke Z. H. *op dat tijdstip* nog als *Vrienden en Bondgenooten van den Staat* kon aanmerken, en moest blijven aanmerken, zoo lang zij zich alleen bepaalden, tot

het leggen van een Embargo op de zich in de Engelsche Havens bevindende Hollandsche Schepen, en 'er geene Oorlogsverklaring, noch hier, noch in *Engeland* was gedaan geworden. Hoe vijandig de Hoofdbeleideren der Revolutie ten aanziene van de *Britten* ook denken mogten; en hoe zeer men alle redenen had om te verwachten, dat zij het als éénc hunner eerste werkzaamheden zouden beschouwd hebben, om op eene formeele wijze alle voorgaande betrekkingen tusschen de *Republiek* en *Engeland* voor geëindigd en vernietigd te verklaren; zij deden zulks echter niet, maar namen zelfs den hang aan, of zij die wilden doen voortduren, toen zij den 26 *Januarij*, door HAHN, ter Vergadering van *H. H. Mog.* lieten voorstellen, niet alleen, „*om een Cartelschip naar Engeland te zenden, om aldaar* „*de Capiteinen van de Hollandsche Schepen tot* „*eene spoedige terugreize naar het Vaderland* „*aan te sporen*; maar ook, OM SCHIKKINGEN TE „BERAMEN, OP HET VAREN DER GEWOONE PA„KETBOOT TUSSCHEN DE BEIDE LANDEN." — Daar dit de ware toedragt van zaken in de eerste dagen der Revolutie geweest is; wie ziet dan niet, dat de *Adviseurs* wel groffelijk dwaalden, toen zij in hun *Advis* met veel geleerdheids tragten te betoogen, DAT WILLEM DE VIJFDE ZICH ZEL-

VEN

VEN, DOOR ZIJNE VERWIJDERING UIT HET LAND, TOT EEN AMPTELOOS EN BUITEN ALLE BEDIENING ZIJNDEN BURGER VERNEDERD HAD? *Dat Hij niet meerder dan een* HOMO PRIVATUS (*een bijzonder en gewoon Burger*) *geworden was? En dat Hij op den 7 Februarij* 1795, *met een* ANIMUS HOSTILIS, *met een* VIJANDELIJK OOGMERK *om de Colonien aan den Staat afhandig te maken, Zijne brieven ſchreef?* — Wie ziet niet, dat Z. H. DOOR HET GEOBTINEERD CONSENT VAN H. H. MOG., TOT EENE PERSONEELE VERWIJDERING UIT DE REPUBLIEK (*), zich zel-

(*) GEOBTINEERD CONSENT *van* H. H. MOG. *en* ED. GROOT MOG., TOT EENE PERSONEELE VERWIJDERING UIT DE REPUBLIEK: zeggen wij, in tegenoverſtelling van de ADVISEURS, *die zulks volſtrekt lochenden om hunne aantijging*, DAT Z. H. IN STILTE GEVLUCHT WAS, (en op welke hun geheel Advis gebaſeerd is) *goed te maken*, hoe zeer het tegen alle *Historiſche Daadzaken* ten eenenmaale ſtrijd, en zij zelven, bij het ſtellen van hun *Rechtsgeleerd Advis*, het tegendeel gevoeld hebben. Dit gezegde zal welligt aan de een of ander onzer Lezeren eenigzints ſterk voorkomen, maar dat is het niet: en wij oordeelen ons verplicht om zulks te bewijzen. *Want zoo Z. H. op eene Clandestine wijze, zonder kennis en toeſtemming van den wettigen Souverain, in ſtilte, en zonder order op de waarneming Zijner Waardigheden geſteld te hebben, het Land ontvlucht was, dan gingen de Raiſonnementen der* ADVISEURS *door, en Z. H. had*

zelven als ERFSTADHOUDER *van de Republiek* vermogt aantemerken? — Dat zoolang 'er geene *Oor-*

had zich, door Zijn ſchrijven, aan een ACTIE *blootgeſteld.* Dan nu, *nu het tegendeel waarachtig is; en nu uit het* ADVIS *zelve te bewijzen is, dat de* STELLERS *daar van kundſchap hadden, zoo blijkt daar door niet alleen hunne kwade trouw; maar het* ADVIS (*het moge dan zoo geleerd voorkomen als het wil*) *valt geheel en al in duigen.* — Het is voor de *Eer* en het *Character* van WILLEM DEN VIJFDEN (die men in dat ADVIS als een MEINEEDIGE LANDVERRADER, en een USURPATEUR publiek aan de kaak ſtelde) na zijnen uitgang uit deze wereld, en dus voor zijne Nagedachtenis, te zeer van belang, dan dat wij de zoo even opgenoemde ſtelling hier niet ſtaven zouden, het welk wij niet vollediger doen kunnen, dan *in de* EERSTE PLAATS onze Lezeren op te geven *het gene de* ADVISEURS, *tegen de waarheid en hun eigen gevoel ter neder geſteld hebben:* en dan *in de* TWEEDE PLAATS, *dat gezegde met des Prinſen gehouden gedrag vóór zijn vertrek, en de Reſolutien van de Leden der Hoge Regeerings-Collegien, te dien dage genomen, in vergelijking brengen.*

Wat het EERSTE betreft: Na dat de ADVISEURS een aantal bladzijden gevuld hebben om hunne Lastgeveren te beduiden, dat Z. H. *als een gewoon Ambteloos Burger, met een boos opzet, ten einde de Colonien aan eenen verklaarden Vijand van de Republiek in handen te ſpelen*, zijne brieven ſchreef: zeggen zij, op *Bladz.* 49—51 dit volgende: „ *wel* „ *is waar, dat Hij, bij zijn vertrek Zijne Ambten* NIET „ HAD NEERGELEGT: *dat zij Hem* OOK NIET OPGEZEGD WAREN; „ *maar dit, op zijn gunstigst beſchouwd zijnde, kan alleen* „ *dit*

Oorlogsverklaringen zoo in den *Haag* als te *Londen* afgekondigd waren; — dat zoolang 'er geene *Alliantie* tusſchen de *Republiek* en *Vrank-*

„ *dit bewijzen, dat Hij ze inmiddels* TITULO TENUS *be-*
„ *hieldt. Ja, dat meer is, met betrekking op de Provinçie*
„ *Holland, die voor zoo een groot gedeelte als Eigenaresſe*
„ *van de Colonien moet beſchouwd worden, is het niet moei-*
„ *jelijk te bewijzen, dat* WILLEM DE VIJFDE *niet* TITULO
„ TENUS *zijne Ambten behield, en dat, volgens een vooraf*
„ *gearresteerd en gepubliceerd Placaat*, DE VLUCHT VAN
„ WILLEM DEN VIJFDEN, ZONDER VOORAFGAANDE TOESTEMMING
„ VAN DE STATEN VAN HOLLAND, *moet gehouden worden,*
„ *als eene vrijwillige afſtand zijner zijde gedaan, van*
„ *alle Ambten en Bedieningen die Hij in die Provinçie be-*
„ *kleedde. — Terwijl men niet zeggen kan, dat het aan*
„ WILLEM DEN VIJFDEN *zou ontbroken hebben aan gelegenheid,*
„ *om* HUN EDEL GROOT MOG. *het noodig verlof, en dus de*
„ *effective dispenſatie van het zoo even aangehaald Pla-*
„ *caat te verzoeken voor zich en zijne beiden Zoons: daar*
„ *toch uit de Bijlage No.* 15 *blijkt: dat Hij in den laten*
„ *avond van Zaturdag den* 17 *Januarij, en zelve gedu-*
„ *rende een gedeelte van den nacht tusſchen den* 17 *en* 18
„ *dito*, (ZIJNDE DE DAG ZIJNER VLUCHT) *naast de Verga-*
„ *derzaal van de Staten van Holland, en wel ſtaande die*
„ *Vergadering, met Commisſarisſen uit het midden derzelve*
„ *tot Hem afgevaardigd, zeer lange Conferentien heeft*
„ *gehouden, maar tevens een diep ſtilzwijgen bewaard om-*
„ *trent zijn oogmerk, waarmede Hij reeds ſedert den* 13
„ *Januarij zwanger ging, om zich en de Zijnen door de*
„ *Vlucht te redden, en alle zijne Aanhangelingen, waar*
„ *on-*

Vrankrijk aanwezig was; — en dat zoo lang de bewerkers der Revolutie zelve, in de grootste angst

„ *onder ook de Hoofden der Hollandsche Staatsvergadering,* „ *aan hun noodlot over te laten.*"

„ *Het Placaat*, (zeggen zij verder ter staving van deze „ handtastelijke logentaal) *dat wij bedoelen, is zeer opmer-* „ *kenswaardig. — Het is van den* 14 *September* 1794, *en* „ *geëmaneerd, bij gelegenheid dat de Fransche Legermacht* „ *dieper op het Grondgebied van dezen Staat doordringende,* „ *sommige Hoofden der toenmalige Regering, tot geen ge-* „ *ring ongenoegen der Smallere Gemeente, zich begonden* „ *tot eene veilige retraite voor te bereiden." — De Staten zeggen in hetzelve:* „ „ *Dat zoodanige Ingezetenen welke* „ „ *eenige Ambten of Bedieningen dependeerende van Hun* „ „ *Ed. Groot Mog. of van eenige Stad of Collegie binnen* „ „ *deze Provinçie bekleden, en gedurende dezen Oorlog de* „ „ *Provinçie willen verlaten, ook te gelijk afstand zullen* „ „ *moeten doen, van de Ambten en Bedieningen door hun* „ „ *bekleed wordende: of, dat bij ontstentenis van dien, de-* „ „ *zelve Ambten en Bedieningen,* DE FACTO *zullen worden* „ „ *vacant verklaard.*" " &c.

In de daad, dit bewijs, wanneer het overeenkomstig de waarheid was, zou veel afdoen. Dan, wie van onze Lezeren, die zich herinnert wat wij hier voren *Bl.* 420–425 en vervolgens verhaald hebben, gevoelen hier niet dat hetzelve lijnrecht strijdig is met des Prinsen gehouden gedrag, ten tijde zijnes vertreks, *het welke* H. H. MOG. *volkomen approbeerden, blijkens hunne Resolutie van den* 18 *Januarij door ons woordelijk medegedeeld?* En wat het gezegde wegens de *Staten van Holland* betreft, ook dat houdt

angst en onzekerheid gesteld bleven, of de *Franschen* dit Land tot een *Conquest* maken, of voor een *Onafhangelijk Bondgenoot* verklaren zouden; Hij ook uit hoofde van dat alles, volkomen bevoegd was, om die orders of aanschrijvingen

houdt geen steek. Wanneer men slechts inziet, des Prinsen voortreffelijk antwoord aan de Commissie uit die Vergadering, bestaande uit de Heeren VAN WASSENAAR STARRENBURG, HUIDEKOPER VAN MAARSSEVEEN, en PERDUIJN gegeven, het welk wij al mede hier boven te boek geslagen hebben, het welk het geheele raisonnement van de ADVISEURS ten vollen logenstraft. Trouwens, dit blijkt nog klaarder uit de *Resolutie van* HUN ED. GROOT MOG. *genomen op den 19 Januarij*, nadat de *Raadpensionaris* VAN DE SPIEGEL, de Missive van Z. H. aan Hem, liggende in de kooi geschreven, met de Vraagpunten aan de deskundigen gedaan, ter tafel bragt, zijnde in deze bewoordingen vervat. „*Waarop* „ *gedelibereerd zijnde, hebben* HUN ED. GROOT MOG. *ver-* „ *klaard, met veel genoegen gezien te hebben, de poging* „ *van Z. H. om zich naar een der Havenen van de Repu-* „ *bliek te begeven, doch het gene thans tot hun leedwezen* „ *onmooglijk is bevonden; met approbatie vervolgens van* „ *deszelfs gecommuniçeerde intentie, en hartelijk wenschen-* „ *de, dat Z. H. zich spoedig in staat zal bevinden, om aan* „ *Zijn verlangen om te reverteeren, te voldoen.*" — Wanneer men deze stukken in overweging neemt, móet men zich dan niet verbazen, hoe het mogelijk geweest zij, dat de ADVISEURS met zulk een *Advis* voor den dag durfden komen, en het *Placaat van den 14 September 1794* ook op Z. H. wilden toegepast hebben?

gen aan de Gouverneurs der Coloniën te doen toekomen? De 33 Afgevaardigden *van slechts* 12 *Hollandsche Steden*, mogten zich op den 26 *Januarij* 1795 bevoegd rekenen, om *zonder eenige de minste qualificatie van de Ingezetenen dier Steden*, op voorstel van PIETER PAULUS, de CONSTITUTIE en het ERFSTADHOUDERSCHAP door eenen verhaastenden Hamerslag voor vernietigd te verklaren; en het grootste en beste gedeelte des Volks van Holland, mogt *om der vreze wille*, dat alles stilzwijgend den gang laten gaan; maar WILLEM DE VIJFDE behoefde, of konde zich aan dat onwettig besluit niet te onderwerpen. Hij was, ondanks zijn vertrek, *als blijvend en voortdurend* ERFSTADHOUDER *bij de wettige Staaten van den Lande erkent*; en Hij zelve hadt hun bij die gelegenheid beloofd, *tot zijn laatste oogenblik voor de defensie van den Staat te zullen blijven waken.* Daadzaken en Gebeurenissen die niet te lochenen zijn, en die het gewrongen betoog van de ADVISEURS, aangaande *een door Z. H. gepleegd* HOOG-VERRAAD geheel vervallen doen. En even zoo is het ook gesteld met hetgene zij *uit kragte van het gebeurde aan de Kaap*, en *bij het Eiland St. Helena met eenige schepen op Zee*, in hun *Advis* aanvoerden, want zulks geschiedde niet, dan nadat men te

Lon-

Londen de tijding van het fluiten eener *Of- en Defensive Alliantie* tusschen de *Republiek* en *Vrankrijk* vernomen hadt, bij welks *IV Artijkel* duidelijk bepaald was: „ *dat die Alliantie altoos* „ *zoude plaats hebben tegen Engeland*, *en in* „ *alle gevallen*, *dat eene van beide de Republie-* „ *ken met hetzelve in Oorlog zoude zijn.*" Door welke bepaling, de vriendschap van dezen Staat met *Engeland* in eene vijandschap veranderd was, en waarvan de *Oorlogsdeclaratie der Engelschen op den* 15 *September* 1795; het *verlies van veele Millioenen schats;* en de *wegname van de weerloos gelatene Colonien*, door het zorgeloos gedrag der nieuwe Souverainen, de rampzalige gevolgen waren, bij ontstentenis van de zoo zeker verwachte hulp der *Franschen;* doch die zoo min aan de *Kaap*, als in eene der *Westindische Colonien* ten behoorlijken tijde kwam opdagen: ten duidelijken bewijze, dat men zich hier te Lande met eene ijdele hoop op dezelve gevleid hadt.

Genoeg gezegd, (onzes oordeels) om onze onbevooroordeelde Lezeren te doen zien, hoe verre men den haat tegen den braven Vorst den teugel vierde, en om hun tevens de waarde te doen kennen, van de vinnige beschuldigingen, welken in die dagen ten laste van WILLEM DEN VIJFDEN, even

even of het bewezene waarheden waren, door de ADVISEURS, en velen van zijne bittere Vijanden zijn opgedischt, en die fommige van Zijne Vrienden zelfs in de verbeelding gebragt hebben, dat Z. H. door het fchrijven der bewuste misfives, zich jegens het Vaderland vijandig gedragen, en Zijne plichten omtrent hetzelve uit het oog verloren zoude hebben: iets dat tegen des Prinfen edel Character vierkant ftrijdig was. Trouwens, de tijd en de ondervinding hebben ten overvloede aan elken onbevooroordeelden Waarheidminnaar, aan elken opmerkzamen Waarnemer van den loop der geweldige Revolutie van 1795 middagklaar doen zien, hoe ongegrond die befchuldigingen en verdenkingen waren! Niet zoo zeer, om dat des Vorften vijanden hier te Lande, hunne *vermeende Crimineele Actie* nimmer tegen Hem geinftitueerd hebben, door Z. H. voor eene bevoegde Rechtbank ter verantwoording op te roepen, en *in cas van non Comparitie*, door een rechterlijk gewijsde tot eene ftraffe geëvenredigd aan de misdaad, het zij in Perfoon, of in Zijne Goederen te verwijzen; maar veel meer, omdat na verloop van eenigen tijd, het *Franfche Gouvernement*, en het naderhand *meer gematigd Beftuur hier te Lande*, zich niet weinig moeite gegeven hebben, *om eene* SCHADELOOSSTELLING

voor

voor het DOORLUCHTIG HUIS VAN ORANJE *te bepalen, tot vergoeding van de importante verliezen, welke hetzelve in* 1795 *had ondergaan, zoo ten aanziene van de bekleedde* ERFFELIJKE WAARDIGHEDEN *in de Republiek, als van de* HEERLIJKE GOEDEREN *door Z. H. in dezelve agtergelaten.* Bemoeijingen, welken wij nog voor het eindigen van deze *Levensgeschiedenis* nade overwegen moeten, waarom wij van dit Onderwerp afstappende, hier niet ongepast oordeelen te herhalen, hetgene wij bevorens bij eene andere gelegenheid van dat onderwerp gewagende (*) gezegd hebben, namalijk: „ *Dat wij* „ *gaarne aan het oordeel van alle onze waar-* „ *heidlievende Landgenooten verblijven laten, in* „ *hoe verre, na verloop van weinig jaren,* HET „ ACCORDEEREN VAN EENE SCHAÊVERGOEDING *te* „ *passe kwam, ten faveure van een Voorwerp,* „ *welke men in* 1795 *als een* VERRADER VAN ZIJN „ VATERLAND; *als een* MEINËEDIGER; *als een* „ USURPATEUR, *als een* MISBRUIKER VAN EENE „ ONWETTIG AANGEMATIGDE MACHT, *als vol-* „ *strekt schuldig aan* HOOGVERRAAD, *aan de* „ *wereld ten toon gesteld hadt.*"

In-

(*) Zie onze GESCHIEDENIS *van den* OORLOG *III. Deel, Blaaz.* 295.

Intusschen, hoe zeer de onwaarheid van de opgenoemde openlijke beschuldigingen gestaafd werdt, door het agterblijven van alle Crimineele vervolging, en dat hatelijk bedrijf des Prinsen zoo zeer geschondene Eer, bij alles wat redelijk en eerlijk dacht niet krenkte; de goede Vorst moest echter dat alles verdulden, en gevoelde bij al het bitter Zielsverdriet over Zijne verwijdering, verre afgescheiden van Zijn Vaderland, het grievende en beledigende van dat alles in derzelver uitgestrektheid, vermits Hem de gelegenheid ontbrak om zulks te beletten, en Hij bovendien, uit de handelwijzen der Cabinetten van *Londen* en *Berlin*, zoo ten aanziene van Zijne bijzondere belangen, als van die der Republiek ten duidelijksten bespeuren kon, dat Hij van beiden geene verandering ten goede te wachten had. De *Koning van Engeland*, en eenige *voorname meêwarige Britten*, betoonden zich, wel is waar, over het Lot van de *verdrevene Stadhouderlijke Familie* bewogen, en verkeerden niet geheel onverschillig omtrent het beramen van middelen, waardoor zij derzelver verblijf in *Engeland* vermeenden te veraangenamen; maar wat de *Staatsministers* betrof, dezen toonden op de duidelijkste wijze, dat zij niet gezint waren om zich de belangen van het Huis van Oranje

en

en die van de *overheerde Republiek* op eene krachtdadige wijze aantetrekken, niettegenstaande zij zich uit krachte van de *Guarantie van* 1788 daartoe ten duurften verplicht en verbonden hadden. Een gedrag, dat het verdriet hetwelk WILLEM DE VIJFDE nog in *Holland* zijnde, over het Losbandig en Schandelijk gedrag des *Engelschen Krijgsvolks* gevoeld hadt, in *Engeland* gekomen zijnde aanmerkelijk vermeerderde (*); daar Hij na verloop van eenige maanden

(*) Het is hier al wederom de plaats niet, om door een reeks van daadzaken aan te toonen, aan welke buitensporigheden de *Engelsche Hulptroupen*, gedurende den Veldtocht van 1794, *en voornamelijk bij hunne retraite over het Territoir der Republiek naar Engeland*, zich allerwegen hebben schuldig gemaakt. Van belang is het echter te weten, *hoe Z. H. hier te Lande nog zijnde, daar over dacht*, vermits het onder Zijne Vijanden niet ontbroken heeft aan zulken, welken op de openlijkste wijze beweerd hebben, *dat zoo Z. H. de Engelschen daar toe al niet had aangespoord, Hij zulks ten minsten met welgevallen zou vernomen hebben.* Eene aantijging, die zoo onwaarachtig als hatelijk moet beschouwd worden, dewijl de goede Vorst deswegens met de grootste verontwaardiging werdt aangedaan, en Zijn leedwezen over die handelwijzen, tot den dag Zijnes doods toe, bij vele gelegenheden te kennen gegeven heeft. Trouwens, dat moest ieder eerlijkdenkend mensch doen, wanneer hij de tooneelen van verwoesting door veen van die benden in de Republiek aangericht, van nabij be-

den ten duidelijksten zag, dat het *Ministerie* zich alleen bevlijtigde, om de weerloos gelatene *Colonien van den Staat* weg te nemen, en de vele ten tijde van de Revolutie in beslag genomen, en gehouden *Nederlandsche Schepen* na het uitvaardigen der singuliere Oorlogsdeclaratie, voor goeden prijs te verklaren, zich hoegenaamd geene moeite gevende, om het zij door *gewapende*

Hulp,

beschouwde. Begeerd men echter een bewijs, hoe onze brave WILLEM DE VIJFDE, en de EERLIJKE VAN DE SPIEGEL, (die men beiden *als loontrekkende Slaven van het Britsche Cabinet* denonçeerde,) over het gedrag der *Engelsche Troupen* en der *Staatsministers* dachten, zelfs voor dat de *Republick* van hun ontheven was; men leze het geene den zoo evengenoemden *Raadpensionaris* tê dien tijde in eenen brief aan den Heer FAGEL omtrent Z. H. schreef: „ DE PRINS (zegt hij) IS WOEDEND OVER HET GEENE „ HIJ HEEFT BIJGEWOOND EN GEZIEN, *en het gaat ook alle* „ *denkbeelden te boven.* — *Het algemeen gevoel* (der Ingezete- „ nen) *is: als men toch geplunderd moet worden, dat het* „ *dan best is dat het door den Vijand geschiede.*" De ENGELSCHEN *zeggen daar tegen*: „ DE CARMAGNOLEN ZULLEN „ U TOCH PLUNDEREN, EN DAN IS HET BETER DAT WIJ IN „ DE VOORBAAT ZIJN." — En wat de STAATSMINISTERS betrof: hier over schreef Hij aan BRANTSEN en REPELAER: — „ *Weest verzekerd dat 'er geen* ENGELSCHE INFLUENTIE, „ *hier domineert, en dat die Natie in dit Land zulk een* „ *slechte reputatie heeft gemaakt, die geen Eeuw uitwis-* „ *schen zal.*"

Hulp, of door het *aanvangen van Negotiatien*, iets ten nutte van *Zijn Huis* en de *Republiek* te bewerken. Eene handelwijze, waarover de Prins zich ten hoogsten beklaagde, en die de oorzaak bij Hem opleverde, dat Hij zich gedurig op het Land, en van den Staatkundigen kring van het Hof verwijderd hieldt, en zooveel mogelijk zich bevlijtigde, om Zijn Leed in stilte op te kroppen, en de uitkomst aan het Godlijk Albestuur te laaten verblijven. — En wat het *Berlijner Cabinet* betreft: ook dat berokkende aan Z. H. door het op den duur ontwikkelen van deszelfs *bedrieglijke en verderffelijke staatkunde*, *opzichtelijk de Algemeene belangen van Europa* geen minder verdriet. — Wat Zijne Vijanden, en zij die sints vele jaren het zoo zeer op H. K. H. MEVROUWE DE PRINCESSE VAN ORANJE geladen hadden, (door te verzekeren, *dat beiden in alles van de wenken des Konings van Pruisfen afvlogen*,) ook moge verspreid hebben, het tegendeel heeft plaats gehad: daar WILLEM DE VIJFDE en ZIJNE ECHTGENOOTE, reeds vóór hun vertrek uit den *Haage*, den rampspoedigen afloop der Krijgsbedrijven van 1794, en hunne daarop gevolgde verwijdering uit het Vaderland, grootdeels hebben toegekent, aan het trouweloos gedrag dat de KONING gehouden had, in het niet zenden

 van

van de 62,400 man Hulptroepen, tot welks levering *vóór den* 16 *Meij* 1794, ter dispositie van *Engeland* en de *Staten*, Hij zich plechtig verbonden hadt. Eene belofte die Hij nimmer gestand deedt, houdende dat Legercorps bestendig aan den *Rhijn* (quasi) tot beveiliging van het *Duitsche Rijk*, terwijl Hij de *Republiek*; Zijne *Familie*; en de zoo plechtig aangegane *Guarantie*, varen, en *Holland* aan deszelfs noodlot geheel overliet. — Wie zich in het eerste tijdperk der Revolutie nog met eenige hulp van *Pruissen* vleijen, en eene spoedige herstelling van het ERFSTADHOUDERSCHAP van dien kant beloven mogt, Z. H. verwachtte van daar geen heil, en voorspelde bij het zien van de ongehinderde overmeestering van de Republick door de *Franschen*, hetgene men naderhand (hoe onverklaarbaar en ongelooffelijk zulks aan velen ook voorkomen mogt, gebeuren zag, toen de *Koning* de door Hem zelve ontworpene en tot stand gebragte Coälitie tegen de *Franschen* ten eenenmaale varen liet, en met dezelven op den 5 *April* 1795 *een Tractaat van Vrede en Alliantie te* BAZEL *sloot*, waarbij niet alleen „ *eene volkomene Vrede en Vriendschap*, *en*
„ *vernietiging van alle vorige Vijandelijkheden*
„ *tusschen de beide Natien bepaald*; *en de Vijan-*

„ *den*

„ *den des éénen alle hulp van den anderen ont-* „ *zegd werdt*; maar, waarbij Z. M. bovendien „ aan de *Franſchen* toeſtondt, *om Zijne eigene* „ *Staten, gelegen aan den Linker-Rhijnoever be-* „ *zet te houden, tot het tijdſtip van eenen alge-* „ *meenen Vrede, tusſchen Vrankrijk en het Duit-* „ *ſche Rijk,*" waar door Hij den toegang tot de Republiek grootdeels voor zichzelven toemuurde. Een Tractaat, waarbij wel bepaald werdt, „ *dat* „ *'er met den meesten ſpoed aan een Verdrag van* „ *Koophandel de hand gelegd zoude worden; dat* „ *alle voorgaande Handelrelatien tusſchen de* „ *beiden Volken zouden herſteld worden op den* „ *ouden voet; dat alle in beſlag genomene Goe-* „ *deren, Inkomſten, en Gevangenen wederzijdsch* „ *zouden vrij gegeven worden;*" doch waarin hoegenaamd geen de minſte bepaling ten nutte van het *Huis van Oranje*, of voor de wederherſtelling van de bevorens *Geguarandeerde Conſtitutie* te vinden was, en dat daarom door velen hier te Lande, welken zich na de Revolutie, alle hulp tot het bewerken eener *Contra-Revolutie*, *door het Hof van Pruisſen* bleven voorſtellen, in twijfel getrokken, of ten ſterkſten ontkend werdt, tot zoo lang, dat zij door het op den duur achterwege blijven van de zoo vastelijk verwachte hulp, van hunne dwaling overreed

werden, toen de *Koning* het besluit nam, om de van hier naar Zijne Staten Uitgewekene Gedemitteerde Hollandsche Militairen, het verblijf in dezelven te ontzeggen, en order aan den Generaal *von Schladen* te geven, om hun zonder eenig verwijl, even als of zij Banditen waren, buiten het Pruisfisch Grondgebied te brengen. Een besluit, hetwelk (onzes inziens) ten sprekenden bewijze strekte, dat men te *Berlin* aan *Vrankrijk* op de sterkste wijze verzekering geven wilde, dat men niet alleen de *Acte van Guarantie* voor vernietigd hieldt; en tot het aanwenden van eenige pogingen *tot herstel van de oude Constitutie* ten hoogsten ongezind was; maar dat men ook zulks in anderen beletten wilde. Trouwens, dit bleek nog klaarder uit de Conventie, die op den 5 *Augustij* 1796 met het *Fransch Bewind*, en het *Pruisfisch Cabinet* te *Berlin* gesloten en getekend werdt, zijnde van dezen in de daad zeer *singulieren*, en met het Character van WILLEM DEN VIJFDEN *geheel strijdigen* inhoud: „ *Indien het* HUIS VAN ORANJE *bij* „ *de aanstaande bevrediging*, *niet kan hersteld* „ *worden in deszelfs Posten en Waardigheden in* „ *Holland*, *zoo verbinden zich* VRANKRIJK *en* „ PRUISSEN, *om hunne goede diensten en krachtdadige bemiddeling te doen tusschen beiden ko-*

„ *men*,

„ *men*, *ten einde tusschen de* BATAAFSCHE REPU-
„ BLIEK, *en de* PRINS VAN ORANJE, *eene over-*
„ *eenkomst te doen treffen*, *waarbij de* LAATSTE
„ *ten behoeve van de* EERSTE, *van Zijne Stad-*
„ *houderlijke Waardigheid*, *en van alle Zijne*
„ *Vaste en Losse Goederen*, *in de Bataafsche*
„ *Republiek*, *in de Colonien*, *en aan den Linker-*
„ *Rhijnoever afstand doen; en daar tegen de*
„ *Bataafsche Republiek aan Hem betalen zal*,
„ *eene*, *aan gemelde Goederen geëvenredigde Schaê-*
„ *vergoeding. — Bovendien verbind zich de Fran-*
„ *sche Republiek*, *om ter effectueering van deze*
„ *schikking*, *alle hare krachten te gebruiken*,
„ *om ten voordeele van den* PRINS VAN ORANJE
„ *en Zijne Mannelijke Afstammelingen*, *de*
„ *Secularisatie te bewerken van de Bisdommen*
„ WURTSBURG *en* BAMBURG, *waar aan de* KEUR-
„ VORSTELIJKE WAARDIGHEID *zal verknocht wor-*
„ *den: en al verder*, *om het terugkeerend recht*
„ *van deze Bisdommen te verzekeren aan het*
„ HUIS VAN BRANDENBURG, *indien de Manne-*
„ *lijke Linie van het* HUIS VAN ORANJE *mogt*
„ *komen uit te sterven.*"

„ *Singuliere*, en *met het Character van* WILLEM DEN VIJFDEN *geheel strijdige inhoud.*" zeiden wij zoo even, en dat was ook zoo, wanneer men dien inhoud met des Vorsten gedragingen in

 ver-

vervolg van tijd, en tot aan zijn dood toe voor geheel *Europa* aan den dag gelegd, in vergelijking bragt, en daar bij in aanmerking neemt, dat alle deze bepalingen geheel en al buiten des Vorsten kennis, en zonder Zijne toeſtemming te *Berlin* gemaakt waren. Eene omſtandigheid, die niet alleen duidelijk doet zien, dat het *Hof van Berlin* zich van alle verplichting tot dadelijk herſtel van het HUIS VAN ORANJE ontſlagen keurde; maar dat het ook onbillijk genoeg was, om te vermoeden, dat Z. H. tot het obtineeren van Schaavergoeding, zich inlaaten zoude met de *toenmaalige* (in 1796) *Beſtuurderen* van Zijn Vaderland, welken nog met elkander overhoop lagen, *over het ſoort van Conſtitutie dat zij wilden ingevoerd hebben*, en welker gezach, uit dien hoofde onwettig, onzeker, en wankelbaar was. En boven al, dat het gezegde Cabinet door die Conventie te zien gaf, dat het den PRINS VAN ORANJE in ſtaat keurde, om in plaatſe en voor het beroven van zijne *hem wettig toekomende Prærogativen en Bezittingen hier te Lande*, zich te doen Schadeloos ſtellen ten kosten van anderer Goederen, en zich de *Keurvorstelijke Waardigheid* te laten welgevallen, *over Landen ten allen tijden door Roomſche Vorsten geregeerd zijnde, niettegenſtaande Hij, niet alleen een Protes-*

„ *tantsch*

tantsch Vorst, maar bovendien *op gewisse gronden, en met volle overreding Zijner ziele, een Oprecht Belijder en Voorstander van den Hervormden Godsdienst was: die dat ten allen tijde had getoond te zijn; en als nog gezind was, om zulks tot zijnen jongsten snik te willen blijven.* —
„ *Men doet mij* (dit hoorde men in substantie,
„ bij voegzame gelegenheden den Vorst met na-
„ druk zeggen) *de grootste Injustiçe aan, van*
„ *mij te vermoeden, dat ik in zulke schikkingen*
„ *genoegen neemen, en mij zelven het Bestuur*
„ *over Landen en Ingezetenen aanmatigen zoude,*
„ *waar op ik hoegenaamd geen aanspraak hebbe,*
„ *en over welke men te Berlin, behoudens de*
„ *rechtvaardigheid en billijkheid, ook geene be-*
„ *schikkingen ten mijnen faveure maaken kan.*
„ *Hoe kan men zich bij moogelijkheid voorstel-*
„ *len, dat ik mij zou Compromitteren met het*
„ *tegenwoordig Bestuur van mijn Vaderland,*
„ *door met het zelve in Onderhandeling te treden*
„ *over eene Schaévergoeding, daar het saamge-*
„ *steld is, uit vele Personen die mij voor het oog*
„ *van geheel Europa, nu eenige maanden geleden, als eenen meinëedigen Landverrader,*
„ *hebben ten toon gesteld? Word men te eeniger*
„ *tijde overtuigd van het onrecht en Geweld mij*
„ *aangedaan; en word men eenmaal met ernst*
„ *be-*

„ *bedacht om dat te vergoeden, en mijne zoo* „ *openlijk geſchondene Eer te herſtellen; dat* „ *men zulks dan doe op eene wijze, waar mede* „ *ik zonder een bezwaard geweten, genoegen* „ *neemen kan. Men herſtelle Mij in mijne Wet-* „ *tig verkregene Waardigheden in mijn Vader-* „ *land; en tevens in de Posſesſie van mijne Voor-* „ *vaderlijke Eigendommen, waarover men zich* „ *zonder eenig het minſte recht een vrije be-* „ *ſchikking heeft aangematigd.* Geboren Erf- „ stadhouder van de Unie *zijnde, en mij die* „ *Waardigheid niet onwaardig gemaakt hebbende,* „ *vermeene ik op dezelve zoo lang ik leeve recht* „ *en aanſpraak te hebben, en ik zou de zoo dik-* „ *wils tegen mij uitgebragte beſchuldiging van* „ *Heerschzucht en trek tot vermeerdering van Ge-* „ *zach reäliſeeren, wanneer ik de Regeering* „ *over twee Bisdommen aanname, en de* Keur- „ vorstelijke *Waardigheid, met de* Stadhou- „ derlijke *te eenigen tijde verwisſelde. Tot* „ *zulk een ſtap keure ik mij buiten ſtaat, en* „ God, *hoop ik beware mij, om immer tot de-* „ *zelve te beſluiten! al moest ik het overige van* „ *mijnen leeftijd als een Balling van mijn eeu-* „ *wig dierbaar Vaderland op deze wereld zwer-* „ *vende doorbrengen!"* &c.

Voortreffelijke gevoelens! Edele Sentimenten, een

een Vorst van zulk een braaf Character als WILLEM DE VIJEDE was, ten vollen waardig, en welkers waarde bij alle onbevooroordeelden nog vermeerderd is geworden, vermits de PRINS tot aan het einde van zijn rampſpoedig leven, door onlochenbaare daadzaken getoond heeft, dat Hij dus ſprekende, de taal van Zijn Edel hart hooren liet. Dat Hij zich liever eene altoosduurende Ballingſchap met een gerust geweten getroosten, dan met een bezwaarde Conçientie, en bekleed met een wereldlijk gemaakt KEURVORSTENDOM, in het oog van de Wereld Glanzen en Schitteren wilde. Dat Hij ondanks zijn bitter lot geleerd had, zich aan den wil der Hemelſche Voorzienigheid met gelatenheid te kunnen onderwerpen, en van dezelve eene gunſtiger wending in zijne omſtandigheden te verwachten, ten welken einde Hij daaglijks op het Vorstelijk *Hampton Court* zijn gebed, en tevens zijne ſmekingen ten beste van zijn Vaderland en deszelfs Ingezetenen ten hemel zondt, zich door de elkander (als 't ware) verdringende Staatsomwentelingen, in veele Rijken en Staaten van *Europa*, langs hoe meer overtuigd houdende, van de waarheid van de leere des Bijbels: *dat het dwaasheid is op Menſchen te vertrouwen, en alleen van Vorſten, hoe hoog in macht geſtegen, zijn heil en verho-*

ging

ging te verwachten! Dat God *het is die dezen naar Zijne wijsheid en vrijmacht vernederd, en genen verhoogd! Dat* God *het is, die boven den kloot der Aarde gezeten, met deszelfs Bewoneren handeld naar Zijn welbehagen, ter bereiking van Zijne altoos heilige en wijze oogmerken*, en dat het derhalven zijnen plicht was, om in alle zijne ongevallen, het Godsbeſtuur als billijk en rechtvaardig te eerbiedigen.

Men waane intusſchen niet, dat wij, over de Charactermatige Denk- en Handelwijze van Z. H. geduurende zijne omzwervingen in vreemde Landen dus ſprekende, aan onze Lezeren beduiden willen, dat de zoo zeer mishandelde, en zoo vaak in zijne hoope op verandering in zijn Lot, te leur geſtelde Vorst, ten *allen tijde* alzoo gedacht hebbe: dat Hij *altoos* zulk een opgeruimde Zielsgeſteldheid ondervondt; en dat Hij *nimmer* door eene vlaag van moedeloosheid belopen werdt; wanneer Hij te zien kreeg, hoe weinig men zich in de Cabinetten te *Londen* en *Berlin*, aan de behartiging van zijne belangen liet gelegen liggen. Zulks te onderſtellen, zou de ongerijmdheid zelve zijn; en te beweren *dat de laatstgenoemde altoos even effenbaar van ziel was*, zou aan onze zijde eene poging verraden, als of wij den Vorst boven het menſchelijke

ke verheffen wilden. Dit is 'er intusſchen zoo verre van af, dat wij integendeel, geene de minſte bedenking maaken, om onze Lezeren te verzekeren, dat het wel eens oogenblikken gaf, waar in Hem zijne kalmte van ziel, door het gewicht zijner Rampen begaf, en dat dezelve ſoms vervangen werdt, door Hartstochtelijke aandoeningen, die wel eens van driften niet vrij te pleiten waren. Dan, het waren ſlechts oogenblikken, en hunne duuring was kort, daar zijne ziel op de minſte afleiding, door toevallige omſtandigheden veroorzaakt wordende, gewoonlijk wel dra tot hare ruste wederkeerde, en Hij het oud Vertrouwen op den bijſtand en hulpe des Allerhoogſten van nieuws opvatte, zoo zelfs, dat de goede Vorst menigwerven ſterk genoeg van geest was, om ſommige Nederlanders, die zich wel eens ſterk en driftig uitdrukten, over het leed dat Hem door het trouweloos gedrag der *beiden Guarandeerende Hoven*, en door zijne Vijanden berokkend was geworden, zelfs tot verbazing toe, hunnen plicht tot lijdzaamheid en onderwerping te herinneren, en van de nadeelen, welken het aanwenden van geweldige pogingen tot verlosſing van het ſteeds drukkend juk, voor het geheele Vaderland zouden kunnen veroorzaaken, te overreden. Dat dit geene gewaagde ſtelling,

of

of ongegronde verzekering zij, weeten zij best, die de eere hadden, om het zij in *Engeland*, het zij op *Oranienstein*, of te *Brunswijk*, hunne opwachting bij WILLEM DEN VIJFDEN te kunnen maaken. Waar van ons verscheidene geloofwaardige berichten in handen gekomen zijn, die allen, aangaande des Prinsen voorbeeldige gelatenheid in zijne treffende Rampen volmaaktelijk overeenkomen. Wij kunnen hier geen plaats aan die allen inruimen, doch daar een van dezelve een bericht behelst van eene onderhandeling, die Z H. in *Engeland* zijnde, met een van zijne ware Vrienden uit deze Republiek had, eenige maanden na dat den jeugdigen Held *Prinse* FREDRIK dezer wereld overleden was, en waar in de Vorst zijne overgegevenheid aan den Goddelijken wille, op eene bijzonder treffende wijze blijken liet, zoo kunnen wij niet nalaten, alhier de navolgende trekken uit her zelve overteneemen. „ *Toen ik*, „ (dus lezen wij) *bij mijne aankomst op Hamp-* „ *toncourt een Compliment van Condoleantie over* „ *het droevig en ontijdig afsterven van den zoo* „ *algemeen beminden* FREDRIK *aan Z. H. maak-* „ *te, veroorloofde ik mij te zeggen: dat ik het* „ *verlies van dien veel belovenden Held, als bij-* „ *zonder noodlottig voor het Vaderland beschouw-* „ *de, dewijl niet alleen ik, maar vele duizen-*

„ *den*

„ *den in de Republiek, van den Heldenmoed, en*
„ *de groote Talenten diens Veldheers zich iets*
„ *grootsch beloofd hadden, wanneer het Gode be-*
„ *haagd had om Hem bij het leven te ſparen, en*
„ *als een middel in Zijne hand te gebruiken,*
„ *om t' eenigen tijde, de in* 1795 *uit het Vader-*
„ *land gewekene Vrijheid in het zelve te rug te*
„ *brengen, te meer, daar Hij zoo algemeen de*
„ *Liefde en het onbepaald vertrouwen der Natie,*
„ *door Zijn heldhaftig gedrag, en uitmuntend*
„ *Character verworven hadt. De geliefde* FRE-
„ DRIK, (zeide ik) *bij dat zoo zeer gewenschte*
„ *Evenement geplaatst zijnde aan het hoofd van*
„ *een Corps Soldaten, die Hem als den appel*
„ *hunner Oogen beminden, en op Zijne wenken af*
„ *vlogen, zou rijkelijk opwegen tegen een leger*
„ *Pruisſen en Engelſchen, die zich beiden bij de*
„ *Natie hatelijk gemaakt hebben, zoo door hun*
„ *gehouden gedrag in* 1795, *als door het niet*
„ *præsteeren van de beloofde Guarantie* &c."
Op welke gezegden, Z. H. mij ten antwoord
gaf: „ *Het is mij aangenaam mijn Vriend! uit*
„ *Uw gezegde te kunnen beſluiten, dat Gij U*
„ *met geen hulp van Pruisſen vleid! Ik wenschte,*
„ *dat alle mijne Vrienden in de Republiek, die*
„ *zich met hulp van dien kant nog blijven vleijen,*
„ *over dat Onderwerp op gelijke wijze dachten,*

„ *want zij zullen met hunne verwachting bedrogen uitkomen. Daar de Koning het onwettig en wankelbaar Gouvernement in den Haage, reeds ſedert bijna twee Jaren erkend heeft, behoorde men immers te begrijpen, dat men zich met eene ijdele hoope blijft vleijen.* (*) *Wat* „ *men*

(*) Het zal welligt aan onze Lezeren niet onaangenaam zijn, hier te vernemen, dat de KONING VAN PRUISSEN reeds in de *maand Junij* 1797 het *Bataafsch Intermediair Beſtuur niet alleen erkende*; maar dat Hij zelfs daar van kennis gaf aan Zijne Zuster *Mevrouw de* PRINÇESSE VAN ORANJE, door deze volgende *Offiçieele Nota.* „ De Ondergeteekende „ Charge d'Affaires *van Z. K. Pruisſiſche Majeſteit*, bij „ abſentie van den BARON VAN JACOBI, heeft van zijn Hof „ order ontvangen, om de KONINGLIJKE PRINÇESSE te berichten, van eene onverwachte verandering in de poſitie „ van het Berlijner Cabinet, omtrent, of jegens het tegenwoordig Gouvernement der Vereenigde Provinçien. De „ Franſche Republiek heeft niet opgehouden aan Z. M. op „ te dragen de dringendſte aanzoeken, om Hem uit te noodigen tot de erkenning van het tegenwoordig Gouvernement. Z. M. heeft zulks gedurig gewijgerd, en als een „ ſtelregel beweerd, *dat 'er geen quæstie van konde zijn*, „ *wanneer bij eenen generalen Vrede de Satisfactie voor* „ *het* HUIS VAN ORANJE *bepaald was.* Dan, onlangs door „ het Directoire dat aanzoek vernieuwd, en Z. M. door „ hetzelve herinnerd zijnde, *dat hetzelve gegrond was op* „ *de teekening der Vredespræliminairen te Leoben*, zoo „ heeft Z. M. welvoeglijk geoordeeld, de volgende maatre- „ ge-

„ *men hier* (in Engeland) *doen zal, is nog een* „ *Raadzel. Maar zoo de herſtelling van zaa-* „ *ken door geweld, en door* Engelſchen *zal be-* „ *proefd worden, vrees ik voor de omſtandighe-* „ *den die daar mede zullen kunnen vergezeld* „ *gaan. Tot hier toe blijkt duidelijk, hoe onbe-* „ *duidend menſchelijke voorzorgen zijn, wan-* „ *neer dezelven niet bekroond worden met den God-* „ *delijken zegen. Het komt Mij derhalven bij*

„ *het*

„ gelen te moeten nemen: De *Secretaris van Legatie* „ BIELFELD, die ſedert het vertrek van den *Graaf* VAN „ KELLER in den *Haage* is gebleven, heeft de order ont- „ vangen, *om in het vervolg, dadelijk te ſpreken en te han-* „ *delen met de Leden van de Bataafſche Conventie, wegens* „ *presſante zaken die geen uitſtel lijden:* maar is tevens „ belast, *van zich te onthouden van alle explicatien die* „ *zouden kunnen doen vermoeden, aan eene verandering* „ *van grondregelen van wegens* Z. M.: *en het* DIRECTOIRE „ *is onderricht geweest, dat de Diplomaticque erkenning* „ *van het tegenwoordig Gouvernement der Vereenigde Pro-* „ *vinçien zouden zijn en blijven uitgeſteld, tot dat de* „ *Schaëvergoeding, verſchuldigd aan het* HUIS VAN ORANJE, „ *bij den algemeenen Vrede zoude zijn daargeſteld en be-* „ *vestigd.* — Z. M. vleidt zich, dat de KONINGLIJKE PRIN- „ ÇESSE door dit gedrag zien zal, een nieuwe blijk van het „ verlangen dat Z. M. heeft, van Haar van dienst te zijn, „ en dat Z. M. zeer zeker zal volharden Haar intrest ter „ harte te nemen, met de vurigſte genegenheden van vriend- „ ſchap."

„ *het zien wegzinken van alle gronden van ver-*
„ *trouwen op menschelijke hulp, het veiligste*
„ *voor, dat wij onze redding van den Hemel ver-*
„ *wachten, en inmiddels met onderwerping ons*
„ *lot en zaak Gode aanbevolen laten.*" &c.

En waarlijk, wanneer, men de hier onder medegedeelde *Officieele Nota* in aanmerking neemt, wie ziet dan niet, hoe wijs en welberaden het gedrag van Z. H. was, door eene verandering ten goede voor HEM, Zijn HUIS, en VADERLAND, in de toenmaalige gesteldheid van zaaken van de ALMACHT te verwachten? En niet alleen dit, maar wie bemerkt niet duidelijk uit de te dien tijde aan weinigen bekend geworden *Pruissische Nota*, (men vergunne ons deze reflectie hier tusschen in te vlechten) *hoe onberaden en ligtzinnig de* BARON VAN HEEKEREN TOT ZUIDERAS, *in den herfst des jaars* 1799 *handelde, toen Hij een gedeelte van Gelderland in rep en roere stelde, door op de sterkste wijze, aan de onkundige Ingezetenen, aan desselfs Grenzen diets te maaken,* „ *dat Hij van zijne* PRUISSI-
„ SCHE MAJESTEIT, *niet alleen geauthoriseerd*
„ *was, om een gewapend Corps, ter bewerking*
„ *van eene Contra Revolutie, en de verstoring*
„ *van het Bataafsch Gouvernement op de been te*
„ *brengen; maar dat de* KONING *ook bevelen ge-*

„ *geven had, tot het doen marcheeren van een* „ *aanzienlijk Legercorps, het welk,*" (volgens zijn zeggen) „ *reeds werkelijk in aantocht was?*" Een voorgeven, dat vele ligtgelovige en eenvouwige menfchen, tot geen gering verdriet van WILLEM DEN VIJFDEN, in de grootfte ongelegenheid bragt, en datten eenenmaale ongegrond was, zoo als de ondervinding geleerd heeft, en wij bij eene andere gelegenheid meer uitvoerig hebben opgegeven. (*)— Vervolgen wij nu, na dezen klei-

(*) Zie onze GESCHIEDENIS *van den* OORLOG, het *VIII Deel*, Bladz. 222—226, en meer andere plaatfen. — Men denke intusfchen niet, dat wij op deze manier over de bemoeijingen diens *Edelmans* fprekende, Hem befchuldigen willen van opzettelijke kwade trouw in het verfpreiden van die geruchten, en het bewerken van dien opftand. Wij willen integendeel gaarne geloven, *dat Hij langs den eenen of anderen weg, door verkeerde berichten van des Konings gezindheid tot dien ftap is bewogen geworden;* doch met dat alles, de daad was *onberaden* en *ligtzinnig.* Vooral wanneer men nagaat, dat Hij, meer dan anderen, in de gelegenheid was, om van de *intentie des Pruisfifchen Cabinets*, in het zekere onderricht te worden door den *Heere* ERFPRINS, van wien Hij bij vorige gelegenheden aangaande dat Onderwerp was onderricht geworden. Wij zullen dit gezegde flechts door één uit velen aan ons in handen gekomen ftukken ftaven, door de mededeeling van eene Misfive door gemelden *Heer* ERFPRINS, op den 6 *Mei* 1797 aan dien

kleinen uitſtap onzen weg, om des Prinçen gedrag en handelwijze, gehouden ten tijde van den Vijan-
de-

dien *Baron* geſchreven, uit welken men zien zal, dat deze zich altoos zonder eenigen grond van de *Pruisſiſche* hulp veel heils voorſtelde. Zie hier hoe de *Heer* ERFPRINS Hem op dien tijd reeds deedt zien, dat Hij zeer verkeerd geinformeerd was, wegens het ſtuk van de *Schaêvergoeding hier te Lande*, en van andere Onderwerpen. „ *In antwoord* (dus ſchrijft de Vorst) „ *kan Ik* UW HOOG WELGEB. *verzekeren*, *dat* IK *zoo wel als Mijn* HEER VADER, *tot voor* „ *weinig tijd zijn onkundig geweest*, *omtrent alle thans ontdekte zoogenaamde Schaêvergoeding*; *en dat Ik alzoo als* „ *nog ignoreere*, *dat 'er ooit eenige quæstie geweest is*, *deze* „ *in eenig gedeelte van de Republiek te zoeken*, *en 'er dus* „ *eene ſplitſing van ons Vaderland voor handen zoude* „ *zijn*. — *Wat betreft het nieuw Ontwerp van Conſtitutie*, „ *zoo was het zeker te wenſchen*, *dat hetzelve niet ſlechts* „ *in eenige*, *maar in alle de Provinçien van de Republiek wierdt verworpen*, *en dus ontvangen en beoordeeld*, „ *zoo als men het* (*indien 'er voor elk onbelemmerd Vrijheid van Stemmen zijn zal*) *mag verwachten van eene* „ *Natie*, *aan welker belangen en welvaart het* HUIS VAN „ ORANJE, *met opoffering zelfs van eigen voordeelen*, *en* „ *ſomtijds met verachting van de dreigendſte gevaren*, *op* „ *het naauwst is verknocht geweest*. *Ik meen daaromtrent* „ *bij mij zelfs de beste verwachting te mogen voeden*, *uit* „ *hoofde van het vertrouwen op zoo menigvuldige en hartelijke betuigingen van aanklevende trouwe*, *als bij aanhoudenheid aan Z. H. gedaan zijn*, *en nog in den voorſlag van onze Vrienden*, *op het verplichtendſte vernieuwd*
„ *wor-*

delijken aanval der *Engelschen* en *Russen* op het *Noordelijk deel van Holland, in overweging te nemen; ten einde* uit een kort overzicht dier Gebeurenis te kunnen oordeelen, over de gegrond of ongegrondheid der door velen zoo gretig geloofde beschuldiging ten laste van Z. H., namelijk: „ *Dat men den Vijandelijken aanval der Anglo-* „ *Russen en deszelfs gevolgen, alleen aan Zij-* „ *nen invloed en opruijingen in Engeland had* „ *toe te kennen*: waar bij wij den aandacht on- „ zer Lezeren eenige oogenblikken bepalen „ willen, om hun te doen zien, dat de VORST „ en

„ *worden: van harten wenschende, dat mijne hoop hierom-* „ *trent niet verijdeld moge worden.* — U WEL ED. GESTR. „ *is volkomen meester van deze naar believen gebruik te* „ *maken, houdende dezelve alles wat ik op dit Sujet weet* „ *mede te deelen. Ondertusschen hoop ik, dat nadere Eve-* „ *nementen binnen kort eene geheele ontwikkeling van za-* „ *ken zullen te weeg brengen, waar bij men het ware of* „ *onware van dezelve met meerder zekerheid zal kunnen* „ *vernemen. De Vrede met den* KEIZER *wordt hier alge-* „ *meen voor gesloten gehouden: en zou den afstand Zijner* „ *Nederlanden een der voornaamste van dezelve zijn. Ik* „ *ben even zeer verlangende naar nadere tijding hierom-* „ *trent, als vrezende voor derzelver confirmatie. &c.*" Een brief, die duidelijk doet zien, dat de ERFPRINS aan den *Baron* of aan anderen geen aanleiding gaf, om met zoo veel verzekering van de hulp des *Konings van Pruissen* te spreken.

„ en zijn CHARACTER, ook in dat opzicht, „ op eene onbillijke wijze zijn miskend en beoordeeld geworden, toen men ter staaving van „ die beschuldiging stoutelijk beweerde, *dat het* „ HOOFDDOEL *der Cabinetten van* LONDEN *en* „ PETERSBURG, *met het zenden eener geduchte* „ *Vijandelijke macht naar de Noordhollandsche* „ *kust*, ALLEEN *bestond, om het* HUIS VAN „ ORANJE *ter onderdrukking van de Vrijheid*, „ *tot deszelfs vorigen, of nog grooter luister te* „ *verheffen*." Eene aantijging, die naar ons inzien vierkant strijdig is, EENSDEELS, *met de Geschiedenis van den toedragt en afloop dier Onderneeming*, en ANDERDEELS, *met het gedrag dat* WILLEM DE VIJFDE, (voor zoo verre Hij, *als een derde*, daarin betrokken was) *bij die gelegenheid heeft aan den dag gelegd.* Laaten wij die beide stellingen voor den voet opneemen, en eenigzins uit elkander zetten.

Plegen wij de *Geschiedenis* raad, en herinneren wij ons, het geene wij aangaande het gedrag der *Engelschen* vóór, en ten tijde van de Revolutie, in deze *Levensgeschiedenis* aangestipt hebben; dan weeten wij, dat het Cabinet van *Londen* niet eerder een werkelijk aandeel in den Oorlog nam, dan na dat in *Vrankrijk* de Monarchaale Regering vernietigd was, en het Revolutionair Schrikbe-

bewind dat in deszelfs plaats optrad, aan hetzelve en aan den STADHOUDER den Oorlog verklaard hadt; en dat het bij den aanval van 1793, de overheering van dit Land door de *Franſchen* ſcheen te willen beletten, 't welk ook te dien tijde, al kort na den aanval van DUMOURIER gelukte, daar deze zijnes ondanks den terugtocht moest aaanneemen: doch even diezelfde Geſchiedenis leert, dat de toenmalige bevrijding der Republiek niet ***aan den moed der Engelſchen***, maar ***aan de Bravoure der Keizerlijke*** en *Holland-Legerbenden*, en aan andere oorzaken (bij de *Franſchen* zelve te zoeken,) was toe te ſchrijven, en dit werdt door den Veldtocht van 1794 bevestigd. Want toen het 'er op aankwam, om de Republiek, en met dezelve het HUIS VAN ORANJE krachtdadig te helpen verdedigen tegen de over het IJs voortrukkende *Franſchen*, toen bewezen de *Engelſchen* niet alleen geene hulp; maar zij ſtichten alomme veel verwarring, en lieten REPUBLIEK en STADHOUDER aan hun noodlot over, waar door de *Eerſte* in de macht der *Franſchen* kwam, en de *Laatſte* zich verwijderen moest, om, beroofd van Zijne Waardigheden, buiten 's Lands Zijne veiligheid te zoeken. — Door deze intocht der *Franſchen* in 1795 was, tot groote ſchade voor *Engeland*, de *Republiek* verloren:

ren: doch zij vergoedden dat verlies eenigermaate *eerst:* door het wegneemen van der *Hollanderen*, *Schepen;* en *daarna* van derzelver rijke *Colonien* in *Oost en West-indien;* en zij bekreunden zich niet ter verzachting van het ongelukkig HOLLAND, of het in Ballingschap zwervend ORANJEHUIS, den tijd van bijna *vier Jaaren*, geduurende welken, der *Engelschen* Koophandel en Zeevaardij de gevolgen van het verlies des Ouden Bondgenoots maar al te zeer ondervonden, dan dat zij niet naar eene gewenschte gelegenheid reikhalsden, om dat verlies te kunnen herstellen, het welk voor hun niet wel mogelijk was, zoo lang het *Robespierrianismus* in *Vrankrijk* in het voetzand lag, en het Fortuin van den Oorlog de Legers der Franschen gunstig bleef. Dan; toen in het begin van 1799, de *Jacobijnsche Factie* in dat Land allerwegen den kop begon op te steeken, en de *Fransche Legers*, geduurende den Veldtocht van dat Jaar, op verscheidene kanten en bijzonder door de *Russen* onder SUWAROW aanmerkelijke nederlagen ondergingen, toen oordeelde het *Britsche Cabinet* het gunstig oogenblik geboren te zijn, om door eenen dadelijken aanval op, en intocht in *Holland*, het aldaar in 1795 ingevoerde Gouvernement tekunnen verstoren: niet om den PRINÇE VAN ORANJE, ZIJN HUIS,

en

en ZIJNE BELANGEN te bevoorderen; maar om langs dien weg, de in 1795 verlorene voordeelen van den Handel wederom voor zich zelven te herkrijgen. En vermits het niet onkundig was, dat het *Russisch Cabinet* even het zelfde belang had, bij het *wederherstellen van de vorige Handelbetrekkingen met de Republiek*, en hetzelve met veel hevigheids den Oorlog tegen *Vrankrijk* voeren bleef, zoo koste het hun te *Petersburg* weinig moeite, om den Keizer te bewegen, tot het sluiten van eene Conventie tot het leveren van 45000 man *Russen*, waar van een groot deel dienen moest om de Expeditie tegen de Republiek mede te helpen volvoeren. — Want te beweren, dat *Rusland*, alleen om de belangen van het HUIS VAN ORANJE zijne Troupen zondt, is de ongerijmdheid zelve. — Dit opgenoemde de waare oorzaak zijnde, waarom de beide Hoven den aanval op *Holland* ondernamen, wie ziet dan niet, hoe onbillijk het van velen gehandeld was, dezelve alleen aan de aanstoking van *Z. H.* toe te schrijven? Of als onbetwistbaar zeker te stellen, dat Hij dien aanval zoude hebben kunnen beletten? Zijnen invloed op de beide Cabinetten was tot bewerking van het een en ander onbeduidend: en daar zij tot dien aanval vastelijk besloten, kon WILLEM DE VIJFDE niet anders handelen, dan

Hij

Hij werkelijk gedaan heeft: namelijk; „ *Zoo veel*
„ *in Zijn vermoogen was, middelen te beramen,*
„ *dat de Herſtelling van de oude Regeerwijze, en*
„ *Zijne terugkomst in het Vaderland, niet zoo*
„ *zeer door Geweld van Wapenen; maar door*
„ *den bijval van veele duizenden Aanklevers en*
„ *Voorſtanders van dezelve bewerkt werde, wan-*
„ *neer de Engelſche en Rusſiſche macht op de*
„ *Noordhollandſche kust voet aan wal gezet had-*
„ *de:* zich overtuigd houdende, *dat als het*
„ *door het leveren van Veldſlagen, waar bij de*
„ *eene partij de andere het Land voet voor voet*
„ *betwiste, geſchieden zou, het verderf van de*
„ *Republiek, en den ondergang van desſelfs Be-*
„ *woneren, hoe verſchillend van denkwijze zij ook*
„ *waren, als dan onvermijdelijk was.*" En hier
in handelde Hij overeenkomſtig zijne belofte, bij
Zijn vertrek aan de *Hollandſche Staatscommisſie*
gedaan, toen Hij dezelve verzekerde: „ *dat Hij*
„ *nooit zoude trachten door geweld weder te ko-*
„ *men, gelijk wel eer de Prætendent in Engeland*
„ *gedaan had.*" Zoo als wij hier boven (Bladz.
437) reeds opgegeven hebben. — Intusſchen, de
groote vraag, na het leezen van dit betoog, is
deze: *of* Willem de Vijfde, *ten tijde van de*
Landing getoond heeft, dat Hij die belofte ge-
dachtig was, en overeenkomſtig dezelve gehan-
deld

deld hebbe? De beantwoording derzelver, door een kort overzicht van des Vorsten gedrag in die dagen gehouden, zal, zoo wij ons vleijen, bij elken waarheidminnenden Lezer onze *Tweede stelling* ten vollen bevestigen.

Min de vaak herhaalde betuigingen en verzekeringen der *Engelsche* en *Russische* Staatsministers, *dat men bijzonder het herstel van het* HUIS VAN ORANJE *met de toebereidselen tot de Expeditie bedoelde;* maar veelmeer, *des Prinçen gegrond denkbeeld, dat bij het in alle opzichten welgelukken dier Onderneeming, en de hulpe des Hemels, de Herstelling in zijne Waardigheden, als dan niet achterblijven zoude,* deedt Hem besluiten tot het opstellen van eene PROCLAMATIE AAN DE NEDERLANDERS, welks inhoud *(in onderscheiding van de Manifesten der Uitgewekene Bataven in* 1793 *en* 1794) niet bestondt, in het bedreigen van verwoesting en verdelging aan Hun die Hem zoo zeer mishandeld, en zich tegen het Vaderland bezondigd hadden; maar dewelke alleen was ingericht, *om de Natie aan te sporen, als één éénig man, met aflegging van alle wraakbetoning, de handen in een te slaan, en zich bij de aankomst van de gelande Troupen, van de Overheersching waaronder men zich bevondt te ontdoen, en de oude Voorrechten wederom hersteld*

te

te krijgen. Laaten wij ter ſtaving van dit gezegde het ſtuk hier overneemen, en WILLEM DE VIJFDE zelve hooren. Dus luide het:

„ WIJ WILLEM, *bij de gratie Gods* PRINCE
„ VAN ORANJE EN NASSAU, ERFSTADHOUDER,
„ ERFGOUVERNEUR, ERFCAPITEIN GENERAAL EN
„ ADMIRAAL DER VERÉÉNIGDE NEDERLANDEN,
„ KAPITEIN GENERAAL VAN DE UNIE, *Ridder*
„ *van den Kousſeband, en van den Zwarten Adelaar,* &c. &c. &c. *Allen de genen die deze*
„ *zullen zien ofte hooren lezen,* SALUT.

WAARDE LANDGENOOTEN!

„ Het langgewenschte oogenblik, wanneer gij
„ eindelijk ſtaat bevrijd te worden, van zoo vele
„ en zoo zwaare onheilen, die U ſedert meer
„ dan vier Jaaren drukken, is eindelijk, *hoopen*
„ *Wij*, gekomen, en Wij ſmaaken thans het genoegen, *Ulieden* in dat blijde vooruitzicht
„ wederom te mogen aanſpreken. Het zoude
„ overtollig zijn, alhier voor *Ulieden* op te haalen
„ de tallelooze rampen, waaronder Gijl. ſedert
„ het geweld der Franſche overheersſching, en
„ de daarop gevolgde gebeurenisſen gezucht
„ hebt. — Eene droevige ondervinding heeft U

de-

„ dezelve maar al te zeer doen gevoelen, en
„ hadden de vuurige wenſchen van Ons hart vroe-
„ ger vervuld kunnen worden, *Gijlieden* waart
„ reeds over lange van die ondraaglijke lasten
„ ontheven geweest. — Wij hebben Ons lang
„ genoeg moeten vergenoegen, met Uw lot in
„ ſtilte te beklagen, zonder inſtaat te zijn eenige
„ verandering daaraan te kunnen toebrengen.
„ Thans is het tijdſtip daartoe geboren. Zijne
„ Groot Brittanniſche Majesteit, ſedert lange,
„ door Hoogstdeszelfs Vriendſchap en Affectie
„ voor de Republiek der Vereenigde Nederlan-
„ den bewogen, en met medelijden aangedaan
„ over *Ulieder* ongeluk, heeft, zoo ras de alge-
„ meene omſtandigheden van Europa zulks heb-
„ ben toegelaaten, het edelmoedig beſluit geno-
„ men, om gezamentlijk met desſelfs *Hooge Ge-*
„ *allieerden*, krachtdadige middelen in het werk
„ te ſtellen ter Uwer bevrijding. De Krijgs-
„ magt welke ten dien einde tegenwoordig afge-
„ zonden wordt, is enkel de Voorhoede van
„ meer talrijke Legers die dezelve ſtaan te vol-
„ gen. Het oogmerk dezer Onderneeming wordt
„ aan Ulieden uit naam van Hooggemelde zij-
„ ne Majeſteit bekend gemaakt, door den Com-
„ mandeerenden Generaal van het eerſte Corps

„ 't

„ 't welk die glorierijke loopbaan opent. Zij, „ welke die Legers uitmaken, komen niet als „ Vijanden, maar als Vrienden en Verlosſers, „ om U te redden uit de hatelijke Onderdruk- „ king, om U te herſtellen in het genot van „ Godsdienst en Vrijheid, die dierbaare Pan- „ den, waar voor Uwe en Onze Voorvaderen „ gevochten, en met Gods hulp overwonnen „ hebben. Aarzelt dus niet, BRAVE INGEZETE- „ NEN VAN NEDERLAND! Om Uwe Verlosſers „ te gemoet te komen! Haalt ze in als Vrien- „ den en Voorſtanders van het welzijn van het „ lieve Vaderland. Doet alle onderſcheid van „ Politieke meeningen en begrippen voor dit „ groote oogmerk wijken! Laat de geest van „ Partijſchap, ja zelfs het gevoel van geleden „ onrecht, U tot geene daaden van wraakzucht en „ vervolging verleiden! Slaat de harten en han- „ den in één, tot verdrijving van den gemeenen „ Vijand, en om de Vrijheid en Onafhanklijkheid „ van het gemeene Vaderland te herſtellen! Laat „ het werk van Uwe Verlosſing, zoo veel mo- „ gelijk Uw eigen werk zijn! Gij ziet reeds, en „ zult het in het vervolg nog duidelijker gewaar „ worden, dat Gij op krachtdadigen bijſtand en „ onderſteuning rekenen kunt. Zoo ras de eer-

„ ſte

„ ſte pogingen, die tot Uwe Verlosſing aange-
„ wend worden, eenige vastigheid zullen beko-
„ men hebben, zal *onze Geliefde Zoon*, *de Heer*
„ Erfprins van Oranje, die Ons volkomen
„ vertrouwen bezit, en het Uwe verdient; en
„ die van Onze voornemens en intentien ten vol-
„ len onderricht is, zich tot *Ulieden* begeven,
„ en zich aan *Ulieder* hoofd ſtellen, ten einde
„ op het voetſpoor van Onze Doorluchtige
„ Voorvaderen, Goed en Bloed optezetten, om
„ dit groote thans begonnen werk, met en voor
„ *Ulieden* te helpen voltooijen. — Wij zelve
„ zullen dan ook, zoo ſpoedig als de omſtan-
„ digheden het zullen toelaten, Ons in Perſoon
„ bij *Ulieden* vervoegen: en, even gelijk Wij
„ ten alle tijde Ons eigen geluk en welzijn aan-
„ gezien hebben, als onafſcheidbaar van dat van
„ Ons lieve Vaderland, zoo zullen Wij ook als
„ dan, na dat Uwe wetten en voorrechten her-
„ ſteld, en *Gijlieden* zult getreden zijn in het
„ bezit van alle die Voorrechten, die eigen zijn
„ aan een vrij Volk, onder eene wettige Re-
„ geringsform, het grootſte geluk en genoegen
„ van Ons Leven, (onder Gods zegen) doen
„ beſtaan, in het bevoorderen van het algemeene
„ welzijn, en van den voorſpoed en welvaart,
„ die Ons weleer gezegend Vaderland, zoo lang

„ tot een voorwerp van bewondering onder de
„ Volken gemaakt hebben." (*)

Gedaan in het Paleis van HAMPTON-COURT, *den* 28 *Julij* 1798.

(*geteekend*)

W. PR. VAN ORANGE.

(*lagerstaat*)

Ter Ordonnantie van Z. H. bij vacature van 't geheim Secretariaat.

J. W. BOEJENK.

Een stuk, dat naar (ons inzien) de duidelijkste bewijzen in zich bevat, dat Z. H. in de zeke-

(*) Het is uit de Geschiedenis van de Landing bekend, dat de *Heer* ERFPRINS bij Zijne aankomst aan de *Helder* eene soortgelijke *Proclamatie* aan de Natie deedt. Gedoogde hier de plaats om het over te nemen, wij zouden het gedaan hebben. Waarom wij 'er thans alleen van zeggen, *dat Hij op even dienzelfden toon als Zijnen Heer* VADER *sprak*.

kere hoope en verwachting verkeerde, dat zoo wanneer de Troupen ontfcheept en aan den Wal gekomen waren, het grootfte deel der Natie zich allerwegen zoude bevlijtigd hebben, om, volgens zijnen wensch, *met ter zijde ftelling van Wraakgezindheid, de herftelling der oude Conftitutie daar te ftellen*, in welk geval, (vermits het gering getal van *Hollandfche* en *Franfche Militairen*, zich op dien tijd in *Holland* bevindende) het leveren van Veldflagen en andere geweldige Oorlogsbedrijven voorgekomen, en den kostbaren Vaderlandfchen grond voor den gruwel des oorlogs bevrijd blijven kon. Trouwens dit was ook Zijnen vuurigften wensch, toen de Eerfte bezending van de Landingsvloot, beftaande in 176 Oorlogs- en Transportfchepen &c. na lang fammelen, omtrent de helft der maand *Augustus*, uit de Engelfche Havens naar de *Noordhollandfche kust* overftak: want, volgens verfcheidene aan ons gefuppediteerde Berichten, vernam Hij niet zonder verbazing, het hevig treffen dat reeds bij de ontfcheping en Landing op den 27 dier maand werkelijk plaats had, waar bij ruim 1400 Man van de Hollandfche Troupen het leven verloren. Eene gebeurenis, die des *Prinfen* ziele met zichbaare aandoening vervulde, en Hem toen reeds voor de ongelukkige gevolgen

die de Expeditie veroorzaaken konde, beducht deedt worden. Te meer, daar de afreize en aankomst van de overige *Engelsche* Troupen, en die der *Russen*, door beletselen van onderscheidenen aart, met dien spoed niet geschiedden, als noodzaaklijk was om aan de *Franschen* geen tijd te laaten, om met hunne Troupen, die zij eenige maanden bevorens, naar het Toneel des Oorlogs in *Duitschland Italien*, *Sardinien*, en *Zwitserland*, ter versterking van hunne Legers hadden doen opmarcheeren, de Republiek vol te stoppen: zoo als geschiedde, daar hun getal, het welk ten tijde van de Landing niet meer dan 7000 man bedroeg, (*) door den verhaasten aanmarsch van ver-

(*) Wanneer men de staat van Verdediging hier te Lande *ten tijde van de verschijning der Engelschen* voor den Wal, nagaat, dan had Z. H. alle gegronde redenen om te vermoeden, dat het gezicht van een formidabele Oorlogsvloot van circa 40 *Linieschepen en Fregatten*, en ruim 30 *Brikken* en *Galjoots;* en het *dadelijk Landen van* 12,000 *Man* den moed der Natie zoude aangevuurd hebben, *om zelve de zoo zeer gewenschte Contrarevolutie tot stand te brengen.* Want buiten de 7000 *Man Franschen* die *Zeeland* bezet hielden, en uit hoofde van het gevaar voor een aanval der *Britten* bezet houden moesten, bestondt de gehele macht in *Noordholland* bij de *Sommatie* den 23 *Augustus* uit nog geen 6000 Man. En toen de Landing *op den* 27 *geschiedde*, kon men dezelve niet hooger berekenen dan op

ſcheidene Brigades, met eenen ongelooffelijken ſpoed zoo zeer vermeerderd werdt, dat de gecombineerde macht der *Franſche* en *Hollandſche* Troupen, die der *Engelſchen* en *Rusſen* ſpoedig evenaarde, en reeds in het begin van *October* overtrof, waardoor het voeren van eenen formeelen en geregelden Veldtocht op den kostbaaren Vaderlandſchen grond, tusſchen *Aanvallers* en *Verdedigers* onvermijdelijk de hoop van WILLEM DEN VIJFDEN, dat zulks zou voorgekomen worden, buiten zijn ſchuld, en tegen zijnen wensch, ten eenenmaale verijdeld; en eindelijk de geheele Expeditie, van welke de *Engelſchen* zich zulke hooge gedachten gevormd hadden, zoo wel voor *hunne Handelbelangen*, als *met*

op 10,771 koppen. Elf dagen verliepen 'er, eer de *Generaal* DUMONÇEAU, met zijne Diviſie uit *Vriesland* en *Groningen* arriveerde, in welken tijd ook de *Generaal* VAN DAMME met 7000 *Franſchen* aankwam, door welke verſterkingen de *Chef* BRUNE zich in ſtaat bevondt, om op den 10 *September*, reeds eenen aanvallenden Oorlog aan te vangen tegen de *Engelſchen*, die door de *Tweede bezending* op den 7 *September* tot 17,000 Man verſterkt waren geworden, en zich niet eerder dan op den 16 *September*, door de *Derde bezending*, en de komst der 13,000 *Rusſen*, tot een Macht van 40,000 Man zagen vermeerderen, in welken tusſchentijd de *Franſchen* tot een gelijke magt ſtegen.

met betrekking tot het herſtel van de Constitutie *en den* Stadhouder, geheel vruchteloos afliep, daar zij nog voor den 1 *November* verplicht waren zich met pak en zak in te ſchepen, en den terugtocht aan te neemen.

Dit de waare toedragt des gevals, en *Z.* H. handelwijze te dien tijde geweest zijnde, wie gevoeld zich met ons dan niet bewogen, over het verdriet het welk de goede Vorst over den mislukten uitſlag der onderneeming van de beide Hoven gevoelde, toen Hij het overſchot der Engelſche Armee in de Havenen van dat Rijk vernam, en overtuigend zag, dat niet alleen de gehoopte herſtelling in Zijn Wettig Erf, en aangeborene Waardigheden in rook en damp vervlogen was; maar dat ook Zijne zoo vaak ten Hemel gezondene gebeden, na het vertrek der Landingsvloot uit *Engeland*, om de bevrijding van zijn Vaderland van den geesſel des Oorlogs, niet waren verhoord geworden? (*) Toen Hij uit de be-

(*) Dat Z. H. ten tijde van het uitlopen der *Engelſche Vloot*, voor het welgelukken der daar mede bedoelde onderneming, *zonder het plengen van menſchenbloed*, Zijne gebeden ten Hemel opzondt, is ons door verſcheidene geloofwaardige berichten verzekerd. Trouwens, hoe kon dat óok anders, daar het altoos Zijne daaglijkſche gewoonte was, om de belangen van Zijn Vaderland in Zijne Gebeden aan

berichten van de vijf *bloedige Gevechten* tusſchen de beiden Legermachten in zes weeken geleverd, maar al te duidelijk moest opmaken, hoe veel menſchenbloeds 'er nutteloos vergoten; hoe vele Ingezetenen verarmd; en hoe vele weleer aangenaame Landsdouwen en Lusthoven in even zoo vele woestenijën herſchapen waren? En niet alleen dit, maar dat Hij bovendien zich overreedt moest houden, dat zijne Vijanden Hem (hoezeer ten onrechte) als de eenige Bewerker en Oorzaak van alle die Rampen beſchouwen zouden, zoo als de ondervinding maar al te zeer leerde, bij zonder op den Plechtigen Feestdag, welken hier te Lande over den aftocht der Vijanden op den 19 *December* gevierd werdt, op welke men zelfs in ſommige Kerkgebouwen, door Bedienaars van den Godsdienst zulks op den Kanſel hoorde beweren. Eene handelwijze, die, ſchoon in een omgekeerde rede, door vele *Engelſchen* werdt nagevolgd, welke onbillijk genoeg waren, om het mislukken der onderneeming toe te kennen, *aan*

des

aan de GODHEID op te dragen? En dit was ook de bepaalde gewoonte van de overige Vorstelijke Perſonen, in zoo verre zelfs, dat het aan de Gouvernante over de Kinderen van den ERFPRINS tot een plicht was opgelegd, om te zorgen dat dezen zich ter ruste begevende, voor hun Vaderland bidden moesten.

des Prinſen te leurgeſtelde verwachting op den bijval der Natie, *zoo dra de Landing gelukt was: uit dien hoofde inſteerende, dat men zich* (als 't ware) *op den dorpel des Lands ophieldt, om alle verwoesting te vermijden op het meer binnenwaards gelegen vrucht en volkrijk Noordholland.* Op die wijze, tot geen gering verdriet van den ongelukkigen Vorst, zich trachtende te verdedigen over hun g.ſammel, ten tijde van het in gereedheid brengen der Expeditie, en hun eigenbatig en onſtaatkundig gedrag hier te Lande gehouden, over het welk Z. H. niet zonder rede zeer gevoelig was aangedaan. Want om nu niet te zeggen, dat de nadeelen van het niet ſpoedig opdagen der *tweede en derde afzendingen*, aan de *Franſchen* en *Hollandſche* Bevelhebberen het voordeel opleverde, om zich in eenen geduchten ſtaat van verdediging te ſtellen; zoo hielden de *Engelſchen* zich in dien tusſchentijd onledig, met het pronken en praalen met het aan hun zoetſappig overgegeven aanzienlijk gedeelte van 's Lands Zeemacht, en met het op den duur afvorderen van vele aan hun ontbrekende noodwendigheden, dikwerf op eene wijze, die de In- en- Opgezetenen aandreef, om hun veel eerder voor Vijanden en Overheerſchers, dan voor Vrienden en Verlosſers aantemerken, waarvan het vergrootend bericht op alle mooge-

lij-

lijke wijzen in de Couranten werdt verfpreidt, en eene van de voornaamfte redenen opleverde, dat de Natie, *over het algemeen* herdenkende het geene 'er in 1794 en 1795 was voorgevallen, wel hartelijk deedt wenfchen, dat zij van hun bezoek mogte bevrijd blijven, waarvan de gegrondheid op vele plaatfen, ten tijde van hunnen aftocht duidelijk bleek, bijzonder binnen de Stad *Medemblik*, alwaar zij het boos opzet namen en gedeeltelijk volvoerden, door *'s Lands Magazijnen*, en *Scheepswerf*, met het geene zich aldaar bevondt te beroven en aan de Vlammen op te offeren. Een bedrijf lijnrecht ftrijdende met des Prinfen bedoelingen en wenfchen; dat Hij daarom ten fterkften verfoeide. Waarover Hij zich niet minder bedroefde, dan over het gene Hij vóór zijn vertrek uit het Land, op zeer vele plaatfen aan de *Leck* en de *Waale*, met eigen oogen hadt waargenomen; en dat Hem zoodanig tegen de *Britfche Staatsministers* indisponeerde, dat Hem het verblijf in *Engeland* van dag tot dag onaangenamer werdt, geduurende den overigen tijd van bijna *twee jaren*, die Hij na het mislukken der Expeditie, in verwachting van eene gunftige wending aan zijn lot, het zij door *eene andere Order van zaken in zijn Vaderland*; het zij door *eenen Algemeene Vrede*; in dat Land (zijns ondanks) vertoeven bleef.

Dan, hoe wettig en gegrond die verwachting des Prinſen (uit hoofde van de bevorens gedeclareerde ſentimenten van het *Franſche Gouvernement*, en der Hoven van *Londen* en *Berlin*,) ook zijn mogte, de droevige ervaring leerde aan dien Vorst maar al te duidelijk, *dat ſchoon al ſpoedig na de Expeditie, het Hem zoo zeer vijandig Bataafsch Gouvernement, door een meer gematigd Beſtuur*, (waaronder ook Lieden waren die Hij als zijne Vrienden kon en moest beſchouwen) *vervangen werdt; het* HERSTEL IN ZIJNE WAARDIGHEDEN *en* BEZITTINGEN in het Vaderland, echter bij dat meer gematigd Beſtuur *verre te zoeken bleef.* En verder: *dat toen de zon des* ALGEMEENEN VREDES *boven Europa opging, en alle de Oorlog gevoerd hebbende Mogendheden, zich te* AMIENS *beijverden om hunne belangen te bevoorderen, zij allen, op eene hoogstongevoelige wijze zich niet interesſeerden voor de belangen van den ongelukkigen* WILLEM DEN VIJFDEN! *Dat niemand hunner zich Zijnes aantrok, maar zij allen Hem aan Zijn bitter Noodlot overlieten.* Twee Evenementen, die wij nu, (voor zoo verre de Prins op die beiden betrekking hadde,) overwegen zullen.

Wat de EERSTE betreft. Het is uit de Geſchiedenis van de Revolutie, en de Twisten die 'er

'er uit ontstonden bekend, dat weinig maanden na den Aftocht der *Anglo-Russische Legermacht*, het onder de Leden van de *beide Kamers des Wetgeevenden Ligchaams* en des *Uitvoerenden Bewinds* in den *Haage*, niet ontbrak aan eenige Cordaate Mannen, die 'er niet alleen opentlijk voor uit kwamen, dat de onwettig ingevoerde, en aan de hand gehouden wordende *Staatsregeling van den* 23 *April* 1798, voor het Vaderland verderffelijk, en het invoeren van een verbeterd Constitutieplan allernoodzaaklijkst was; maar dat zij ook, ondanks den geweldigsten tegenstand van zeer velen hunner Medeleden, het zoo verre wisten te brengen, dat de beiden Kamers gesloten; de Leden derzelver in hunne Posten gesurcheerd; de gezegde *Staatregeling van* 1798 vernietigd; en een *geheel nieuw Ontwerp van Constitutie* bij hun geformeerd, en door de Natie stilzwijgend goedgekeurd, in werking gebragt werdt, waarbij al den vorigen omslag werdt afgeschaft, en een Bestuur optrad, tot het welk ook een aantal *Oude en kundige Regenten, die in* 1795 *als Eerlozen behandeld waren geworden*, op eene geheel ongezogte wijze, aan het Roer van Regering tot redding van het veege Vaderland geroepen werden, en dat velen van hun, met ter zijde stelling van alles wat hun sints 1795 was aange-

daan,

daan, zich aan den dienst des Vaderlands niet onttrokken, daar zij zich die aanſtelling lieten welgevallen, en zitting namen in de haar toen ontzegde Raadzaalen, met en nevens Lieden, die hen bij de Revolutie, als hadden zij door wangedrag het vertrouwen des Volks verbeurd, op de ſchandelijkste wijze weggezonden hadden. (*) Dit het geval te dien tijde zijnde, wat was dan natuurlijker, dan dat niet ſlechts vele getrouwe Aanklevers van de *Oude Conſtitutie* hier te Lande, die groote verandering, in zich bevattende *eene Justificatie van het in 1795 zoo zeer mishandeld Oud Beſtuur*, als een gunſtig voorteken van de wederherſtelling der *oude Staats- en- Stadhouderlijke Regeerwijze* aanmerkten; maar dat Willem de Vijfde, uit die verandering van ſentimenten eenige hoop opvatte, dat zulks door den tijd een weg tot *de Herſtelling in zijne* Waardigheden *en* Bezittingen *hier te Lande baanen zoude?* Niets toch was natuurlijker, zoo wel bij de Voorſtanders der oude Conſtitutie, als bij Z. H. te verwachten, dan even dit denkbeeld: dewijl het nieuw aangenomen Conſtitutieplan in vele opzichten zodanig was ingericht, *dat het aan-*

(*) Men zie dit uitvoeriger in het IX. Deel van onze Geschiedenis *van den* Oorlog, Bladz. 316–322. &c.

aanſtellen van een' STADHOUDER *aan het hoofd van den Staatsraad niet onuitvoerlijk was:* en het oude *Fœderative ſtelſel in het zelve gebragt was, door de aanſtelling van Provinciaale Beſtuuren*, &c. En van hier, dat Z. H. vernemende dat vele oude Regenten, uit vreze dat Hem de aanvaarding der aangebodene Posten mishagen zoude, op den duur huiverig waren om zich de benoeming tot Stedelijke Regeringsposten te laten welgevallen, eene poging nodig oordeelde, om hun tot de aanvaarding derzelver aan te ſporen, als wel en te recht begrijpende, dat zij op den duur weigerig blijvende, te gelijk van allen invloed ontzet bleven om zijne wederherſtelling te helpen bevoorderen, tenwelken einde Z. H. de navolgende Circulaire Misſive aan alle de in 1795 geremoveerde Regenten in *Holland* deedt toekomen:

WEL EDEL GEBOREN HEER!

„ Vernomen hebbende, dat bij verſcheidene
„ Leden der Regeering of Ministers en verdere
„ Amptenaaren van de Provinçie van Holland
„ en Westfriesland, welke in functie waren op
„ den 18 *Januarij* 1795, en dus vóór de ze-
„ dert dien tijd voorgevallen omwenteling, be-
den-

„ denkingen gerezen zijn, of dezelve in de om-
„ ſtandigheid waarin het lieve Vaderland zich
„ thans bevindt, en na de daarin aangenomen
„ Conſtitutie, zouden kunnen aanvaarden, Amp-
„ ten, die invloed hebben op de Adminiſtratie of
„ het Beſtuur van het Vaderland: zoo heb *Ik*
„ niet willen afzijn Uwel Ed. Geb. te ſchrijven,
„ met verzoek om daarvan zodanig gebruik te
„ maaken als zal vinden te behoren: Dat mijns
„ bedunkens, zoo als de zaaken thans ſtaan, 'er
„ geene redenen zijn, die hun moeten weêrhou-
„ den, om derzelver pogingen aan te wenden,
„ ten einde zoo veel in hun vermogen is, te be-
„ voorderen het welzijn van het lieve Vader-
„ land, en deszelfs ondergang voor te komen.
„ En dat, zoo zij oordeelden dat zij van nut aan
„ het lieve Vaderland en deszelfs goede Ingezete-
„ nen kunnen zijn, door het aanneemen van
„ Ampten, of zitting te neemen in Collegien
„ die invloed hebben op de Administratie of het
„ beſtuur der zaaken van het Vaderland, of
„ door deel te nemen aan dat Beſtuur, en ten
„ dien einde met de leden der Actueele Regee-
„ ring mede te werken, zij zulks in dit geval
„ kunnen doen. Waarmede blijve met achting. &c.

(geteekend)

W. PRINÇE VAN ORANJE.

Dan,

Dan, hoe zeer deze Misſive geſchikt was om alle huivering weg te nemen, en vele *oude Regenten* door het acçepteren der hun aangebodene Posten, een werkelijk aandeel in het Beſtuur der Publieke Zaken te doen verkrijgen; de ervaring leerde echter, dat zulks in het vervolg den hartelijken wensch van het grootſte deel der Natie, dat op de Herſtelling van den STADHOUDER hoopte, en te gelijk het gebuteerde oogmerk van Z. H. niet bevoorderde. Wij laten hier in het midden, of dit *aan de uitgebreide macht van het Staatsbewind*; of aan het *overwicht van de Leden, de Grondbeginſelen van* 1795 *toegedaan*; of *aan de ſchroomvalligheid of onverſchilligheid van* WILLEMS *oude Vrienden* mangelde: maar zoo veel is zeker, dat niemand van hun eenige poging ten nutte van den braafſten Vorst wilde of durfde ondernemen. Men liet Hem een Balling van Zijn Vaderland, en buiten de Posſesſie van Zijne Wettige Eigendommen blijven. Men deedt de in 1795 daar over benoemde Adminiſtratie voortduuren, en tradt dus in de ſchoenen van hun, welkers daden en bedrijven, bij de inſtallatie des Hervormden en Gemengden Beſtuurs met de zwartſte verwen waren afgemaald, en dat wel met uitzondering van Z. H., vermits alle de *Oude Regenten* van alle vorige willekeurige belemmeringen in het beheer van hunne Bezit-

tin-

tingen ontheven waren. — Het *Staatsbewind* oeffende in alle opzichten de hoogste en uitgebreidste Macht uit, door het benoemen en aanstellen van Regeringsleden; het buiten werking stellen van voorheen gemaakte onderdrukkende Placaten en bepalingen van onderscheidenen aart; (waar van sommigen niet weinig ten voordeele van de *Engelschen* strekten) maar om verzachting in het bitter lot van WILLEM DEN VIJFDEN toonde zich niemand bekommerd! ten minsten, men deed hoegenaamd geen eene cordate en openbare stap ten Zijnen Voordeele, of tot Satisfactie van Zijne zoo schandelijk gehoonde Eer, en de Hem aangedane Onrechtvaardigheden! Wie, die een menschelijk hart in den boezem draagt, gevoelt hetzelve niet heviger kloppen bij het lezen van dit alles? Wie gevoelt niet, dat WILLEM DE VIJFDE dat alles vernemende, de wettigste redenen had om zich daar over te beklagen, en het gedrag van velen, die Hij voor Zijne getrouwe Vrienden begroet hadt, hoogst onerkentelijk en ondankbaar beschouwde? En dat 'er nu voor Hem geen uitzicht op eene wending ten goede overig bleef; dan wanneer het de GODHEID, behaagde om het gefolterd *Europa* in het algemeen, en Zijn dierbaar Vaderland, door eene bevrediging tusschen *Engeland* en *Vrankrijk*, of door eenen gewenschten en *Algemee-*

mee-

meenen Vrede te verheugen? Zich vleijende, dat als dan ook Zijne belangen aldaar in aanmerking genomen zouden worden, en men Hem eenmaal opentlijk recht zou doen wedervaren. Het is deze aanmerking, die ons, overeenkomſtig het ons voorgeſtelde doel, als met de hand geleid, tot de overweging van de wijze, waarop de zich met elkander verzoenende Mogendheden op het *Amiënſer Congres* ten Zijnen opzichte handelden, waar toe wij uu overgaan.

Hoe zeer het *Engelsch Cabinet*, al kort na de komst des *Generaals* BONAPARTE onder den Tijtel van EERSTEN CONSUL, aan het hoofd der Regering in *Vrankrijk*, diens aanbiedingen tot het ſluiten van eenen Vrede, op eene trotſche wijze van de hand gewezen had, bewerende, *dat men te Londen het Franſche Gouvernenent als daar toe bevoegd niet konde erkennen;* zoo bleek echter na verloop van eenige maanden, dat de *Engelſche Staatsministers* die gewichtige zwarigheid niet meer in aanmerking namen, maar dat zij gezind waren om met het *Fransch Bewind* eenen Vrede te ſluiten, en kort daar na met *Vrankrijk*, den *Koning van Spanje*, en *het Gouvernement der Bataafſche Republiek* over het bewerken van eenen *Algemeenen Vrede* te handelen, ten welken einde

in den voorzomer des jaars 1801, de Stad *Amiëns* verkoren werdt, alwaar eerst de Gevolmachtigden van *Engeland* en *Vrankrijk*, en daarna die van *Spanje* en *deze Republiek* een Congres openden, om dat heilzaam oogmerk tot heil van het lijdend Menschdom ten uitvoer te brengen. — Verwekte die gebeurenisſen eene algemeene vreugde bij de bewoneren van zoo vele uitgeſtrekte Landen, als ſints eenige jaren onder de ſlagen van den geesſel des Oorlogs gezucht hadden; beſchouwde men den *bijzonderen Vrede* tusſchen *Londen* en *Parijs*, als de voorloper van eenen *Algemeenen Vrede*; dezelve veroorzaakte gene mindere blijdſchap voor Willem den Vijfden, door het vooruitzicht dat Hij als nu welhaast aan het einde van Zijne rampſpoedige loopbaan zoude genaderd zijn, en dat te *Amiëns* het heuchlijk licht van troost over Zijn donker pad zou opgaan. Het was wel zoo, dat het *Cabinet van Pruisſen* geen Onderhandelaar aldaar behoefde te zenden, maar de Prins van oordeel zijnde, dat deszelfs betrekkingen met, en invloed op het *Franſche Bewind* Hem te ſtade komen konde, in de bevoordering van Zijne belangen, verzuimde Hij ook niet, om daar toe *bij herhaling*, met een betoog van Zijn wettig recht op het Erfstadhouderschap, gepaste inſtantien

en

en verzoeken te doen (*): en even zoo gedroeg Hij zich daarna omtrent het *Engelsche Cabinet.* En

(*) Bij Herhaling zeggen wij: en zoo wij vertrouwen met recht. Want reeds op den 20 *Maart* 1801, toen 'er eenen bijzonderen Vrede tusschen Vrankrijk en Engeland op het tapijt was, deedt Z. H. de navolgende Nota aan Fredrik Wilhelm afgaan, en deelde dezelve aan *Koning* George mede: — „ De Prins van Oranje geinformeerd „ zijnde, van de gunstige dispositien van Zijne *Pruissische* „ *Majesteit*, om aan het Huis van Oranje eene Schade„ loosstelling voor het Stadhouderschap te verzekeren, bij „ gelegenheid van den Vrede tusschen het *Duitsche Rijk* „ *en Vrankrijk*, en van de schikkingen welke daar van „ het gevolg zullen wezen; voelt zich doordrongen van „ de eerbiedigste dankbaarheid voor het belang, 't welk „ Z. M. heeft wel willen nemen in den toestand waarin Hij „ Zich, als mede Zijn Huis gebracht ziet. Intusschen ge„ looft de Prins van Oranje aan Z. M. te moeten voor„ dragen, dat de Posten en Waardigheden waarmede Hij „ in de Republiek der Vereenigde Nederlanden bekleed is „ geweest, niet aan het Huis van Oranje waren opgedra„ gen, eenig en alleen ten voordeele van de Vorsten van „ dat Huis; en als een Vaderlijk Erfdeel waarover zij „ naar welgevallen zouden kunnen disponeren; maar als een „ uitstekend bewijs van het vertrouwen der Natie. Dat „ dierhalven de Erffelijke opvolging in deze Posten en „ Waardigheden, bevestigd door de Diploma's en Resolu„ tien, zoo van H. H. Mog. als van de bijzondere Staten „ van iedere Provinçie en van het Landschap *Drenthe*, „ als aan die gene welke zich daar mede bekleed vondt;

 „ de

En wat het *Gouvernement alhier* betrof, ook van dien kant verwachtte Hij iets goeds, wanneer de drie

„ de heilige verplichting oplegde, om alles het geen van „ Hem afhing te doen, voor het welzijn van het Vader-„ land; en bijzonderlijk om te doen gelden het Gezag en „ Crediet, welke Hem die Waardigheden verzekerden tot „ algemeen voordeel van den Staat en deszelfs Ingezetenen. „ De Prins van Oranje kan derhalven niet nalaten, dit „ alles te beschouwen als een onvervreemdbaar Recht van „ Zijn Huis: en het schijnt Hem toe, dat men niet van „ Hem, of van de Vorsten van Zijn Huis zoude kunnen „ vorderen, om van dat Recht af te zien, door Verbind-„ tenisfen aan te gaan, die Hun buiten staat zouden stel-„ len, om op nieuw nuttig te zijn aan een Republiek, aan „ dewelke Zij met zoo vele banden verknogt zijn, indien „ deze daar toe aanzoek dede. — In dezen tegenwoordi-„ digen toestand van zaken, gevoelt de Prins van Oranje „ volkomen, dat Hij van geen het minste nut aan Zijn Va-„ derland zoude kunnen zijn, en dat Hij daar toe een „ voordeeliger tijdpunt zoude moeten afwachten! Maar de „ Erfopvolging der Posten en Waardigheden, welken in de „ Republiek der Vereenigde Nederlanden aan het Huis van „ Oranje zijn opgedragen, en waarmede de Prins van „ Oranje bekleed was, Geguarandeerd zijnde in 1788 door „ wijlen Fredrik Wilhelm den Tweeden, en door Zijne „ thans Regerende Brittannische Majesteit: zoo gelooft „ de Prins van Oranje, dat indien Hij in het geval ware, „ om eene Schaêveegoeding voor Zijne Posten aan te ne-„ men, zulks niet zoude kunnen zijn, als met bewilliging „ en toestemming dier beide Hooge Contracteerende Par-

„ tij-

drie genoemde Hoven bij hetzelve hunnen invloed ten Zijnen voordeele wilden doen gelden. Dan, toen na veel en langwijlig handelen, de Partijen hun-

„ tijen, welke deze Guarantie wel hebben gelieven te doen.
„ Hij gelooft ook, dat men altoos zoude moeten begrij-
„ pen, dat de PRINS VAN ORANJE en ZIJNE OPVOLGERS
„ zich het recht voorbehouden, om op nieuw de Repu-
„ bliek te dienen, indien hare Inwoners aan haar zelven
„ overgegeven, (en kunnende eenen vrijen wensch uiten)
„ bevrijd van allen dwang, ('t geen onmooglijk van hun
„ in dezen tegenwoordigen toeftand te verwachten is) zich
„ konden verklaren, omtrent de Conftitutie die hun het aan-
„ genaamfte zal zijn, en daar bij de dienften van het HUIS
„ VAN ORANJE weder inriepen. &c." Eindigende deze Nota verder, met Zijne goede voorfpraak voor de Vorsten van *Nasfau Ufingen* en *Nasfau Weilburg*, tot vergoeding van hunne verliezen op den Linker Rhijnoever. — Wij hebben de plaatfing van dit belangrijk ftuk hier noodig gekeurt, EENSDEELS, om dat daar uit blijkt, dat *Pruisfen* en *Engeland* door hetzelve hunne verplichting tot de *Guarantie* in tijds herinnerd werden: ANDERDEELS, om dat men daar in des Prinfen eerlijke en gegronde fentimenten over Zijne zaak op de fchitterendfte wijze kennen leert: en EINDELIJK: om dat in hetzelve een ingewikkeld verwijt ligt opgeflo-ten, aan zoo vele van Zijne op nieuw in het Bewind gefteld Vrienden hier te Lande, wegens hunne onbegrijpelijke nalatigheid, om de Natie in de gelegenheid te ftellen, hare bekende wenfchen voor Z. H., *openlijk en zonder eenigen dwang* te kennen te geven, om overeenkomftig dezelve op het Congres te kunnen handelen.

hunne belangen geregeld; en niet alleen de *bijzondere Vrede* tusschen *Engeland* en *Vrankrijk*, maar ook de *Præliminairen* van den *Algemeenen Vrede*, door alle de onderhandelende Partijen, op de spoedigste wijze geteekend en geratificeerd geworden waren, toen moest de goede Vorst tot Zijne grievende zielesmerte ondervinden, hoe Zijne zoo zeer gegronde hope op eene gunstige wending in Zijn lot, ook op het *Amiënser Congres* in rook en damp verdwenen was. — *Engeland* noch *Pruissen*, (hoe zeer Zij de *Guarandeurs* van het *Erfstadhouderschap* in 1788 geworden waren,) hadden aldaar om de *Guarantie*, of om het bevoorderen van des Prinsen Belangen en Rechten niet gedacht: ten minsten op het herstel van dezelve niet aangedrongen. — De *Bataafsche Minister* SCHIMMELPENNINCK had 'er geen last toe van zijne Zenders, welks Bestuur bij die gelegenheid bij de Mogendheden stilzwijgende gesanctioneerd en als wettig erkend werdt: en VRANKRIJKS belangen vorderden niet, om op de invoering der Oude Wettige Regeerwijze bijzonderlijk aan te dringen. — Geen wonder des, dat het nieuw ten zetel gestegen *Bataafsch Gouvernement*, door *Vrankrijk* ontslagen zijnde van deszelfs verschuldigden Plicht tot vergoeding van het leed den HUIZE VAN ORANJE aangedaan,

zich

zich wel zeer vereerd vondt met de fchijnbare beftendiging van deszelfs Macht, terwijl het al vast den goeden STADHOUDER als een Balling zwerven liet, tot dat het *Fransch Bewind* goedvond daar in te voorzien, waar van wij ftraks nader fpreken zullen.

Hoe dit zij, de brave Vorst, die zich met het hoogfte recht te dien tijde befchouwde, als het fteeds blijvend Voorwerp van den haat Zijner bittere Vijanden; en als de Speelbal waar mede zich Zijne *Schijnvrienden* in *Engeland*, in *Pruisfen*, en in het *Vaderland* vermaakten, had naauwlijks de teekening des bijzonderen Vredes tusfchen *Engeland* en *Vrankrijk* vernomen, of Hij oordeelde het noodzakelijk, om het Engelsch Rijksgebied met den meesten fpoed te ruimen, en zich te verwijderen van een Land en Volk, het welk toonde zich Zijner belangen niet te willen behartigen: doch Hij deedt zulks niet, dan op eene met Zijn *edel Character* volkomen overeenkomende wijze, door aan de eene zijde, alvorens *Zijnen verplichtenden dank aan den Koning, en Zijne gevoeligheid over de handelwijze van diens trouwelooze Ministers* op eene duidelijke wijze aan den dag te leggen, door het fchrijven dezer navolgende NOTA op den 13 *October* 1801, en dus drie dagen na dat de Ratificatie van den bijzonderen

Vrede tusfchen *Engeland* en *Vrankrijk* te *Londen* en *Parijs* gefchied was.

„ Dewijl de PRINS VAN ORANJE bericht ontvangen heeft, dat de Ratificatie van de tusfchen „ *Zijne Brittannifche Majefteit* en de *Franfche* „ *Republiek* op den 1. *dezer* onderteekende Vredes Preliminairen, op den 10 *dezer* zijn uitgewisfeld; en dewijl Hij van deze Artikelen, zoo „ als zij door het Gouvernement zijn bekend gemaakt vifie genomen heeft, vermeent Hij, bij „ zoo eene gewichtige gebeurenis, welke van zoo „ vele aangelegenheid voor Zijn belang, en voor „ het belang van Zijn Huis is, niet langer te „ moeten afzijn om Zijne gevoelens en Zijne „ wenfchen aan ZIJNE MAJESTEIT zonder eenige „ terughouding te moeten openliggen.

„ De ongelukkige omftandigheden, welke de „ PRINS VAN ORANJE en Zijne Familie noodzaakten, zich in 1795 naar Engeland te begeven, zijn te bekend, dan dat het nodig zoude „ zijn dezelve op nieuw te herinneren. — Met „ de minzaamfte genegenheid DOOR ZIJNE MAJESTEIT ontvangen, en met ZIJNE WELDADEN „ overladen, heeft de PRINS VAN ORANJE aanhoudende de edelfte gastvrijheid in dit Land „ genoten, en bij alle gelegenheden de duidelijkfte

„ ſte verzekeringen en bewijzen van deelneming
„ ontvangen, welke Z. M. en deszelfs GOUVER-
„ NEMENT beſtendig bleven aanhouden, *niet al-*
„ *leen in Zijn Perſoon en Familie*, maar ook
„ mede *in de talrijke getrouwe Aanhangeren van*
„ *het Huis van Oranje, en van de Oude Con-*
„ *ſtitutie der Vereenigde Nederlanden te ſtellen.* —
„ Deze bewijzen van deelneming zijn zoo menig-
„ vuldig geweest, dat de PRINS VAN ORANJE
„ niet nodig geoordeeld heeft, de plechtige Ver-
„ bindtenisſen in te roepen met dewelke *Enge-*
„ *land* in 1788 het *Stadhouderſchap en de ove-*
„ *rige Erffelijke Waardigheden van Zijn Huis*
„ *Geguarandeerd heeft.* — Met leedwezen echter
„ heeft de PRINS VAN ORANJE gezien, dat de
„ loop der Gebeurenisſen langzamerhand een ſtaat
„ van zaken heeft daargeſteld, welke zeer ver-
„ ſchillende is van die, onder dewelke deze Ver-
„ bindtenisſen aangegaan waren, en dat dus van
„ dag tot dag de waarſchijnlijkheid afnam, dat
„ dezelve in hunne volle kracht zouden kunnen
„ worden nagekomen.

„ Zoo lang intusſchen de Oorlog duurde,
„ kon Hij zich echter de hoop daar op niet
„ geheel ontzeggen, en verwachtte ſtilzwijgende
„ den uitſlag dier gebeurenis. Thans, daar de
„ *Vredes-Preliminairen* geſloten zijn, *zonder dat*

 „ *het*

„ *het den* PRINSE VAN ORANJE *bekend is, dat ten* „ *Zijnen opzichte iets is bepaald en vastgesteld;* „ zoo acht Hij zich verplicht dit stilzwijgen af- „ tebreken, en beschouwd het zelfs als eenen „ onvermijdelijken plicht,) *om op het nadrukke-* „ *lijkst en dringendst, aan de zorgvuldigheid en* „ *de machtige bescherming des Konings*, bij ge- „ legenheid van de Conferentien, welken ter ont- „ werping van het *Definitief Vredestractaat* „ zullen plaats hebben, *Zijn Belang; het Belang* „ *van Zijn Huis; en van een groot aantal zij-* „ *ner Landlieden, welken de ongelukkige slacht-* „ *offers van hunnen onveranderlijken ijver voor* „ *zijn Persoon en Zaak, en die van hunne stand-* „ *vaste trouw aan de oude Regeering van hun* „ *Vaderland, en van hunne verknochtheid aan* „ *dat Systhema geworden zijn, (het welk de Re-* „ *publiek der Vereenigde Nederlanden, zoo lang* „ *en zoo naauw aan Grootbrittannien verbon-* „ *den heeft,) aan te bevelen.*"

„ De PRINS VAN ORANJE zou vermeenen, „ de edelmoedige gevoelens van den *Koning*, „ en van zijn Gouvernement te beledigen, indien „ Hij de oorzaken bijbragt, op dewelke Hij dit „ aanzoek grondt. — Hij twijffelt geensints, of „ Z. M. zal die in zijnen eigen boezeu vinden, „ en vleidt zich, dat de maatregelen die men in „ dit

„ dit opzicht neemen zal, de verplichtingen zul-
„ len vermeerderen, welke Hij aan Z. M. ver-
„ ſchuldigd is, en wier aandenken Hij nimmer
„ uit Zijn geheugen zal verbannen."

„ De PRINS VAN ORANJE verzoekt *Mijlord*
„ HAWKESBURY deze Nota den *Koning* voorte-
„ leggen, en Hem van de gevoelens van Z. M.
„ over derzelver inhoud verſlag te doen, nemen-
„ de tevens de gelegenheid waar, om zijne *Lord-*
„ ſchap van zijne Hoogachting te verzekeren."

Hamptoncourt den 13 *Oct.* 1801.

(geteekent)

W. PRINS VAN ORANJE.

Belangrijke *Nota* voorzeker, in welke de Vorst de waare gevoelens van Zijn hart te lezen gaf. En nu duurde het ook niet lang, of Hij verliet het *Koninglijk Hamptoncourt*, en begaf zich naar Zijne Duitſche Staaten, Zijn verblijf nemende op het niet minder Vorstelijk en aangenaam ORANIENSTEIN, ſlechts eenige weinige uren verwijderd liggende van de Stad *Brunswijk*, de Reſidentie van *den toen Regerenden Hertog* van dien naam, alwaar Hij onder de luidruchtigſte vreugdebetoenin-

ningen van de verblijde In- en- Opgezenen ontvangen en verwelkoomd werdt, die zich op goede gronden met het aangenaame denkbeeld ſtreelden, dat het verblijf van hunnen weldadigen en goeden Vorst, aan hun belangrijke voordeelen verſchaffen zouden, en in welke hope zij zich ook niet bedrogen hebben gevonden, van het tijdſtip af dat *Z.* H. aldaar aankwam, tot aan dat van Zijnen dood, het welk met volle recht, uit hoofde van de kort daar na gevolgde Gebeurenisſen, als het begin van de treffendſte Rampen voor de *Duitſche Staaten van het Huis van Oranje* kan aangemerkt worden. Dan, daar de vermelding derzelver tot onzen tegenwoordigen taak niet behoord, zullen wij ons liever met onze Lezeren naar het *Amiënſer Congres*, tot het ſluiten van eenen *Algemeenen Vrede* bijeengekomen, begeven, om te bezien hoe ook aldaar des Vorsten hope, door het trouweloos gedrag der Cabinetten van *Pruisſen* en *Engeland;* en de onverſchilligheid van het *Gouvernement hier te Lande*, ten Zijnen opzichte gehouden, geheel en al verijdeld werdt.

Immers, hoe traag en langwijlig het tusſchen de *Franſche* en *Engelſche* Onderhandelaars Jozeph Bonaparte en Lord Cornwallis, over het ſluiten van eenen Vrede voor de beiden Natien toeging, en 'er vele moeijelijkheden zich

op

opdeden, om beider zoo zeer uit een lopende inzichten en bedoelingen, bijzonderlijk over den invloed op dit Land, in zoo verre tot elkander te brengen, dat 'er met grond op eene bevrediging tusschen hun beiden kon gehoopt worden; de tijd leerde echter, dat die zwarigheden eindelijk werden opgeruimd, daar zij op den 1 *October*, 1801 de Voorwaarden van den Vrede ontworpen en getekend hadden, en wel zoo zeer naar genoegen van de beiden Gouvernementen, dat 'er slechts 10 dagen verliepen, toen dezelven, zoo te *Parijs* als te *Londen* volkomen goedgekeurd, en wederzijdsch uitgewisseld en afgekondigd werden: en de ervaring leerde niet minder, dat zulks eenen gereden weg baande, tot het sluiten van eenen *Algemeenen Vrede* tusschen alle de Belligeerende Mogendheden, zijnde behalven *Vrankrijk* en *Engeland*, het *Rijk van Spanje* en *deze Republiek*: en dat de Afgevaardigden van dezelve, tot bewerking van dat groote doelwit te *Amiëns* bijeenkwamen, en hetzelve reeds bereikten op den 25 *Maart* des volgenden Jaars 1802, door het sluiten en ondertekenen van een *Definitief Vredestractaat*, bestaande uit 22 *Artijkelen*, in welke niet alleen de belangen van de Contracteerende Partijen, maar ook die van *Portugal*, de *Porte*, de *Republiek der zeven Eilanden*, de *Malthezer* *Or-*

Orde, *Napels*, en *den Kerkelijken Staat*, ten aanzien van derzelver *Onafhangelijkheid* en Buitenlandsche *Etablissementen*, distinctelijk gereguleerd en bepaald werden. Dan, ten aanziene *van de erkenning van den ingevoerden Regeringsvorm en het plaats hebbend Bestuur hier te Lande*, sprak het geen woord; en alles wat 'er in gezegd werdt ten opzichte van het Huis van Oranje, was vervat in het 18 *Artijkel*, waarin men betrekkelijk dat Onderwerp, dus *Algemeen* en *Onbepaald* sprak: „ *De Tak van het Huis van Nassau die* „ *in de voormalige Republiek der Vereenigde Pro-* „ *vincien, nu de Bataafsche Republiek, gevestigd* „ *was, en aldaar, zoo in bijzondere Eigendom-* „ *men, als door de verandering van de Staats-* „ *inrichting in dat Land aangenomen, Verlie-* „ *zen geleden hebbende, zoo zal aan het zelve* „ *eene geëvenredigde Vergelding voor de gezegde* „ *verliezen verschaft worden.*" Een Artijkel, waarin (wel is waar) voor het oog van geheel *Europa* erkend werdt, *dat* Willem de Vijfde *in* 1795 Verliezen, *zoo in zijne* Eigendommen *als* Waardigheden *geleden hadt, tot welks vergoeding men zich verplicht gevoelde*; en dat mitsdien, *de ten Zijnen opzichte voorgenomene Crimineele Procedures, ter zaake van een Hem aangetijgd Landverraad* &c. *Ongerijmd en valschlijk*

lijk uitgedacht waren; maar dat met dat alles, den mishandelden Vorst in de volstrekste onzekerheid stelde, *waarmede* en *door wien* die geledene Verliezen aan Hem zouden worden goedgedaan. Eene onzekerheid, die zelfs niet opgeruimd, maar in tegendeel nog vermeerderd werdt, door de *Separate Conventie* die twee dagen daarna tusschen de *Fransche* en *Bataafsche* Onderhandelaars ter nadere explicatie van dat 18 *Artijkel* aangegaan en getekend werdt. Want hoezeer de Prins, uit hoofde van het gedrag van *Engeland* en *Pruissen*, opzichtelijk de Onderhandelingen te *Amiëns*, natuurlijker wijze besluiten moest, dat het *Bataafsche Gouvernement* aan Hem die erkende *Schadevergoeding* zou moeten bezorgen; zoo werdt hetzelve daarvan door *Vrankrijk* ontheven door die *nadere Conventie*, waarin alleen gezegd werdt: „ *De Ondergetekende Gevolmach-* „ *tigde van de Fransche Republiek*, *verklaart*, „ *in overeenkomst met de reeds exteerende Conven-* „ *tien tusschen de Fransche en Bataafsche Repu-* „ *blieken*, *en uit krachte van de speçiale In-* „ *structien met welke Hij is belast van wegens* „ *zijn Gouvernement*, *dat men wil verstaan heb-* „ *ben*; *dat de schadeloosstelling ten behoeve van* „ *het Huis van Nassau*, *bij het* 18 *Artijkel van* „ *het tegenwoordig Vredes Tractaat gestipuleerd*,

„ *in*

„ *in gene opzichten, en op gene wijze hoegenaamd,*
„ *zal kunnen komen ten laste van de Bataaf-*
„ *ſche Republiek: — Stellende zich het Fransch*
„ *Gouvernement, ten dien effecte, tot Guarant ten*
„ *behoeve van de Bataafſche Republiek.*" In welke gunſtige verklaring (zoo als zeer ligtelijk te begrijpen is,) *de Gevolmachtigde van de Bataafſche Republiek* zeer geredelijk conſenteerde, en zulks door ondertekening bekrachtigde. — Daar dit nu alles was wat 'er voor Z. H. te *Amiëns* verricht werdt, wie gevoelt dan niet, dat de eenige vraag die Z. H. in deze onzekerheid te doen overig bleef, deze was: *Wie zal de Schaêvergoeding bezorgen?* „ *Zal het door* ENGELAND,
„ *of door* PRUISSEN, *of door* VRANKRIJK *geſchie-*
„ *den?*" En niet alleen dit, maar dat Hoogst dezelve zich tot die onzekerheid verwezen zag, zoo lang dat Raadſel onöpgelost gelaten werdt, het welk, zoo als de ondervinding geleeraard heeft, geduurende zijnen overigen leeftijd op deze wereld nimmer geſchiedde. — Laaten wij nu bezien, hoe het zich daar mede hebben toegedragen.

Wat ENGELAND betreft; zoo dra de *Britſche Ministers* te *Amiëns* verzekerd waren geworden, dat zij in het bezit bleven van het *Spaanſche Eiland la Trinitad;* en ook van het *Hollandsch Ei-*

Eiland Ceylon, met *alle de Hollandsche Schepen en Schatten, die zij in den Oorlog veroverd hadden, of die aan hun, aan de Kaap en aan de Helder in handen gevallen waren*, zagen zij naar het HUIS VAN ORANJE in het geheel niet om: zij verheugden zich wel over dien rijken buit, maar oordeelden zich van hunne verplichting, tot het gestand doen van de zoo plechtig beloofde *Guarantie* geheel ontslagen, *om dat Pruisfen hun daar in had voorgegaan.* Een gedrag, het welk niet alleen als hoogt onrechtvaardig door Z. H. tot aan Zijnen dood toe is aangemerkt geworden; maar dat ook als zodanig veroordeeld werdt, bij vele Leden van het toenmalig *Engelsche Parlement*; die eerlijk denkend genoeg waren, om bij gelegenheid van het overgeven der stukken in de beide Huizen, betrekkelijk het geslotene Tractaat, de *Ministers* opentlijk in den schild te varen, en dezer onrechtvaardigheid ten aanzien van de REPUBLIEK en den STADHOUDER te *Amiëns* betoondt, onder het oog te brengen. Dan, wat kon zulks den goeden Vorst baaten, daar *Mijlord* HAWKESBURY, dit alsins wettig verwijt, zoo voor zich als voor zijne Collegen, ondanks de inspraak van zijn kloppend Geweten, van den halze schoof, door te zeggen: „ *Wij hadden de allersterkste drangredenen, om*

„ *ons in te laten met het lot van den* STADHOU-
„ DER; *maar ſtrikt genomen zijn wij aan dien*
„ *Prins niets verplicht. — In* 1788 *hebben wij te*
„ *gelijk met* PRUISSEN *de Stadhouderlijke Waar-*
„ *digheid geguarandeerd, en wat hebben wij al*
„ *niet gedaan om dezelve te handhaven? Zoo dat*
„ *als Pruisſen ons geholpen hadt, onze pogingen*
„ *waarſchijnlijk met eenen goeden uitſlag zouden*
„ *zijn bekroond geworden. Wij moeten 'er bijvoe-*
„ *gen: dat indien een der Guarandeurs aan zij-*
„ *ne verplichting in gebreken blijft, die van de*
„ *anderen geen verband meer heeft.*" Van *Engeland* was derhalven voor WILLEM DEN VIJFDEN geene Schaêvergoeding te verwachten. *Maar hoe dacht 'er* PRUISSEN *over?* De beantwoording dier vraag zal ons duldelijk leeren, over welken boeg men aldaar die zaak wendde, om ware het mogelijk, buiten eenige opoffering van zijne zijde, en ten koste van anderen, deszelfs verplichting te ontduiken.

Hoe zeer het *Amiënſer Congres*, voor het *Berlijner Hof* juist de regte en geſchikte plaats was, om iets ten goede van het HUIS VAN ORANJE te verrichten, het is uit het bevorens verhaalde ons reeds gebleken, dat het aldaar geenen Onderhandelaar gezonden hebbende, ook hoegenaamd niets verricht hebbe. Dan, na de ſcheiding van het Con-

Congres, fcheen het zich zijne verplichting te herinneren, en tradt daarover te *Parijs* in Onderhandeling met het *Franfche Bewind*, ten dien effecte, dat aldaar op den 24 *Meij* 1802, eene Conventie gefloten werdt, tusfchen den *Pruisfifchen Marquis* DE LUCHISINI, en den *Franfchen Generaal* DE BOURNONVILLE, beftaande uit 8 *Artijkelen* die wij hier, onder aan den voet dezer Bladzijden woordelijk opgeven, (*) het voorkomen

(*) De Conventie in den Text bedoeld, werdt aan het Publiek te dien tijde aldus medegedeeld.

Art. 1.

„ Z. D. H. de PRINS VAN NASSAU, ORANJE, DILLENBURG „ DIETZ, doet uitdrukkelijk afftand, voor zich, Zijne Er„ ven en Opvolgers, van de Stadhouderlijke Waardigheid „ der Vereenigde Provinçien, welken thans de Bataaffche „ Republiek uitmaken: van Zijne Rechten, Aanfpraken, „ Bezoldingen, en Voorrechten, welken uit de gemelde „ Waardigheden voortvloeijen. — Gelijk ook van alle Do„ meinen, Grondeigendommen, zoo wel die op het Grond„ gebied van de gemelde Republiek, *als in de Volkplan„ tingen daar toe behorende gelegen zijn* (*).

2.

(*) *Daar de* PRINS VAN ORANJE *geene Bezittingen in de* VOLKPLANTINGEN *hadt, of immer gehad heeft*, heeft het niet ontbroken aan lieden, die ook daar in een duidelijk bewijs gevonden hebben, OF dat deze gehele Conventie buiten kennis en toeftemming van Z. H. gemaakt is: OF dat het gehele ftuk valfchelijk is opgedischt aan het Algemeen.

men hebbende, even of WILLEM DE VIJFDE, éëne van de handelende partijen geweest ware, en

2.

„ Z. D. H. de PRINS VAN NASSAU, ORANJE, DILLENBURG, „ DIETZ; de PRINÇESSE ZIJNE GEMAALINNE, *en alle derzelver* „ KINDEREN *en* ERVEN, zullen derzelver Perpetueele en „ Jaarlijksche Inkomsten die zij op de Bataafsche Republiek „ hebben, op dezelfde wijze genieten, als de andere Ren- „ tenbezitters der gezegde Republiek.

3.

„ Ten einde HET HUIS VAN NASSAU, ORANJE, DILLEN- „ BURG, DIETZ, voor de Ontzetting en Afstanden in het „ 1. *Artikel* van dit Tractaat vermeld, schadeloos te stel- „ len, zal Z. D. H. bekomen. 1. *Het Bisdom en de Abtdij* „ *Fulda.* 2. *De Abtdij Corvey.* 3. *De Abtdij Weingar-* „ *ten en derzelver aanbehoren.* 4. *De Rijkssteden Dort-* „ *mund in Westphalen, en Tsoi, en Buchhorn in het Zui-* „ *delijk Zwaben, met derzelver Landen en Toebehoren.* — „ Z. D. H. zal ten eeuwigen dage, en als gantsch Souve- „ rain Eigendom, voor Zich, Zijne Erven, en Opvolgers, „ de gemelde Bisdommen en Abtdijën (welken ten Zijnen „ beste gesecularifeerd worden), en de Rijkssteden, met alle „ derzelver onderhorige Landen genieten. Onder voorwaar- „ den: dat Z. D. H. zal verbonden zijn, de bestaande, en „ door *Vrankrijk*, op eene Erfopvolging erkende Aan- „ spraken, te voldoen, welken tot de meerderjarigheid van „ Zijn Huis, in den loop der voorgaande Eeuwe behoor- „ den. Deze voldoening zal door Scheidsmannen bepaald „ worden, welke ten dien einde door de Contracteerende „ Partijen vrijwillig zullen benoemd worden.

en tot dezelve zijne toestemming gegeven hadde. Dan, *daar die Conventie*, *als door* HEM *niet getekend aan het Publiek is medegedeeld*, en HOOGST-

4.

„ De Erfopvolging in hunne nieuwe Staten, welken aan „ HET HUIS VAN NASSAU, ORANJE, DILLENBURG, DIETZ, „ ter Schaêvergoeding gegeven worden, zal op de volgende „ wijze worden bepaald: *De Mannelijke Linie sluit de* „ *Vrouwelijke uit*; *maar bij gebrek van Mannelijke Erven*, „ *vallen de Vrouwen in derzelver Rechten.* — Deze bepa- „ ling zal zich tot alle wettige, en in regte Linie van Z. D. H. „ afstammende Nakomelingen uitstrekken. En in geval van „ gantschelijke uitsterving dezer Linie, zullen de gemelde „ Goederen, Staten, en Souverainiteiten, aan het *Koning-* „ *lijk Huis van Pruisfen vervallen.*

5.

„ Z. M. DE KONING VAN PRUISSEN, en de EERSTE „ CONSUL DER FRANSCHE REPUBLIEK, IN NAAM VAN HET „ FRANSCHE VOLK, Guarandeeren wederzijds; zoo als ook „ Z. D. H. DE PRINS VAN NASSAU, ORANJE, DILLENBURG, „ DIETZ, de Schaêvergoeding, en afgestane en veroverde „ Landen, zoo als in dit Tractaat is vastgesteld.

6.

„ Z. M. DE KONING VAN PRUISSEN, en Z. D. H. DE „ PRINS VAN NASSAU, ORANJE, DILLENBURG, DIETZ, erken- „ nen insgelijks de Bataafsche Republiek.

7.

„ Onmiddelijk na de uitwisseling der Ratificatien, kunnen „ Z. M. DE KONING VAN PRUISSEN, en Z. D. H. DE PRINS „ VAN NASSAU, ORANJE, DILLENBURG, DIETZ, bezit nemen

 „ van

HOOGSTDEZELVE *nimmer het bestuur over de daar bij aan Hem* (quasi) *afgestane Landen op zich genomen heeft;* zoo is men verplicht, om dien gehelen handel, voor WILLEM DEN VIJFDEN, en Zijne wettige Rechten als geheel nutteloos en van onwaarde aan te merken: waar uit natuurlijk het gevolg moet worden afgeleid, dat het *Berlijner Cabinet*, uit dien hoofde, zoo min als dat van *Londen*, iets wezentlijks ten Zijnen nutte heeft daargesteld. — Zien wij nu in de *Derde plaats*, wat 'er door het *Fransche Gouvernement hier te Lande*, tot het bewerken van eene Schaêvergoeding na het eindigen van het Congres, voor het HUIS VAN ORANJE is verricht geworden.

Niettegenstaande bij de *Separate Conventie*, ter nadere verklaring van het 18 *Artikel van het Amiënser Vredes Tractaat*, de *Bataafsche Republiek* door den *Franschen Onderhandelaar* BO-

NA-

„ van de Staten en Landen, die aan dezelven zijn ten deele
„ gevallen.

8.

„ Het tegenwoordige Tractaat zal door de Contracteeren-
„ de Partijen binnen 40 dagen, en indien mogelijk nog
„ vroeger geratifiçeerd worden."

(geteekend)
Marquis DE LUCHISINI.
Generaal DE BOURNONVILLE.

NAPARTE, uit naam en op last van zijn Gouvernement, voor alle Schadeloosstelling ten behoeve van het HUIS VAN ORANJE, (uit welken hoofde dezelve t'eenigen tijde zoude mogen gevoorderd worden) ontheven en gelibereerd geworden was; en de Prins uit dien hoofde niet vermoeden kon, dat Hij immer in het geval komen zoude, om aan de Leden van het *Bataafsche Bewind*, door het *Fransche Gouvernement* gerenvoijeerd te worden, om over dat Onderwerp te handelen; het duurde echter, na het Herstel van den *Algemeenen Vrede* niet lang, of de Vorst vondt zich verplicht om daar toe te besluiten, wilde Hij niet alles prijs geven, en Zijne wettige Eigendommen hier te Lande gelegen, voor altoos in den loop laten. Van hier, dat toen het *Gouvernement in den Haage*, ingevolge den gegeven wenk van het *Fransche Bestuur*, zich bereidvaardig toonde, om met Gevolmachtigden van Z. D. H. over den afstand van die Goederen, ten behoeve van de Republiek te handelen; door dien Vorst tot het bevoorderen van zijne belangen verzocht en geauthoriseerd werden, de Heeren FERRAND, wel eer *Lid van den Raad zijner Domeinen*; VAN OLDEN, *zijnen voormaligen* THESAURIER GENERAAL; en DAMEN, *zeer beroemd Practizeerend Advocaat voor het Hof van Holland*, allen wo-

nende in den *Haage*, welken eerlange over dat belangrijk werk in onderhandeling traden, met eenige daartoe benoemde Gevolmachtigden van wegens het *Bataaffche Gouvernement*, welke gezamentlijke Onderhandelaars over en weder van hunne Principalen gequalificçeerd waren geworden, om die zaak tot wederzijdsch genoegen te arrangeeren, en na daarop de Approbatie van dezelven verkregen te hebben, finaal ten einde te brengen. Veel, en langwijlig waren de Conferentien welken hier over gehouden werden: doch zij bragten het eindelijk zoo verre, dat eene *formeele Conventie* tusfchen hun tot ftand kwam, *waar bij het* BATAAFSCHE BEWIND *ter eener zijde; beloofde en aannam, om aan den Heere* PRINS VAN ORANJE, *zijne Erven of Rechtverkrijgenden, ter anderer zijde, in gefixeerde en wederzijdsch goedgekeurde Termijnen, voor den afftand Zijner Heerlijke Goederen in de Republiek gelegen zijnde, te zullen voldoen eene fomma van* VIJF MILLIOENEN GULDENS, *en dat alles op zodanige Conditien, als waarover de Onderhandelaars met elkander waren geconvenieerd en overeengekomen*, die wij hier niet nodig oordelen aan onze Lezeren Copiëlijk mede te deelen, dewijl de ondervinding geleerd heeft, dat zij, die aan dat belangrijk werk hunnen Tijd en Vermogens hadden

te

te koste gelegd, dien arbeid vruchteloos en vergeefsch gedaan hebben. Immers, hoe zeer het *Bataafsche Gouvernement* (onder wiens Oog de Onderhandelaars hunne werkzaamheden ten einde gebragt hadden) het verrichte ten vollen approbeerde; en WILLEM DE VIJFDE (uit hoofde van den drang der Omstandigheden, en Zijnes ondanks,) zich het geconvenieerde liet welgevallen; zoo kwam, tot ongeluk van dien beklagenswaardigen Vorst, (om ons van eene gewoone spreekwijze te bedienen) het hinkende paard achter aan, vermits het *Bataafsche Gouvernement*, het zij dan, *uit Complaisançe voor het Fransch Gouvernement*; het zij, *op desselfs speciaale order*, (hetwelk wij in het midden laten) het bij de beiden handelende Partijen wederzijdsch goedgekeurd Verdrag, naar *Parijs* zondt, *ten einde op hetzelve de Ratificatie van het Gouvernement aldaar te erlangen*, waar door alles verijdeld werdt. Want, daar staande de onderhandelingen, het heilloos Oorlogsvuur tusschen *Vrankrijk* en *Engeland*, en uit krachte van de *Alliantie van den 16 Meij 1795*, ook voor de *Republiek* wederom op nieuw ontvlamd was, en van dage tot dage heviger opblaakte, waar door het geheele *Vredes Tractaat* nog zoo kort geleden te *Amiëns* gesloten verbroken werdt; *zoo weigerde het Fransch Bestuur de verzochte Ratificatie*,

 oor-

oordeelende, *dat het thans geen tijd ware, om zulk eene inportante ſom voor de Schaêvergoeding te voldoen: dat het beter ware voor de Republiek, om voor dien ſchat Oorlogſchepen te bouwen, en met dezelven de Britten te bevechten, en de voldoening der gecontracteerde ſom aan den* PRINS VAN ORANJE, *uitteſtellen, tot het tijdſtip van het wederherſtellen des op nieuw verbrokenen Vredes.* — Noodlottige diſpoſitie voor den Lijdenden Vorst voorzeker! vermits het *Bataafsch Gouvernement in den Haage*, het welk tot het geeven van Schaêvergoeding verplicht, en zoo het zich liet aanzien, ook niet ongenegen was, zich zeer geredelijk naar het zelve ſchikte, waaraan WILLEM DE VIJFDE, bij mangel van eigen Macht, en invloed van machtige Vrienden, om Zijn wettig recht te doen gelden, zich Zijnes ondanks moest onderwerpen; en die de oorzaak was, dat Hij, gedurende het korte tijdbeſtek, dat Hem hier op deze Wereld te leven overig bleef, zich veroordeeld zag, om zonder eenige openbaare Satisfactie voor zijne beledigde Eer; of eenige Restitutie van het aan Hem zoo onrechtvaardig ontnomene te ontvangen, te moeten blijven voortdobberen, tot op het tijdſtip dat Hij onder het gevoel van zijne bittere Rampen den adem uitblies en ten duisteren grave daalde.

Kort

Kort tijdbestek dat Hem hier op deze Wereld te leven overig bleef, (zeggen wij) en zoo wij vertrouwen met het hoogste recht; wanneer men den tijd, die 'er tusschen des Prinsen vertrek uit *Engeland* naar zijne *Duitsche Staaten*, en tusschen de zoo even opgenoemde verijdeling van Zijne hope, verliep, in aanmerking neemt, geduurend welken, de goede Vorst des zomers op zijn Voorvaderlijk Erfgoed, het Vorstelijk ORANIENSTEIN; en des Winters, binnen het aangenaame BRUNSWIJK, de Residentie des Hertogs van dien naam, zijne dagen sleet onder het genot van de Liefde en Hoog-achting van alle Standen, welken zich bij alle gelegenheden beijverden, om Hem; uit hoofde van zijn gul en open Character jegens Aanzienelijken, en Zijne onbegrensde welddadigheid jegens Armen en Behoeftigen, de sprekendste bewijzen van Hoog-achting en Dankbaarheid te betonen, het welk niet weinig bijdroeg om zijne Verdrieten te leenigen, en het leed dat Hem zoo over Zijne eigene Rampen, als over die van de Republiek drukte, eenigermate te verzachten. Hoe verre verwijderd van Zijn Vaderland en in een vreemd Land, de Prins als eenen verdrevenen Balling leven moest; en hoe zeer men over het algemeen in de Republiek, ten Zijnen aanziene Vijandig of Onverschillig denken en handelen bleef;

bleef; de warmſte Liefde voor het zelve, de oprechtſte en vurigſte wenſchen voor desſelfs welzijn, en de hartelijke toegenegenheid voor zoo velen van deszelfs Bewoneren, als hunne Liefde en Hoog-achting voor Hem en zijn Vorstelijk Huis niet hadden uitgeſchud, bleven Hem altoos vergezellen: en niets was voor den Vorst aangenamer, dan wanneer een of ander zijner geliefde Landgenoten zijne opwachting bij Hem kwam maaken, het zij om Hem te begroeten, of van zijne bekende edelmoedige Milddadigheid eenige verzachting in hun lot te erlangen, daar Hij nimmer in gebreke bleef, om zich ten aanziene van de *Eerstgenoemden* als een Oprecht, Openhartig, en Verplichtend *Vriend;* en van de *Laatstbedoelden* als een medelijdend en weldadig Vorst te doen kennen, bij zulke gelegenheden niet verzuimende, om zich te informeeren naar de omſtandigheden van zulken Zijner oude en bekende Dienaren en Landgenooten, als zich wel eer in Zijnen dienst bevindende, of door Leverantien aan het Hof begunſtigd waren, en ten tijde van Zijn vertrek uit het Vaderland, van hunne Posten, Bedieningen, of middelen van Beſtaan beroofd waren geworden. Niet zoo zeer om door dien weg Zijne Nieuwsbegeerte te voldoen; maar veel meer om aan de zodanigen, die door het lot der tijden

in

in kommerlijke omſtandigheden gedompeld waren, zoo veel in Zijn vermogen was, eenige vertroosting en onderſtand te bezorgen. Dat wij dus ſprekende, ons geene laffe vleijerij ten aanziene van den *Held dezer Geſchiedenis* veroorloven, en niets anders dan de waarheid zeggen, zal, zoo wij vertrouwen, geredelijk toegeſtemd worden, door zoo velen, als door de edelmoedige Onderſtanden van WILLEM DEN VIJFDEN, het zij door milde toelagen tot het aanvangen van eenige Bedrijven; het zij door jaarlijkſche Penſioenen zijn verkwikt geworden, of voor eene hen ſoms aangrimmende armoede zijn bevrijd gebleven. Weldadige handelwijzen, welken wij te dezer plaatſe (wanneer wij zulks noodzaaklijk keurden,) door een reeks van daadzaken, ten overvloede ſtaven konden (*): Dan,

(*) Om uit de vele ſtalen van des Vorsten deelnemende bezorgdheid over het leed Zijner Onderhorigen, die door het lot der tijden in ongeluk ter neder zaten, te verzachten, ſlechts één op te geven, die ons door een alzins geloofwaardig Getuige ter kennisſe is gekomen, zal het zoo wij vertrouwen, hier niet geheel onnut kunnen gerekend worden, dit volgend bewijs van des Prinſen gedurig aandenken aan den nood van Zijne ongelukkig gemaakte, en Hem ſteeds achting betonende bekenden te boek te ſlaan. Zie hier waar in hetzelve beſtond: *Toen de Prins in het jaar 1805, boven al het leed dat Hem ſints 1795 in Zijn Vaderland bejegend was, en Hij bij voortduring ondervinden bleef, ook*

Dan, daar dit ons te uitvoerig zou doen worden, en het bovendien, zoo in ons *Vaderland*, als in de

ook verdulden moest, dat de Inwoners van Zijne Duitsche Staten, aan de onheilen van den Oorlog werden blootgesteld, door de bovenmatige Inkwartieringen van Fransche Troupen; onthield Hij zich in de Residentie Stad BRUNSWIJK, *alwaar Hem bij zekere gelegenheid, door eenen Entrepreneur van eene Geldloterij, met aandrang een Lot in dezelve te koop werdt aangeboden. — Min de hoop om voordeel te behalen, dan wel om van de instantien des Onderuemers dier Loterij af te komen, deedt Z. H. besluiten, om vier Loten van hem te nemen, order gevende tot de betaling, waar na dezen wel te vreden vertrok, en de Prins, gedurende eenen geruimen tijd om de gekochte Loten niet meer dacht. Dan, wat gebeurt 'er? Op zekeren dag, dat de trekking dier Loterij aan den gang was, komt de Entrepreneur ten Hove, en tot het Cabinet van den Verst toegelaten zijnde, geeft Hij aan Z. H. bericht, dat op eenen dier Loten,* EEN CAPITALE PRIJS VAN ZESDUIZEND RIJKSDAALDERS GEVALLEN WAS, *voor welke boodschap, de Prins aan Hem eene vereering ter hand stelde, en dezen zeer vergenoegd vertrok. De Hofbedienden bemerkten wel eene meer dan gewone opgeruimdheid van ziel bij den Vorst; doch de reden van dezelve was hun onbewust. Dan, dit duurde niet lang, want 'er verliep slechts een korte poos, dat Z. H. niet alleen de ontvangene tijding met een zichtbaar genoegen aan Zijnen Cabinets Secretaris mededeelde; maar ook aan dezelven eene order ter hand stelde, volgens welken Hoogstdezelve begeerde, dat de aan Hem door het Lot te beurte gevallen Som,* VOOR DE HELFT *zou verdeeld*

de *Duitsche Staten* van den HUIZE VAN NASSAU ORANJE, en zelfs te *Brunswijk*, heden ten dage niet ontbreekt aan zeer vele levendige getuigen, die thans het gemis van des Vorsten weldadigheid nog dagelijks betreuren, zullen wij ons daar van onthouden, en ons liever voortspoeden, tot het vermelden van het verdriet, het welk de goede WILLEM DE VIJFDE in het laatste jaar Zijnes rampspoedigen levens ondervonden heeft, over

deeld worden aan zoodanige Burgers te Dietz, Dillenburg &c., als het meest door de Inkwartiering gedrukt werden: en dat de wederhelfte naar den Hage zou overgemaakt worden, om aldaar gedistribueerd te worden, aan sommigen van Zijne oude Bedienden of derzelver Weduwen, naar mate van hunne omstandigheden, en welken last tot geen geringe blijdschap van de beweldadigden, wel spoedig volvoerd werdt. Ja, maar ook tot geen minder bewijs van des Vorsten meêwarige liefdadigheid omtrent Zijne Hem lievende *Nassauwers*, en Hem op den duur betreurende *Landsgenooten*, welken in druk en kommer ter neder zaten, door het verlies van hunne Bedieningen en Kostwinningen. Hun leed nam Hij altoos ter harte, en het was eene van de Hem steeds kwellende onaangenaamheden, dat Hij, door het gemis van Zijne Heerlijke Goederen hier te Lande, en door de ontzetting van het bestuur derzelver, buiten de moogelijkheid was en bleef, om overeenkomstig het gevoel van zijn edel Hart, in hunne behoeften naar eisch te voldoen.

over de *gewichtige Staatsomwenteling*, welke in hetzelve hier te Lande werdt daargesteld, door de vernietiging van het in 1801 opgetreden Bestuur, en de toen ingevoerde Staatsregeling, 't welk gelegenheid gaf, tot de invoering van een *Bewind*, aan welks hoofde, onder den oneigen Titel van *Raadpensionaris*, den Heer SCHIMMELPENNINCK (te dien tijde als Ambassadeur van de Republiek bij het Fransche Hof fungeerende,) geplaatst werdt, zich *stilzwijgende*, ten minsten *nimmer door eene vrije keuze der Natie*, eene zoodanige onbepaalde en uitgebreide Macht- en Gezachsbetooning latende opdragen, als nimmer door eenen der Heeren STADHOUDEREN, wat zeggen wij? als nimmer in vroeger Eeuwen door eenen der *Oude Graven van Holland* hier te Lande was uitgeoeffend geworden. Eene gebeurenis, die *Europa* met verbazing vernam; waaromtrent eenige weinigen hier te Lande zich verplicht rekenden, hunnen afkeer te doen blijken; (schoon hunne stemmen dadelijk gesmoord werden); en die, aan den in ballingschap omzwervenden Vorst, derwijze tot een bron van grievende smerte verstrekte, dat men alle rede heeft om als zeker te stellen, dat dezelve niet weinig heeft bijgedragen tot Zijnen daarop gevolgden dood, die voorviel op het tijdstip, dat gezegde *Raadpensionaris* zijn *Dictatori-*

ri-

toriaal Gezach in al zijnen glans en luister ontwikkeld had; doch dat te gelijk het tijdstip was, het welk weinige weken daar na gevolgd werdt door een ander, hetwelk denzelven al dien schitterenden praal bijna onmerkbaar ontwijken, en met een van het gewoel der wereld geheel afgescheiden en Amptelooze leefwijze, verwisselen deedt.

Het is hier, bij het schrijven *van deze Levensgeschiedenis des* PRINSEN VAN ORANJE de plaats niet, om ons uit te laten over de zoo evengenoemde plotseling bewerkte en ingevoerde *Staatsomwenteling*, van welke men met volle ruimte zeggen mag, dat dezelve tot een spreekend bewijs verstrekte, van de bijna miraculeuze veranderde Denk- en Handelwijzen van velen, die zich voor en na 1795 over *Volksvrijheid*, *Volksinvloed*, *Gelijkheid*, en *Rechten van den Mensch en Burger* het luidste hooren lieten, en mitsdien *alle uitstekend gezag in éénen Persoon wraakten*, met oogmerk om WILLEM DEN VIJFDEN de voet te ligten: Ook niet, om hier een Tafreel te schetsen van de uitstekende hulde en eerbewijzingen, welke den Heere SCHIMMELPENNINCK, als de eenige Uitdeeler der lucratiefste Ampten in alle de deelen des Bestuurs, zoo in het *Civiele* als *Militaire*; zoo in het *Diplomatique* als *Finantieele* te

beurte vielen en bewezen werden, door Lieden, die zich uit hoofde van hunnen Rang en Geboorte verre boven Hem verheven gevoelden, en zich weleer zoo geweldig over des ERFSTADHOUDERS invloed en gezach in het *Civiele*, en bovenal in het *Militaire* beklaagd en geërgerd hadden, oordeelende, dat het eene ongerijmdheid ware *dat de Dienaar zijne Meesters aanstelde*. Dan, dít neemt niet weg dat wij bij het vermelden van des Prinsen Lotgevallen ons verplicht rekenen, aan onze Lezeren op te geven, in hoeverre alle die ongewone verschijnselen hebben medegewerkt, om het verdriet van WILLEM DEN VIJFDEN te vermeerderen, en eenen nieuwen en verderffelijken worm bij Hem te doen geboren worden, die Hem in korten tijd de Hartäder geheel doorknaagde, en aan Zijn rampspoedig levén een einde maakte. Vraagt iemand, wat wij dus sprekende bedoelén en op het ooge hebben? Wel aan, laten wij die vraag zoo kort als ons mooglijk zij, beantwoorden, door het doen van eenige wedervragen, uit welke men de voorname bronnen van des Prinsen vermeerderd verdriet ten duidelijksten bespeuren zal.

En dan vragen wij in de *Eerste plaats*, of het aan WILLEM DEN VIJFDEN geen grievend leed veroorzaken moest, toen Hij, (volgens eenige aan

ons

ons medegedeelde echte befcheiden,) ten tijde van de optreding des *Heeren* SCHIMMELPENNINCK aan het hoofd van den Staat, uit de Hollandfche Dagbladen (die Hem allen, waar Hij zich ook bevondt, tweemalen ter weeke, geregeld toegezonden werden,) vernemen moest, hoe Zijne Vijanden, welken Hem het Vaderland te benaauwd gemaakt, en van Zijne *aangeboorene Rechten en Waardigheden* ontzet hadden, als nu het zegel der waarheid drukten op Zijne gevoelens, dat namelijk: *onverdiende Perfoneele Haat tegen Hem en Zijn Huis hun bezield had, toen zij onder voorwendzel dat Zijn Gezach in den Staat verderffelijk was, eene Democratifche Regeerwijze doordrongen, en dus doende, het Vaderland tot op den rand des verderfs voerden,* daar zij zich nu bereid en genegen toonden, om het uitoeffenen van een nog oneindig hooger gezach, in handen te zien nemen van een' Man, welke zich overreed hieldt, dat Hij zich, (ondanks Zijne kunde in Rechtszaken en andere opzichten) tegen den Prins (*éénen der aanzienelijkfte Vorsten van Europa,*) niet meten kon? Dat Hij vernemen moest, hoe diep Zij, die Hem zoo dikwerf op eene hoonende wijze, *den eerften Dienaar van den Staat* noemden, zich voor den *Raadpenfionaris* nederbogen, om van dezen hunne bevoordering tot de aanziene-

nelijkste Waardigheden te verkrijgen? — Moest het *in de Tweede plaats*, den goedhartigen WILLEM DE VIJFDE (die zich altoos zoo onveranderlijk in Zijne Grondbeginselen, als getrouw aan Zijne Vrienden betoonde te zijn) niet grieven, te zien, dat velen die Hij voor Zijne Vrienden en Vereerers altoos beschouwd hadde, als nu al mede de opgaande Zon aanbaden, en met achterstelling van Zijne belangen, zich op de *Antichambre* van den *Allesbeschikkenden Raadpensionaris* vinden lieten, om van diens gunst eene of andere Post te erlangen, waar door zij zich van ruime Inkomsten, en een groot aanzien in de Wereld verzekerd waanden, terwijl zij zich het lot van hunnen vorigen Weldoener niet schenen aan te trekken? — Zoodanige handelwijzen te vernemen, waren voor WILLEM DEN VIJFDEN zoo vele pijlen die Hem de lever doorboorden, en dikwerf bij het lezen der openbare Dagbladen vragen deedt: *Zou men zulks van die en dezen immer hebben kunnen verwachten?* — Was het in de *Derde plaats*, niet hoogstgrievend en beledigend voor WILLEM DEN VIJFDEN, van tijd tot tijd te moeten vernemen, dat velen van Zijne bittere Vijanden, die ter zake van Zijne Hofhouding zich weleer geërgerd, en dezelve als een bewijs van de Hem aangetijgde Trotsch- en Heerschzucht aange-

gevoerd hadden, als nu de prachtige Hofhouding van den *Raadpensionaris* stilzwijgend goedkeurden, ziende alle de kostbare inrichtingen die door of van wegen den *Raadpensionaris* werden ingevoerd, zoo door het in dienst stellen van een veel grooter aantal *Kamerdienaars*, *Lakeijen*, *Domestiquen*, en *Lijfwachten* in kostbare Liverijen, dan Hij immer begeerde; als door het ten prachtigsten doen verbouwen, en naar den eersten Franschen smaak kostbaar doen meubileeren, van het door den HUIZE VAN ORANJE gebouwde, en daar aan toebehorende *Huis in 't Bosch*, de Vorstelijke *Oranjezaal*, alwaar Hij in Zijne gelukkige dagen zoo vele aardsche genoegens ondervonden hadt? — Eindelijk in de *Vierde plaats*, want waartoe zouden wij hier nog meerder vragen doen?) Kon WILLEM DE VIJFDE koud en onverschillig blijven, toen Hij, almede uit de Publieke Nieuwspapieren, besluiten moest, dat velen, die het zoo zeer *op de aan Hem bij wettige Staatsresolutien bepaalde en toegekende Tractementen geladen*, en dezelven *als één der afgronden waar in de Finantien verzonken waren aangemerkt hadden*; als nu geene de minste bedenking schenen te maken, om mede te werken, aan de invoering en instandhouding van een *Plan van Constitutie*, volgens welke aan den

Heer *Raadpensionaris* de faculteit werdt toegekend, *om jaarlijksch op de Petitie van de Staatsbehoeften zoodanige Som in te voegen, als dezelve nodig oordeelen en te bepalen zoude goedvinden*, terwijl 'er in het gehele Plan hoegenaamd geen bepaling te vinden was, van de Tractementen en Emolumenten Hem voor de waarneming van Zijn uitstekend Ampt, en het daar aan onmiddelijk toegekend uitgebreid gezach, *over alle Gewestelijke en Stedelijke Regerings-Collegien, Land- en Zeemacht, Finantien, Colonien, en verdere voornaamste aangelegenheden van het gehele Vaderland*, toegelegd? In de daad, wanneer men beweren wilde, dat WILLEM DE VIJFDE bij de overweging van dit alles koud en overschillig gebleven ware, of dat de ergernis welke daar door bij Hem ontstondt ongerijmd ware, men zou Hem als volstrekt ongevoelig, of als verheven boven het menschelijke, of als geheel onkundig omtrent de ware en gewichtigste belangen van eene Natie beschouwen moeten, welke niet onverschillig verkeeren kan, over de wijze waarop de Inkomsten van den Staat besteed worden: ten zij dan, dat men dezelve als geheel zorgeloos omtrent deszelfs welvaart of ondergang verplicht zij aan te merken. En daar de Vorst dat aangelegen Onderwerp uit dat gezichtspunt beschouwde,

de, ſtrekte het een en ander voor Hem tot een duidelijk bewijs, hoe zeer de oude geest van liefde tot het Vaderland, en de ware zucht voor deszelfs teederſte belangen, van het grootſte gedeelte Zijner Landgenooten gewekt was, en tevens tot een bron van verdriet, wanneer Hij zich voor den geest ſtelde, welke rampſpoedige gevolgen de toenmalige *Nationale Verbastering* op den duur zoude veroorzaken voor Zijn bevorens zoo zeer gezegend en welvarend Vaderland (*). Gevol-

(*) Het gezegde in den Text, behelst hoofdzaaklijk de gedachten en gevoelens van Z. H. over de wijze waarop het toeging, toen de Heer SCHIMMELPENNINCK *onder den zeer ongepasten Titel van Raadpenſionaris* zich in den zetel liet plaatſen, tot het uitoeffenen *van een nog nimmer hier te Lande beſtaan hebbende Souveraine Oppermacht*, over eene Natie, onder welken zich zoo vele duizenden bevonden, welkers hersſenen nog verhit waren, *met de verwarde en ongerijmde denkbeelden van Volksmajesteit, Gelijkheid, en allenthalvige Afhangelijkheid en Verantwoordelijkheid der Beſtuurderen aan het Volk*, vermits men hetzelve bij alle gelegenheden had diets gemaakt, *dat men zonder den uitdrukkelijken wil van het Oppermachtig Volk, zich niets veroorloven, of eenigen last heffen konde.* — Dat zulk een Syſthema, hoe ongerijmd het ook zijn mogt, uit hoofde van deszelfs betooverende wijze van voordragt, duizenden van aanhangers vondt; dit veroorzaakte geene ſtoffe van verwondering aan WILLEM DE VIJFDE: maar dat die vele duizenden eensklaps van die ongerijmde denkbeelden overſloegen, tot een

volgen, die zich in minder dan één jaar tijds, derwijze openbaarden, dat 'er geweldige botzingen in het Bestuur allerwegen bespeurd werden die de Verdeeldheden in de Raadzalen, en het Gemor onder alle standen van Ingezetenen, over den gang des werks van dag tot dag vermeerderden; en die de Stuurman aan het Roer van Staat, bij het verlies van één zijner edelste Zintuigen, en overkropt van Staatszorgen, derwijze den moed deden ontzinken, dat Hij het roer aan zijne hand ontslippen liet, zoo dra Hij zag, dat *Keizer* NAPOLEON te *Parijs* een gunstig gehoor verleen-

een vlak daar tegen overstaande staat van onderwerping, aan een Man die zij als *Exerçeerend of Honorair Lid van een Gewapend Genootschap*; of als hunnen *Medeburger in de Grondvergadering* begroet, en ten tijde der Revolutie *tot Lid van de Amsterdamsche Municipaliteit verheven hadden*, dit kon Hoogstdezelve niet anders aanmerken, dan als een bewijs, hoe eene Natie te moede word, wanneer zij, na herhaalde teleurstellingen hare ellende en onmacht gevoeld, en zich met de hope vleid, *dat uit Verandering eenmaal Verbetering zal geboren worden.* Dit deedt Hem ook over Zijn Vaderland zeer beducht zijn, en reeds toen zoorzag Hij, *dat de Laatste dwaling niet minder erg en nadeelig zijn zoude dan de Eerste.* En waarlijk dit bevestigde ook de uitkomst: want in één jaar tijds was alles zoo in de war gestuurd, als wij in den Text hebben aangestipt.

leende, aan de bede van eene plechtſtatige Commisſie uit den *Hage* aan Hem afgezonden, om aan het deerlijk verward *Holland* eenen *Koning* te ſchenken, waartoe Hoogstdezelve zich eindelijk bewegen liet. Gebeurenisſen, die wij hier niet uitvoerig behoeven te vermelden, om dat dezelven door WILLEM DEN VIJFDEN niet zijn beleefd geworden, dewijl de Oppermachtige Beſchikker over het lot der Volken, en den leeftijd der Vermogendſte Wereldvorsten, ook over WILLEM's leven beſchikte, en Hem door eenen zachten en ſubieten dood, van alle geledene Verdrieten, Rampen, en Wederwaardigheden onthief, *Zijnen edelen geest bijna ongemerkt, met een helder Uitzicht en een volkomen Vertrouwen op de vergevende genade Gods in* JEZUS CHRISTUS, *overvoerende in de Gewesten van eeuwige Vreugde*, van welk treurig Evenement voor het *Doorluchtig* HUIS VAN ORANJE, en alle deszelfs ware en welmenende Vrienden, wij uu, ten ſlotte van deze Levensgeſchiedenis, eene en andere bijzonderheden vermelden zullen.

Herinnert men zich, het gene wij in den beginne van deze *Levensgeſchiedenis*, en vervolgens, *wegens het Phijſiecq geſtel van* WILLEM DEN VIJFDEN *bij zijne geboorte op den 8 maart* 1748, en voorts, *van de wijze Zijner Ligchaamelijke*

opvoeding in zijne vroegste jeugd gezegd hebben, dan weten wij, dat Hij, in onderscheiding van vele Kinderen van *Wereldgrooten*, niet alleen met een welgevormd en zelfs sterk Lichaams gestel ter wereld kwam; dat Hij door de *Moedermelk* gevoed wordende, de gevaren der Kindsheid gelukkig ontkwam; en onder het genot van eene uitmuntende *Lichamelijke opvoeding* voor dezelven beveiligd bleef; maar ook, dat Hij in zijne Jongelingsjaren, aan eene eenigzins harde en vermoeijende Leefwijze werdt gewoon gemaakt, door zijnen Voogd den HERTOG VAN BRUNSWIJK, welken Hem op den duur, met het aanleeren van *Weetenschappen* en *Militaire kundigheden*; voorts met *vermoeijende Exercitien*; en na zijn 15de jaar, ook met *Staatsbelangen* derwijze wist onledig te houden, dat Hij eene hebbelijkheid verkreeg, om van den vroegen Morgen tot den Avond te moeten werkzaam zijn. Dat deze Leefwijze bijzonder geschikt was, om zijne ter wereldgebragte sterke Lichaamsvermogens al verder te doen ontwikkelen en vermeerderen, behoeft geen betoog: en voegd men dan daarbij, dat WILLEM DE VIJFDE in dien jeugdigen Leeftijd, en ook in zijnen verder gevorderden mannelijken Ouderdom, voor de strikken van den ontkrachtenden *Wellust*, en aanverwandte ondeug-

deugden van eene verfijnde *Luxe* en *Weelde*, (zoo gewoon aan Vorſtelijke Hoven) bewaard gebleven is; dan kan men ook veilig aan het een en ander de voorname oorzaak toekennen, van die doorgaande gezondheid, welke Z. H. geduurende zijnen Leeftijd op deze Aarde heeft mogen genieten, ondanks alle de Zielsverdrieten en onaangenaamheden, die Hem, bijzonder in de laatſte 30 Jaaren van dezelve zoo op den duur getroffen hebben. Een voorrecht, dat dikwijls door velen, die kennisdroegen van alles wat Hem werdt aangedaan, met verwondering is opgemerkt geworden, daar Hij voor *Krankheden*, *Verzwakkingen*, en eenen *kwijnenden toeſtand*, (zoo vaak het deel van de *mishandelde Deugd*, en de *vertrapte Onſchuld*) naar den Lichame bevrijd bleef, en tevens voor den ſchadelijken invloed, die dezelven zoo dikwils op de Zielen dier Lijderen hebben, waar door zij bij den aanwas hunner Jaaren, niet zelden tot een last voor zich zelven, en voor allen die hun omringen verſtrekken. Dan, hoe zeer dit zoo even opgenoemde voorrecht des Prinſen deel, en Hem niet weinig dienstbaar tot het doorworſtelen van zijne treffende Rampen was, Hij was toch in het laatſte tijdperk zijnes Levens dikwijls onderhevig aan de aanvallen van het *Podagra*, die Hem ſoms de ſmerte-

telijkfte pijnen veroorzaakten, doch welken veel al door het vlijtig aanwenden van de beste hulpmiddelen wederom gelenigd en verzacht werden, waarom men dezelven ook als niet gevaarlijk voor zijn Leven befchouwde, zoo lang de aanvallen zich tot de *Capitaale Levensdeelen* niet uitftrekten: dan, in de eerfte maanden des Jaars 1806, werden dezelven van eenen bedenkelijker aart, niet alleen door derzelver fpoedige wederkomst en meerdere hevigheid; maar wel bijzonder, door dien de fcherpe ftoffe welke zich gewoonlijk in de *Beenen* bemerken deedt, zich in de laatfte helfte van de *maand Maart* des gemelden Jaars in de *Borst* plaatste, en Z. H. aan zeer hevige pijnen en dodelijke benaauwdheden onderworpen maakte, 't welk de kundigfte Geneesheeren niet alleen voor zijn Leven beducht deedt worden, maar hun ook aanfpoorde, om alles wat de kunst vermogt tot Zijn behoud in het werk te ftellen, zelfs door het toedienen van een *inwendig middel*, 't welk men niet zoude aangewend hebben, wanneer de Prins minder fterk van Ligchaamsgeftel geweest was. En in de daad, dat middel deedt bij den Vorst een gewenscht effect. De fmertelijke *pijnen in de Borst*, en de doodelijke *benaauwdheid in de Ademhaling* verminderden allengs na het gebruik van dat middel, vermits de Jichtftoffe,

van uit de *Borst* naar de *Beenèn* verdreven werdt, met dat gewenscht gevolg, dat de Prins, na eenige dagen zijn Apartement en Kamer gehouden te hebben, zich *op den* 8 *April* zoo wel bevondt, dat Hoogstdezelve, op raad van zijne Geneesheeren, zich in een Koets plaatfte, en met dezelve een tour ging doen, ja zelfs nog eene Vifite bij eenen zijner kranke Vrienden maakte, waarna Hij, tot ongemeene vreugde van het Hofgezin zich aan het *Dinér* plaatste, en met H. D. en K. H. fpijsde: door welke gunftige verandering ten goede, zich elk met de hoope ftreelde, dat Z. H. weldra tot vorigen welftand en krachten zoude herfteld zijn. — Dan, die hoope werdt wel fpoedig verijdeld, daar de vreugde van dien dag, reeds in den daar op volgenden nacht, in de bitterfte Droefheid en Rouwe veranderd werdt. Want na dat de Prins, (uit hoofde dat Hij zich wel eenigzints vermoeid, doch voor het overige zeer wel was,) zich vroeger dan naar gewoonte ter ruste begeven had en fpoedig infliep; zoo werdt Hij na eenigen tijd uit Zijnen flaap gewekt, door eenen nieuwen aanval van *Benaauwdheid op de Borst*, vergezeld met eenen geweldigen hoest, het welk fpoedig in de *Antichambre*, naast het flaapvertrek van Z. H. gehoord werdt, door zijnen getrouwen Kamerdienaar VLEESHOUWER, wiens tourbeurt

het

het was dien nacht aldaar de wacht te houden. Spoedig verliet deze, hoorende dat Z. H. wakker was, zijn rustbed, en vondt zijnen geliefden Meester wel zeer benaauwd en gefatigeerd door het geweldig hoesten, en bovendien zeer present van geest; doch bespeurde echter, dat het den Vorst zeer moeijelijk viel, om de door het hoesten opgekome stoffen, in het kwispeldoor te ontlasten, waarom Hij den Vorst daarin behulpzaam was, met dat gevolg, dat het *Hoesten* ophieldt, en de *Benauwdheid op de Borst* merkelijk bedaarde, in zoo verre zelfs dat de Prins tegen hem zeide: „ *Ik bedank U* VLEESHOUWER *voor Uwe* „ *hulp; ik bevinde mij nu weêr vrij ruim op de* „ *Borst. Het zal nu hoop ik wel gaan wanneer* „ *ik weder kan inslapen.*" Waarna Z. H. zich weder ter ruste schikte, en de gezegde Kamerdienaar naar de *Antichambere* te rug keerde, die zich niet zonder zorg aldaar onthield, om op het minste gerucht dat hij in het Vorstelijk slaapvertrek mogt hooren, oogenblikkelijk ter hulpe toe te schieten. In dezen staat van zaaken verliep een groot gedeelte van den nacht, geduurende welken de Prins het sluimerend' en slaapend' hieldt, doch toen het omtrent 3 uuren tegen den morgenstond geworden was, werdt Z. H. daarin gestoord door eenen nieuwen aanval van eene hevi-

vige Benaauwdheid, die van oogenblik tot oogenblik vermeerderde, het welk door den Kamerdienaar bemerkt wordende, deze oogenblikkelijk besluiten deedt, om *ongeroepen* zich naar Z. H. te begeven, welke Hij oneindig benaauwder en zorgelijker vondt dan in den voornacht, waarom Hij aan den reeds met den dood te worstelen liggenden Vorst, het voorstel deedt, *om niet alleen den* HOFMEDICUS, *maar ook Hare* KONINGLIJKE HOOGHEID *Mevrouwe de* PRINÇESSE *zijne* GEMAALINNE *uit den slaap te wekken?* Tot het *eerste* gaf Z. H. gereede toestemming; maar wat het *tweede* betrof, *hier toe kon de Vorst niet verstaan, bevelende zelfs, dat men H. K. H. in rust zoude laten, en geene omstandigheden maken.* — Dan, in weerwil van dit bevel, oordeelde de Kamerdienaar VLEESHOUWER, dat des Prinsen toestand van dien bedenkelijken aard was, dat het niet doen opwekken van H. K. H. welligt gelegenheid zoude geven, dat Hoogstdezelve Haaren GEMAAL op den reeds aanligtenden dag niet meer in het leven zoude aantreffen, en dus gaf hij, na het opwekken van den *Hofmedicus* van 's Prinsen toestand kennis aan den *Kamerdienaar*, welke dien nacht de wacht nevens het Slaapvertrek der PRINÇESSE waarnam. Nu kwam het droevig bericht wel dra ter kennis van die Vor-

stin-

ſtinne: welke daar op geen ogenblik aarzelde, om in haar Nachtgewaad naar des Prinſen Kamer te gaan, alwaar de *Hofmedicus* inmiddels reeds was aangekomen, en 'er weldra geen geheim van maakte, om aan den aanwezenden Kamerdienaar zijne vreze te openbaren, *dat het ſpoedig op een Sterven zou neêrkomen, wijl alle tekenen te kennen gaven, dat de dood met raſſe ſchreden naderde, en het toedienen van alle middelen ten eenenmale vruchteloos was.* Een bericht, waardoor de getrouwe Dienaar als van den Blixem getroffen werdt, en hem derwijze de traanen uit de oogen deedt ſpringen, dat H. K. H. in het Slaapvertrek des Prinſen gekomen zijnde, niet behoefde te vragen, waarom men Hoogstdezelve uit den ſlaap had opgewekt? Want voor het bedde van den doodlijk benaauwden Vorst gekomen zijnde, zag Zij uit alle omſtandigheden, dat Z. H. reeds met de dood worſtelde, en dat het oogenblik van Zijne ontbinding, en tevens dat van de verſcheuring van den Echtelijken band, waarmede Zij op den 4 *October* te *Berlin* met Hoogstdezelve op het naauwst vereenigd was geworden, welhaast verbroken zoude zijn. Een tooneel, dat de PRINÇESSE met weêdom en hartelijke droefheid vervulde, en ſpraakloos op den lijdenden Vorst ſtaren deedt, die, (ondanks Zijne ſmer-

ſitterte en benaauwdheid) zulks bemerkende, ter Harer opbeuring nog zoo veel præſentie van geest toonde te bezitten, dat Hij Haar op de teederſte wijze Zijne reeds verſtijvende hand toereikte, en met den dood op de lippen, Zijne erkentelijkheid betoonde, voor de blijken van deelneming over Zijnen toeſtand, bij herhaling zeggende: „ MIJNE „ GELIEFDE VRIENDINNE! HOE SMERT HET MIJ, „ DAT MEN U, OM MIJNENT WILLE, IN UWE „ NACHTRUST GEINTERRUMPEERD HEEFT!" Eene betuiging, die de PRINÇESSE op de teederſte wijze beantwoordde, met betuiging, HOE SMERTELIJK HET HAAR VIEL, NIETS TOT VERLIGTING VAN ZIJN LIJDEN TE KUNNEN TOEBRENGEN. Dan, de goede Vorst werdt weldra door de GODHEID van Zijne ſmerten en benaauwdheid ontheven, en dien bangen doodſtrijd werdt welhaast volſtreden! Want het duurde ſlechts eenige minuten, of de Vorst gevoelde duidelijk dat Zijn einde naderde! Dat Hem de Aarde met alle hare vergangelijke Schatten en onbeſtendige Genoegens, en tevens ook al Zijn Ramp en Verdriet op dezelve ondervonden, ontzonk! Dat zich de Eeuwigheid voor Hem opende, ten einde Hem in dezelve dien ruimen ingang te verſchaffen, welke het weldadig Christendom aan deszelfs oprechte Belijders en Vereerers aanwijst en verzekerd,

wanneer zij in de uure des doods, met verzaking van eigen deugd en waardigheid, en met de overreding dat zij arme Zondaren zijn, *op grond van de Verdiensten van* JEZUS CHRISTUS, *en de Vergevende Genade* GODS, het derwaarts henen wenden, gevende zulks ten duidelijksten aan de snikkende Aanschouwers van Zijnen laatsten Kampstrijd tegen den Koning der verschrikking te kennen, daar Hij bij korte tusschenpozen, *tot driemaal toe*, Zijne reeds vlottende Ziel tot Zijnen Hemelschen Vader, door eene korte doch alles bevattende Bede, op eene zeer verstaanbare wijze verhief, zeggende: ;, MIJN GOD! VERGEEF MIJ, „ OM JEZUS CHRISTUS UWEN LIEVEN ZOONS „ WILLE, ALLE MIJNE ZONDEN! EN ZIJT MIJ, „ ARME ZONDAAR, EN MIJNE ZIELE GENADIG!" Na welke laatste Bede, de Vorst nog eenige oogenblikken flaauwe teekenen van leven gegeven hebbende, op eene zachte wijze den laatsten adem uitblies, en het Sterffelijke met de Onsterffelijkheid verwisselde, in den ouderdom van 58 *jaren* en 31 *dagen*, van welke men, na alles wat wij in deze Levensgeschiedenis aangevoerd en bewezen hebben, in navolging van eenen Wijzen van den ouden dag, met volle ruimte zeggen kan, *dat zij weinig en boos waren*, *en dat zelfs de uitnemendste van dien*, *vergezeld gingen met moeite en verdriet.*

Op

Op zulk eene *subite*, *onverwachte*, en wanneer men de korte duuring van des Prinsen doodstrijd in aanmerking neemt, *zachte wijze*, werdt WILLEM DE VIJFDE, verre verwijderd van Zijn Hem altoos dierbaar gebleven Vaderland; en na ruim *Elf Jaren* als een Balling van hetzelve in vreemde Landen gezworven te hebben, aan deze Aarde onttoogen, en Zijne edele en grootmoedige Ziele overgevoerd tot de Woningen des Lichts, tot de Gewesten der Onsterffelijkheid, tot het gevestigd verblijf van eeuwigdurend Geluk en Vreugde! Terwijl het aanschouwen van het door Hem achtergelaten zielloos en stoffelijk Overschot, aan Zijn DOORLUCHTIG GESLACHT, aan Zijne VRIENDEN, aan Zijne GETROUWE DIENAREN, op eene smertelijke wijze herinnerde, wat elk van hun, in de onderscheidene betrekkingen waar in zij tot de Afgestorvene stonden, door Zijn verscheiden op dat oogenblik verloren hadden, en voor altoos missen moesten. Daar lag de weleer beminnende en getrouwe ECHTGENOOT van de nu VORSTELIJKE WEDUWE! De altoos liefhebbende en teederhartige VADER van Zijne DOORLUCHTIGE KINDEREN en KINDS-KINDEREN! Het ILLUSTRE HOOFD van het Aloud en Beroemd Geslacht van NASSAU ORANJE! De getrouwe en welmenende VRIEND van Zijne oprechte VEREERERS! De beste MEES-

TER voor Zijne DIENAREN! De dankbaarſte en edelmoedigſte ERKENNER en BELONER voor de geringſte hulpvaardigheid of dienstbetooning, die men Hem bewees! — Was het wonder, dat al de vreugde van den vorigen dag, over des Vorsten ſchijnbare Herſtelling van het Hem zoo van nabij gedreigd hebbend Doodsgevaar, in dezen droevigen nacht eensklaps in de bitterſte droefheid verkeerde, en dat de wanden van de ruime zalen des Vorstelijken Slots weêrgalmden, van de weeklachten die elk, op het vernemen van des Vorsten afſterven hooren deedt, zoo zelfs, dat de ijverigſten van de Amptenaars van het Vorstelijke Huis, zich naauwlijks in ſtaat bevonden, om op des Prinſen ſterfdag, de hoogstnoodige bezigheden door die treurige gebeurenis veroorzaakt, te verrichten? Wie hier aan twijffelen moge, leze deze korte, maar echter den waren toeſtand van het Vorstelijk Hof kenſchetſende Misſive, weinig uuren na het ſterfgeval op den 9 *April* door eenen van hetzelve geſchreven, waar in de Schrijver de gevoelens van zijn hart dus te kennen gaf. „ *Mijn lieve Vriend! dezen nacht ten „ drie uuren, ſtierf zoo onverwacht als ſmertelijk „ voor allen, de beste Meester die Zijne Dienaren „ op Aarde hadden. Zoo verwonderenswaardig „ als bemind, is Hij het voorwerp van jammer*

„ *en*

„ *en weeklacht! De onverwachte dood, na Conva-*
„ *lescent te zijn, dood onze ziel en hart! De con-*
„ *fusie is niet te beschrijven. Met bijna blind*
„ *gekreten oogen, kan ik U als nog geene na-*
„ *dere details melden.* &c." — Trouwens, de confusie en een algemeen deelnemend getreur over des Prinsen onverwachte en subite dood, vervulde niet alleen de gehele Residentie, toen zich des morgens de tijding alom verspreidde, en de op Hooge order publieke Rouwteekenen, des Vorsten afsterven buiten allen twijffel deden stellen; maar, dit was ook het geval *in des Prinsen eigene Staten*, onder alle Ingezetenen van verschillenden Rang en Stand, en wel bijzonder bij de *Armen* en *Behoeftigen*, welken zoo vele milde giften en andere gunstbewijzen, van den meêwarigen en edelmoedigen WILLEM DEN VIJFDEN, geduurende Zijn verblijf, zoo in Zijne *Eigendommelijke Erflanden*, als te *Brunswijk* ondervonden en genoten hadden, waar door velen in hunne bekrompene omstandigheden verbeterd, en duizenden in hunne nooden en behoeften zoo zeer ondersteund en verkwikt geworden waren, op eene wijze, die zij vóór des Vorsten aankomst in die streken nimmer ondervonden hadden: hetwelk dan ook de rede opleverde, dat de brave Vorst, geduurende Zijn leven alomme geacht, en als een verzorgend

Vader des Vaderlands bemind en geëerbiedigd wierdt, wanneer zich daar toe slechts eenige gelegenheid aanboodt, en dat Hij door de In- en Opgezetenen van Zijne *Duitsche Staten*, en door de Bewoneren van de *Residentie Brunswijk*, op de tijding van Zijnen dood (volgens het getuigenis van geloofwaardige Ooggetuigen,) derwijze algemeen betreurd werdt, dat men elke Stad en Gemeente, met volle recht, als *één klagend Huisgezin* kon aanmerken.

Edelaartig en uitmuntend loffelijk gedrag voorzeker, van deze weldenkende *Duitschers*, welken zoo weinig tijds zich hadden mogen beroemen en verblijden, over de tegenwoordigheid van hunnen Weldadigen *Landsvader* of Doorluchtigen *Gast!* Hoe veel verschilde hetzelve niet met dat van vele *Nederlanderen*, onder wien de Zalige Afgestorvene *geboren* en *opgevoed* was, en onder welken Hij 47 *jaren* lang gewoond, en zoo veel zegens verspreid hadt, toen zich de zekere tijding van des ERFSTADHOUDERS overlijden, over de gehele uitgestrektheid van de Republiek verspreidde! Het is zoo, (en dit moet tot Lof en Eer van vele duizenden van des Overledenens getrouwe en echte Vrienden in dezelve gezegd worden) dat het alomme niet ontbrak aan de zoodanigen, die de Treurmare van des Vorsten afsterven, met innigen weedom

dom en droefheid hunner zielen vernamen: dat zij zich niet schaamden, niet alleen, om *Zijner Nagedachtenisse gevoelige tranen toe te wijden*; maar ook om dadelijk het besluit te nemen, *hunnen inwendigen Rouw naar buiten te vertonen door het aantrekken van Rouwklederen*; maar wie, die te dien tijde niet geheel vreemdeling in het Vaderland was, en een opmerkend oog op veler verhouding op dat tijdstip vestigde, wie ontdekte bij die gelegenheid dan niet, *dat 's Prinsen dood bij velen, die zich als verklaarde Vijanden, niet slechts van* WILLEM DEN VIJFDEN, *maar ook van alles wat* VORST *of* KONING *heette, gekenmerkt, en zelfs daar op roem gedragen hadden; met zichtbaar genoegen werdt aangehoord, en dat die tijding bij hun alle overgeblevene angstvallige vreze voor de wederherstelling van het* ERFSTADHOUDERSCHAP, of *de optreding van een* VORSTELIJK PERSOON, *bekleed met de Uitvoerende Macht* (op welken zij het zoo zeer geladen hadden,) *ten eenenmale van het hart vaagde?* — Wie ontwaarde niet, dat velen, van wien men zulks in 1795 niet vermoeden konde, die tijding op eene koele en onverschillige wijze aanhorende, zich ontvallen lieten: „ *Wel nu, de Prins is nu van* „ *alles wat voor Hem op deze wereld onaange-* „ *naam was, ontheven en bevrijd! Met de vorige*

 „ *glans*

„ *glans zou Hij toch nimmer hebben kunnen te-*
„ *rug keeren, daar alles een andere gedaante aan-*
„ *genomen heeft, en aan alles eene andere wijzi-*
„ *ging gegeven is. — Zijne jaren begonden*
„ *ook al hoog te worden. — De* PRINSEN VAN
„ ORANJE *bereikten nooit eenen hoogen ouder-*
„ *dom. — De dood is toch het lot van alle men-*
„ *schen! — Men moet in Gods weg met Hem be-*
„ *rusten!* &c." — Kranke troost in de daad! terwijl men zich des Prinsen geledene Rampen niet aantrok, of eenig gevoelig leed betoonde, over de smerten die het veeljarig *kwellen* en *mishandelen*, en *het onthouden van eenige Satisfactie* tot Zijnen dood, aan Hem veroorzaakt hadt, en als nu aan Zijne in diepen rouw gezonken, en bijna ontroostbare *Doorluchtige Familie*, bij het ontvallen van deszelfs HOOFD, veroorzaken moest, aan welke, te midden van al het verdriet nog den plicht te vervullen bleef, om het ontzielde Lijk van den Haar zoo dierbaar blijvenden Afgestorvenen in den schoot der aarde ter ruste te bezorgen, op eene wijze, *overeenkomstig den hoogen* RANG *en de uitstekende* WAARDIGHEDEN *waar mede Hij sints Zijne geboorte op de Wereld was bekleed geweest*, waar van ons nu eenige bijzonderheden te vermelden staan. Dan, alvorens zulks aan te vangen, zal het (onzes inziens) niet onnodig zijn, het vol-

gen-

gende vooraf te zenden, ſtrekkende tot een onderzoek, *naar de gegrond, of ongegrondheid der hier te Lande in die dagen verſpreid zijnde geruchten, aangaande het al of niet* AANNEMEN *of* ACCORDEREN, *aan de zijde van het* BATAAFSCH GOUVERNEMENT, *en die van de* ERFSTADHOUDERLIJKE FAMILIE, *opzichtelijk eene gedane* AANBIEDING, *of* VERZOEK, *om des Prinſen Lijk naar de Republiek te vervoeren, ten einde hetzelve in het Vorstelijk Praalgraf, door de brave en dankbare Voorvaderen ter Eere en Nagedachtenis van de* HEEREN STADHOUDEREN *en derzelver Hooge Bloedverwanten, in het Choor van de Nieuwe Kerk der Stad* DELFT *opgericht, ter aarde te brengen?* Welk Graf in 1795, *in onderſcheiding van de Graftombes der Vorsten van* NASSAU ORANJE *in de Groote Kerk te Leeuwaarden*, tot blijdſchap van alle eerlijkdenkende Ingezetenen, voor alle ſchennis bewaard gebleven is (*).

Hoe

(*) Men duide het ons niet euvel, dat wij deze bijzonderheid hier tusſchen vlechten. Wij doen zulks niet *om de gepleegde Heiligſchennis te Leeuwaarden aan onze Lezeren te herinneren;* maar om aan te toonen, dat de Heer LE FRANCQ VAN BERKHEY, in Zijne LIJKGEDACHTENIS *op* WILLEM DEN VIJFDEN, zeer verkeerdelijk geinformeerd moet geweest zijn, toen Hij in dat *Dichtſtuk* deedt invloeijen, DAT DE GRAFTOMBE TE DELFT, HET VOORWERP VAN SOMMIGER DOLLE

Hoe verzekerend en vertrouwend te dien tijde ook door ſommigen is beweerd geworden, *dat* *'er*

WOEDE WAS GEWEEST. Iets, dat geheel bezijden de waarheid is, en tot geene DICHTERLIJKE VRIJHEDEN kan of vermag betrokken te worden, vermits het bekend is, dat het Praalgevaarte onaangeroerd gebleven is, en zelfs door een hoog ſteketzel van rondomme getimmerd, voor het oog onzichtbaar gemaakt is geworden. — Intusſchen, zij het bij deze gelegenheid ons vergund, hier in weinig regelen te onderzoeken, naar de oorzaak, *waar aan men de beveiliging en inſtandhouding van dat kostbaar en prachtig Monument van Vaderlandſche erkentelijkheid, aan de* GRONDLEGGERS *en* BESCHERMERS VAN 's LANDS VRIJHEID, *in de hitte der Revolutie van 1795 hebbe toe te kennen?* — Wanneer men zich herinnert het geene wij *in het begin van dit* IV. DEEL wegens de bedrijven door een' FYNJE en andere *Oprichters van het* VLIEGEND LEGER *in 1787 te* DELFT *ondernomen*, gezegd hebben, dan zou het niet te verwonderen zijn geweest, wanneer 'er in 1795, ten tijde van de Revolutie te DELFT, Geweldenarijen aan de Graftombe gepleegd geworden waren, en van hier, de vrees die velen daar voor hadden opgevat, ſchoon dezelve geheel onnodig was, *dewijl 'er geen Hamerſlag op het Kunstgevaarte gedaan is.* Billijker wijze mag men hier vragen: *van waar dit minder woest gedrag te* DELFT, *dan te* LEEUWAARDEN *werkelijk gehouden is?* Wij voor ons, oordeelen de vraag volkomen beantwoord gevonden te hebben, *in het geene wij bij den* VERVOLGER OP WAGENAAR *in zijn verhaal van de Revolutie te Delft* (XXVIII. DEEL, *Bladz.* 236-243) *lazen*, toen Hij Zijne Lezeren dit volgende berichtte: „ *Stondt in eenige*
„ *Ste-*

'er door of van wegens de VORSTELIJKE FAMILIE *een verzoek aan het Gouvernement in den Haag zou*

„ *Steden van Holland, de werkzaamheid ter Omwentelinge* „ *in eene zekere evenredigheid tot de mate van de woe-* „ *lingen en verdrukkingen in 1787 geleden; deze regel ging* „ *overal niet door:* ALTHANS, DAN ZOU DE STAD DELFT „ EENE VOORBEELDELIJKE ROL HEBBEN MOETEN SPELEN, TER- „ WIJL ZIJ THANS GEZEGD MAG WORDEN, SLECHTS MEDEGE- „ DAAN TE HEBBEN. DIT (laat hij 'er op volgen) DIT IS „ MISSCHIEN TOE TE SCHRIJVEN AAN HET VEELVULDIG GETAL „ DER UITGEWEKENEN. DE VURIGSTE PATRIOTTEN DIER STAD „ BEVONDEN ZICH ELDERS." — Belangrijk bericht voorzeker, waar uit men besluiten moet, *dat als de* VURIGSTE PATRIOTTEN *toen te* DELFT *geweest waren, het 'er anders zou toegegaan hebben.* — Aan die absentie kan men dan veilig toekennen, *dat 'er gematigde Lieden bij de Remotie aan het Bewind der Stad kwamen, welke alleen die Posten aannamen om Regeringloosheid te vermijden,* zoo als Hij 'er ook onmiddelijk op liet volgen. — Dan, dit was (naar onze gedachten) de *eenige oorzaak* niet: want wij stellen zeker, *dat het* NIET SPELEN VAN DIE VOORBEELDELIJKE ROL, een boven al *aan de presentie van den Generaal* DUMONÇEAU, *met zijne onderhorige Franschen, behoort toegekend te worden,* en dat 'er zulk eene buitengewoone stilte binnen DELFT heerschte, zoo zelfs, *dat gezegde* GENERAAL *zich daar over verwonderde, en de Burgerij, in eene Publicatie tot eene gepaste algemeene Vreugde aanspoorde, met aflegging van allen Wrok en Partijschap.* — Aan deze oorzaken hebbe men naar ons inzien, *de beveiliging van het Praalgraf* dank te weten, hetwelk tot op dezen dag nog

zou zijn gedaan, om het Lijk van wijlen Z. H. in de Grafkelder te Delft te mogen doen bijzetten, doch dat het geweigerd was: hoe zeer anderen verzekerden, *dat het Gouvernement zelve dat aanbod gedaan zoude hebben, doch dat Mevrouw de* PRINÇESSE *zulks van de hand gewezen hadt;* zoo is het echter niet minder zeker, dat 'er zoo min voor het eene als voor het andere bericht eenigen grond was, dewijl 'er *noch* in den *Haag*, *noch* te *Brunswijk*, dienaangaande iets aangeboden, of verzocht van de hand gewezen, of geweigerd is. Trouwens, wanneer men in overweging neemt, het geene 'er in de beide Residentien, in de tien dagen, die 'er verliepen tusschen des Prinsen afsterven, en de begraving van Zijn Lijk gebeurde, dan kan men berekenen en besluiten, *dat 'er geen tijd geweest is, om over het* AL *of* NIET *begraven van 's Prinsen stoffelijk deel in het Vorstelijk Familiegraf te Delft, eenige Onderhandelingen aan te vangen,* gesteld zijnde (des neen) dat 'er iets van dien aart in aanmerking gekomen was. Want de *eerste officieele tijding* dat Z. H. *op den 9 April overleden was, kwam op den 14 dito hier te Lande aan,* en (zoo als wij straks zien zullen) *reeds*

nog ongeschonden is blijven staan, tot blijdschap van allen die eerlijk denken.

reeds op den 18 *April werdt het Lijk ter aarde gebragt.* Zoo 'er bij het *Gouvernement in den Haag* eenige begeerte geresideerd had, (zoo als sommige verzekeren) om door een aanbod, *dat 'er gezorgd zoude worden, dat des Prinsen Lijk aan de Grenzen des Lands door een Militair Escorte zou opgewacht, en door hetzelve tot* DELFT *geëscorteerd, in alle veiligheid ter ruste zoude gebragt worden, ten einde een bewijs van achting voor den Afgestorvenen aan den dag te leggen;* zou men dan niet hebben mogen verwachten, dat het *Gouvernement*, bij het binnenlopen der tijding van 's Vorsten Dood, op de eene of andere wijze een openbaar bewijs van die achting zou gegeven hebben, het zij dan, *door eenige uuren het Luiden der Klokken te bevelen;* of, in navolging van het gewoone gebruik aan de Hoven, te bepalen, *dat de voornaamste Lieden van den Tabbaard en den Degen, voor eenigen tijd den Rouw over dat Sterfgeval zouden aannemen?* Dan, van dit alles zag men niets gebeuren. De Treurmare werdt door de Dagbladschrijvers zoo kort mogelijk, door een: *men verneemt:* of door een: *heden is de tijding alhier binnengekomen:* aan het Publiek gemeld, *zonder dat 'er ten dien tijde eenig gewag van 's Vorsten* DEUGDEN, *of van het smertelijke voor Zijne* DOORLUCHTIGE FAMILIE, *of*

van

van het verlies dat de Armen *en* Behoeftigen *door Zijnen dood ondergingen, gemaakt wierdt.* Eene wijze van doen, van welke men vermoeden kan, dat door sommigen uit hoofde van *de oude Veete;* bij anderen alleen *uit Vreze* in acht genomen werdt, dewijl de *eersten* het daar bij lieten berusten, en de *anderen*, na verloop van eenige dagen toonden, die hulde aan Willem's Nagedachtenis wel te willen bewijzen, *door het overnemen en plaatsen van de vereerende Annonçes uit de Duitsche Nieuwspapieren, waarin men des Vorsten Character en Deugden den verschuldigden lof deedt wedervaren.* — Dit het geval ten dien tijde geweest zijnde, wie ziet dan niet, dat alle de vertellingen, *aangaande een aanbod des Gouvernements*, ongegrond waren? En even zoo is het gelegen *met het gene men opzichtelijk een Verzoek van wegen de* Vorstelijke Familie, *resideerende binnen* Brunswijk, *heeft verspreid.* Iets dat geen bedenking lijdt, wanneer men in aanmerking neemt, dat de gemoederen aldaar niet gestemd waren, om in *den Haage* gunsten te vragen, of verplichtingen te maken aan een *Gouvernement*, hetwelk nog onlangs, bij den ongelukkigen uitslag der Schaêvergoeding een bewijs gegeven hadt, dat het zich de belangen van het Huis van Oranje niet zoo ernstig aantrok, als

Wil-

WILLEM DE VIJFDE, na het onderteekenen van het gemaakt Accoord, met reden verwachten kon. De Praeſtatie van dat Accoord, en het maken van arrangementen op de rigtige voldoening der bepaalde Termijnen, van eene als wettig erkende Schuld, zou een oneindig grooter bewijs van teruggekeerde achting voor den *Eerſten en Voornaamſten Ingeboren Nederlander* geweest zijn, dan de vergunning, om zijn Stoffelijk Overſchot bij zijne Voorouderen ter ruste te brengen: en van hier, dat men te *Brunswijk* niet alleen naliet om dat verzoek te doen; maar dat men zich ook, na des Vorſten afſterven, dadelijk onledig hieldt, om het ontzielde Ligchaam aldaar op eene Vorſtelijke wijze ten grave te brengen, zoodra de daartoe vereischte ſchikkingen in gereedheid waren gebragt.

En hiertoe behoorde in de *eerſte plaats*, dat des Prinſen Ligchaam, volgens een gebruik, opzichtelijk *Vorſten* gewoonlijk in acht genomen, reeds op den 10 *April* door deskundige *Artſen* geopend werdt, en de binnendeelen van hetzelve naauwkeurig werden onderzocht, ten einde uit derzelver gedaante, de oorzaak van de zoo onverwachte als ſpoedige ſcheiding van Ziel en Ligchaam op te ſpeuren. — En in de daad dit viel niet moeijelijk, wanneer men het daarvan op-

opgesteld en onderteekend Verbaal met eenige opmerkzaamheid heeft ingezien. Een Verbaal, dat wij hier, (om ons te bekorten,) niet in zijn geheel zullen mededeelen, ons alleen bepalende om te zeggen: dat bij de Ontlediging aan de *Artsen* duidelijk bleek, *dat de Natuurlijke Oorzaak van des Prinsen subite dood, alleenlijk veroorzaakt was, door eene totale stremming van den omloop des Bloeds*, vermits men bevondt, *dat ééne van de groote holle slagäderen van het hart niet alleen onnatuurlijk Verhard en Kraakbenig geworden was; maar dat bovendien, derzelver ruimte, tot de ongehinderde doortocht van het bloed noodzakelijk, derwijze was vernaauwd en gesloten geworden, dat den geregelden Omloop des Bloeds daardoor eindelijk ten eenenmale gestremd zijnde, derhalven de dood veroorzaakt had: terwijl alle de overige kapitale Levensdeelen zich in hunnen natuurlijken stand bevonden, en bewijzen opleverden, niet alleen van de oorzaak van des Vorsten gezonde Ligchaams-constitutie gedurende zijn leven; maar ook, dat de Prins, buiten die Verharding en Vernaauwing van dat kapitale Bloedvat, menschelijker wijze, nog eenen geruimen tijd zou hebben kunnen leven.* Droevige bevinding voorzeker, wanneer men dit Advis met opmerkzaamheid beschouwd, en dan daarbij in aanmerking neemt,

neemt, *dat de Verharding* en *Sluiting van dat zoo belangrijk Bloedvat*, volgens de gedachten van deskundigen, *niet veroorzaakt was, door de toediening van de niet algemeen in gebruik zijnde inwendige Geneesmiddelen, ter uitdrijving van de* PODAGRA *uit de Borst, naar de meer afgelegene deelen;* maar alleen *uit hoofde van het bitter verdriet, dat* WILLEM DEN VIJFDEN *zoo vele jaren achter één was aangedaan, en dat Hij gewoon was in ſtilte, en met onderwerping aan den Goddelijken wille te dragen en op te kroppen, zonder deswegens aan Zijnen benaauwden boezem ontlasting te bezorgen, het zij dan, door mededeeling van Zijne gerechte ſmerte aan Zijne vertrouwde Vrienden; het zij door een meer gebruik maken van Zijne macht en invloed, om Zijne Vijanden in het voltooijen van hunne plannen ten Zijnen nadeele, krachtdadig te keer te gaan.*

Hoe dit zij, de *Ingewanden* en het *Ligchaam* gebalſemd, en de eerstgenoemden in eene daar toe vervaardigde *Zilveren Vaas* of *Urne;* en het laatſte in eene *kostbare Lijkbus* gelegd zijnde, zoo werdt den 18 *April* bepaald, om het dierbaar overſchot van den zoo algemeen beminden Vorst, op eene plechtſtatige wijze in de *Hertoglijk Brunswijkſche Grafkelder*, gelegen in de *Doms-*

Kerk der Residentie, aan den schoot der aarde toe te betrouwen en ter ruste te brengen; hetwelk des avonds omtrent ten 10 uren, met eene Koninglijke staatsie, onder het dof gebrom van alle de Klokken der Stad; onder het gebulder van 90 stukken Geschut op de Wallen; bij het Licht van eene menigte Flambouwen; en onder het storten van ontelbare zilte tranen, zoo van hun welken tot die aandoenelijke Uitvaart genoodigd waren, als van de menigte welken den statelijken Optocht van het Slot tot het Graf vergezelden, gestort werden, en dat op zulk eene voorbeeldig deelnemende en hartelijke wijze, dat men met volle zekerheid besluiten kan, dat zulk eene plechtige en vereerende Uitvaart, hier te Lande op dien tijd aan het stoffelijk overschot van WILLEM DEN VIJFDEN niet zou bewezen zijn geworden. Luttel moeite zou het ons kosten, om dit gezegde te staven, door de mededeeling van eene *uitvoerige Beschrijving* van alle de Ceremonien bij die gelegenheid, ter vereering aan de Nagedachtenis van Z. H. in een vreemd Land in acht genomen en verricht: dan, daar wij reeds bij het begin dezes Werks gezegd hebben, *dat wij het breedvoerig opgeven van heuchelijke Festiviteiten*, of *droevige Lijkplechtigheden min nodig keurden*; en wij ons thans bijzonder bekorten moeten, om het ein-

einde van onzen taak te bereiken, zoo zullen wij ons van die mededeeling onthouden; van meer belang voor onze Lezeren, en meer ſtrokende met ons doel oordeelende, hier kortelijk aan te merken: dat hoe Uitſtekend en Prachtig, hoe Aandoenlijk en Vereerend, de Plechtigheden dier Begraaffenis op dien Avond binnen het treurend *Brunswijk* ook mogen geweest zijn; des Prinſen Nagedachtenis nog op een oneindig voortreffelijker en edeler wijze verëerd wierdt, door den Algemeenen Lof waar mede Hij ten duisteren Grave daalde, waar door Hij in de harten van duizenden Ingezetenen dier Stad van onderſcheidenen Rang en Stand leven bleef. Het *Hertoglijk Hof* beweende in Hem, den *gezelligſten en dankbaarſten Bloedverwant!* De *Aanzienelijken van den Eerſten Rang* herdachten met aandoening, de genoegens die zij *als Vriend*, door zijn gul en van allen trotsch verwijderd verkeer, zoo menigwerven hadden mogen ondervinden! De *regtſchapene Bedienaars van den Godsdienst*, betreurden in Hem eenen *Voorbeeldigen Voorganger in het ijverig bijwonen van den Openbaren Eerdienst*, waar door zij zich in Zijn leven niet weinig vereerd, en in de uitoeffening van hunne Eerwaardige en Verhevene Bediening, zoo zeer aangemoedigd gevonden hadden! De *Kunstenaar*,

de *Handelaar*, de *Handwerker*, en de *Dagloner*, welken in hunne betrekkingen met Zijne gunste zich vereerd hadden gevonden, erkenden als uit eenen monde, dat zij in den PRINSE VAN ORANJE eenen edelen *Voorſtander*, eenen *prompten en ruimen Beloner voor hunne Leverantien of gepræsteerde Diensten* verloren hadden! En wat *de ſchare der Armen*, *Behoeftigen*, en *Ouderloze Wezen* betreft, hunne tranen en klachten allerwegen geſtort en uitgeboezemd, verſtrekten tot even zoo vele Lofredenen, door welken zij getuigenis gaven, dat zij door des Vorsten dood, eenen *Edelmoedigen en Liefdadigen Weldoener en Verzorger in hunne Ellenden* derven moesten! Men wane niet, dat wij dus ſprekende, de waarheid te kort doen, of ons aan laffe vleijerij eenigzins ſchuldig maken, want alles wat wij zeggen is ſlechts een ſtuksken der zake, van het gene wij in *plechtige Lijkredenen in Kerkgebouwen en Gehoorzalen*, in *Lijkzangen* en *Kunstafereelen* van zeer vele *Duitſche Orateurs*, *Dichters*, en *Kunstenaars* (*), heb-

(*) Men trekke uit dit gezegde geen gevolg, als of wij daar door te kennen willen geven, *dat onze* VADERLANDSCHE KUNSTENAARS *het edel voetſpoor der* DUITSCHERS *niet zouden betreden hebben.* Het tegendeel is gebleken, in de GRAFTOMBES en MONUMENTEN uitgegeven door de Heeren MEIJER, GROENEWOUD, MAASKAMP, VAN LEDDEN HULSEBOSCH, en

hebben aangetroffen, welken zich om ſtrijd beijverden, om aan WILLEM's Nagedachtenis eene hulde te betoonen, die dezelve in Zijn Vaderland, door het geſloten houden van bijna aller monden, ten tijde van Zijn Afſterven, als 't ware geweigerd werdt. Hoe groot het getal der openbare *Gehoorzalen* in de *Academien* en *Gymnaſien*, en dat der *Hoogleeraaren* en andere *Onderwijzers der Letteroeffenende Jeugd* in het Vaderland ook zijn mogte, in geene van dezelven liet zich éénen Redenaar hooren, om aan de verdienſten van den nu in het ſtof des doods rustenden CURATOR MAGNIFIÇENTISSIMUS eenig recht te doen wedervaren, of aan eenig Hoorder de

en andere Kunsthandelaars, welken thans zoo vele *Vertrekken* in ons Land verçieren, of in *Kunstboeken* voorhanden zijn. Alles wat wij dus ſprekende bedoelen, beſtaat hier in: dat de meesten, zoo niet allen van die Kunſtſtukken niet eerder in het licht verſchenen, dan na dat die van de DUITSCHERS reeds in veler handen waren, en na dat men zag, dat aan derzelver debiet geene ſtremming gegeven wierdt, *waar voor ſommige zeer bekrompen denkende Vrienden van den overledenen Vorst, zich zonder eenigen grond bevreesd gemaakt hadden*, niet bedenkende, dat een van allen Staatkundigen dwang vervreemd Beſtuur, niet onredelijk genoeg kon zijn, om het als onbetamelijk te beſchouwen, *wanneer iemand zijne Hoogachting aan den braven en afgeſtorven Vorst, op eene beſcheidene wijze blijken deedt.*

de aanmoedigingen te herinneren, die de Wetenschappen van WILLEM DEN VIJFDEN genoten hadden; en de bescherming die Hij in Zijne zoo evengenoemde Hooge Kwaliteit, aan de Godinne der Wijsheid en de Chooren van Haare Dienaars en Vereerers, in de vorige dagen van welvaart en geluk verleend en bezorgd had! Hoe uitgebreid den kring van *Dichterlijke Genootschappen* en *bijzondere Maatschappijen*, ter uitbreiding en beschaving van *Dichtkunde* en *Fraaije Letteren* in de Republiek ook moge beschouwd worden, in welke sints eenige jaren (zelfs meer dan ooit was waargenomen,) dat zich vele Leden van dezelven, zoo mild als gereed toonden, om de Nagedachtenis van een of ander hunner afgestorvene Kunstbroeders, *door het voorlezen van Treurzangen* of *Lijkredenen*, in met Rouwteekenen gedecoreerde Vergaderzalen, en het aanheffen van een Treurmuzijk te vereeren; in geene van die allen, werdt echter om den Overledenen WILLEM DEN VIJFDEN gedacht! — Allen zwegen, niettegenstaande men Hem in velen van dezelven voorheen als PROTECTOR erkend en gehuldigd hadt, in zoo verre zelfs, dat zoo wanneer de *oudste* en *grijze Dichter* LE FRANCQ VAN BERKHEY, niet ware aangespoord geworden door den HOLLANDSCHEN HOMERUS, de uitmuntende BIL-

DER-

DERDIJK, om zijne in ſtilheid vervaardigde LIJKGEDACHTENIS *op den Voortreffelijken Vorst* in druk uit te geven, 's Mans hulde aan WILLEM's deugden, en zijne ſnerpende doch rechtmatige verwijten aan WILLEM's bittere Vijanden en Onderdrukkers, zouden voorzeker de vergetelheid ten deele zijn gevallen! Hoe groot het getal der *openbare Bedienaars van den Godsdienst in het Hervormd Kerkgenootſchap*, (om van die der andere Godsdienſtige Gezindheden niet te gewagen) ook zijn mogte, zoo zelve, dat zij zich bij vele gelegenheden als eene *aanzienelijke Legerſchare* beſchouwden; ook zij (uitgezonderd eenige weinigen) namen een diep ſtilzwijgen in acht, toen zij de tijding van het afſterven van *het aanzienelijkst Lid der Nederlandſche Hervormde Kerk*; van *den ongeveindſten Aanklever van deszelfs Leerwijze en Belijdenisſe*; en *van den voorbeeldigen Waarnemer van de openbare Godsdienstoeffeningen* te weten kwamen! — Het is zoo, (alſchoon het tot beſchaming van velen onder die Orde ſtrekt,) zoo iets was niet te verwachten van hun, *die voorheen, tot ongeluk van den Vorst, door hun Voorbeeld op den Leerſtoel; door het Deelnemen in de Exercitiegenootſchappen*; of *door hun Zitting nemen in de Raadzaalen, (den Mantel* en *Bef met eene Monteering*, of *het Repræſentantslint*

verwisselende,) Zijne Ziele bitterheid aangedaan hadden; maar belette dit aan zoo vele anderen die zich van dat alles onthielden, om den aandacht hunner Hoorderen bij de broosheid van het menschelijke Leven, bij de vergankelijkheid der ondermaansche Grootheid, en bij het verlies dat de Nederlandsche Hervormde Kerk, door den dood van deszelfs *Eersten Belijder* onderging, te kunnen bepalen, en aan dezelven bij die gelegenheid te herinneren, welke Weldaden de afgestorvene WILLEM DE VIJFDE aan de Kerk, aan deszelfs Bedienaars, en aan de verarmde Geloofsgenooten in zijn leven bewezen hadde? Was 'er eene Gemeente in het Vaderland, die sints de verjaging van WILLEM DEN VIJFDEN, zich ten aanziene van deszelfs *Armen Kas* in den treurigsten toestand bevindende was, het was buiten alle bedenking de *Haagsche Kerkgemeente*, welks Armbezorgers, sints elf Jaren, de Vorstelijke Giften van den STADHOUDER en deszelfs DOORLUCHTIGE FAMILIE, tot het onderhouden der vele behoeftigen hadden moeten missen; en evenwel, hoe vele Predikanten aldaar onthielden zich, om hunne Hoorderen te herinneren, hoe veel goeds de Afgestorvene, gedurende zijn 47 jarig verblijf in *den Haage*, zoo ten aanziene van de Armen en Noodlijdenden, als in vele andere opzichten

ge-

gesticht en bewezen had? Eene handelwijze, zeer verschillende met het prijswaardig gedrag van de *Eerwaardige Heeren* GROENEVELD, KRIEGER, DE LA SOUSSAYE, enz. welken niet verzuimden, om bij de eerste gelegenheid na het inkomen der tijding van WILLEM's dood, van dat sterfgeval op de Kansels te gewagen, en aan hunne Hoorderen Zijne uitmuntende Hoedanigheden te herinneren, op eene wijze, dat velen van dezelven, door het storten van een' tranenvloed, bewijzen aan den dag legden, dat zij zich van de waarheid der gezegden van den Leeraar volkomen overtuigd hielden. En even dit, zag men ook gebeuren in de *Groote* en *Walsche Kerken* van des Prinsen Vaderlijk Erfdeel, de Stad en Vesting *Breda*, toen de Eerwaardige Leeraaren dier beide Gemeenten, PAUW, HOFSTEDE, en VAN MAANEN, op den 20 *April* de Nagedachtenis van den Vorst vereerden in gepaste Voorafspraken, waarin zij hunne Hoorderen herinnerden, het goede dat hunnen afgestorvenen HEER *en* BARON onder hun gesticht had. „ Z. D. H. (dus liet de welsprekende PAUW, *thans waardig Evangeliedienaar in de Hervormde Kerk te* BRIELLE, op dien voormiddag ten kansel opgetreden, zich hooren:) „ Z. D. H. „ WILLEM DE VIJFDE, *Prinse van Oranje en* „ *Nassau*, die tot de Staatsomwenteling des

 „ jaars

„ jaars 1795 de Waardigheid van HEER en BA-
„ RON dezer Stad uitoefende, is helaas niet meer!
„ LANDGENOOTEN! deze tijding werkte op mij-
„ nen geest met eenen diepen indruk, en deedt
„ bij mij eene mengeling van aandoeningen op-
„ wellen, die ik vruchteloos in bewoordingen
„ zou poogen voor te dragen, maar welken zich
„ voorzeker in de trekken van mijn gelaat, en
„ in den bevenden toon van mijne ſtemme doen
„ bemerken! — De traan, die deze herinnering
„ aan dat Afſterven thans vloeijen doet, is door
„ Natuur geboden, door Godsdienst geheiligd,
„ en word alleen door zwarte Ondankbaarheid
„ misprezen! — BROEDERS en ZUSTERS! de
„ Nagedachtenis van den Vorst, die zoo vaak
„ een ſtichtend voorbeeld gaf in de Godsdienſti-
„ ge Vergaderingen — van den Vorst, die Ze-
„ gen en Geluk in de woningen der Ellende
„ met milde handen pleegde te ſtrooijen — van
„ den Vorst, die allen, van welk Leerſtelſel,
„ van welke Denkwijze ook, wél deedt — van
„ den Vorst, die zijnen Vijand niet zelden door
„ gunſten verſtomde, blijve onwrikbaar in onze
„ harten ingegriffelt! — Leeren wij uit dit ver-
„ nieuwd en roerend voorbeeld, dat de Koning
„ der Verſchrikking, Rang noch Geboorte ſpaart,
„ maar allen onbarmhartig met zijne ſpeer ter
„ ne-

„ nedervelt! Christenen! Dat wij treuren! maar „ niet als zulken die geene hoope hebben! Het „ Evangelie predikt JEZUS CHRISTUS als den „ Overwinnaar des Doods, als de Stichter van „ het Rijk der Onſterfelijkheid! Lichtſtraal vol „ heerlijke verwen! Opſtaan! Wederzien! Wel- „ kom zij die aankondiging! Daarover wilde „ ik U en mij in dit uur onderhouden!" (*)

Ge-

(*) Wij hebben de *volledige plaatzing* van deze korte en allezins gepaste Aanſpraak van den *Eerwaardigen* PAUW hier niet onnodig gekeurd, om onze Lezeren over dezelve te kunnen doen oordeelen, en tevens over de onbillijkheid der handelwijze van ſommige Ingezetenen der Stad BREDA, die bot vierende aan hunnen haat tegen hunnen overledenen HEER *en* BARON, onzinnig genoeg waren, *om den* LEERAAR *over deze taal van zijn hart, bij den Franſchen* COMMANDANT *van de Vesting aan te klagen*, om ware het mogelijk Z. E. in ongelegenheid te brengen. Dan, de Mijn deedt de bedoelde uitwerking niet; want toen de Heer PAUW op den volgenden dag bij den COMMANDANT ontboden en verſchenen was, en aan dezen *in de Latijnſche Tale* de zin zijner Aanſpraak gedemonſteerd, en de gepastheid derzelver betoogd had; toonde deze *edeldenkende* FRANSCHMAN zich verontwaardigd over de onbeſcheidene en boosaartige *Aanbrengers*, terwijl Hij Zijn genoegen over de erkentelijke Denk- en Handelwijze van den LEERAAR opzichtelijk Z. H. blijken deedt. — Wie moet zich met ons niet bedroeven en verbazen, over den bitteren Wrok die de *Aanbrengers* in dit geval blijken lieten, daar zij zich onder des LEER-

AARS

Gepaste voordracht voorzeker! die des Namiddags, van denzelfden Leerstoel, door den nu reeds afgestorvenen HOFSTEDE, schoon op eenen anderen trant, in substantie herhaald werdt, toen Hij *het lofwaardig en vereerend gedrag der weenende Israëllers, over den dood van hunnen Richter* SAMUEL *afschetste, en op het afsterven van* WILLEM DEN VIJFDEN *toepasselijk maakte.* — En daar de *Walsche Kerkgemeente* dier Stad bijzonder in diepen rouw ter neder zat, over het smertelijk verlies van den Vorst, liet zich deszelfs, nu al mede ten grave gedaald zijnden Leeraar VAN MAANEN, zich, *na het schetsen van des Zaligmakers gedrag bij het Graf van zijnen Vriend* LAZARUS dus hooren: „ Gijlieden, MIJNE „ BROEDERS! (ik gevoele zulks) ziet reeds voor„ uit de toepassing welke ik van dit voorbeeld on-

AARS gehoor geplaatst hadden, niet om geleerd en gesticht te worden, maar alleen om Hem die sprak in ongeluk te brengen. Verfoeijelijk oogmerk voorzeker! Hoe zeer verschilde het niet van het loffelijk gedrag des COMMANDANTS! — Zouden wij dwalen, *Lezeren van deze Geschiedenis!* wanneer wij vermoeden, dat die *Aanbrengers* behoorden, *tot die Bredasche Burgers, bij welken in* 1793 *het Vonnis tegen* BYLANDT *gewezen over Zijn Plichtverzuim, de mompelende afkeuring niet ontging*, zoo als de VERVOLGER OP WAGENAAR aan zijne Lezeren verteld heeft??

„ onzes Verlosſers op ons zelven maken wil, „ in de treurige omſtandigheden waarin wij ons „ thans bevinden. — Voorzeker! de *Gereformeerde Gemeente dezer Stad*, en *voornamelijk* „ *deze Kudde* moet verſlagen ſtaan, bij de herinnering van de zoo onverwagte als betreurenswaardige gebeurenis welke nu onlangs „ heeft plaats gehad! Eene offiçieele tijding bevestigde nu eenige dagen geleden, dat de „ laatſte ure geſlagen hadt voor den *Doorluchtigen Vorst*, welke tot op het oogenblik der „ Omwenteling, welke ons Staatkundig beſtaan, „ nu elf jaren geleden, ondergaan heeft, als „ HEER *en* BARON is erkend geweest."

„ Zouden wij, die uit hoofde van onze Bediening, de Lofredenaars der Weldadigheid „ moeten zijn, niet met ijver van deze gelegenheid gebruik maken, om den Lof te vermelden, van den DOORLUCHTIGEN WELDOENER, „ welke ons door den dood ontnomen is? —— „ Ach, MIJNE BROEDERS! dat men ons niet van „ partijdigheid beſchuldige; maar dat ieder oordeele! —— Elk die onze Kerkenraadsboeken „ opſlaat, zal bevinden, dat de Walſche Gemeente „ van deze Stad, deszelfs voornaamst Beſtaan „ en Kerkelijke Inſtandhouding verplicht is, aan „ de Weldadigheid en de Edelmoedigheid zoo

„ van

„ van den DOORLUCHTIGEN OVERLEDENEN, als „ van ZIJNE ROEMRUCHTIGE VOORVADEREN! — „ Niets is dus billijker, dan dat wij Zijne Na- „ gedachtenis in zegening houden, als die van „ eenen Edelmoedigen Weldoener! Zouden wij, „ die de Aanbevelers van Dankbaarheid zijn, die „ de voorname deugd van het Christendom ken- „ ſchetst, denzelven in dit oogenblik niet aanbe- „ velen? —— En hoe zouden wij onze Dank- „ baarheid beter kunnen uitdrukken, dan door „ het verlies te beweenen van HEM, die onze „ Dankbaarheid, door Zijne buitengewone Wel- „ daden, in den hoogſten graad waardig was?"

„ Ja, MIJNE BROEDERS! laat ons deze hulde „ toebrengen aan onzen DOORLUCHTIGEN WEL- „ DOENER! Ons overtuigd houdende, dat Hij „ Zijne loopbaan hier op Aarde geëindigd heeft „ in het geloof hetwelk Hij met ons beleedt! „ Maar laat ons niet weenen als zij die geene „ hoope hebben! Neen! laat ons HEM welge- „ lukzalig noemen! Laat ons volkomen vertrou- „ wen, dat HIJ nu reeds de beloning der Wel- „ dadigheid in den Hemel ontvangen heeft."

„ *Levenloze Overblijffelen* van HEM, wiens „ verlies wij nimmer zullen ophouden van gan- „ ſcher harte te betreuren! Wij vergezellen U, „ in onze gedachten, weenende tot aan Uwe Graf-

„ ſtede, offchoon het ons niet vergund zij, U „ deze hulde na den dood toe te brengen! — Rust „ daar in vrede, tot op het tijdſtip van de Op- „ ſtanding! en verrijst als dan, om eenmaal deel- „ genoten te worden van de roemvolle beloning „ der Deugd en Weldadigheid!"

„ Met hoe vele aangename aandoeningen ſtelle „ ik mij voor oogen dezen Onſterfelijken Geest, „ herëénigd met het Ligchaam van den belang- „ vollen Held, die van ons is weggenomen! „ Terwijl deze herinnering de Bron van tranen „ opdroogt, welke om het afſterven van dien „ BEMINDEN geweend zijn, *Want zalig zijn de* „ *dooden die in den Heere ſterven!*" enz.

Op zulk eene voorbeeldige wijze, veréérde men binnen *Breda* de Nagedachtenis van den reeds te *Brunswijk* in het Graf rustenden Vorst; terwijl het alomme in den Lande niet ontbrak aan Weldenkenden, die wel *aan de eene zijde*, in ſtilheid Zijnen dood betreurden, en alzoo aan Zijn *Edel Character* het verſchuldigd recht deden wedervaren; maar die echter *aan den anderen kant*, ook in dezen weg erkenden, *dat Gods doen was Majesteit en Heerlijkheid!* Dat het hunne plicht ware denzelven te eerbiedigen, en Gode te zwijgen, die den nu Zaligen Vorst voor altoos, verre boven het bereik van Zijne Vijanden ge-

gesteld; van alle geledene verdrieten, onrechtvaardige mishandelingen en vervolgingen, voor eeuwig bevrijd had; en tevens weggenomen voor den dag des kwaads, die door de gevolgen van de kort daarop gevolgde onheilen van den oorlog der *Franschen*, met het ten val neigend en trouweloos *Pruisfen* enz. *over de Duitsche Staten van het Doorluchtig Huis van Oranje* is opgegaan! Omstandigheden en Gebeurenisfen, die weldra hunne klagten in een stil berusten in den weg der Godheid, met WILLEM DEN VIJFDEN gehouden, deden veranderen; te meer, daar zij door de ervaring van den dag overtuigend zagen, hoe velen, die in Zijn leven Zijne ziele bitterheden hadden aangedaan, als nu na Zijn verscheiden, bij vele gelegenheden, door hunne gesprekken en betuigingen, berouw toonden over hunne vorige handelwijzen, en niet zelden opentlijk erkenden, dat zij Hem onrechtvaardig beschuldigd, en zijn *Uitmuntend Character* zeer verkeerdelijk, en zonder eenigen grond van waarheid, miskend en beledigd hadden. Eene veranderde denkwijze, die aan elken opmerkzamen doet zien, hoe waarachtig de taal eenes gewijden en grijzen Dichters van den ouden tijd was, toen hij zong:

„ GODS

„ GODS *macht verbreekt den arm der Goddeloozen,*
„ *Terwijl Zijn hand Rechtvaardigen geleid!*
„ *Al treden z' op geen weg bezaaid met roozen,*
„ *Zij erven 't heil door* GOD *hun toegezeid!*
„ *Hij kent hun tijd: zij zien in ſpijt der boozen,*
„ *Hun Erffenis bewaard in eeuwigheid.*

„ *'k Ben jong geweest, en draag nu grijze hairen;*
„ *Maar zag nog nooit Rechtvaardigen door nood*
„ *Zoo zwaar gedrukt, als of hun* GOD *liet vaaren,*
„ *Noch ook hun Zaad, al bedelde 't om brood.*
„ *Hun mildheid ſchijnt te groeijen met de jaaren:*
„ *De zegen vloeit hun nakroost in den ſchoot.*

„ GOD *laat hen nooit in 's haters wreed vermogen.*
„ *Wie hen verdoem', de* HEER *verdoemt hen niet!*
„ *Wacht op den* HEER, *en houd Zijn weg voor oogen,*
„ *Hij zal gewis in 't wettig Erfgebied*
„ *Van 't Aardrijk, U op 't zegerijkst verhogen.*
„ *Terwijl gij 't eind der Goddeloozen ziet.*

„ *Let toch en zie op Vromen en Oprechten,*
„ *Want wat men denk' van de uitkomst hunner paên,*
„ GOD *kroont met vrêe het einde zijner Knechten!!"*

En hiermede, *Zeer Geachte* LANDGENOOTEN *en onbevooroordeelde* LEZEREN *van deze Charac-*

termatige Levensgeschiedenis, van den EERSTGEBOORENEN, *en zoo zeer onschuldig gelasterden* ERFSTADHOUDER, *der weleer* ZEVEN VEREENIGDE NEDERLANDSCHE PROVINCIEN *en* HET LANDSCHAP DRENTHE, vermeenen wij onzen opgevatten taak voleindigd te hebben, daar wij WILLEM DE VIJFDE van het uur zijner Geboorte af, tot aan dat van Zijnen overgang in de Eeuwigheid, *op het geleide der onwraakbaarste bewijzen, ontleend uit de nog voorhanden zijnde Registers van den Staat*, en *op gezag van de Berichten van vele alzins geloof verdienende Oog- en Oorgetuigen, aan U hebben voorgesteld, zoo als Hij waarlijk was, en zich in alle Zijne betrekkingen, (zoo gedurende Zijn verblijf hier te Lande, als na Zijne verdrijving uit hetzelve) altoos betoonde te zijn.* Behoeven wij na dat alles, ons thans nog lang bezig te houden, om volgens de gewoonte der Levensbeschrijveren van Voorname Mannen en Personagien, nog eenige bladzijden te vullen, *met een omstandig verslag van des Prinsen uitwendig vóórkomen, en zijne Gelaatstrekken?* Of met *eene uitvoerige beschrijving Zijns Characters, dat zich aan elk, die de eere hadt tot Zijne tegenwoordigheid te worden toegelaten, op de kennelijkste wijze openbaarde?* Daar WILLEM DE VIJFDE 47 *Jaren* on-

onder ons woonde; gewoonlijk, zonder omstuwd te zijn van Lijftrawanten, op alle publicke plaatsen zich aan elk vertoonde; en voor elken Burger den toegang tot Zijnen Persoon openstelde, wie weet dan niet, *dat Hoogstdezelve van een middenmatig lang, doch eenigzins gezet en zwaarlijvig Ligchaamsgestel was?* Dat Hij, *door Zijne heldere en doordringende Oogen*, en *eene Hem aangeborene gulle Hollandsche rondborstigheid en vriendelijkheid, het vertrouwen wist op te wekken en te winnen, van den geringsten en eenvoudigsten zelfs, die zich, het zij op de Parade en andere openbare plaatsen, of op de Audientie vervoegde, om zijne belangen bij monde of geschrifte aan Hem voortedragen, waardoor Hij ongevoeliger wijze de Liefde en Hoogachting van alle brave, van vooroordeelen gezuiverde gemoederen, voor zich te verzekeren wist?* Een uitwendig voorkomen derhalven, waaromtrent de *Geleerde Dichter* BUSSINGH, in het *Bijschrift op des Prinsen Afbeelding, voor deze Geschiedenis geplaatst*, aan elken Beschouwer van hetzelve te recht vragen mogt:

„ *Kunt g' in dit Oog een trek van trotsch- of valschheid leezen?*
„ *Of tekent* WILLEM's *beeld geduld en menschenmin?*
„ *Gij Vijand van deez' Vorst, gij zelf moogt Rechter wezen,*
„ *Gij leest 'er niet dan Deugd, en Liefd', en Godsvrucht in.*"

En wat de Zielsvermogens, en het daarmede in verband ſtaande Character van wijlen Z. H. betreft, ook dezen gaven aan elken onbevooroordeelden en opmerkzamen Waarnemer van dezelven duidelijk te zien, dat zoo wanneer de goede Vorst niet had moeten worſtelen met den geest van tegenſtand, welke al ſpoedig na Zijne komſte aan het Roer van den Staat, zich allerwegen openbaarde en allengs aan het woelen ſloeg, het de Republiek onder Zijn Beſtuur in alle opzichten *wel gegaan*, en Hij deszelfs *Bloei* en *Welvaart* aanmerkelijk zoude bevoorderd hebben; dewijl Hoogstdezelve daartoe de vereischte Talenten en Bekwaamheden in geene geringe mate bezat. *Van Zijne vroegſte Jeugd af aan van den Hemel begunſtigd, met eene meer dan gewone Leergierigheid, en een (als 't ware) ſtalen Geheugen, viel Hem het aanleeren van Talen niet moeijelijk, en vondt Hij zich ſpoedig in ſtaat, om de beste Griekſche, Latijnſche, Engelſche, Franſche en Duitſche Autheuren met vrucht te lezen, en die Talen vaardig te ſpreken.* Even dat zelfde voorregt kwam Hem ook bijzonder te ſtade, *bij het beoefenen van verſcheidene Lagere en Hoogere Wetenſchappen, onöntbeerlijk voor een Vorst, die beſtemd was, om bij Zijne Meerderjarigheid aan het Hoofd van de Natie op te treden, ten einde derzelver belangen*

in

in de Raadzalen, of aan de ſpitſe des Legers te bevoorderen en te verdedigen. Door Zijnen Voogd, (zoo als wij hier boven reeds aangeſtipt hebben,) tot gedurig Werken aangeſpoord, en voor eene weeldige leefwijze beveiligd zijnde, *werkte Hij lang en onvermoeit, waardoor Hij zich in ſtaat geſteld vondt, om zelve de hand en het oog te hebben in het bezorgen van alles, wat tot de waarneming van Zijne veelvuldige Betrekkingen dagelijks vereischt werdt, dicterende in gewichtige gevallen, de Antwoorden en Adviſen, die door de Hooge Collegiën van Hem verzocht werden, met eene vlugheid die velen dikwerf verbaasde, en wel eens met drift vergezeld ging, wanneer men Zijne mening niet duidelijk bevatten, of het gedicteerde met den begeerden ſpoed niet op het papier overbrengen kon.* Van *Heerschzucht*, of *trek naar uitbreiding van Gezag, ter belaging van de Vrijheid*, aan Hem door Zijne Vijanden zoo vaak te laste gelegd, wanneer Hij tegen hunne aanvallen en ondermijningen aan, Zijne wettige en Hem aangeborene Rechten en Waardigheden toonde te durven en te willen handhaven, *was Hij vrij en onbeſmet;* doch zich overreed houdende, dat Hij Zijne Hooge Waardigheden en Digniteiten op eene wettige wijze verkregen hadt, en ten duurſten verplicht was, om dezelve voor

Zijne Desçendenten ongeschonden te moeten conserveren, *wist Hij in zeer vele gevallen dezelven op eene meesterlijke wijze met de penne te reclameren en te verdedigen.* Dan, daar dat wapentuig voor de aanvallen van Zijne belageren te zwak was; en Hij, uit eene te verre gedrevene vreze, om tot éénen Inconstitutioneelen stap vervoerd te kunnen worden, het gebruik van sterkeren naliet; zoo bleven dezelven altoos achter, waardoor eindelijk de Bron is veroorzaakt geworden, uit welken voor Hem zoo vele verdrieten zijn voortgevloeid, in zoo verre zelfs, dat men in tegenoverstelling van de beschuldiging Zijner Vijanden wegens *Heerschzucht*, veel eer besluiten kan, dat Hij *tot nadeel van het Algemeene welzijn des Vaderlands*, en *Zijne bijzondere belangen*, *in zeer vele gevallen*, *zijn Gezag niet genoeg deedt gelden*, *ten aanziene van zulken*, *die het op de ondermijning van het* ERFSTADHOUDERSCHAP, *en op de Vernietiging van den vastgestelden* REGERINGSVORM, *reeds weinige jaren na Zijne komste aan het Roer van den Staat, begonden toe te leggen.* Eene zachtheid en toegefelijkheid, welke men als een zeer *schadelijk*, doch echter zeer *verschoonlijk* (*) *zwak* in WILLEM

DE

(*) VERSCHOONLIJK zeggen wij, en dat is het, wanneer men

DE VIJFDE behoort aantemerken, en dat althans aan niemand van Zijne Vijanden en Onderdrukkers eenig recht gaf, om Hem van HEERSCHZUCHT, en eene drieste AANRANDING VAN DE VRIJHEID DEZER LANDEN zoo openlijk te beschuldigen; vermits uit zijne Handelwijzen, gedurende Zijn bewind gehouden, juist het tegendeel ten duidelijkften gebleken is.

Die *aangeborene Zachtheid* en *Toegefelijkheid*, dat *ftil en geduldig Verdragen van de grootfte en bitterfte beledigingen*, (hoe zeer het in de zoo even genoemde opzichten fchadelijk kan geheten worden,) was echtër in andere opzichten een rijke Bron, van welke men zeggen kan, dat uit dezelve dien reeks van uitmuntende Hoedanigheden zijn voortgevloeid, als Zijne *Vrienden* zoo vaak bewonderd, en velen van Zijne *Vijanden* erkend hebben. Een *Charactermatig beftaan*, dat in WILLEM DEN VIJFDEN aanmerkelijk verhoogd en verädeld wierdt, dewijl het buiten alle bedenking

men in overweging neemt, dat de TE GROOTE TOEGEEFFELIJKHEID, en TE VERRE GEDREVENE VREZE VOOR MISBRUIK VAN MACHT, bij Z. D. H. oorfprongelijk veroorzaakt zijn geworden, *door de wijze van Opvoeding die Hij genoten heeft.* Men zie hier op nieuws over na, het geene wij in het I. DEEL *dezer Gefchiedenis* gezegd hebben, *Bladz.* 87 *en vervolgens.*

king zeker is, dat Hij hetzelve in acht nam, *volgens de verhevene voorschriften van het weldadig Christendom*, en *uit overreding Zijner ziele, aangaande Zijne verplichting om de Lessen van deszelfs voortreffelijke Zedeleer te moeten in acht nemen en uitoefenen.* Van hier, Zijnen *eerbied en hoogachting voor*, en die *gezette waarneming van den Openbaren en Huisselijken Hervormden Godsdienst, die Hij van heler harte omhelsde, en voor den redelijksten hieldt!* — Van hier, Zijne *onbegrensde Liefdadigheid aan Armen en Ongelukkigen!* — Van hier, Zijne *zich zoo wijd uitstrekkende Verdraagzaamheid jegens alle anders denkende Kerkgenootschappen, zoo in als buiten het Christendom!* — Van hier, Zijne *Vergevingsgezindheid jegens Zijne Beledigers! — Zijne vele Pardonschenkingen aan Misdadigers! — Zijne gezetheid op de vervulling van Zijne gedane Beloften! — Zijne altoos levendige overtuiging van het Plichtmatige, om in alles bewijzen van Trouw en Waarheid, Oprechtheid en Ongeveinsdheid in handel en wandel, aan den dag te leggen!* — Van hier, Zijnen *afkeer van Gierigheid, en Zijne gezetheid om door ruime en prompte voldoeningen Zijner Schulden* (waartoe Hem Zijne Rijkdommen zoo zeer in staat stelden) *een goed voorbeeld te geven!* — Van hier, *het volgen en instandhouden*

van

van eene wel Vorstelijke, maar echter zeer geregelde, en voor Zijne of 's Lands Schatkisten niet bezwarende of ruïneuze Leefwijze en Hofhouding, waar door de aan vele Hoven zoo schadelijke invloeden van eene verfijnde Weelde en Luxe van Zijn Hof verwijderd gehouden werden, en deszelfs Bewoneren voor derzelver valstrikken bewaard bleven! — Van hier, *Zijne onbegrensde liefde voor het Vaderland! — Zijne steeds blijvende hoogachting voor deszelfs Nationale Deugden, Zeden en Gebruiken, en Zijnen Eerbied voor deszelfs vroegere en latere Verdedigers, Beschermers, en ware Liefhebbers!* — Van hier, *die bijzondere zorg, om aan Zijne geliefde Vorstelijke Kinderen eene Vaderlandsche en Godsdienstige Opvoeding te geven van hunne teederste jeugd af aan, ten einde ook aan dezen de liefde tot het Vaderland in te scherpen! daar toe niet weinig aanmoediging ondervindende bij Zijne* KONINGLIJKE GEMAALINNE, *die* (wat sommigen van het tegendeel mogen beweerd hebben) *zich insgelijks daar op bijzonder toelegde, en voor welks Hooge Persoon Hij, sints Zijne Echtverbindtenisse tot aan Zijnen Dood, een ware Liefde en Hoogachting in Zijnen boezem koesterde!* Van hier, ... Dan, waar toe zouden wij hier nog meer andere uitmuntende Hoedanigheden van WILLEM DEN VIJFDEN, uit de zuivere bron

van den Godsdienst voortgevloeit, of door derzelver onmiddelijken invloed op Zijn helder Verstand en Zijn goed Hart verhoogd en verädeld, bij alle de reeds opgenoemden voegen? Deze nu ten einde spoedende *Charactermatige Levensbeschrijving*, leverde toch op vele plaatsen, aan elken onzer onzijdige Lezeren van dezelve, daar van de sprekendste bewijzen op! Waarom wij deze *onvolledige Characterschets* eindigen, met deze, naar ons inzien, alhier niet geheel ongepaste vraag, namelijk: *of* wij bij den aanvang dezer *Levensgeschiedenis*, ons wel te vergrootend of te zeer overdreven uitdrukten, toen wij aan onze Lezeren verzekerden: *dat zoo dikwijls wij het Character van* WILLEM DEN VIJFDEN, *in Zijne verschillende Levensstanden en Betrekkingen, op het geleide van de aan ons in handen gekomene echte Bescheiden en ook uit Zijne Daden en Bedrijven gade sloegen, wij allerwegen in hem bespeurd hadden, het Gul, geheel Open, Leerzaam, Meéwarig, en Mededeelzaam* KNAAPJE; *den Werkzamen, Oordeelkundigen en Schranderen* JONGELING; *den Rechtvaardigen en Weldadigen* VORST; en *den waren* LIEFHEBBER *van Zijn* VADERLAND *en deszelfs* CONSTITUTIE? En voorts: of *zeker Dichter* uit dien hoofde geen volkomen recht had, om na des Vorsten dood, ter vereering van Zijne Nagedach-

dachtenis, dit volgend GRAFSCHRIFT te vervaardigen?

„ *Treur*, NEDERLANDER! *treur, bij 't graf van dezen Vorst,*
„ *Wil* VIJFDEN WILLEM'S *asch geen ſtillen traan ontzeggen!*
„ *Die, wat Partijſchap ook Zijn deugd te last mogt leggen;*
„ *Een zucht voor 't Vaderland kweekte in Zijn eed'le borst.*
„ *Die Vriend der Godvrucht, en van onbevlekte Zeden,*
„ *Met een welwillend hart, der Armen toeverlaat;*
„ *Smaakt thans aan de Aarde ontrukt, in een volmaakten ſtaat,*
„ *Bevrijd van Leed en Hoon, de hoogſte Zaligheden!*" (*)

En dit zoo zijnde, *gelijk uit den doorgaanden inhoud dezes Werks* (zoo wij vertrouwen) *aan elken opmerkzamen Lezer van hetzelve gebleken is*, dan vermeenen wij, (alvorens onze penne neder te leggen,) deze *Levensgeſchiedenis* met de volgende (onzes inziens) niet ongepaste aanmerking te kunnen en te mogen beſluiten. — „ Dat niet-
„ tegenſtaande WILLEM DE VIJFDE op de we-
„ reld eenen Rang beklede, die ſlechts aan zeer
„ weinige Stervelingen te beurte valt, waar door
„ Hij in de oogen van het groote gros Zijner
„ Natuurgenooten, als wel zeer gelukkig be-
„ ſchouwd werdt; en niettegenſtaande zeer vele
„ voorname Vereischten en Talenten, om Hem
„ als een algemeen bemind WERELDBURGER te
ver-

(*) Zie het BIJSCHRIFT OP HET MONUMENT, uitgegeven door den *Kunsthandelaar* MEIJER *te Amſterdam.*

„ vereeren, op eene uitstekende wijze in Hem
„ vereenigd waren; Hij echter, uit hoofde van
„ alle de Rampen, Verdrieten, en Onrechtvaar-
„ dige behandelingen Hem bejegend, tot een
„ spreekend bewijs verstrekt, *dat bestendig Geluk,*
„ *het zeker Erfdeel der Vorsten op deze wereld*
„ *niet is.* — Dat Zij, ondanks het bezit van
„ groote Rijkdommen en Schatten, en het be-
„ kleden van de Hoogste Waardigheden in de
„ Menschelijke Maatschappij, op deze Aarde,
„ even als den geringsten Daglooner aan moeite
„ en verdriet onderworpen zijn, zelfs dan, wan-
„ neer Zij, uit hoofde van hunne Deugd en Braaf-
„ heid, eene rechtmatige aanspraak maken kun-
„ nen op de Liefde en Hoogachting hunner Tijd-
„ genooten! — Leefde 'er immer een Vorst op
„ Aarde, die eene begeerte hadt om het geluk
„ van eene Natie te bevoorderen; leefde 'er im-
„ mer een STADHOUDER in Nederland, die tot
„ het voorderen van eene wederkerige toegene-
„ gendheid der Nederlanderen gerechtigd was, en
„ dezelve verdiende; het was WILLEM DE VIJF-
„ DE, die zich altoos het Heil des Vaderlands
„ tot de Hoogste Wet, en voor zich het Vertrou-
„ wen en de Achting der Natie te verwerven,
„ tot het edelste doel stelde! En evenwel,

„ „ Zie

„ „ *Zoo immer iemand*, HIJ, *zag bij ervarenis*,
„ „ *Daar* HIJ *in grootheid blonk*, *maar ook verzonk in ſmarten*,
„ „ *Hoe wankel 't aardsch geluk*, — *ook dat der Vorsten is!*

„ en dat Hij, ondanks Zijne Braafheid en Wel-
„ menendheid, Zijn edel doel nimmer kon berei-
„ ken. — Hierin ſtondt Hij zeker gelijk, met
„ zoo vele andere *brave* VORSTEN en *ware* VA-
„ DEREN *van hun* VOLK en VADERLAND, die
„ ſoortgelijk, en zelfs nog erger lot ondergaan
„ hebben: maar, *daar de Geſchiedenis van alle*
„ *Tijden en Volken leert*, *dat de volgende Ge-*
„ *ſlachten zich altoos bereid en genegen getoond*
„ *hebben*, *om aan de Deugden en Verdienſten*
„ *van* GROOTE *en* EDELE MANNEN, *al dat recht*
„ *te doen wedervaren*, *hetwelk hen*, *door hunne*
„ *Tijdgenooten*, *op eene onrechtvaardige en wrede*
„ *wijze*, *op den duur*, *en tot aan hunnen dood*
„ *geweigerd werdt;* zoo kan het thans zoo diep
„ vernederd HUIS VAN ORANJE, zoo kunnen
„ alle de *oprechte Vereerers der Nagedachtenis*
„ *van den nu Verhèmelden* WILLEM DEN VIJFDEN
„ zich op de beste gronden verzekerd houden,
„ *dat het volgend Geſlacht ook die Hulde aan*
„ *den* HELD DEZER GESCHIEDENIS *niet onthouden*
„ *zal!* Zij kunnen zich nu reeds, met een ſtil
„ berusten in het Goddelijk Albeſtuur over des
„ Vorſten droevig afſterven troosten, met de

„ be-

„ bemoedigende gedachte: *dat Hij thans in de*
„ *bovenmaanſche Wereld der Geesten een volmaakt*
„ *en ſtoreloos Geluk, geëvenredigd aan de mate*
„ *Zijner Deugden, aanvangelijk geniet!* Want,
„ wat 'er ook gebeure, (*Dank zij het weldadig*
„ *Christendom!*) deze belofte ſtaat vast: *dat Zij*
„ *die hier op deze Wereld met tranen zaaijen,*
„ *in de Eeuwigheid met gejuich zullen maaijen,*
„ na dat *Zij in den Jongſten aller Dagen, bij*
„ *de verrijzenis van alle Vleesch, voor het oog*
„ *van Engelen en Menſchen, den vollen Loon*
„ *voor hunne Deugden, uit de milde hand van*
„ *den Opperſten en Rechtvaardigen Richter der*
„ *Wereld zullen ontvangen hebben!*

E I N D E.

B IJ L A G E,

Dienende ter nadere Opheldering van het gezegde in den Text; hier voren Bladz. 592, *wegens de ongerijmde invoering der Staatsregeling, bij welken de Heer* SCHIMMELPENNINCK, *als Raadpensionaris aan het hoofd des Bewinds optradt, in de maand* Mei 1805.

Naauwelijks was te dien tijde, het *Plan van Staatsregeling* bekend geworden, en in alle Gemeentens (quasi) ter *goed-* of *afkeuring* voorgelegd, met bepaling, *dat alle Ingezetenen, welken daarmede geen genoegen namen, zich door het schrijven van het woord* NEEN *achter hunne namen, in de Stemregisters verklaren konden*; en *dat* STILZWIJGEN *voor* GOEDKEUREN *zou genomen en gehouden worden*; of het ontbrak binnen de Stad UTRECHT aan geene *brave*, *cordate*, en zeer *aanzienelijke Ingezetenen*, welken van oordeel waren, dat Zij hunne bezwaren over die voorgelegde Staatsregeling, in gepaste termen aan het *Staatsbewind* konden en mogten te kennen geven, tot dat einde opstellende, onderteekenende, en ter teekening doende leggen, het

na-

navolgende ſtuk, gedagteekend den 4 *April* des gezegden jaars.

De Ondergeteekenden, alle Burgers en Ingezetenen van UTRECHT, *aan den President en Leden van het Staatsbewind der Bataafſche Republiek.*

MEDEBURGERS!

„ Daar aan 't Volk van Nederland weder een „ nieuw Plan van Staatsregeling wordt voorgelegd, „ om 't zelve eerlang met derzelver goed- of af„ keuring te bekragtigen, en Wij bij de ſtemming „ niet VERMOGEN de redenen van Onze afkeuring „ bekend te maken, nemen wij de vrijheid ter Ulie„ der kennisſe te brengen, dat na een bedaard in„ zien, en rijpe overweging van dat Plan, hetzelve „ aan Ons is voorgekomen, van wel verre de te„ genwoordige Conſtitutie te verbeteren; integen„ deel aan veel meerdere Onheilen, dewelke voor „ de Natie daaruit noodwendig vroeg of laat moe„ ten proflueeren, onderhevig te zijn, en dat Wij „ derhalven geen zwarigheid maken te ſtellen, dat „ het gemelde Ontwerp, naar Ons inzien, ten „ eenemale ſtrijdig is, met de belangen van het „ Volk van Nederland, en met de Republikeinſche „ Vrijheid, waarvoor Onze Voorouderen zoo veel „ Goed en Bloed hebben opgeofferd, daar het uit „ den Inhoud van dat Ontwerp kenbaar is, dat:

„ 1. De *Eigendommelijke Bezittingen der Inge-*

„ ze-

„ *zetenen* aan de willekeurigste beschikkingen van „ de Politieke Macht worden overgelaten, waarvan de ondervinding, sedert den jare 1795 tot „ nu toe, het groot nadeel aan zoo vele voorname „ Ingezetenen heeft doen ondervinden, zonder op „ hunne billijke daar tegen ingebragte Bezwaren „ eenig Redres te erlangen, hetwelk in dezen tijd „ zoo veel ontevredenheid heeft te wege gebragt.

„ 2. Dat bij dat Ontwerp de *Justitie*, en de „ weg van Rechten, dat Palladium en Heilig Steunsel van de Vrijheid, dewelke bij de tegenwoordige Constitutie nog was vrijgelaten, en voor „ alle Ingezetenen in allen gevalle altijd behoort „ vrij te blijven, wordt gestremd, en op de willekeurigste wijze kan worden gesurcheerd, hetwelk „ bij geene Staatsregeling kan worden beperkt, als „ 't onbetwistbaar recht van ieder Lid der Maatschappij uitmakende.

„ 3. Dat de *Hoogste Macht* boven alle Wet wordt „ gesteld, en een alleronbeperkst, ja Despotiek gezach, *aan één Persoon*, onder de oude Titulature van *Raadpensionaris* wordt opgedragen. Een „ macht, *veel grooter en ampelder*, *als aan de van* „ *ouds geëxteerd hebbende Graven van Holland*, *en* „ *voormalige Stadhouders immer heeft gecompeteerd.* „ *Ja*, *die van eenen Constitutioneelen Koning zelfs* „ *te boven gaat*, *dewijl aan denzelven zonder de* „ *minste bepaling wordt overgelaten:*

„ 1. Het geheele *Opperbestuur der Nationale Geldmiddelen*, om daarover naar Zijn goedvinden te „ beschikken.

„ 2. De *Vrije Beschikking over 's Lands gehede* „ *Militaire macht*, zoo te Water, als te Lande.

„ 3. De *Willekeurige Begeving van alle Hooge* „ *Ambtenaren*, en de *Vrije Bestelling van de Re-* „ *gering der Plaats, alwaar het Gouvernement re-* „ *sideert*, in præjuditie van het recht der Ingeze- „ tenen aldaar, in de vrije verkiezing van derzel- „ ver eigene Bestuurderen.

„ 4. Het *Uitsluitend Recht, om alleen Voordrach-* „ *ten ter Vergadering van H. H. Mog te doen*, en „ de al te naauw beperkte macht van dezelve Ver- „ gadering, om over geene andere Onderwerpen te „ mogen beraadslagen, dan over de zoodanigen, „ dewelken aan dezelve door Hem worden voor- „ gedragen: dus Hij zwijgende, zwijgt alles, en „ volgt eene doodelijke Lethurgie.

„ 5. Dat Hij *aan niemand wordt verantwoordelijk* „ *gesteld*, dan aan een Zich vrijelijk voorstellend „ Opperwezen; want geene Heerschende, of wel „ Onderscheidende Godsdienst daargesteld zijnde, „ blijft zeker eene wijde deure geopend voor ie- „ dere Conscientie, waar Neêrlands Volk het dan „ geheel op moet laten aankomen, en al derzelver „ belang aan toevertrouwen.

„ Eene Macht derhalven, waarvan éene der Le- „ den van de Wetgevende Vergadering met recht „ heeft aangemerkt, *dat bijaldien zoodanig een Per-* „ *soon een* CATO *is, die de Republiek wijsselijk en* „ *rechtvaardiglijk bestuurde, dezelve mogelijk voor* „ *dien tijd gelukkig zoude kunnen zijn; maar ook,* „ *dat wanneer Hij integendeel een* CÆSAR *was,*

„ de-

„ *dezelve onder zijne Heerſchappij zoude moeten buk-*
„ *ken.*

„ En is 't nu raadzaam en verſtandig voor
„ 's Lands Ingezetenen, in 't onzekere, een zooda-
„ nig Ontwerp van Staatsregeling voor zich aante-
„ nemen, en dat de Natie 'er aan gewaagd wordt,
„ of 'er een CATO, dan wel een CÆSAR t'eenigen
„ tijde tot derzelver Hoofd van Regering zal wor-
„ den geſteld? Met veel grond heeft het gemelde
„ Lid dan ook 's Lands Ingezetenen vermaand, *in*
„ *de keuze dezer Staatsregeling dit naauwkeurig in*
„ *het oog te houden, om zich niet onverſchillig aan*
„ *Overheerſching en Geweld over te geven, en zich*
„ *alzoo aan ſlaafſche banden te laten kluisteren.*

„ Zie daar dan ook, *Burgers!* de redenen, waar-
„ om Wij, zoo voor Ons als voor de Nakome-
„ lingſchap, niet kunnen noch mogen beſluiten tot
„ de aanneming van eene Staatsregeling, waardoor,
„ onder de ſchoonſchijnende woorden van (quaſi)
„ oude Benamingen of Titulature, de Willekeurig-
„ ſte Regeringsvorm konde worden ingevoerd. —
„ Verre is 't nogthans van Ons, dat Wij door
„ deze Onze Afkeuring van dit Staats-Ontwerp,
„ zouden willen verſtaan worden, de tegenwoor-
„ dige Conſtitutie over het geheel goed te keuren;
„ en dat Wij niet zouden willen met Ulieden in-
„ ſtemmen, om eene goede verbetering van een
„ meer geconçentreerd Beſtuur. Neen! het tegen-
„ deel van dien is waar! Want als Wij zullen
„ ſpreken, zoo als Wij denken, en ons Hart ons
„ zegt: dan hebben Wij, na de Omwending van

 „ 1795,

„ 1795, nog geene dan Ongelukkige Jaren beleefd:
„ en de ſchoonſchijnende woorden van *Vrijheid*,
„ *Gelijkheid* en *Broederſchap*; van *Bataafſche Vrijheid*; van *Eenheid en Ondeelbaarheid*; van een
„ *zoogenaamd Patriottisme*; en van een luidruchtig
„ geſchreeuw van *Vaderlandsliefde*, hebben het voornaamſte deel van de Natie, die zich niet hebben
„ verrijkt met de zoo zuur opgebragte Schatten,
„ niet dan de wrangſte vruchten voortgebragt.

„ Hartelijk wenſchen wij dan naar *Verandering*,
„ maar ook tevens naar *Verbetering*. En niets
„ zal Ons zoo aangenaam zijn, (en wij zeggen dit
„ met vertrouwen voor de geheele Natie,) dan
„ dat aan Neêrlandsch Volk, na zoo lang heen en
„ weder te zijn geſlingerd, eens een goed Ontwerp
„ van Staatsregering worde aangeboden, alleen ſteunende op de gronden van *Recht*, *Billijkheid*, en
„ van eene *Gezonde Staatkunde*: waarbij Vrijheid
„ en Godsdienst gehandhaafd; een ieder bij zijne
„ wettige Eigendommen worde gemaintineerd; de
„ Justitie zonder belemmering worde uitgeoefend;
„ zoo, dat de geringſte Ingezeten zelfs goed Recht
„ kan bekomen: waarbij de Hoogſte Macht ook
„ niet boven de Wet worde geſteld; en een Souverain en Onbepaald Gezach niet aan een enkel
„ Perſoon, wie hij dan ook zij, en onder welke
„ benaming ook, worde opgedragen.

„ Hoe zeer, *Burgers!* is het niet te bejammeren,
„ dat men in dezen, met eene onbezonne Geestdrift, zoo verre is afgeweken van de *Unie*, en
„ alles, om zoo te ſpreken, op losſe ſchroeven heeft

„ ge-

„ gesteld? Van de *Unie*, waarbij deze Republiek,
„ onder Gods zegen, tot het hoogste Toppunt van
„ geluk geklommen is? Van de *Unie*, waarbij
„ voor ieders waare Vrijheid was gezorgd; de Gods-
„ dienst naar behooren gehandhaafd; zonder Dwin-
„ gelandij of Consciëntiedwang; en alle Overheer-
„ sching van de eene Provincie over de andere,
„ met recht was geweerd! en waarbij, (gelijk Gij-
„ lieden bij Ulieder Missive aan het Wetgevend Lig-
„ chaam zelfs niet onduidelijk te kennen hebt ge-
„ geven,) den Lande zich Twee Eeuwen lang zoo
„ gelukkig hadde bevonden.

„ En is dit waarheid, gelijk het waarheid is, kan
„ dan de Natie wel naar eenig ander Staats-Ont-
„ werp verlangen, dan 't welke van alle vorige ge-
„ breken gezuiverd, voor zoo veel het met de te-
„ genwoordige tijdsomstandigheden bestaanbaar is,
„ op de *Unie* het meeste gegrond is?

„ Vereischt intusschen de critieke omstandigheid,
„ waarin wij door eenen ruïneusen Oorlog ons ge-
„ wikkeld vinden, voor dien tijd een meer gecon-
„ çentreerd Bestuur, om meerder Energie aan de
„ te nemen Besluiten, tot welwezen van het Va-
„ derland bijtezetten, welaan! laat ons dan daar-
„ in het voetspoor volgen van de oude Romeinen,
„ en, hetzij tot aan den Vrede, of voor een be-
„ paald getal, ten langsten van Vijf Jaren, *modo*
„ *Romano*, eenen zoogenaamden Dictator, en zelfs
„ den gedesigneerden Persoon, in zoodanige kwali-
„ teit aantestellen, aan wien de nodige Macht en
„ het Gezach, zonder krenking der Vrijheid en Jus-

 „ ti-

„ titie, voor 's Lands Ingezetenen provifioneel wordt „ toevertrouwt; maar geenzins de Natie daarom „ voor altoos brengen onder eene Staatsregeling, „ die de willekeurigfte Regeringsdwang ten gevolge „ kan hebben, waaronder Wij overheerd zullen moe- „ ten lijden en verdragen, of wel, ons in de onaan- „ genaame omftandigheid gebragt zien, om, naar 't „ voorbeeld van zoo vele andere Notabele Familien, „ die Zich bereids met 'er woon naar elders bege- „ ven hebben, ook dezen weleer vrijen Vaderland- „ fchen Bodem te verlaten; doch tot welkers invoe- „ ring Wij, na zoo vele gedane opofferingen voor „ de Vrijheid, nimmer onze Vrijwillige goedkeuring „ kunnen geven, en daarom bij de ftemming dat „ voorgefteld Plan MET NEEN moeten afkeuren."

Utrecht den 4 *April* 1805.

(*Geteekend*)

J. B. STRICK VAN LINSCHOTEN, *Heer van Rhijnauwen, Nieuw Hellevoet, en de Quack.*

J. L. KIEN.

C. G. BARCHMAN WUITIERS.

D. G. VAN DER BURGH, *Vrijheer van Kronenburg, en Loenen Hollandsch, Heer van Loenen Stichts, Nieuwerfluis, enz. enz.*

F. G. FEITH.

J. J. VAN WESTRENEN, *Heer van Sterkenburg.*

P. H. J. YVOY.

W. R. VAN HEECKEREN, *Heer van Brandfenburg.*

W. A. H. VAN HEECKEREN.

G. T. VAN DER CAPELLEN, *Heer van Schonauwen.*

N. A. VAN BRONCKHORST.

J. C. MARTENS.

Een

Een Adres, hetwelk de Onderteekenaars, ten blijke van hunne eerlijke en prijsfelijke oogmerken, zich niet fchaamden, met eenen ter zake dienenden Brief, aan *den Heer* SCHIMMELPENNINCK te doen toekomen; ten einde Hem op eene zaak van dat gewigt opmerkend te doen worden: dan, hoe kordaat en betamelijk het gedrag van deze *aanzienelijke Ingezetenen* ook wezen mogt; en hoe zeer het niet ontbroken zoude hebben, aan een zeer groot getal Ingezetenen, die door hunne Onderteekening hunnen afkeur van het voorgelegde Plan zouden te kennen gegeven hebben; het Stuk was naauwlijks bekend, *of het werdt op eene aanfchrijving uit* den Haage *weggenomen*, waardoor de Onderteekening geftremd werdt, en de Heer SCHIMMELPENNINCK op den 15 *Mei* 1805 aanving, met het uitoefenen van eene Macht, welke niet alleen die van Z. D. H., maar ook die van de *oude Graven* oneindig overtrof, en noodwendig de oorzaak opleverde, van de kortftondigheid dier nieuwe Staatsinrichting, daar dezelve in het volgende jaar 1806, weinige weken na des Prinfen dood, vervangen werdt door de tegenwoordige MONARCHALE ERFELIJKE WAARDIGHEID, in het Geflacht van Keizer NAPOLEON DEN GROOTEN.

Digitized by Google